TARAS SHEVCHENKO 6th INTERNATIONAL CONFERENCE ON SOCIAL SCIENCES

April 4-5, 2021
Kyiv, Ukraine

Proceedings book

Volume-2

Editor:
Prof. Dr. Mykola Vaskiv

ISBN – 978-605-70554-1-5

TARAS SHEVCHENKO
6th INTERNATIONAL CONFERENCE ON SOCIAL SCIENCES

April 4-5, 2021
Kyiv, Ukraine

Proceedings book

Editor:
Prof. Dr. Mykola Vaskiv

All rights of this book belong to IKSAD Global Publishing House
Authors are responsible both ethically and juristically
IKSAD Globa Publications - 2021©
Issued: 03.05.2021

ISBN - 978-605-70554-1-5

CONGRESS'S IDENTIFICATION

CONGRESS NAME
TARAS SHEVCHENKO 6th INTERNATIONAL CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

DATE AND PLACE
April 4-5, 2021
Kyiv, Ukraine

ORGANIZING COMMITTEE
PROF. DR. NATALIIA LATYGINA
PROF. DR. SALİH ÖZTÜRK
PROF. DR. HACER HÜSEYNOVA
ASSOC. PROF. DR. HASAN CIFTCI
DR. HUSEYİN ERIS
ELVAN CEFEROV

COORDINATOR
Zhanuzak ALIMGEREY

INTERNATIONAL PARTICIPANTS
Turkey - 103
Ukraine, Oman, Egypt, Kazakhstan, Lebanon, India, Nigeria, Hungary, Bulgaria, Romania, Azerbaijan, Poland, Indonesia, Spain, Brazil, Greece, Malaysia, Sweden, Moldova, Pakistan, Australia, Cyprus, Latvia, Algeria, Saudi Arabia, Iran, Canada - 130

NUMBER OF ACCEPTED PAPERS
233

NUMBER OF REJECTED PAPERS
47

EVALUATION PROCESS
All applications have undergone a double-blind peer review process

CONGRESS LANGUAGES
Turkish and all dialects, French, English, Russian

PRESENTATION
Oral presentation

PHOTO GALLERY

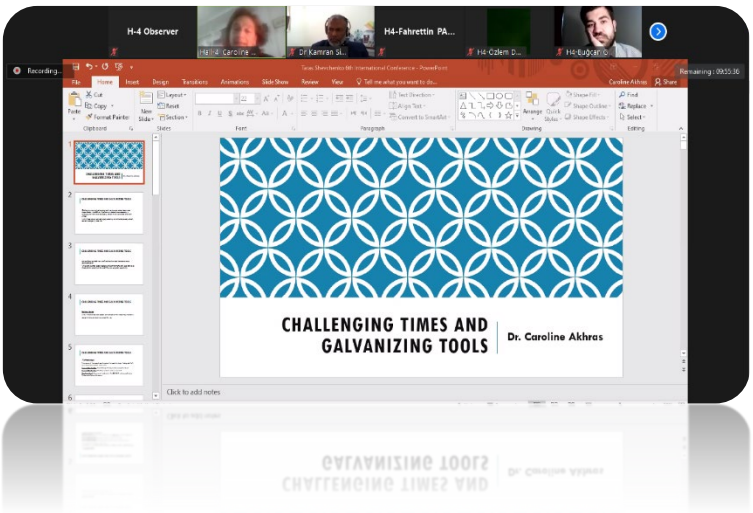

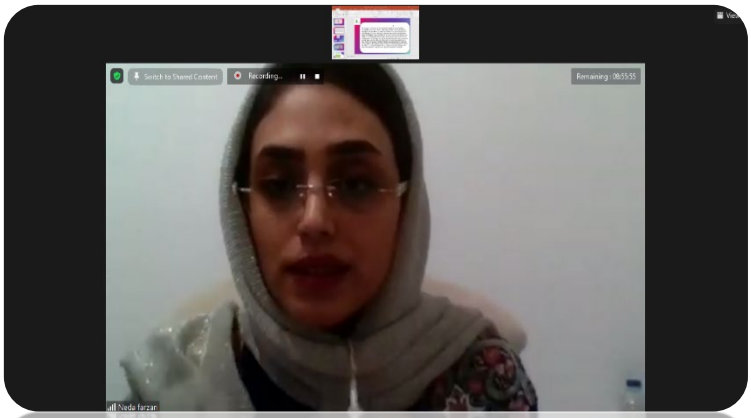

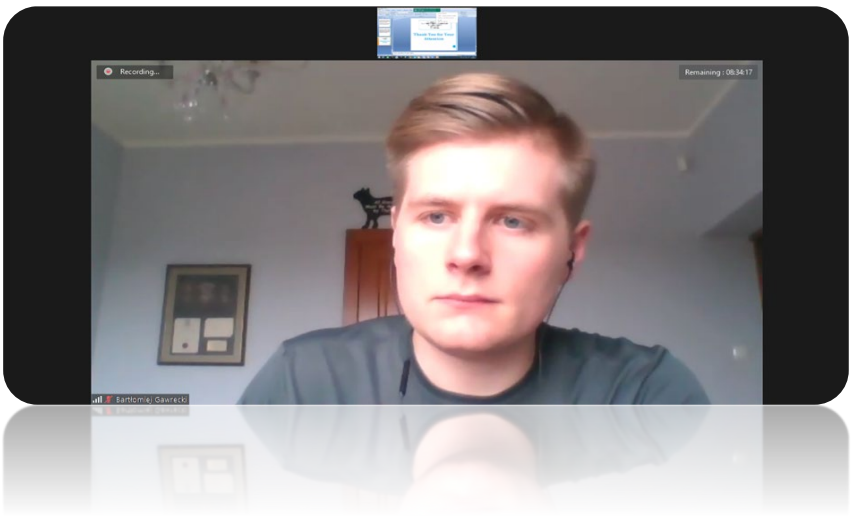
Recording...
Remaining : 08:34:17
Bartłomiej Gawrecki

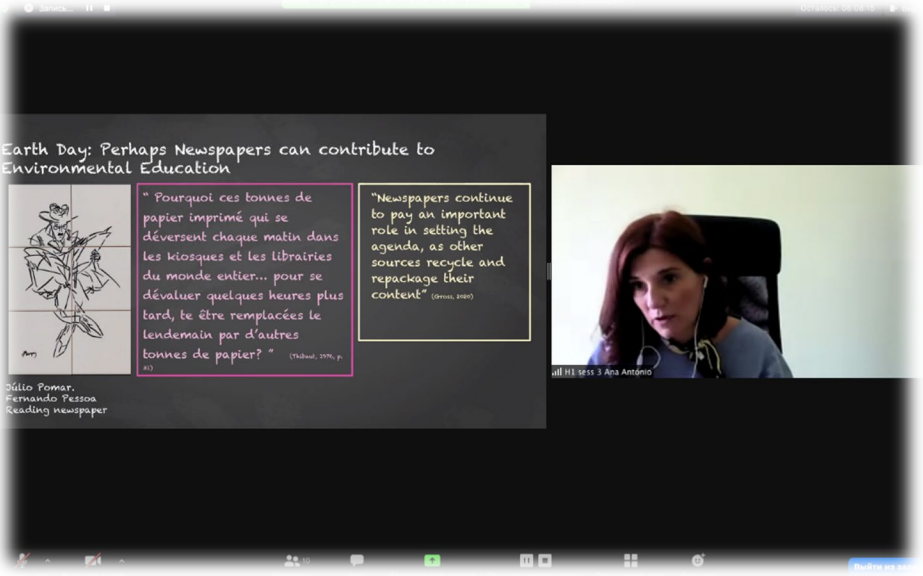
Earth Day: Perhaps Newspapers can contribute to Environmental Education
" Pourquoi ces tonnes de papier imprimé qui se déversent chaque matin dans les kiosques et les librairies du monde entier... pour se dévaluer quelques heures plus tard, te être remplacées le lendemain par d'autres tonnes de papier? " (Thibaud, 1976, p. 81)
"Newspapers continue to pay an important role in setting the agenda, as other sources recycle and repackage their content" (Groves, 2020)
Júlio Pomar.
Fernando Pessoa
Reading newspaper
H1 sess 3 Ana António

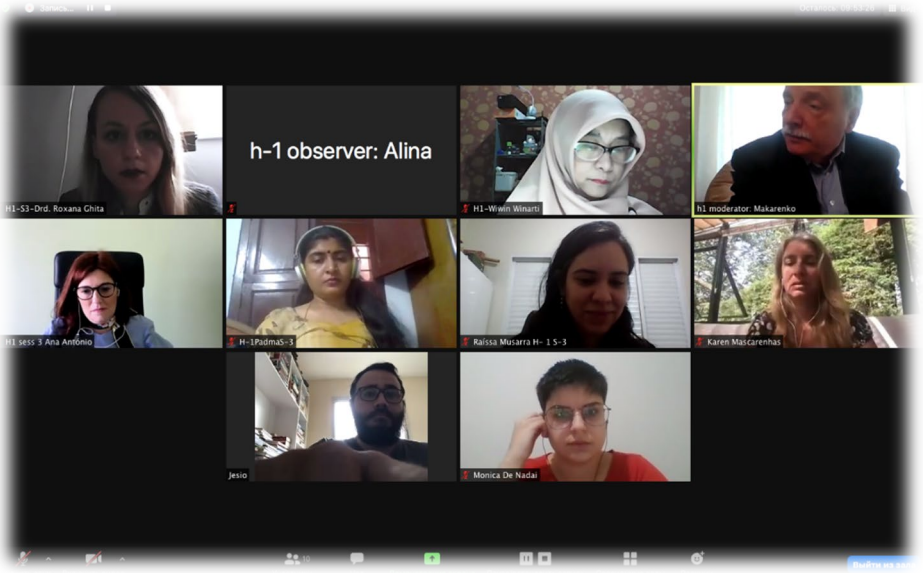
H1-S3-Drd. Roxana Ghita
h-1 observer: Alina
H1-Winin Winarti
h1 moderator: Makarenko
H1 sess 3 Ana António
H-1PadmaS-3
Raissa Musarra H- 1 S-3
Karen Mascarenhas
Jesio
Monica De Nadai

h-1 observer: Alina
Elena Panchenko
Oleksandr Makarenko
Hall-1 moderator: Mykola Vas'kiv
h1: Dr.Bruno Rumyaru, MA
H-1 Fatih PALA
H1-Umut Döndü ACAR
H1-Ezgi Tokdil
H1-ESRA POLAT
H1-Melike BEKER BAŞ
Khorlan
necdetkoman
Prof.Dr. Orhan Karamustafaoğlu
H-1 dr Mila Anisa M...
Bartosz Orzeł

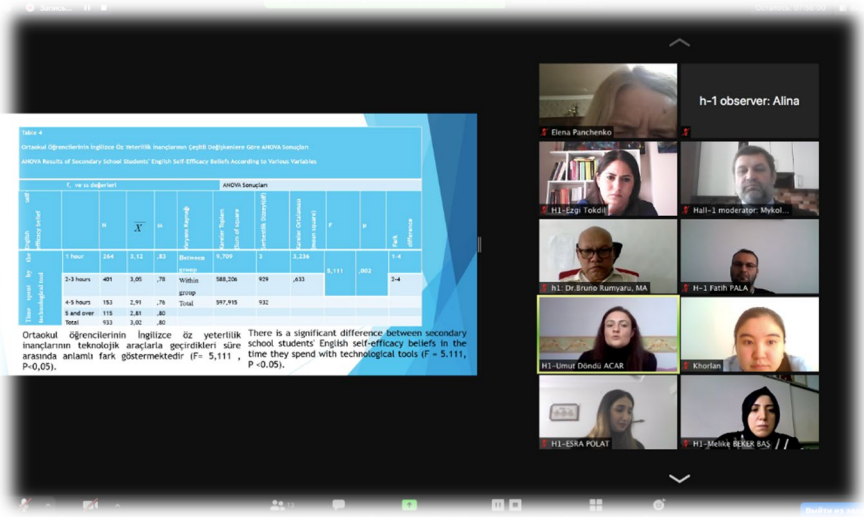
Ortaokul öğrencilerinin İngilizce öz yeterlilik inançlarının teknolojik araçlarla geçirdikleri süre arasında anlamlı fark göstermektedir (F= 5,111 , P<0,05).
There is a significant difference between secondary school students' English self-efficacy beliefs in the time they spend with technological tools (F = 5.111, P <0.05).
h-1 observer: Alina
Elena Panchenko
H1-Ezgi Tokdil
Hall-1 moderator: Mykol...
h1: Dr.Bruno Rumyaru, MA
H-1 Fatih PALA
H1-Umut Döndü ACAR
Khorlan
H1-ESRA POLAT
H1-Melike BEKER BAŞ

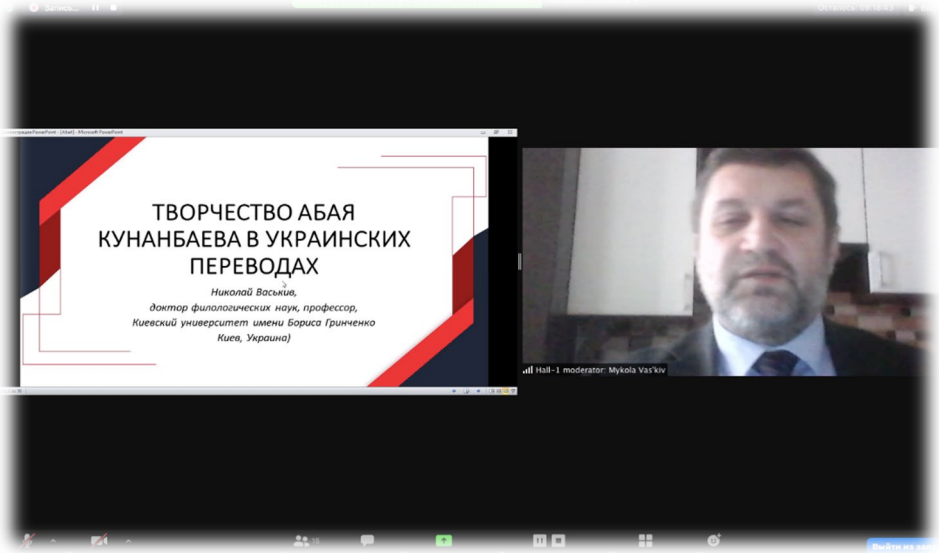
ТВОРЧЕСТВО АБАЯ КУНАНБАЕВА В УКРАИНСКИХ ПЕРЕВОДАХ
Николай Васьків,
доктор филологических наук, профессор,
Киевский университет имени Бориса Гринченко
Киев, Украина)
Hall-1 moderator: Mykola Vas'kiv

SCIENCE COMMITTEE MEMBERS

Dr. Türkay N. TOK
İzmir Democracy University

Dr. İryna DRYGA
Ukrainian National Academy of Sciences

Dr. Alma T. AKAJANOVA
Abai Kazakh National University

Dr. Damezhan SADYKOVA
Kazakh State Women's Teacher Training University

Dr. İhsan ÇAPCIOĞLU
Ankara University

Dr. Hajar HUSEYNOVA
Azerbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesi Üniversitesi

Dr. Elena Belik VENIAMINOVNA
Vladivostok State Economy University

Dr. Hanife Nalan GENÇ
Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Dr. Nuray Pamuk ÖZTÜRK
Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi

Dr. Jun NAGAYASU
Tohoku University

Dr. Kemale Tahsin KARİMOVA
Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi

Dr. Oylum DİKMEN GÜLERYÜZ
İzmir Ekonomi Üniversitesi

Dr. Mustafa GULEC
Ankara University

Dr. Sevtap GÜNAY KÖPRÜLÜ
Nevşehir University

Dr. Nadezhda KHAN
E.A. Buketov Karaganda State University

Dr. Necati DEMIR
Gazi University

Dr. Nobuaki TAKEDA
Sapparo City University

Dr. Sevcan YILDIZ
Akdeniz University

Dr. Sara MAZHITAYEVA
E.A. Buketov Karaganda State University

Dr. Vlademir VISLIVIY
Ukraine National Technical University

Dr. Zongxian FENG
Xi`an Jiatong University

Dr. Aygun MEHERREMOVA
Baku State University

Dr. Gulshen MEHERREMOVA
Azerbaijan University of Languages

Dr. Tarasyuk Mikhail Viktorovich
Kyiv National Linguistic University

TARAS SHEVCHENKO
6th INTERNATIONAL CONFERENCE ON SOCIAL SCIENCES

April 4-5, 2021
Kyiv, Ukraine

CONFERENCE PROGRAM

Participants Countries:
Turkey, Ukraine, Oman, Egypt, Kazakhstan, Lebanon, India, Nigeria, Hungary, Bulgaria, Romania, Azerbaijan, Poland, Indonesia, Spain, Brazil, Greece, Malaysia, Sweden, Moldova, Pakistan, Australia, Cyprus, Latvia, Algeria, Saudi Arabia, Iran, Canada

zoom
www.zoom.us

ID: 857 7490 1452
Password: 201252

https://us02web.zoom.us/j/85774901452?pwd=NWtkZmdId0tGS295WXlOVnlxTllaQT09

IMPORTANT, PLEASE READ CAREFULLY

- To be able to attend a meeting online, login via https://zoom.us/join site, enter ID "Meeting ID or Personal Link Name" and solidify the session.
- The Zoom application is free and no need to create an account.
- The Zoom application can be used without registration.
- The application works on tablets, phones and PCs.
- The participant must be connected to the session 5 minutes before the presentation time.
- All congress participants can connect live and listen to all sessions.
- Moderator is responsible for the presentation and scientific discussion (question-answer) section of the session.

Points to Take into Consideration - TECHNICAL INFORMATION

- Make sure your computer has a microphone and is working.
- You should be able to use screen sharing feature in Zoom.
- Attendance certificates will be sent to you as pdf at the end of the congress.
- Requests such as change of place and time will not be taken into consideration in the congress program.

ÖNEMLİ, DİKKATLE OKUYUNUZ LÜTFEN

- Kongremizde Yazım Kurallarına uygun gönderilmiş ve bilim kurulundan geçen bildiriler için online (video konferans sistemi üzerinden) sunum imkanı sağlanmıştır.
- Online sunum yapabilmek için https://zoom.us/join sitesi üzerinden giriş yaparak "Meeting ID or Personal Link Name" yerine ID numarasını girerek oturuma katılabilirsiniz.
- Zoom uygulaması ücretsizdir ve hesap oluşturmaya gerek yoktur.
- Zoom uygulaması kaydolmadan kullanılabilir.
- Uygulama tablet, telefon ve PC'lerde çalışıyor.
- Her oturumdaki sunucular, sunum saatinden 5 dk öncesinde oturuma bağlanmış olmaları gerekmektedir.
- Tüm kongre katılımcıları canlı bağlanarak tüm oturumları dinleyebilir.
- Moderatör – oturumdaki sunum ve bilimsel tartışma (soru-cevap) kısmından sorumludur.

Dikkat Edilmesi Gerekenler- TEKNİK BİLGİLER

- Bilgisayarınızda mikrofon olduğuna ve çalıştığına emin olun.
- Zoom'da ekran paylaşma özelliğine kullanabilmelisiniz.
- Kabul edilen bildiri sahiplerinin mail adreslerine Zoom uygulamasında oluşturduğumuz oturuma ait ID numarası gönderilecektir.
- Katılım belgeleri kongre sonunda tarafınıza pdf olarak gönderilecektir
- Kongre programında yer ve saat değişikliği gibi talepler dikkate alınmayacaktır

CONGRESS LANGUAGES: Ukrainian, Turkish and all dialects, English, Russian

PARTICIPANTS FROM 28 DIFFERENT COUNTRIES

DATE 04.04.2021	HALL-1 SESSION-1

KYIV-ANKARA TIME
10^{00}-12^{00}

MODERATOR: Prof. Dr. Mykola VASKIV		
OLENA PANCHENKO	Honchar Dnipro National University	IDEOGRAHIC FIELD OF REALIA IN "KATERYNA" BY TARAS SHVCHENKO AND THEIR TRANSLATION
Prof. Dr. Mykola Vaskiv	Borys Grinchenko Kyiv University	ТВОРЧЕСТВО АБАЯ КУНАНБАЕВА В УКРАИНСКИХ ПЕРЕВОДАХ
Rakhat Khorlan	Turan University, Almaty	STUDENTS' PERCEPTIONS OF THE TURKISH IDIOMS: THE ANALYSIS FROM CROSS-CULTURAL PERSPECTIVE
Fatih PALA	Ministry of Education	TEACHERS' VIEWS ON DISTANCE EDUCATION ACTIVITIES IN SOCIAL STUDIES LESSON DURING PANDEMIC PROCESS
Melike BEKER BAŞ Prof. Dr. Orhan KARAMUSTAFAOĞLU	Amasya University	TEACHING THE SUBJECT OF 'COMBINED FORCE' WITH A SCIENTIFIC STORY SUPPORTED EDUCATIONAL GAME: EXIT FROM THE LABIRENT
Asst. Prof. Dr. Necdet KONAN Esra POLAT	İnönü University	THE PROBLEMS AND SUGGESTIONS THAT SECONDARY SCHOOL'S VICE –PRINCIPALS MET DURING CORONAVIRUS (COVID-19) PANDEMICS
Prof. Dr. Gürbüz OCAK Umut Döndü ACAR	Afyon Kocatepe University	INVESTIGATION OF THE PERCEPTION OF SELF-EFFICIENCY IN TURKISH LESSON OF THE SECONDARY SCHOOL STUDENTS
Prof. Dr. Gürbüz OCAK Umut Döndü ACAR	Afyon Kocatepe University	INVESTIGATION OF THE ENGKISH SELF-EFFICIENCY BELIEFS LEVELS OF SECONDARY SCHOOL STUDENTS
Madina Ashirimbetova	Suleyman Demirel Üniversitesi/Kazakistan	REFLECTION OF CULTURE IN CONTRASTIVE LINGUISTICS
Madina Ashirimbetova	Suleyman Demirel Üniversitesi/Kazakistan	ABOUT COMMUNICATIVE BEHAVIOR AND THE CHOICE OF COMMUNICATIVE TACTICIAN
Assoc. Prof. Dr. Tarasova S. O.	V. N. Karazin National University	COMIC GENRE SPECIFITY OF THE AMERICAN HUMOUR
Asst. Prof. Dr. Ezgi TOKDİL	Burdur Mehmet Akif Ersoy University	RUS KONSTRÜKTİVİSTLER VE DÖRDÜNCÜ BOYUT TARTIŞMASI ÜZERİNE

DATE	HALL-1
04.04.2021	SESSION-2

KYIV-ANKARA TIME
13^{00}-15^{30}

MODERATOR: Dr. Mila ANISA		
Maria José Sousa	Instituto Universitário de Lisboa	SKILLS FOR THE FUTURE OF PUBLIC ADMINISTRATION
Assoc. Prof. Dr. Sezen BOZYİĞİT Asst. Prof. Dr. M. Sami SÜYGÜN	Tarsus University	THE INVESTIGATION OF CONSUMERS' GIFT GIVING MOTIVATIONS IN THE CONTEXT OF DEMOGRAPHIC FACTORS
Vita Sarasi Iman Chaerudin Fadila Nurfauzia	Padjadjaran University of Bandung Indonesia	PERFORMANCE MEASUREMENT OF OMNICHANNEL WAREHOUSE IN MUSLIM FASHION COMPANIES IN INDONESIA
Dr. Ali AYCI	Ankara Yıldırım Beyazıt University	BRANDING BARRIERS TO SMES IN TURKEY: A FOCUS GROUP STUDY TO UNDERSTAND SME OWNERS PERSPECTIVES
Dr. Jijo James Indiparambil	Sanjo College of Management and Advanced Studies, India	WORK (CYBER) BULLYING, POWER IMBALANCES AND VICTIMIZATION: A REVIEW ON PANOPTIC METAPHOR AND EMPLOYEE SURVEILLANCE IN INDIAN WORKPLACES
Asst. Prof. Dr. Neriman ÇELİK	Selçuk University	THE EFFECT OF POSITIVE ORGANIZATIONAL BEHAVIOR ON ENGAGEMENT TO JOB
Vita Sarasi Iman Chaerudin Destiana Ayuningtyas Zahra	Padjadjaran University of Bandung Indonesia	COMPARATIVE STUDY OF HOLT WINTERS AND ARIMA: DEMAND FORECASTING IN MUSLIM LIFESTYLE COMPANY
Dr. Mila Anisa	Politeknik Al Islam Bandung Indonesia	ANALYSIS OF THE EFFECT OF COMPLAINT HANDLING AND SERVICE QUALITY ON BPJS PATIENT SATISFACTION ON TWITTER
Assoc. Prof. Dr. Engin ÇAKIR Mehmet ANBARCI	Aydın Adnan Menderes University	EVALUATION OF BOOK SALES SITES USING THE INTEGRATED SWARA-WASPAS METHOD
Abdullah TÜRK	İstanbul Gelişim University	BIBLIOMETRIC ANALYSIS OF NATIONAL ARTICLE MADE ABOUT TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP IN TURKEY

DATE	HALL-1
04.04.2021	SESSION-3

KYIV-ANKARA TIME
16^{00}-18^{30}

MODERATOR: Prof. Dr. Ahmet Niyazi ÖZKER		
Assist. Prof. Dr. Zelal BEYAZ	Nişantaşı University	SOCIAL WELFARE AS A TOOL FOR MANAGING THE POVERTY OF THE LABOURER MASSES
B.S. Nazamuddin Fadhillah Masri	Universitas Syiah Kuala, Indonesia	THE DEMAND FOR SUBSIDIZED HOUSING: EVIDENCE FROM BANDA ACEH CITY, INDONESIA
Приятельчук Олена	Київський національний університет імені Тараса Шевченка	КЛЮЧОВІ ТРЕНДИ ПОБУДОВИ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ
Guptan, V. Rasiah, R. Kaur, H. Turner, J.	Saito University College; Malaysia Taylor's University, Malaysia Taylor's University, Malaysia Asia Pacific University of Technology & Innovation, Malaysia	RETIREMENT PREPAREDNESS AND SUBJECTIVE WELL-BEING: EVIDENCE FROM MALAYSIA
BARTOSZ JÓŹWIK	The John Paul II Catholic University of Lublin, Poland	TESTING THE ENVIRONMENT KUZNETS CURVE HYPOTHESIS IN CENTRAL EUROPEAN COUNTRIES. THE ROLE OF TRADE OPENNESS
Kazimov Asaf Asad	Azerbaijan University	SOME CURRENT ISSUES RELATED TO THE ORGANIZATION OF EDUCATION IN HUMAN RESOURCE MANAGEMENT
Asst. Prof. Dr. Fahrettin PALA Prof. Dr. Hasan AYAYDIN	Gümüşhane University	THE BITCOIN'S SENSITIVITY TO PSYCHOLOGICAL FACTORS: THE IMPACT OF THE VOLATILITY INDEX (VIX) AND THE COVID-19 PANDEMIA: THE EXAMPLE OF DEVELOPING COUNTRIES
Prof. Dr. Ahmet Niyazi ÖZKER	Bandirma Onyedi Eylul University	GLOBAL DEVIATIONS IN THE FINANCIAL CONDITIONS INDEX AND VULNERABILITIES IN GLOBAL FISCAL CYCLES
Spec. Erol EFE Asst. Prof. Dr. Hamit KAHRAMAN	Kütahya Dumlupınar University	PLACE OF SLOGANS ON BRAND AWARENESS AND DETERMINATION OF EFFECTIVE SLOGAN CHARACTERISTICS
Mehmet CANAKCI Rıza BAYRAK	Inonu University, OSTIM Technical University	BLOCKCHAIN AND ECONOMIC DEVELOPMENT

DATE
04.04.2021

HALL-2
SESSION-1

KYIV-ANKARA TIME
10^{00}-12^{00}

MODERATOR: Assoc. Prof. Iryna Humeniuk		
Assoc. Prof. Iryna Humeniuk	-	PRINCIPLES OF OPTIMISATION OF TEACHING LANGUAGE DISCIPLINES AT PEDAGOGICAL INSTITUTIONS OF HIGHER EDUCATION
Ожередов Б.И.	Харьковский национальный университет строительства и архитектуры	СИСТЕМА ВОСПИТАНИЯ И ПОЛУЧЕНИЕ ОБРАЗОВАНИЯ В ДЕТСКИХ КОЛОНИЯХ УКРАИНЫ, НА ПРИМЕРЕ КУРЯЖСКОЙ ДЕТСКОЙ ИСПРАВИТЕЛЬНОЙ КОЛОНИИ ИМ. С.А. МАКАРЕНКА
Artemenko Daria	Dnipropetrovs'k State University of Internal Affairs	DISTANCE EDUCATION: ADVANTAGES AND DISADVANTAGES
Mohamed Sarrab Hafedh AlShihi Hadj Bourdoucen	Sultan Qaboos Universty, Muscat, Oman	DESCRIPTION AND EVALUATION OF A LARGE-SCALE PROJECT TO DEVELOP, ADOPT AND DISSEMINATE MOBILE LEARNING IN OMAN
Mira M. Alameddine Sarah Eid	Lebanese University AL-Maaref University	ADDRESSING FEMINIST AND GENDER ISSUES IN ESL CLASSROOMS
Pilar Olivares-Carrillo Rosa Nortes	University of Murcia, Spain	FUTURE TEACHER TRAINING EXPERIENCE: RECREATIONAL MATHEMATICS WORKSHOP
Komodromou Lydia Koutselini Mary	University of Cyprus	DIFFERENTIATED TEACHING AND LEARNING REGARDLESS OF SOCIAL CONDITIONS: TEACHERS' VIEWS ON THEIR PROFESSIONAL DEVELOPMENT IN THE 21ST
Н.Тиркешов	Евразийского Национального Университета им.Л.Н.Гумилева	ВАЖНОСТЬ ВНЕДРЕНИЯ ИННОВАЦИОННЫХ МЕТОДОВ ОБУЧЕНИЯ В ПЕРИОД ПАНДЕМИИ COVID-19
NADIROVA AYTAC ORUC	Azerbaijan State Pedagogical University	THE CONCEPT OF DIFFERENTIAL EQUATION AND TECHNOLOGY OF TEACHING SOME OF ITS APPLICATIONS
А.Л. Цынцарь Е.Г. Булгакова	Приднестровский государственный университет им. Т.Г. Шевченко	ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К ОПРЕДЕЛЕНИЮ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ

DATE
04.04.2021

HALL-2
SESSION-2

KYIV-ANKARA TIME
13^{00}-15^{30}

MODERATOR: Dra. Wiwin Winarti SS		
Asst. Prof. Dr. Murat YORULMAZ Ahmet SEVMEN	Kocaeli University	EVALUATION OF DANGEROUS GOODS TRANSPORT BY SHIPS WITHIN THE SCOPE OF OCCUPATIONAL HEALTH AND SAFETY
Assoc. Prof. Dr. Ferda Üstün Assist. Prof. Dr. Ayşe İpek KOCA BALLI	Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Çukurova Üniversitesi	TÜRKİYE'DE SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI VE ÖZEL SEKTÖR TARAFINDAN SAĞLANAN SOSYAL İNOVASYON DESTEKLERİ
Dra. Wiwin Winarti SS., M.I.Kom	Politeknik Al Islam Bandung	New Formulation of INA-CBG's (one tariff) Policy at BPJS Kesehatan (Indonesian Health Insurance Coverage) in Indonesia
Dr. Moulana Mohammed Adapa V Krishna Raghavendra Garapati Khyathi Lahari	Bachelor of Technology in Computer Science and Engineering Koneru Lakshmaiah Educational Foundation Deemed to be University Guntur, AndhraPradesh	Corona Virus Detection and Classification with radiograph images using RNN
Sherefxanova Askınaz	Azerbaijan State Pedagogical University	WAYS OF TEACHING BASIC TRIGONOMETRIC IDEALS IN DIFFERENT METHODS IN MATHEMATICS TRAINING
Lect. Dr. Ömer Faruk COŞKUN	Hatay Mustafa Kemal University	AN OVERVIEW OF POSTGRADUATE THESES ON THE USE OF SWOT ANALYSIS IN THE HEALTH SECTOR
Yeşim Durmaz Assoc. Prof. Dr. Emrah ÖZSOY	Sakarya Üniversitesi	COVID-19 SÜRECİNDE İŞKOLİKLERİN UZAKTAN ÇALIŞMAYA İLİŞKİN TUTUMLARININ İNCELENMESİ
Prof. Dr. Hüseyin Köse Nurlan Salamov	Atatürk University	THE EMERGENCY OF CRITICAL THINKING IN AZERBAIJAN MEDIA: THE POLITICAL DISCOURSE ANALYSIS OF 3D SHOW WITH ANDROID SPEAKER

DATE 04.04.2021	HALL-2 SESSION-3

KYIV-ANKARA TIME
16^{00}-18^{30}

MODERATOR: Prof. Dr. Habil. Andrioni Felicia		
Prof. Dr. Habil. Andrioni Felicia Bancă Angelica Mădălina Prof. Dr. Habil. Popp Lavinia Elisabeta Lect. Dr. Sorina Corman	University of Petroşani University of Craiova University Babes-Bolyai Cluj Napoca-Resita University Center, Romania University „Lucian Blaga" of Sibiu, Romania	ANALYSIS OF CAUSES AND COMBATING STRATEGIES RELATED TO THE BULLYING PHENOMENON IN THE ROMANIAN SCHOOL ENVIRONMENT
Res. Asst. Ece KAPLAN Res. Asst. Zeynep KOÇ	Gaziantep University	THE RELATION OF VIOLENCE AGAINST WOMEN AND GENDER INEQUALITY
Lect. Dr. Hüseyin SEVİNÇ	Bitlis Eren University	ANALYSING OF THE NOVEL THAT NAMED SACRED NIGHT IN THE CONTEXT OF GENDER AND NATIONALISM
Ana Milena Rincón Vega Luisa Fernanda Gaitan Avila	Secretary of Health of Bogota ECCI University	ANXIETY AND DEPRESSION STATE / TRAIT IN MEN AND WOMEN CAUSED BY COMPULSORY ISOLATION AND SOCIAL DISTANCING BY COVID 19 IN BOGOTÁ CITY
Căprărin Amelia Prof. Dr. Habil. Andrioni Felicia	University of Craiova University of Petroşani	INSTITUTIONAL COMMUNICATION IN SITUATIONS OF MEDIA CRISIS
Dr. Sıddık AĞÇOBAN	Kırklareli University	SEKÜLERLEŞME HER YERDE: BERGER TEKRAR YANILDI
Assoc. Prof. Seda TOPGUL Okan BEYTAS	Akdeniz University	ENVIRONMENTAL JUSTICE AND SOCIAL WORK
Asst. Prof. Dr. Yonca ALTINDAL Fatma KAÇAN	Balıkesir University	SOCIOLOGICAL INTERPRETATION OF INCEST: ATLIKARINCA FILM EXAMPLE
Roshini.R Dr. Rajasekaran.V	VIT University, India	AN ANALYSIS OF DISABILITY TROPES OF ACCEPTANCE BY A COMPENSATORY TALENT IN ANCIENT MYTHOLOGY
Gastón Sanglier Contreras Eduardo J. López Fernández Roberto A. González Lezcano	CEU University, España.	MANKIND'S DILEMMA: BECOMING THE HUNTER SO AS NOT TO BE HUNTED
Res. Asst. Zeynep KOÇ Res. Asst. Ece KAPLAN	Gaziantep University	QUALITY OF LIFE IN OLD AGE

DATE 04.04.2021	HALL-3 SESSION-1

KYIV-ANKARA TIME
10^{00}-12^{30}

MODERATOR: **Dr. Alan Reed LIBERT**		
Alan Reed LIBERT	University of Newcastle, Australia	THE APPEARANCE OF UKRAINE IN EDUCATIONAL HISTORY AND GEOGRAPHY GAMES IN ENGLISH
Asst. Prof. Dr. Reyhan Rafet CAN	Osmaniye Korkut Ata University	ANALYSIS OF RELIGIOUS BELIEFS IN ALBANIA FROM THE PERSPECTIVE OF THE GEOGRAPHY OF RELIGIONS
Assoc. Prof. Dr. Rasim Soylu	Sakarya University	GENDER DISCRIMINATION IN FEMINISM AND ART
Assoc. Prof. Dr. Fahrettin GEÇEN Arif Baykurt	İnönü University	FORMAL EXAMINATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN WILLIAM TURNER'S “RED SUNSET” AND CLAUDE MONET'S “SUNRISE”
Asst. Prof. Dr. Selin BİTİRİM OKMEYDAN	Ege University	UNESCO CREATIVE CITIES NETWORK AND AN EXAMINATION TOWARDS CREATIVE CITIES IN TURKEY
Res. Asst. Prof. Cudi Kaan OKMEYDAN	Yaşar University	CURRENT TOPICS IN GRADUATE PUBLIC RELATIONS THESES: BIBLIOMETRIC ANALYSIS OF THESES PUBLISHED BETWEEN 2018-2020
Assoc. Prof. Dr. Levent Bilgi		SOYDAŞINIZ BALIK BURCU ROMANINDA YAHUDİ, KIBRIS, GÖÇ VE AŞK
Nouha Ziade Faten Staitieh	The American University of Beirut	“THE EFFECT OF VIRTUAL EXCHANGE METHOD ON STUDENTS’ CULTURAL COMPETENCE DEVELOPMENT”
Teodora Stoycheva Stoeva	Sofia University	SPECIFICATION OF THE TRAINING OF PARENTING SKILLS FOR CHILDREN, RESPECTIVELY FOR ADOLESCENTS
Assoc. Prof. Dr. Levent Bilgi		HALKIN DOSTLARI DERGİSİ ÜZERİNE BİR DENEME

DATE	HALL-3
04.04.2021	SESSION-2

KYIV-ANKARA TIME
13^{00}-15^{30}

MODERATOR: Dr. Mustafa Latif EMEK		
Dr. Vinod Kumar Verma Dr. Klimis Ntalianis	Sant Longowal Institute of Engineering and Technology, Longowal INDIA University of West Attica, GREECE	INTERNET OF THINGS ENABLED EDGE BASED NARRATIVE DISTRIBUTION APPROACH FOR SMART CITIES
Lect. Nurullah NEHİR	Burdur Mehmet Akif Ersoy University	SOCIO-ECONOMIC STATUS OF ERZURUM LALA MUSTAFA PAŞA DISTRICT ACCORDING TO THE TEMETTUÂT BOOK DATED 1845
Farida Shamsi	National History Museum of Azerbaijan	MUSEUM WORK DURING PANDEMIC
Mohammed Alawi Abd Nasser Md Yusof Bin Ismail Salem Mgammal Al-Ameri Shahryar Sorooshian	International Islamic University Malaysia Gombak, Malaysia Universiti Tun Hussein Onn Malaysia University of Gothenburg Gothenburg, Sweden	FRAMING AN ALTERNATIVE MEAN TO ADDRESS ELECTRICITY DISRUPTIONS
Galandarova Parvin Abbas gizi	Azerbaijan State Pedagogical University	TEACHING SOME ELEMENTS OF LOGIC IN TEACHING MATHEMATICS
Lect. Nurullah NEHİR	Burdur Mehmet Akif Ersoy University	SOCIO-ECONOMIC STATUS OF ERZURUM CORTAN DISTRICT ACCORDING TO THE TEMETTUÂT BOOK DATED 1845
Muhittin KAVIK	Baku State University	KHAN OF SMALLEST KAZAKH HORDE ABU'L KHAYR KHAN'S EFFORT TO DOMİNATE
Yudith Rojas Tamayo	Western University, Canada	Carteles magazine, cultural heritage of the republican period in Cuba
Prof. Dr. Sueda ÖZBENT	Marmara University	THE CONCEPT OF CULTUREME IN TRANSLATION

DATE 04.04.2021	HALL-3 SESSION-3

KYIV-ANKARA TIME
16^{00}-18^{30}

MODERATOR: Assoc. Prof. Dr. Berna (KIRAN) BULĞURCU		
Ivan Moreno Santos	Universidade de São Paulo, Brasil	Impacts of the Covid-19 Pandemic on Reverse Logistics
Eda KARAÇÖP	Dokuz Eylül University	EFFECT OF COVID-19 PANDEMIC ON EMPLOYER'S OBLIGATION TO PROTECT PERSONAL DATA OF EMPLOYEES
Demet Özocaklı	Gaziantep Üniversitesi	THE CAUSALITY RELATIONSHIP BETWEEN FOREIGN DIRECT INVESTMENT, SPECIAL ECONOMIC ZONES AND POLITICAL STABILITY INTURKEY
Cansu BAŞARAN CANER Prof. Dr. Sait ENGİNDENİZ	Ege University	DETERMINING THE CAPITALIZATION RATE TO BE USED IN THE VALUATION OF THE IRRIGABLE AGRICULTURAL LANDS IN THE EFELER DISTRICT OF AYDIN PROVINCE
Assoc. Prof. Dr. Berna (KIRAN) BULĞURCU	Çukurova University	OBJECTIVE IMPORTANCE RANKING VIA CRITERION IMPACT LOSS IN DECISION MAKING PROBLEMS
Borislav Abrashev Marin Pandev Daniela Levi Miglena Slavova Valentin Terziev	Acad. Evgeni Budevski Institute of Electrochemistry and Energy Systems, Bulgarian Academy of Sciences, Acad. Sofia Bulgaria Joint Innovation Centre, Bulgarian Academy of Sciences Bulgaria	Innovation and technology Hydrogen Alternatives for Green Future
Dr. Murat SUCU		COVID-19 SALGIN HASTALIĞININ HAVA KARGO TAŞIMACILIĞINA ETKİLERİNİN STRATEJİK BİR DEĞERLENDİRMESİ
Dr. Harish Padinjarethil Mercy Teegala	Sr. Sports Officer, India SIMS College	A COMPARATIVE STUDY TO KNOW THE EFFECTS OF ECCENTRIC CALF TRAINING WITH AND WITHOUT ULTRASOUND IN ATHLETES WITH SHINSPLINTS

DATE	HALL-4
04.04.2021	SESSION-1

KYIV-ANKARA TIME
10^{00}-12^{30}

MODERATOR: Asst. Prof. Dr. Orhun Burak SÖZEN		
Res. Asst. Hasan Ali Güçlü	Ufuk University	DISTANCE CONTRACTS
Prof. Dr. Mustafa AVCI Res. Asst. Gökhan GÜNCAN Zarina RAVSHANOVA	Anadolu University Yalova University Moscow Humanitarian Economic Institute	THE TITLE OF "MERCHANT" OF PUBLIC LEGAL PERSONS
Cilene Ribeiro Cardoso, Amaury Patrick Gremaud, Edgard Monforte Merlo	Universidade de São Paulo	Populism and Economics in Latin America
Murat Kurt	Kütahya Dumlupınar University	LEGAL EVALUATION OF TECHNOLOGY ACTIVITIES UNDER THE LAW OF TECHNOLOGY DEVELOPMENT ZONES
Raíssa Moreira Lima Mendes Musarra Karen Louise Mascarenhas	Escola Politécnica RCGI – Research Centre for Gas Innovation Brazil Psychology/São Paulo University	INSTRUMENTS AND RESULTS OF PUBLIC PARTICIPATION IN PUBLIC POLICIES FOR NATURAL GAS IN BRAZIL
Assoc. Prof. Dr. Demokaan DEMİREL Gizem KABASAKAL	Kocaeli University	URBAN COUNCILS AS A FUNCTIONAL TOOL FOR DEMOCRATIC PARTICIPATION BASED ON LOCAL GOVERNANCE: NIGDE CASE
Esra SELVAN Prof. Dr. Meltem Bostancı	National Defence University	DIGITAL DIPLOMACY DURING THE CRISIS: 2020 NAGORNO-KARABAKH WAR COMPARATIVE TWITTER REVIEW
Prof. Dr. Meltem BOSTANCI Esra SELVAN	İstanbul University National Defence University	"AMERICANIZATION" OF POLITICAL CAMPAIGNS: THE CASE OF YOUNG PARTY IN 3 TH NOVEMBER 2002 ELECTION
Asst. Prof. Dr. Orhun Burak SÖZEN	Gaziantep University	RE-INTERPRETATION OF TURKISH NATIONALISM FROM SYSTEMS PERSPECTIVE WITH POST-MODERN EMPHASIS
Dr. Şebnem Cansun		POLITICAL PARTIES APPROACH TOWARDS CHILDREN AND CHILDREN'S RIGHTS IN TURKEY
Jaleh Abbaszadeh	Nakhchivan State University	HAYDAR ALIYEV'S LITERARY POLICY IN ACQUISITION OF NATIONAL-MORAL VALUES BY STUDENTS

DATE	HALL-4
04.04.2021	SESSION-2

KYIV-ANKARA TIME

13^{00}-15^{30}

MODERATOR: Asst. Prof. Dr. Dia Eddin Nassani		
Kardelen ÖZDEMİR	Uşak University	ANALYSIS OF PICASSO'S 'BLUE PERIOD' AND 'PINK PERIOD' STUDIES IN TERMS OF SHAPE AND CONTENT
Zacharenia Pilitsidou Tsingilis Nikolaos	Aristotle University of Thessaloniki, Greece	Communication of listeners and radio stations through social media platforms
Lect. Dr. Bengütay Hayırsever	Erciyes University	A GENERAL EVALUATION ON REMEMBER AND UNDERSTANDING FUREYA KORAL IN BASIC ART EDUCATION COURSE
Yasemin AŞIK Assoc. Prof. Dr. Ayşegül KOYUNCU OKCA	Kaynak Tekstil San. ve Tic. A. Ş. Tasarım Merkezi Pamukkale University	ORGANIC PRODUCTION IN SHIRT FABRIC: GREEN CONSCIOUSNESS
Öğr. Gör. Melih TOMAK Doç. Dr. Ragıp TARANÇ	Dokuz Eylül Üniversitesi	OSMAN FAHİR SEDEN'İN ORHAN GENCEBAY ŞARKILI FİLMLERİNDE SUÇ KAVRAMI
Assoc. Prof. Dr. Fahrettin GEÇEN Lect. Ümit PARSIL	İnönü University Adıyaman University	THE PROCESSING OF THE CONTACT AND FORMATAL DEFORMATIONS IN OSKAR KOKOSCHKA'S WORK NAMED THE RED EGG
Berru İzel Gökgöz Assoc. Prof. Dr. Zeynep Yeşim İlerisoy	Gazi University	AN EVALUATION OF BRAND CONCEPT AND ADVANCED CONSTRUCTION TECHNOLOGY INTERACTION ON APPLE STORES
Res. Asst. Merve Başgül Assoc. Prof. Dr. Zeynep Yeşim İlerisoy	Gazi University	BRAND EFFECT IN ARCHITECTURAL FORMATION; EVALUATION OF ICONIC STORES IN TERMS OF MATERIAL AND CONSTRUCTION TECHNOLOGY
Asst. Prof. Dr. Dia Eddin Nassani	Hasan Kalyoncu University	EFFECT OF FA AND GGBFS ON THE PROPERTIES OF GEOPOLYMER MORTER

DATE	HALL-4
04.04.2021	SESSION-3

KYIV-ANKARA TIME
16^{00}-18^{30}

MODERATOR: Asst. Prof. Dr. Özgür SARIBAŞ		
Dilara TEMİZ Assoc. Prof. Dr. Elif KARAGÜN Res. Asst. Müge SARPER KAHVECİ	Kocaeli University	THE RESEARCH OF DETERMINING THE FEELING OF SELF-CONFIDENCE OF STUDENTS STUDYING AT SPORTS HIGHSCHOOL OR AT REGULAR HIGHSCHOOL ACCORDING TO THE STATE OF DOING SPORTS
Veysel MERT Assoc. Prof. Dr. Elif KARAGÜN Res. Asst. Müge SARPER KAHVECİ	Kocaeli Üniversitesi	KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ÖĞRETMENLİĞİ BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN SPOR TESİSLERİNİ KULLANMA DÜZEYİ
Ümit Sahranç	Sakarya University	CHILDREN'S HOPE LEVELS COPING WITH TEASING AND NAME-CALLING AND SELF-ESTEEM
Humbatova Natavan Shamil	Azerbaijan State Pedagogical University	SCIENTIFIC AND THEORETICAL FUNDAMENTALS OF GEOMETIC STRUCTURES IN SPACE
Res. Asst. Özlem GÜNCAN	Burdur Mehmet Akif Ersoy University	PLAY THERAPY WITHIN THE SCOPE OF THERAPEUTIC RECREATION
Assoc. Prof. Dr. Gülizar AKKUŞ Savaş BÖYÜKYILMAZ	Kastamonu Üniversitesi	PLANLI DAVRANIŞ TEORİSİ KAPSAMINDA BÜYÜKŞEHİR SAKİNLERİNİN HAFTA SONU TATİL DESTİNASYONU TERCİH NİYETLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ
Fatemeh Alizadeh	Tehran University	Representation of young female Iranian lifestyle based on their role model of influencers
Yaren TANTU Emel BİROL Dilek DÜLGER ALTINER	Kocaeli University İstanbul Gedik University	FACTORS AFFECTING PERCEPTION IN PROMOTIONAL MATERIALS FOR TRAVELING FOR GASTRONOMY TOURIS
Asst. Prof. Dr. Özgür SARIBAŞ Prof. Dr. Atilla AKBABA	İzmir Kâtip Çelebi University	GASTRONOMY AS A SCIENCE FIELD AND ITS INTERDISCIPLINARY DIMENSION
İbrahim ACAR Asst. Prof. Dr. Dilek DÜLGER ALTINER Asst. Prof. Dr. Nihan AKDEMİR	Kocaeli Üniversitesi	ORTA ASYA'DAN GÜNÜMÜZE TÜRK MUTFAK KÜLTÜRÜNDE TATLININ YERİ VE ÖNEMİ

DATE 05.04.2021	HALL-1 SESSION-1

KYIV-ANKARA TIME
10^{00}-12^{00}

MODERATOR: Dr. Kovács Gabriella		
Dr. Sherin Hassan Mabrouk Zedain Dr. Rania Mohammed Abd Elgawad Mostafa	Imam Abdul Rahman Bin Faisal University, Saudi Arabia	Effectiveness of activities in developing skills for prep year students at IAU
Anas Hashem Alsariera	University Sultan Zainal Abidin (UniSZA), Malaysia	The Effectiveness of EFL Jordanian Students' Descriptive Writing at Karak University
Assoc. Prof. Dr. Necdet KONAN Hüsne GÜR	İnönü University	BEING A SCIENCE TEACHER IN THE COVID-19 OUTBREAK
Dr. Bruno Rumyaru	President University, INDONESIA	HOME SUSTAINABLE EXPERIENCE DURING THE PANDEMIC
Aldemir Malveira de Oliveira José Cavalcante Lacerda Junior Newton Silva de Lima	(SEDUC-AM/CEMEAM) (IFAM)	CONNECTION BRAZIL - COLOMBIA - PERU: AN OPEN SKY LABORATORY FOR THE TEACHING OF FLAT GEOMETRY IN BASIC EDUCATION
Israr Ali Anwar Ali Mohammad Ahsan	Shri Jagdishprasad Jhabarmal Tibrewala University,India Aligarh Muslim university, India Imam Abdulrahman Bin Faisal University, Saudi Arabia	RELATIONSHIP BETWEEN CATEGORICAL VARIABLES FOR PREVALENCE OF PHYSICAL INACTIVITY BETWEEN UNIVERSITY STUDENTS
Shammadlı Fıdan Mırza	Azerbaijan State Pedagogical University	STUDY OF TRIGONOMETRIC INEQUALITIES
Rehana Kanwal M.Farooq Shakir		FREEDOM OF EXPRESSION AND SPEECH IN THE LIGHT OF ISLAMIC TEACHINGS
Dr. Kovács Gabriella	Sapientia Hungarian University of Transylvania	TRANSLATING TECHNICAL TEXTS – A CHALLENGE FOR TRANSLATOR TRAINEES

DATE	HALL-1
05.04.2021	SESSION-2

KYIV-ANKARA TIME
13^{00}-15^{30}

MODERATOR: Victoria Bilge YILMAZ		
Assist. Prof. Dr. Serdar SAYGILI	Erciyes University	THOUGHTS ON THE FUTURE OF SCIENCE IN THE DICTION OF HOPE AND FEAR: LOOKING AT SCIENCE FROM PHILOSOPHY
Assoc. Prof. Dr. Mehmet TÖZLUYURT	Yozgat Bozok University	AN INVESTIGATION ON THE KILLING OF PROPHETS IN THE CONTEXT OF MATURIDI
Assoc. Prof. Dr. Mehmet ALTUNTAŞ	Yozgat Bozok University	HARUN, CALF SCULPTURE AND SÂMIRI IN THE CONTEXT OF THE QUR'AN-TORAH
Dr. Abdulali ALİEV	Yozgat Bozok University	THE PLACE OF SLAVIC MYTHOLOGY IN FOLK BELIEFS
Dra. Sonia García Segura Maria José Martínez-Carmona Carmen Gil del Pino	Universidad de Córdoba (España)	THE ROLE OF RELIGIOUS BELIEFS IN THE SPACES FOR DIALOGUE AND COEXISTENCE OF YOUNG PEOPLE
Doina Toma Patricia Runcan Remus Runcan	Divitia Gratiae University from Chişinău, Republic of Moldova West University of Timişoara, România Aurel Vlaicu University of Arad, Romania	INFLUENCE OF MORAL-CHRISTIAN EDUCATION ON THE DEVELOPMENT OF PROSOCIAL BEHAVIOUR IN SCHOOL
Nielce Meneguelo LOBO DA COSTA Susana Nogueira DINIZ Carlos Alexandre Felício BRITO	Anhanguera University of São Paulo, Universidade Municipal de São Caetano do Sul	ETHICAL PREVIOUS KNOWLEDGE OF JUNIOR RESEARCHERS
Victoria Bilge YILMAZ	Ankara Yıldırım Beyazıt University	REVISITING FRANCIS BACON AND HIS APPROACH TO SCIENCE
Rafig Novruzov	Baku Slavic University	ABU REIKHAN BIRUNI'S VIEWS ON SUFISM IN THE BOOK 'INDIA'
Zubariev Oleksandr	V.N. Karazin Kharkiv National University	EASTERN SPIRITUAL PRACTICES AS THE PHENOMENON OF THE LIFE-WORLD IN THE CONTEXT OF INTERCULTURAL DIALOGUE
Dr. Lect. Hatice Demir	Kastamonu University	FROM 12 th CENTURY CONSTANTINOPLE ATELIER TO 21 th CENTURY ICON PRODUCTIONS LOGO: THE STORY OF THEOTOKOS OF VLADIMIR

DATE	HALL-1
05.04.2021	SESSION-3

KYIV-ANKARA TIME
16^{00}-18^{30}

MODERATOR: Prof. Dr. Alexander MAKARENKO		
K.R.PADMA	Sri Padmavati Mahila VisvaVidyalayam (Women's) University	THE PSYCHOLOGICAL AND MENTAL TRAUMA FACED BY HUMAN WELL BEINGS DURING THE PANDEMIC OUTBURST OF COVID-19 DISEASE
Roxana-Cătălina Ghiță ANDRIONI Felicia	University of Craiova (Romania)	PARENTAL SOCIAL RESILIENCE, ANXIETY, STRESS AND THE DEVELOPMENT OF CHILDREN IN A ROMANIAN SAMPLE
Galina Granici Emanuel Adrian Sârbu Remus Runcan Patricia Runcan	Divitia Gratiae University, Moldova University of Bucharest, Romania Aurel Vlaicu University of Arad, Romania West University of Timișoara, România	PERCEPTION OF SPIRITUAL CONCEPTS IN PEOPLE WITH SEVERE INTELECTUAL DISABILITIES
GAVRILA-ARDELEAN Mihaela	Aurel Vlaicu University of Arad, Romania	PSYCHO-PREVENTION IN CYBERBULLYING AMONG YOUTH
Karen Louise Mascarenhas	University of São Paulo, Brazil	LEADERSHIP CHALLENGES IN CLIMATE CHANGE MITIGATION TOWARDS SUSTAINABLE FUTURES
Jésio Zamboni Monica De Nadai	Federal University of Espírito Santo (UFES), Brasil	Ultracurricular narratives of little dykes and bichinhas
Simona MIHAIU Ana Maria NIȚU Horia MIHAI Simona Maria STĂNESCU	Research Institute for Quality of Life, Romanian Academy	PERSPECTIVES ON THE DEVELOPMENT OF SOCIAL SERVICES FROM EUROPEAN TO NATIONAL LEVEL, CASE STUDY ON ROMANIA
Prof. Dr. Alexander MAKARENKO	National Technical University of Ukraine	COLLECTIVE PROPERTIES OF LARGE SOCIAL SYSTEMS. NEW APPROACHES
Zozulyak-Sluchik Roksolyana	Vasyl Stefanyk Precarpathian National University	FORMATION OF PROFESSIONAL AND ETHICAL COMPETENCE OF FUTURE SPECIALISTS OF THE SOCIAL SPHERE: CREATIVE ASPECT
Ana António	Centro de Estudos Interdisciplinares em Educação e Desenvolvimento, Portugal	Earth Day: Perhaps Newspapers can contribute to Environmental Education

DATE
05.04.2021

HALL-2
SESSION-1

KYIV-ANKARA TIME
10^{00}-12^{00}

MODERATOR: Prof. Dr. Mykola Vaskiv		
Asst. Prof. Dr. JANAGÜL TURUMBETOVA MEHMET ERDOĞAN HASAN AKÇA	Suleyman Demirel Üniversitesi/Kazakistan	YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE EDEBİ TÜR OLARAK ŞİİRLERDEN YARARLANMANIN ÖNEMİ
Asst. Prof. Dr. SHYNAR AUYELBEKOVA HASAN AKÇA MEHMET ERDOĞAN	Suleyman Demirel Üniversitesi/Kazakistan	YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE KONUŞMA BECERİSİ KAZANDIRMADA ÇEVRİMİÇİ DERSLERİN KULLANIMI
Сейтягьяев Н. С.	Института Востоковедения им. А. Ю. Крымского НАН Украины	НЕКОТОРЫЕ ЗАМЕЧАНИЯ ПО ПОВОДУ ДВУХ КАСЫД ИЗ «ИСТОРИИ ЧЕЛЕБИ АКАЯ»
Prof. Dr. Mykola Vaskiv	Borys Grinchenko Kyiv University	PAVLO MOVCHAN AS A TRANSLATOR AND RESEARCHER OF TURKISH LITERATURE
Assoc. Prof. Dr. Necdet KONAN Songül KOÇER	Inonu University	THE PROBLEMS ENCOUNTERED AND SOLUTION SUGGESTIONS OF TEACHERS OF RELIGIOUS CULTURE AND ETHICAL KNOWLEDGE IN THE CORONAVIRUS (COVID-19) OUTBREAK
Fatma Kübra UYAR Prof. Dr. Orhan KARAMUSTAFAOĞLU	Amasya University	ACADEMIC STUDIES ON THOUGHT EXPERIMENTS IN THE TURKISH NATIONAL LITERATURE
Assoc. Prof. Dr. Okan SARIGÖZ	Hatay Mustafa Kemal University	OPINIONS OF TEACHER CANDIDATES ON THE PROCESSING OF THE TEACHING PRACTICE COURSE IN DISTANCE EDUCATION
Assoc. Prof. Dr. Okan SARIGÖZ	Hatay Mustafa Kemal University	THE EDUCATIONAL SCIENCES AN INVESTIGATION OF STUDENTS' OPINIONS ABOUT SECRONIC EDUCATION

DATE 05.04.2021	HALL-2 SESSION-2

KYIV-ANKARA TIME
13^{00}-15^{30}

MODERATOR: Dr. Mila Anisa		
Adnan Jawabri	Khawarizmi International College Al Ain, United Arab Emirates	HISTORY OF FAMILY BUSINESS IN UAE
Carole Serhan Elissa Barakat Leonie Nemer	University of Balamand, Tripoli, Lebanon	ASSESSING MUNICIPALITIES MANAGEMENT PRACTICES IN RESPONSE TO COVID-19 OUTBREAK - EVIDENCE FROM LEBANON
Mikhail Vasiliev Maria Plotnikova	Polissia National University	BUILDING SECURE AND SUSTAINABLE SUPPLY CHAINS
Bartosz Orzeł Radosław Wolniak	Silesian University of Technology, Poland	THE GREENWASHING PHENOMENON CUSTOMERS' AWARENESS RESEARCH
Luís Felipe Maldaner Flávia Siqueira Fiorin Daniela Carolina Eckert		THE CHALLENGE OF INNOVATION AND THE NATURE OF JOBS UNDER THE PANDEMIC OF COVID-19
Asst. Prof. Dr. Orçun AVCI	Aksaray University	AN EVALUATION ON EVIDENCE IN TAX JURISDICTION LAW
Asst. Prof. Dr. Neriman ÇELİK	Selçuk University	REFLECTION ON GOSSIP BEHAVIOR OF ORGANIZATIONAL ETHICAL CLIMATE: A QANTITATIVE STUDY
Prof. Dr. Mehmet C. MARIN	Hakkari University	AN ACTOR-ORIENTED CONCEPTUAL FRAMEWORK FOR EVALUATION OF DEVELOPMENT INVESTMENTS AND ITS APPLICATION IN THE EXAMPLE OF THE MESUDİYE KÖYKENT PROJECT
Asst. Prof. Dr. Suzan URGAN	Ondokuz Mayıs University	A HISTORICAL RESEARCH ON THE CHANGING WORK-LIFE BALANCE WITH FORCED MIGRATIONS: 1905 KARACAY-MALKAR MIGRATION
Mustafa Seçkin ŞALVARLI Doç. Dr. Burak KARTAL	Manisa Celal Bayar University	MARKA YARARI ÖLÇEĞI: BIR ÖLÇEK UYARLAMA ÇALIŞMASI
Emine ÇAKIRAY Assoc. Prof. Dr. Ayşegül KOYUNCU OKCA	Pamukkale University	TOWEL PRODUCTION IN MAXLIGHT TECHNIQUE

DATE
05.04.2021

HALL-2
SESSION-3

KYIV-ANKARA TIME
16^{00}-18^{30}

MODERATOR: Kaldygul Adilbekova		
Nuraiym Kypshakbay	Korkyt Ata Kyzylorda University	THE PRINCIPLES OF ADOPTING BORROWINGS
Girts Zarins Sanda Geipele	Riga Technical University, Riga Latvia	ECONOMIC CLUSTER IN OPEN ECONOMY AS PLANNING AREA OF THE CITY
Ehsan Rasoulinezhad	University of Tehran, Iran	How is poverty reduction policy related to energy transition in the Commonwealth of Independent States (CIS)?
Silviya Hristova Bratoeva-Manoleva	University of economics - Varna	Impact of the COVID-19 Pandemic on the EU Labor Market
Bhola Khan	Yobe State University, Nigeria	Government Expenditure, Human Development and Economic Growth: An Analysis of Nigerian Economy
Merve AKKUM Assoc. Prof. Dr. Cihan YÜKSEL	Mersin University	TESTING THE RELATIONSHIP BETWEEN INFLATION AND BUDGET DEFICIT IN TURKEY
Assist. Prof. Dr. Sait BARDAKÇI Lect. Aysel ARSLAN	Sivas Cumhuriyet University	EVALUATION OF THE EFFECT OF STATION TECHNIQUE ON STUDENTS'S ACADEMIC ACHIEVEMENTS USING META-ANALYSIS
Lect. Aysel ARSLAN Assist. Prof. Dr. Sait BARDAKÇI	Sivas Cumhuriyet University	DETERMINATION OF HEALTHCARE VOCATIONAL SCHOOL STUDENTS' SOCIAL PROBLEM-SOLVING SKILLS IN TERMS OF VARIOUS VARIABLES
Prof. Dr. Edip ÖRÜCÜ Itır HASIRCI Gülşah AK	Bandırma Onyedi Eylül University	CHANGE OF GLASS CEILING SYNDROME IN CAREERS OF FEMALE EMPLOYEES ACCORDING TO DEMOGRAPHIC VARIABLES
Asst. Prof. Dr. Mesut YÜCESAN	Çanakkale Onsekiz Mart University	2008 GLOBAL FINANCIAL CRISIS AND REFLECTIONS ON TURKEY
Asst. Prof. Musa ATGÜR	Balıkesir University	TESTING THE NEUTRALITY OF MONEY HYPOTHESIS FOR TURKISH ECONOMY

DATE 05.04.2021	HALL-3 SESSION-1

KYIV-ANKARA TIME
10^{00}-12^{30}

MODERATOR: Prof. Dr. Abdel-Badeeh M. Salem		
Prof. Dr. Abdel-Badeeh M. Salem	Ain Shams University, Cairo. Egypt	ARTIFICIAL INTELLIGENCE PARADIGMS IN SMART HEALTHCARE AND MEDICAL SYSTEMS
V. Lakshmi Lalitha K. Sree Varsha S. Mahesh R. Sri Lekha B. Sri Lakshmi Navya V. Niteesh Kumar	K L University, Vijayawada, India	PLAGIAT : A CODE PLAGIARISM DETECTION TOOL
Sikhi Yalavarthi	K L Deemed to be University, India	SENTIMENTAL ANALYSIS THROUGH SPEECH AND TEXT FOR IMDB DATASET
Aynur Kunapyanova	L. N. Gumilyov Eurasian National University	AN ACTIVE APPROACH TO TEACHING STUDENTS COMPUTER SCIENCE USING MOBILE APPLICATIONS
Assist. Prof. Dr. Fatih Söğüt	Kırklareli University	MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS OF THE REPUBLIC OF TURKEY TWITTER USAGE PRACTICES
Asst. Prof. Dr. Mustafa Ali UYSAL	Burdur Mehmet Akif Ersoy University	SOCIO-ECONOMIC STATUS OF YUVALAK VILLAGE ACCORDING TO THE DIVIDEND BOOK
Asst. Prof. Dr. Yunus EKİCİ	Osmaniye Korkut Ata University	VEHHABILITY IN NORTH CAUCASIA IN THE USSR PERIOD AND AFTER: THE EXAMPLE OF CHECHENIA
Kürşad KÖSE	Baku State University	POLITICAL RELATIONS BETWEEN THE ASTRAKHAN KHANATE AND CRIMEAN KHANATE
Lect. Dr. Resul KÖSE	Sağlık Bilimleri Üniversitesi	GREECE'S ATTITUDE TO THE AID ACTIVITIES OF THE HILAL-I AHMER CEMIYETI (THE RED CRESCENT SOCIETY) DURING THE NATIONAL STRUGGLE

DATE 05.04.2021	HALL-3 SESSION-2

KYIV-ANKARA TIME
13^{00}-15^{30}

MODERATOR: Associate Prof., Ph.D. Olha Bykova		
Виржиния ЗАХАРИЯ Вероника ПОЗНЯКОВА	Государственный Университет Молдовы	СПЕЦИФИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ РЕГЛАМЕНТАЦИИ ПРАВА НА ЖИЗНЬ И ПРАВА НА АБОРТ
Людмила Теліженко Вікторія Панкратова	Сумський державний університет	ЛЮДИНОТВОРЧА ЦІННІСТЬ ПРАВА: ТРАНСДИСЦИПЛІНАРНИЙ ПІДХІД
Малинаускас Ромуальдас Казимерович Шимелене Рита	Литовский университет спорта, г. Каунас, Литва	ОСОБЕННОСТИ КОЛЛЕКТИВНОЙ САМОЭФФЕКТИВНОСТИ ЮНЫХ И ВЗРОСЛЫХ БАСКЕТБОЛИСТОВ
Yurii Latysh Mariia Faranosova	Taras Shevchenko National University of Kyiv	CRIMEAN TATAR ISSUE IN TURKISH POLITICS
KAMALA ABBASOVA	Azerbaijan University	ORGANIZATION OF INCLUSIVE EDUCATION OF CHILDREN WITH DISABILITIES AND LEGISLATIVE FUNDAMENTALS OF ENSURING THEIR RIGHTS
Nazile Abdullazade	Azerbaijan State Pedagogical University	DESCRIPTION OF THE SEASONS OF THE YEAR IN THE WORK OF NIZAMI GANJAVI
Associate Prof., Ph.D. Olha Bykova	Borys Grinchenko Kyiv University	THE SPECIFIC OF REPORTING IN UKRAINIAN ONLINE JOURNALISM (ON THE EXAMPLE OF THE SITE «THE UKRAINIANS»)
Галина Цуркан Елена Вакуловская	Moldavian Economic Academy	УСТОЙЧИВОЕ РАЗВИТИЕ ГОРОДОВ: ЭКОЛОГИЧЕСКИЙ АСПЕКТ

DATE 05.04.2021	HALL-3 SESSION-3

KYIV-ANKARA TIME
16^{00}-18^{30}

MODERATOR: Dr. Boróka Prohászka-Rád		
Stephen Ogheneruro Okpadah	University of Ilorin, Ilorin, Nigeria	TRANSNATIONALISM AND NEO-NOLLYWOOD: THE NIGERIAN DIASPORA CINEMA
Dr. Boróka Prohászka-Rád	Sapientia Hungarian University of Transylvania	A LOOK INTO POEMS AND MELODIES
Dr. Kamran Ahmed Siddiqui	Imam Abdulrahman Bin Faisal University, Saudi Arabia	A Content Analysis of Top 100 Global Brand Logos
Rumyana Stoyanova	Medical University of Plovdiv, Bulgaria	FACTORS RELATED TO JOB SATISFACTION AMONG WORKERS DURING COVID-19
Ehsan Shahghasemi	University of Tehran, Iran	The Media Literacy Industry in Iran: A Critical Perspective
Dr. Alexandru CHISELEV	'Gavrilă Simion' Eco-Museum Research Institute from Tulcea,	KINA GECESİ CEREMONY AT THE TURKS AND TATARS FROM TULCEA COUNTY (ROMANIA). THE RITUAL DYNAMICS BETWEEN TRADITION AND REINVENTION
Dr. Iuliana TITOV	'Gavrilă Simion' Eco-Museum Research Institute from Tulcea,	THE CRAFTS OF RUSH AND REED PROCESSING IN DOBRUDJA REGION (ROMANIA) BETWEEN TRADITION AND INNOVATION
Dr. Kamran Ahmed Siddiqui	Imam Abdulrahman Bin Faisal University, Saudi Arabia	Vision Statements of Top 100 Global Brands: A Critical Discourse Analysis
Zahra Fallahian	University of Tehran, Iran	Celebrity child rights on the Instagram platform
Elnaz Montazeri Maryam Mounesi Sorkheh	Alzahra University, Iran	Style of Artists' Costumes in the German Theater Scenes after World War II
Farah Mansour	Lebanese University	INFLUENCE OF SOIL-STRUCTURE INTERACTION ON THE SEISMIC RESPONSE OF BUILDINGS

DATE 05.04.2021	HALL-4 SESSION-1

KYIV-ANKARA TIME
10^{00}-12^{30}

MODERATOR: Dr. Mustafa Latif EMEK		
Sri Djatnika Sya'diah	Universitas Padjadjaran, Indonesia	THE INFLUENCE OF BUSINESS LINKAGES OF MEMBER - COOPERATIVE AND MEMBER'S BUSINESS INNOVATION TOWARD COOPERATIVE MEMBER'S PERFORMANCE
Pilitsidou Zacharenia Tsingilis Nikolaos	Aristotle University of Thessaloniki, Greece	Communication of listeners and radio stations through social media platforms
Conceição Dantas Nildo da Silva Dias	Federal University of Rio Grande do Norte, Brasil	The contribution of rural women from the Brazilian northeast to fulfilling the UN 2030 Agenda SDG 5: Gender Equality
Prof. Dr. İSMAİL BAKAN Prof. Dr. MUHAMMET MUSTAFA KISAKÜREK HÜSNE GÖZÜKARA LÜTFÜLLAH ETKİ	Kahramanmaraş Sütçü İmam University	THE EFFECT OF FEAR OF CORONA ON BUSINESS SATISFACTION AND WORKLOAD: A FIELD STUDY ON ACCOUNTERS
Rehana Kanwal M.Farooq Shakir	National College of Business Administration and Economics, Lahore, Pakistan Bismillah Higher Secondary Schools, Sadiq Abad,Pakistan	SOCIAL AND POLITICAL ASPECTS OF INFORMATION TECHNOLOGY PROJECTS
Prof. Dr. Şebnem ASLAN Havva Nur ATALAY	Selçuk University	NEOLİBERALİZM VE SAĞLIK HİZMETLERİNİN METALAŞTIRILMASI
Nima Tamjidi		AN INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN CORPORATE GOVERNANCE SCORE AND THE COST OF CAPITAL IN LISTED FIRMS ON TEHRAN STOCK EXCHANGE
Ayşenur ERDİL Hikmet ERBIYIK	Istanbul Medeniyet University Yalova University	THE IMPORTANCE OF INTERNET COMMERCE AND BUSINESS INTELLIGENCE
Asst. Prof. Zülkif YALÇIN	Munzur University	NATIONAL OR INTERNATIONAL COMPANY COMBINATIONS; AN APPLICATION EXAMPLE AND ACCOUNTING WITHIN THE SCOPE OF TFRS 3
Prof. Dr. Şebnem ASLAN Muhammed Yusuf AYDAMAK	Selçuk University	AKILLI İLAÇ KULLANIMINDA SAĞLIK İLETİŞİMİNİN YERİ: ECZACI VE HASTA ARASINDAKİ İLİŞKİ

DATE 05.04.2021	HALL-4 SESSION-2

KYIV-ANKARA TIME
13^{00}-15^{30}

MODERATOR: Dr. Gabriela Boangiu		
Ivaylo Staykov	New Bulgarian University, Bulgaria	INTERNATIONAL LABOUR STANDARDS AND THE REPUBLIC OF BULGARIA – A CENTURY OF EXPERIENCE
Gastón Sanglier Contreras Eduardo J. López Fernández Roberto A. González Lezcano	Universidad Ceu San Pablo, España	Mankind's dilemma: becoming the hunter so as not to be hunted
Bouras Faissal Bessous Noureddine	El-Oued University, Algeria	THE ROLE OF TELEVISION IN RAISING THE LEVEL OF HEALTH AWARENESS AND HEALTH PRACTICE AMONG THE ALGERIAN FAMILY UNDER THE COVID 19 PANDEMIC
Dr. Gabriela Boangiu	Institute for Socio-Human Researches "C.S. Nicolaescu-Plopsor", Craiova of the Romanian Academy	ROMANIAN COMMUNITIES IN SWEDEN AND DENMARK - MIGRATION AND QUALITY OF LIFE
Mariana BĂLAN Simona Maria STĂNESCU	Institute for Economic Forecasting – NIER, Romanian Academy	SOCIAL VULNERABILITY OF YOUTH: A MULTIDIMENSIONAL ANALYSIS
Bartłomiej Gawrecki	Adam Mickiewicz University	TURKEY'S RELATIONS WITH THE EUROPEAN UNION WITH PARTICULAR EMPHASIS ON THE ACCESSION PROCESS
Ivo Lopes Müller Júnior André Mendes Capraro	Federal university of Paraná	THE BEGINNING OF BRAZILIAN MUAY THAI: LISTENING TO THE FIRST MASTERS

DATE 05.04.2021	HALL-4 SESSION-3

KYIV-ANKARA TIME
16^{00}-18^{30}

MODERATOR: Dr. Caroline Akhras

Dr. Caroline Akhras, Associate Professor	Notre Dame University, Zouk Mosbeh, Lebanon	Challenging Times and Galvanizing Tools
Özlem DAĞDELEN Assist. Prof. Dr. İlker ÇİNBİLGEL	Akdeniz University	EVALUATION OF ECOLOGICAL TOURISM POTENTIAL AND LOCAL PEOPLE'S PERCEPTION AND ATTITUDES FOR ECOLOGICAL TOURISM: IBRADI SAMPLE
Prof. Dr. Atilla Akbaba Res. Asst. Buğcan Güvenol	İzmir Kâtip Çelebi University	CONTENT ANALYSIS OF TRIPADVISOR REVIEWS ON THEME PARKS: EXAMPLE OF ISFANBUL THEME PARK
Dr. Mehmet Erkan Soykan	Kayseri University	PRICE AND TRADE VOLUME RELATIONSHIP IN A SELECTED SUB SECTOR IN BORSA ISTANBUL
Neda Farzan Dr. Farideh Talebpour	MSC, Alzahra, Tehran	Application of smart textile in children's clothing protection
Dr. Kamran Ahmed Siddiqui	Imam Abdulrahman Bin Faisal University, Saudi Arabia	10 Myths about Vision and Mission Statements: A Content Analysis of Top 100 Business Schools
Dr. Kamran Ahmed Siddiqui	Imam Abdulrahman Bin Faisal University, Saudi Arabia	Crossing the Valley of Death in Entrepreneurial Ecosystem: Strategies for Fintech Entrepreneurs
Ayşenur ERDİL	Istanbul Medeniyet University	BARRIERS AND REQUIREMENTS FOR INITIAL COMPREHENSIVE ERGONOMIC-USABILITY DESIGN PROGRESSES OF PRODUCT IMPROVEMENT
Asst. Prof. Dr. M. Sami SÜYGÜN Assoc. Prof. Dr. Sezen BOZYİĞİT	Tarsus University	EUROPEAN GREEN DEAL: THE POSSIBLE EFFECTS OF TURKEY'S EXPORTS
Asst. Prof. Dr. Fahrettin PALA Prof. Dr. Hasan AYAYDIN	Gümüşhane University	A RESEARCH ON THE EFFECTS OF ENTREPRENEURSHIP ORIENTATION ON FINANCIAL PERFORMANCE AND R&D CAPACITY

CONTENT

CONGRESS ID	I
SCIENTIFIC COMMITTEE	II
PROGRAM	III
PHOTO GALLERY	IV
CONTENT	V

Author	Title	No
Olena PANCHENKO	IDEOGRAHIC FIELD OF REALIA IN “KATERYNA” BY TARAS SHVCHENKO AND THEIR TRANSLATION	1
Mykola Vaskiv	CREATIVITY OF ABAI KUNANBAEV IN UKRAINIAN TRANSLATIONS	2
Rakhat Khorlan	STUDENTS’ PERCEPTIONS OF THE TURKISH IDIOMS: THE ANALYSIS FROM CROSS-CULTURAL PERSPECTIVE	11
Fatih PALA	TEACHERS' VIEWS ON DISTANCE EDUCATION ACTIVITIES IN SOCIAL STUDIES LESSON DURING PANDEMIC PROCESS	16
Melike BEKER BAŞ Orhan KARAMUSTAFAOĞLU	TEACHING THE SUBJECT OF 'COMBINED FORCE' WITH A SCIENTIFIC STORY SUPPORTED EDUCATIONAL GAME: EXIT FROM THE LABIRENT	30
Necdet KONAN Esra POLAT	THE PROBLEMS AND SUGGESTIONS THAT SECONDARY SCHOOL’S VICE –PRINCIPALS MET DURING CORONAVIRUS (COVID-19) PANDEMICS	39
Gürbüz OCAK Umut Döndü ACAR	INVESTIGATION OF THE PERCEPTION OF SELF-EFFICIENCY IN TURKISH LESSON OF THE SECONDARY SCHOOL STUDENTS	54
Gürbüz OCAK Umut Döndü ACAR	INVESTIGATION OF THE ENGLISH SELF-EFFICIENCY BELIEFS LEVELS OF SECONDARY SCHOOL STUDENTS	69
Madina Ashirimbetova	REFLECTION OF CULTURE IN CONTRASTIVE LINGUISTICS	83
Madina Ashirimbetova	ABOUT COMMUNICATIVE BEHAVIOR AND THE CHOICE OF COMMUNICATIVE TACTICIAN	88
Tarasova S. O.	COMIC GENRE SPECIFITY OF THE AMERICAN HUMOUR	95
Ezgi TOKDİL	RUS KONSTRÜKTİVİSTLER VE DÖRDÜNCÜ BOYUT TARTIŞMASI ÜZERİNE	96
Maria José Sousa	SKILLS FOR THE FUTURE OF PUBLIC ADMINISTRATION	118
Sezen BOZYİĞİT M. Sami SÜYGÜN	TÜKETİCİLERİN HEDİYE VERME GÜDÜLERİNİN DEMOGRAFİK FAKTÖRLER BAĞLAMINDA İNCELENMESİ	119

Vita Sarasi, Iman Chaerudin, Fadila Nurfauzia	PERFORMANCE MEASUREMENT OF OMNICHANNEL WAREHOUSE IN MUSLIM FASHION COMPANIES IN INDONESIA	135
Ali AYCI	BRANDING BARRIERS TO SMES IN TURKEY: A FOCUS GROUP STUDY TO UNDERSTAND SME OWNERS PERSPECTIVES	136
Jijo James Indiparambil	WORK (CYBER) BULLYING, POWER IMBALANCES AND VICTIMIZATION: A REVIEW ON PANOPTIC METAPHOR AND EMPLOYEE SURVEILLANCE IN INDIAN WORKPLACES	137
Neriman ÇELİK	THE EFFECT OF POSITIVE ORGANIZATIONAL BEHAVIOR ON ENGAGEMENT TO JOB	138
Vita Sarasi, Iman Chaerudin, Destine Ayuningtyas Zahra	COMPARATIVE STUDY OF HOLT WINTERS AND ARIMA: DEMAND FORECASTING IN MUSLIM LIFESTYLE COMPANY	142
Mila Anisa	ANALYSIS OF THE EFFECT OF COMPLAINT HANDLING AND SERVICE QUALITY ON BPJS PATIENT SATISFACTION ON TWITTER	143
Engin ÇAKIR Mehmet ANBARCI	EVALUATION OF BOOK SALES SITES USING THE INTEGRATED SWARA-WASPAS METHOD	144
Abdullah TÜRK	BIBLIOMETRIC ANALYSIS OF NATIONAL ARTICLE MADE ABOUT TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP IN TURKEY	156
Zelal BEYAZ	SOCIAL WELFARE AS A TOOL FOR MANAGING THE POVERTY OF THE LABOURER MASSES	158
B.S. Nazamuddin Fadhillah Masri	THE DEMAND FOR SUBSIDIZED HOUSING: EVIDENCE FROM BANDA ACEH CITY, INDONESIA	160
Приятельчук Олена	КЛЮЧОВІ ТРЕНДИ ПОБУДОВИ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ	161
Guptan V. Rasiah, R. Kaur, H. Turner, J.	RETIREMENT PREPAREDNESS AND SUBJECTIVE WELL-BEING: EVIDENCE FROM MALAYSIA	164
BARTOSZ JÓŹWIK	TESTING THE ENVIRONMENT KUZNETS CURVE HYPOTHESIS IN CENTRAL EUROPEAN COUNTRIES. THE ROLE OF TRADE OPENNESS	165
Kazimov Asaf Asad	SOME CURRENT ISSUES RELATED TO THE ORGANIZATION OF EDUCATION IN HUMAN RESOURCE MANAGEMENT	166
Fahrettin PALA Hasan AYAYDIN	THE BITCOIN'S SENSITIVITY TO PSYCHOLOGICAL FACTORS: THE IMPACT OF THE VOLATILITY INDEX (VIX) AND THE COVID-19 PANDEMIA: THE EXAMPLE OF DEVELOPING COUNTRIES	174
Ahmet Niyazi ÖZKER	GLOBAL DEVIATIONS IN THE FINANCIAL CONDITIONS INDEX AND VULNERABILITIES IN GLOBAL FISCAL CYCLES	186
Erol EFE Hamit KAHRAMAN	PLACE OF SLOGANS ON BRAND AWARENESS AND DETERMINATION OF EFFECTIVE SLOGAN CHARACTERISTICS	198
Mehmet Canakcı Rıza Bayrak	BLOCKCHAIN AND ECONOMİC DEVELOPMENT	218
Iryna Humeniuk	PRINCIPLES OF OPTIMISATION OF TEACHING LANGUAGE DISCIPLINES AT PEDAGOGICAL INSTITUTIONS OF HIGHER EDUCATION	224

Ожередов Б.И	СИСТЕМА ВОСПИТАНИЯ И ПОЛУЧЕНИЕ ОБРАЗОВАНИЯ В ДЕТСКИХ КОЛОНИЯХ УКРАИНЫ, НА ПРИМЕРЕ КУРЯЖСКОЙ ДЕТСКОЙ ИСПРАВИТЕЛЬНОЙ КОЛОНИИ ИМ. С.А. МАКАРЕНКА	225
Artemenko Daria Kovalchuk Olena Stepanivna	DISTANCE EDUCATION: ADVANTAGES AND DISADVANTAGES	233
Mohamed Sarrab Hafedh AlShihi Hadj Bourdoucen	DESCRIPTION AND EVALUATION OF A LARGE-SCALE PROJECT TO DEVELOP, ADOPT AND DISSEMINATE MOBILE LEARNING IN OMAN	236
Mira M. Alameddine Sarah Eid	ADDRESSING FEMINIST AND GENDER ISSUES IN ESL CLASSROOMS	244
Pilar Olivares-Carrillo Rosa Nortes	FUTURE TEACHER TRAINING EXPERIENCE: RECREATIONAL MATHEMATICS WORKSHOP	245
Komodromou Lydia, Koutselini Mary	DIFFERENTIATED TEACHING AND LEARNING REGARDLESS OF SOCIAL CONDITIONS: TEACHERS' VIEWS ON THEIR PROFESSIONAL DEVELOPMENT IN THE 21ST.	246
Н.Тиркешов	ВАЖНОСТЬ ВНЕДРЕНИЯ ИННОВАЦИОННЫХ МЕТОДОВ ОБУЧЕНИЯ В ПЕРИОД ПАНДЕМИИ COVID-19	253
Nadırova Aytac Oruc	THE CONCEPT OF DIFFERENTIAL EQUATION AND TECHNOLOGY OF TEACHING SOME OF ITS APPLICATIONS	261
А.Л. Цынцарь Е.Г. Булгакова	ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К ОПРЕДЕЛЕНИЮ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ	266
Ahmet SEVMEN Murat YORULMAZ	EVALUATION OF DANGEROUS GOODS TRANSPORT BY SHIPS WITHIN THE SCOPE OF OCCUPATIONAL HEALTH AND SAFETY	267
Ayşe İpek KOCA BALLI, Ferda Üstün	SOCIAL INNOVATION SUPPORTS IN TURKEY PROVIDED BY NON-GOVERNMENTAL ORGANIZATIONS AND PRIVATE SECTOR	274
Wiwin Winarti SS., M.I.Kom	NEW FORMULATION OF INA-CBG'S (ONE TARIFF) POLICY AT BPJS KESEHATAN (INDONESIAN HEALTH INSURANCE COVERAGE) IN INDONESIA	287
Moulana Mohammed, Adapa V Krishna Raghavendra, Garapati Khyathi Lahari	CORONA VIRUS DETECTION AND CLASSIFICATION WITH RADIOGRAPH IMAGES USING RNN	288
Askınaz SHEREFXANOVA	WAYS OF TEACHING BASIC TRIGONOMETRIC IDEALS IN DIFFERENT METHODS IN MATHEMATICS TRAINING	289
Ömer Faruk COŞKUN	AN OVERVIEW OF POSTGRADUATE THESES ON THE USE OF SWOT ANALYSIS IN THE HEALTH SECTOR	294
Yeşim Durmaz Emrah ÖZSOY	COVID-19 SÜRECİNDE İŞKOLİKLERİN UZAKTAN ÇALIŞMAYA İLİŞKİN TUTUMLARININ İNCELENMESİ	309
Hüseyin KÖSE Nurlan SALAMOV	THE EMERGENCY OF CRITICAL THINKING IN AZERBAIJAN MEDIA: THE POLITICAL DISCOURSE ANALYSIS OF 3D SHOW WITH ANDROID SPEAKER	317
habil. Andrioni Felicia, Bancă Angelica Mădălina, Popp Lavinia Elisabeta, Lecturer dr. Sorina Corman	ANALYSIS OF CAUSES AND COMBATING STRATEGIES RELATED TO THE BULLYING PHENOMENON IN THE ROMANIAN SCHOOL ENVIRONMENT	343
Ece KAPLAN Zeynep KOÇ	THE RELATION OF VIOLENCE AGAINST WOMEN AND GENDER INEQUALITY	344

Hüseyin SEVİNÇ	ANALYSING OF THE NOVEL THAT NAMED SACRED NIGHT IN THE CONTEXT OF GENDER AND NATIONALISM	357
Ana Milena Rincón Vega	ANXIETY AND DEPRESSION STATE / TRAIT IN MEN AND WOMEN CAUSED BY COMPULSORY ISOLATION AND SOCIAL DISTANCING BY COVID 19 IN BOGOTÁ CITY	365
Căprărin Amelia, Andrioni Felicia	INSTITUTIONAL COMMUNICATION IN SITUATIONS OF MEDIA CRISIS	366
Sıddık AĞÇOBAN	SECULARISM IN EVERYWHERE: BERGER WAS WRONG AGAIN	374
Seda TOPGUL, Okan BEYTAS	ENVIRONMENTAL JUSTICE AND SOCIAL WORK	384
Yonca ALTINDAL Fatma KAÇAN	SOCIOLOGICAL INTERPRETATION OF INCEST: ATLIKARINCA FILM EXAMPLE	391
Roshini.R Dr. Rajasekaran.V	AN ANALYSIS OF DISABILITY TROPES OF ACCEPTANCE BY A COMPENSATORY TALENT IN ANCIENT MYTHOLOGY	403
Gastón Sanglier Contreras Eduardo J. López Fernández Roberto A. González Lezcano	MANKIND'S DILEMMA: BECOMING THE HUNTER SO AS NOT TO BE HUNTED	404
Zeynep KOÇ, Ece KAPLAN	QUALITY OF LIFE IN OLD AGE	415
Alan Reed Libert	THE APPEARANCE OF UKRAINE IN EDUCATIONAL HISTORY AND GEOGRAPHY GAMES IN ENGLISH	424
Reyhan Rafet CAN	RELIGIOUS BELIEFS IN ALBANIA: A RELIGIOUS GEOGRAPHY PERSPECTIVE ANALYSIS	430
Rasim SOYLU	GENDER DISCRIMINATION IN FEMINISM AND ART	447
Fahrettin GEÇEN Arif Baykur	FORMAL EXAMINATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN WILLIAM TURNER'S “RED SUNSET” AND CLAUDE MONET'S “SUNRISE”	456
Selin BİTİRİM OKMEYDAN	UNESCO CREATIVE CITIES NETWORK AND AN EXAMINATION TOWARDS CREATIVE CITIES IN TURKEY	461
Cudi Kaan OKMEYDAN	CURRENT TOPICS IN GRADUATE PUBLIC RELATIONS THESES: BIBLIOMETRIC ANALYSIS OF THESES PUBLISHED BETWEEN 2018-2020	491
Levent Bilgi	İN SOYDAŞINIZ BALIK BURCU NOVEL JEWISH, CYPRUS, MIGRATION AND LOVE	501
Nouha Ziade Faten Staitieh	THE EFFECT OF VIRTUAL EXCHANGE METHOD ON STUDENTS’ CULTURAL COMPETENCE DEVELOPMENT	508
Teodora Stoycheva Stoeva	SPECIFICATION OF THE TRAINING OF PARENTING SKILLS FOR CHILDREN, RESPECTIVELY FOR ADOLESCENTS	509
Levent Bilgi	AN EXPERIMENT ON THE JOURNAL OF HALKIN DOSTLARI	514
Vinod Kumar Verma, Klimis Ntalianis	INTERNET OF THINGS ENABLED EDGE BASED NARRATIVE DISTRIBUTION APPROACH FOR SMART CITIES	521

Nurullah NEHİR	SOCIO-ECONOMIC STATUS OF ERZURUM LALA MUSTAFA PAŞA DISTRICT ACCORDING TO THE TEMETTUÂT BOOK DATED 1845	522
Nurullah NEHİR	SOCIO-ECONOMIC STATUS OF ERZURUM CORTAN DISTRICT ACCORDING TO THE TEMETTUÂT BOOK DATED 1845	530
Farida Shamsi	MUSEUM WORK DURING PANDEMIC	536
Mohammed Alawi Abd Nasser, Yusof Bin Ismail, Salem Mgammal Al-Ameri, Shahryar Sorooshian	FRAMING AN ALTERNATIVE MEAN TO ADDRESS ELECTRICITY DISRUPTIONS	537
Qələndərova Pərvin Abbas qızı	TEACHING SOME ELEMENTS OF LOGIC IN THE TEACHING OF MATHEMATICS	538
Muhittin KAVIK	KÜÇÜK CÜZ KAZAK HANI EBULHAYR HAN'IN HAKİMİYET ÇABASI	542
Yudith Rojas Tamayo	*CARTELES* MAGAZINE, CULTURAL HERITAGE OF THE REPUBLICAN PERIOD IN CUBA	550
Sueda Özbent	THE CONCEPT OF CULTUREME IN TRANSLATION	563
Ivan Moreno Santos	IMPACTS OF THE COVID-19 PANDEMIC ON REVERSE LOGISTICS	572
Eda KARAÇÖP	EFFECT OF COVID-19 PANDEMIC ON EMPLOYER'S OBLIGATION TO PROTECT PERSONAL DATA OF EMPLOYEES	573
Demet ÖZOCAKLI	THE CAUSALİTY RELATİONSHİP BETWEEN FOREİGN DİRECT INVESTMENT, SPECİAL ECONOMİC ZONES AND POLİTİCAL STABİLİTY İN TURKEY	575
Cansu BAŞARAN CANER Sait ENGİNDENİZ	DETERMINING THE CAPITALIZATION RATE TO BE USED IN THE VALUATION OF THE IRRIGABLE AGRICULTURAL LANDS IN THE EFELER DISTRICT OF AYDIN PROVINCE	588
Berna (KIRAN) BULĞURCU	OBJECTIVE IMPORTANCE RANKING VIA CRITERION IMPACT LOSS IN DECISION MAKING PROBLEMS	600
Borislav Abrashev Marin Pandev Daniela Levi Miglena Slavova Valentin Terziev	HYDROGEN ALTERNATIVES FOR GREEN FUTURE	607
Murat SUCU	COVID-19 SALGIN HASTALIĞININ HAVA KARGO TAŞIMACILIĞINA ETKİLERİNİN STRATEJİK BİR DEĞERLENDİRMESİ	608
Harish Padinjarethil Mercy Teegala	A COMPARATİVE STUDY TO KNOW THE EFFECTS OF ECCENTRİC CALF TRAİNİNG WİTH AND WİTHOUT ULTRASOUND İN ATHLETES WİTH SHİNSPLİNTS	611
Hasan Ali Güçlü	DISTANCE CONTRACTS	612
Mustafa AVCI Gökhan GÜNCAN Zarina RAVSHANOVA	THE TITLE OF "MERCHANT" OF PUBLIC LEGAL PERSONS IN TURKISH LAW	614
Cilene Ribeiro Cardoso Amaury Patrick Gremaud Edgard Monforte Merlo	POPULISM AND ECONOMICS IN LATIN AMERICA	619

Murat Kurt	LEGAL EVALUATION OF TECHNOLOGY ACTIVITIES UNDER THE LAW OF TECHNOLOGY DEVELOPMENT ZONES	620
Raíssa Moreira Lima Mendes Musarra, Karen Louise Mascarenhas	INSTRUMENTS AND RESULTS OF PUBLIC PARTICIPATION IN PUBLIC POLICIES FOR NATURAL GAS IN BRAZIL	622
Demokaan DEMİREL Gizem KABASAKAL	URBAN COUNCILS AS A FUNCTIONAL TOOL FOR DEMOCRATIC PARTICIPATION BASED ON LOCAL GOVERNANCE: NIGDE CASE	623
Esra SELVAN Meltem BOSTANCI	DIGITAL DIPLOMACY DURING THE CRISIS: 2020 NAGORNO-KARABAKH WAR COMPARATIVE TWITTER REVIEW	639
Meltem BOSTANCI Esra SELVAN	"AMERICANIZATION" OF POLITICAL CAMPAIGNS: THE CASE OF YOUNG PARTY IN 3TH NOVEMBER 2002 ELECTION	654
Orhun Burak SÖZEN	RE-INTERPRETATION OF TURKISH NATIONALISM FROM SYSTEMS PERSPECTIVE WITH POST-MODERN EMPHASIS	668
Şebnem Cansun	POLITICAL PARTIES' APPROACH TOWARDS CHILDREN AND CHILDREN'S RIGHTS IN TURKEY	669
Jalə Abbaszadə	HAYDAR ALIYEV'S LITERARY POLICY IN ACQUISITION OF NATIONAL-MORAL VALUES BY STUDENTS	686
Kardelen ÖZDEMİR	ANALYSIS OF PICASSO'S "BLUE PERIOD" AND "PINK PERIOD" STUDIES IN TERMS OF SHAPE AND CONTENT	690
Pilitsidou Zacharenia Tsingilis Nikolaos	COMMUNICATION OF LISTENERS AND RADIO STATIONS THROUGH SOCIAL MEDIA PLATFORMS	703
Bengütay Hayırsever	A GENERAL EVALUATION ON REMEMBER AND UNDERSTANDING FUREYA KORAL IN BASIC ART EDUCATION COURSE	704
Yasemin AŞIK Ayşegül KOYUNCU OKCA	GÖMLEKLİK KUMAŞTA ORGANİK ÜRETİM: YEŞİL BİLİNÇ	712
Melih TOMAK Ragıp TARANÇ	OSMAN FAHİR SEDEN'İN ORHAN GENCEBAY ŞARKILI FİLMLERİNDE SUÇ KAVRAMI	723
Fahrettin GEÇEN Ümit PARSIL	THE PROCESSING OF THE CONTACT AND FORMATAL DEFORMATIONS IN OSKAR KOKOSCHKA'S WORK NAMED THE RED EGG	725
Berru İzel Gökgöz Zeynep Yeşim İlerisoy	AN EVALUATION OF BRAND CONCEPT AND ADVANCED CONSTRUCTION TECHNOLOGY INTERACTION ON APPLE STORES	732
Merve Başgül Zeynep Yeşim İlerisoy	BRAND EFFECT IN ARCHITECTURAL FORMATION; EVALUATION OF ICONIC STORES IN TERMS OF CONSTRUCTION MATERIAL AND TECHNOLOGY	749
Dia Eddin Nassani	EFFECT OF FA AND GGBFS ON THE PROPERTİES OF GEOPOLYMER MORTER	759

Dilara TEMİZ Elif KARAGÜN Müge SARPER KAHVECİ	THE RESEARCH OF DETERMINING THE FEELING OF SELF-CONFIDENCE OF STUDENTS STUDYING AT SPORTS HIGHSCHOOL OR AT REGULAR HIGHSCHOOL ACCORDING TO THE STATE OF DOING SPORTS	760
Veysel MERT Assoc. Prof. Dr. Elif KARAGÜN Res. Asst. Müge SARPER KAHVECİ	THE USİNG LEVEL OF STUDENTS WHO ARE STUDYİNG AT THE DEPARTMENT OF PHYSİCAL EDUCATİON AND SPORTS TEACHİNG OF KOCAELİ UNİVERSİTY	773
Ümit Sahranç	CHILDREN'S HOPE LEVELS COPING WITH TEASING AND NAME-CALLING AND SELF-ESTEEM	780
Humbatova Natavan Shamil	SCIENTIFIC AND THEORETICAL FUNDAMENTALS OF GEOMETIC STRUCTURES IN SPACE	781
Özlem GÜNCAN	PLAY THERAPY WITHIN THE SCOPE OF THERAPEUTIC RECREATION	789
Gülizar AKKUŞ Savaş BÖYÜKYILMAZ	PLANLI DAVRANIŞ TEORİSİ KAPSAMINDA BÜYÜKŞEHİR SAKİNLERİNİN HAFTA SONU TATİL DESTİNASYONU TERCİH NİYETLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	804
Fatemeh Alizadeh	REPRESENTATION OF YOUNG FEMALE IRANIAN LIFESTYLE BASED ON THEIR ROLE MODEL OF INFLUENCERS	818
Yaren TANTU Emel BİROL Dilek DÜLGER ALTINER	FACTORS AFFECTING PERCEPTION IN PROMOTIONAL MATERIALS FOR TRAVELING FOR GASTRONOMY TOURIS	819
Özgür SARIBAŞ Prof. Dr. Atilla AKBABA	GASTRONOMY AS A SCIENCE FIELD AND ITS INTERDISCIPLINARY DIMENSION	835
İbrahim ACAR Dilek DÜLGER ALTINER Nihan AKDEMİR	THE SIGNIFICANCE OF DESSERT IN THE TURKISH CULINARY FROM THE CENTRAL ASIA ERA TO THE PRESENT	845
Sherin Hassan Mabrouk Zedain Rania Mohammed Abd Elgawad Mostafa	EFFECTIVENESS OF ACTIVITIES IN DEVELOPING SKILLS FOR PREP YEAR STUDENTS AT IAU	858
Anas Hashem Alsariera	THE EFFECTIVENESS OF EFL JORDANIAN STUDENTS' DESCRIPTIVE WRITING AT KARAK UNIVERSITY COLLEGE, JORDAN	859
Necdet KONAN Hüsne GÜR	BEING A SCIENCE TEACHER IN THE COVID-19 OUTBREAK	860
Bruno Rumyaru	HOME SUSTAINABLE EXPERIENCE DURING THE PANDEMIC	876
Aldemir Malveira de Oliveira José Cavalcante Lacerda Junior Newton Silva de Lima	CONNECTION BRAZIL - COLOMBIA - PERU: AN OPEN SKY LABORATORY FOR THE TEACHING OF FLAT GEOMETRY IN BASIC EDUCATION	877

Israr Ali Anwar Ali Mohammad Ahsan	RELATIONSHIP BETWEEN CATEGORICAL VARIABLES FOR PREVALENCE OF PHYSİCAL INACTIVITY BETWEEN UNIVERSITY STUDENTS	878
Shammadlı Fıdan Mırza	STUDY OF TRIGONOMETRIC INEQUALITIES	879
Rehana Kanwal M.Farooq Shakir	FREEDOM OF EXPRESSION IN THE LIGHT OF ISLAMIC TEACHINGS	885
Kovács Gabriella	TRANSLATING TECHNICAL TEXTS – A CHALLENGE FOR TRANSLATOR TRAINEES	901
Serdar SAYGILI	THOUGHTS ON THE FUTURE OF SCIENCE IN THE DICTION OF HOPE AND FEAR: LOOKING AT SCIENCE FROM PHILOSOPHY	902
Mehmet TÖZLUYURT	AN INVESTIGATION ON THE KILLING OF PROPHETS IN THE CONTEXT OF MATURIDI	908
Mehmet ALTUNTAŞ	HARUN, CALF SCULPTURE AND SÂMİRÎ İN THE CONTEXT OF THE QUR'AN-TORAH	921
Abdulali ALIEV	THE PLACE OF SLAVIC MYTHOLOGY IN FOLK BELIEFS	934
Sonia García Segura Maria José Martínez-Carmona Carmen Gil del Pino	THE ROLE OF RELIGIOUS BELIEFS IN THE SPACES FOR DIALOGUE AND COEXISTENCE OF YOUNG PEOPLE	936
Doina Toma Patricia Runcan Remus Runcan	ROLE OF CHRISTIAN MORAL EDUCATION IN PREVENTING ANTISOCIAL BEHAVIOUR	937
Nielce Meneguelo LOBO DA COSTA Susana Nogueira DINIZ Carlos Alexandre Felício BRITO	ETHICAL PREVIOUS KNOWLEDGE OF JUNIOR RESEARCHERS	945
Victoria Bilge Yılmaz	REVISITING FRANCIS BACON AND HIS APPROACH TO SCIENCE	949
Рафиг Новрузов Гюльнар Новрузова	ABU REIKHAN BIRUNI'S VIEWS ON SUFISM IN THE BOOK "INDIA"	955
Zubariev Oleksandr	EASTERN SPIRITUAL PRACTICES AS THE PHENOMENON OF THE LIFE-WORLD IN THE CONTEXT OF INTERCULTURAL DIALOGUE	962
Hatice Demir	FROM A 12TH CENTURY CONSTANTINOPLE ATELIER TO 21ST CENTURY ICON PRODUCTIONS' LOGO: THE STORY OF OUR LADY OF VLADIMIR	963
K.R.PADMA	THE PSYCHOLOGICAL AND MENTAL TRAUMA FACED BY HUMAN WELL BEINGS DURING THE PANDEMIC OUTBURST OF COVID-19 DISEASE	972
Roxana-Cătălina Ghiţă ANDRIONI Felicia	PARENTAL SOCIAL RESILIENCE, ANXIETY, STRESS AND THE DEVELOPMENT OF CHILDREN IN A ROMANIAN SAMPLE	973
Galina Granici Emanuel Adrian Sârbu Remus Runcan	PERCEPTION OF SPIRITUAL CONCEPTS IN PEOPLE WITH SEVERE INTELECTUAL DISABILITIES	974

Patricia Runcan		
GAVRILA-ARDELEAN Mihaela	PSYCHO-PREVENTION IN CYBERBULLYING AMONG YOUTH	975
Karen Louise Mascarenhas	LEADERSHIP CHALLENGES IN CLIMATE CHANGE MITIGATION TOWARDS SUSTAINABLE FUTURES	976
Jésio Zamboni Monica De Nadai	ULTRACURRICULAR NARRATIVES OF LITTLE DYKES AND BICHINHAS	977
Simona MIHAIU Ana Maria NIȚU Horia MIHAI Simona Maria STĂNESCU	PERSPECTIVES ON THE DEVELOPMENT OF SOCIAL SERVICES FROM EUROPEAN TO NATIONAL LEVEL, CASE STUDY ON ROMANIA	989
Alexander MAKARENKO	COLLECTIVE PROPERTIES OF LARGE SOCIAL SYSTEMS. NEW APPROACHES	990
Зозуляк-Случик Роксоляна	FORMATION OF PROFESSIONAL AND ETHICAL COMPETENCE OF FUTURE SPECIALISTS OF THE SOCIAL SPHERE: CREATIVE ASPECT	996
Ana António	EARTH DAY: PERHAPS NEWSPAPERS CAN CONTRIBUTE TO ENVIRONMENTAL EDUCATION	999
JANAGÜL TURUMBETOVA MEHMET ERDOĞAN HASAN AKÇA	YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE EDEBİ TÜR OLARAK ŞİİRLERDEN YARARLANMANIN ÖNEMİ	1000
SHYNAR AUYELBEKOVA HASAN AKÇA MEHMET ERDOĞAN	YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE KONUŞMA BECERİSİ KAZANDIRMADA ÇEVRİMİÇİ DERSLERİN KULLANIMI	1009
Сейтягьяев Н. С.	НЕКОТОРЫЕ ЗАМЕЧАНИЯ ПО ПОВОДУ ДВУХ КАСЫД ИЗ «ИСТОРИИ ЧЕЛЕБИ АКАЯ»	1011
Микола Васьків	PAVLO MOVCHAN AS A TRANSLATOR AND RESEARCHER OF TURKISH LITERATURE	1013
Necdet KONAN Songül KOÇER	THE PROBLEMS ENCOUNTERED AND SOLUTION SUGGESTIONS OF TEACHERS OF RELIGIOUS CULTURE AND ETHICAL KNOWLEDGE IN THE CORONAVIRUS (COVID-19) OUTBREAK	1031
Fatma Kübra UYAR Prof. Dr. Orhan KARAMUSTAFAOĞLU	ACADEMIC STUDIES ON THOUGHT EXPERIMENTS IN THE TURKISH NATIONAL LITERATURE	1046
Okan SARIGÖZ	OPINIONS OF TEACHER CANDIDATES ON THE PROCESSING OF THE TEACHING PRACTICE COURSE IN DISTANCE EDUCATION	1054
Okan SARIGÖZ	THE EDUCATIONAL SCIENCES AN INVESTIGATION OF STUDENTS 'OPINIONS ABOUT SYNCHRONOUS EDUCATION	1060
Adnan Jawabri	HISTORY OF FAMILY BUSINESS IN UAE	1065
Carole Serhan, Elissa Barakat, Leonie Nemer	ASSESSING MUNICIPALITIES MANAGEMENT PRACTICES IN RESPONSE TO COVID-19 OUTBREAK - EVIDENCE FROM LEBANON	1066
Mikhail Vasiliev Maria Plotnikova	BUILDING SECURE AND SUSTAINABLE SUPPLY CHAINS	1071

Bartosz Orzeł Radosław Wolniak	THE GREENWASHİNG PHENOMENON CUSTOMERS' AWARENESS RESEARCH	1073
Luís Felipe Maldaner Flávia Siqueira Fiorin Daniela Carolina Eckert	THE CHALLENGE OF INNOVATION AND THE NATURE OF JOBS UNDER THE PANDEMIC-19	1087
Orçun AVCI	AN EVALUATION ON EVIDENCE IN TAX JURISDICTION LAW	1099
Neriman ÇELİK	REFLECTIONS ON GOSSIP BEHAVIOR OF ORGANIZATIONAL ETHICAL CLIMATE: A QANTITATIVE STUDY	1109
Mehmet C. MARIN	AN ACTOR-ORIENTED CONCEPTUAL FRAMEWORK FOR EVALUATION OF DEVELOPMENT INVESTMENTS AND ITS APPLICATION IN THE CASE OF THE MESUDIYE VILLAGE TOWN PROJECT	1113
Suzan URGAN	A HISTORICAL RESEARCH ON THE CHANGING WORK-LIFE BALANCE WITH FORCED MIGRATIONS: 1905 KARACAY-MALKAR MIGRATION	1128
Mustafa Seçkin ŞALVARLI Burak KARTAL	MARKA YARARI ÖLÇEĞİ : BIR ÖLÇEK UYARLAMA ÇALIŞMASI	1130
Emine ÇAKIRAY Ayşegül KOYUNCU OKCA	TOWEL PRODUCTION IN MAXLIGHT TECHNIQUE	1132
Nuraiym Kypshakbay	THE PRİNCİPLES OF ADOPTİNG BORROWİNGS	1143
Girts Zarins Sanda Geipele	ECONOMİC CLUSTER İN OPEN ECONOMY AS PLANNİNG AREA OF THE CİTY	1144
Ehsan Rasoulinezhad	HOW İS POVERTY REDUCTİON POLİCY RELATED TO ENERGY TRANSİTİON İN THE COMMONWEALTH OF INDEPENDENT STATES (CIS)?	1145
Silviya Hristova Bratoeva-Manoleva	IMPACT OF THE COVID-19 PANDEMİC ON THE EU LABOR MARKET	1149
Bhola Khan	GOVERNMENT EXPENDITURE, HUMAN DEVELOPMENT AND ECONOMIC GROWTH: AN ANALYSIS OF NIGERIAN ECONOMY	1150
Merve AKKUM Cihan YÜKSEL	TESTING THE RELATIONSHIP BETWEEN INFLATION AND BUDGET DEFICIT IN TURKEY	1151
Sait BARDAKÇI Aysel ARSLAN	EVALUATİON OF THE EFFECT OF STATİON TECHNİQUE ON STUDENTS' ACADEMİC ACHİEVEMENTS THROUGH META-ANALYSİS	1163
Aysel ARSLAN Sait BARDAKÇI	DETERMİNATİON OF HEALTHCARE VOCATİONAL SCHOOL STUDENTS 'SOCİAL PROBLEM-SOLVİNG SKİLLS İN TERMS OF VARİOUS VARİABLES	1175
Edip ÖRÜCÜ Itır HASIRCI Gülşah AK	CHANGE OF GLASS CEILING SYNDROME IN CAREERS OF FEMALE EMPLOYEES ACCORDING TO DEMOGRAPHIC VARIABLES	1186
Mesut YÜCESAN	2008 GLOBAL FINANCIAL CRISIS AND REFLECTIONS ON TURKEY	1196
Musa ATGÜR	TESTING THE NEUTRALITY OF MONEY HYPOTHESIS FOR TURKISH ECONOMY	1202

Abdel-Badeeh M. Salem	ARTİFİCİAL INTELLİGENCE PARADİGMS İN SMART HEALTHCARE AND MEDİCAL SYSTEMS	1211
V. Lakshmi Lalitha K. Sree Varsha S. Mahesh R. Sri Lekha B. Sri Lakshmi Navya V. Niteesh Kumar	PLAGIAT : A CODE PLAGIARISM DETECTION TOOL	1212
Sikhi Yalavarthi	SENTİMENTAL ANALYSİS THROUGH SPEECH AND TEXT FOR IMDB DATASET	1200
Aynur Kunapyanova	AN ACTIVE APPROACH TO TEACHING STUDENTS COMPUTER SCIENCE USING MOBILE APPLICATIONS	1219
Fatih Söğüt	TWİTTER USAGE PRACTİCES OF THE TURKİSH MİNİSTRY OF FOREİGN AFFAİRS	1222
Mustafa Ali UYSAL	SOCIO-ECONOMIC STATUS OF YUVALAK VILLAGE ACCORDING TO THE DIVIDEND BOOK	1232
Yunus EKİCİ	VEHHABILITY IN NORTH CAUCASIA IN THE USSR PERIOD AND AFTER: THE EXAMPLE OF CHECHENIA	1242
Kürşad KÖSE	POLİTİCAL RELATIONS BETWEEN THE ASTRAKHAN KHANATE AND CRIMEAN KHANATE	1251
Resul KÖSE	GREECE'S ATTİTUDE TO THE AİD ACTİVİTİES OF THE HİLÂL-İ AHMER CEMİYETİ (THE RED CRESCENT SOCİETY) DURİNG THE NATİONAL STRUGGLE	1253
Виржиния ЗАХАРИЯ Вероника ПОЗНЯКОВА	СПЕЦИФИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ РЕГЛАМЕНТАЦИИ ПРАВА НА ЖИЗНЬ И ПРАВА НА АБОРТ	1264
Людмила Теліженко Вікторія Панкратова	ЛЮДИНОТВОРЧА ЦІННІСТЬ ПРАВА: ТРАНСДИСЦИПЛІНАРНИЙ ПІДХІД	1281
Малинаускас Ромуальдас Казимерович Шимелене Рита	ОСОБЕННОСТИ КОЛЛЕКТИВНОЙ САМОЭФФЕКТИВНОСТИ ЮНЫХ И ВЗРОСЛЫХ БАСКЕТБОЛИСТОВ	1282
Yurii Latysh Mariia Faranosova	CRIMEAN TATAR ISSUE IN TURKISH POLITICS	1283
Kamala ABBASOVA	ORGANIZATION OF INCLUSIVE EDUCATION OF CHILDREN WITH DISABILITIES AND LEGISLATIVE FUNDAMENTALS OF ENSURING THEIR RIGHTS	1290
Nazile Abdullazade	DESCRIPTION OF THE SEASONS OF THE YEAR IN THE WORK OF NIZAMI GANJAVI	1304
Olha Bykova	THE SPECIFIC OF REPORTING IN UKRAINIAN ONLINE JOURNALISM (ON THE EXAMPLE OF THE SITE «THE UKRAINIANS»)	1312
Галина Цуркан Елена Вакуловская	УСТОЙЧИВОЕ РАЗВИТИЕ ГОРОДОВ: ЭКОЛОГИЧЕСКИЙ АСПЕКТ	1322
Stephen Ogheneruro Okpadah	TRANSNATİONALİSM AND NEO-NOLLYWOOD: THE NİGERİAN DİASPORA CİNEMA	1323
Boróka Prohászka-Rád	A LOOK INTO POEMS AND MELODIES	1338
Kamran Ahmed Siddiqui	A CONTENT ANALYSİS OF TOP 100 GLOBAL BRAND LOGOS	1339

Rumyana Stoyanova	FACTORS RELATED TO JOB SATİSFACTİON AMONG WORKERS DURİNG COVID-19	1341
Ehsan Shahghasemi	THE MEDIA LITERACY INDUSTRY IN IRAN: A CRITICAL PERSPECTIVE	1345
Alexandru CHISELEV	KINA GECESİ CEREMONY AT THE TURKS AND TATARS FROM TULCEA COUNTY (ROMANİA). THE RİTUAL DYNAMİCS BETWEEN TRADİTİON AND REİNVENTİON	1346
Iuliana TITOV	THE CRAFTS OF RUSH AND REED PROCESSİNG İN DOBRUDJA REGİON (ROMANİA) BETWEEN TRADİTİON AND İNNOVATİON	1353
Kamran Ahmed Siddiqui	VİSİON STATEMENTS OF TOP 100 GLOBAL BRANDS: A CRİTİCAL DİSCOURSE ANALYSİS	1362
Zahra Fallahian	CELEBRİTY CHİLD RİGHTS ON THE INSTAGRAM PLATFORM	1363
Elnaz Montazeri Maryam Mounesi Sorkheh	STYLE OF ARTİSTS' COSTUMES İN THE GERMAN THEATER SCENES AFTER WORLD WAR II	1364
Farah Mansour	INFLUENCE OF SOİL-STRUCTURE İNTERACTİON ON THE SEİSMİC RESPONSE OF BUİLDİNGS	1366
Sri Djatnika Sya'diah	THE INFLUENCE OF BUSINESS LINKAGES OF MEMBER - COOPERATIVE AND MEMBER'S BUSINESS INNOVATION TOWARD COOPERATIVE MEMBER'S PERFORMANCE	1367
Pilitsidou Zacharenia Tsingilis Nikolaos	COMMUNİCATİON OF LİSTENERS AND RADİO STATİONS THROUGH SOCİAL MEDİA PLATFORMS	1368
Conceição Dantas Nildo da Silva Dias	THE CONTRIBUTION OF RURAL WOMEN FROM THE BRAZILIAN NORTHEAST TO FULFILLING THE UN 2030 AGENDA SDG 5: GENDER EQUALITY	1369
İsmail Bakan Muhammet Mustafa Kısakürek Hüsne Gözükara Lütfüllah Etki	THE EFFECT OF FEAR OF CORONA ON BUSINESS SATISFACTION AND WORKLOAD: A FIELD STUDY ON ACCOUNTERS	1370
Rehana Kanwal M.Farooq Shakir	SOCIAL AND POLITICAL ASPECTS OF INFORMATION TECHNOLOGY PROJECTS	1385
Şebnem ASLAN Havva Nur ATALAY	NEOLİBERALİZM VE SAĞLIK HİZMETLERİNİN METALAŞTIRILMASI	1386
Nima Tamjidi	AN İNVESTİGATİON OF THE RELATİONSHİP BETWEEN CORPORATE GOVERNANCE SCORE AND THE COST OF CAPİTAL İN LİSTED FİRMS ON TEHRAN STOCK EXCHANGE	1395
Ayşenur ERDİL Hikmet ERBIYIK	THE IMPORTANCE OF INTERNET COMMERCE AND BUSİNESS INTELLİGENCE	1396
Zülkif YALÇIN	NATİONAL OR INTERNATİONAL COMPANY COMBİNATİONS; AN APPLICATİON EXAMPLE AND ACCOUNTİNG WİTHİN THE SCOPE OF TFRS 3	1404
Şebnem ASLAN Muhammed Yusuf AYDAMAK	AKILLI İLAÇ KULLANIMINDA SAĞLIK İLETİŞİMİNİN YERİ: ECZACI VE HASTA ARASINDAKİ İLİŞKİ	1414

Ivaylo Staykov	INTERNATIONAL LABOUR STANDARDS AND THE REPUBLIC OF BULGARIA – A CENTURY OF EXPERIENCE	1425
Gastón Sanglier Contreras Eduardo J. López Fernández Roberto A. González Lezcano	MANKİND'S DİLEMMA: BECOMİNG THE HUNTER SO AS NOT TO BE HUNTED	1456
Bouras Faissal Bessous Noureddine	THE ROLE OF TELEVİSİON İN RAİSİNG THE LEVEL OF HEALTH AWARENESS AND HEALTH PRACTİCE AMONG THE ALGERİAN FAMİLY İN LİGHT OF THE COVİD 19 PANDEMİC	1467
Gabriela Boangiu	ROMANIAN COMMUNITIES IN SWEDEN AND DENMARK - MIGRATION AND QUALITY OF LIFE	1485
Mariana BĂLAN Simona Maria STĂNESCU	SOCIAL VULNERABILITY OF YOUTH: A MULTIDIMENSIONAL ANALYSIS	1486
Bartłomiej Gawrecki	TURKEY'S RELATİONS WİTH THE EUROPEAN UNİON WİTH PARTİCULAR EMPHASİS ON THE ACCESSİON PROCESS	1487
Ivo Lopes Müller Júnior André Mendes Capraro	THE BEGINNING OF BRAZILIAN MUAY THAI: LISTENING TO THE FIRST MASTERS	1492
Caroline Akhras	CHALLENGING TIMES AND GALVANIZING TOOLS	1493
Özlem DAĞDELEN İlker ÇİNBİLGEL	EVALUATİON OF ECOLOGİCAL TOURİSM POTENTİAL AND LOCAL PEOPLE'S PERCEPTİON AND ATTİTUDES FOR ECOLOGİCAL TOURİSM: İBRADI SAMPLE	1503
Atilla Akbaba Buğcan Güvenol	CONTENT ANALYSİS OF TRİPADVİSOR REVİEWS ON THEME PARKS: EXAMPLE OF ISFANBUL THEME PARK	1504
Mehmet Erkan Soykan	PRİCE AND TRADE VOLUME RELATİONSHİP İN A SELECTED SUB SECTOR İN BORSA ISTANBUL	1513
Neda Farzan Farideh Talebpour	APPLİCATİON OF SMART TEXTİLE İN CHİLDREN'S CLOTHİNG PROTECTİON	1514
Kamran Ahmed Siddiqui	10 MYTHS ABOUT VİSİON AND MİSSİON STATEMENTS: A CONTENT ANALYSİS OF TOP 100 BUSİNESS SCHOOLS	1515
Kamran Ahmed Siddiqui	CROSSING THE VALLEY OF DEATH IN ENTREPRENEURIAL ECOSYSTEM: STRATEGIES FOR FINTECH ENTREPRENEURS	1516
Ayşenur ERDİL	BARRİERS AND REQUİREMENTS FOR INİTİAL COMPREHENSİVE ERGONOMİC-USABİLİTY DESİGN PROGRESSES OF PRODUCT IMPROVEMENT	1517
M. Sami SÜYGÜN Sezen BOZYİĞİT	EUROPEAN GREEN DEAL: THE POSSIBLE EFFECTS OF TURKEY'S EXPORT	1518
Fahrettin PALA Hasan AYAYDIN	A RESEARCH ON THE EFFECTS OF ENTREPRENEURSHIP ORIENTATION ON FINANCIAL PERFORMANCE AND R&D CAPACITY	1531

MESAFELİ SÖZLEŞMELER

DISTANCE CONTRACTS

Ar. Gör. Hasan Ali Güçlü
Ufuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk Anabilim Dalı
ORCID NO: 0000-0003-0501-7912

Özet

Günümüzde klasik alışageldiğimiz sözleşmelerden ziyade mesafeli sözleşmelerle sıklıkla karşılaşmaktayız. Mesafeli sözleşme kavramı, pozitif hukuk bakımından kaynağını TKHK md. 48'den almaktadır. Sözleşmenin iki unsuru bulunmaktadır. Unsurlardan biri mesafenin olması diğer unsur ise sözleşmenin olması ve sözleşmenin geçerli olmasıdır. Mesafe unsurunun anlamının belirlenmesinde TKHK md. 48/1'de yer alan "eş zamanlı fiziksel varlık" ve "uzaktan pazarlanma" ifadeleri önem arz etmektedir. Kanun koyucu, TKHK md. 48/1'de mesafeli sözleşmeleri tanımlamaktadır. Doktrinde de genel anlamda mesafeli sözleşmeler tanımı da yapılmaktadır. Doktrinde, mesafeli sözleşmeler tarafların yüz yüze gelmediği sözleşmeler olarak anılmaktadır. Mesafeli sözleşmeler, tüketici sözleşmesi olarak nitelendirilmektedir.

Mesafeli sözleşmeler, tasarruf işlemi olarak kabul edilemez. TKHK hükümleri de uyarınca mesafeli sözleşmelerin taahhüt işlemi olduğunu ifade etmek mümkündür. Kanun koyucu, TKHK md. 48'de mesafeli sözleşmeler başlığı altında mesafeli sözleşmelere ilişkin unsurlara yer vermiş ve mesafeli sözleşmeleri tanımlama yoluna başvurmuştur. Mesafeli sözleşme her ne kadar kanunda tanımlanmış olsa da isimsiz bir sözleşme olarak kabul edilecektir. Mesafeli sözleşmeler, rızai sözleşmelerdir. Mesafeli sözleşmeler, uluslararası ticarette de çok sıkça kullanılmaktadır.

Bu tebliğ kapsamında son zamanlarda uygulaması oldukça yaygınlaşan mesafeli sözleşmeler kısaca anlatılacak ve örnekler verilecektir. Mesafeli sözleşmelerin olumlu ve olumsuz yönlerinden bahsedilecektir. Mesafeli sözleşmelerin en yaygın türlerinden biri olan teletıp sözleşmesine önemi sebebiyle daha fazla değinilecektir. Mesafeli sözleşmelerin benzer hukuki kurumlarla benzerliği ve farkına değinilecektir.

Anahtar kelimeler: Mesafeli sözleşmeler, teletıp, tüketici sözleşmesi, uzaktan pazarlama, ticaret

Abstract

Nowadays, we frequently encounter distance contracts rather than conventional contracts. The concept of distance contract is based on positive law in terms of the TKHK art. It takes from 48. The contract has two elements. One of the factors is the distance, the other is the existence of a contract and the validity of the contract. In determining the meaning of the distance element, TKHK art. The expressions "simultaneous physical presence" and "remote marketing" in 48/1 are important. Law maker, TKHK art. It defines distance contracts in 48/1. The general definition of distance contracts is also made in the doctrine. In the doctrine,

distance contracts are referred to as contracts where the parties do not face each other. Distance contracts are qualified as consumer contracts.

Distance contracts cannot be considered as savings transactions. According to the provisions of the TKHK, it is possible to state that distance contracts are commitment transactions. Law maker, TKHK art. In 48, it included the elements related to distance contracts under the title of distance contracts and resorted to defining distance contracts. Although the distance contract is defined by law, it will be regarded as an anonymous contract. Distance contracts are consent contracts. Distance contracts are also very frequently used in international trade.

Within the scope of this communiqué, distance contracts, which have become widespread recently, will be briefly explained and examples will be given. The positive and negative aspects of distance contracts will be mentioned. Telemedicine contract, which is one of the most common types of distance contracts, will be mentioned more because of its importance. The similarity and difference of distance contracts with similar legal institutions will be discussed.

Keywords: Distance contracts, telemedicine, consumer agreement, distance marketing, trade

TÜRK HUKUKUNDA KAMU TÜZEL KİŞİLERİNİN "TACİR" SIFATI

THE TITLE OF "MERCHANT" OF PUBLIC LEGAL PERSONS
IN TURKISH LAW

Prof. Dr. Mustafa AVCI
Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İdare Hukuku Anabilim Dalı, Eskişehir/ TURKEY
ORCID No: 0000-0002-5182-2499
Arş. Gör. Gökhan GÜNCAN
Yalova Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı, Yalova/ TURKEY
ORCID No: 0000-0001-5055-1001
Zarina RAVSHANOVA
Moscow Humanitarian Economic Institute
ORCID No: 0000-0002-5202-0308

Özet

Kamu tüzel kişileri, kamu yararını gerçekleştirmek için kanunla kurulan, kamu gücüyle donatılmış kişi ve mal topluluklarıdır. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun tüzel kişilerin tacir sıfatını düzenleyen 16. maddesine göre, Devlet, il özel idaresi, belediye ve köy ile diğer kamu tüzel kişilerinin bir ticari işletmeyi, ister doğrudan doğruya ister kamu hukuku hükümlerine göre yönetilen ve işletilen bir tüzel kişi eliyle işletsinler, kendilerinin tacir sayılmayacağı düzenlenmiştir (TTK 16/2). Mezkur Kanuna göre, kendi kuruluş kanunları gereğince özel hukuk hükümlerine göre yönetilmek veya ticari şekilde işletilmek üzere Devlet, il özel idaresi, belediye ve köy ile diğer kamu tüzel kişileri tarafından kurulan kurum ve kuruluşlar tacir sayılacaktır (TTK 16/1).

Türk hukukuna göre kamu tüzel kişileri "tacir" sıfatına sahip olmazlar. Kamu tüzel kişileri, bir ticari işletmeyi ister doğrudan isterse dolaylı olarak kurup işletsinler, yine de tacir sıfatını kazanamayacaklardır. Kamu tüzel kişilerinin tacir sayılmayacağını düzenleyen TTK 16/2 hükmü aynı zamanda kamu yararına çalışan dernekler ve gelirinin yarısından fazlasını kamu görevi niteliğindeki işlere harcayan vakıfların da tacir sayılmayacağını düzenlemiştir. Tacir sıfatını kazanamayacağı düzenlenen dernek ve vakıflarla, kamu tüzel kişilerinin ortak özelliğinin "kamu görevini icra etmeleri" veya "kamu yararı" olduğu söylenebilir. Bu açıdan bakıldığında, kanaatimizce, kamu tüzel kişilerine tacir sıfatı yüklenmemesi, kamu tüzel kişilerini "iflasa tabi olmak", "basiretli bir iş adamı gibi davranma yükümlülüğü" gibi tacirlere yüklenen ağır yükümlülük ve sonuçlardan korumaktır. Böylece, Kanun koyucu "kamu yararı" esasını benimseyerek kamu hizmetlerinin sürekliliğini sağlamayı amaçlamıştır.

Bu çalışmada, doğrudan veya dolaylı bir biçimde ticari faaliyetlerde bulunan kamu tüzel kişilerinin tacir sıfatı konusu irdelenmiş ve buna ilişkin görüş ve önerilerimize yer verilmiştir. Bu çerçevede, çalışmanın ilk kısmında kamu tüzel kişiliği kavramı ele alınmış ve sonrasında kamu tüzel kişilerinin tacir sıfatına ilişkin hükümler incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tüzel Kişilik, Kamu Tüzel Kişileri, Tacir, Tacir Sıfatı.

Abstract

Public legal persons are groups of persons and property established by law to realize the public interest, equipped with public power. According to Article 16 of the Turkish Commercial Code numbered 6102, which regulates the merchant status of legal persons, the State, special provincial administrations, municipalities, villages and other public legal persons should operate a commercial enterprise either directly or by a legal person managed and operated according to the provisions of public law, they are not considered to be merchants (TCC 16/2). According to the aforementioned Law, institutions and organizations established by the State, special provincial administrations, municipalities and villages and other public legal entities to be managed or commercially operated in accordance with the provisions of private law in accordance with their own establishment laws will be deemed merchants (TCC 16/1).

According to Turkish law, public legal persons do not have the title of "merchant". Public legal persons, whether directly or indirectly establishing and operating a commercial enterprise, will still not be able to gain the title of merchant. Article 16/2 of the TCC, which regulates that public legal persons cannot be considered as merchants, also regulates that public benefit associations and foundations that spend more than half of their income on works that qualify as public duties will not be considered merchants. It can be said that the common characteristic of associations and foundations and public legal persons, which are regulated that they cannot qualify as merchants, is "performing public duty" or "public interest". From this point of view, in our opinion, not attributing the title of merchant to public legal persons is to protect the public legal entities from the heavy obligations and consequences imposed on the merchants such as "being subject to bankruptcy" and "the obligation to act like a prudent businessman". Thus, the legislator aimed to ensure the continuity of public services by adopting the principle of "public interest".

In this study, the issue of merchant status of public legal persons, directly or indirectly engaged in commercial activities, has been examined and our opinions and suggestions related to this are included. In this framework, in the first part of the study, the concept of public legal personality was discussed and then the provisions regarding the merchant status of public legal persons were examined.

Keywords: Legal Entity, Public Legal Persons, Merchant, Merchant Status.

GENEL OLARAK TÜZEL KİŞİLER VE KAMU TÜZEL KİŞİLERİ

Hukukumuzda kişi kavramı, bizzat kendi fiilleriyle haklara ve borçlara ehil olabilmeyi ve hukuki iş ve işlemlere taraf olabilmeyi anlatan bir kavramdır. Hukuki anlamda kişiler, “gerçek kişiler” ve “tüzel kişiler” olarak ikiye ayrılır. Gerçek kişi, - din, dil, ırk, cinsiyet gibi- her hangi bir ayrıma tabi olmaksızın bütün insanları ifade eder. Gerçek kişilerin sahip olduğu kişilik, tam ve sağ doğumla birlikte başlayıp, ölüm veya ölüme eş değer hukuki işlemle sona erinceye kadar devam eden bir kişiliktir. Tüzel kişi ise, belirli amaçlarla kurulan ve kendilerine hukukun kişilik atfettiği mal ve kişi topluluklarıdır. Kendilerine kişilik atfedildiği için haklara ve borçlara ehildirler. Örneğin, dernekler kazanç elde etmek dışında manevi bir amaçla kurulan kişi topluluğu iken; vakıflar da manevi amaçla kurulan mal topluluklarıdır.

Ticaret şirketleri ise genel olarak ekonomik amaçlarla kurulan ve nihayetinde ortakların veya pay sahiplerinin kazanç elde etmeyi hedeflediği tüzel kişilik olarak karşımıza çıkmaktadır.

Hukukumuzda tüzel kişiler, özel hukuk tüzel kişileri ve kamu tüzel kişileri olarak ikiye ayrılmaktadır. Özel hukuk tüzel kişileri, kaynağını özel hukuktan alan ve kamu gücü kullanma ayrıcalığına sahip olmayan tüzel kişilerdir. Kazanç elde edip paylaşmak amacıyla kurulabileceği gibi (örneğin ticaret şirketleri), kazanç paylaşmak dışında, genellikle siyasi, sosyal veya kültürel bir amaçla da kurulabilirler (dernek, vakıf).

Kamu tüzel kişileri[1]ise, kamu yararını hedef tutan, bizatihi haklara ve borçlara ehil olan ve kamu gücünü kullanabilme ayrıcalığına sahip kişi ve mal topluluklarıdır.

1982 Anayasasına göre kamu tüzel kişiliği, ancak kanunla kanunla veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle kurulur (Anayasa 123). Hükmün ilk hali "kamu tüzel kişileri ancak kanunla veya kanunun açıkça verdiği yetkiye dayanılarak kurulabilir" şeklinde iken 6771 sayılı Kanunla hüküm değiştirilmiş ve Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile de kamu tüzel kişiliği kurulabileceği açıkça hükme alınmıştır. Anayasamızda, kamu tüzel kişilerinin çeşitli türlerine ilişkin özel düzenlemeler de bulunmaktadır. mahalli idareler[2], üniversiteler[3], radyo ve televizyon kurumu[4] ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları[5] Anayasa'da düzenleme altına alınmış ve kamu tüzel kişiliğini haiz kurum veya kuruluşlardır. Kamu tüzelkişilerinin kendi görev alanlarını ilgilendiren kanunların ve Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin uygulanmasını sağlamak üzere ve bunlara aykırı olmamak şartıyla yönetmelik çıkarma yetkileri de bulunmaktadır[6].

Devlet de bizatihi kamu tüzel kişiliğini haizdir. Nitekim, 1982 Anayasasının çeşitli hükümlerinde geçen "Devlet ve diğer kamu tüzel kişileri" ifadesi de devletin bizatihi kamu tüzel kişiliğini haiz olduğuna işaret etmektedir[7].

TÜRK TİCARET KANUNUNA GÖRE TACİR SIFATININ KAZANILMASI

Gerçek kişilerde tacir sıfatının kazanılması için 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun aradığı ölçüt kısmen de olsa bir ticari işletmenin işletilmesidir (TTK 12/1). Bu anlamda, ticari işletme vasfına sahip olmayan bir işletme veya organizasyonun, örneğin esnaf işletmesinin işletilmesi gerçek kişilerde tacir sıfatını kazandırmayacaktır. Bunun yanında, ticari işletmenin tamamının kendi adına işletilmesi şart olmayıp, bir adi ortaklık çatısı altında birlikte işletilmesi de her bir ortağın kısmen o işletmeyi işletmeleri anlamına geldiğinden, her biri tek başına tacir sıfatını haiz olacaklardır. Bunun yanında ticari işletmenin kendisi adına değil de bir başkası adına işletilmesi halinde ise yine tacir sıfatına sahip olunamayacaktır.

Tüzel kişiler bakımından ele alındığında ise, ticaret şirketlerinin tüzel kişilik kazanmalarından itibaren kanun gereği tacir sıfatına sahip oldukları görülmektedir (TTK 16/1). Dernekler ve vakıflar her ne kadar ticari olmayan amaçlarla kurulmuş olsalar da, yani

---

[1] Ayrıntılı bilgi için bkz. Ramazan Çağlayan, "Hukukumuzda Kamu Tüzel Kişiliği Kavramı Ve Kıstasları", Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi 2016, C. 1, S. 7, s. 373 – 398.
[2] 1982 Anayasası m. 127
[3] 1982 Anayasası m. 130 vd.
[4] 1982 Anayasası m. 133
[5] 1982 Anayasası m.135
[6] 1982 Anayasası m.124
[7] Ör. m.29/4, 46/1, 82/1, 128/1, 161/1 (Bkz. Çağlayan, a.g.m.,s. 378)

kazanç elde edip bunu üyeleri arasında paylaşmak gibi bir ideale sahip olamasalar da; dernek ve vakıfların ticari olmayan amaçlarına erişebilmek üzere kazanç getirici faaliyetlerde bulunması mümkündür. Bu anlamda dernek ve vakıfların ticari işletme işletmelerine de Kanunen bir engel bulunmamaktadır. Üstelik, ticari işletme büyüklüğünde bir işletmeyi işleten dernek ve vakıflar da tacir sıfatını kazanacaktır (TTK 16/1).

Dernek ve vakıflar özel hukuk tüzel kişileri olmalarına rağmen, konumuz bakımından önemli olabilecek bir istisnai bir hüküm bulunmaktadır. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununa göre kamu yararına çalışan dernekler ve gelirinin yarısından fazlasını kamu görevi niteliğindeki işlere harcayan vakıflar, bir ticari işletmeyi, ister doğrudan doğruya ister kamu hukuku hükümlerine göre yönetilen ve işletilen bir tüzel kişi eliyle işletsinler, kendileri tacir sayılmazlar (TTK 16/2). Buna göre, Kanun koyucu dernek ve vakıfların ticari olmayan, ideal amaçlarına ulaşabilmeleri için ticaretle uğraşabilmelerine cevaz vermiş, üstelik ticari işletme vasfına sahip bir işletmeyi işletmeleri halinde ise "tacir" sıfatını kazanacağını da düzenlemiştir. Ancak, kamu yararına çalışan dernekler ve gelirinin yarısından fazlasını kamu görevi niteliğindeki işlere harcayan vakıflar ticari işletme işletseler dahi tacir sıfatını haiz olamayacakları açıkça düzenlemiştir. Bu anlamda, kamu yararına çalışan dernekler ve gelirinin yarısından fazlasını kamu görevi niteliğindeki işlere harcayan vakıflara tacir sıfatını kazanma bakımından kamu tüzel kişilerinin tabi olduğu kuralın uygulandığı görülmektedir.

Devlet, il özel idaresi, belediye ve köy ile diğer kamu tüzel kişilerinin de bir ticari işletmeyi, ister doğrudan doğruya ister kamu hukuku hükümlerine göre yönetilen ve işletilen bir tüzel kişi eliyle işletsinler, kendileri tacir sayılmayacağı açıkça düzenlenmiş bulunmaktadır (TTK 16/2).

Kamu tüzel kişileri her ne kadar tacir sıfatını kazanamasalar da, kendi kuruluş kanunları gereğince özel hukuk hükümlerine göre yönetilmek veya ticari şekilde işletilmek üzere kamu tüzel kişileri tarafından kurulan kurum ve kuruluşlar tacir sayılırlar (TTK 16/1).

DEĞERLENDİRME

Kamu yararına çalışan dernekler ve gelirinin yarısından fazlasını kamu görevi niteliğindeki işlere harcayan vakıflar ile kamu tüzel kişilerinin aynı hukuki rejime tabi tutularak ticari işletme işletseler dahi tacir sıfatına sahip olamayacaklarının düzenlendiği görülmektedir. Kamu tüzel kişileri ile kamu yararına çalışan dernekleri ve gelirinin yarısından fazlasını kamu görevi niteliğindeki işlere harcayan vakıfların ortak özelliği esasında kamu yararını gütmeleri ve/ veya kamu hizmetini yerine getirmeleridir. Bu çerçevede, Kanun koyucu kamu hizmetini ifa eden kamu tüzel kişilerinin faaliyetlerinin sürekliliğini sağlamayı ve kamu tüzel kişilerinin ticari faaliyetlerinde iş ve işlemlere giriştiği karşı tarafın özel yararına kıyasla kamu yararını üstün tutmayı amaçladığı sonucuna ulaşılabilir.

Ayrıca, bu hükümle Kanunkoyucunun temel gayesinin kamu hizmeti görerek kamu yararını sağlayan kamu tüzel kişilerinin tacir olmanın ağır sonuçlarından korunması olduğu da düşünülebilir. Nitekim, 6102 sayılı Kanun hükümlerine göre tacir olmaya bazı hüküm ve sonuçlar bağlanmıştır. Örneğin, tacir, her türlü borcu için iflasa tabidir; ayrıca kanuna uygun bir ticaret unvanı seçmek, ticari işletmesini ticaret siciline tescil ettirmek ve bu Kanun hükümleri uyarınca gerekli ticari defterleri tutmakla da yükümlüdür (TTK 18/1). Bunun

yanında her tacirin, ticaretine ait bütün faaliyetlerinde basiretli bir iş adamı gibi hareket etmesi gerekir. (TTK 18/2). Dolayısıyla, kamu tüzel kişilerini tacir olarak kabul etmek, onları tacir olmanın hüküm ve sonuçlarına da tabi kılmak anlamına gelir. Bu da kamu tüzel kişisinin basiretli bir iş adamı gibi davranmakla yükümlü olması ve tüm borçlarından dolayı iflasa tabi kılınması sonucunu doğurur. Bu sonuçların kamu tüzel kişilerine uygulanması kamu tüzel kişilerinin yürütmekte oldukları kamu görevinin aksamasına yol açacak ve kamu menfaatinin zarar görmesi anlamına gelecektir.

SONUÇ

Kamu tüzel kişileri kamu yararını sağlamak ve kamu hizmetini daha iyi görebilmek için kimi zaman ticari faaliyetlere girişebilmekte ve hatta ticari işletme de işletebilmektedir. Kamu tüzel kişilerinin ticari işletme işletmeleri onlara tacir sıfatını bahşetmeyecektir. Burada, Kanunkoyucunun kamu tüzel kişilerini tacir olmanın olumsuz, ağır sonuçlarından korumak istediği düşünülmektedir. Bu hükümde kamu hizmetinin sürekliliği ve kamu yararı esas alınmış ve bu prensipler kamu tüzel kişilerinin ticari faaliyetlerinde karşı tarafı teşkil eden kimselerin özel yararına kıyasla üstün tutulmuştur.

KAYNAKÇA

AYHAN, Rıza/ ÇAĞLAR, Hayrettin: Ticari İşletme Hukuku, 2018.

ÇAĞLAYAN, Ramazan: “Hukukumuzda Kamu Tüzel Kişiliği Kavramı Ve Kıstasları”, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi 2016, C. 1, S. 7, s. 373 – 398

BAHTİYAR, Mehmet; Ticari İşletme Hukuku, 17. Bası, Beta Yayınları, 2017.

POROY, Reha/ YASAMAN, Hamdi: Ticari İşletme Hukuku, Vedat Yayınları, 2017.

ÜLGEN Hüseyin/ HELVACI Mehmet/ KAYA Arslan/ NOMER ERTAN Füsun : Ticari İşletme Hukuku, Güncellenmiş ve kısmen yeniden yazılmış 6. Bası, Vedat Yayıncılık, 2019.

POPULISM AND ECONOMICS IN LATIN AMERICA

Cilene Ribeiro Cardoso
Amaury Patrick Gremaud
Edgard Monforte Merlo

Abstract

Classical populism is associated with Vargas in Brazil and with Peron in Argentina. In recent periods, three visions of populism emerge to characterize different situations of populism in Latin America. In the years 80, "The Macroeconomic of Populism" (1991) from Dornbusch and Edwards could be observed in governments like Sarney in Brazil or Garcia in Peru, whose just try to stimulate growth and redistribute income. In the years 90, liberal reforms in Latin America conducted by Collor in Brazil, Menem in Argentina and Fujimori in Peru adopted economic liberal politics whose have a great conflict with the classical populists. Weiland(1999) "Neoliberal populism in Latin America and Eastern Europe and Roberts (1995) "Neoliberalism and changes in Latin America (1995) : The Peruvian Case indicate these government. In the beginning of XXI century Torre (2007) "The resurgence of radical populism in Latin America", Weiland (2013) "The threat of populist left" and Acemoglu, Egorov and Sonin (2012) "Political economy of populism

In the XXI century, Torre "The resurgence of radical populism in Latin America" (2007), Weiland "The threath of populist left" (2013) e Acemoglu, Egorov e Sonin (2012) "Political economy of Populism" to characterize Morales in Bolivia, Chaves in Venezuela, Correa in Peru, Kirchner in Argentina and Lula in Brazil. The proposal is to analyze populism and to show that the most important aspect is the economic police that must be used to understand populism in Latin America.

Keywords: Populism, Economics, Latin America

TEKNOLOJİ GELİŞTİRME BÖLGELERİ KANUNU KAPSAMINDA TEKNOKENT FAALİYETLERİNİN HUKUKSAL DEĞERLENDİRİLMESİ

LEGAL EVALUATION OF TECHNOLOGY ACTIVITIES UNDER THE LAW OF TECHNOLOGY DEVELOPMENT ZONES

Murat Kurt
Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Kütahya, Türkiye
https://orcid.org/0000-0003-3672-7116

Özet

Teknoloji Geliştirme Bölgesi, yüksek/ileri teknoloji kullanan ya da yeni teknolojilere yönelik firmaların, belirli bir üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsü ya da AR-GE merkez veya enstitüsünün olanaklarından yararlanarak teknoloji veya yazılım ürettikleri/geliştirdikleri, bölgenin kalkınmasına katkıda bulundukları, akademik, ekonomik ve sosyal yapının bütünleştiği siteyi veya bu özelliklere sahip teknokenti temsil eder. Bu merkezlerde gerçekleştirilen Ar-Ge ve endüstriyel tasarım gibi faaliyetler vergisel teşvikler yoluyla desteklenmektedir. Vergisel teşvik ve diğer destekler, kurumlar ve gelir vergisi kanunları başta olmak üzere ilgili mevzuat açısından belirleyici öneme sahiptir. Teknokentlere sağlanan vergisel muafiyet ve istisnaların, Ar-Ge gelişmişlik düzeyine ek olarak farklı ölçekte ekonomik gelişmeye ve verimliliğe de etkileri bulunmaktadır. Çalışmamda hukuki yönüyle teknokent faaliyetleri değerlendirilmiştir. Bilim ve teknoloji politikaları bakımından; gelir, harcama ve kaynak dağılımı yönüyle Ar-Ge faaliyetlerine stratejik hedefler ve yapay zekâ gibi yeni bilgi teknolojileri doğrultusunda yön verilmelidir. Yüksek öğretimdeki teknik ve akademik personelin teknokent çalışmalarıyla bütünleştirilmesi, önemli bir gelişme parametresi olarak göz önünde tutulmalıdır. Teknokentlerin kuruluş aşaması, firma kabulü, firmaların belirli kurallara göre faaliyetleri, firmalarda görevlendirilecek akademik personelin hakları, bölgeye ve ülkeye sağlayacağı katkıları hukuksal zemine dayanmaktadır. 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu ile bu hukuksal zemin sağlanmaya çalışılmıştır. Bunun yanısıra ticari faaliyetleri belirlemek amacıyla Ticaret Hukuku, vergisel muafiyetler ile ilgili Vergi Hukuku, akademik personeller ile ilgili Yüksek Öğretim Kanunu destekleyici ve referans hukuk kuralları olarak yer almaktadır. Bilim ve teknoloji politikalarının doğrudan bir aracı olarak işlev kazanan ve ulusal destek ve teşviklerle ekonomi ve sanayide bir gelişim aracına dönüşen teknokentlerin çok yönlü ve yapısal bileşenlerinden hukuk ile ilgili olan boyutu bu çalışmanın kapsamını oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Teknoloji Geliştirme Bölgesi, Teknokent, TGB Kanunu, Vergi Hukuku, Ticaret Hukuku

Abstract

The Technology Development Zone is where companies using high / advanced technology or for new technologies produce / develop technology or software by using the opportunities of a particular university or high technology institute or R&D center or

institute, contribute to the development of the region, academic, economic and social It represents the site where the building is integrated or the technopolis that has these features. Activities such as R&D and industrial design carried out in these centers are supported by tax incentives. Tax incentives and other supports are of decisive importance in terms of relevant legislation, especially corporate and income tax laws. Tax exemptions and exceptions provided to technoparks have effects on economic development and productivity at different scales in addition to R&D development level. Technocity activities have been evaluated in terms of legal aspects in my study. In terms of science and technology policies; In terms of income, expenditure and resource allocation, R&D activities should be directed in line with strategic targets and new information technologies such as artificial intelligence. The integration of technical and academic staff in higher education with technocity studies should be considered as an important development parameter. The establishment phase of technoparks, company acceptance, the activities of the companies according to certain rules, the rights of the academic staff to be assigned in the companies, the contributions they will provide to the region and the country are based on legal grounds. This legal basis was tried to be provided with the Law No. 4691 on Technology Development Zones. In addition, in order to determine commercial activities, the Commercial Law, the Tax Law on tax exemptions, the Higher Education Law regarding academic staff are included as supportive and reference legal rules. Technocities, which function as a direct tool of science and technology policies and turn into a development tool in economy and industry with national support and incentives, constitute the scope of this study.

Keywords: Technology Development Zone, Technopolis, TGB Law, Tax Law, Commercial Law

INSTRUMENTS AND RESULTS OF PUBLIC PARTICIPATION IN PUBLIC POLICIES FOR NATURAL GAS IN BRAZIL

Raíssa Moreira Lima Mendes Musarra
Research Centre for Gás Innovation (RCGI)
Institute of Energy and Environment até University of São Paulo, São Paulo Até, Brazil
Karen Louise Mascarenhas
Research Centre for Gas Innovation (RCGI)
Institute of Psychology at the University of São Paulo, São Paulo, São Paulo State, Brazil

Abstract

This work will describe the instruments of social participation in policies that address Natural Gas as an object of regulation and execution, and the extent to which the institutionalization of this participation incorporates recommendations, decisions and questions originated in civil society in Brazilian Public Policies.

The conductoon oxf the research os. based on Sociology of Public Action (LASCOUMES and LE GALES, 2012a).

Policies and regulations are the background of technological innovation and government and policy makers determine the direction of public policies and investments (LU et al, 2020). Paying attention to the functions of public participation in political processes can determine what effects arising from their participation may occur (ABELSON and GAUVIN, 2006).

Research on impact assessment of public participation processes reveals that effective participation instruments (with high engagement and some degree of control by participants) promote increased levels of interest and knowledge of public issues; improve the public's ability to engage in the future; and increase public confidence in public policies (BEIERLE AND CAYFORD, 2002).

Research on direct impacts on processes and political decision-making is scarce, which is aggravated in terms of energy policies in Brazil. There is convergence on the need for integrated and participatory planning for the development of natural gas in Brazil.

Keywords: Public Participation, Public Policies, Natural Gas, Brazil

YEREL YÖNETİŞİME DAYALI DEMOKRATİK KATILIMI SAĞLAMADA FONKSİYONEL BİR ARAÇ OLARAK KENT KONSEYLERİ: NİĞDE ÖRNEĞİ

URBAN COUNCILS AS A FUNCTIONAL TOOL FOR DEMOCRATIC PARTICIPATION BASED ON LOCAL GOVERNANCE: NIGDE CASE

Doç. Dr. Demokaan DEMİREL
Kocaeli Üniversitesi İİBF, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü Öğretim Üyesi
Orcid ID: 0000-0001-5454-9507
Gizem KABASAKAL
Kocaeli Üniversitesi SBE Yönetim Bilimleri Anabilim Dalı
Orcid ID: 0000-0002-0095-0888

Özet

Ülkelerin yönetim sistemleri birbirinden farklı olmak ile beraber yaşanılan değişimler yönetim sistemlerine de etki etmektedir. Klasik yönetimdeki gizlilik, katılımcılığın az olma isteği, yöneten ve yönetilen arasındaki mesafe anlayışı yerini yeni yönetim anlayışına bırakmıştır. Yeni yönetim anlayışı ile beraber halk yönetime daha fazla katılmak istemektedir. Böylece yönetimden daha fazla haberdar olabilmektedir. Bu durum yöneten ve yönetilen arasındaki mesafeyi azalmaktadır. Gizlilik yerini şeffaflığa ve hesap verebilirliğe bırakmaktadır. Tek taraflı bir anlayıştan çok aktörlü bir anlayışa doğru bir geçiş olmaktadır. Merkezi yönetimin yanında yerel yönetimlerin de önemi artmıştır. Yerel yönetim halka daha yakın bir sistem olduğu için halkın ihtiyaç ve beklentileri ile yakından ilgilenmektedir. Halk bu durumda daha fazla yönetimin içinde olmak istemekte ve katılıma karşı ilgileri güçlenmektedir. Yerel düzeyde katılımın artması beraberinde yerel demokrasiyi güçlendirmektedir. Kent konseyleri yerel katılımı sağlama noktasında önemli araçların başındadır. 2005 yılından önce kent konseyleri belediyelerin isteği üzerine kurulurken, 2005 yılındaki Belediye Kanunu ve 2006 yılından itibaren Kent Konseyi Yönetmeliği kent konseyinin neden kurulması gerektiğini ve amaçlarını gözler önüne sermektedir.

Bu çalışmanın amacı, tüm kenti temsil eden kent konseylerinin önemini açıklamaktır. Kent konseyleri yerel katılımı sağlamadaki en önemli araçlardan biri olduğu için çalışmada nicel bir araştırma yapılmıştır. Literatür araştırması yapılırken çeşitli illerin kent konseyi ile ilgili bilgileri incelenmiş ve bu çalışmada Niğde ili açıklanmıştır. Konunun öneminin anlaşılması adına yerel yönetim, yerel demokrasi, katılım ve kent konseyleri açıklanmış ve en son olarak Niğde ilinde yapılan nicel araştırma analiz edilmiştir. Araştırmada 72 kişiden oluşan Niğde Kent Konseyi'ndeki üyelerin 62'sine anket formu uygulanmıştır. Anket sonucunda Niğde Kent Konseyi'nin katılımcılık ve yerel demokrasi kültürüne bir katkısı olup olmadığı değerlendirilmiştir. Kent konseyi üyelerinin çoğunluğu, konseyin çalışmalarının katılımcılığı arttırdığını, belediye ile ilişkilerinin güçlendirilmesi gerektiğini, konsey çalışmalarına yönelik medya ve tanıtım faaliyetlerine ihtiyaç duyulduğunu belirtmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yerel Yönetişim, Yerel Demokrasi, Katılım, Kent Konseyleri, Niğde.

Abstract

The changes that occur together with the fact that the management systems of countries are different from each other also affect the management systems. The secrecy in classical management, the desire to be less participatory, the approach of distance between government and public has been replaced by the new public management. Along with the new public management, the public wants to participate in management. In this way, they can learn more from management. This reduces the distance between management and citizen. Secrecy is being replaced by transparency and accountability. It is a transition from a one-sided approach to a multi-actor approach. In addition to central government, the importance of local governments has increased. As local government is a system closer to the public, it is closely concerned with the needs and expectations of the public. In this case, the public wants to participate in management and their interest is strengthened. Increased participation at the local level strengthens local democracy. City councils are an important instrument ensuring local participation. Before 2005, city councils were established through the request of municipalities, while the municipal law in 2005 and the city council regulation since 2006 determined why the city council should be established and its goals. The aim of this study is to explain the importance of city councils representing the cities. Quantitative research method has been applied as city councils are one of the most important instruments ensuring local participation. During the literature survey, information about the city council of various provinces was examined. The concepts of local governance, local democracy, participation and city councils were explained and the quantitative research applied in Niğde province was analyzed. In the study, a survey form was applied to 62 of the members of the Niğde City Council, consisting of 72 people. As a result of the survey, it was evaluated whether the Niğde City Council had a contribution to participation and the culture of local democracy. The majority of the members of the city council stated that the work of the council increased and encouraged participation that its relations with the municipality should be strengthened, and that media and presentation activities for the work of the council were also needed.

Keywords: Local Governance, Local Democracy, Participation, City Councils, Niğde.

GİRİŞ

1980 sonrası yaşanan değişimler beraberinde kamu yönetiminde Yeni Kamu Yönetimi anlayışını doğurmuştur. Bu durum yönetişim, yerel yönetim gibi kavramların etkisini arttırmaktadır (Doğan, 2016: 73). Dünyanın her alanında yaşanan değişim yönetim alanında da olmuştur. Klasik yönetim anlayışının yerini çok aktörlü yönetim modeli almaktadır (Demir ve Yavaş, 2015: 60). Eskiden yönetim daha çok merkezi olarak yürütülüyorken, son zamanlarda yerele (belediyeye) doğru bir yönelim vardır. (Doğan ve Yeşildal, 2020: 143). Geleneksel yönetim anlayışında tek taraflı bir iletişim varken, yerel odaklı yeni yaklaşım "katılımcı ve karşılıklı çok taraflı" bir anlayışa sahiptir (Çiğdem, 2020: 205).

Değişen yönetim sistemlerinin temelini incelediğimizde yerelleşmenin etkileri görülmektedir. Yerelleşme kavramı ise katılım kavramını öncelemektedir (Önder, 2013: 311-312). Yerelleşmeyle birlikte yerel yönetimler katılımcı, şeffaf, demokratik ilkelere sahip bir yapıya kavuşmuştur (Doğan, 2016: 82). Yerel yönetimler yerel siyaset açısından da önem taşımaktadır ve siyasal katılımın artmasını sağlamaktadır. Aynı zamanda "demokrasi ve

siyaset" arasındaki ilişkiyi daha da güçlendirmektedir (Doğan ve Kalkışım, 2015: 122). Yerel alandaki demokratikleşme talepleri, yerel yöneticilerin vatandaş tercihlerine olan duyarlılığını ve sorumluluklarını da giderek arttırmaktadır. Yerel yöneticiler artık yerel alanda yaşanan sorunların çözümü için halka danışmak, halkın yerel hizmetlerin niteliği ve çeşitlendirilmesi taleplerine cevap verebilmek, bütçe kaynaklarının ve yerel idarenin performansından dolayı kamuoyuna karşı şeffaf davranmak ve icraatlarının hesabını vermek durumundadır. Hukuk devleti, insan hakları gibi ilkeler gün geçtikçe daha fazla gündeme gelmektedir. Bu ilkelerin gündeme gelmesiyle beraber yönetime katılım eğilimi daha da artmıştır (Kocaoğlu, 2014: 2). Kent konseyleri bu konuda önemli araçlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır (Çiğdem,2020: 203). Bu çalışmada kent konseylerinin yerel demokratik özellikleri arttırmadaki ve katılımcılığı teşvik etmedeki rolü değerlendirilmeye çalışılmaktadır. Katılımcılık, idari hesap verebilirliğin sağlanmasında ve kamu kaynaklarının verimli bir biçimde kullanımında, yönetsel kararların niteliğini geliştirerek meşruiyetini arttırmada önemli bir değer olarak karşımıza çıkmaktadır. Çalışmada, ilk olarak yerel yönetişim ve demokrasi kavramına değinilmekte, ardından yerel katılım olgusu kent konseyleri kavramıyla birlikte değerlendirilmektedir. Çalışma, Niğde Kent Konseyi'nde yapılan nicel araştırma sonuçlarının analiziyle sonlandırılmaktadır.

1. Yerel Yönetişim ve Yerel Demokrasi

Her ülkede yönetim sistemleri birbirleriyle bazı yönlerden farklılık göstermektedir. Ülkeden ülkeye değişim gösteren yönetim sistemleri genellikle merkezi yönetim ve yerel yönetim şelinde ayrıştırılmıştır (Taştekin, 2020: 196). Keleş (2020) yerel yönetimleri, *"Yerinden yönetim (decentralization) ilkesi uyarınca, kamu hizmetlerinin halka sunulmasında görev üstlenmiş olan ve aynı zamanda yerel toplulukların üyelerinin karar süreçlerinde rol üstlenmesine fırsat sağlayan kuruluşlardır"* şeklinde tanımlamaktadır (Keleş, 2020: 45).

Yerel yönetimlerin önemli özelliklerinden biri de merkezi yönetime kıyasla katılımı daha fazla sağlaması ve demokratik bir yapıya sahip olmalarıdır (Yaman ve Küçükşen, 2018a: 248). Merkezi yönetimle karşılaştırıldığında yerel yönetimler daha aktif katılım sağlamaktadır (Ulusoy ve Tekdere, 2015: 176).

Küreselleşmenin etkisiyle beraber kapalı kurum ya da yapılar değişime direnememektedir ve kendilerini bu doğrultuda dönüştürmektedir. Bu dönüşüm sonucunda âdem-i merkeziyetçi yapı güç kazanmaktadır (Görmez, 2005: 13-17; aktaran Önder, 2013: 313). Klasik yönetim anlayışı incelendiğinde kapalı, merkeziyetçi, kurallara aşırı bağlı, gizliliği önemseyen bir yapı görülmektedir. Klasik yönetim anlayışı katılıma çok fazla önem vermemektedir. Bu durum karşısında birey devlete karşı kendini güvende hissetmemektedir (Görmez, 1987: 134; aktaran Önder, 2013: 314). Klasik yönetim anlayışının değişmesiyle beraber yerelleşme ön plana çıkmaktadır. Yerelleşme halkın katılımını arttırmakta ve halkın yönetime daha fazla dâhil olmasını sağlamaktadır. Böylece halk daha fazla yönetimi denetleyebilmektedir (Önder, 2013: 315). Yerinden yönetim anlayışının gelişmesiyle seçimle gelenlerin yetkisi atanmışlara göre daha fazla olmaktadır (Aykaç,1999: 2).

Yerel yönetimler merkezi yönetime göre halka en yakın yönetim birimleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Karar verme ve politika yapma süreçlerinde STK'lar ile işbirliği içinde faaliyetlerini yerine getirmektedir (Taştekin, 2020: 207). Sivil toplum örgütlerinden

biri olarak ifade edilen kent konseyleri bu bağlamda yerel yönetimlerin yönetsel kapasitesinin gelişmesini de sağlamaktadır (Erkul ve diğerleri, 2019: 68).

Yerel yönetimler yerel yönetişimin temel aracıdır (Doğan, 2016: 80). Doğan (2016), yerel yönetişimi; *"Yerel yönetişim, yerelde yerel yönetimler, sivil toplum ve özel sektör kuruluşları arasında etkileşim ve koordinasyon sağlayan, vatandaşların temsil ve katılım olanaklarını arttırarak katılımcı demokrasiye zemin hazırlayan bir oluşumdur."* şeklinde ifade etmektedir (Doğan, 2016: 91). Ulusoy ve Tekdere (2015: 175) yönetişimi; "*Saydamlık, hesap verebilirlik, katılım, çalışma uyumu, yerindelik, etkinlik ve verimlilik gibi kriterlere dayanan, çok aktörlü ve toplumsal ortaklıkları içeren bir yönetim anlayışı" olarak ifade etmektedir*. Dünya Bankası'nın (DB) Raporlarında yönetişim kavramı geçmektedir. Raporda bahsedilen yönetişim kavramı "iyi yönetişim" (good governance)'dir. BM Kalkınma Programı (UNDP), Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı, Avrupa Kentsel Şartı gibi uluslararası belgelerde yönetişim kavramını açıklamaktadır. Bu belgeler katılım konusunda çeşitli düzenlemeler de yapmıştır (Lamba ve Kerman, 2016: 90-92).

Yerel yönetişim kavramı tek yönlü yönetim yerine yerel sahada etkileşimi önemseyen yönetim olarak açıklanmaktadır. Bu durumda devlet ile başka aktörler arasında işbirliği ve etkileşim gerçekleşmektedir (Rhodes, 1996: 652-653). Yerel yönetişim kavramı "tek aktörlü yönetimden çok aktörlü yönetime geçiş" olması açısından büyük önem taşımaktadır (Güven ve Alan, 2019: 58). Geleneksel yönetim anlayışının merkeziyetçiliğinin yerine karşılıklı etkileşimi ve katılımcılığı önemsemektedir (Önder, 2013: 320). Yerel yönetişimin en önemli özelliklerinden biri karar alma ve uygulama süreçlerinde katılımı sağlamadır (Lamba ve Kerman, 2016: 90). Yerel yönetişim toplumun farklı aktörleri arasında iletişimi güçlendirerek vatandaşların kendilerini yönetsel sorunlar hakkında daha çok sorumlu hissetmelerini sağlamaktadır. Aynı zamanda kent yönetimine yönelik vatandaşların bilinç düzeylerini de arttırmaktadır (Doğan, 2016: 91).

Devletin var olma nedenlerinin biri de kamu hizmetlerinin en iyi şekilde sunumunu sağlamaktır. Sunulan kamu hizmetlerinin doğru bir şekilde yapılıp yapılmadığının incelenmesi için denetlenmesi gerekmektedir. Bu denetim çeşitli mekanizmalarla yapılmaktadır. Yasal yollarla gerçekleştirilen denetime Sayıştay'ın yerel idareler üzerindeki denetimi örnek verilebilir. Tüm bunların yanında vatandaşlar da denetim sağlamaktadır. Yerel yönetişim ve katılımcılık gibi unsurlar halk denetimini sağlamanın yolunu açmaktadır (Özen ve diğerleri, 2015: 124). Merkezi hükümette yerel katılımın sağlanması noktasında çeşitli hukuksal düzenlemeler gerçekleştirmektedir. Merkezi hükümetin buradaki amacı daha etkin bir yerel yönetim sağlamaktır (Doğan ve Yeşildal, 2020: 142).

Yerel yönetimler hemşehrilik bilincini oluşturmakta ve geniş ölçekli bir katılım kültürü oluşturmaktadır (Yaman ve Küçükşen, 2018b: 67). Ayrıca yerel yönetimler ve kent konseyleri kentin yaşanabilir bir mekân haline getirilmesinde ve sürdürülebilirlik fonksiyonunun gerçekleştirilmesinde önemli fonksiyonlara sahiptir.

Kentsel sürdürülebilirliğin amaçları arasında çevre sorunlarını azaltmak ve kentlerde sürdürülebilir kalkınmanın uygulanması yer almaktadır. Yerel yönetimlerin bu açıdan çeşitli görevleri bulunmaktadır. Kent konseyleri de bu durumun bir sonucu olarak oluşmaktadır (Kocaoğlu ve Sert, 2018: 52-61). Bunun yanında yerel yönetimler halka en yakın yönetim

birimleridir. Bu durum toplumsal açıdan denetimi daha da mümkün kılmaktadır. Kent konseyleri toplumsal denetimin de bir aracıdır (Özen ve diğerleri, 2015: 128).

Demokrasi kavramının temeli ise ilk başlarda "doğrudan demokrasi" iken, zaman geçtikçe "temsili demokrasi" halini almıştır. Temsili demokrasiye getirilen eleştiriler ise "katılımcı demokrasi" ve "müzakereci (radikal) demokrasi" gibi yaklaşımları gündeme getirmiştir (Yaman ve Küçükşen, 2018b: 66).

Demokrasi, alınan kararların daha etkili bir şekilde alınmasını sağlamakta ve karar alma süreçlerinde halkın katılımını olanaklı kılmaktadır (Erdoğan, 2019: 295). Yerel demokrasi, demokrasi kültürünün yerleşmesi ve sürekli olması açısından önem taşımakla birlikte belirli bir alanda yaşayanların karşılıklı olarak etkileşim halinde olmasını ifade etmektedir (Şahnagil, 2020: 413). Modern demokrasilerde bireylerin kamu kararlarına katılması önem taşımaktadır (Taştekin, 2017: 97). Demokratikleşmenin sağlanması için halkın etkili bir biçimde yönetime katılması gerekmektedir (Koçak ve Ekşi, 2010: 295). Katılımcı demokrasiler sadece oy kullanmaktan ibaret değildir. Vatandaşlar kamusal işlere de katılmalıdır. Ayrıca "çıkarların uzlaştırılması, farklılıklar arasında uzlaşmanın sağlanması önemlidir (Sartori, 1993: 126)".

Yaman ve Küçükşen (2018b: 68), yerel demokrasiyi *"Yerel yönetimlerde özerklik, yerelde karar alma süreçlerine katılım, ifade ve yaşam özgürlüğü, siyasal ve toplumsal eşitlik, yönetimde verimlilik ve etkinlik, şeffaflık ve açıklık, halka dönük olma, hesap sorma ve hesap verme gibi demokratik değerlerin yerele yansıması"* olarak tanımlamaktadır. Yerel yönetimlerin yerel demokrasinin birer aracı olmaları katılım, etkinlik, özgürlük, özerklik, yeniden paylaşım gibi demokratik değerleri içermelerinden kaynaklanmaktadır. Yerel yönetimlerin demokratik değerleri benimsemesinin en temel nedeni, halkın yönetimde söz sahibi olmasıdır. Halk yönetimde söz sahibi olmak için temsili organları doğrudan seçmektedir (Taştekin, 2017: 95).

Yerel yönetimlerde hemşehriler demokrasinin işlemesi noktasında önem taşımaktadır. Hemşehriler kent konseylerine katılım sağlamakta, idari süreçlere dâhil olma fırsatı bulmaktadırlar (Aksu ve Taştekin, 2020: 191). Türkiye'de kent konseyleri demokrasiyi güçlendiren önemli araçlardan biridir (Karakurt Tosun ve Keskin, 2015: 363). Kent konseylerinin demokrasiye katkıları bulunmaktadır. Bu katkılar, insanların kendilerini kente ait hissetmesi, alınan kararlarda çoğulculuğun artması, belediyelerin kent konseylerinin verdiği kararları dikkate alması ile ilgilidir (Taştekin, 2017: 95). Akman (2018: 752) yaptığı çalışmada "Yerel demokrasinin gelişmesinde kent konseylerinin rolü nedir?" sorusunu araştırmıştır ve sonuç olarak "yerel demokrasinin olmazsa olmazı" olduğunu keşfetmiştir.

2. Yerel Katılım ve Kent Konseyleri

Yerel yönetimlerde gerçekleşen değişiklikler katılım sürecinin yeniden açıklığa kavuşturulmasına dair bir gereklilik doğurmuştur (Şahin, 2015: 209-210). Klasik anlayıştaki vatandaşın katılımını çok dikkate almayan bir yapı yerine yerel katılımın sağlandığı bir yönetsel kültür önemsenmektedir. Bu sayede halk ve devlet arasında daha fazla etkileşim oluşacaktır. Klasik anlayıştaki dışa kapalılık yerini saydamlık ve hesap verilebilirliğe bırakacaktır. Bu noktada halkın idari faaliyetler hakkında bilgilendirilmesi yoluna da başvurulmaktadır (Önder, 2013: 323).

Yerel katılım, "halkın yerelde kendi seçtiği organların kararlarına ve faaliyetlerine katılımı olarak tanımlanabilir (Yaman ve Küçükşen, 2018b: 68)". "Süreklilik, bütüncüllük, gönüllülüğe dayalılık, vizyonerlik, katılım için önemli olan dört ilkedir (Şahin, 2015: 204)". Katılım, sürekli bir biçimde, gönüllülüğü esas alan, mekân ya da kurumla sınırlı olmayan, yaratıcı bir vizyonerlik çerçevesinde gerçekleşmelidir (Şahin, 2015: 204).

Halkın yönetime katılımını kentlerin büyüklükleri etkilemektedir. Küçük beldelerde katılım daha kolay olmaktadır, ancak büyük kentlerde durum böyle olmamaktadır. Büyük kentlerde sivil toplum kuruluşları aracılığı ile katılım sağlamaktadır. Bunun nedeni sivil toplum kuruluşlarının kamu kurumları ile daha işbirliği yapmayı tercih etmeleridir (Taştekin, 2020: 196).

Çıkar kollama, gönüllü katılım, aktif yurttaş katılımı gibi birçok katılım şekli bulunmaktadır (Şahin, 2015: 207). Katılımcılık kavramı aktif katılımı amaçlamaktadır. Aktif katılım ise "aktif vatandaşlık" kavramını güçlendirmektedir (Çiğdem, 2020: 208). Sorunların çözümünde ve uygulanmasında paydaşların katılımı vurgulanmaktadır. Pasif vatandaşlık yerini aktif vatandaşlığa bırakmaktadır. Bunun sonucu olarak katılımın daha fazla olması istenmektedir (Doğan ve Yeşildal, 2020: 140).

Halkın yönetime aktif olarak katılması yaşam kalitesini arttırmaktadır. Katılım sayesinde halk bilgi sahibi olmaktadır ve sorumluluk üstlenmektedir. Kararların alınması daha doğru bir şekilde gerçekleşmektedir (Doğan ve Yeşildal, 2020: 138). Bu durumda vatandaşların devlete olan güveni artmaktadır. Devlete karşı güveni artan vatandaşların yönetimde söz sahibi olmak istemesiyle katılım olgusu daha da güçlenmektedir.

Katılımın işlevsel olması amacıyla yasal olarak da katılma mekanizmalarının düzenlenmesi önemlidir. Yerel katılımı sağlama noktasında birçok mekanizma bulunmaktadır. Halk toplantıları, halk konseyleri, sivil toplum kuruluşları, kamuoyu yoklamaları bunlardan bazılarıdır (Önder, 2013: 316). Katılımcı yönetim anlayışı ile vatandaş denetimi gerçekleşmektedir. Bu durum idari açıdan şeffaflaşmayı sağlamaktadır (Doğan ve Yeşildal, 2020: 141).

Katılımın az olması çeşitli olumsuzlukları da beraberinde getirmektedir. Yerel katılımın yetersiz olması siyaset ve yönetimde çeşitli problemlere yol açmaktadır. Halkın kendini idareye karşı yalnız hissetmesinin nedenleri arasında sadece katılımın azlığı bulunmaktadır. Halkın beklentilerine karşı ilgisiz kalınması, denetimle ilgili olan sorunlar, halkla karar organları arasında yaşanan kopukluklar gibi birçok neden de katılımın yeterince sağlanamamasından kaynaklanmaktadır (Önder, 2013: 312).

Yerelde katılımın engellenmesi halkın sorunlara karşı daha duyarsız olmasına neden olmaktadır. Bu yüzden katılım için oluşan engelleri ortadan kaldırmak gerekmektedir. Çünkü engeller ortadan kalktıkça halk kendini daha çok sorunların çözümüne dâhil etmek isteyecektir. Bu durum aktif katılım ile sağlanabilmektedir. Katılım yoluyla idari etkileşim artmaktadır (Önder, 2013: 322).

Tablo 1. Yerel Katılım Süreci

Yerel Katılım Aşamaları	Yerel Katılımın Alanları	Yerel Katılımın Niteliği	Yerel Katılım Mekanizmaları
-Gündem Belirleme ve Kamuoyu Oluşturma -Karar Alma ve Uygulama -İzleme, Ölçme, Değerlendirme ve Denetleme	-Kent Vizyonu -Kent Bilinci -Kalkınma Planları -Stratejik Planlar -İmar Planları -Büyük Alt ve Üst Yapı Yatırımları -Sosyal Hizmetler -Kültür ve Sanat Faaliyetleri Yerel Ekonomik Faaliyetler ve Bütçe -Basın ve Halkla İlişkiler	-Şikâyet ve Talepleri Almak -Bilgi Vermek -Onaylamak -Denetleme İmkânı ve Yetki Vermek	-Kent Konseyi -Referandum -Yerel Girişim -Forumlar -Katılımcı Bütçeleme -Geri Çağırma -Halkın Vetosu -Mahalle Meclisleri -İhlal Bildirme ve Bilgilendirme Hakkı -Dilekçe Hakkı -Topluluk Anketleri -Sosyal Medya -E-devlet Uygulamaları

Kaynak: (İzci, 2014: 33), (aktaran Erdoğan, 2019: 298).

Kent konseyleri, yerel katılım sağlamanın araçlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Kent konseyleri son dönemlerde giderek yaygınlaşmaktadır. Bozkurt (2014: 229), kent konseylerini; *"Halkın yerelde yönetim sürecine katılmasını ve seçilmiş karar organlarının çalışmalarının denetlenmesini hedefleyen kent konseyleri, kent yönetimindeki her türlü etkinliği izleyebilen, hazırladığı raporları, kamuoyuna sunarak yerel halkı bilgilendiren ve tartışmaya açtığı projeler ile yerel sorunların çözümüne yönelik katkı sağlayabilen demokratik platformlardır."* şeklinde tanımlamaktadır.

Kent konseyleri gönüllülük esasına bağlı yerel meclislerdir. Yerel demokrasinin sağlanması açısından önemli bir basamak olarak yer almaktadır. Kent ile ilgili çeşitli sorunların çözümüne yardımcı olmak, kent bilincinin gelişmesini sağlamak gibi birçok amacı bulunmaktadır (Aksu ve Taştekin, 2020: 190).

Kent konseyleri "çok aktörlü" bir yapıya sahiptir. Aynı zamanda kent konseyleri için Demir ve Yavaş (2015: 59); "düşünce üreten, tartışan ve ortak bir sonuca varan yapılanma modeli" olarak bahsetmektedir. Çok aktörlü bir yönetimden, karar alma süreçlerinde katılımın, demokratikleşmenin amaçlandığı söylenebilmektedir (Lamba ve Kerman, 2016: 93).

Kent konseylerinin yerel düzeyde "demokrasiyi, katılımı ve yönetişimi harekete geçirmeye" yönelik amaçları bulunmaktadır (Akman, 2018: 742). Kent konseylerinin faydalarından biri de dezavantajlı grupların çalışmalara katılmasını sağlamasıdır (Taştekin, 2017: 102). Kent konseyleri içinde çeşitli meclis grupları (kadınlar meclisi, çocuk meclisi, engelliler meclisi gibi) oluşturulabilmektedir. Tüm bunların yanında "belirli bir uzmanlık ve uğraş gerektiren" alanlarda da çalışma grupları oluşturulmaktadır (Yaman ve Küçükşen, 2018b: 71). Çalışma usul ve esasları ise genel kurulla belirlenmektedir. Bu duruma örnek Kırşehir Kent Konseyi örnek verilebilir. Konseyin içerisinde çeşitli meclisler bulunmaktadır. Kadın meclisi, engelli meclisi gibi.. (Kocaoğlu, 2014: 6).

Kent konseylerinin en önemli özelliklerinden biri de tüm kenti temsil etmesidir (Aksu ve Taştekin, 2020: 191). Kent hayatını sürdüren insanların onuruna zarara gelmeden

yaşaması için bazı haklara sahip olması istemektedir. Bunun için özel ve kamusal kuruluşlar, yerel yönetimler çeşitli görevler üstlenmektedir. Kent konseyleri katılımı sağladığı ve hemşehrilik bilincinin artmasını sağladığı için kentli haklarının korunmasını da sağlamaktadır (Şahyar Akdemir, 2020b: 149). Kentliler de haklarını bilmelidir, hakların sağlanması ve korunması için gerekli mekanizmalar sağlamalıdır (Şahyar Akdemir, 2020b: 163). Kent konseyleri kent hakları için önemli mekanizmalardan biridir. Kentlilerin aidiyet bilincinin daha fazla olduğu, kentlilik bilincinin olduğu yerlerde etkinlik ve verimlilik daha fazla gerçekleşmektedir (Taştekin, 2017: 107).

Kent konseyleri kentli haklarını korumayı amaçlamasına rağmen işlevlerini tam anlamıyla yerine getirememektedir. Bunun nedeni, kent konseyleri için önemli olan katılımın tam anlamıyla sağlanamamış olmasıdır. Şahyar Akdemir (2020)'nin yaptığı araştırma bu durumu gözler önüne sermektedir.

Kent konseyleri Türkiye açısından düşünüldüğünde yeni kurumlar olarak karşımıza çıkmaktadır (Genç Tetik, 2020: 2099). Kent konseyleri Birleşmiş Milletler Rio Konferansı'ndaki (1992) Gündem 21'e dayanmaktadır (Doğan ve Kalkışım, 2015: 122).

Kent konseylerinin yasal yapısı 5393 sayılı Belediye Kanunu ve Kent Konseyi Yönetmeliği ile oluşmakturulmuştur (Özen ve diğerleri, 2015: 128). 2005 yılındaki 5393 sayılı Belediye Kanunu'ndaki düzenlenmeden sonra 2006 yılında kent konseyleri için Kent konseyleri Yönetmeliği çıkarılmıştır. 2009 yılında ilgili yönetmelikte yeniden düzenleme yapılmıştır (Akman, 2018: 742). Yapılan bu değişiklikler işlevsel olmamakla birlikte yapı ve üye profili açısından farklılıklar mevcuttur (Çelik, 2013: 218).

2005 yılındaki 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 76. maddesi kent konseyi için; "Kent konseyi, kent yaşamında; kent vizyonunun ve hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerine hayata geçirmeye çalışır" şeklinde bir tanımlama yapmaktadır.

2006 yılındaki Kent Konseyi Yönetmeliği (md.4/b), kent konseylerini, "Merkezi yönetimin, yerel yönetimin, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının ve sivil toplumun ortaklık anlayışıyla, hemşehrilik hukuku çerçevesinde buluştuğu; kentin kalkınma önceliklerinin, sorunlarının, vizyonlarının sürdürülebilir kalkınma ilkeleri temelinde belirlendiği, tartışıldığı, çözümlerin geliştirildiği ortak aklın ve uzlaşmanın esas olduğu demokratik yapılar ile yönetim mekanizmaları" şeklinde açıklamaktadır.

Kent konseyleri için önemli bir adım olarak "Türkiye Kent Konseyleri Buluşması" ile 2010 yılında Türkiye Kent Konseyleri Birliği Kurulmuştur. Kent konseylerinin sonuç bildirgesinde sürdürülebilir işbirliği, hemşehri hukuku, iyi yönetişime dayalı işbirliği ağı gibi çeşitli konular ele alınmıştır (Akman, 2018: 745-746). "Türkiye Kent Konseyleri Birliği" ve "Türkiye Kent Konseyleri Platformu" kent konseylerinin ulusal örgütlenmeleridir. Bu platformun amaçlarından biri de "yerelden genele uzanan çalışmalara katkı vermektir" (Şahyar Akdemir, 2020a: 35). Türkiye Kent Konseyleri Birliği ile Türkiye Kent Konseyleri Platformu arasındaki fark; Türkiye Kent Konseyleri Birliği'nin tüzel kişiliği bulunurken, Türkiye Kent Konseyleri Platformu'nun gönüllülük esasına bağlı olmasıdır (Şahyar Akdemir, 2020a: 41).

Kent konseyleri varlığını belediyeler bünyesinde sürdürmektedir. Kent konseylerinde vatandaşlar bir araya gelerek birlikte karar alabilmektedir ve böylece ortak yarar meydana gelmektedir (Aksu ve Taştekin, 2020: 191). Kent konseylerinin belediyeler ile ilişkisi düşünüldüğünde; kent konseylerinin projeleri için belediyelerin karar verici olduğu görülmektedir (Akman, 2018: 758).

Belediye Kanunu'nda kent konseyi ile ilgili olarak; "Belediyeler, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, noterlerin varsa üniversitelerin, ilgili sivil toplum örgütlerinin, siyasi partilerin, kamu kurum ve kuruluşlarının, mahalle muhtarlarının temsilcileri ile diğer ilgililerin katılımıyla oluşan kent konseyinin faaliyetlerinin etkili ve verimli yürütülmesi konusunda yardım ve destek sağlar." denmektedir. Bu madde belediyelerin kent konseylerini mali açıdan desteklediğini göstermektedir. Belediyelerin mali destek miktarının ne ölçüde olacağı konusundaki ve Kent Konseyi Yönetmeliği'ndeki belirsizlikler konseylerin mali sıkıntılar çekmesine neden olmaktadır (Ulusoy ve Tekdere, 2015: 179-180). Kent konseylerinin yeterli mali kaynağının olmaması ve bütçe sorunları bazı problemlere de yol açmaktadır. Bu problemlere örnek olarak tam anlamıyla kurumsallaşmaması, birçok açıdan zayıf kalması, kent konseylerinin önemsediği katılımın yeterince olmaması, denetimin tam anlamıyla sağlanamaması gibi durumlar örnek verilebilmektedir (Ulusoy ve Tekdere, 2015: 188). Konseylerin görevlerini yerine getirebilmeleri amacıyla teknik, idari ve mali kapasitelerinin geliştirilmesi gerekmektedir. Bu sağlanmadığı takdirde görevler yerine tam anlamıyla getirilememekte ve kâğıt üzerinde kalmaktadır (Ulusoy ve Tekdere, 2015: 176).

Kent konseyleri siyasal kimliğinden kaynaklı işlevlerini yaparken bazı problemler ile de karşı karşıya kalmaktadır (Mutlu, 2015: 35). Kent konseylerinin günümüzde çok fazla bilinmemesinin en büyük nedenlerinden biri, Türkiye'nin yerel yönetim anlayışında yeni yeni ortaya çıkmasından kaynaklanmaktadır. Kent konseyleri 2005 yılından önce Türkiye'deki belediyelerin isteğine göre kuruluyorken, Belediye Kanunu'nun 76. maddesi ile bu durum zorunluluk haline gelmiştir. Kent konseyleri, kurulması zorunlu olmasına rağmen, bütün belediyelerde hala kurulmamıştır ya da sistemli bir şekilde işlememektedir. Halk tarafından tam anlamıyla da bilinmemektedir (Karakurt Tosun ve diğerleri, 2016: 86). Kent konseyi kurmayan belediyelere yaptırım uygulanmaması kent konseylerinin amaçlarına ulaşmasını zorlaştırmaktadır. Bu durum katılımcı ve demokratik bir yapının oluşmasına engeldir (Bektaş, 2018: 59). Kent konseylerinin karar vermesi, görüş ve önerilerini bildirmesi sonucunda yerel yönetimlerde etkisinin ne denli olacağı konusunda endişe duyulmaktadır. Çünkü birçok belediye bu konuda istekli olmamakta ve katılımı sınırlandırıcı bir tutum izlemektedir (Taştekin, 2017: 97). Kent konseylerinin görüşlerini belediye meclisleri dikkate almadığı takdirde çeşitli yollara başvurulmalıdır. "Kamuoyu oluşturulması", "bilimsel toplantılar yapılması" ve "halkın bilgilendirilmesi" bunlar arasındadır (Çelik, 2013: 226).

Akman (2008: 742) ise, kent konseylerinin sorunlarının ortaya çıkmasındaki nedenleri şu şekilde ifade etmektedir: *"kent konseylerinde alınan karar ve görüşlerin hiçbir bağlayıcılığının olmaması, konseylerin kendilerine ait bir bütçelerinin olmaması, kendi personelini istihdam edememesi, kendilerine ait bir mekânlarının bulunmaması ve bazı hususların belediye başkanlarının inisiyatifine bırakılmış olması kent konseylerinin işlevselliği açısından önemli sorunlar olarak ortaya çıkmaktadır."* Kent konseylerinin

başarısız olmasındaki bir diğer nokta demokrasi kültürünün zayıf olmasıdır. Gelenekçi ve merkeziyetçi devlet yapısı kent konseylerinin katılımcı yapısı ile taban tabana zıttır (Bektaş, 2018: 72).

Kent konseylerinin en önemli amaçlarından biri denetimi sağlamaktır. Kent konseyleri denetimin işlevselliğini arttırmaktadır (Özen ve diğerleri, 2015: 123). Katılımın zayıflamaması için vatandaş bilgilendirilmesi gerekmektedir. Bilgilendirme için en önemli araçlar web siteleri ve sosyal medya olmaktadır. Kent konseyleri daha çok tanıtılmalıdır (Akman, 2018: 762). Kent konseylerinin yerel sahadaki çalışmalarını sürdürmesinde vatandaşların kent konseyleri bilmesi ve aktif katılımı oldukça önemlidir. Aksi takdirde kent konseyleri tam anlamıyla işlevlerini yerine getiremeyecektir (Karakurt Tosun ve diğerleri, 2016: 91).

3. Araştırmanın Metodolojisi

Çalışmada Niğde örneğinden hareket edilerek yapılan alan araştırmasıyla katılımcıların sorulara verdiği cevapların dağılımı yüzdesel olarak ifade edilmiştir. Nicel analiz tekniği kullanılarak Doğan ve Kalkışım'ın (2015: 129-134) eserlerinde kullandığı anket formundan yararlanılmıştır. Katılımcıların demokratik yerel idari anlayış kapsamında Niğde Kent Konseyi'nin rolünü değerlendirmeleri amaçlanmıştır. Çalışma, kesitsel nitelikli bir araştırmaya dayanmaktadır. Araştırmanın evreni, Niğde Kent Konseyi'nin yürütme kurulu ve üyelerinden oluşan 72 kişiden oluşmaktadır. Evren kapsamında ulaşılabilen 62 kişiye anket formu uygulanmıştır. Araştırmanın örneklemi 62 kişiden oluşmaktadır.

Çalışmanın hipotezi "Niğde Kent Konseyi'nin yerel yönetimlerde demokratik katılımı özendirdiği, yerel halkın idari sorunlara duyarlılığını arttırdığı" yönünde oluşturulmuştur. Çalışma sonucunda toplanan veriler SPSS 24 programı ile analiz edilmiştir.

3.1. Araştırmanın Bulguları ve Analizi

Tablo 1. Demografik Özellikler

Cinsiyet	**Erkek**	**Kadın**			
	52	10			
Yaş	**21-30**	**31-40**	**41-50**	**51-60**	**61+**
	6	14	25	17	0
Mezuniyet Durumu	**İlk ve Ortaöğretim**	**Lise**	**Önlisans/Lisans**	**Yüksek Lisans**	**Doktora**
	4	20	30	7	1
Medeni Durum	**Bekâr**	**Evli**			
	54	8			
Görev Tanımı	**Yönetici**	**Üye**	**Diğer Personel**		
	40	16	6		
Gelir Durumu	**Çok İyi**	**İyi**	**Orta**	**Kötü**	**Çok Kötü**
	1	33	27	0	1

Çalışmaya katılanların çoğu erkektir. (%84). Yaş aralığı bakımından 41-50 yaş arası (%40) çalışmaya katılanların çoğunluğunu oluşturmaktadır. Katılımcıların öğrenim durumlarına bakıldığında yaklaşık yarısının (%49) üniversite düzeyinde bir eğitim aldığı

görülmektedir. Katılımcıların %87'si evli iken, % 13'ü bekârdır. Çalışmaya katılanların çoğunluğu yöneticilik makamındadır (%64). Gelir durumu açısından katılımcılar iyi ve orta kategorilerinde yoğunlaşmaktadır.

Tablo 2. Niğde Kent Konseyi'nin Yerel Demokrasi Açısından Değerlendirilmesi-I

1. Kesinlikle Katılmıyorum **2. Katılmıyorum** **3. Kararsızım** **4. Katılıyorum** 5. **Kesinlikle Katılıyorum**	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
1. Niğde Kent Konseyi, yerel karar alma sürecine katılım açısından oldukça önemlidir.	%8	%8	%5	%55	%24
2- Niğde Kent Konseyi, yerel demokrasinin gelişiminde önemli bir role sahiptir.	%11	%23	%3	%58	%5
3- Niğde Kent Konseyi, yerel boyutta katılımcı boyutta demokrasi kavramının işlerlik kazanmasında büyük ölçüde etkilidir.	%8	%19	%15	%53	%5
4- Niğde Kent Konseyi, katılımcılık ve temsil bağlamında demokrasi ve siyasete önemli kazanımlar sağlamaktadır	%13	%18	%13	%50	%6
5-Niğde Kent Konseyi, yerel siyaset iktidarları ve aktörleri (belediye, valilik, kamu kurum ve kuruluşları, muhtarlık, siyasi parti teşkilatları, sivil toplum kuruluşları medya vb.) ile ortak akıl oluşturarak, kent açısından önemli kararlar alınmasını sağlamaktadır.	% 10	%24	%10	%48	%6
6- Niğde Kent Konseyi, belediye meclisi ile pozitif yönde önemli düzeyde işbirliği içerisindedir.	%6	%16	%23	%52	%3
7-Niğde Kent Konseyi, demokratik bir yerel yönetimin geliştirilmesinde olumlu sonuçları olan kararları ve önerileri belediye meclisine sunmuştur.	%6	%16	%23	%49	%6
8- Niğde Kent Konseyi, demokratik öncüllere dayalı bir yerel yönetimin geliştirilmesinde belediye meclisinde önemli kararlar alınmasını sağlamıştır.	%11	%11	%24	%49	%5
9- Niğde Kent Konseyi'nin demokratik öncüllere dayalı yerel yönetimin gelişiminde gelecek açısından daha da önemli bir role sahip olacağı söylenebilir.	%8	%26	%11	%55	%0
10-Niğde Kent Konseyi, en çok belediye ile iletişim halindedir.	%3	%31	%10	%53	%3

Tablo 2'ye göre katılımcıların %79'u Niğde Kent Konseyi'nin yerel karar alma süreci açısından önemli olduğunu düşünmektedir. Katılımcıların %63'ü Niğde Kent Konseyi'nin yerel demokrasi açısından önemli bir role sahip olduğunu düşünmektedir. Katılımcıların %58'i Niğde Kent Konseyi'nin yerel düzeyde katılımcı demokrasiye işlerlik kazandıracağını düşünmektedir. Katılımcıların %56'sı Niğde Kent Konseyi'nin işlevleri itibarıyla demokrasiye ve siyasete önemli kazanımlar sağladığını ifade etmektedir. Katılımcıların %54'ü Niğde Kent Konseyi'nin yerel düzeydeki iktidar odakları arasında ortak bir akıl

oluşturduğunu, kent yönetiminde önemli kararların alınmasını sağladığını düşünmektedir. Katılımcıların %55'i Niğde Kent Konseyi'nin belediye meclisi ile olumlu bir iletişime sahip olduğunu belirtmiştir. Ayrıca katılımcıların %55'i Niğde Kent Konseyi tarafından demokratik öncüllere dayalı bir yerel yönetimin geliştirilmesinde olumlu sonuçlara sahip karar ve önerilerin belediye meclisine sunulduğunu ifade etmiştir. Katılımcıların %54'ü belediye meclisine sunulan kararların ve önerilerin belediye meclisi tarafından uygulandığını söylemiştir. Katılımcıların %55'i Niğde Kent Konseyi'nin demokratik bir yerel yönetim yapısının gelişiminde gelecekte daha da önem taşıyacağını düşünmektedir. Katılımcıların %56'sı Niğde Kent Konseyi'nin en çok belediye etkileşim halinde olduğunu ifade etmektedir.

Tablo 3. Niğde Kent Konseyi'nin Yerel Demokrasi Açısından Değerlendirilmesi-II

	EVET	HAYIR
1- Niğde Kent Konseyi, bir yerel demokrasi uygulamasıdır.	%74	%26
2- Niğde Kent Konseyi, yerel yönetişimin (kamu kurumları, yerel yönetim, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları arasındaki ortaklaşa yönetimde) önemli bir aracıdır.	%79	%21
3- Niğde Kent Konseyi'nin çalışmalarında insan ve toplum temelli bir bakış açısı hâkimdir.	%76	%24
4- Niğde Kent Konseyi, çalışmalarında şeffaflık esaslı faaliyet göstermektedir.	%79	%21
5- Niğde Kent Konseyi, katılımcılık temellidir.	%73	%27
6- Niğde Kent Konseyi'nin kararları, oybirliği ile alınmaktadır.	%70	%30

Tablo 3'e göre, katılımcıların %74'ü Niğde Kent Konseyi'ni bir yerel demokrasi uygulaması olarak görmektedir. Katılımcıların %79'u Niğde Kent Konseyi'nin yerel yönetişimin önemli bir aracı olduğunu düşünmektedir. Katılımcıların %76'sına göre, Niğde Kent Konseyi'nde insan ve toplum merkezli bir bakış açısı hâkimdir. Katılımcıların %79'u Niğde Kent Konseyi'nin çalışmalarının şeffaf olduğunu belirtmektedir. %73 oranındaki üye konsey faaliyetlerinin katılımcı olduğu ifade edilmiştir. Kararların oybirliği halinde alındığını belirtenlerin oranı ise %70'dir.

Tablo 2 ve 3 birlikte dikkate alındığında katılımcıların genel olarak Niğde Kent Konseyi'ni demokratik ve katılımcı bir yerel yönetim yapılanması açısından önemli gördüğü ifade edilebilir. Kent konseyinin yerel demokrasi açısından yararlı olduğu düşünülmektedir, ancak yerel düzeyde özel sektör kuruluşları ve sivil toplum örgütlerinin de aktif bir biçimde rol alacakları yerel projelerle Kent konseyinin işlevsel gücünün arttırılması ve teşvik edilmesi de gereklidir. Kent konseyi toplantılarının ve faaliyetlerinin yerel ölçekte halka da duyurulması noktasında sosyal medya araçlarının etkin bir biçimde kullanılmasına ihtiyaç bulunmaktadır. Yerel düzeyde alınan kararlardaki çok aktörlülük unsuru kararların hem meşruiyetini hem de yerel tercihlere duyarlılığını etkileyecektir.

SONUÇ

Klasik yönetim anlayışının ciddi eleştirilere muhatap kalmasıyla yeni bir yönetim anlayışı oluşmuştur. Bu yönetim anlayışıyla beraber yerel yönetimler daha da önem kazanmıştır. Yerel yönetimler halkın ihtiyaç ve beklentilerine en yakın hizmet sağlayan demokratik birimler olarak karşımıza çıkmaktadır. Yerel anlamda halkın ortak ihtiyaçları bulunmaktadır. Yerel yönetimler "halkın ortak ihtiyaçlarını" karşılamaktadır. Aynı zamanda yerel yönetimler halkın karar alma sürecine de katılımını sağlamaktadır. Bu durum demokratikleşme açısından önem taşımaktadır (Yaman ve Küçükşen, 2018a: 247).

2000'li yıllar sonrasında belediyelerin görevleri kentleşme süreciyle birlikte artmıştır. Görevleri artan belediyelerin sorumlulukları da artmakta ve bu kapsamda kent konseylerine de ihtiyaç duyulmaktadır. Belediyeler yerel halkın tercih ve taleplerine duyarlı olmak zorundadır (Ulusoy ve Tekdere, 2015: 176). Yerel yönetimlerin öneminin artması ile beraber yerel yönetimlerin temel bir değeri olan katılımcılık anlayışı daha da güçlenmektedir. Katılım sayesinde halk yönetimden daha fazla bilgi sahibi olmakta ve kendini daha çok yaşadığı şehre ait hissetmektedir. Aynı zamanda kentin yönetime olan güven ve bağlılığı daha da güçlenmektedir.

Yerel katılımı sağlama noktasında birçok araç bulunmaktadır. Bu araçlardan en önemlilerden biri de kent konseyleridir. 2005 yılından önce kent konseyleri belediyelerin isteği ile kuruluyorken, bu durum daha sonra değişmiştir. 2005 yılındaki 5393 sayılı Belediye Kanunu ve 2006 yılındaki Kent Konseyleri Yönetmeliği bu duruma yasal dayanak oluşturmuştur. Tüm kenti temsil eden kent konseyleri katılımcılığı güçlendirmekte, etkili ve verimli bir hizmet üretilmesine yardımcı olmaktadır.

Kent konseyleri görevlerini her zaman tam olarak yerine getirememektedir. Yerel düzeyde konseylerin tam anlamıyla etkinliğinin sağlanabilmesi için pasif katılım yerine aktif katılımın özendirilmesi, halkın yönetimde daha çok söz sahibi olmasının sağlanması gerekmektedir.

Çalışmada nicel analiz yöntemi kullanılarak gerçekleştirilen araştırmada 72 kişiden oluşan Niğde Kent Konseyi'ndeki üyelerin 62'sine anket formu uygulanmıştır. Araştırma evreninin çoğuna ulaşılması araştırma sonuçlarının geçerliliğini ve güvenilirliğini arttırmaktadır. Anket sonucunda Niğde Kent Konseyi'nin katılımcılık ve yerel demokrasi kültürüne bir katkısı olup olmadığı değerlendirilmiştir. Kent konseyi üyelerinin çoğunluğu, konseyin çalışmalarının katılımcılığı arttırdığını, belediye ile ilişkilerinin güçlendirilmesi gerektiğini, konsey çalışmalarına yönelik medya ve tanıtım faaliyetlerine de ihtiyaç duyulduğunu belirtmiştir.

KAYNAKÇA

Akman, Ç. (2018). "Kent Konseylerini Yeniden Düşünmek: Türkiye Kent Konseyleri Birliği'ne Üye Olan Kent Konseyleri Üzerinden Bir Değerlendirme". *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Dergisi*, 5 (3): 740-764.

Aksu, H., Taştekin A. (2020). "Kent Konseylerinin Yerel Demokrasiye Katkısı: Kent Konseyleri Üzerine Bir Araştırma". *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (TBMM'nin 100. Yılı ve Milli İrade Özel Sayısı), 22: 190-203.

Aykaç, B. (1999). "Türkiye'de Kamu Yönetiminin Küçültülmesi, Yerel Yönetimler ve Yerel Demokrasinin Amaçları". *G.Ü. İ.İ.B.F Dergisi*, 1 (1): 1-12.

Bektaş, S. (2018). "Katılımcı Kent Konseyi Modeli". *BANÜSAD, Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 1 (2): 58-74.

Bozkurt, Y. (2014). "Yerel Demokrasi Aracı Olarak Türkiye'de Kent Konseyleri: Yapı, İşleyiş ve Sorunlar". *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 40: 229-240.

Çelik, A. (2013). "Kent Yönetimi Bağlamında Kent Konseyinin İşlevleri Üzerine Bir Değerlendirme", *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 14 (2): 215-229.

Çiğdem, E. (2020), "Yerel Yönetişim Uygulaması Olarak Kent Konseylerinin Malatya Kent Konseyi Üzerinden Değerlendirilmesi". *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD)*, 7 (8): 202-225.

Demir K. A., Yavaş H. (2015). "Kent Konseyi ile Yerinden Yönetilen Katılımcı Kent Yönetimleri: Yerel Yönetişim Kapsamında Bir Değerlendirme". *Küresel İktisat ve İşletme Çalışmaları Dergisi*, 4 (7): 49-62.

Doğan, K. C., Kalkışım, H. M. (2015). "Türkiye'de Yerel Siyasete Katılım Açısından Kent Konseyleri: Gümüşhane Kent Konseyi Örneği". *Paradoks Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 11 (2): 118-136.

Doğan, K. C. (2016). "Postmodern Kamu Yönetimi, Yerel Yönetimler ve Katılım: Yerel Yönetişim Odaklı Bir Yaklaşım". *İGÜSBD*, 3 (2): 73-99.

Doğan, M., Yeşildal, A. (2020). "Yerel Yönetimlerde Kamu Hizmetlerinin Sunumunda Katılımcı Yönetişimin Rolü". *Ç. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 29 (3): 137-148.

Erdoğan, O. (2019). "Yerel Yönetimlerde Katılımcı Mekanizmalar ve Trabzon Büyükşehir Belediyesi Örneği". *BEÜ İİBF AİD*, 4 (2): 295-310.

Erkul H., Kanten P., Seçtim H, (2019). "Kentlilik Bilincinin Oluşturulmasında Kent Konseylerinin Rolleri Üzerine Nitel Bir Araştırma". *Management and Political Sciences Review*, 2 (2): 53-73.

Genç Tetik, E. (2020). "A Critical Evaluation of the City Councils in Turkey: Institutional, External Environmental and Legislative Aspects", Opus Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi 16 (29): 2093-2107.

Görmez, K. (1987). "Mahalli İdareler ve Demokrasi". *GÜ İİBF Dergisi*, 3 (1-2): 133-138

Görmez, K. (2005). "Küreselleşme ve Yerelleşme", İçinde K. Görmez (ed.), *Küreselleşme ve Yerelleşme*, Ankara: Odak Yayınevi.

Güven A., Alan Ç. (2019). "Türkiye'de Yerel Demokrasiyi Güçlendirme Aracı Olarak Yönetişim ve Yerel Yönetimlerde İşleyişi". *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi*, 11 (1): 47-61.

İzci, İ. (2014). "Katılımcı Yerel Yönetim: Genel Bir Bakış", İ. İzci içinde, *Katılımcı Yerel Yönetim*, İstanbul: Kalkeon Yayıncılık, 19-38.

Karakurt Tosun, E., Keskin E. B. (2015), "City Councils as a Means of Local Participation in Turkey during the EU Membership Process: The Investigation of the Awareness of the Bursa City Council", *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 13 (3): 362-376.

Karakurt Tosun, E., Keskin E. B., Selimoğlu E. (2016), "Yerel Düzeyde Katılımcı Mekanizmalar Olarak Kent Konseylerinin Bilinirlik ve Etkinlik Düzeylerinin Analizi: Bursa Örneği", *Sosyoekonomi*. 24 (28): 85-107.

Keleş, R. (2020). "Yerel Demokrasiyi Merkeziyetçilik Virüsünden Arındırmak", *Kent ve Çevre Araştırmaları Dergisi,* 2 (1): 45-58.

Kocaoğlu, M. (2014). "Katılımcı Demokrasi Algılaması ve Kent Konseyleri: Kırşehir Kent Konseyi Örneği". *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi*, 6 (1): 1-15.

Kocaoğlu S., Sert S. (2018). "Kentsel Sürdürülebilirlik Kavramı ve Kentsel Sürdürülebilirliğin Sağlanmasında Kent Konseylerinin Rolü Üzerine Bir Değerlendirme", *Strategic Public Management Journal*, 4 (8): 52-61.

Koçak S. Y., Ekşi A. (2010). "Katılımcılık ve Demokrasi Perspektifinden Türkiye'de Yerel Yönetimler", *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11: 295-307.

Mutlu, A. (2015). Kent Konseylerinin Siyasal İşlev ve Siyasal Kimlik Paradoksu, *Paradoks Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 11 (2): 30-48.

Lamba M., Kerman U. (2016). "Kent Konseylerinin Belediye Meclislerinde Gündem Belirlemedeki Etkisi: Antalya, Afyonkarahisar ve Burdur Örneği". *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8 (16): 89-106.

Önder, Ö. (2013). "Yerelleşme ve Yerel Demokrasinin Güçlendirilmesi Bağlamında Yerel Katılım". *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 9 (18): 311-326.

Özen A., Bahtiyar E., Şaşmaz M. Ü. (2015). "Türkiye'de Kamu Hizmetlerinin Toplumsal Denetimi: Kent Konseyi Örneği". *Optimum Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 2 (2): 123-132.

Rhodes, R. A. W. (1996). "The New Governance: Governing without Government", *Political Studies*, XLIV: 652-667.

Sartori, G. (1993). Demokrasi Teorisine Geri Dönüş, Çev. Tuncer Karamustafaoğlu ve Mehmet Turhan. Ankara: Yetkin Yayınları.

Şahin, S. Z. (2015). "Kent Konseylerinin Katılımcılık Kapasitesinin Değerlendirilmesi: Ankara Örneğinden Bazı Çıkarımlar", *Paradoks Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 11 (2): 194-216.

Şahnagil, S. (2020). "Yerel Hizmet Sunumunda Yönetsel Katılımın Yerel Demokrasi Açısından Değerlendirilmesi: Balıkesir Örneği". *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 23 (43): 411-447.

Şahyar Akdemir, D. (2020a). "Yerel Demokrasi, Katılım ve Türkiye Kent Konseyleri Platformu, *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi*, 10 (19): 35-54.

Şahyar Akdemir, D. (2020b). "Kentli Hakları ve Kent Konseyleri". *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 40: 149-167.

Taştekin A. (2017). "Kent Konseylerinin Yerel Demokrasi Açısından İşlevselliği (Gaziantep Örneği). *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 19 (1): 95-109.

Taştekin, A. (2020). "Türkiye'de Sivil Toplum Örgütlerinin Yerel Karar Alma Sürecine Katılımı". *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* 10 (19): 195-211.

Ulusoy, A., Tekdere M. (2015). "Kent Konseylerinin Mali Kısıtları". *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (ERZSOSDE)*. VIII-II: 175-190.

Yaman M., Küçükşen M. (2018a). "Yerel Yönetimlerin Demokratikleşmesi Açısından Yerel Katılımın İncelenmesi". *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 55: 247-259.

Yaman M., Küçükşen M. (2018b). "Yerel Demokrasinin Gelişimi Sürecinde Kent Konseylerinin Rolü ve İşlevselliği: Bursa ve Yalova Kent Konseyi Örneği". *İşletme Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 1 (1): 64-85.

KRİZ DÖNEMİNDE DİJİTAL DİPLOMASİ: 2020 DAĞLIK KARABAĞ SAVAŞI KARŞILAŞTIRMALI TWİTTER İNCELEMESİ

DIGITAL DIPLOMACY DURING THE CRISIS: 2020 NAGORNO-KARABAKH WAR COMPARATIVE TWITTER REVIEW

Esra SELVAN
Milli Savuma Üniversitesi, ORCID 0000-0002-7070-5028
Prof. Dr. Meltem BOSTANCI
İstanbul Üniversitesi, ORCID 0000-0003-0679-4377

Özet

Diplomasi, uluslararası ilişkiler disiplini içinde yer almasına rağmen sahip olduğu anlam bakımından hayat akışının tam içindedir. Bu durum, diplomasi kelimesinin bir anlamda da entelektüel yanını gözler önüne sermektedir. Geçmişten günümüze diplomasi savaşın en büyük alternatifi konumundadır. Özellikle Birinci ve İkinci Dünya Savaşlarının ardından diplomasinin önemi büyük devletlerce de kabul edilmiş ve kurulan uluslararası örgütlerde devletlerarasında diplomasi yapımı teşvik edilmiştir. Uluslararası sistemde artan aktör sayısı, diplomasi yapımını teşvik eden bir başka unsurdur.

Günümüzde savaşın maddi ve psikolojik maliyetinin büyüklüğü, devletlerin çıkarlarını korumak ve artırmak için etkin diplomasi kanalları kullanmaya yöneltmektedir. Bu durumda devletler müzakere masalarında ellerini güçlendirecek her unsuru devreye sokmak için dış politikalarında etkili çalışmalar yapmaktadır. Bu sebeple yumuşak güç ve yumuşak gücün sahadaki yansıması olan kamu diplomasisi devletlerin sıklıkla kullandığı bir faaliyet alanı olmaktadır.

Son yıllarda küreselleşme ile uluslararası sistemde yapısal değişiklikler meydana gelmiştir. Artan haberleşme ve iletişim kanalları, devletleri her alanda etkilediği gibi, diplomasi alanında da etkilemektedir. Devletlerin internet kanallarını kullanarak diplomatik faaliyetlerini gerçekleştirmesi olarak adlandırabileceğimiz dijital diplomasi aracılığı ile kamu diplomasisinin daha etkin kullanılması hedeflenmektedir. Bu durum doğal olarak devletleri sosyal medya üzerinden diplomatik faaliyetlerde bulunmaya itmektedir.

Diplomasinin ve kamu diplomasisinin artan önemi ile birlikte dijital diplomasinin sahadaki avantajları, bu diplomasinin yakın zamanda daha fazla devlet tarafından kullanıldığını göstermiştir. Bu çalışmada, geçmişten günümüze geleneksel diplomasinin nasıl evrildiğine değinilerek, günümüzde internet ve sosyal medyanın devletler tarafından dış politika aracı olarak nasıl ve ne şekilde kullanıldığından bahsedilmektedir.

Dijital diplomasi, özellikle, kriz oluşmadan önce başvurulan ve yürütülen bir yöntemdir. Bu çalışmada, kriz dönemi olarak ifade edilebilecek 27 Eylül ve 10 Kasım 2020 tarihleri arasında gerçekleşen 2020 Dağlık Karabağ Savaşında, taraf devletler olan Ermenistan ve Azerbaycan'ın sosyal medya platformu Twitter resmi hesaplarından yürütmüş oldukları dijital diplomasiye yönelik paylaşımlarının; siyasal aktör, içerik ve de nitelik olarak karşılaştırmalı analizi ve değerlendirilmesi yapılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Dijital Diplomasi, Uluslararası Kriz, 2020 Dağlık Karabağ Savaşı, Twitter

Abstract

Diplomacy is in line with international relations. It is in the flow of life in terms of its meaning. This reveals the intellectual side of the word diplomacy in a sense. After the First and Second World Wars, countries recognized the importance of diplomacy. The newly established international organizations and the increasing number of actors in the international system have encouraged the adoption of inter-state diplomacy.

The material and psychological costs of war encourage countries to use effective diplomacy channels. Countries work efficiently in their foreign policies to have the upper hand at the negotiation tables. Accordingly, public diplomacy, which is the reflection of soft power and soft power in the field, is an area of activity frequently used by countries.

Recently, structural changes have occurred internationally with globalization. Increasing correspondence and communication channels affect countries in the field of diplomacy as well as in every field. Public diplomacy is used more effectively through digital diplomacy; namely the realization of diplomatic activities of countries using internet channels. This situation naturally pushes countries to engage in diplomatic activities through social media.

Digital and public diplomacy experience elevating prominence and due to advantage, they are used more by various countries recently. In this study, it is mentioned how traditional diplomacy has evolved to the present and how and in what way the internet and social media are used by countries as a foreign policy tool today.

Digital diplomacy is a method that is deployed especially before a crisis occurs. In this study, the 2020 Nagorno-Karabakh war that was a crisis period between 27 September 2020 and 10 November 2020 is examined the official Twitter posts made by Armenia and Azerbaijan on digital diplomacy. The study comprises a comparative analysis and evaluation of the political actor, the content, and the quality.

Key Words: Digital Diplomacy, International Crisis, 2020 Nagorno-Karabakh War, Twitter

1. INTRODUCTION

People can now access much more information through horizontal and person-to-person networks, instead of the old-level process of flowing information from traditional sources of media authorities around the world. With digitalism, it is possible to interact in a much more effortless, low-cost, fast, effective moreover transparent way. (Baştan, 2016: 3)

In the global context, the advent of the Network made information available to the entire globe at the same time in every context, completely overriding the definition of distance to travel. It is separated as a result with the components of Internationalization, Universalization, and Westernization. (Doğan, 2012: 87) The main thing to mention here is Habermas's "Network Society". It is a time that has no time. Space and space shrinkage is accelerated. (Kurt, 2018: 148-149)

In short, digital diplomacy can be expressed as diplomacy by anyone, anywhere, and anytime. One of the most important features that distinguish it from other types of diplomacy is that it addresses target individuals, not target audiences (Reshetnikova, 2018: 1). Digital diplomacy is the method of solving the developments and problems related to the foreign policy via the internet and gaining a place in the hearts and minds of foreign public opinion, especially Twitter and Facebook, through social networks. (Korkmaz, 2020)

Communicating with governments or non-governmental organizations and foreign peoples using digital tools and transferring information to them are evaluated within the framework of digital diplomacy. Information can be shared instantly in emergencies and crisis conditions. It offers organizations interactive communication opportunities similar to face-to-face communication. With digital diplomacy had the opportunity to dialogue with them, learn about criticism, evaluate suggestions, and exchange ideas with them. (Kurt, 2018)

In the crisis period, governments that could not express themselves well, could not use brand values effectively as a tool and followed a passive attitude towards the image and reputation assassinations created by the opposing party, can easily fall into an unfair position in the international arena, and therefore it is inevitable that states can create a failure in their diplomatic activities. For this reason, diplomatic initiatives to be carried out during the crisis period, and Digital Diplomacy as one of their pillars, is of particularly critical importance in order to gain the trust and support of other nations.

In the context of Digital Diplomacy, which took place between 27 September and 10 November 2020, during a crisis period such as the 2020 Nagorno-Karabakh War, the approach of Azerbaijan and Armenia to the process and the comparison of their posts on Twitter accounts as Digital Actors represent the latest example in this field.

Success in classical diplomacy is now gaining different importance with its Digital dimension. Few journalists had access to the frontline in the conflict in the South Caucasus region, leaving people to rely on government media and footage from mobile phones and rumours unverified on social media (Giles and Bhat, 2020), increasing the importance of the event in digital diplomacy dimension.

2. THE NAGORNO KARABAKH PROBLEM AND ITS DEVELOPMENT

The Nagorno-Karabakh Problem and the foundations of the conflicts go back to the First World War. In the pre-war period, although Nagorno-Karabakh was ruled by the Nagorno-Karabakh Republic, which was de facto supported by Armenia, this region was a de jure part of Azerbaijan.

During the Soviet period, although the region had an Armenian majority in terms of its ethnic structure, it remained as a special oblast within the USSR. On December 10, 1991, a referendum was held for the abolition of the autonomous status of Nagorno-Karabakh, and Azerbaijanis reacted to this situation. As a result of the referendum, 99.8% of the participants voted yes. After the collapse of the Soviet Union, the Karabakh War started in this region in early 1992. As a result of this war, around 725,000 Azerbaijanis and 300,000-500,000 Armenians were displaced from both Azerbaijan and Armenia. (Haider, 2013) The conflict with the Bishkek Protocol signed in 1994 ended and this resulted in the gaining of extra territory by the Armenians. The Nagorno-Karabakh Republic, which took control of the

Nagorno-Karabakh region, also occupied the Azeri populated Aghdam, Jabrayil, Fuzuli, Kalbajar, Kubadli, Lachin, and Zangilan in the surrounding region.(Alemdar, 2021)

Thereupon, the UN Security Council approved four resolutions surrounding Nagorno-Karabakh in 1993 calling for the withdrawal of the Nagorno-Karabakh Republic from the occupied territories.

The developments in this region, where tensions have risen from time to time, have reached the highest level in the contact line on the morning of September 27, 2020, which is accepted as the beginning of the 2020 Nagorno-Karabakh War. The intensive use of drones in Azerbaijan, in its attacks against Armenian air defences, was effective in the course of the war.

On November 8, 2020, Azerbaijani President Ilham Aliyev made a statement at the Martyrs Lane, stating that the Azerbaijani army saved Shusha, which is known as the second largest city of Karabakh and has strategic importance, from occupation.

With the armistice signed on the night of November 10, two days after Shusha was taken back, Armenia accepted defeat and the 2020 Nagorno-Karabakh War ended.

3. METHOD OF STUDY

Digital Diplomacy is a field of diplomacy that is carried out by states or international organizations to target audiences through social media platforms. In this section, the context of Public Diplomacy will be evaluated. The Digital Diplomacy activities carried out on Twitter between the war start dates of the 2020 Nagorno-Karabakh War crisis process will be analysed in this section as well. The war start date is 27 September and the end date is 10 November. This analysis is based on the 8 prominent accounts of the signatory countries. However, other content posts have also been taken into account in the context of Digital Diplomacy.

3.1. Azerbaijani Accounts Reviewed:

General information about the Azerbaijani Twitter accounts analysis is given in the table below.

Table 1 : Reviewed Azerbaijan Accounts

No	Account Name	Account Holder	Follower	Followed
1	@Azerbaijan	Azerbaijan	51100	20
2	@AzerbaijanMFA	AzerbaijanMFA	148700	256
3	@az_ombudsman	Ombusman of Azerbaijan	2128	54
4	@wwwmodgovaz	Azerbaijan MOD	54000	537
5	@azpresident	İlham Əliyev	767800	2
6	@AzDiplomacy	Diplomacy Volunteers	3414	96
7	@AzeCommunityNK	Azerbaijani Community of Nagorno-Karabakh	17000	21
8	@QarabaghAZE	Qarabağ	57300	1130

3.2. Armenian Accounts Reviewed:

General information about the Armenian Twitter accounts analysis is given in the table below.

Table 2 : Reviewed Armenian Accounts

No	Account Name	Account Holder	Follower	Followed
1	@Pres_Artsakh	Arayik Harutyunyan	82800	65
2	@ArtsakhOfficial	ArtsakhOfficial	13400	73
3	@mfankr	MFA of Artsakh	35000	131
4	@ArtsakhCenter	Artsakh Information Center	2494	16
5	@ArtsakhOmbuds	Artsakh / Karabakh Human Rights Ombudsman	20100	1566
6	@armenia	Armenia	91300	254
7	@NikolPashinyan	Nikol Pashinyan	148400	86
8	@MFAofArmenia	MFA of Armenia	82200	620

4. DIGITAL ACTORS IN THE 2020 THE NAGORNO KARABAKH WAR

4.1. Individual

Based on digital diplomacy, there is a "*two-way symmetric model*" as communication management (Kampf, Manor and Segev, 2015: 2). In this context, individuals and society can directly intervene in this process and interact with each other.

Figure 1 Reply to Nikol Pashinyan via Tweet

The image below shows a tweet from the Armenian President's, claiming that the war was continuing in the city of Shusha on 09.11.2020, and made fun of Pashinyan for this Tweet.

Figure 2 Reply to Ilham Aliyev via Tweet

On 21 October 2020, Azerbaijani President Ilham Aliyev believed that Azerbaijan will reunite Karabakh lands as before. He is referred in a tweet from an Armenian account, taking into account the media and the changes of eras to the so-called Armenian Genocides that took place in 1914-1918, and emphasized that these genocides cannot be repeated.

4.2. Diasporas

It can be said that Diasporas concentrate on sympathetic and voluntary participation within the framework of a widespread organization through the internet. Countries also engage in e-lobbying through virtual communities. Needless to say, one of the strongest Diasporas in the world belongs to the Armenians.

A special success of the Armenian diaspora in persuading the world community of the need to recognize Artsakh's independence is in the support of various regional and local government bodies. One of the consequences of this situation is the recognition of Artsakh's independence by New South Wales Legislative Assembly, Milan, and several towns in France. Finally, the French Senate voted in favour of adopting a resolution calling for the recognition of the Artsakh Republics by France. (Varpahovskis, 2020)

As can be seen from the posts made, it can be stated that Armenian gave serious support, especially from the Armenian diaspora in France in this process.

Figure 3 Armenian Diaspora Show

On 16 October 2020, the President of Armenia Nikol Pashinyan is shared his support from France, Spain, Belgium, the Netherlands, Denmark, Germany, Switzerland, and more, for the recognition of the countries and the end of this process. He is shared posts on his Twitter account as shown below.

Figure 4 International Supports Received With The Influence Of Diasporas

In another post by the President of the Republic of Armenia Nikol Pashinyan on 26 October 2020, the three countries where the Armenian diaspora is strong touched on the efforts to cease-fire against Russia, the USA, and France. In addition, a donation campaign is organized in Armenia during this process, and approximately 1 million USD is collected by participating from different parts of the world.

4.3. International Organizations

The posts regarding the United Nations, UN Human Rights, UNICEF, the European Commission, ENOC, the Red Cross, and the Turkic Council are highlighted in the posts of both parties.

In the post of Azerbaijan Ombudsman dated 29.10.2020, UNICEF representative Henrietta H. Fore retweeted her post with a comment and called for UNICEF to be more open to the attacks of Armenia when it comes to children.

Figure 5 Azerbaijan's UNICEF Posts and retweets.

In the tweet made by the International Red Cross Committee on 26 October 2020, ICRC shared that many houses were damaged during the Karabakh War and in this context, how people can stay safe in their homes during the COVID-19 Pandemic period.

Figure 6 ICRC Posts of the Artshak

4.4. Opinion Leader

Social media influencers are important actors in terms of guiding individuals towards Digital Diplomacy. Social media influencers who support the parties from different digital platforms came to the fore. Supporters of Armenia include namely Mel Gibson, Ronda Rousey, Henrikh Mkhitaryan, Peter Gabriel, Sean Penn, Michael B. Jordan, Kylie Jenner, Tinashe, and Cher. Kim Kardashian and other Kardashians posted video messages to support Armenia. They donated $ 1 million to the Armenian Fund. (Nacion, 2010) Rapper Kanye West tweeted that he would pray for Armenia. ("Dağlık Karabağ Savaşı'na Uluslararası Tepkiler", 2021)

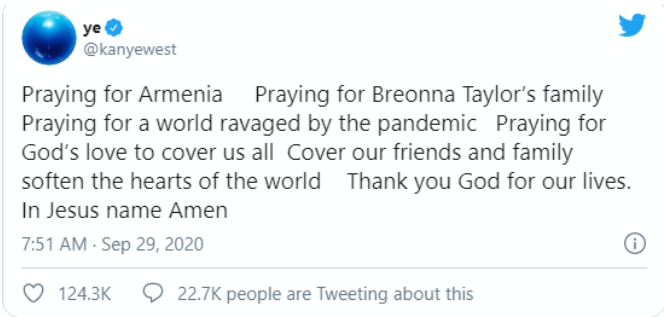

Figure 7 Kanye West's tweet about Armenia

The world-famous Rock group S.O.A.D and its soloist Serj Tankian shared tweets.

Figure 8 Tweet of Serj Tankian about Armenia

Arsenal footballer Mesut Ozil and singer Sami Yusuf tweeted to support the Azerbaijani side.

Figure 9 Mesut Ozil's Tweet about Azerbaijan

Former Barcelona player Ronaldinho posted a video message supporting Azerbaijan. Many Turkish celebrities such as Sinan Akçıl, Hadise, Bergüzar Korel, Acun Ilıcalı, Kenan Imirzarlıoğlu, Tarkan and Cem Yılmaz shared their condolences and support to Azerbaijan. ("Dağlık Karabağ Savaşı'na Uluslararası Tepkiler", 2021)

Figure 10 Sami Yusuf's Tweet about Azerbaijan

In terms of social media influencers, it was concluded that the people who support the Armenian side are more international names, and the actors who support Azerbaijan remain local-based except for a few examples and can only reach the masses at this border.

4.5. New Sources

The prominent news sources such as the BBC, Al Jazeera, Reuters and many international media organizations analysed the tweets in the accounts of both nations in the period between 27 September 2020 and 10 November 2020. In this context, when the

posts/tweets of the two parties to the news sources are examined, it can be stated that the Armenian accounts use these sources more effectively.

For example, the retweets of the President of Armenia Nikon Pashinyan in his official account, generally, the international press tweets/posts in favour of the Armenians or about the interviews he made. In addition to Armenian, English, French, German, Russian, and Arabic languages are frequently used in his posts.

Figure 11 Nikol Pashinyan's IRNA sharing

The Spectator, BBC, Washington Post, Le Figaro, France 24, Bild, RBC, TV5 Monde, ZDF, Repubblica, Reuters, Radio Tele Suisse, France 24, Irna, Interfax News, WIO News, The Telegraph, Jerusalem Post are some of them.

Figure 12 Reuters Sharing by Nikol Pashinyan

The world has not noticed the posts/tweets of the Azerbaijani state from their official accounts. It can be stated that mostly Turkish news sources are at the forefront.

Figure 13 Posts/Tweets of the Ombudsman of Azerbaijan with TRT World

In addition to the BBC, it is seen that broadcasters such as Al Jazeera, TRT World, CNN Türk, Johnson & Johnson News, A Haber, and Milliyet are used as news sources. They are narrower and more regional than Armenia. The posts are mostly processed in Azerbaijani, Russian, and English.

Figure 14 Posts/Tweets of the Ombudsman of Azerbaijan's Milliyet Interview

5. RESULT

Although their populations are close to one another, it has been observed that the Armenian accounts are acted in a more organized manner and they shared more attractive content in the international arena.

In the posts made by Armenia, in addition to the more humanitarian themed, softer content following the public diplomacy ground, Armenia followed a path that prioritizes children, emphasizes the dramatic damage to the cities and their cultural heritage, and also emphasized the posts of international social media influencers.

Azerbaijani state channels mostly shared the course of the war, military progress, statements about the belonging of Karabakh to Azerbaijan.

By seeing the influence of the powerful Diasporas of Armenia, content has been created for the support and recognition requests made in France, America, Canada, and the many European States. On the other hand, Azerbaijan, found support by remaining in a more regional attitude, although it was right in legal terms, but could not form a global voice as much as Armenia. Turkey, Pakistan, and Israel have openly supported Azerbaijan in this context.

The posts made by Armenia aimed to make their voice heard by a wider audience in Armenian, Russian, English, French, German and Arabic. On the other hand, Azerbaijan has used a narrower language richness compared to Armenia by using mostly Azerbaijani, Russian, and English languages in its posts.

It can be stated that while the opinion leaders who support Armenia are more international names, the names that support Azerbaijan remain more local. This situation has created a disadvantage in terms of reaching the people of other countries adequately in terms of digital diplomacy.

Armenia has given particular importance to International News Sources in their posts, and many international press organizations have been interviewed, statements and information have been shared and their announcements have been actively used in their accounts. Azerbaijan shared internationally more news than turkey concerning this matter. The attitude of the national press has also created a disadvantage in terms of Azerbaijan's ability to convey its voice to other nations.

As a result of this study, although both countries cannot carry out a coordinated strategic diplomacy activity for this crisis period, it can be stated that Armenia's posts/tweets are one degree ahead in terms of both content and international impact, and the more dynamic support of its Diasporas.

Although diplomacy has not been used as a preventive activity in this study, the support of the international public continues to be of critical importance in the world of network society where globalizing individuals come to the fore.

11 October 2020 is the date when Azerbaijan signed an agreement on the territory occupied in line with Russia and Turkey. The mediator is returned by Armenia. If this crisis period had been realized as a war in the dimension of Digital Diplomacy by the parties, the picture would be different.

REFERENCES

1. Alemdar, A, (2021, 16 Ocak), Geçmişten Günümüze Dağlık Karabağ Sorunu ve Ermeni Politikaları, [Online] Alıntı: https://www.defenceturk.net/gecmisten-gunumuze-daglik-karabag-sorunu-ve-ermeni politikalari#:~:text=Hankendi'nin%20Rus%20destekli%20Ermeni,Da%C4%9Fl%C4%B1k%20Karaba%C4%9F'%C4%B1n%20ve%207, (Erişim Tarihi: 26.01.2021)

2. az_ombudsman (2020, October 29), "#Ombudsperson of calls @UNICEF to be more clear on child casualties. #UNICEF should indicate the civilian settlements of which were exposed to the missile attacks by as a result of which Narin, Madina, Aysu, Shahriyar, Artur, Farid, Fidan, Nigar, Orkhan were killed." [Twitter Post], Retrieved from https://twitter.com/az_ombudsman/status/1321704629969821699 (Accessed: 04.12.2020)

3. az_ombudsman (2020, November 1), "#Azerbaijan/i #Ombudsperson gave an interview to the @TRTWorldNow during her on site investigation in #Barda which was bombarded with banned missile by #Armenia. @BBCWorld @cnnturk @cnni @UNHumanRights @the_ioi @Ganhri1 @ENOChildren @ICRC" [Twitter Post], Retrieved from https://twitter.com/az_ombudsman/status/1322955341051633666 (Accessed: 04.12.2020)

4. az_ombudsman (2020, November 2), "In his interview to http://Milliyet.com.tr Chief Ombudsman of Turkey @TRombudsman Şeref Malkoç talked about his visit to Azerbaijan and on-spot investigation report on #Ganjacity hit by missile attacks of Armenian armed forces" [Twitter Post], Retrieved from https://twitter.com/az_ombudsman/status/1323228804752543746 (Accessed: 04.12.2020)

5. Azpresident (2020, October 22), "Öz doğma torpaqlarını görməyən, işğaldan sonra dünyaya göz açan hər bir azərbaycanlı həmin torpaqlara qayıtmaq arzusu ilə yaşayıb. Əminəm ki, Azərbaycan vətəndaşları bu gün işğaldan azad edilmiş bütün torpaqlara qayıdacaqlar." [Twitter Post], Retrieved from https://twitter.com/azpresident/status/1318839913832394753 (Accessed: 04.12.2020)

6. Baştan, Y,. (2016), Diplomaside Alan Genişlemesi: Dijital Diplomasi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale

7. Doğan, F., (2012), "*Küreselleşme Tartışmaları ve Bir Aktör Olarak Devletin Gücü*", Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi, s.81

8. Envoy Centre for Digital Diplomacy, (2014, January 22), What is Diplomacy? [Online] Retried from https://envoycentre.wordpress.com/2014/01/22/what-is-digital-diplomacy/ (Accessed: 01.01.2021)

9. Giles C., Bhat U, (2020)," Nagorno-Karabakh, The Armenian-Azeri 'information wars'" [Online] Retried from https://www.bbc.com/news/world-europe-54614392, (Accessed: 01.01.2021)

10. Haider, H, (2013, 2 January). "Gefährliche Töne im "Frozen War"". Wiener Zeitung [Online] Retrieved from https://www.wienerzeitung.at/nachrichten/welt-europa/weltpolitik/513109_Gefaehrliche-Toene-im-Frozen-War.html (Retrieved: 18.01.2021)

11. ICRC, (2020, October 26), "How can you stay safe from COVID-19, when home is not safe? The escalation of the Nagorno-Karabakh conflict could lead to a spike in cases. - Thousands of homes destroyed. - Families are forced to move. - People seeking shelter in crowded basements" [Twitter Post], Retrieved from https://twitter.com/icrc/status/1320723114783891456 (Accessed: 06.12.2021)

12. kanyewest, (2020, September 26), "Praying for Armenia Praying for Breonna Taylor's family Praying for a world ravaged by the pandemic Praying for God's love to cover us all Cover our friends and family soften the hearts of the world Thank you God for our lives. In Jesus name Amen", [Twitter Post], Retrieved from https://twitter.com/kanyewest/status/1310804374143131648 (Accessed: 08.12.2020)

13. Kampf, R., Manor, I., and Segev E., (2015), "*Digital Diplomacy 2.0? A Cross-national Comparison of Public Engagement in Facebook and Twitter"* Hague Journal of Diplomacy, 10(4), p.2

14. Korkmaz, G., (2020, 11 July), Dijital Diplomasi ve Dış Politika Haberciliği, [Online], Retried from: https://www.newslabturkey.org/dijital-diplomasi-ve-dis-politika-haberciligi/ (Erişim Tarihi: 03.03.2021)

15. Kurt, G. (2018), Dijital Diplomasi, Ankara: Akademisyen

16. MesutOzil1088, (2020, October 13) "'Azerbaycan'ın derdi bizim derdimiz, sevinci bizim sevincimizdir' M.Kemal Atatürk Tek millet, İki devlet" [Twitter Post], Retrieved from https://twitter.com/MesutOzil1088/status/1316072486325411841 (Accessed: 08.12.2020)

17. Nacion, J., (2020, October 11), Kim Kardashian West Donates $1 Million to Armenia Fund Amid Ongoing Conflict With Azerbaijan, [Online] Retrieved from https://variety.com/2020/tv/news/kim-kardashian-west-armenia-donation-azerbaijan-1234800606/ (Accessed: 01.01.2021)

18. NikolPashinyan (2020, October 9), "Pashinyan the battles for #Shushi continue" [Twitter Post], Retrieved from https://twitter.com/nikolpashinyan/status/1325825040479363072 (Accessed: 05.12.2020)

19. NikolPashinyan (2020, October 14), "Turkey is not concerned with the #NagornoKarabakh conflict. Turkey's focus is to execute and complete the #ArmenianGenocide. My interview to @Reuters" [Twitter Post], Retrieved from https://twitter.com/nikolpashinyan/status/1316283619116298240 (Accessed: 05.12.2020)

20. NikolPashinyan (2020, October 16), "Armenians all over the world, united as ever, shut down interstate highways across #Europe, demanding int'l recognition of #Artsakh: From France to Spain, Belgium to the Netherlands, Denmark to Germany, Switzerland and more." [Twitter Post], Retrieved from https://twitter.com/nikolpashinyan/status/1317055395630821378 (Accessed: 05.12.2020)

21. NikolPashinyan (2020, October 21), "We welcome any constructive measure initiated by #Iran to establish peace and stability in the region. @IrnaEnglish" [Twitter Post], Retrieved from https://twitter.com/nikolpashinyan/status/1318883624054304769 (Accessed: 05.12.2020)

22. NikolPashinyan (2020, October 26), "The presidents of #Russia , the #UnitedStates and #France sincerely desire that a ceasefire be established. The leaders of these countries are signing their names under these ceasefire efforts. @KremlinRussia @realDonaldTrump @EmmanuelMacron" [Twitter Post], Retrieved from https://twitter.com/nikolpashinyan/status/1320803958609334272 (Accessed: 05.12.2020)

23. Reshetnikova, L. (2018), *"e-Diplomacy as Instrument for Establishment of Interethnic Relations",* SHS Web of Conferences 50, 01144, p.1

24. SamiYusuf, (2020, October 1), "#Azerbaijan #AzerbaijanIsNotAlone #KarabakhisAzerbaijan #Peace" [Twitter Post], Retrieved from https://twitter.com/samiyusuf/status/1311523057492783105 (Accessed: 08.12.2020)

25. serjtankian, (2020, October 29), "War Crimes by Azerbaijan continue against Armenians in Artsakh." [Twitter Post], Retrieved from https://twitter.com/serjtankian/status/1325831117203623937 (Accessed: 08.12.2020)

26. Varpahovskis, E., (2020), "*Diaspora Diplomacy And The Conflict In Nagorno-Karabakh/Artsakh"*, [Online] Retrieved from: https://uscpublicdiplomacy.org/blog/diaspora-diplomacy-and-conflict-nagorno-karabakhartsakh (Accessed: 01.01.2021)

27. Wikipedia (2021). 2020 Dağlık Karabağ Savaşı'na Uluslararası Tepkiler. [Online] tr.wikipedia.org/wiki/2020_Dağlık_arabağ_Savaşı%27na-uluslararası_tepkiler (Erişim Tarihi: 01.01. 2021)

SEÇİM KAMPANYALARINDA "AMERİKANLAŞMA": 3 KASIM 2002 SEÇİMLERİNDE GENÇ PARTİ ÖRNEĞİ

"AMERICANIZATION" OF POLITICAL CAMPAIGNS:
THE CASE OF YOUNG PARTY IN 3TH NOVEMBER 2002 ELECTION

Prof. Dr. Meltem BOSTANCI
İstanbul Üniversitesi, ORCID 0000-0003-0679-4377
Esra SELVAN
Milli Savuma Üniversitesi, ORCID 0000-0002-7070-5028

Özet

Siyasal propaganda olarak, seçmenlerin ve kamuoyunun ikna edilmesine yönelik yapılan çalışmaların temel dayanağı oy verdirme ve parti lehine faaliyette bulunmaktır. İletişim ve etki ağlarının kurulması, mali kaynak temini ve gönüllü desteğinin sağlanması gibi konularda partilerin hala merkezi rollerini sürdürdüğü söylenebilmektedir ve de hedef kitlenin uygun propaganda yöntemlerini kullanarak harekete geçirilmesi ve farkındalık oluşturabilmesi için önce ikna edilmesi önem arz etmektedir.

Diğer taraftan seçim kampanyalarında artan bir şekilde ticari pazarlama alanındaki tekniklerden faydalanılmaktadır. Partiler, ideolojik bir programı takip etmekten ziyade seçim kazandıracak bir strateji izlemektedir. Gazeteyle radyo rekabet halindeyken televizyon bu rekabette hep bir adım öne çıkmıştır. İnternetin de gündelik hayata dâhil olmasıyla birlikte, bu ilişki çok farklı bir boyut kazanmıştır. Bu nedenle günümüzde yazılı, basılı ve elektronik ortamlardaki hedef kitlelere yönelik uygulama alanları, kendi içinde değişiklikler göstermektedir.

"Amerikanlaşma" kavramı, ilk kez ABD'de geliştirilen, sonrasında çeşitli amaçlar doğrultusunda başka ülkelerin seçim kampanyalarında uygulanan bir durumu tanımlamak için kullanılmaktadır. Adayların, siyasal partilerin ve haber medyasının gitgide daha yoğun biçimde ABD'deki muadillerine benzerlik gösteren uygulamalara yöneldikleri görülmektedir, Bu bağlamda, seçim kampanyalarında "Amerikanlaşma", ABD'de geliştirilen birçok kampanya metodu ve pratiğinin diğer ülkelere adapte edilmesi şeklinde özetlenebilir.

1980'li yıllardan itibaren yaşanan ekonomik, teknolojik ve toplumsal değişime bağlı olarak, birçok ülkede görüldüğü gibi Türkiye'de de seçim kampanyalarının zamanla "Amerikan tarzı" bir forma dönüştüğü söylenebilir. Bu çalışmada, Amerikanlaşma'nın "başarılı" bir örneği olarak kabul edilen 3 Kasım 2002 tarihinde yapılan genel seçimlerde Genç Parti'nin uyguladığı seçim kampanyasındaki dönüşüm süreci irdelenecek, her ne kadar ülkelerin tarihsel değişimleri, sosyo-politik kültürleri ve kurumsal yapıları farklı olsa da, seçim kampanyaları ile gözlemlenen benzeşmelerden bahsedilecektir. Ayrıca siyasal propaganda yöntemi olarak "Amerikanlaşma"nın, seçim sonuçlarına olan etkisine dair Türkiye örneği üzerinden bir değerlendirme yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Siyasal Propaganda, Seçim Kampanyaları, Amerikanlaşma, Genç Parti, 3 Kasım 2002

Abstract

Political propaganda is the fundamental ground to convince the public to vote for a certain party. Parties still maintain their role in establishing communication, influencing networks, obtaining financial resources and providing volunteer support. Target audience should be mobilized using appropriate propaganda methods and persuaded to raise awareness.

Commercial marketing techniques are used in political campaigns. Instead of adopting an ideological program, parties deploy strategies to win elections. Televisions are more vital in conveying messages with this goal than Newspapers and radios. The invention of internet has added another dimension to political propaganda. Accordingly, today's application areas for target audiences in written, printed and electronic media show a change in purpose.

“Americanisation” is a concept which can be applied to certain types, elements and professional activities in the election campaigns worldwide. Candidates, political parties, and news media are adopting US elections campaign practices. In this context, "Americanisation" in election campaigns accounts for the adaptation of many campaign methods and practices developed in the US to other countries.

Since the 1980s, the economic, technological, and social changes introduced in the “American Style” affected elections globally including Turkey. This study will highlight the transformation process of the election campaign implemented by the Young Party in the general elections held on November 3, 2002, which is considered a "successful" example of Americanisation. Despite the differences in historical changes, socio-political cultures and institutional structures worldwide, the similarities observed with election campaigns will be mentioned. By taking Turkey as an example with Young Party case, the political propaganda "Americanisation" will be evaluated regarding its impact and achievement in the election results.

Key Words: Political Propaganda, Political Campaigns, Americanization, Young Party, 3th October 2002

1. INTRODUCTION

Communication can be expressed as "The process of communicating information, feelings, thoughts, ideas, and requests to the recipients verbally or non-verbally to influence and direct people's attitudes and behaviours for various purposes" (Macit, 2010: 2). Political communication is a form of communication whose content is fed by politics and also a field of communication that examines the intersection set of relations between political processes and communication processes. The basis of the strong relationship between communication and politics is that it is seen as one of the important power elements that besiege us in all areas of our lives. This network of mutual relations has become one of the most discussed topics in the 21st century. Communication's strategic use of public information about political issues in a way that affects people's beliefs and actions constitutes the main factor in the development of the field of political communication (Mutlu, 2004: 256-257).

During the period when the first propaganda discourses are formed with the French revolution, the approaches to persuade individuals to create the desired behaviours by using many communication strategies have developed. (Uzun and Bilir, 2011: 34-35) This has

brought about an important change in the context of political communication. Indeed, in the modern era, political theorists argued that power is not only related to the material means of production but also the power of influence over the production and distribution of information. As political propaganda, the result of the activities aimed at persuading the voters and the public is to gain voting gain and gain the support of the target audience. Various approaches have been developed to gain the consent of the voters and to convince them by developing strategic approaches that will direct the target audience (Kutlu and Öztuğ, 2018: 41)

While the modern understanding of the state and the idea of representative democracy gained weight in the 19th century, with the new environment that emerged in the 20th century, political parties, and elections and, correspondingly, election campaigns came to the fore, party rivalry and power struggle gained a new dimension. This contributed to the development of a strategic election campaign approach towards the electoral mass during election periods. In this context, election campaigns are first seen in the United States of America and spread all over the world. Developments in communication technology contributed to this process, in particular.

The 1983 general elections in Turkey similar legal arrangements for the written press ahead in the use of political advertising, is launched in 1987 for the television even before the general elections (Yalnız, 2004: 33-35). The commercialization of television broadcasting further fuelled the use of television in campaigns in the 90s, and politicians raced to use this tool to reinforce the images in the minds of the voters. As a result of this, in the 80s, developments in the fields of priority mass communication tools and political advertising together with election campaigns called "Americanization" started to spread in the 90s with the emergence of private radio and television broadcasting.

The elections of 3 November 2002 owed a great deal to the internet and mobile phones. A private newspaper is used for the first time by the parties. Radio and television broadcasts had assisted in the execution that the election campaign "Americanization" of the Young Party. These practices show a successful example of elections in Turkey. (Aktaş, 2004: 79)

2. THE IMPORTANCE OF POLITICAL PROPAGANDA

The first comprehensive study on propaganda is led by Laswell. (Bilir, 2011: 49) According to him, propaganda "implies control of thoughts through meaningful symbols, or stories, rumours, news, pictures, and other forms of social communication." (Bilir, 2011: 68) Its main purpose can be expressed as influencing individuals or target audiences with various techniques and changing the opinions of others with a one-sided systematic and conscious strategy and approaches. (SOAM, 2018: 2)

The methods used to mobilize the masses in France in 1789 were the first and most important steps in the professional use of propaganda. Another nuance is that Napoleon laid the foundations of propaganda using newspapers and it succeeds in presenting effect in its widespread use. (Bilir, 2011: 70)

The period in which propaganda gained momentum is the period before the Second World War. The United States is concerned that the propaganda techniques, which are regarded as a very effective weapon to be used during the First World War, are made against

it and pioneered the establishment of the Propaganda Analysis Institute in 1937. (Yaman, 2007: 17) With the Ministry of Public Disclosure and Propaganda; Realizing that propaganda is as important as the victories won on the war fronts during the Second World War, Goebbels, who is appointed as the head of this Ministry founded by Hitler, made use of all the techniques of propaganda together with Hitler (Kuruoğlu, 2006: 8-9).

Until the 20th century, states used propaganda methods that showed extremely simple and primitive features compared to today (Sağnak, 1996: 231). After the invention of the radio and television in the 20th century, it is possible to reach millions of people. Since the most important interlocutor of propaganda is the public, propaganda is carried out most clearly and effectively in the political field, and politicians are at the top of the circles that want to direct and manage propaganda activities. Politicians try to suppress the public and the leaders who shape public opinion (Keane, 1993: 56)

In a sense, political propaganda can be expressed as all the activities of political parties to get the support of their voters as their target audience, their ideologies, party programs, or their candidates. At the same time, this political propaganda works with a process. A successful result can be achieved with the commitment and determination towards the goals of an election campaign carried out as an outcome of political propaganda, the organization, and financial resources. This is shaped as the product of detailed and planned strategic work.

The main basis of political propaganda, while the target is to make some dreams on the mass or while waiting for the mass to react to certain situations, it provides this through the relationship between the ruler and the ruled. Also, dealing with politics requires knowing some concepts of political science. Propaganda, on the other hand, is an activity that tries to make an effective expression of these relations or not to is realized and believing what is told.

3. DEVELOPMENT PROCESS OF POLITICAL CAMPAIGNS

A political campaign can be defined as the propaganda activities undertaken by a political party to present its programs and candidates to the discretion of the voters through communication channels to gain the highest possible voting rate utilizing slogans and images (Yasın, 2006: 632). These activities require a significant human resource and budget. Party propaganda is not peculiar to democratic regimes, but the campaigns of rival parties and candidates to have a say in the government through free elections are related to democratic regimes (İpek, 2009: VI). In this context, election campaigns require at least the right to vote, a competitive political system, free elections, and freedom of propaganda as a precondition. In short, election campaigns are related to liberal democracies.

Communication activities that affect the choice of voters constitute an important dimension of election campaigns. These activities aim, on the one hand, to strengthen the confidence of existing supporters, on the other hand, to persuade voters who are unstable or have weak party ties (Çağlar and Özkır, 2015: 7).

The election campaign consists of activities such as promotion, financing, and organization carried out by political parties and candidates to achieve the determined goals. A good election campaign requires good preparation. This preparation is aimed at ensuring that campaign officials, campaign communication centres, party headquarters, and local

organizations work in harmony. Candidates, party members, and volunteers running the campaign should be well educated about party propaganda (Tan, 2002: 101).

With the emergence of mass parties in the 19th century, party organizations used local rallies, door to door asking for votes and posters, leaflets, etc. to gain electoral support. Campaigns are organized using traditional methods such as the distribution of materials. These activities have two main functions: mobilizing citizens by raising political awareness on the one hand and winning the votes of citizens by persuading them, on the other (Ünlü, 2018: 380).

In the USA in the 1950s, in Europe in the 1970s and later in almost all competitive democracies, campaigns with a large budget, revolving around the personality of a strong leader and in which the press became an actor that shaped the political structure, not the information transmitter, came to the fore. (Demirci, 2016: 890).

Especially in the 19th and 20th centuries, the unique strengths and weaknesses of each mass media, and the communication tools; it has been instrumental in reaching the public directly without the need for traditional socialization theories such as school, family, and political system. Apart from the fact that each type of mass media has different results on the voters, different methods are used purposefully. For example; Television is more effective in shaping the images of candidates. Since the early 1990s, with the rapid development of technology, the internet has become an important political communication tool (Özpolat, 2016: 73).

Daily life is now covered by a message bombardment network. In the face of this heavy message traffic, individuals may not be able to perceive every message transmitted. For this reason, individuals primarily want to perceive the messages they need. When choosing these messages, a single stimulus that comes to the fore in the message is important in terms of creating an impression on the receiver. The main purpose of election campaigns is to direct the message to behaviour.

The main goal of the stimuli designed in the campaign process is to provide directions for the behaviour of the individual. These stimuli are; the title of the news can be a colour, light, sound, a photograph, a slogan, or striking music (İnceoğlu, 2000: 36).

4. "AMERICANIZATION" IN THE ELECTION CAMPAIGN PERSPECTIVE

Scientific research in the field of political communication, first in the USA and then in European countries, spread rapidly, and in the 1930s and 1940s, studies were carried out on their political interests and orientations. All these developments and changes in the USA are carefully examined by the politicians of other countries, and although the countries have different political, historical, and sociological cultures, these studies in the field of political communication are similar to the election campaigns in America. It makes us talk about its existence (Taşçıoğlu, 2007: 10-11).

On the other hand, advertising and public opinion research has gained importance in terms of determining the strategies, methods, and methods of politicians and parties with the application of television and advertising techniques in the election campaign management process since the second half of the 20th century. As a result of the developments in the modernization process, it is known that the transformation of citizen participation in election

campaigns from direct participation to audience participation reveals the participation of the voters in campaigns through mass media (Taşçıoğlu, 2007: 10-12).

To convince the voters, the developments in public opinion research on voters and the areas of advertising, public relations, marketing, and publicity regarding political campaign techniques and methods have turned into an obligation.

In the context of political communication, the following techniques comprise an important part of any campaign: the use of public relations, advertising, marketing, and propaganda techniques, the use of strategic and technical information, the participation of professional advisors instead of party supporters in the elections, and the delivery of the prepared strategies to the target audience through mass media (Bayram, 2010: 40). On the other hand, with the images created through the media, leaders are positioned as more important than parties and politics. Political actors are constantly appearing in the mass media. Politicians gain popularity by keeping them on the agenda. Media has a serious influence in elections due to its power, and campaign strategies are formed in this direction. Style emerges as a characteristic feature of political communication studies. Americanization tendency in political communication is mainly considered together with liberal democracy and modernization. Thus, political communication is dynamic and constantly evolving, and has never been static or fixed (Swanson, 2004: 45).

As Mancini and Swanson pointed out, in the globalizing world, election campaigns are becoming more "Americanized" day by day. "Being American" can manifest itself as adhering directly to the campaign and marketing strategies in the USA or combining them with local conditions in some way (Mancini and Swanson, 1996: 4).

As a product of all these values, the concept of "Americanization" seems to be effective in the emergence of two main changes in almost every country. First of all, it is seen that the parties have shifted from an "ideological" basis by causing a radical change in their relations with the voters and transformed into the form of catch-all parties at the point of appealing to the voters with a more holistic approach (Taşçıoğlu, 2007: 9).

For this reason, the party, which is dominated by the ideology and the party program before, is followed by a more populist method that appeals to more voters. Instead of an ideologically held party voter, the concept of a "spinning-rotating" party has emerged (Taşçıoğlu, 2007: 9).

At the same time, the fact that the election campaigns are now more leader-oriented is another point that separates this issue. This situation may cause the party concept to remain in the background of the leader concept and to weaken the organization.

The second element of change brought about by Americanization is that the media stand out and play an active role in the election campaign process. Mass communication tools come to the fore in shaping public opinion. Studies such as public relations, advertising, and public opinion research are more effective in creating a strategy in modern political campaigns that are designed media-logically and carried out with the "marketing" method (Taşçıoğlu, 2007:10).

A second element is the "scientification of politics". By giving politics a more technical structure, many practices have been brought to the fore for the employment of more

professional advisors - in the words of Silvio Waisbord, "campaign wizards" and the use of effective media. Hence, the importance of opinion polls has also increased. (Türk, 2007: 243)

Stating that the media has changed the nature of election campaigns, the authors argue that the political advertisements shown on television create and spread the images of individual candidates, and thus increasing the personalization of politics. It can be said that this charisma is designed through the political mass media (Ekmekçi, 2017: 8).

In this context, election campaign management gains a more professional quality and gives priority to campaign counselling rather than party volunteers. Media has become the centre of political campaigns and a result-oriented approach is created to win more elections with the professional work of campaign consultants. The media and polling techniques act as a bridge between the voters and the political party.

In addition to these elements, "Americanizing" campaigns should underline two separate elements, such as the increasing importance and role of the media, and the weakening of the bond between citizens and parties, the processing of ideas specific to specific situations rather than ideology. This process constitutes the concept of "citizen's audience". Citizens are thought to have more audience within the framework of these campaigns and marketing activities. Thus, the notion of the active citizen concerned with how politics is made has been replaced by passive audiences interested in how politics is presented (Mancini and Swanson, 1996: 15-16).

5. THE CASE OF YOUNG PARTY IN “AMERICANIZATION”

Since the 1980s economic development experienced in Turkey and as seen in many countries, due to technological and social change, ”American style” is claimed to return a form. In this context, taking into account the historical change of the country at an international level as well as the socio-political culture and institutional differences, the similarities between the local election campaign and Americanization are observed. Moreover, on November 3, 2002, the Young Party’s instance of the particular transformation process in Turkey in the General Elections is observed.

At this point, the most innovative methods belonged to Young Party. These methods were firstly used by Young Party. Advertiser Ali Taran provided the greatest breakthrough and support in these innovative methods. In a very short time, Young Party held around 140 meetings and also broke a record in this area. The biggest meaning of this is that it prefers to communicate face to face with the public (Taşçıoğlu, 2007: 151).

In a sense, by using marketing techniques in the campaign activities of the Young Party, Uzan is presented to the consumer voter who is designed as a brand. Here, American-style campaign techniques have been applied as the most prominent element (Taşçıoğlu, 2007: 147).

The mass media belonging to the Uzan group are not the only means to be used, but also new communication technologies are used in this process. Cem Uzan is designed just like a political product in the election campaign activities of the Young Party, which effectively carried out a marketing and advertising-oriented campaign after Turgut Özal in the field of political communication, and this product is presented to the consumption of the voters (Bilir, 2011, 152).

Accordingly, media channels belonging to the Uzan Group such as television, radio, newspapers, and magazines are used for advertising activities under the roof of news, news portals such as Hotmail and Yahoo are promoted and short messages have been sent (Yalnız, 2004: 66-68).

When the election results are announced, it is a turning point in Turkish politics. While all the parties of that period, which had representatives in power and the parliament, DSP, MHP, ANAP, DYP, and SP remained out of the Turkish Grand National Assembly by taking voting rank below the 10 percent electoral threshold, the Justice and Development Party, which is founded only a year ago under the leadership of Tayyip Erdoğan, is 34 percent. It is the clear winner of the elections with a single vote ratio and reached a two-thirds majority in the parliament (Gökçe, Akgün and Karaçor, 2002: 2).

In a very short period from July 11, when it is founded until November 3, when the elections are held, The Young Party surpassed many parties and reached a voting rate of 7.2%. Even this result shows how effective the election campaign and propaganda of the Young Party are.

The elections of 3 November 2002 differ from other general elections in many respects. First of all, the Justice and Development Party came to power only with the rate of votes it received, and a two-party structure is adopted in the parliament. Again, with the November 3 elections, professional understanding has increased in political campaigns. Political campaign differs significantly from the elections held in previous periods in terms of content and communication methods and techniques used.

The rate of votes received by the Young Party in the elections has also attracted attention as an important election success, considering the results it obtained, Cem Uzan's election campaign methods, message codes, target audience definitions, and strategies are said to be effective.

Cem Uzan has always been careful to emphasize his political identity in the election propaganda of the media he owns, while on the other hand, he has pushed the fact of ownership to the background in the economic news about these media groups and rival companies.

The reason for this is that in the context of the mediatisation of politics, the media has become an effective power centre in these elections. It is seen that the advantage of Young Party leader Uzan as a media owner is used to the fullest and that his newspaper turned into an effective propaganda tool and also two other rival newspapers carried out an effective counter-propaganda against the Young Party and Uzan (Taşçıoğlu, 2007: 191).

According to the reviews made on Young Party news during the campaign in Star newspaper, which belongs to Uzan Group, it is mostly full-page and always positive on the first page or in the headline and inside pages compared to other party news (Şenel, 2019: 72).

As a result, in the 2002 general elections, in support of its mass media to the Uzan Group, the Uzan family financed the campaign and are known for their achievements in the field of advertising Ali Taran's campaign in consultation with the Young Party election campaign (Şenel, 2019: 49). The Americanization trend affected the start of the election campaign in the 80s in Turkey, where it can be said to give an impetus.

In this context, the two-month campaigns, concerts, and entertainment rallies, the repeated 'abuse of poverty and the nationalist discourse combined with it, the image of the leader and the advertisement in the case of floods, reaching a “massive” voting rate of 7.3 percent, this shows that the expectation has come true (Taşçıoğlu, 2007: 142).

This effective election campaign, having played an important role in the success of the Young Party, is organized by the centre, as well as all activities and image studies of the candidates for parliament, apart from being managed from a single centre. Such activities and studies have been carried out as a political identity in the political sense following the principle of unity of propaganda. For example, a single type of card is printed for parliamentary candidates and all candidates are required to wear white shirts during this election campaign, just like Cem Uzan; to promote unity in clothing (Taşçıoğlu, 2007: 143). The purpose here is the definition of white colour, which symbolizes simplicity and honesty. The underlying meaning here is to emphasize the image of "clean politics". Another striking element is that Uzan is given the authority to speak on behalf of the Young Party, which is established in a very short time, while a speech ban is imposed on other administrators and parliamentary candidates.

Cem Uzan acted as an opposition party leader in his rally despite the lack of a political history even before the speech. The coalition parties formed the ruling and chose a general style without any leader and party name unhappy people in Turkey, hopeless and unhealthy. He criticized his subjection to a government that is condemned to live, incompetent, and courageous (Balcı, 2003: 156).

With this approach, it is to appear sympathetic to the supporters of the party groups forming the government in the coalitional fragmented political map in 2002 and to attract the vote to its side by bringing it closer to its party. Young Party, which made statements in a nationalist line during this period, also stated that the problem is not the state; basically, it is caused by the governments that ruled the country without prudence and made some directions from voters to protect their votes and to stop this bad course by going to the ballot box on Election Day.

Within the framework of the campaign, it is emphasized that a happy and hopeful future awaits the citizens in the event of the Young Party’s coming to power, with the promises made to the voters both in the rally squares and in political advertisements.

It is thought that the Young Party, which participated in the elections as an opposition party, followed an election campaign process based on an opposing discourse, and set a goal to win the electoral mass that is dissatisfied with the current administration and the course. In addition to this, the IMF and the state, which reacted against the interests of expectations from Turkey with foreign organizations such as the World Bank, wanted to win the nationalist circles. In his rally speeches, Uzan frequently used the "Young Turks" address, referring to the "Young Turks", because he is a young leader and his party's name is "Young". Thus, Uzan identifying himself and his party with the "Young Turks" also emphasizes Turkish culture and Islam from time to time (Ercan, 2002: 17.).

For the masses to perceive the messages easily, speeches are prepared with short and simple sentences in the form of slogans, and the duration is also kept short. For the rally, speech is prepared according to the propaganda rule of simplicity, a short and sloganized text

is prepared, taking into account the technique developed by the advertisement. The rally speech gave a different identity to the campaign process with the flag, emblem, saluting the public, or clenching his fist with his hand in the air alongside the Youth Anthem. Also, he gave his rally speech in 15 provinces where he completed it one less than 20 minutes while reading the text from an electronic screen fixed against the stage. His words always contained similar slogans sentences like "Open the way for Turkey, you cannot stop, Turkey is coming" with finishing has to repeat voters (Türk, 2007: 3).

This slogan is seen to be similar to the phrase "Germany is coming" used by Hitler at the end of his propaganda speech in 2002. Uzan, who sang the "Youth Anthem" with the crowd in the rally area. He did not leave the rally area immediately after he finished his speech and presented an image intertwined with the people by mixing with the voters. Uzan is photographed by photographers who kept close contact with the public in the field, and as part of the election campaign, these photographs are distributed free of charge to the people attending the rally. The political advertisements of visual content such as posters and newspapers used in the election campaign are created from a topic mentioned by Uzan in his rally speeches or a promise he made to the voters (Taşçıoğlu, 2007:147).

It is seen that the political advertisements published in the print media about Young Party are generally the same in terms of form and they are prepared professionally in terms of graphic design. The white background, which almost became a symbol of the Party, is one of the most important details in the Young Party advertisements. In this way, it provides an interaction that will increase the prominence of the advertisements in newspapers, and on the fund, there are photographs, text, a ballot and hand painting, the party emblem, and the signature of the leader. In these advertisements, which generally do not use a title, the main text is written in large letters in a way to make it easier to read, while the part that explains this main text and consists of a few sentences is explained in a smaller font (Taşçıoğlu, 2007:149).

At the bottom of the advertisement area, the party emblem and the signature of "Cem Uzan" are placed in bold type. It is aimed to highlight the leader together with the party emblem as a political advertisement. Another important detail is the "line-picture" in which the call to vote for the Young Party takes place. Again at the bottom of the advertisement area, it is explained how to vote and where to print the seal (Taşçıoğlu, 2007:149).

With the dimension of Americanization, the planning, preparation, and execution of the Young Party campaign, in which the media and political advertising are dynamically utilized, a professional staff such as a company rather than a volunteer group is employed, concerts with celebrities are given, meals are served, and in the background of all these organizations, it is very important for this election campaign. It is considered that a serious budget has been allocated (Bilir, 2011: 89).

Young Party, while this election campaign is planned like a "demonstration", "in the campaign, the persuasiveness at the point of persuading the voters is achieved with three elements on a mediatic axis. The first element is the effective use of the media. The second element is the image created in the axis of Cem Uzan and the last element is the elimination of dialogue. Young Party and Cem Uzan effectively used the media under their monopoly "by violating the bans in some places". Uzan's speeches are broadcast in advertisements and

news on his televisions and radios, full-page news appeared in his newspapers, and continuous text messages are sent from the mobile phone operator to his subscribers with slogans (Bilir, 2011: 89).

6. RESULT

The aforementioned techniques have played an important role in the universalization of the right to vote and to be elected, and the strengthening of public opinion with the impact of mass media in the political field. For this reason, developments such as the increase in political participation caused political communication to be considered important all over the world. In a more explanatory framework, in the mass society that has emerged with the expansion of urbanization and universal suffrage, the use of mass media has provided candidates with significant opportunities to reach voters easily and quickly.

Radio has become a medium for politicians to express their views without any restrictions. Before the 1920s before the radio, politicians started to be used as the most appropriate way to reach the target audience with the discovery of the radio, while the parades they organized in their election campaigns are spread through printed sources, as well as speaking directly with the target audience. This condition has created a different affinity and bond between politicians and voters beyond the influence of print sources. Although the first examples of modern election campaigns are seen at the beginning of the 20th century, the use of television in elections, especially since the early 1950s, is accepted as the beginning of modern election campaigns.

The first professional use of television is in 1952, with the publication of election advertisement spots in Dwight D. Eisenhower's campaign in the US Presidential Elections. With the influence of mass media, modern election campaigns have become a combination of politics, image, and entertainment. In the USA, a new political tradition started in the 1960 presidential elections, and under the leadership of Nixon and Kennedy, presidential or vice-presidential candidates debated on television screens for the first time and the speeches expressing their superiority gained weight. In the US Presidential elections of 2008, Obama is a pioneer in the political propaganda activities aimed at the election campaign he carried out, especially on digital platforms (Vural and Bat, 2009: 2758).

The emergence of the concept of Americanization in Election Campaigns and the use of these practices by other countries have gained a much more important dimension with the increase in the use of mass media with Post-Modern Election Campaigns.

Also in this study, especially what might be called the most successful example of Americanization in Turkey to Election Campaign is established on November 3, 2002, by the General Election Campaign before the last 3 months. Although the Young Party did not have a long political history, a good implementation of the Americanization model in the election campaign is undertaken through political propaganda and analysis of the needs of the voters.

The Young Party sent a message to Telsim subscribers in the regions where it will hold a rally and informed the masses about its speeches (Burkan, 2009: 35). At the same time, Cem Uzan, President of the Young Party, who is also the owner of a wide range of radio and television channels, newspapers, and magazines, carried out a very successful advertising campaign by actively using these media channels (Burkan, 2009: 73). Ignoring the bans and

closure penalties of RTUK and the Supreme Election Board, it had the chance to achieve a successful result in the elections even in such a period.

During the period of all this intense election propaganda, when the ballot boxes were opened on the evening of November 3, an earthquake is experienced in Turkish politics. Although The Young Party, which has no political identity and runs a successful 3-month election campaign, has not exceeded the threshold, it has received more votes than many parties that exceeded this threshold before, bringing its voting rate to the band of 7.2%.

As the information stated above, the Young Party General Election in Turkey represented a successful electoral campaign. Some difficulties are experienced which could be counterfeited by further effective and extensive research to be undertaken in that area. In addition, with the recent developments, it is anticipated that there is not enough work on the effect of the digital election propaganda, which is made intensively in the presidential elections of Barack Obama and Donald Trump, on the international election campaigns with the concept of Americanization.

As a result of this study, the use of "Americanization" in political campaigns affects countries that go to elections with democracy. Although it was established four months ago to 3 November 2002 elections "Young Party" constitute an example of the successful party in Turkey's political campaign management. The fact that its founder owns media channels and a telecommunication company and uses it as a propaganda tool during the political campaign distinguishes itself from other political campaign processes. The political campaign process "Americanization" axis constitutes a serious example of transformation in Turkey. Despite not having a political background and not entering the elections with an ideological approach, Young Party achieved serious success with 7.2% of the votes. With this vote, Young Party left many well-established parties behind. For this reason, the effect of "Americanization" in election campaigns and the successful results achieved continue its development and maintain its importance with the inclusion of new technology and media tools in this process in American elections. In addition, in the context of "Americanization", the transformation of election campaigns with digital transformation makes the impact and use of other countries, which have recently been governed by democracy, on the election campaign processes inevitable.

REFERENCES

1- Aktaş, H., (2004), Partilerin Siyasal Kampanyaları Örneğinde Siyasal İletişim, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya

2- Balcı, Ş., (2003) *"Politik Kampanyalarda İmaj Yönetimi (Genç Parti Örneği)",* Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 9, s.143-158

3- Bayram, G. (2010), Kamuoyu Oluşturmada Siyasal Propaganda Araçları ve 2009 Çanakkale Yerel Seçimleri, Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale

4- Bilir, M.R., (2011), Türkiye'de Genel ve Yerel Seçimlerin Siyasal Iletişim ve Propaganda Yöntemleri Açısından İncelenmesi (1995-2002), Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla

5- Burkan, M.R., (2009), Siyasi Partilerde Siyasal Propaganda ve Seçmen Üzerindeki Etkisi, Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

6- Çağlar, O., Özkır, Y. (2015), Türkiye'de Siyasal İletişim 2007-2015, Alıntı: SETA website: http://file.setav.org/Files/Pdf/20150608173128_turkiyede-siyasal-iletisim-pdf.pdf (Erişim: 06.03.2021)

7- Demirci, K. (2016), "*Modern Seçim Kampanyalarının Türkiye'deki Seyrine Dair Bir Eleştiri ve Dönemleştirme Denemesi"* Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 71(3), ss.890

8- Ekmekçi, D. K., (2017), Türkiye'de Seçim Kampanyalarının Amerikanvarileşmesi: Adalet Ve Kalkınma Partisi Ve Karizmatik Lider İmgesinin Medyada İnşası, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

9- Ercan, E., (2002), Cem Uzan ve Genç Parti Olgusu, Konrad Adenauer Vakfı

10- Gökçe, O., Akgün, B., Karaçor, S., (2002), *3 Kasım Seçimlerinin Anatomisi: Türk Siyasetinde Süreklilik ve Değişim*, Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi 2(4), s.1-44

11- İnceoğlu, Yasemin (2000), Uluslararası Medya, İstanbul: Beta

12- İpek, M., (2009), Siyasal İletişim Kampanyalarında Kültürel Bir Değer Olarak Bireysellik-Kollektivizm Üzerine İnceleme, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

13- Keane, J., (1993). Medya ve Demokrasi, (Beşinci Baskı) (Çev. Haluk Şahin), İstanbul: Ayrıntı

14- Kuruoğlu, H. (2006), Propaganda ve Özgürlük Aracı Olarak Radyo, İstanbul: Nobel

15- Kutlu, O., Uztuğ, F., (2018), *"Seçmenlerin, Olumlu/Olumsuz Siyasal Reklamların Kaynağına Yönelik Tutumları"* Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Araştırmaları Dergisi, 8(2), s.40-71. Alıntı: https://dergipark.org.tr/tr/pub/e-kiad/issue/49307/629658 (Erişim: 08.03.2021)

16- Macit, M, (2010), Türkiye'de Toplumsal Değişim ve Siyaset 1950-2000- Siyasal Afiş ve İlanların Dilinden, İstanbul: Birey.

17- Mancini, P., Swanson D. L. (1996), "*Politics, Media, and Modern Democracy: Introduction" Politics, Media, And Modern Democracy. An İnternational Study Of Innovations in Electoral Campaigning and Their Consequences (Ed. David L. Swanson ve Paolo Mancini),* Westport, CT, Preager, p. 1-16.

18- Mutlu, E. (2004). İletişim Sözlüğü (Dördüncü Baskı), Bilim ve Sanat: Ankara

19- Özpolat, A.,(2016), Türk Siyasetinde Reklam Gerçeği : Cem Uzan Örneği, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya

20- SOAM Report,(2018), "*Kadim Bir Harp Yönetimi Propaganda"*, SOAM, 27-35, Alıntı: http://sdam.org.tr/image/foto/2018/02/15/Kadim-Bir-Harp-Yontemi-PROPAGANDA_1518683238.pdf (Erişim: 08.03.2021)

21- Sağnak, M. (1996). Medya-Politik (1983-1993 Yılları Arasında Medya Politikacı İlişkileri, Eti Kitapları: İstanbul

22- Swanson, D. L. (2004). Transnational Trends in Political Communication: Conventional Views and New Realities. Frank Esser, Barbara Pfetsch (Ed.), Comparing Political Communication: Theories, Cases and Challenges, USA: Cambridge University Press, p. 45-63

23- Şenel, B., (2019), Gündem Belirleme ve Propaganda Aracı Olarak Medyanın Kullanımı: Genç Parti/Cem Uzan ve Star Gazetesi Örneği, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum

24- Tan, A., (2002), Politik Pazarlama, İstanbul: Papatya

25- Taşçıoğlu, R., (2007), Seçim Kampanyalarında Dönüşüm: "Amerikanlaşma" Bağlamında 3 Kasım 2002 Genel Seçimlerinde Genç Parti Seçim Kampanyası, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

26- Türk, H. B., (2007), Genç Parti'yi Anlamak: Parti, Lider ve Kitle Üzerine Bir Çalışma, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

27- Türk, H. B., (2016), *"Siyasal Kampanyaların Amerikanlaşması: Forza İtalia ve Genç Parti Örneklerinin Karşılaştırılması",* Amme İdaresi, 43(3)

28- Uzun, T., Bilir, M.R., (Mart - Nisan 2011), "*Siyasal İletişim ve Propaganda: Yöntemler ve Uygulamalar",* Türkiz, 2(8), s.21-50

29- Ünlü, C.Y., (2018) "*Seçim Kampanyaları ve Politik/Kamusal Konuşmaların Gelişimi Üzerine Bir Literatür İncelemesi"*, Global Media Journal TR Edition, 8 (16)

30- Vural, B.A., Bat, M., (2009),*"Siyasal Seçim Kampanyalarında Yeni İletişim Teknolojileri ve Blog Kullanımı: 2008 Amerika Başkanlık Seçimlerine Yönelik Karşılaştırmalı Bir* Analiz" Yaşar Üniversitesi E-Dergi, 4(16), s. 2745 - 2778

31- Yalnız, M., (2004), Siyasal Reklam-Genç Parti'nin Seçim Kampanyası, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

32- Yaman, O.M., (2007), Bir İktidar Aracı Olarak Propaganda, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya

33- Yasin, C., (2006), "*Siyasal Kampanya Yönetiminde Bütüncül Yaklaşım"*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 15, Konya

RE-INTERPRETATION OF TURKISH NATIONALISM FROM SYSTEMS PERSPECTIVE WITH POST-MODERN EMPHASIS

Asst. Prof. Dr. Orhun Burak SÖZEN
Gaziantep University Islahiye Economics and Administrative Sciences Faculty International Relations Department, ORCID ID 0000-0002-6507-556X

Abstract

The study is a structural re-interpretation of Turkish nationalism in late nineteenth and early twentieth centuries. Though the study has a post-modern emphasis, it has utilized structural methodology and relevant diagrams have been methodological tools. Turkish nationalism of the era, which was the ideological mainstream, has been re-interpreted within the framework of socio-cultural systems approach and more inspired by Talcott Parsonian structural functionalist sociology. Varieties of Turkish nationalism of the era had socio-cultural, political and economic aspects with philosophical, and epistemological preferences and to an extent incongruencies. Current conception of nationalism types is going to be matched with Turkish nationalism varieties of the mentioned historical periods. In fact, socio-cultural systems approach systematizes just parts of bigger picture. The biggest picture is the globe itself with all ecological balances and repercussions. From Turkish nationalism angles, the distinction between culture and civilization has been made and their relevant weights in varieties of Turkish nationalism have been underlined, inquired and re-interpreted within the light of post-positivism. The study also emphasizes the pitfalls and weaknesses of conception of culture within positivist science and philosophy tradition. Post-positivism fosters both singularity and multiplicity and plurality of social sciences methodology. Thereby, a systems perspective has been prioritized as it was considered the most influential and fruitful.

Keywords: Turkish nationalism, systems approach, post-positivist science

TÜRKİYE'DE SİYASİ PARTİLERİN ÇOCUKLARA VE ÇOCUK HAKLARINA YAKLAŞIMI

POLITICAL PARTIES' APPROACH TOWARDS CHILDREN AND CHILDREN'S RIGHTS IN TURKEY

Dr. Şebnem Cansun
Siyaset bilimci - İstanbul
ORCID: 0000-0003-0797-9699

Özet

Bu çalışmada, Türkiye'deki siyasi partilerin çocuklara yaklaşımı ele alınmıştır. İncelenen siyasi partiler, 2018 genel seçimlerinde Parlamentoya giren dört parti olup Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP), Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), Halkların Demokratik Partisi (HDP), Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) ve İYİ Parti'dir. Siyasi partilerin çocuklara yaklaşımı, partilerin programları, 2018 genel seçimlerinde kullandıkları seçim bildirgeleri ve Meclis tutanakları (Mart 2020-Mart 2021) üzerinden incelenmiştir. Çalışmada veri toplama yöntemi olarak doküman incelemesi yöntemi, çözümlemelerde ise içerik analizi uygulanmıştır. *Çocukların genel olarak korunması,* özel olarak *çalışan çocukların korunması, çocuklara sosyal/sağlık/bakım hizmetlerinin sağlanması, çocukların eğitiminin sağlanması, muhtaç ya da engelli çocukların gözetilmesi* gibi konularda kabaca tüm siyasi partiler duyarlıdır. Parti programlarında ve seçim bildirgelerinde *çocuk hakları*ndan bahseden, *Çocuk Hakları Sözleşmesi'*ni uygulama ve *çocuk yaşta evliliği önlemek* için çalışma sözlerini veren iki parti İYİ Parti ve CHP'dir. Programında ve seçim bildirgesindeki çocuklarla ilgili vaat sayısı itibariyle en öndeki parti İYİ Parti olup ardından, çocukları aile kapsamı dışında da ele alan parti, CHP gelmektedir. Meclis tutanakları incelemesi, çocuklar konusunda en çok CHP ve HDP'li milletvekillerinin konuştuğunu ve milletvekillerinin özellikle Türkiye'deki *çocukların korunması,* hem genel olarak hem de özellikle koronavirüs pandemisi döneminde *eğitimlerinin sağlanması/iyileştirilmesi* gerekliliğinin altını çizdiklerini göstermiştir. Muhalefetteki partiler, CHP, İYİ Parti ve HDP'nin çocuk konusunu, iktidardaki AKP ve ona destek veren MHP'den daha kapsamlı sahiplendiği ve muhalefetin çocuk konusu üzerinden iktidarı eleştirdiği iddia edilebilir.

Anahtar kelimeler: çocuklar, çocuk hakları, siyasi partiler, Türkiye siyaseti

Abstract

This study investigates Turkey's political parties' approach towards children**.** The political parties in question are the four parties that entered into Parliament in the 2018 national elections; these are Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP, Justice and Development Party), Cumhuriyet Halk Partisi (CHP, Republican People's Party), Halkların Demokratik Partisi (HDP, Peoples' Democratic Party), Milliyetçi Hareket Partisi (MHP, Nationalist Movement Party) and İYİ Parti (Good Party). Political parties' approach towards children is investigated through parties' programs, 2018 national election bulletins and parliamentary minutes (March 2020-March 2021). Document analysis was used for the data collection;

content analysis was conducted for the evaluations. Roughly all political parties are sensitive to the general *protection of children,* specifically to *the protection of working children, procurement of social/healthcare/care services for children, procurement of children's education, care of children in need* and *children with disabilities.* The two parties that mention, in their programs and electoral bulletins, *children's rights* and that promise to work for the implementation of the *Convention on the Rights of the Child* and *the prevention of child marriages* are the İYİ Parti and the CHP. The İYİ Parti is ahead of other parties with the number of promises in favor of children in its program and its electoral bulletin, followed by the CHP, the party that approaches children outside the context of family. The investigation of parliamentary minutes showed that the deputies from the CHP and the HDP are the ones who spoke the most in favor of children and that the deputies highlighted particularly the necessity for *the protection of children* in Turkey, *the procurement/the amelioration of their education* both in general and particularly during the coronavirus pandemic. It could be argued that the opposition parties, the CHP, the İYİ Parti and the HDP, cover the subject of children more profoundly than the ruling party the AKP and its supporter the MHP, and that the opposition criticizes the ruling party on this very subject of children.

Keywords: children, children's rights, political parties, Turkish politics

GİRİŞ

İnsan hakları, grup hakları, çocuk hakları, ve benzeri haklar günümüzde toplumun hemen her kesiminin dilinde olan popüler kavramlardır (Kuyurtar, 2006). *Birleşmiş Milletler (BM) Çocuk Hakları Sözleşmesi*'ne göre (Madde 1), "daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, onsekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır" (UNICEF, https://www.unicef.org/turkey/%C3%A7ocuk-haklar%C4%B1na-dair-s%C3%B6zle%C5%9Fme). Çocuk hakları, "kanunen veya ahlaki olarak, dünyadaki tüm çocukların doğuşlarıyla beraber sahip oldukları, eğitim, sağlık, barınma; fiziksel, psikolojik veya cinsel sömürüye karşı korunma gibi haklarının hepsini birden tanımlamakta kullanılan evrensel bir kavramdır." (Işıkçı, 2013: 9).

Çocuk haklarına dair başlıca uluslararası belgeler arasında, çocukların yaşatılmaları, gelişmeleri ve korunmalarını ilk defa ele alan, Atatürk tarafından 1928'de imzalanmış olan, ancak İkinci Dünya Savaşı'nın çıkması ve Milletler Cemiyeti'nin geçerliliğini kaybetmesi üzerine yaptırım gücünü kaybeden *Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi* (1924); İkinci Dünya Savaşı sonrasında yeniden ortaya konan *BM Çocuk Hakları Bildirgesi* (1959); çocuklar arasında ayrımcılık yapılmaması (Madde 2), çocukların yüksek yararlarının gözetilmesi (Madde 3), yaşama ve gelişmesinin (Madde 6) ve kendilerini etkileyecek kararlara katılımının, sağlanması (Madde 12) yol gösterici ilkeleri etrafında şekillenen *BM Çocuk Hakları Sözleşmesi* (1989) sayılabilir (Kurt, 2016).

Türkiye'nin çocuk haklarına yaklaşımına dair belki de iki önemli unsur, UNESCO (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü, kuruluşu 1945) Türkiye Milli Komisyonunun, aralarında çocukların eğitiminin sağlanması, sömürülmesinin karşısında durulması gerekliliği gibi noktalar da olan *Türk Çocuk Hakları Bildirisi*'ni (1963) kabul etmesi (Kurt, 2016); Türkiye'nin günümüzde de geçerliliğini koruyan *Çocuk Hakları Sözleşmesi*'ni 1994'te imzalarken, bazı maddelere çekince koymasıdır. Türkiye,

Sözleşme'nin "azınlık çocuklarının dil, kültür ve eğitimi konularını düzenleyen, 17, 29 ve 30. maddelerini T.C. Anayasası ve 24 Temmuz 1923 Lozan Antlaşması hükümlerine uygun yorumlama hakkını saklı tutmuştur" (Kurt, 2016: 107; Tuskan et al., 2016: 31).

Türkiye'de nüfusun yüzde olarak 27,5'i, sayısal olarak ise 22 milyon 876 bin 798'i (T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 22 Nisan 2020), ayrıca, geçici koruma statüsündeki 3,6 milyon Suriyeli mültecinin 1,6 milyonu çocuktur (UNICEF, 2020: 5). Türkiye'deki çocuklarla çocuklarla ilgili en önemli noktalardan, eğitim ve çalışma durumlarına kısaca bakılacak olursa, "erkek çocuklar için ortaokul seviyesinde net okullaşma oranının %92,9, kız çocukları için ise %93,6 (...) 5-17 yaş grubundaki çocukların aynı yaş grubundaki çocuklar içinde payını gösteren istihdam oranının %4,4" olduğu bilinmektedir (Türkiye İstatistik Kurumu, 17 Nisan 2020). Son olarak, çocuk yaşta evlilikler sorununa değinilecek olursa, 2019 yılı resmi nikah istatistikleri, 16-19 yaş grubundaki kadınların evliliklerinin toplam evlilikler içindeki oranının %15,9, erkeklerde ise %1,9 olduğunu göstermektedir (Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, Aralık 2020: 17)

Bu çalışmada, 2018 Genel Seçimlerinde Parlamentoya giren dört parti, Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP), Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), Halkların Demokratik Partisi (HDP), Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) ve İYİ Parti'nin *çocuklara* ve *çocuk haklarına* yaklaşımı incelenmiştir.

ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

Ocak 2021'de YÖK Tez Bankası'nda, tez başlığında ve tez özetinde *çocuk, çocuklar* ve *çocuk hakları* bulunan çalışmalar aratıldığında, *siyasi partilerin bu konuya yaklaşımı*nı özel olarak ele alan bir çalışmaya rastlanmamıştır. *24. dönem TBMM'de grubu olan siyasi partilerin sosyal politika yaklaşımları*'nda, *çocuklar*dan bir başlık ya da alt başlıkta değilse de kısaca bahsedilmiştir (Aygün, 2014). Ancak AKP, CHP, MHP ve Barış ve Demokrasi Partisi'ni (BDP), parti programları ile Parlamentodaki kanun tasarıları ve kanun önerileri üzerinden inceleyen bu çalışma, karşılaştırma ve değerlendirme içermekten çok, partilerin vaatlerini, kanun tasarıları ve önerilerini içermektedir ve çalışmada çocuklara özel bir iddia görülmemiştir.

YÖK Tez Bankası dışındaki akademik çalışmalarda, *çocuklar* ve *siyasi partiler*den özel olarak bahseden makale *Siyasi Partilerin Çocuklar ve Şiddet Problemine Yaklaşımı: AKP ve CHP Örnekleri*'dir (Cansun, 2014). Burada, partilerin programları, 2011 genel seçim bildirgeleri, ve partilerin Cumhuriyet Gazetesi'ne yansıyan haberleri (Eylül 2012-Eylül 2013) incelenmiştir. Parti programları ve seçim bildirgelerinde partiler, *çocuk işçiliğini önlemek, çocuk suçluluğuyla savaşmak, sokak çocuklarının durumlarını iyileştirmek* konularında benzeri sözler vermektedir. Ancak iki partinin çocuklara yaklaşımlarında, ideolojik farklılıklar da belirgindir. Örneğin sosyal-demokratlık iddiasındaki CHP'nin programında *çocuk evliliklerinin önlenmesi* ve *16-18 yaşları arasındaki tarım işçilerinin sosyal güvenlik sistemine dahil edilmesi* konularında çalışma sözü varken, muhafazakar-demokrat AKP'nin benzeri sözleri yoktur. Şiddet kapsamında değerlendirilebilecek sınırlı sayıdaki gazete haberinde, AKP'li siyasetçi çocukların PKK tarafından manipüle edilmesine, CHP'li siyasetçiler ise çocuk tecavüzlerine dikkat çekmiştir. Araştırmacı, ideolojik farklılıklarına

rağmen, çocuk ve şiddet konusunda, tıpkı diğer konularda da olması gerektiği gibi, iktidar ve muhalefetin beraber çalışması gerekliliğinin altını çizmiştir.

Siyasi partilerin çocuklara yaklaşımına, ana konusu farklı olan çalışmalarda, bir alt başlıkta değinildiği de görülmüştür. Örneğin *Sosyal Politika Açısından CHP ile AKP'nin Karşılaştırılması*'nda iki parti, parti programları ve tüzükler üzerinden karşılaştırılmıştır (Bakan ve Özdemir, 2012). Partilerin aslen ekonomi politikalarının, bunun ışığında sosyal politikalarının incelenmiş olduğu bu makalede, partilerin çocuklara yaklaşımlarına dair de kısa bilgi vardır. Ancak, sosyal politika açısından AKP ve CHP'nin birbirinden çok da farklı olmadığını, sosyal yardımların dağıtımında farklı yaklaşımları olduğunu iddia eden bu çalışmada da çocuklarla ilgili özel bir iddia görülmemiştir. Alanyazın taraması sonunda siyasi partilerin özel olarak çocuklara yaklaşımını kapsamlı inceleyen bir çalışmaya ihtiyaç olduğu sonucuna varılmıştır.

YÖNTEM

Türkiye'deki siyasi partilerin çocuklara yaklaşımını ele alan bu çalışmada, 2018 genel seçimlerinde Parlamentoya giren partiler, AKP, CHP, MHP, HDP ve İYİ Parti'ye odaklanılmıştır. Siyasi partilerin çocuklara yaklaşımı, partilerin programları, 2018 genel seçimlerinde kullandıkları seçim bildirgeleri ve 2020 yılı Meclis tutanakları üzerinden incelenmiştir. Çalışmada veri toplama yöntemi olarak doküman incelemesi yöntemi, çözümlemelerde ise içerik analizi uygulanmıştır. Meclis tutanakları, güncel bilgi sağlaması için korona pandemi döneminin başlamasından itibaren, Mart 2020'den Mart 2021'e olan zaman dilimi için değerlendirilmiştir. Bu kapsamda, 107 meclis tutanağı taranmıştır. Meclis tutanaklarında, içinde *çocuk/çocuklar* geçen konuşmalar aratılarak milletvekillerinin konuyu ne kadar sahiplendiğine dair değerlendirme yapılmıştır. Parti programları ve seçim bildirgelerindeki çocuklarla ilgili sözler ile Meclis tutanaklarındaki çocuk konusunu sahiplenmeler, excel tabloda konularına göre kodlanmış, güvenirlik yükseltme amaçlı kodlama ve değerlendirme iki ay sonra yeniden yapılmıştır.

BULGULAR

Parti programlarındaki yaklaşım

AKP programında hiç geçmeyen *çocuk hakları*, CHP Programında 1, HDP Programında 2, MHP programında 1, İYİ Parti programında 3 defa geçmektedir. Parti programlarında çocuklara dair bir başlık olup olmadığına bakılacak olur ise, AKP ve HDP programlarında *çocuk* veya *çocuklar* bir alt başlık olarak geçmemekte, diğer partilerde geçmektedir. CHP programının *Sosyal refah devleti* bölümü altında *Korunmaya muhtaç çocuklar* başlığı olduğu, yine aynı bölümde *Çağdaş Sağlık Hizmetleri* başlığının altında *Aile Planlaması Politikaları ve Ana-Çocuk Sağlığı* alt başlığı bulunduğu; CHP'nin toplamda 2 ayrı başlık / alt başlıkta çocuklara yer verdiği görülmektedir. MHP programında *Politikalarımız* bölümünde *Sosyal hedef ve politikalar* başlığı altında *Aile, kadın ve çocuk* alt başlığı göze çarpmaktadır. İYİ Parti programında ise *Toplum* bölümünde *Aile* başlığı altında, *Çocuk* alt başlığı görülmektedir.

Partilerin çocuklarla ilgili verdikleri sözler farklı başlıklar altında gruplanarak değerlendirilmişlerdir. Aşağıdaki tabloda,

Çocuklara sosyal/sağlık/bakım hizmetleri başlığında değerlendirilen parti sözlerine örnek olarak AKP'nin "Çocuklar, gençler ve yaşlılarla ilgili sosyal hizmet programlarının kalitesinin arttırılmasına ve genişletilmesine önem verilecektir" (AKP, 2002),

Çocukların korunması başlığında değerlendirilen sözlere örnek olarak, İYİ Parti'nin "Medya ve çocuk ilişkisinde yaşanan sıkıntılar tespit edilecektir. Bu amaçla çocuğun ticari markalar, tv dizi ve programları, sosyal medyada yeni oluşan tüketim kültürü etkisinde suistimal edilmesinin önüne geçilmesi için sektörel sendikalar ile birlikte düzenlemeler yapılacaktır" (İYİ Parti, 2017: 25),

Çalışan çocukların korunması başlığında değerlendirilen sözlere örnek olarak HDP'nin "[P]artimiz, çocuk işçiliğine ve çocuk emeği sömürüsüne son verilmesi, çocukları ilgilendiren bütün işlem ve faaliyetlerde, çocuk haklarının ve yararlarının temel alınması gerektiği yaklaşımıyla (...) mücadele eder" (HDP, 2017);

Çocukların eğitiminin sağlanması/iyileştirilmesi başlığında değerlendirilen sözlere örnek olarak, CHP'nin "Eğitimde Fırsat Eşitliği sağlanacak, hiçbir çocuğumuz eğitim sistemi dışında bırakılmayacak, bu amacın gerçekleştirilmesi için devletçe gerekli olanaklar sağlanacaktır" (CHP, 2008: 269);

Kız çocukların eğitiminin sağlanması/iyileştirilmesi başlığında değerlendirilen sözlere örnek olarak, AKP'nin "Kırsal kesimde yaşayan kız çocuklarına yönelik olarak yaşadıkları bölgelerin koşullarına uygun eğitim projeleri geliştirilecek, bu konuda çalışan sivil toplum kuruluşları desteklenecektir" (AKP, 2002);

Muhtaç çocuklar/Sokak çocuklarına özel iyileştirmeler başlığında değerlendirilen sözlere örnek olarak MHP'nin "Korunmaya muhtaç çocukların ailesinin yanında korunup yetişmesi desteklenecek ayrıca koruyucu aile sistemi teşvik edilecektir" (MHP, 2009: 108);

Engelli çocukların durumunun/iyileştirilmesi başlığında değerlendirilen sözlere örnek olarak, İYİ Parti'nin "Öğrenim çağındaki bütün engelli öğrencilerin okula erişimi gerçekleştirilecektir" (İYİ Parti, 2017: 11);

Çocuk suçlularla ilgili yasal düzenlemeler başlığında değerlendirilen sözlere örnek olarak CHP'nin "Çocuk Mahkemeleri, kuruluş amacına uygun olarak yeniden örgütlenecektir. Çocukların suç işleme ortamlarından korunmaları ve kurtulmaları hedef alınacaktır. Çocuk suçluların yetişkinlerle aynı hapishanelerde bulundurulması önlenecektir" (CHP, 2008: 40);

Şehit ve gazi çocuklarına özel destek başlığında başlığında değerlendirilen sözlere örnek olarak, MHP'nin "Şehit ve gazi çocuklarının, anne veya babalarının mesleklerini icra etmek istemeleri halinde, gerekli şartları taşıyanların bu mesleklere sınavsız doğrudan intisabı sağlanacaktır" (MHP, 2009: 95);

Çocuk yaşta evliliğin önlenmesi başlığında değerlendirilen parti sözlerine örnek olarak CHP'nin "Evlilikte, hem erkekler, hem kadınlarda 18 yaşını tamamlamış olması koşulu öngörülerek, çocuk yaşta erken evliliğin önlenmesi hedef alınacaktır" (CHP, 2008: 58);

Çocuk Hakları Bildirgesi'den bahis/uygulama sözü başlığında değerlendirilen parti sözlerine örnek olarak, HDP'nin "[Partimiz] Çocuk hakları lehindeki tüm uluslararası sözleşmelerin çekincesiz kabul edilmesini savunur" açıklamaları (HDP, 2017)

verilebilir.

Tablo 1. Siyasi partilerin programlarında çocuklarla ilgili vaatleri

Vaatler	AKP	CHP	HDP	MHP	İYİ Parti
Çocuklara sosyal/sağlık/bakım hizmetleri	3	11	2	1	10
Çocukların korunması	1	3	3	6	25
Çalışan çocukların korunması	3	3	3	1	2
Çocukların eğitiminin sağlanması/iyileştirilmesi	1	10	1	1	18
Kız çocukların eğitiminin sağlanması/iyileştirilmesi	4	2	0	0	2
Muhtaç çocuklar/Sokak çocuklarına özel iyileştirmeler	6	11	0	1	4
Engelli çocukların durumunun iyileştirilmesi	1	3	1	2	2
Çocuk suçlulara dair yasal düzenlemeler	0	6	0	3	7
Şehit ve gazi çocuklarına özel destek	0	1	0	2	1
Çocuk yaşta evliliğin önlenmesi sözü	0	1	0	0	1
Çocuk Hakları Bildirgesi'ni uygulama sözü	0	1	1	0	1
Toplam	19	52	11	17	73

Parti programlarında çocuklarla ilgili en çok vaatte bulunan partinin İYİ Parti, en az vaatte bulunan partinin HDP olduğu görülmektedir.

Seçim bildirgelerinde yaklaşım

Seçim bildirgelerinde *çocuk hakları* aratıldığında, AKP seçim bildirgesinde çocuk haklarının 4, CHP'de 3, HDP'de 8, İYİ Parti'de 2 defa geçtiği, MHP seçim bildirgesinde hiç geçmediği görülmektedir. Seçim bildirgelerinde çocuklara dair bir başlık olup olmadığına bakılacak olur ise, AKP seçim bildirgesinde *İnsan ve Toplum* bölümünde *Aile, Çocuk ve Dinamik Nüfus* başlığı bulunmaktadır. CHP seçim bildirgesinde *Kamu Yönetimi ve Hizmetleri* bölümünde, *Sağlığa Eşit Erişim* başlığı altında *Kadınlar ve Çocuklar* altbaşlığı bulunmakta, ayrıca *Toplum Kesimleri* bölümünde *Çocuklar* başlığı ve bunun altında *Kurumsal ve Yasal Düzenlemeler, Çocuk Yoksulluğu, Çocuk Sağlığı, Çocuk İstismarı, Adalet Sisteminde Çocuk, Kimsesiz Çocuklar* alt başlıkları bulunmaktadır. HDP seçim bildirgesinde *En güzel ülke çocuk haklarının olduğu ülkedir* bölümünde, partinin çocuklarla ilgili sözleri sıralanmaktadır. İYİ Parti'de *Sosyal Politika, Eşit ve Adil Yaşam* bölümü altında *Çocuk* başlığı vardır. MHP bildirgesinde ise klasik anlamda bölüm ve başlıklar olmayıp yalnızca seçim vaatleri sıralanmıştır ve çocuklar bazı vaatlerin içinde geçmektedir.

Partilerin seçim bildirgelerinde çocuklarla ilgili verdikleri sözler, aşağıdaki başlıklar altında gruplanarak değerlendirilmişlerdir. Bu tabloda,

Çocuklara sosyal/sağlık/bakım hizmetleri başlığında değerlendirilen parti sözlerine örnek olarak AKP'nin "Çocuklarımızı potansiyel gençler, gençlerimizi de geleceğimizin teminatı olarak görürken, onlara hak ettikleri bedensel, kültürel ve sanatsal ortamı daha kaliteli bir biçimde sağlayarak insanı merkeze alan kalkınma anlayışımızı devam ettireceğiz" sözü (AKP, 2018: 52),

Çocukların korunması başlığında değerlendirilen parti sözlerine örnek olarak, MHP'nin "Kadına şiddet ve çocuk istismarının önlenmesi, kadına ve çocuğa karşı suçlarda cezaların

ağırlaştırılması, adli yardım desteği sağlanması, dava açma zamanaşımının kaldırılması, için gerekli yasaların çıkarılması konusunda çalışmalar yürütülecektir" sözü (MHP, 2018: 13),

Çalışan çocukların korunması başlığında değerlendirilen parti sözlerine örnek olarak, CHP'nin "Çocuk işçiliğine son vereceğiz" sözü (CHP, 2018: 171),

Çocukların eğitiminin sağlanması/iyileştirilmesi başlığında değerlendirilen parti sözlerine örnek olarak, İYİ Parti'nin "İlköğretimin tamamlanmasıyla birlikte çocuklarımızın yetenek sahibi oldukları, ilgi duydukları ve gelişim gösterdikleri alanlara göre teknik, meslek, sağlık, sosyal ve fen liselerine yönlenmesi sağlayacağız" sözü (İYİ Parti, 2018: 101),

Kız çocukların eğitiminin sağlanması/iyileştirilmesi başlığında değerlendirilen parti sözlerine örnek olarak İYİ Parti'nin, "Kız çocuklarının okullaşma oranlarını artıracak politikalar uygulayacağız, eğitimlerinin önündeki engelleri kaldıracağız, özellikle kırsal kesimde ailelerin bu konuda bilinçlendirilmesine yönelik çalışmalar yapacağız" sözü (İYİ Parti, 2018: 121),

Muhtaç çocuklar/Sokak çocuklarına özel iyileştirmeler başlığında değerlendirilen parti sözlerine örnek olarak, CHP'nin "Sokakta yaşamak zorunda bırakılan, çalıştırılan ve dilendirilen tüm çocukları kurumsal koruma altına alacağız" sözü (CHP, 2018: 187),

Engelli çocukların durumunun iyileştirilmesi başlığında değerlendirilen parti sözlerine örnek olarak, HDP'nin "Farklılıkları ya da engelleri yüzünden eğitim ortamlarından dışlanan, yeterli eğitim imkanı tanınmayan ya da başarısızlığa mahkum edilen çocuklara pozitif ayrımcılık tanıyacağız" sözü (HDP, 2018: 53),

Mülteci çocukların durumunun iyileştirilmesi başlığında değerlendirilen parti sözlerine örnek olarak AKP'nin "Halen ülkemizde bulunan eğitim çağındaki Suriyeli çocukların yüzde 62'sinin eğitim almasını sağladık. Bu dönemde tüm öğrencilerin okullaştırılmasını sağlayacağız" sözü (AKP, 2018: 61)[1],

Çocuk suçlulara dair yasal düzenlemeler başlığında değerlendirilen parti sözlerine örnek olarak, AKP'nin "Çocuklarımız için ihtisaslaştırılmış rehabilitasyon sistemine geçilerek, suçun mağduru ya da suça sürüklenen çocukların en süratli şekilde topluma kazandırılmalarını sağlayacağız" sözü (AKP, 2018: 104),

Şehit ve gazi çocuklarına özel destek başlığında değerlendirilen parti sözlerine örnek olarak, İYİ Parti'nin "Şehit ailesi ve gazilerimizin üniversiteye giden çocuklarının tüm masraflarını devlet tarafından karşılayacağız" sözü (İYİ Parti, 2018: 125),

Çocuk yaşta evliliğin/kız çocuklarının küçük yaşta evlendirilmesinin önlenmesi başlığında değerlendirilen parti sözlerine örnek olarak CHP'nin "Kız çocuklarının erken yaşta evlendirilmelerinin önüne geçeceğiz" sözü (CHP, 2018: 188),

Çocuk Hakları Bildirgesi'ni uygulama sözü başlığında değerlendirilen parti sözlerine örnek olarak, İYİ Parti'nin "Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi'nin önermelerini,

---

[1] HDP ise "Mülteci çocuklarının eğitim haklarını anadilinde almaları için gereken tüm hazırlıkları yapacağız" sözü (HDP, 2018: 21) vermektedir. Seçim bildirgesinde aynı zamanda "Her çocuğun ve gencin anadilinde eğitim hakkını anayasal güvence altına alacağız" sözünü (HDP, 2018: 53) veren HDP'nin, ki benzeri bir söz diğer partilerin seçim bildirgelerinde yoktur, anadilde eğitim konusunda diğer partilerden farklı bir duruşu vardır. Mülteciler kapsamında değerlendirilebilecek CHP'nin sözü ise çalıştırılan çocuklarla ilgilidir ve CHP "Başta çocuklar olmak üzere Suriyelilerin kayıt dışı ve kabul edilemez koşullarda çalıştırılmasının önüne geçeceğiz" demektedir (CHP, 2018: 126).

yapılan taahhütlere uygun olarak hazırlayacağız. Bu tavsiyeleri, kanun ve yönetmeliklerle eksiksiz olarak hayata geçireceğiz" sözü (İYİ Parti, 2018: 116)

Çocuk bakanlığı kurma sözü başlığında değerlendirilen parti sözlerine örnek olarak HDP'nin "Siyasetler üstü bir çocuk politikası için Çocuk Bakanlığı kuracağız" sözü (HDP, 2018: 80)

verilebilir.

Tablo 2. Siyasi partilerin seçim bildirgelerinde çocuklarla ilgili vaatleri

Vaatler	AKP	CHP	HDP	MHP	İYİ Parti
Çocuklara sosyal/sağlık/bakım hizmetleri	10	12	6	0	16
Çocukların korunması	12	7	17	2	12
Çalışan çocukların korunması	3	3	1	0	3
Çocukların eğitiminin sağlanması/iyileştirilmesi	9	6	4	0	14
Kız çocukların eğitiminin sağlanması/iyileştirilmesi	2	3	1	0	2
Muhtaç çocuklar/Sokak çocuklarına özel iyileştirmeler	2	3	3	0	5
Engelli çocukların durumunun iyileştirilmesi	1	1	3	0	4
Mülteci çocukların/Suriyeli çocukların durumunun iyileştirilmesi	1	1	1	0	0
Çocuk suçlulara dair yasal düzenlemeler	2	6	3	0	5
Şehit ve gazi çocuklarına özel destek	2	2	0	1	1
Çocuk yaşta evliliğin/kız çocuklarının küçük yaşta evlendirilmesinin önlenmesi sözü	1	1	0	0	1
Çocuk Hakları Bildirgesi'ni uygulama sözü	0	1	0	0	1
Çocuk bakanlığı kurma sözü	0	0	1	0	0
Toplam vaat sayısı	45	46	40	3	64

Seçim bildirgelerinde çocuklarla ilgili en çok vaatte bulunan parti İYİ Parti, en az vaatte bulunan parti ise MHP'dir.

Meclis Tutanaklarında yaklaşım

Çocuklar ve çocuk haklarından en sık bahseden (>5) milletvekilleri Meral Danış Bektaş (HDP, Siirt milletvekili - 13), Sefer Aycan (MHP, Kahramanmaraş milletvekili, 9), Arslan Kabukçuoğlu (İYİ Parti, Eskişehir milletvekili - 7) ve Arzu Erdem'dir (MHP, İstanbul milletvekili, 6). Meclis tutanaklarında çocukların sahiplenilmesine bakıldığında,

Çocuklara sosyal/sağlık/bakım hizmetleri başlığında değerlendirilen açıklamalara örnek olarak, Musa Piroğlu'nun (HDP, İstanbul) "SMA'lı hastalar, SMA'lı çocukların aileleri geçtiğimiz gün Bakanlığın önünde eylem yaptılar. (...) SMA'lı çocuklar ölüyor ama SMA konusunda hiçbir adım atılmamaya devam ediyor ve devletin bakışı demagojiden başka bir şey değil" sözleri (Meclis Genel Kurul Tutanakları, 1 Aralık 2020),

Çocukların korunması başlığında değerlendirilen açıklamalara örnek olarak, Sefer Aycan'ın (MHP, Kahramanmaraş) "Çocuklar internetteki zararlı siteler ve şiddet içeren oyunlara bağımlı hale gelmiştir, gerçek ile sanal alemi karıştırmaktadır, oyunlardaki kişileri kendine örnek almakta, onun gibi davranmaktadır. (...) Bu oyunlar, zararlı siteler, yayınlar çocukların erişimine engellenmelidir." sözleri (Meclis Genel Kurul Tutanakları, 3 Aralık 2020),

Çalışan çocukların korunması başlığında değerlendirilen açıklamalara örnek olarak, Saliha Sera Kadıgil Sütlü'nün (CHP, İstanbul) "Her altı günde bir çocuk işçi ölüyor bu ülkede, bunun için ne yapıyoruz? Hiçbir şey yapmıyoruz sevgili arkadaşlar" sözleri (Meclis Genel Kurul Tutanakları, 9 Temmuz 2020),

Çocukların eğitiminin sağlanması/iyileştirilmesi başlığında değerlendirilen açıklamalara örnek olarak, İsmail Koncuk'un (İYİ Parti, Adana) "Biz, çocuklarımızın eğitim hakkı önündeki tüm engelleri kaldırmalıyız" sözleri (Meclis Genel Kurul Tutanakları, 24 Haziran 2020),

Kız çocukların eğitiminin sağlanması/iyileştirilmesi başlığında değerlendirilen açıklamalara örnek olarak, Züleyha Gülüm'ün (HDP, İstanbul) "Eğitim ücretsiz olmalı, kız çocuklarına bu anlamda pozitif ayrımcılık ilkeleri uygulanması gerekiyor" sözleri (Meclis Genel Kurul Tutanakları, 9 Aralık 2020),

Korona döneminde çocukların sağlık kapsamında gözetilmesi başlığında değerlendirilen açıklamalara örnek olarak, Hüda Kaya'nın (HDP, İstanbul) "Hapishanelerdeki kadınların, çocukların, hasta mahkumların, düşünen mahkumların koronaya karşı bir güvenceleri mi var?" sözleri (Meclis Genel Kurul Tutanakları, 17 Haziran 2020),

Korona döneminde çocukların eğitim kapsamında gözetilmesi başlığında değerlendirilen açıklamalara örnek olarak, Utku Çakırözer'in (CHP, Eskişehir) "Salgının birinci yılı doluyor ve biz hala milyonlarca çocuğumuzun eğitime uzaktan erişimini sağlayabilmiş değiliz. (...) Şehir merkezindeki Emek Mahallemizde internet altyapısının yetersizliği yüzünden çocuklar EBA'ya erişemiyor. Evinde televizyonu olmadığı için eğitimden mahrum kalan on binlerce evladımız var bu ülkede" sözleri (Meclis Genel Kurul Tutanakları, 28 Ocak 2021),

Muhtaç çocuklar/Sokak çocuklarına özel iyileştirmeler başlığında değerlendirilen açıklamalara örnek olarak, Sefer Aycan'ın (MHP, Kahramanmaraş) "Her çocuğun esas yeri kendi ailesidir fakat çeşitli nedenlerle bir çocuk ailesini kaybetmiş, ortada kalmışsa onun koruyucusu devlettir, millettir. Hiçbir çocuğumuz ortada kalmamalı, en iyi şekilde yetiştirilmelidir. Bu kapsamda koruyucu aile uygulamasını destekliyoruz" sözleri (Meclis Genel Kurul Tutanakları, 12 Mart 2020),

Engelli çocukların durumunun iyileştirilmesi başlığında değerlendirilen açıklamalara örnek olarak, İbrahim Halil Oral'ın (İYİ Parti, Ankara) "Saygıdeğer milletvekilleri, özel

gereksinimli çocuklar bizim geleceğimizin bir parçasıdır. Bu çocuklarımıza hizmet veren özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerine çok daha fazla önem verilmelidir, ödenekler artırılmalıdır" sözleri (Meclis Genel Kurul Tutanakları, 23 Aralık 2020),

Mülteci çocuklarının durumlarının iyileştirilmesi başlığında değerlendirilen açıklamalara örnek olarak, Kemal Bülbül'ün (HDP, Antalya) "Mülteci hakları, mülteci çocukların hakları niye yeterince gözetilmiyor?" sözleri (Meclis Genel Kurul Tutanakları, 13 Aralık 2020),

Çocuk suçlulara dair yasal düzenlemeler başlığında değerlendirilen açıklamalara örnek olarak Belgin Uygur'un (AKP, Balıkesir) "Kanun teklifimizde kadınlar, çocuklar ve yaşlılarla ilgili de onların yararını gözeten önemli değişiklikler söz konusudur. (...) Çocuk hükümlülere en geç iki ayda bir sağlanan aile görüşmesi artırılarak en geç ayda bir yapılabilmesi sağlanmaktadır. Çocuk hükümlünün iyileştirilmesi ve topluma yeniden kazandırılması amacıyla verilebilecek ödül imkanının kapsamı da genişletilmektedir." sözleri (Meclis Genel Kurul Tutanakları, 13 Nisan 2020),

Şehit ve gazi çocuklarını sahiplenme başlığında değerlendirilen açıklamalara örnek olarak Asuman Erdoğan'ın (AKP, Ankara) "Gerek normal süreçlerde yürüttüğü başarılı sınav uygulamaları gerekse pandemide sınava girenlerin sağlığı için düşündüğü ince ayrıntılar için hem kurum başkanımıza hem kurum çalışanlarımıza teşekkürlerimi sunuyorum ve kutluyorum. Şehit ve gazi çocuklarımızdan ve yakınlarımızdan sınav ücreti alınmaması da oldukça anlamlı ve değerli bir çalışma benim için." sözleri (Meclis Genel Kurul Tutanakları, 13 Aralık 2020),

Çocuk yaşta evliliğin/kız çocuklarının küçük yaşta evlendirilmesinin kınanması/önlenmesi başlığında değerlendirilen açıklamalara örnek olarak Burhanettin Bulut'un (CHP, Adana) "Örneğin, toplumda tüm kesimler çocukların küçük yaşta evlendirilmesine karşı çıkmalıdır; bunun bir suç olduğu açık, net bir şekilde ifade edilmelidir." sözleri (Meclis Genel Kurul Tutanakları, 21 Temmuz 2020),

Çocuk Hakları Bildirgesi'den bahis/uygulama sözü başlığında değerlendirilen açıklamalara örnek olarak Arslan Kabukçuoğlu'nun (İYİ Parti, Eskişehir), "Ülkemizde, Çocuk Hakları Sözleşmesi otuz yıl önce imzalanmış ve sözleşmenin, Türkiye Büyük Millet Meclisinden geçmesinin üzerinden yirmi beş yıl geçmesine karşın, sözleşmede yer alan prensiplerin tam olarak yerine getirildiğini söylemek zordur." sözleri (Meclis Genel Kurul Tutanakları, 11 Şubat 2021)

Parlamento'da Çocuk Hakları Komisyonu kurulması gerekliliği başlığında değerlendirilen açıklamalara örnek olarak Filiz Kerestecioğlu Demir'in (HDP, Ankara), "Bu durum, daimi bir çocuk hakları komisyonu kurulmasının, yıllardır söylediğim şeyin önemini de bir kez daha göstermiş oldu. Bir alt komisyondan söz etmiyorum bir komisyona iliştirilmiş; ben, bütünlüklü bir çocuk hakları politikasını, bununla ilgili yapılacak çalışmaları kastediyorum" sözleri (Meclis Genel Kurul Tutanakları, 11 Şubat 2021)

verilebilir.

Tablo 3. Meclis tutanaklarında çocukların sahiplenilmesi

	AKP	CHP	HDP	MHP	İYİ PARTİ
Çocuklara sosyal/sağlık/bakım hizmetleri	5	10	5	3	6
Çocukların korunması	37	29	35	19	11
Çalışan çocukların korunması	2	8	10	3	7
Çocukların eğitiminin sağlanması/iyileştirilmesi	9	20	10	2	5
Kız çocukların eğitiminin sağlanması/iyileştirilmesi	3	5	6	1	0
Korona döneminde çocukların sağlık kapsamında gözetilmesi	0	6	7	1	3
Korona döneminde çocukların eğitim kapsamında gözetilmesi	4	15	14	3	4
Muhtaç çocuklar/Sokak çocuklarına özel iyileştirmeler	2	3	1	1	2
Engelli çocukların durumunun iyileştirilmesi	1	9	5	0	7
Mülteci çocuklarının durumlarının iyileştirilmesi	3	4	6	2	1
Çocuk suçlulara dair yasal düzenlemeler	1	1	3	3	1
Şehit ve gazi çocuklarını sahiplenme	1	0	0	1	1
Çocuk yaşta evliliğin/kız çocuklarının küçük yaşta evlendirilmesinin kınanması/önlenmesi	0	3	6	0	0
Çocuk Hakları Bildirgesi'nden bahis/uygulama sözü	0	1	2	0	2
Parlamento'da Çocuk Hakları Komisyonu kurulması gerekliliği	0	0	1	0	0
Toplam	68	114	111	39	50

SONUÇ

Çocukların genel olarak korunması, özel olarak *çalışan çocukların korunması*, *çocuklara sosyal/sağlık/bakım hizmetlerinin sağlanması*, *çocukların eğitiminin sağlanması, muhtaç ya da engelli çocukların gözetilmesi* gibi konularda kabaca tüm partilerin duyarlı olduğu söylenebilir. Bu nedenle buradaki değerlendirmelerde özellikle anlamlı farklılıkların görüldüğü düşünebilecek alanlardan bahsedilmiştir.

Parti programlarında ve seçim bildirgelerinde *çocuk hakları*ndan bahseden, *Çocuk Hakları Sözleşmesi*'ni uygulama ve *çocuk yaşta evliliğin önlenmesi* sözünü veren iki parti İYİ Parti ve CHP'dir. Bunlardan İYİ Parti, çocuklarla ilgili vaat sayısı itibariyle de her iki

dökümanda da diğer partilerin partilerin anlamlı farkla önündeki parti olup, onun ardından çocukları aile dışında da ele alan parti, CHP gelmektedir. CHP programında *Sosyal refah devleti* bölümü altında *Korunmaya muhtaç çocuklar* başlığı açarak, onları, aile dışında, bireyler olarak ele almış ve, hem parti programı hem seçim bildirgesindeki başlıklarda, diğer partilerden farklı olarak çoğul kullanımla, bu çocukların tek tip olmadığı, farklı özellikleri olabileceği gerçeğini kabul etmiştir. Bu, ele alınan birkaç anlamlı nokta itibariyle İYİ Parti ve CHP'nin çocuklara verdiği önem, diğer partilerin verdiğinden öndedir. Burada, İYİ Parti'nin, ele alınan siyasi partiler arasındaki, en genç parti olması nedeniyle, mümkün olan en çok seçmeni kucaklamak amacıyla, en fazla vaatte bulunduğu düşünülebilir. Bunun dışında, İYİ Parti lideri Meral Akşener'in öğretmen kökenli olmasının (Sözcü, 29 Ağustos 2017) ve bu nedenle çocukları özel olarak sahipleniyor olmasının, partisini de bu konuda duyarlılığa kanalize etmesinin etkisi olduğu da söylenebilir. Başka bir açıklama ise cinsiyetçi bir bakışla, çocuk konusunun *kadınsı konular* arasında sınıflandırılabileceği (Huddy ve Terkildsen, February 1993) ve 2018 cumhurbaşkanlığı seçim kampanyasında Akşener'in tweetlerinde *kadınsı konuları* sahiplenmiş olduğu (Cansun, 2020) noktasından hareketle, yine liderin partiyi bu konuda duyarlılığa teşvik etmesi olabilir. CHP'nin çocuk haklarına duyarlılığında ise, partinin sosyal demokrat olmasının ve sosyal demokrasinin temel değerleri arasında "eşitlik/adalet ve dayanışma"nın olmasının etkisi olduğu (Bläsius et. al., 2009: 9), CHP'nin çocuklara eşitlik ve adalet sağlamaya, onlarla dayanışmaya çalıştığı söylenebilir. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu ve de CHP'nin kurucu lideri Mustafa Kemal Atatürk'ün çocuklara büyük önem vermiş olmasından hareketle (Koç, 2010), bu parti için, çocukları koruma ve kollamanın düşünsel mirasın gereği olduğu da düşünülebilir. CHP'nin çocuk haklarına duyarlılığı kapsamında, Parlamentoda Çocuk Hakları Alt Komisyonu'nun, İnsan Hakları Komisyonu'nun CHP'li üyesi İrfan Kaplan (Gaziantep) talebi üzerine kurulması hatırlanabilir (Birgün, 3 Temmuz 2019).

CHP ve İYİ Parti, hem programlarında hem de seçim bildirgelerinde, *çocuk yaşta evlilikleri önleme* sözü veren partilerdir. Diğer siyasi partiler, seçim bildirgesinde bu sözü veren AKP dışında, böylesi önemli bir konuyu dikkate almamışlardır. Daha önce bahsedildiği üzere, çocuk yaşta evlilikler aslen kız çocuklarını etkilemekte olup konu toplumsal cinsiyet eşitliği/kadın haklarıyla ilgilidir. Buradan, toplumsal cinsiyetle ilgili başka bir konu, *kız çocuklarının eğitimi* konusuna geçilecek olursa, MHP bu konuya ne parti programı ne de seçim bildirgesinde yer vermiştir. *Kız çocuklarının eğitimi* konusunda AKP'nin her iki dökümanda da duyarlılığı fark edilmektedir. HDP ise konudan programında bahsetmemiş, bildirgesinde bahsetmiştir. CHP'nin her iki konudaki duyarlılığı icin, sosyal demokrasinin, "niteliği gereği, kadın-erkek eşitsizliği ne duyarlı bir ideoloji" (Işık, 2013) olduğu, ve CHP'nin kurucu lideri Atatürk'ün kadınlara ve kız çocuklarına verdiği önemi dikkate alarak (Erdem, 2015), kadın-erkek eşitliğine önem verdiği söylenebilir. İYİ Partinin her iki konudaki duyarlılığı için, parti liderinin bir kadın ve öğretmen olmasının partiyi bu konularda duyarlılığa yönlendirmiş olabileceği söylenebilir. MHP'nin her iki konudan da bahsetmemesi, genel olarak çocuklarla ilgili az vaatte bulunması, çocuk konusunu öncelikli konu saymaması nedeniyle olabilir. AKP'nin çocuk yaşta evlilikleri önleme konusunu, seçim bildirgesinde ele alıp programında ele almamış olması ise, toplumsal cinsiyet eşitliği konusunu tam olarak içselleştiremediğini düşündürmektedir. Öte yandan, kız çocuklarının

okullaşması konusunu hem programında hem de seçim bildirgesinde ele alan AKP, seçim bildirgesinde kız çocuklarının okullaşma oranlarını yükselttiğine dikkat çekmiş, buradan kendisine bir övünç vesilesi çıkarmıştır (AKP, 2018: 96). Bu anlamda, AKP'nin kız çocuklarının eğitimi konusunu, kadınlara önem veriyor olduğunu gösterebileceği bir konu olarak ele aldığı fark edilmektedir. HDP'nin çocuklar ve özel olarak kız çocukları ile ilgili her sözü ayrı ayrı vermemiş olması ise, uyguladığı parti içi eş başkanlık sisteminde örneklenebileceği üzere, toplumsal cinsiyet eşitliğine inanan ve inancını pratiğe döken bir parti olmasıyla, programında "Çocuk hakları lehindeki tüm uluslararası sözleşmelerin çekincesiz kabul edilmesi"ni savunup (HDP, 2017), seçim bildirgesinde, diğer hiçbir partinin bildirgesinde bulunmayan Çocuk Bakanlığı kurma sözü vermesiyle (HDP, 2018: 80), partinin pek çok çocuk sorunun çözümünü bir şemsiye altında cevaplamasıyla açıklanabilir.

Hem parti programlarında hem de seçim bildirgelerinde *şehit ve gazi çocukları* için özel bir destek mekanizmasının işlemesini isteyen partiler MHP, yöneticileri ağırlıkla MHP'nin içinden çıkmış İYİ Parti, ve bir diğer parti, CHP olup, bu konudan yalnızca seçim bildirgesinde bahseden parti ise AKP'dir. Burada, milliyetçi bilinen partilerin (MHP ve İYİ Parti) konuya özel duyarlılığı zaten beklenen bir durumdur. CHP'nin ilgisinde ise, konunun devletin/milletin bütünlüğü ve bekası ile ilgili özel bir konu olmasının yanında, iktidara yakın medya tarafından kendisine yapılan, HDP ve/veya PKK ile arasına mesafe koymadığı eleştirilerini (Şen, 20 Mayıs 2020) bertaraf etmek ve ulusalcı (Sözcü, 15 Şubat 2021) tarafını gösterme hedefinin etkisi olduğu söylenebilir (İddiaların aksine CHP'li yöneticiler, HDP ile görüşseler de işbirliği yapmadıklarını söylemekte (Sputnik Türkiye, 1 Şubat 2021) ve PKK'yı lanetlemektedir (NTV, 18 Temmuz 2017). AKP'nin konuyu programa değil de, seçim bildirgesine almasında ise, iktidarda bulunması nedeniyle, devletin şefkatli elini halka uzatmak ve bunu göstermek istemesinin, ayrıca MHP ile yaptığı seçim ittifakı nedeniyle milliyetçiliği eskiden olduğundan fazla kucaklamak istemesinin etkisi olduğu söylenebilir. Bu konuyu ne programı ne de seçim bildirgesine alan, Kürt siyasetinin örneği kabul edilebilecek HDP, *şehit ve gazi çocukları* ile diğer partilerden farklı bir pozisyondadır. Bu kapsamda, bazı siyaset bilimci araştırmacıların HDP'li yöneticilerin "kendileriyle PKK'nın saldırıları arasına mesafe koymakta yetersiz kalmasıyla HDP'nin "Türkiyelileşmek" iddiasının" gölgeleniyor olduğunu söylemesi hatırlanabilir (Köse, 2017, 24).

Meclis tutanakları incelemesi, genel olarak parti programları ve seçim bildirgeleri kapsamındaki değerlendirmelere paralel niteliktedir. Öne çıkan anlamlı noktalara bakılacak olursa, çocuklar konusunda en çok CHP ve HDP'li milletvekillerinin konuştuğu ve de özellikle *çocukların korunması, eğitimlerinin* hem genel olarak hem de özellikle korona pandemisi döneminde *sağlanması* ve *iyileştirilmesi* gerektiğini anlattıkları görülmüştür. Bu iki partili vekillerin çocuk konusunu en çok sahiplenenler olması, partilerinin merkez solda konumlanmış olmaları, çocukları ailenin parçası, merhametin odağında görmekten çok, adalet hak eden toplum bireyleri kabul etmeleri, çocuk konusunu iktidarı eleştirebilecekleri bir alan varsaymalarıyla açıklanabilir. *Çocukların eğitiminin sağlanması/iyileştirilmesi* gerek çocukların kendilerinin gerekse toplumun pek çok sorunun çözümlerindendir. *Çocukların korunmaları* ise, bu partilerin sahiplendiği Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde de sıklıkla altı çizilen, bir insan hakları gereğidir. Bu nedenle, milletvekillerinin en çok bu noktalara dikkat çekmiş olması anlaşılırdır.

Tutanakların incelenmesinde, İYİ Partili milletvekillerinin toplamda ve parti temelinde bakıldığında, çocuklar hakkında en çok konuşan vekiller arasında olmadığı görülmektedir. Bu durum, parti programı ve seçim bildirgesi incelendiğinde, çocuklarla ilgili en fazla sayıda vaatte bulunan İYİ Parti için, ilk anda bir tezat gibi algılanabilir. Ancak bu tezat, partinin, Parlamentoda en az milletvekili olan parti olmasıyla açıklanabilir. Mart 2021 itibariyle İYİ Parti'nin 584 kişilik Parlamento'daki vekil sayısı 36'dır. İYİ Parti'ye en yakın milletvekiline sahip parti MHP'dir ve vekil sayısı 48'dir (Türkiye Büyük Millet Meclisi, https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/milletvekillerimiz_sd.dagilim). Meclis tutanaklarında, İYİ Parti'nin, milletvekili sayısının en azlığına rağmen, çocukları MHP'den anlamlı farkla fazla sahiplenmiş olması dikkate değerdir.

Tutanakların incelenmesinde bir diğer önemli nokta, AKP'li milletvekillerinin çocuklarla ilgili konuşmalarının yaklaşık yarısının *çocukların korunması* başlığında değerlendirilebilir olduğudur. Bu durum, AKP'li milletvekillerinin iktidarda olmalarıyla, çocukların özel gereksinimleriyle ilgilenmekten çok, genel olarak *korunmaları*yla ilgilendiklerinde, çocukların sorunlarının hepsinin çözülebileceğini düşünüyor olmalarıyla açıklanabilir.

Meclis tutanakları incelemesinde bir diğer anlamlı nokta, *erken yaşta evliliklerin önlenmesi*nden bahseden milletvekillerinin en çok HDP'li oluşudur. Araştırmalar erken yaşta evlendirilme konusunda Kürt kadınların özel olarak muzdarip olduğunun altını çizmektedir. 2018 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması sonuçlarına göre, "20-24 yaş grubunda olup çocuk yaşta evlenen her 10 kadından yedisinin anadili Kürtçe, ikisinin Türkçe, birinin de Arapça veya diğer dillerdir" (Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, Aralık 2020: 44). Meclis konuşmaları, Kürt hareketi kökenli ve toplumsal cinsiyet eşitliğine önem veren HDP'nin, Türkiye'deki tüm kadınların ve özellikle Kürt kadınlarının bu sorununu çözmeye çalışmak istediğini gösteren niteliktedir.

2018 genel seçimlerinde Parlamento'ya giren partilerin çocuklara ve çocuk haklarına yaklaşımını inceleyen bu çalışmada, parti programları ile seçim bildirgelerindeki vaat sayısı ve içeriği, ve de meclis tutanaklarındaki konuşmalar incelendiğinde, MHP'nin çocukları en az sahiplenen parti, iktidar partisi AKP'nin ise, ne en az ne de en çok sahiplenen parti olduğu görülmektedir. MHP için çocuk konusunun öncelikli bir konu olmadığı, AKP için ise çocuk konusunun, iktidarda olmanın verdiği güçle, abartmadan sahiplendiği bir konu olduğu söylenebilir. Parti programları ve seçim bildirgeleri beraber ele alındığında, çocukları en fazla sayıda vaat ve aynı zamanda en kapsamlı içerik ile sahiplenen partilerin İYİ Parti ve CHP, meclis tutanaklarında ise en çok sahiplenen partilerin ise CHP ve HDP olduğu görülmektedir. Muhalefet partilerinin çocuk konusunu iktidardaki AKP'den ve onu destekleyen MHP'den daha kapsamlı sahiplendiği ve de bu konuyu, iktidarı eleştirebilecekleri bir alan olarak gördüğü söylenebilir.

KAYNAKÇA

AKP (2018). *Cumhurbaşkanlığı Seçimleri ve Genel Seçimler Seçim Beyannamesi*.

AKP (2002). *Parti Programı*, https://www.akparti.org.tr/parti/parti-programi/ (Erişim tarihi 6 Şubat 2021).

Aygün, Kadriye Esra (2014). *24. dönem TBMM'de grubu olan siyasi partilerin sosyal politika yaklaşımları* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yeni Yüzyıl Üniversitesi, İstanbul.

Bakan, Selahaddin ve Özdemir, Hakan (İlkbahar 2012). Sosyal Politika Açısından CHP ile AKP'nin Karşılaştırılması. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi,* 3(1), 22-50.

Birgün (3 Temmuz 2019). *CHP'li vekilin çağrısıyla Çocuk Hakları Alt Komisyonu kuruldu,* https://www.birgun.net/haber/chp-li-vekilin-cagrisiyla-cocuk-haklari-alt-komisyonu-kuruldu-260642 (Erişim tarihi 12 Mart 2021).

Bläsius, Julia, Dahm, Jochen, Gombert, Tobias, Krell, Christian, Timpe, Martin (2009). *Sosyal Demokrasi El Kitabı*. Bonn: Sosyal Demokrasi Akademisi.

Cansun, Şebnem (2014). Political parties approaching the problem of 'children and violence': Examples from the JDP and the RPP. Buker, Hasan (ed.). *Children and Violence: Children Under The Pressure of Social Violence* (296-299). İstanbul: Samer Scientific Publications Series.

Cansun, Şebnem (2020). Toplumsal Cinsiyet ve Twitter Üzerinden Siyasi Kampanyalar: 2018'deki Türkiye Cumhurbaşkanlığı Seçiminde Meral Akşener ve Muharrem İnce'nin Tweetleri. Cansun, Şebnem ve Ağaoğlu, Yasemin (ed.) *4th International Conference on Social Sciences & Humanities, June 10-12, 2020 - Full Texts Book* (217-234). Ankara.

CHP (2008). *Parti Programı.*

CHP (2018). *Seçim Bildirgesi 2018.*

Erdem, Ali Rıza (2015). Atatürk'ün Kadına ve Kadın Eğitimine Verdiği Önem. *Belgi Dergisi*, 9, 1266-1277.

Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü (Aralık 2020). *Türkiye'de Çocuk Yaşta Erken ve Zorla Evlilikler, 1993-2018 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırmaları Veri Analizi.* Ankara: Nüans Kitabevi.

HDP (2018). *HDP 2018 Seçim Bildirgesi*.

HDP (2017). *Parti Programı*, https://www.hdp.org.tr/tr/parti-programi/8/ (Erişim tarihi 6 Şubat 2021).

Huddy, Leonie and Terkildsen, Nayda (February 1993). Gender Stereotypes and the Perception of Male and Female Candidates. *American Journal of Political Science*, 37(1), 119-147.

Nazik Işık, Seniye (6 Eylül 2013). Sosyal Demokrasi ve Kadın-Erkek Eşitliği. *Sosyal Demokrat Dergi*,

http://www.sosyaldemokratdergi.org/seniye-nazik-isik-sosyal-demokrasi-ve-kadin-erkek-esitligi/ (Erişim tarihi 5 Nisan 2021).

Işıkçı, Yasemin Mamur (2013). *Sosyal politika açısından Türkiye'de çocuk hakları sorunu: Alana ilişkin bir araştırma* (Yayımlanmamış doktora tezi). İnönü Üniversitesi, Malatya.

İYİ Parti (30 Mayıs 2018). *Milletimizle Sözleşme*.

İYİ Parti (2017). *Parti Programı*, https://www.hdp.org.tr/tr/parti-programi/8/ (Erişim tarihi 6 Şubat 2021).

Koç, Emel (2010). Atatürk Cumhuriyet ve Çocuk Ruhu. *Atatürk Yolu Dergisi*, 12, 71-82.

Köse, Talha (2017). Çözüm Sürecinin Yükseliş ve Düşüşü. *Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi,* 4(1), 13-40.

Kurt, Sevil Lale (2016). Çocuk Haklarına İlişkin Temel Uluslararası Belgeler ve Türkiye Uygulaması. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi,* 36, 99-127.

Kuyurtar, Erol (2006). Haklar. *Liberal Düşünce Dergisi,* 34, 5-17.

Meclis Genel Kurul Tutanakları (1 Mart 2020-28 Şubat 2021).

MHP (2009). *Parti Programı*.

MHP (2018). *24 Haziran 2018 Milletvekili Genel Seçimi Seçim Beyannamesi*.

NTV (18 Temmuz 2017). *Kılıçdaroğlu: Hepsine lanet olsun diyorum,* https://www.ntv.com.tr/turkiye/hepsine-lanet-olsun-diyorum,2tJlwa6nZ0S_m3SADvnTpQ (Erişim tarihi 6 Şubat 2021).

Sözcü (29 Ağustos 2017). *Meral Akşener kimdir, kaç yaşında, nereli, yeni partisinin ismi ne? (AKŞENER PARTİ KURUYOR),* https://www.sozcu.com.tr/2017/gunun-icinden/meral-aksener-kimdir-kac-yasinda-nereli-yeni-partisinin-ismi-ne-aksener-parti-kuruyor-1993016/ (Erişim tarihi 12 Mart 2021).

Sözcü (15 Şubat 2021). *Öztrak: CHP olarak ulusal yas ilan edilmesini istiyoruz,* https://www.sozcu.com.tr/2021/gundem/oztrak-chp-olarak-ulusal-yas-ilan-edilmesini-istiyoruz-6261441/ (Erişim tarihi 12 Mart 2021).

Sputnik Türkiye (1 Şubat 2021). *Zeyrek: Kılıçdaroğlu istifacı üç vekilin HDP eleştirisine 'İşbirliği yapmıyoruz, ancak görüşebiliyoruz' yanıtını vermiş,* https://tr.sputniknews.com/turkiye/202102011043703410-zeyrek-kilicdaroglu-istifaci-uc-vekilin-hdp-elestirisine-is-birligi-yapmiyoruz-ancak/ (Erişim tarihi 8 Şubat 2021).

Şen, Şahin (20 Mayıs 2020). Terörü CHP koruyor: Kılıçdaroğlu HDP'li belediye başkanlarına sahip çıktı, CHP'nin PKK ile arasındaki mesafe iyice kapandı. *Yeni Şafak,* https://www.yenisafak.com/gundem/teroru-chp-koruyor-kilicdaroglu-hdpli-belediye-baskanlarina-sahip-cikti-chpnin-pkk-ile-arasindaki-mesafe-iyice-kapandi-3540645 (Erişim tarihi 6 Şubat 2021).

T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (22 Nisan 2020). *Avrupa'da en çok çocuk Türkiye'de,* https://ailevecalisma.gov.tr/chgm/haberler/avrupa-da-en-cok-cocuk-turkiye-de/ (Erişim tarihi 30 Aralık 2020).

Tuskan, Aydeniz Alisbah; Topuzoğlu, Aşkın; Demirkale, Ayşenur; Demir, Selmin Cansu; Yorgancıoğlu, Elif; Atar, Gizem ve Kocaoğlu, Seda (Haz.; Nisan 2016). *İstanbul Barosu Çocuk Hakları Merkezi 23 Nisan Özel Broşürü.* İstanbul: İstanbul Barosu Yayınları.

Türkiye Büyük Millet Meclisi. *Türkiye Büyük Millet Meclisi Milletvekilleri Dağılımı,* https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/milletvekillerimiz_sd.dagilim (Erişim tarihi 12 Mart 2021).

Türkiye İstatistik Kurumu (17 Nisan 2020). *İstatistiklerle Çocuk, 2019*, https://tuikweb.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=33733 (Erişim tarihi 22 Ocak 2021).

UNICEF. *Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (1989),* https://www.unicef.org/turkey/%C3%A7ocuk-haklar%C4%B1na-dair-s%C3%B6zle%C5%9Fme (Erişim tarihi 12 Ocak 2021).

UNICEF (2020). *Türkiye-UNICEF Ülke İşbirliği Programı 2016-2000, 2019 Yıllık Raporu Yönetici Özeti*.

ŞAGİRDLƏRİN MİLLİ-MƏNƏVİ DƏYƏRLƏRƏ YİYƏLƏNMƏSİNDƏ HEYDƏR ƏLİYEVİN ƏDƏBİYYAT SİYASƏTİ

HAYDAR ALIYEV'S LITERARY POLICY IN ACQUISITION OF NATIONAL-MORAL VALUES BY STUDENTS

Jalə Abbaszadə
Naxçıvan Dövlət Universiteti

Özet

İnsanın cəmiyyətə adaptasiya olunmasında, milli dəyərlərə bağlılığında, şəxsiyyət kimi formalaşmasında bədii ədəbiyyatın mühüm rolu var. Dünyaya göz açandan ağız ədəbiyyatı nümunələri ilə böyüyən uşaq məktəbə getdikdən sonra yazılı ədəbiyyat nümunələri ilə da tanış olur. Şeir və hekayələr, yuxarı siniflərə qalxdlqca poema, povest və romanlarla tanışlıq həm də bu nümunələri yaradanlar haqqında biliklərin qazanılmasına gətirib çıxarır.

Bədii ədəbiyyat nümunələri təkcə şagirdlərin dyil, dövlət xadimlərinin, böyük sənətkarların həyatında da mühüm yer tutmuşdur. Onlar böyük həvəslə bu ədəbiyyatın mütaliəçisi olmuş, onu qorumuş, dəyərləndirmişlər. Elə dövlət xadimləri də var ki, biz onların nitqində bu ədəbiyyatın gözəl bilicisi olduqlarına, onların əsərlərindən müəyyən hissələri əzbər söylədiklərinə şahid oluruq. Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyev belə xadimlərdən olmuşdur.

O, ictimai-siyasi fəaliyyətində belə ədəbiyyatın imkanlarından geniş istifadə etmiş, onu yaradanların xatirəsini əziz tutmuşdur. Şəxsi taleyində bədii ədəbiyyatın rolunu ulu öndər unutmamış, görüşlərdə, çıxışlarında bunu dəfələrlə vurğulamışdır: "Şəxsən mən ədəbiyyatı çox sevən adamam və gənc vaxtlarımdan, hətta uşaqlıqdan, məktəbdə ilk ədəbiyyat nümunələrini oxuyandan ədəbiyyatı sevmişəm. Mənim bir insan kimi formalaşmağımda, təhsilimdə, əxlqımda, mənəviyyatımda ədəbiyyatın, mədəniyyətin çox böyük rolu olmuşdur. Mən orta məktəbdə oxuyarkən Azərbaycan şairlərinin, yazıçılarının bütün əsərlərini sevə-sevə oxumuşdum. O illərdə, o uşaqlıq və gənclik illərində onlar mənə o qədər təsir edib ki, mən onları unutmamışam".

Heydər Əliyevin sevdiyi şeir nümunələrini, hətta genişhəcmli əsərlərdən müəyyən parçanı əzbərdən söyləməsi söz sənətinə vurğunluqla yanaşı, ondan təbliğat vasitəsi kimi istifadənin əhəmiyyətini çatdırmaqda əvəzsiz nümunədir. Xüsusilə xalqın tarixi, mədəniyyəti, keçmişi ilə bağlı ideyaların əksini tapdığı əsərləri ulu öndər yüksək qiymətləndirir, onların öyrədilməsini vacib bir məsələ kimi qarşıya qoyurdu. "Molla Nəsrəddin" ədəbi dərgisi, C.Məmmədquluzadə dramaturgiyası, Şəhriyar poeziyası, Hüseyn Cavidin əsərləri onun çox sevdiyi və təbliğ etdiyi əsərlər idi. O yaxşı bilirdi ki, milli dövlətçilik maraqlarının qorunmasında, mənəvi dəyərlərin aşılanmasında bu əsərlərin ideya-tərbiyəvi əhəmiyyətini heç nə ilə əvəzləmək olmaz.

Açar sözlər: şagird, Heydər Əiyev, ədəbiyyat, tədris prosesi, milli-mənəvi dəyər.

Abstract

Literature has an important role in the human's formation in society, in his relation to national values, in his formation as a person. Growing up with oral literature from the day he was born, a child gets acquainted with examples of written literature after going to school. Acquaintance with poems and stories, rising to upper classes acquaintance with novels, narratives also led to gaining knowledge about the creators of all these literature examples.

Fiction takes an important place not only students' life, but also in the great artists' and the statesmen's lives. They were readers of this literature, they saved and valued it. There are also such statesmen that we are witnesses of their good literature knowledge, saying by heart certain parts of literature works. National leader Haydar Aliyev was one of them.

He widely used such opportunities of literature in his activity and cherished the memory of its creators. Great leader didn't forget the role of the literature in his own life and emphasized it many times in his speeches: "I am a person who loves literature. Even since my childhood, since I read the first literature works I have loved them. There was a great role of literature and culture in my formation as a human, in my education, in my morality, in my spirituality. I had read the works of Azerbaijani writers and poets with love when I studied at school. They had such a great influence on me that I hadn't forgotten them".

Haydar Aliyev's saying by heart poems, the extracts from large-scale works that we love is the best example to deliver how important is to use them as a propaganda tool and also to show rapture to the word art. Great leader also valued the works and put forward teaching of the works as important matters in which the ideas about our people's history, literature and the past take place. "Molla Nasreddin" literary magazine, Jalil Mammedguluzadeh's dramaturgy, Shahriyar's poetry, Huseyn Djavid's works were the works that he loved and popularized. He knew that there was nothing that can replace the idea-bringing role of these works in preserving national statehood interests, in inculcating moral values.

Key words: a student, Haydar Aliyev, literature, teaching process, a national-moral value.

Giriş

Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyev istər şəxsi nümunəsi, istərsə də zəngin elmi, pedaqoji-metodik irsi ilə insanın şəxsiyyət kimi formalaşmasında bir örnək olmuşdur. Onun xüsusilə ana dili və ədəbiyyatla bağlı fikirləri, şair və yazıçılara qayğısı gənc nəslin milli köklərə bağlanmasında böyük rol oynamışdır. Gənc nəsil Heydər Əliyevin azərbaycançılıq ideologiyasından milli-mənəvi dəyərləri, adət-ənənələri, mədəniyyətimizi yaşatmağı və qorumağı öyrənir.

1969-cu ildə onun hakimiyyətə gəlişi ilə ədəbiyyat, elm və mədəniyyət sahəsində intibah yaranmışdır. Bir çox şair və yazıçıların yubileylərinin keçirilməsi, əsərlərinin nəşr olunması, dünya dillərinə tərcümə olun masi, məqbərələrinin götürülməsi, xatirə olaraq ev-muzeylərinin yaradılması və s. onun təşəbbüsü ilə həyata keçirilən tədbirlərdir. Onun qayğısı bədii ədəbiyyatın insana zövq verməsini, onu kamilləşdirməsini və zənginləşdirməsini, bədii ədəbiyyatın qüvvətli ideya vasitəsi olduğunu bir daha təsdiqləyir. Gənc nəsli yeni əxlaqi dəyərlər əsasında formalaşdırmaqda şair və yazıçılarla onların görüşlərini təşkil etməyə o, önəm verirdi. "Ümummilli liderimizin müdrik kəlamları, ədəbi-tarixi prosesi aşkarlaması

Azərbaycan ədəbiyyatının parlaq inkişaf proqramıdır. Onun zəngin irsi yaradıcı ziyalılarımıza, sənətkarlara ədəbiyyatımızı zənginləşdirməyin misilsiz sahələrini müəyyənləşdirir, ədəbiyyatımızı, mədəniyyətimizi, incəsənətimizi, təhsilimizi və təhsil xadimlərimizn səmərəli fəaliyyətini öyrənməyin səmərəli vəzifə olduğunu göstərir" [4, s.68].

"Heydər Əliyev ədəbiyyatın əsas vəzifəsini onun humanist mahiyyətində görürdü. Hələ postsovet məkanında sovet həyat tərzinin nəcib və gözəl cizgilərinin, insan arzularının və əməllərinin tərənnümünü yazıçıların həyatın ab-havasını duymaları ilə bağlayırdı. Cəmiyyətin yüksəlişi, iqtisadiyyatın inkişafına yönəlmiş fəaliyyəti, sülh və təhlükəsizlik uğrunda mübarizənin hərtərəfli bədii təsviri Heydər Əliyevə görə, ədəbiyyatın şərəfli vəzifəsidir. O bilirdi ki, xalqın mədəni səviyyəsini daha da inkişaf etdirmək, gənc nəsli daha da sağlam əhvali-ruhiyyədə, saf əxlaqlı yetişdirmək üçün bədii sözün, bədii ədəbiyyatın əvəzedilməz təsiri var. Bu anlamda ulu öndər folklor yaradıcılığına, klassik irsə, müasir ədəbi prosesə, ümumiyyətlə, bədii ədəbiyyata böyük önəm verirdi. Müstəqilliyimizin xalqımıza bəxş etdiyi sərvətlərdən biri kimi o, ədəbiyyatımızın zənginliyini vurğulayırdı" [1, s.227]. Ulu öndər şifahi xalq ədəbiyyatı və yazılı ədəbiyyat nümunələrini gözəl bilir, onları sevdiyi kimi ifa etməyi, yeri düşdükcə ədəbi nümunələrdən misallar çəkməyi sevirdi. O, Nizami, Füzuli, Vaqif, Xətai, Sabir, Cəlil Məmmədquluzadə, Səməd Vurğun, Şəhriyar, Bəxtiyar Vahabzadə, Məmməd Araz yaradıcılığını sevir və qiymətləndirir, ədəbiyyatın kiçik yaşlarından uşaqlara öyrədilməsinin vacibliyini vurğulayırdı. Heydər Əliyev gözəl bilirdi ki, söz sənəti kimi ədəbiyyatın təsir gücü böyükdür, onun tərbiyəvi mahiyyəti böyükdür, gənc nəslin də vəzifəsi ədəbiyyatı dərindən öyrənməkdir. O, iftixarla deyirdi ki, Azərbaycan xalqı öz müqəddəratını əlinə aldıqdan sonra əvvəlki nəsillər tərəfindən yaradılmış zəngin mənəvi klassik irsə də yiyələnmiş, öz tarixini dərk və bərpa etmişdir... Orta əsr Şərqinin ən böyük şairləri və mütəfəkkirləri Xaqani, Nizami, Füzuli, qədim Azərbaycan mədəniyyətinin digər korifeyləri, dünya sivilizasiyasını dahiyanə əsərlərlə zənginləşdirən bu şəxsiyyətlər məhz sovet dövründə, xalqımızın mənəvi həyatında vətəndaş hüququ qazanmış, müasir mədənyyətlə qaynayıb qarışmışdır.

Ədəbiyyat tariximizdə yüksək sənətkarlıq nümunəsi olan bədii nümunələrə yetərincədir. Hüseyn Cavid, Əhməd Cavad, Mikayıl Müşfiq, Yusif Vəzir Çəmənzəminli, Səməd Vurğun, Süleyman Rüstəm, Rəsul Rza, Məmməd Rahim, Osman Sarıvəlli, Bəxtiyar Vahabzadə, İlyas Əfəndiyev, Fikrət Qoca, Xəlil Rza və başqa sənətkarlar ədəbiyyatımzın misilsiz incilərini yaratmışlar. Heydər Əliyevin ədəbiyyat siyasətində bu sənətkarların hər biinin xüsusi çəkisi, yeri var. "Səməd Vurğun öz dövrünün şairlərinin şairidir" deyən Heydər Əliyev onun əsərlərini öz dövrünün tələbləri, hökmü və ideologiyası əsasında yazdığını qeyd edir. Həqiqətən də, S.Vurğun yaradıcılığında Azərbaycan tarixi, incəsənəti, coğrafiyası və s. bədii boyalarla əksini tapmışdır.

Xalqın mənəvi xəzinəsi sayılan şifahi xalq ədəbiyyatı nümunələrini, onlardan yeri düşdükcə öz çıxış və nitqlərində istifadə etməyi Heydər Əliyev çox sevirdi. Xalq bədii təxəyyülünün məhsulu olan folklor nümunələrində xalqın mənəviyyatı, dünyagörüşü, adət-ənənələri, milli dəyərləri öz parlaq ifadəsini tapır. Qədim milli dəyərlərdən sayılan Novruzun ellikcə bayram edilməsini, onun atributlarının xalq tərəfindən yaşadılmasını ulu öndər təqdir ediridi. Onun fikrincə, Novruz ürəklərdə saf duyğuların oyanması üçün insanlar arasında səmimiyyət, mehribanlıq və qardaşlıq tellərinin möhkəmləndirilməsi, onların bir-birinə qayğı

və diqqətinin artırılması üçün zəmin yaradır. Böyüklərin bayram günü yad edilməsi, umu-küsünün aradan götürülməsi, bayramlaşma, kimsəsizlərə əl tutmaq Novruzun əsrlərdən süzülüb gələn adətlərindəndir.

Heydər Əliyev hər şeydən əvvəl, öz şəxsi nümunəsi ilə ədəbiyyatımızı gözəl bildiyini və sevdiyini nümayiş etdirirdi. Onun ürəkdən, yanğı və qürurla S.Vurğunun məşhur "Azərbaycan" şeirindən bir bəndi ifa etməsi, sonda yurda bağlılıqdan doğan göz yaşlarını gizlədə bilməməsi və səsindəki hıçqırıq, ümummilli liderin, bu dahi siyasətçinin Vətən məhəbbəti qarşısında körpə uşaq kimi kövrəkliyini, səmimiliyini gizlədə bilmir. O, şəxsi nümunəsi ilə gənc nəslə sədaqət, mənəviyyat, əxlaqi bütövlük və saflıq aşılayırdı.

Ulu öndərin ədəbiyyat siyasəti yalnız ədəbi irsin qorunması və təbliğində, söz sənətkarlarına göstərilən qayğıda deyil, ədəbiyyatın tədrisi məsələlərində də özünü bariz şəkildə göstərirdi. Ədəbiyyat tədrisində məqsəd söz sənətinin dərki vasitəsilə düzgün nəticə çıxarmaq, yazıçının qarşıya qoyduğu məqsədə müəyyən dərəcədə müvəffəq olmaqdır. Xalqımız müstəqillik qazandıqdan sonra məktəblilərin milli ruhda tərbiyə edilməsi başlıca vəzifə olaraq qarşıda dururdu. Təhsil Qanununda deyilir: "Təhsil sisteminin başlıca vəzifələri dərin və hərtərəfli biliyə, bacarığa, yüksək mədəniyyətə, məsuliyyət hissinə və demokratik dünyagörüşünə, soykökünə və Azərbaycan xalqının azadlıq və demokratik ənənələrinə bağlı olan, xalqının milli, əxlaqi, humanist, mənəvi və mədəni dəyərlərinə dərindən yiyələnən, onu qoruyan və daim inkişaf etdirən, türk dünyasının və islam əxlaqının yaratdığı dəyərlərə yiyələnən, biliyinə, yüksək mənəvi keyfiyyətlərinə, demokratikliyinə görə dünyanın qabaqcıl vətəndaşlarının səviyyəsində dura bilən sağlam yurddaşlar yetişdirmək və bununla yüksək sivilizasiyalı cəmiyyət qurmağa, Azərbaycanı dünyanın ən inkişaf etmiş demokratik dövlətlərindən birinə çevirməyə qadir olan insan tərbiyə etməkdədir" [3]. Təhsil sisteminin qarşıya qoyduğu bu vəzifə ulu öndərin təhsilə, pedaqoji prosesə diqqətinin nəticəsi kimi qiymətləndirilir. Bu mənada Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyev mənalı ömür yolu və siyasi fəaliyyəti ilə ədəbiyyat və incəsənətdə xalqın bədii həyat salnaməsinin yaradıcısı kimi bir məktəb rolunu oynamışdır.

ƏDƏBİYYAT

1. Abdullazadə N. Heydər Əliyevin azərbaycançılıq məfkurəsində bədii ədəbiyyat məsələləri. /"Heydər Əliyev və Azərbaycan təhsili" Respublika konfransı, 7-8 may 2013, ATU, s.227-228.

2. Əfəndiyev T. Heydər Əliyev və mili-mənəvi dəyərlərimiz. 525-ci qəzet, 12-13 yanvar 2011.

3. "Xalq" qəzeti, 1993, 6 yanvar.

4. Səmədov A. Ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin Azərbaycanda təhsilə və təhsil xadimlərinə qayğısı. Gəncə, 2010, 498 s.

PICASSO'NUN "MAVİ DÖNEMİ" VE "PEMBE DÖNEMİ" ÇALIŞMALARININ ŞEKİL VE İÇERİK AÇISINDAN ANALİZİ

ANALYSIS OF PICASSO'S "BLUE PERIOD" AND "PINK PERIOD" STUDIES IN TERMS OF SHAPE AND CONTENT

Kardelen ÖZDEMİR
Uşak Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sanat ve Tasarım Anabilim Dalı.
ORCID ID: 0000-0001-6228-7308

Özet

Sanat tarihsel süreç içerisinde insan ile birlikte gelişim göstermiştir. İnsan ile gelişim gösteren ve evrilen sanat, zaman içerisinde biçim ve içerik bakımından değişime uğramıştır. Sanatçılar tarafından farklı biçim kullanımları ve ifade etmiş oldukları içerik ile birlikte benzersizliğini ortaya koyan yapıtlar izleyici ile buluşmuştur. Biçim, çizgi ve renk başta olmak üzere açık ve koyu değerler ile doğal/yapay, organik/inorganik, düzgün/dağınık şekil olarak tanımlanabilmekte olup biçimleri fark edilebilir hale getiren bir unsurdur. İçerik ise anlam bakımından öğelerin taşıdığı öz olarak tanımlanabilmektedir. Sanat alanında içerik dönemlere göre değişkenlik göstermiştir. İlk zamanlarda (Mısır, Antik Dönem, Rönesans) dinsel inançlar içerik olarak biçimlendirirken 20. Yüzyıl' da sanat alanında içerik, sanatçının duygu ve düşüncelerine göre şekil almıştır. 20. Yüzyıl sanat akımlarından biri olan Kübizm, duyguların ve düşüncelerin farklı biçimlerle ifade edildiği bir sanat akımı olmuştur. Kübizm akımını ortaya çıkarmış olan sanatçı ise Pablo Picasso'dur. Pablo Picasso, İspanyol sanatçıdır. Resim çalışmalarının yanı sıra heykel çalışmaları da yapmıştır. Babası bir ressam ve resim öğretmeni olarak Picasso'yu resim sanatına yönlendirmiştir. Picasso çocukluk dönemlerinde desen çalışmaları yaparak sanat alanında ilk adımlarını atmıştır. Akademik sanat eğitimini kısa zamanda tamamlamış olan ressam, katıldığı sergilerde başarı elde etmiştir. Paris'e gitmesi ile sanatını geliştirmiş ve yapmış olduğu akademik çalışmaları modern hale dönüştürmüştür. Picasso, Paris'te özgün ve kendi resim dilini oluşturmaya başlamıştır. Sanatçının yaşam tarzı, duyguları ve psikolojik durumları yaptığı eserlerde etkisini göstermiş ve resim dilini oluşturmuştur. Sanatçının resim dili "Mavi Dönem" ve Pembe Dönem" olarak iki dönemde incelenebilir. Bu çalışmanın amacı, Pablo Picasso'nun duygusal, psikolojik etkenler doğrultusunda biçim dilini nasıl oluşturduğunu incelemek ve mavi ve pembe dönemlerdeki resim çalışmalarını biçim ve içerik açısından irdelemektir.

Anahtar kelimeler: Pablo Picasso, Mavi Dönem, Pembe Dönem

Abstract

Art has developed with the human in the historical process. Art, which develops and evolves with human beings, has changed over time in terms of form and content. The works that reveal their uniqueness together with the different forms of use by the artists and the content they express have met with the audience. It can be defined as natural / artificial, organic / inorganic, smooth / diffuse shape with light and dark values, especially form, line and color, and it is an element that makes the shapes noticeable. Content can be defined as

the essence of the elements in terms of meaning. The content in the field of art varied according to the periods. In the early times (Egypt, Antiquity, Renaissance) religious beliefs were shaped as content, in the 20th century, the content in the field of art took shape according to the feelings and thoughts of the artist. Cubism, one of the art movements of the 20th century, has been an art movement where emotions and thoughts are expressed in different ways. Pablo Picasso is the artist who brought out the Cubism movement. Pablo Picasso is a Spanish artist. Besides painting, he also worked on sculpture. His father directed Picasso to the art of painting, as a painter and art teacher. Picasso took his first steps in the field of art by doing pattern studies in his childhood. The painter, who completed his academic art education in a short time, achieved success in the exhibitions he attended. By going to Paris, he developed his art and transformed his academic studies into modern. Picasso started to create an original and own painting language in Paris. The artist's lifestyle, emotions and psychological conditions have shown their effect in his works and formed the language of painting. The painting language of the artist can be examined in two periods as "Blue Period" and "Pink Period". The aim of this study is to examine how Pablo Picasso created the language of form in line with emotional and psychological factors and to examine the painting works in the blue and pink periods in terms of form and content.

Keywords: Pablo Picasso, Blue Period, Pink Period

Giriş

Sanatçı, sanat yapıtını kendi duygu ve düşünceleri ile birlikte dönem, inanış ve estetik kavramlarını dahil ederek ortaya koymuştur. Ortaya çıkan yapıt içeriğin (duygu, düşünce, inanış vb.) biçimlenmiş halidir.

Sanat alanında içerik ilk zamanlarda (Mısır, Antik Dönem, Rönesans) dinsel inanışlar olmuştur. 20. Yüzyıl'da sanatçılar özgürleşmiş (kendinden istenileni değil kendi istediğini yapması) ve içerik sanatçının kendi duygu ve düşüncelerinden oluşmuştur. Düşüncenin değişimi ve sanatçıların özgürleşmesi (kendinden istenileni değil kendi istediğini yapması) ile birlikte sanatta içerik değişmiş ve biçim değişen içeriğe göre evrilmiştir.

Biçim, çizgi ve renk başta olmak üzere açık ve koyu değerler ile doğal/yapay, organik/inorganik, düzgün/dağınık şekil olarak tanımlanabilir. Biçimleri fark edilebilir hale getiren çizgi, renk, açık-koyu değerler, doku ve şekildir.

İçerik ise anlam bakımından öğelerin taşıdığı özdür. Sanat alanında içerik dönemlere göre değişkenlik göstermiştir. İlk zamanlarda (Mısır, Antik Dönem, Rönesans) dinsel inançlar içerik olarak biçimlendirirken 20. Yüzyıl' da sanat alanında içerik, sanatçının duygu ve düşüncelerine göre şekil almıştır.

Pablo Picasso'da duygu ve düşüncelerini kendi resim dili ile ifade eden sanatçılardan biridir. Bu bağlamda ortaya çıkardığı yapıtlarında biçim ve içerik kavramları incelenebilmektedir.

Pablo Picasso, yapıtlarında özgün tarzını ortaya koymuştur. Sanatçının duygu ve düşünceleriyle yola çıktığı yapıtlarında konu olarak içerik, özel hayatı, ilişkileri, duygu durumları olmuştur. Bu içerikler, Picasso'nun özgün tarzı ile biçimlenmiş ve benzersiz yapıtlar ortaya çıkmıştır.

Kübizm sanat akımını ortaya çıkaran Picasso, geleneksel resim anlayışını değiştirmiş ve sanatla ilgili olan her şeyi yeniden tanımlayarak dönüştürmüştür. "Picasso'nun öncüsü olduğu Kübizm akımının resme getirdiği yenilik, daha önceki geleneksel sanat anlayışından, işlediği konu olarak ayrılmaz. Aradaki bütün fark, görme biçiminde ve bunun biçimsel bir yansıması olan resimsel mekânın dönüşümünde ortaya çıkar." (Haşlakoğlu, 2015: 111).

Kübizm Sanat Akımının Tanımı ve Ortaya Çıkışı

Fransa, 20. yüzyılın ilk zamanlarında sanatçıların ve bilim insanlarının kendi ülkelerine gelmelerini sağlamak için göçmen siyaseti uygulamıştır. Bu uygulama ile birlikte Paris, sanatçıların bir araya geldiği merkez haline dönüşmüştür. Avangard görüş, geleneksel resim sanatının evrilmesinde büyük rol oynamıştır. Farklı görüşler beraberinde farklı üslupları getirmiştir. Farklı üsluplar sanat akımları olarak ortaya çıkmış ve çıkan her bir sanat akımı kendine özgü düşünce yapısı ve tarzıyla özgür hale gelmiştir (Korkmaz, 2019: 2). Pablo Picasso ve George Braque tarafından kurulmuş olan sanat akımı 20. Yüzyıl'da ortaya çıkmış ve farklı biçim dili ile ilgi görmüştür. Kübizm'in temelleri Gustave Courbet ve Paul Cezanne ile atılmıştır. Courbet'in nesnelliği ve Cezanne'nın doğayı farklı bir bakış açısıyla yarattığı akıl yürütme yöntemi sayesinde genel sanatsal anlayışı değiştirmişlerdir.

Nesneyi anlama, detaylara irdeleyip analiz eden Courbet, Kaplanoğlu'na göre:

"(…) elleriyle dokunup tartamadığı hiçbir şeye inanmamaktaydı. Bir yandan tuval üzerinde boya kullanmaya devam ederken, bir yandan da bu gibi uzlaşımların ötesine geçmek, resmedilen maddi nesnenin fiziksel duyumuna eşdeğer olan şeyi -nesnelerin ağırlığını, ısısını ve dokusunu- bulmak istediğini söylüyordu (…)" (2008: 109).

Courbet, 19. yüzyılda nesneye bakışını değiştirmiştir. Bunun nedenlerinden en önemlisi sorgulayan ve merak eden yapıya sahip olması olmuştur. Başta gelen bu neden ile birlikte o dönemin, sosyal, kültürel ve teknolojik değişim ve gelişmelerin baş göstermesi, sanatçının bu dönemden farklı bir bakış açısıyla, bunalımdan kendini soyutlayarak yeni bir akım ile biçim dilinde farklılıklar yaratmaya başlaması ile oluşmuştur.

Empresyonizm'e (izlenimcilik) tepki olarak ortaya çıkan Kübizm, geleneksel tarzı yok sayarak yeni bir üslup oluşturmuştur. Öznel yorum ile nesnelerdeki biçimsel değişiklikler 20. Yüzyılda dikkat çekmiş ve 20. Yüzyıla avangard bir perspektif yakalatmayı başarmıştır.

Teknik olarak Kübizm, Analitik Kübizm, Sentetik Kübizm ve Post-Kübist olarak bölümlere ayrılmıştır. Analitik Kübizm'de Picasso, Cezanne'nın soyutlamalarından yola çıkmıştır. Analitik Kübizm'de resmedilen nesne veya insan görüldüğü gibi değil düşünüldüğü gibi resmedilmiştir. Hacim yok olmuş ve çoklu bakış açısı hakimiyet kazanmıştır. Sentetik Kübizm, hazır nesneleri kullanarak ve bir araya getirilmesi ile oluşturulmuştur. Dikdemir'e göre:

"Kübizm'in iki safhası arasındaki fark, resim alanının kavramlarıyla tanımlanabilir; Facet Kübizm, bir çeşit derinliğe ve Rönesans'ın bilinen perspektif alanından kalanları, henüz fark ettiğimiz bir pencere gibi boyanmış yüzeye sahiptir. Parçalar ayrılmış ve yeniden tanımlanmış olmasına karşın, bu yüzey resim düzleminin arkasına uzanır ve görülme sınırı yoktur. Görüşümüzden kaçan nesnelerin olması imkan dahilindedir.

Kolaj Kübizm'de bunun tersine, resim alanı, resim yüzeyinin önünde uzanır ve yüzeyi üç boyutlu çizmek, olduğundan kısa göstermek gibi illüzyonistik parçalarla yaratılmaz, fakat asıl yapıştırılmış malzemenin katmanları üsüste getirilerek yaratılır." (1995: 6).

Post-Kübizm, Dikdemir'e göre:

"(…) Picasso'nun olağanüstü verimli yaratıcılığının hammaddesidir. Göğüsler göze dönüşebilir, yüzün yandan görünüşü ön görüntü ile karışıp bütünleşir, gölgeler madde olur ve bütün bunlar sonsuz bir metamorfoz (başkalaşım) akışında oluşan "görsel aldatmacadırlar" ve beklenmedik mizah, acayiplik, dehşet hatta trajik ifadeleri sunar." (1995: 7).

Analitik Kübizm Örneği;

Görsel 1. Pablo Picasso, "Girl With a Mandolin (Fanny Tellier)", 1910, 39 1/2 x 29" (100.3 x 73.6 cm) (https://www.moma.org/collection/works/80430 Erişim tarihi: 13.03.2021) Museum of Modern Art (MoMA), New York City, NY, US

Sentetik Kübizm Örneği;

Görsel 2. Pablo Picasso, "La bouteille de Suze (Bottle of Suze)", 1912, 25 3/4 x 19 ¾ (https://www.kemperartmuseum.wustl.edu/collection/explore/artwork/1105 Erişim tarihi: 13.03.2021) Washington University Gallery of Art (WUSTL), St. Louis, MO, US

Post-Kübizm Örneği;

Görsel 3. Pablo Picasso, "Woman Dressing Her Hair", 1940, 51 1/4 x 38 1/4" (130.1 x 97.1 cm) (https://www.moma.org/collection/works/80360 Erişim tarihi: 13.03.2021) Museum of Modern Art (MoMA), New York City, NY, US

Pablo Picasso

25 Ekim 1881 tarihinde doğan, José Ruiz Blasco ile María Picasso y López'in çocuklarından birincisi olan Pablo Picasso, İspanyol ressam ve heykeltıraştır. Doğduğu tarihten itibaren on sene İspanya, Malaga'da yaşamıştır. Ressam ve aynı zamanda şehir müzesinde müdürlük yapan babası, Picasso'yu resim sanatına yönlendirmiştir. Küçük yaşlarda seyrettiği ve rol model aldığı babası sayesinde resim sanatına yakın olmuştur. İlk resim eğitimini babasından almıştır.

Picasso'nun okul hayatı özel bir okulda başlamıştır. Öğrenme zorluğu yaşamış olan sanatçı, hareketli bir yapıya sahip olduğu için okulda imla kurallarında sorunlar yaşamıştır.Özman'a göre:

"Babasının bir ressam olmasından dolayı, çocuğun resme olan ilgisinden daha önce bahsetmiştik, ama resim yeteneğinin olup olmadığını bilmiyoruz, çünkü bunu ortaya koyan bir olay henüz söz konusu değildir. Ancak o yaşlardaki bütün çocuklar gibi o da çizimler yapmaktadır. Bununla birlikte başka ressamlarla ilgili birçok vakadan ötürü yeteneğin de kendisine kalıtımsal olarak geçmiş olabileceğini düşünebiliriz." (2015: 14)

Küçük yaşta resim yapan birçok çocuk gibi Picasso'da resim yapmıştır. Fakat onu diğer çocuklardan ayıran bir özellik yeteneği olmuştur. Yaptığı çizimler ile dikkatleri üzerine çekmeyi başarmıştır.

Çocukluk döneminde rol model aldığı babasının çiğlerini takip ve taklit etmiştir. Natüralist bir ressam olan José Ruiz, eserlerinde kuş figürlerine daha fazla yer vermiştir. Bu nedenle Picasso'nun çalışmalarında kuş figürlerini görmek mümkün hale gelmiştir.

1890 tarihine gelindiğinde sanatçının ailesinin maddi sıkıntıları nedeni ile Picasso'nun babasının iş değişikliği sebebi ile Malaga'dan LA Coruna'ya taşınmışlardır. José Ruiz, La Coruna'da San Telmo Güzel Sanatlar okuluna desen öğretmeni olarak tayin edilmiştir. Pablo Picasso ise babasının çalıştığı okula bağlı La Guarda Enstitüsü'ne kayıt olmuştur. La Coruna'da resim yapmaktan vazgeçmeyen sanatçı, babası ile birlikte yağlıboya ve kuru boya

çalışmalarına devam etmiştir. Babası ile çalıştığı için resimlerinde çiçek, kuş ve hayvan figürlerine sıkça yer verildiği gözlemlenmiştir.

Resim yapmak dışında karikatür çizmiş ve yazı yazmıştır. Kendi el yazısı ile yazdığı bir dergisi olmuştur. Özman'a göre:

"1894 yılında hazırladığı bu dergide güneşten uzak kaldığında kendini kaybolmuş, üzgün, yaşam gücü tükenmiş ve şefkatten yoksun hisseden Pablo'nun La Coruña'nun yağışlı ve puslu havası üzerine yazdığı hiciv ve anekdotlar ve çizdiği karikatürler yer alır. Derginin amacı ise amcası Don Salvador ve Málaga'daki ailesi ve yakınlarına haberler vermektir. Pablo yazılarını ve çizimlerini ''el director P. Ruiz'', karikatürlerini ise ''Pin Pan Pun'' lakabıyla imzalamaktadır." (2015: 22).

La Coruna'daki difteri salgını ile kardeşini kaybetmiş, babasının bunalımlı dönemine tanık olmuştur. Kız kardeşinin ölümü Picasso'yu ve ailesini derinden etkilemiştir. José Ruiz, tayinini isteyerek o şehirden uzaklaşmak istemiştir. Yaşanılan kayıp ile birlikte maddi sıkıntılar da devam etmiştir. Barselona'ya yerleşecek olan aile, La Coruna'dan Malaga'ya giderken Madrid'de mola vermiştir. Picasso, Madrid'de İspanyol ressamlarını tanımıştır. El Greco, Ribera, Velazquez bu ressamlardan bazılarıdır. Ressamlar ile tanışan Picasso, onlardan oldukça etkilenmiştir.

Barselona'da henüz on dört yaşında olan Picasso, Katalan'a uyum sağlamakta zorlanmıştır. Sanatçı on beş yaşına geldiğinde öğrenimine devam etmiş, ilk olarak büyük bir resim yapmıştır. Sonrasında Madrid'de yaşamaya devam etmiştir. "İspanya'da sanat eğitiminin geri kalmış ve yetersiz olduğunu düşünen Pablo, resimde yeni bir ışık yakalama hevesindedir. Onun, yapmak istediği şeyleri anlayabilecek ve ona yeni bir bakış açısı kazandırabilecek insanlarla birlikte olmaya ihtiyacı vardır." (Özman, 2015:35). Picasso, Madrid'de kaldığı süre içerisinde Prado Müzesini ziyaret etmiştir.

Madrid'de kaldığı dönemde pek çok olumsuzluk yaşayan Pablo resme ve resminin geleceğine dair planlarını tam da bu dönemde belirlemiştir. Ailesinin yanına dönmüştür. 1898 yılında Katalunya'ya gitmiştir. Özman'a göre:

"Bu döneme ait eserleri, Horta manzaralarından, halkının ve kır arazilerinin betimlemelerinin yanı sıra, kasaba yaşamında rastlanılan eşek, at, keçi çizimlerinden oluşur. Resim 27-28. Pablo'nun Horta'da yaptığı çizimler ve resimler doğaçlama ve ışık kavramları üzerine yaptığı çalışmaları onun sanatında gelişimine referans olarak gösterilen noktalardır. 72 Eserlerde farklı ışık ve renk tonlamaları ve çizgilerdeki özgürlük göze çarpar. Açık ve uçuk sarı gibi doğal renklerinin yanı sıra özellikle manzara resimlerinde doğal olmayan mor ve yeşil tonlarını Horta'da kullanmaya başlaması resimlerindeki gerçekçiliğinin yerini sembolizme bıraktığının bir işareti, her şeyin tek renge büründüğü Mavi döneme uzanan yolculuğunun bir başlangıcı sayılabilir." (2015: 40).

Picasso, Paris'e gittikten ve kendini geliştirdikten sonra yaptığı resimler belirli temalardan oluşmuştur. Yalnızlık, hüzün gibi temaların işlendiği resimleri ve bu resimlerde mavi ve tonlarını kullanması "Mavi Dönem", özel yaşamının ve sosyal hayatının etkisiyle resimlerinde kullandığı pembe-gri tonlar "Pembe Dönem" olarak adlandırılmıştır.

Mavi Dönem, Picasso'nun melankolik, hüzünlü, yalnız dönemlerini yansıtmıştır. Buchholz ve Zimmermann'a göre:

"Picasso bu dönemde tamamen mavi tonlarında bir dünya resmetmektedir; toplumdışı insanların mutsuz ve umutsuz dünyası, büyük şehirlerin cadde ve barlarında rastlanabilecek insanlar, dilenciler, körler, yalnız ve yoksul kadınlar. Picasso bu motifleri kullanarak, kendi kasvetli ruh halini de yansıtan, yaşam üzerine genel fikirlerini aktardı." (2005: 21).

Picasso, yakın bir arkadaşının mutsuz aşk ilişkisinden dolayı intiharı üzerine mavi tonların hakim olduğu resimler yapmaya başlamıştır. Dönemin sanat akımlarına zıt düşen ve anlaşılmayan benzersiz bir tarz geliştirmeye başlamıştır. Mavi Dönem'de yaptığı eserlerde keder hakim olmuştur. Figürler hareketsiz ve dalgın betimlenmiştir. Mavi tonlar ile resmedilen figürler mekan ile zamandan bağımsız bir ortam yaratmıştır. Bu dönemin resimleri ani çalışmalar olmamış, üzerine dikkatle düşünülerek çalışılmıştır. (Buchholz ve Zimmermann, 2005: 22).

Pembe Dönem'de Pablo Picasso, özel hayatına giren arkadaşı, sevgilisi ve aynı zamanda modeli sayesinde hayata daha olumlu bakmıştır. Resimlerinde mavi renk ve tonlarının dışında farklı renklere de yer vermiştir. Pembe, sıcak kırmızı tonları ve diğer açık renkleri kullanmaya başlamıştır. Picasso, Pembe Dönem'de ilk kez balmumu ve kil kullanarak bronz heykeller ortaya çıkarmaya başlamıştır. Pembe Dönem'de Picasso'nun ilgisi soytarı ve akrobatlar üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu dönemde çizgisindeki ifadeler değişmiş, yuvarlak hatlar ön plana çıkmıştır. Koyu renklerden daha çok açık renkler ve açık renklerin tonları tercih edilmiştir. (Buchholz ve Zimmermann, 2005: 27-29).

Mavi Dönem Yapıtlarından Örnek Resimler

Görsel 4. Pablo Picasso, "Two Sisters (The Meeting)", 1902, 152x100 cm (https://www.hermitagemuseum.org/ Erişim tarihi: 16.03.2021) Hermitage Müzesi

"Picasso bu büyük eseri 1902 yazında Barselona'da boyadı. Tek renkli mavi ve mavimsi-yeşilin trajik havasının resimlerinin tüm yapısını belirlemeye başladığı Mavi Dönem'in en önemli öğelerinden biridir. Picasso'nun, tamamen İspanyol maksimalizmiyle gerçekleştirdiği yaklaşımı, "Sanat acı ve üzüntüden doğar" idi. Arkadaşlarına, körlere ve fakirlere, üzgün annelere ve fahişelere ilişkin gözlemlerini mutsuzluk ve üzüntü prizmasından kırar. Paris ziyareti sırasında Picasso, fahişeler için kasıtlı olarak Saint-Lazare hastanesini

ziyaret etti ve orada eskizler yaptı. Barselona'ya döndüğünde arkadaşı şair Max Jacob'a şöyle yazdı: "Size bir resim yapacağım, bir çizim. Hapishane hastanesinden bir fahişenin kız kardeşi olan rahibe ile buluşması. " Bu çok somut kökeninden, Hermitage resmi evrensel bir karakter kazanana kadar gelişti. Statik, sembolik yapısıyla kompozisyon, Meryem Ana ile Vaftizci Yahya'nın annesi yaşlanan Elizabeth ve ortaçağ yas tutanlarının münzevi figürlerinin buluşmasının temsilleri ile doğrudan ilişkilendirmeler çağrıştıran anıtsal dini sanatı hatırlatıyor. Kadınlar, gizemli, kozmik olarak sonsuz bir dünyaya mimari bir giriş, bir insan kemeri oluşturuyor gibi görünüyor. (Hermitage Müzesi)."

Değişik tonlardaki maviliklerin kullanıldığı bu resim, iki kadın figürü konu almaktadır. Kadın figürlerin başlarının çevresinde siyahlıklar göze çarpmaktadır. Siyah tonun kullanılması kadın figürlerin başlarını çevrelemiştir. Sağ tarafta konumlandırılan kadın figürün kucağında bir bebek eli dikkat çekmekte ve Picasso, bu resimde işlenen konu geleneksel olmuştur. Meryem ile Elizabeth'in karşılaşmasına karşılık gelmektedir. Geleneksel bir konu betimlemesi haricinde kadın figürlerin şefkatine de değinilmiştir.

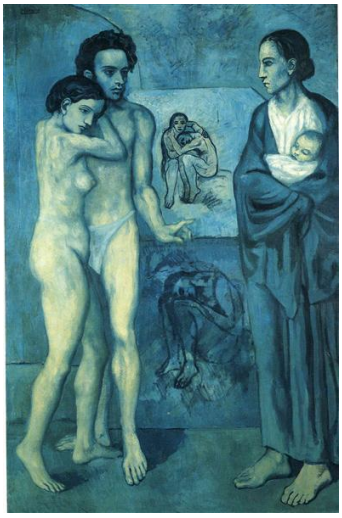

Görsel 5. Pablo Picasso, "La Vie", 1903, Çerçveli: 239 x 170 x 10 cm, Çerçevesiz: 196.5 x 129.2 cm (https://www.clevelandart.org/art/1945.24 Erişim tarihi: 16.03.2021) Cleveland Sanat Müzesi

"1901'de yakın bir arkadaşının intiharı nedeniyle bunalıma giren Picasso, Mavi döneminin (1901–4) melankolik resimlerine giriş yaptı. Sadece 21 yaşında ve çaresizce fakir, paletini geceyi, gizemi, rüyaları ve ölümü çağrıştıran soğuk renklerle sınırladı. İnsanın sefaleti ve sosyal yabancılaşma temalarına olan takıntısı bu resimle doruk noktasına ulaştı. Konu, çeşitli şekillerde kutsal ve saygısız bir aşk alegorisi, yaşam döngüsünün sembolik bir temsili ve gerçek hayatın tehlikeleriyle yüzleşen bir işçi sınıfı çifti olarak yorumlandı. (Cleveland Sanat Müzesi)."

Picasso tarafından isimlendirilmemiş "La Vie" bir başka deyiş ile "Life", sanatçının mavi tonlarından oluşmuş bir mavi dönem yapıtlarından biri olmuştur. Resim incelendiğinde sol tarafta birbirine oldukça yakın bir çift görülmektedir. Erkek figür, bebeği kucaklayan bir anne olarak betimlenen kadın figürü işaret etmektedir. Arka plana odaklanıldığında umutsuz ve çaresiz figürlerin bir tuval üzerinde işlendiği görülmektedir. Buchholz ve Zimmermann'a

göre: “Resmin ön hazırlık çalışmalarında, adam Picasso’ya benziyordu ve resimdeki oda bir ressamın stüdyosuydu. Resmin bitmiş halinde ise, figürlerin bulunduğu mekan belirsizdir, adam da Picasso’ nun ölen arkadaşı Casagemas’benzer. (2005: 24). Melakolik bir anlatıma sahip olan resim, sevgi, ölüm ve annelik temalarına dokunurken aynı zamanda Picasso’nun ölen arkadaşını resimde erkek figür olarak kullanması, Casagemas’ın hayatından bir bir bölümü işaret etmektedir.

Görsel 6. Pablo Picasso, “The Old Guitarist”, 1903–1904, 122.9 × 82.6 cm (https://www.artic.edu/artworks/28067/the-old-guitarist Erişim tarihi: 16.03.2021) Chicago Sanat Enstitüsü

“Barcelona çalışırken Pablo Picasso Eski Gitarist yaptı. Onun Mavi Dönem (1901-1904) ait resimlerinde sanatçı, bir soğuğa tek renkli mavi palet kendini kısıtlanmış Edvard Munch ve Paul gibi sanatçıların çalışmalarına ilişkin formları ve insan sefalet ve yabancılaşma duygusal, psikolojik temaları düzleştirilmiş Gauguin. Kör müzisyen uzatılmış, açısal şekil de, özellikle, büyük 16. yüzyıl sanatçı El Greco İspanyol sanatta Picasso'nun ilgi ile ilgilidir ve. fi er ezilenlerin çilesine yirmi iki yaşındaki Picasso'nun kişisel mücadele ve sempati yeniden görüntü; o 1902 tüm esnasında neredeyse beş parasız yapılmış olan fakir olmanın nasıl ne olduğunu biliyorlardı. (Chicago Sanat Enstitüsü)”

Dr. Beth Harris ve Dr. Steven Zucker’e göre:

“Bu mavi döneminden eski bir gitarist. Genç bir sanatçının işini görüyoruz ve 21. yüzyıldaki konumumuza göre tabloyu güzel görmek görece kolay olabilir. Bu resme 1903-1904'te yeniyken bakan biri için radikal bir çirkinlik olurdu ve sanatçının insan vücudunu deforme etme biçimi nedeniyle kesin olarak söyleyebilirim. Ve Picasso, 19. yüzyılın sonlarında bunu yapan ilk sanatçı değil, ama burada aşırı derecede yapıyor. Paçavralar içinde bir adam görüyoruz. Körlüğüne atıfta bulunarak gözü kapalı, ancak aktif olarak gitar çalıyor. Boynu imkansız ama aynı zamanda çok etkileyici bir şekilde eğimli. Tarih boyunca sanatçıların belirli amaçlar için bedeni çarpıttığı birçok kez olmuştur. Picasso'nun, yüksek bir manevi his yaratmak için bedenleri zayıflatan ve bozan büyük İspanyol ressam El Greco'ya dönüp baktığı açıktır. Bize çok yakın bir figüre bakıyoruz, arkasından kaçacak yer yok. Bu düz renk düzlemlerine sahibiz ve gitarın kendisi de neredeyse tamamen ön taraftadır ve tüm vücudu çaldığı müziği dinlerken emilmesine rağmen bu boyun gitara doğru eğimlidir.

Yalnızlığındaki bu figür sanatında teselli buluyor. Ve bu resmin önünde durduğumda yaşadığım estetik deneyimle neredeyse aynı olan müzikle uğraşan bir estetik deneyim yaşıyor. Ve bu yüzden Picasso olağanüstü bir şey yapıyor. Tuval içindeki melankolik deneyim ile benim yaşadığım deneyim arasında bir köprü kuruyor. Ve bazı açılardan, Picasso bize bizim de göremediğimiz bir resim veriyor. Figür bu dikdörtgen şeklin içine alınmıştır. Bu, kendi dünyasında olan bir figür. Ve Picasso bunu yaratıyor, bence evrensel bir deneyim ve bu nedenle, bu adama, onun kötü durumuna karşı empatimi artırıyor ve bunu farklı şekillerde yapıyor. Bunu bedeni çarpıtarak yapıyor. Bunu maviler, kahverengiler, yeşiller ve siyahlar kullanarak yapıyor. Ve bunu yakınlık yoluyla yapıyor ama aynı zamanda bu figürün bariz yoksulluğundan dolayı bir empati duygusu yaratıyor. Bu, dünyanın unsurlarına maruz kaldığını hisseden bir adam ama bu unsurlar bu tabloya girmiyor. Öyleyse, güzelliğin ne olduğu ve bu resmin aslında çirkin olup olmadığı konusuna geri dönelim. Sanatçının yarattığı şeyin bir tür güzellik olduğunu ve belki de aslında bir gül imgesinden daha kolay güzellikten daha derin bir güzellik biçimi olduğunu iddia ediyorum. Gitar çalan kör bir adamın başka bir görüntüsü de şimdi aynı etkiye sahip olabilir, bu nedenle konuyla birlikte biçimsel unsurlar bizi harekete geçiren şeydir. (Smarthistory, 2020)”

Pembe Dönem Yapıtlarından Örnek Resimler

Picasso’nun Pembe Dönem yapıtlarında, çizgisel ve renk konusunda değişiklik yaratmıştır. Çoğunlukla kullanmış olduğu koyu renk ve tonları konturlara vermiş olan sanatçı, figürlerde kullanılan kıyafetler daha detaylı işlenmiş ve figürlerin vücut hatları çok daha belirgin hale gelmiştir. Bu dönemde kullandığı renkler sadece pembe ve tonları değil aynı zamanda mat fildişi beyazı, ince bir yeşil ve mavi de renkleri de olmuştur.

Görsel 7. Pablo Picasso, “Family of acrobats (Jugglers)”, 1905, 212.8 x 229.6 cm (https://www.wikiart.org/en/pablo-picasso/family-of-acrobats-jugglers-1905 Erişim tarihi: 16.03.2021)

Sanatçının Pembe Dönemi’ne ait bu olan bu resim, Sirk ailesini konu almaktadır. Picasso pembesinin hakim olduğu resim Buchholz ve Zimmermann’a göre:

“Picasso’nun Pembe Dönemi’ne ait nu büyük ölçülerdeki yapıt, birçok in çalışmanın sonuncunda ortaya çıktı. Hareketsiz bir grup şeklinde önde gösterilen sirk ailesinin arka planında başlangıçta bir at yarışı vardı. Sağ önde oturan kadın resme en son aşamada eklendi. Figürlerin yüzlerindeki dalgın ifade ve kırmızı kostümlü yaşlı soytarının gözükmeyen sağ bacağı gibi rahatsız edici özellikler, konturların belirginliğine rağmen figürlerde yine de

anlaşılmaz bir yan olduğu anlamına gelir. Bir şiirinde Alman Rainer Maria Rilke, bu resmin gizemli büyüsünü anlamaya çalışmıştır: "Fakat kim bunlar, söyleyin bana, bu gezgin insanlar, bizden bile biraz daha kaçak olan bu insanlar…?" (2005: 29)."

Görsel 8. Pablo Picasso, "Family of Acrobats with Monkey", 1905, 104 x 75 cm (https://www.wikiart.org/en/pablo-picasso/family-of-acrobats-with-monkey-1905 Erişim tarihi: 16.03.2021)

Guaş, pastel ve Hint mürekkebi kullanılan resimde renkler oldukça dengeli dağılmıştır. Yumuşak tonlara sahip bir kompozisyon oluşturulmuştur. Konu olarak akrobat ailesi işlenmiştir. Teknik olarak detaylandırılırsa Buchholz ve Zimmermann bu resmi şu şekilde değerlendirmiş ve yorumlamıştır:

"(…) Picasso, saf ve parlak renkler yerine karıştırılmış, yumuşak renkler seçmiştir. Hafifçe uygulanmış boyanın altından hala gözüken sarıya benzer kahverengi fon sıcak ve samimi bir ruh hali oluşmasına yardımcı olur. Arka plandaki yeşil ve mavi, soytarının şapkasındaki sarı, kadının elbisesinde tekrarlanır. Küçük çocuktaki en açık renk vurguları, dikkatleri onun üzerine çekmektedir. Çocuk, aynı zamanda resimdeki figürlerin de dikkatlerinin toplandığı merkez noktadır. Picasso'nun Pembe Dönem resimlerinin çoğunda olduğu gibi bu resim de biçimlerin, çizgilerin ve jestlerin dikkatlice kullanıldığı bir yapıya sahiptir. Ailenin görüntüsü, sıcak, mahrem bir güvenlik duygusu yansıtır, fakat yine rahatsız edici bir öğe bulunmaktadır: Picasso, insan figürlerinden oluşan gruba, evcil olduğu bir maymun ekler. Bu maymun, duruşu ve bakışlarıyla sadece resmin ahengini güçlendirmek için kullanılmış gibidir. Yine de, resme gerçekten uzak, tuhaf bir hava ekler ve gizli, özel bir sembolizm oluşturur. (2005: 31)."

Görsel 9. Pablo Picasso, "Boy Leading a Horse", 1905-6, 220.6 x 131.2 cm (https://www.moma.org/collection/works/79994 Erişim tarihi: 16.03.2021) Modern Sanat Müzesi

"Picasso bu tabloyu, dört atlı binicinin ve bir atı yöneten yürüyen bir figürün gerçekleştirilmemiş bir duvar resminin ana motifinden geliştirdi. Kararlı bir şekilde ileriye doğru adım atarken, burada görülen genç kendine güven veriyor, sıkılı yumruğu ince atı dizginleri olmadan onu takip etmeye zorluyor. Güçlü işaretleme, görece ince detay eksikliği ve değişen kahverengiler ve griler tonları Picasso'nun sanatında bir evrime işaret ediyor. Ancak bu bastırılmış palet ve kısıtlanmış ifade yeteneği, kısa bir süre sonra sanatçının sonraki yıllarda radikal Kübist keşifleriyle kırılacaktı. (Modern Sanat Müzesi)"

Pablo Picasso'nun paletinde pembe dönemde birçok renk ve tonu kullanılmıştır. Özellikle nü figürlerin kemik, kol ve bacak eklem yerlerinde pembeliği yumuşatarak kahverengiler ile birlikte, hafif pembe ton aynı zamanda mat fildişi beyazı, kum sarısı, hafif yeşil ve mavinin en yumuşak gri dönük pastel tonlarını kullanmıştır. Kullanılan renkler ile Pablo Picasso Pembe Dönem yapıtları saydan ve bir o kadar uyumlu tonlar ile renk kompozisyonu oluşturmuştur.

Sonuç

Kübizm sanat akımının kurusu olan Pablo Picasso, sanat akımı içerisinde birçok yenilik ile dikkat çekmiştir. Kübizm ile başlayan özgün ifade biçimi ile oluşturduğu farklı ve bir o kadar ahenk içinde yapıtları ile sanat severlere kendini ispatlamıştır. Kübizm sanat akımı, Picasso ile dönemler üzerinden ifade edilmiştir. Mavi Dönem ve Pembe Dönem, kendi içerisinde oluşturduğu özgün biçim dili ve renk kompozisyonları ile Kübizm'i farklı bir noktaya taşımıştır. Geleneksel tarz ile başlayıp, bazen geleneksel tarzı koruyup renk kompozisyonları ile vurguları ön plana çıkarmış bazen de biçim ve renk unsurlarını tamamen farklılaştırarak resimde ifade algısını değiştirmiştir. İncelenmiş yapıtların anlaşılmış olan değişim ve Kübizm'in kendi içinde evrilmesi Pablo Picasso ile görselleştirilmiştir. Görsel hale gelen düşünce, duygular, hayal gücü, sosyo-kültürel özellikler Kübizm, kendinden sonra ortaya çıkan diğer 20. Yüzyıl sanat akımlarının farklı bir bakış açısı yakalamasını, duygu, düşünce, hayal gücü gibi kavramların işleniş tarzının sadece geleneksel üslupta değil aynı

zamanda sanatçının özgün ifade şekli ile sıra dışı bir perspektiften aktarılmasını sağlamıştır. Sağlanmış olan bakış açısı ile Kübizm'den sonra ortaya çıkan sanat akımları geleneksel üslup yerine düşünce ve duyguları kendi özgün biçim tarzlarıyla harmanlamış ve sanatın tarihsel süreç içerisinde tekdüzelikten çıkmasına öncülük etmiştir.

Kaynaklar

Aslıhan Yeşim Çelikhan Korkmaz, "Mavi Ve Pembe Dönemleriyle Picasso" , İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi, 11(3), (2019) 293 – 302

Buchholz, E.L. ve Zimmermann, B., (2005). *Picasso.* Literatür Yayıncılık

Dikdemir, A.B., (1995). *"Kübizm ve Soyut Sanat*", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa

Kaplanoğlu, L., (2008). *"Özne Nesne İlişkisi Bağlamında Kübizm, Fütürizm Ve Dada"*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum

Özman, M., (2015*). "Pablo Picasso'nun Kübizm'e Geçiş Dönemi: Yaşamı Ve Eserleri (1881-1907)"*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

Oğuz Haşlakoğlu, "Picasso Ve Sanatsal Eylem: Kübizm'in Doğuşu", Mavi Atlas, (4), (2015) 108-119

İnternet Kaynakları

Dr. Beth Harris and Dr. Steven Zucker, "The Old Guitarist, and the question of beauty," in Smarthistory, April 15, 2020, accessed March 16, 2021, https://smarthistory.org/picasso-old-guitarist/.

Pablo Picasso, "Boy Leading a Horse", 1905-6

Pablo Picasso, "La Vie", 1903, https://www.clevelandart.org/art/1945.24

Pablo Picasso, "Two Sisters (The Meeting)", 1902, https://www.hermitagemuseum.org/

Pablo Picasso, "The Old Guitarist", 1903–1904, https://www.artic.edu/artworks/28067/the-old-guitarist

COMMUNICATION OF LISTENERS AND RADIO STATIONS THROUGH SOCIAL MEDIA PLATFORMS

Pilitsidou Zacharenia
Ph. D Candidate at Aristotle University of Thessaloniki (AUTH)
Department of Journalism and Mass Media Communication
Tsingilis Nikolaos
Associate Professor at the Department of Journalism and Mass Media Communication
Aristotle University of Thessaloniki, Greece

Abstract

Social media has become indisputably a global social networking phenomenon. Millions of people communicate every day through social media and their use has become a part of their daily routine. While researchers have begun to examine several aspects of social media use there is currently a lack of research regarding listeners of radio stations. To address this gap the present research provides an in-depth examination of the reasons that audience follow radio stations on social media. Empirical data collected from four focus groups comprising 4-5 participants per group. The criterion for the interviewers was to follow radio stations on social media. Data analysed using the realistic approach. Because of the pandemic the interviews were conducted online using the zoom platform. Results revealed that listeners feel more engaged and informed when they are using the social media of radio stations. Moreover, older ones use social media mostly for business and to contact with the radio producer, while the youngest feel that it is a part of their daily routine. Finally, in the social media of radio stations listeners feel that they can become a part of a community.

Keywords: social media, radio stations, focus group, qualitative methodology

TEMEL SANAT EĞİTİMİ DERSİNDE FÜREYA KORAL'I ANMA VE ANLAMA ÜZERİNE GENEL BİR DEĞERLENDİRME

A GENERAL EVALUATION ON REMEMBER AND UNDERSTANDING FUREYA KORAL IN BASIC ART EDUCATION COURSE

Öğr. Gör. Dr. Bengütay Hayırsever
Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi
Seramik ve Cam Tasarımı Bölümü
Orcid :0000-0001-5247-533X

Özet

TemelSanatEğitimi dersi, Güzel Sanatlar Fakülteleri'nin tüm bölümlerinde olduğu gibi Seramik ve Cam Tasarımı Bölümleri'nde de sanatın tüm ilkelerinin temellerinin atıldığı ve öğretildiği bir derstir. Hem teorik bilgiler içeren hem de pratik olarak uygulamaları barındıran bir müfredat içermektedir. Temel Sanat Eğitimi dersi ile öğrencilerin sanatın temel ilkelerini öğrenmeleri ve uygulamalar yaparak,öğrendiklerini pekiştirmeleri amaçlanmaktadır.Her sanat dalının kendi içerisindeki bilgi ihtiyacına göre şekillenen ve hazırlanan ders programları,dersin öğrenme ve uygulamada etkili olması bakımından önemlidir

Türkiye'nin ilk seramik sanatçıları arasında yer alan Füreya Koral'ın Temel Sanat Eğitimi dersinde anılması ve anlatılması,sanatın ana ilkeleri olan nokta, çizgi, renk, doku gibi olguların beraber kullanılarak, seçili bir konu / kavram etrafında sanatsal bir tasarıma dönüştürülmesi süreci,ders içerisindeki seremoni ve sunum hazırlıklarıöğrenme açısından önem arzetmektedir.

Bu araştırma;Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik ve Cam Tasarımı Bölümü öğrencileri tarafından, bir seramik sanatçısını sanatsal bir tasarımla anlatma sürecini ve bu konu ile ilgili yapılan çalışmaların örneklerle anlatılmasını amaçlamaktadır

Anahtar Kelimeler : Erciyes Üniversitesi, Temel Sanat Eğitimi, Seramik, Füreya Koral, Tasarım

Abstract

The Basic Art Education course includes a curriculum that includes botht heoretical knowledge and practical applications, in which all the principles of art are laid and taught in Ceramics and Glass Design departments, as in all departments of Fine Arts Faculties.In the Basic Art Education course, it is aimed to teach students the basic principles of art in line with their artistic abilities and to reinforce what they have learned by making applications related to the subject.The curricula,which are shaped and prepared according to the in formation needs of each branch of art,are important in terms of the effectiveness of the course in learning and practive.The mention of Turkey's first ceramic artists among the Füreya Koral's Basic Art Education course and in the context of explaining the point that the main principles of art, line, color, used in conjunction cases such as tissue

,transforming the artistic design around a topic and the preparation process of this design ceremony and presentation preparations in the course are important for learning.In this study; Erciyes University Faculty of Fine Arts Ceramic and Glass Design Department aims to explain the process of describing a ceramic artist whit an artistic design and the work done on this subject whith examples.

Key words: Erciyes University, Basic Art Education, Ceramics, Füreya Koral, Design.

GİRİŞ

Yüzyıllardan beridir insanoğlunun tanımlamaya çalıştığı kavramlardan birisi de "Sanat" kavramıdır. Dönemden döneme, disiplinden disipline farklı anlam ve ifade biçimleriyle tanımlanmaya çalışılmış, ne kadar geniş bir anlam çerçevesi içerisinde deşifre edilmiş olursa olsun üzerinde anlaşmaya varılmamış bir kavram olarak kalmıştır. Gene de bu tanımlardan birini seçmek zorunda kalsak; aşağıdaki yaklaşım tercih edilebilir.

"Artık eskimiş bir formülleştirmeyle sanat, "İnsanoğlunun yarattığı yapıtlarda güzellik ülküsünün ifadesi" biçiminde tanımlanır.Oysa, güzellik ülküsünün sanat için bir zorunluluk olmadığı,çağdaş sanat düşüncesi evreninde bir yeri kalmadığı kesin gibidir.Dolayısıyla sanatı bugün Thomas Munro'nun tanımıyla"doyurucu estetik yaşantılar oluşturmak amacıyla dürtüler yaratma becerisi"diye nitelemek olanaklıdır." (Sözen ve Tanyeli, 2011 :266).

Sanat eğitiminde,yaratıcı düşünce bir oluşum sürecidir.Yaratıcılık,fikir yürütme,eskiz ve deneme çalışmaları,okuma,araştırma ve mevcut bilgi ve birikimlerle yeni sonuçlar,yeni çalışmalar ortaya koyma olayıdır.

"Yaratma kişinin tüm gizli güçlerini harekete geçirdiği bir coşkudur.Bu yoğunluk ve coşkunun bilinçli veya istençli bir olgu olması gerekmez. O kendiliğinden ortaya çıkar ve yaratıcının içindeki -kendisininde bilmediği-çok karmaşık öğelerin bir bileşkesi olarak dışavurur. Bir başka deyişle;bilinçli istencin kontrolü dışında,beynin kendi kendine bir farkındalık artışının,kişiliğin tüm düzeylerinde birden ortaya çıkmasıdır." (Parsıl, 2021: 38).

Yaratıcı düşünce çoğu zamanda doğuştan ve ailevi faktörlerden beslenmektedir.Yaratıcı bir düşünce için,merak,araştırmacı bir ruh hali,yeni düşünce ve fikirlere açık,serüvenci bir yapıda olmak yetenekleri daha çok ön plana çıkarabilmektedir.Sanatın toplumdaki yerini bir denge mekanizması olarak belirleyen Reed, sanattan uzak düşen toplumların dengelerini kaybedeceğini düşünmektedir (Reed, 1981: 17). Bu açıdan düşünüldüğünde çağımızın şartlarına uyum sağlayan, gelişen, geliştiren ve yorumlayan insanlardan oluşan toplumlar yetiştirilmesinde sanat eğitim önemli yer tutmakta,bireylerin farklı bakış açıları kazanmaları toplumsal gelişim ve doyumlar anlamında önem taşımaktadır

Sanat eğitiminintemel taşı olan Temel Sanat Eğitimi, hem teorik bilgiler hem de uygulamalar içeren yaratıcılık odaklı,zihinsel ve el beceri yönünden aktif çalışmayı ve üretmeyi gerektiren bir nitelik taşımaktadır. Tasarım sürecinde altyapı ne kadar sağlam olursa o kadar sistemli,tasarım ilkelerinin birbirini desteklediğive dengeli kompozisyonlar ortaya çıkmaktadır.Temel sanat eğitiminde,temel tasarım elemanları ve temel tasarım ilkeleri belli bir sistem dahilinde beraber kullanılarak, özgün tasarımlar oluşturulması hedeflenmektedir.Bu araştırmada ders içeriğindeki bilgiler doğrultusunda,öğrencilere

anlatılan nokta,çizgi,doku,renk,ritim,denge gibi kavramlara dikkat çekerek, öğrenilen konuların pekiştirilmesinin sağlanması ve bir seramik sanatçısının ortaya koyduğu estetiğin öğrenilmesi, anılması ve sanatsal olarak ifade edilmesi amaçlanmaktadır. Bu anlamda öğrenci geri dönüşümlerinin ele alınarak,kişisel yaratıcılıklarına etkisiortak bir çalışma da birleştirilerek taçlandırılması hedeflenmektedir.

YÖNTEM

Çalışma, Temel Tasarım öğelerinin öğrenilmesi ve seramik sanatçısı Füreya Koral'ın hayatını anlatan Füreya kitabının okunması sonucunda belli bir içerik doğrultusunda,Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik ve Cam Tasarımı Bölümü 1.sınıf öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir.Bu çalışmada tüm öğrenciler aynı bilgileri edinip,aynı kaynak kitabın okunması ve ortak bilgilerin ve malzemelerin kullanılması bağlamında bir yol izlenmiştir.Çalışma süreci dersin sorumlu eğitimcisi kontrolünde ilerleyerek sonuçlanmıştır.Temel Tasarım ilkeleri doğrultusunda,Füreya Koral adına yapılacak uygulama çalışmasını kapsayan "Füreya'ya Saygı " çalışması,ortak bilgi ve malzeme kullanımı ile öğrencilerin yaratıcıkları doğrultusunda birleşerek,iç dünyalarının bir yansıması niteliğini taşımaktadır.Öğrencilere aktif ve yaratıcı olma fırsatının verildiği bu dersin ana mottosu "En etkin öğrenme yöntemi yaşayarak, uygulayarak ve eğlenerek öğrenmektir." Sanat eğitiminde de en etkin öğrenme merak ederek,araştırarak ve konuları içselleştirerek elde edilmektedir.Sanat eğitimi alan öğrenciyi önce keyifli bir şekilde kuramsal bilgi ile donanmak, sonrasında da hissettirerek,düş kurmasını sağlayarak,iç dünyalarındaki yeteneklerin ortaya çıkarmayı sağlamaktır.Füreya'yaSaygı adı altında yapılacak olan çalışmanınkonusunun araştırılması ve sanatçı Füreya Koral'ın tanınması için öğrencilerden yazar AyşeKulin'in yazmış olduğu Füreya kitabını okumaları istenmiştir.Bu çalışma eğitim öğretim planında 2.dönem,Bahar döneminde teslim edilecek bir çalışmadır.Ödev kapsamlı bir çalışma ve organizasyon gerektirdiği için 1. Dönemin başında verilmektedir.Bu süreçte öğrencilerden öncelikle kitabı okumaya başlamaları istenmektedir.

"FÜREYA'YA SAYGI" ÖDEVİ ŞU KONULARI İÇERMEKTEDİR.

1-Füreyya Kitabının Okunması

2-Çizgi,nokta,doku,renk,denge konularının özümsenmesi ve bu konulardan yola çıkarak, Temel Sanat Kuramları doğrultusunda hazırlanan sanatsal bir tasarım yapılması.

3-Çalışılan tasarımların,eğitmen-öğrenci işbirliği içinde yürütülmesi, Nihai çalışmaların sınıf olarak beraber değerlendirilmesi ve seçilmesi

4-Konferans salonunda,öğrencilerin kendi bakış açılarıyla hazırladıkları ödevin sunularak,çalışmaların hangi temele dayandığının anlatılması

5-Sunum sonunda,sınıfta birinci seçilen tasarımın pasta üzerine transfer edildiği,kutlama pastasının kesilmesi ve Füreya'ya Saygı etkinliğinin tamamlanması.

Öğrenciler,derste ilk defa tanıdıkları seramik sanatçısı Füreya Koral ile ilgili okuyarak öğrenmiş oldukları bilgileri her fırsatta birbirleri ile paylaşmaktadır. Bu etkinlik 1. Sınıfa yeni başlayan birbirini hiç tanımayan öğrencileri kaynaştırmada ve sanatçının hayatı ile ilgili

aklında kalanları,etkilendikleri kısımları derste hem dersin öğretim elemanı hem de arkadaşları ile paylaşarak bir oyun havasında etkileşim ve sosyalleşme sağlamışlardır.

ÇALIŞMAYA KONU OLAN SERAMİK SANATÇISI FÜREYA KORAL :

Görsel-1 Füreya Koral(https://www.sporx.com/fureya-koral-kimdir-fureya-koral-neden-oldu-googledan-fureya-koral-doodlei-SXHBQ712701SXQ

1910-1997 yılları arasında yaşamış olan Türk seramik sanatçısı Füreya Koral, Türkiye'de Çağdaş Seramik sanatının öncülerindendir.

Koral, seramikle ilgilenmeye, İsviçre'de tüberküloz tedavisi gördüğü sanatoryumda (Lozan) onu oyalamak isteyen teyzesi Fahr El Nisa Zeyd'in önerisiyle başladı ve çalışmalarını Paris'te sürdürdü. Ardından Paris'te ünlü Fransız seramik sanatçısı Serre ile çalıştı…Aynı yıl yurda dönerek kişisel bir sergi açtı.Ardından da Türkiye'deki ilk özel seramik atölyesini kurdu.

Füreya Koral'ın yapıtlarının en büyük özelliği seramiğin ana malzemesi olan kili, özgün yorumlarını iletmede bir araç olarak kullanmasıdır. Çömlekçi kiliyle yetinmeyerek yüksek dereceye ayarlı fırın çalışmaları sonucunda bulduğu "gre" kili ile eserler üretti. Onun bu tutumu, 1950'li yıllara kadar Batı dünyasında bile yaygın değildi. Sanatçının çağdaş öncülüğü bu anlamda önemlidir. Çalışmalarıyla seramik sanatımızı dünyaya açan Füreya Koral, ayrıca çini sanatını da çağdaş bir yorumla Türk mimarisine kazandırdı. Özellikle duvar süslemeleri, pano ve şömine üstüne çalışmalar yaptı. Doğu sanatının soyut anlatım biçimleri üzerinde durdu ve yapıtlarında soyut öğelerin yanı sıra gerçeküstücü ve zaman zaman da yerel niteliklere yönelerek Doğu ve Batı sanat biçim sentezlerini başarılı bir bileşime ulaştırdı.

Yazar Ahmet Hamdi Tanpınar, Füreya için; "*Daha ilk tecrübelerinden itibaren seramiği başka iklimlere taşımaya çalıştı.*" demektedir. Romancı Ayşe Kulin de onun yaşamından esinlenerek "*Füreya*" adlı bir roman yazmıştır.(https://www.biyografya.com/biyografi/6856)

Sanatçı gerek sanatsal kişiliği gerekse hayatı, seramik sanatına olan tutkusu ve öncülük yaptığı pek çok konu ile yakından tanınmasının faydalı olacağı bir çağdaş Türk seramik sanatçısıdır.

Öğrenciler arasında kaynaşma ve tatlı bir rekabet yaşanmasına sebep olan bu ödev,bir sanatçıyı tanımakla başlayıp, sonrasında hayatlarında ilk defa bir sunum yapmakla taçlanmış olacaktır.Ödev için tasarım süreci başladığı andan itibaren,öğrenciler bir sorumluluk bilinci ile çalışmalarına başlamıştır.Bu süreçte öğrencilerin hem kuramsal donanımının artması hem de kolektif bir çalışmanın içerisinde yer almaları,öğrenci de öğrenme istek,heves ve güven duygusunun gelişmesi açısından büyük önem arzetmektedir.

Sanat eğitiminde bireysel rekabete dayanıyor gibi gözüken bu çalışma,kolektif bir çalışmayla son bulacaktır.Verilen her ödevde olduğu gibi öğrencinin kendisi ile olan rekabeti önceliklidir.Öğrencinin her yaptığı ödevde bir öncekinden daha iyisini çalışması ve içindeki yaratıcılığın çıkarılması en önemli amaçtır.Bir konuda emek vererek çaba gösteren,yaptığı işin sonunda başarılı olduğunu gören öğrencinin .bir sonraki ödev için çalışma azmi artar ve daha çok araştırmaya ve okumaya yönelir.Öğrenci kendi içinde ödevi içselleştirdiğinde daha başarılı olmayı hedefler ve dersi veren öğretim elemanıyla karşılıklı işbirliği içinde çalışarak çalışmayı tamamlamaktadırlar.(Görsel 2 ve Görsel 3)

Görsel 2 : Atölyeden Çalışmalar Görsel-3 Atölyeden Çalışmalar

(Görsel 2-Görsel 3 Bengütay Hayırsever Kişisel Arşiv)

ATÖLYEDEN ÖĞRENCİ ÇALIŞMALARI :

Öğrencinin öğrenme heyecanın her an taze tutulabilmesi ve motive için,dersi veren sanat eğitimcisinin aktif olarak tüm çalışma süreçleri ile bire bir ilgilenmesi gerekmektedir.Sanat eğitimcisinin,öğrencisinin yetenekleri doğrultusunda tanıyıp onu geliştirmesi,yaşantısına katması çok önemlidir.Bu sebeple de hem bu ödev hem de diğer ödevler için,öğrencilerin dikkatini çekecek ve araştırmalarını destekleyecek etkinliklerin yapılmasının öğrenciyi derse her an katılabilmesi ve aktif olası açısından önem arz etmektedir.

Görsel -3. Temel Tasarım 1.sınıf öğrencisi
(Bengütay Hayırsever Kişisel Arşiv)

Görsel- 4.Temel Tasarım1.sınıf öğrencisi
(Bengütay Hayırsever Kişisel Arşiv)

Görsel-6.Temel Tasarım 1.sınıf öğrencisi
(Bengütay Hayırsever Kişisel Arşiv)

Görsel -5. Temel Tasarım 1.sınıf öğrencisi
(Bengütay Hayırsever Kişisel Arşiv)

Gençaydın'ın düşünceleri bu yaklaşımla ilişkilendirilebilir.

"Her insan yaratıcı güçlerle donanmış olarak dünyaya gelir. Bu güçler, insanın kendisini, içinde yaşadığı doğal ve kültürel çevreyi, kısaca yaşamı tanımaya yöneliktir. Ancak, sanat eğitimi, düşünüldüğü gibi soyut anlamda salt bir duygu eğitimi ya da estetik eğitimi değil, aynı zamanda zihinsel düşünce süreçlerinin zenginleştirilmesidir. Bu süreç içerisinde "doğa, doğa-insan, insan-insan, insan-toplum arasındaki ilişkiler bütününün sezilmesi ya da kavranmasına ilişkin çok yönlü yöntemler bütünüdür"(Aktaran:Köksal ve Karabulut,2016:345).

Sanat eğitiminin, en önemli amacı olan bireylerin yaratıcılığın ortaya çıkarılması bağlamında yapılan "Füreya'ya Saygı" etkinliğinde seçilmiş en iyi dört çalışma görseli (Görsel 7)

Görsel-7 Temel Sanat Eğitimi Dersinde seçilmiş çalışmalar
(Bengütay Hayırsever Kişisel Arşiv)

Füreya'ya Saygı etkinliğinde,öğrenciler konferans salonunda tek tek sunumları yapıp,her öğrenci tasarımının hangi tasarım ilkelerine dayandığının ve kendi bakış açılarınla Füreya Koral'ın anlatılması ile taçlandırılan etkinlik , oy birliği ile seçilen örnek öğrenci çalışmasının fotoğrafının transfer edildiği özel yaş pastanın ikramı ve kutlamalarla etkinlik sona ermiştir.

Görsel-8.Sınıf seçimiyle 1. olan tasarım **Görsel -9.** Etkinlik ikramı olan yaşpasta

(Görsel 8-Görsel 9.Bengütay Hayırsever Kişisel Arşiv)

SONUÇ

Bu araştırma Temel Sanat eğitimindeki temel kavram ve ilkelerin kullanılması doğrultusunda, Çağdaş Türk Seramik Sanatının ilk sanatçılarından Füreya Koral'ın seramik sanatı bağlamında öneminin algılanması ve anılmasını vurgulamak amaçlı bir tasarım ve sunum yapılması amaçlıdır.Füreya Koral'ın ölüm yıldönümünde bir etkinlikle anılması ve anlatılması, seramik eğitimi alan öğrenciler için önemlidir. Öğrencilerin ders

müfredatı ve okudukları kitap doğrultusunda bireysel yaratıcılıklarını birleştirerek farklı açılardan bakmaları sağlanmış ve öğrenciler Temel Tasarım dersinde birbirinden güzel ve nitelikli çalışmalar ortaya koymuşlardır.Çalışmalarını bilinçli bir şekilde ele alarak,sanatsal bir şekilde ifade eden öğrenciler,ders müfredatındaki konuları bir arada kullanıp pekiştirirken, aynı zamanda da bir seramik sanatçısını tanımış ve öğrenmiş olmanın heyecanı ile eğitim hayatlarındaki ilk tasarımı çalışmış ve ortaya koymuş olmalarının haklı gururunu yaşamaktadırlar. Yapılan bu çalışma şu bulguları ortaya koymaktadır. Temel Tasarım dersinde öğrencilere almış oldukları kuramsal bilgiler ve uygulamaların yanı sıra,araştırma,gözlem,birlikte grup çalışmaları yapma,sorumluluk verme,sunum yapma gibi kendilerini ifade edebilecekleri etkinliklerde bulunma şansı verilmiştir. Öğrencilerin akılda kalıcı sanatsal aktivitelerle destekli organizasyonlarda yer almaları öğrenme ve çalışma isteklerini arttırmada etkili olmuştur.

KAYNAKÇA

BİLİRDÖNMEZ, K. ve KARABULUT, N.(2016).Sanat Eğitimi Süreç ve Kuramları.Ekev Akademisi Dergisi,Sayı 65

PARSIL, Ü. (2012).**Sanatta Yaratıcılık**.İstanbul,An Kitap Yayınevi.

REED, Herbert (1981). **Sanat ve Toplum**,çev. S. Mülayim, Ankara: Umran Yayınları.

SÖZEN, M. ve,TANYELİ, U.(2011).**Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü**.İstanbul, Remzi Kitabevi.

(https://www.biyografya.com/biyografi/6856) (Erişim Tarihi, 10.03. 2021)

GÖRSEL KAYNAKÇA

Görsel -1 (https://www.sporx.com/fureya-koral-kimdir-fureya-koral-neden-oldu-googledan-fureya-koral-doodlei-SXHBQ712701SXQ) (Erişim Tarihi, 10.03. 2021)

Görsel-2 Bengütay Hayırsever Kişisel Arşiv

Görsel-3 Bengütay Hayırsever Kişisel Arşiv

Görsel-4 Bengütay Hayırsever Kişisel Arşiv

Görsel-5 Bengütay Hayırsever Kişisel Arşiv

Görsel-6 Bengütay Hayırsever Kişisel Arşiv

Görsel-7 Bengütay Hayırsever Kişisel Arşiv

Görsel-8 Bengütay Hayırsever Kişisel Arşiv

Görsel-9 Bengütay Hayırsever Kişisel Arşiv

GÖMLEKLİK KUMAŞTA ORGANİK ÜRETİM: YEŞİL BİLİNÇ

ORGANIC PRODUCTION IN SHIRT FABRIC: GREEN CONSCIOUSNESS

Yasemin AŞIK
Kaynak Tekstil San. ve Tic. A. Ş. Tasarım Merkezi, Denizli, Türkiye
Doç. Ayşegül KOYUNCU OKCA
Pamukkale Üniversitesi Denizli Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu El Sanatları Bölümü,
ORCID ID: 0000-0003-1060-0280, Denizli, Türkiye

Özet

Çok hızla değişen moda sektöründeki felsefeler artık değişim eğilimindedir. Geçmişteki hızlı tüketim çılgınlığının yerini daha bilinçli bir tüketim yani dönüştürülebilir bir tüketim almıştır. Atıkların yeniden değerlendirilmesi farklı bir ifade ile geri kazandırılması ileri teknolojiler sayesinde artık daha da kolaylaşarak sürdürülebilir bir eko-sitem oluşturmaya katkı sağlamaktadır. Az ve öze duyulan özlem ve sevgi her geçen gün her alanda artış göstermektedir. Doğanın saflığı ile yeniden bütünleşmek isteyen kişilerin tercihi daha çok pamuk, keten ve kenevir gibi doğal malzemelere olan ihtiyacı da artırmıştır. Yeşil bilinç tüm dünyada her geçen gün daha çok insanın dikkatini çekmektedir. Gezegendeki ayak izinin azaltılması konusunda çeşitli çalışmalar yürütülmektedir. Bu çalışmalar kapsamında her bir bireyin görev ve sorumlulukları bulunmaktadır. Kaynak Tekstil San. ve Tic. A. Ş. de kendi üzerine düşen görevi yerine getirmek adına çeşitli projelerinde bu konuyu dikkate alarak üretimlerini gerçekleştirmektedir. Kaynak Tekstil San. ve Tic. A. Ş. olarak bu projenin hayata geçirilmesindeki amaç gömlek ve pantolon kumaşlarında insan ve doğayı birleştirmenin çeşitli yollarını keşfetmektir.

Bu çalışmada Denizli'de faaliyet gösteren Kaynak Tekstil San. ve Tic. A. Ş. Tasarım Merkezi bünyesinde yeşil bilinç felsefesi ile üretilen gömleklik kumaşların nitelikleri, üretim aşamaları ve nihai ürünlerin teknik özellikleri konu olarak seçilmiştir. Çalışmanın gerçekleşmesi için öncelikli olarak literatür taraması yapılmış Kaynak Tekstil San. ve Tic. A. Ş. Tasarım Merkezi bünyesinde gerçekleştirilen tüm üretim aşamaları ayrı ayrı gözlemlenmiş, süreç içerisindeki gelişmeler takip edilmiş ve ortaya çıkan ürünler fotoğraflanarak belgelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tekstil, Dokuma, Kumaş, Organik, Yeşil Moda.

Abstract

Philosophies in the rapidly changing fashion industry tend to change now. The fast consumption craze in the past has been replaced by a more conscious consumption, that is, a convertible consumption. Recycling of wastes, in other words, recycling is now easier thanks to advanced technologies and contributes to creating a sustainable eco-system. The longing and love for little and self are increasing day by day in every field. The preference of people who want to reintegrate with the purity of nature has increased the need for natural materials such as cotton, linen and hemp. Green consciousness attracts the attention of more and more people all over the world. Various studies are carried out to reduce the footprint on the planet.

Within the scope of these studies, each individual has duties and responsibilities. Kaynak Tekstil San. ve Tic. A. Ş. In order to fulfill its duty, it carries out its productions by taking this issue into consideration in its various projects. Kaynak Tekstil San. ve Tic. A. Ş. the aim of the realization of this project is to discover various ways of combining human and nature in shirt and trouser fabrics.

In this study, Kaynak Tekstil San. ve Tic. A. Ş. The qualities of the shirting fabrics produced with the philosophy of green consciousness within the Design Center, the production stages and the technical features of the final products have been selected as the subject. For the realization of the study, the literature was searched for Kaynak Tekstil San. ve Tic. A. Ş. All production stages carried out within the Design Center were observed separately, the developments in the process were followed and the resulting products were photographed and documented.

Key Words: Textile, Weaving, Fabric, Organic, Green Fashion.

Giriş

Yaşamın her alanında yatak örtüsünden, perdeye, havludan, gündelik hayatta giyilen giysilerden işe giderken giyilen giysilere, iç çamaşırlardan bebek giysilerine, havludan, spor giyime kadar tekstil yaşamın vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir. Bu durum oldukça değişiklik gösteren tekstil sektöründe çok çeşitli süreçlerin oluşmasına neden olmuştur. Endüstri Devrimi ile diğer alanlarında olduğu gibi tekstil alanında da hızla artan nüfusun talepleri doğrultusunda kimyasal malzemelerin kullanılması kaçınılmaz olmuştur. Ancak son yıllarda çevre ile ilgili artan bilinç doğrultusunda doğala dönüş olarak doğal malzemelerin kullanımı oldukça yaygınlaşmıştır (Kaya 2008:1). Çevreye duyarlı ürün kullanmak isteyenlerin sayısı her geçen gün artış göstermektedir.

Yaşadığımız dünyanın giderek artan çevre sorunları, doğal kaynakların karşı karşıya olduğu tehlikeler ve tüketim çılgınlığı, sanat ve tasarım alanında uğraş verenlere de görev ve sorumluluklar yüklemiştir. Bu olumsuz gelişmeler karşısında tüm alanlarda olduğu gibi, moda, tekstil tasarımı ve sanatı alanında uğraş verenlerin de "sürdürülebilirlik", "yavaş moda", "yeşil moda", "yeşil tekstil" gibi kavramlara dikkat çekerek (Yüksel, 2011: 1) bu doğrultuda üretimlerini sürdürmeye çabaladıkları bilinmektedir.

Son gelinen noktada sadece çevre ile doğa değil aynı zamanda insan sağlığı ve insani/ toplumsal kıymetler de hoyratça kullanılır bir hal almıştır. Hızlı tüketim kültürü ise doğanın sınırlı kaynakları ve ekosistemi üzerinde olumsuz etkilere sahiptir. Mevcut dünya düzeni sebebi ile kaynaklar hızla tükenmekte, doğa yok olmakta, insan sağlığı giderek bozulmakta bunun sonucunda birçok ekonomik, ekolojik ve sosyal problemler meydana gelmektedir. Bunların yanında; üretimlerde bol miktarda su ve kimyasal madde kullanılması, kaynakların sınırsızmış gibi tüketilip atıkların doğaya terk edilmesi; su, hava, toprak gibi hayati kaynaklara zarar vermekte ve dünyanın sürdürülebilirliğine olumsuz etki etmektedir.

"Sürdürülebilir moda", "eko moda", "yeşil hareketler", "yavaş moda", "yavaş tasarım" gibi yaklaşımlar dünyanın yaşamış olduğu bu problemlere bir tepki olarak ortaya çıkmıştır. Sürdürülebilirlik, tekstil ve moda sektörü için de oldukça önemli bir konumdadır. Tekstil ürünlerinin doğal lifler ve maddeler ile üretilmesi, kullanım ömrünün daha uzun olması ve geri dönüşümünün sağlanabilmesi sürdürülebilirlik açısından önemlidir.

Giyim, insanlığın varoluşuyla başlayan ve devam eden bir olgudur. Örtünme içgüdüsüyle başlayan ve estetik kaygıyla devam eden bir süreç olmuştur (Güngör, 2013: 205). Günümüzde tekstil sektörüne yön veren ve hızla değişim gösteren moda kavramındaki felsefeler artık değişim eğilimindedir. Geçmişteki hızlı tüketim çılgınlığının yerini daha bilinçli bir tüketim yani dönüştürülebilir bir tüketim almıştır. Atıkların yeniden değerlendirilmesi farklı bir ifade ile geri kazandırılması günümüzde sürekli gelişen ileri teknolojiler sayesinde artık daha da kolaylaşarak sürdürülebilir bir eko-sitem oluşturmaya katkı sağlamaktadır. Az ve öze duyulan özlem ve sevgi her geçen gün her alanda artış göstermektedir.

Çevre ve insan sağlığına olumsuz etkileri olan, tekstil üretim surecinde kullanılan malzemeler, boyar maddeler ve kimyasalların yerini artık doğal malzemeler ve doğal boyar maddelerin alması günümüzde olumlu gelişmeler olarak değerlendirilmektedir. Diğer yandan, tüketim olgusunu içinde barındıran ve varlığını tüketime dayalı olarak gerçekleştiren "moda" olgusu, tasarım süreci ve eğitimi acısından birkaç yönlü gelişme göstermiştir. Giysi ve mekân tekstilleri alanında bir sezonda çok seçenekli koleksiyonların yer almasıyla, tüketimin kendisi "moda" olmuştur (Yüksel, 2011, 1).

Bu çalışmada Denizli'de faaliyet gösteren Kaynak Tekstil San. ve Tic. A. Ş. Tasarım Merkezi bünyesinde yeşil bilinç felsefesi ile üretilen gömleklik kumaşların nitelikleri, üretim aşamaları ve nihai ürünlerin teknik özellikleri konu olarak seçilmiştir. Çalışmanın gerçekleşmesi için öncelikli olarak literatür taraması yapılmış Kaynak Tekstil San. ve Tic. A. Ş. Tasarım Merkezi bünyesinde gerçekleştirilen tüm üretim aşamaları ayrı ayrı gözlemlenmiş, süreç içerisindeki gelişmeler takip edilmiş ve ortaya çıkan ürünler fotoğraflanarak belgelenmiştir.

GÖMLEKLİK KUMAŞTA ORGANİK ÜRETİM: YEŞİL BİLİNÇ

Tüketiciler cinsiyetlerine, yaşlarına, mevsime, ekonomilerine, moda eğilimlerine, çevre ve sosyal durumlarına göre giyinirler. Tüketicilerin giyinme isteği ve arzusu çeşitli ihtiyaçlar ve tatminler ile ilgilidir (Güngör, 2013: 207).

İnce bir zevk ve statü göstergesi olan gömlek kadın erkek, genç yaşlı tüm yaş grubundaki tüketicilere hitap etmektedir. Günlük hayatta dolaplardan eksik edilmeyen gömlek kumaşının üretimi oldukça uzun bir serüvenden geçmektedir. Geçmişte gömlek sadece statü göstergesi olarak soyluların kullandığı bir giysi iken günümüz moda anlayışı içerisinde her kesimin rahatlıkla kullandığı şık ama rahat bir giysi halini almıştır (Aşık ve Koyuncu Okca, 2019: 237).

20. Yüzyılın başından itibaren kullanımı giderek artış gösteren gömlekler günümüzde erkek giyiminin olduğu kadar kadın giyiminde de önemli bir parçası olmuştur. Giyen kişiye resmiyet katmasından dolayı iş yaşamında en çok tercih edilen giysi olarak tüketicilerin her türlü amacına hizmet etmektedir. Her kesimden tüketici gömleklerin ortamına göre sıcak ya da serin tutması, terletmemesi, buruşmaması, tüylenmemesi, çabuk aşınmaması gibi yüksek konfor ve kolay bakım gibi kullanım şartlarının hayatı kolaylaştırmasının yanı sıra renk, desen ve modeli de önemsemektedir. Yoğun iş temposunda çalışan tüketiciler günlük 8-10 saat üzerinde taşıdığı gömlekten yüksek konfor özellikleri beklemektedir (Yavaşçaoğlu, 2020, 80).

Sanayileşme, nüfus artışı, teknolojik gelişmeler, küreselleşme ve bazı felsefi yaklaşımlar gibi dünya tarihindeki önemli kırılmalar sebebi ile üretim ve tüketim artmış bunun sonucunda ise doğa, çevre, hayvanlar ve bitkiler yok olmasında sakınca görülmeyen sınırsız ve değersiz metalar haline gelmişlerdir. Bu durum karşısında rahatsız olan ve her geçen gün sayılarında artış gözlenen bilinçli tüketicilerin tercihi ise mümkün olduğunca doğala özdeş ürünler olmaya başlamıştır. Tekstil alanında doğanın saflığı ile yeniden bütünleşmek isteyen tüketicilerin tercihi daha çok pamuk, keten ve kenevir gibi doğal malzemelere olan ihtiyacı da artırmıştır. Bu liflerin olumsuz özellikleri (doğallığın vermiş olduğu özellikler) ve kumaşlarda oluşturduğu dokular kişilerde bir içsellik olarak kabul görmekte ve yaşamın olumsuz özellikleri (yaşamın doğal özellikleri) ile birleşerek insanı doğa ile bütünleştirmekte ve insanları yeniden doğaya dönüşümünü hızlandırarak aslında öze yöneltmektedir.

Türk tekstil sanayisi içerisinde gömleklik kumaş üretimi dünya üretimine oranlandığında önemli bir yere sahiptir. Türkiye 1950'li yıllardan sonra iplik ve kumaş üretiminde, 1970'li yıllardan sonra ise hazır giyim sektöründe dünyanın çeşitli bölgelerine ihraç yapan önemli firmaların bulunduğu bir ülke olmuştur. Hazır giyim sanayinin Türkiye'deki gelişimi tekstil sanayinin gelişimini etkilemiştir. Günümüzde tekstil sanayi, önemli oranda iç piyasanın istekleri doğrultusunda çalışmalarını sürdürürken ihracatta da büyük ilerleme kat etmiştir. Kumaş üretimi bir yandan istihdam için önemli bir sektör olurken diğer yandan ihracat potansiyeli ile Türkiye'de lider sektörler arasında yerini almıştır (Aşık ve Koyuncu Okca, 2019: 237).

Beş binin üzerinde üretim yapan firmanın bulunduğu Türkiye'de üretilen kumaşların çoğunu pamuklu ve suni liflerden dokunan kumaşlar oluşturmaktadır. Türkiye'nin pamuklu dokuma endüstrisine bakıldığında, çoğunluğu bütünleşmiş tesis olan büyük firmalardan ve küçük-orta ölçekli aile şirketlerinden oluştuğu görülmektedir (Sevim ve Kuyumcu, 2007: 3-4). Yapılan bir araştırmada 20 farklı firmadan toplam 400 adet erkek ve kadın gömleklik kumaş üretiminde kullanılan lif içerikleri incelenmiş ve üretilen kumaşlarda kullanılan lif cinslerinin %100 pamuk, %100 pes, %100 viskoz, pamuk/pes, pamuk/keten, %100 keten, pamuk/elastan, viskoz/elastan, %100 lyocell, lyocell/pes, %100 organic recyle elyaflar, pamuk/ipek/keten, pamuk/ipek/elastan ve pamuk/poliamid gibi lifler ve lif karışımları olduğu gözlemlenmiştir. Araştırmaya göre, erkek ve kadın gömleklerinde en fazla kullanılan lif tipinin %38 kullanım oranı ile %100 pamuk olduğu, bunu %100 pes (%16), 100 viskon (%14) ve pamuk/pes (%13) karışımlarının olduğu tespit edilmiştir (Yavaşcaoğlu, 2018). Doğal ve sentetik lif esaslı kompakt ipliklerden üretilen gömleklik kumaşlar üzerinde yapılan bir araştırmaya göre ise dayanıklılık ve hava geçirgenlik özelliklerinin oldukça önemli olduğu sonucuna varılmıştır. Gömleklik kumaşlarda dokuma örgü konstrüksiyonu, çözgü ve atkı iplik sıklığı, iplik numarası, lif tipi gibi kumaş konstrüksiyon parametrelerinin mekanik ve hava geçirgenlik özelliklerini önemli ölçüde etkilediği, farklı oranlarda pamuk, keten, poliamid, viskon ve elastan lifleri içeren kompakt iplikler kullanılarak üretilen ve ön terbiye işlemi yapılan bezayağı, armürlü ve saten gömleklik kumaşlara uygulanan yırtılma ve dikiş mukavemeti testi, kat düzelme açısı (°) testi ve hava geçirgenliği testleri sonucunda kumaş tipinin genel olarak gömleklik kumaşlara ait yırtılma mukavemeti, dikiş mukavemeti, kat

düzelme açısı ve hava geçirgenliği özellikleri üzerinde 0,05 anlamlılık düzeyinde etkili olduğu sonucu ortaya konulmuştur (Çeven ve Karakan Günaydın, 2019, 445-446).

Yeşil bilinç tüm dünya da her geçen gün daha çok insanın dikkatini çekmektedir. Gezegendeki ayak izinin azaltılması konusunda çeşitli çalışmalar yürütülmektedir. Bu çalışmalar kapsamında her bir bireyin görev ve sorumlulukları bulunmaktadır. Kaynak Tekstil San. ve Tic. A. Ş. de kendi üzerine düşen görevi yerine getirmek adına çeşitli projelerinde bu konuyu dikkate alarak üretimlerini gerçekleştirmektedir (Bkz. Fotoğraf: 1-2).

Fotoğraf 1-2: Kaynak Tekstil San. ve Tic. A. Ş. Tasarım Merkezinde Kumaş Üretim Aşamaları

Kaynak Tekstil San. ve Tic. A. Ş. gerçekleştirmiş olduğu tüm üretim aşamalarından ürünün sevkiyatına kadar olan süreçlerde bu bilinç doğrultusunda çalışmalarına devam etmektedir. Bu anlamda Kaynak Tekstil San. ve Tic. A. Ş. için ihtiyaç olan tüm uluslararası sertifikalar alınmıştır (Bkz. Fotoğraf: 3-4-5-6-7-8-9). Bu sertifikaların geçerliği ve güvenilirliği konusunda da ilgili kurumlar tarafından belirli periyodlarda denetimler gerçekleştirilmektedir.

Fotoğraf 3-4-5-6-7-8-9: Kaynak Tekstil San. ve Tic. A. Ş. Ait Uluslararası Sertifikalar

Kumaşda organik üretim için geri dönüştürülmüş pamuk, keten, kenevir gibi doğal ve doğala yakın dönüştürülmüş tencel, modal ve geri dönüşümlü polyester gibi elyaflar kullanarak üretim yapmak üzerine Kaynak Tekstil San. ve Tic. A. Ş. Tasarım Merkezinde bünyesinde 2017 yılında "KTM-0026 Yeşil Bilinç" adı verilen bir proje başlatılmıştır. Bu proje kapsamında çeşitli kumaşlar üretilmiştir ve üretilmeye de halen devam edilmektedir (Bkz. Fotoğraf: 10-11-12-13). Bazı kumaşların üzerine ise "Midori" yani organik apre denemeleri gerçekleştirilmektedir.

Midori Aprenin Özellikleri:

- Selülozik kumaşlara serin ve rahatlatıcı bir his veren yumuşak ve pürüzsüz bir tuşeye sahiptir.
- Yenilenebilir ve doğal bir yapıda, Oekotex®, GOTS ve bluesign® ile uyumlu, diğer konvansiyonel ve petro kimyasal bazlı ürünlere kıyasla karbon ayak izi etkisi çok düşük olan güvenilir ve sürdürülebilir bir teknolojik üründür.
- Geniş bir uygulama alanı ile fular, çektirme ve parça yıkama alanları gibi esnek bir kullanım, beyaz ve açık renk kumaşlarda sararma yapmayan, indigo boyalı kumaşlarda ozon sararmasına yol açmayan özelliklere sahiptir.
- Tuşe malzemesi %100 geri kazanılabilen doğal malzemelerden oluşur.
- Tarıma elverişli olmayan arazilerde yetişen ve insanlar ile hayvanların tüketemediği yağlı tohumlardan üretilen bio-oildir.

Fotoğraf 10-11-12-13: KTM-0026 Yeşil Bilinç Projesi Kapsamında Üretilen Gömleklik Kumaşlar

Kaynak Tekstil San. ve Tic. A. Ş. Tasarım Merkezinde bu projenin hayata geçirilmesindeki amaç gömleklik kumaşlarda insan ve doğayı birleştirmenin çeşitli yollarını keşfetmektir. Sadeliğin klasik şeklini yeniden tanımlamak için kumaşlara organik elyaflar ile dokunmak ve sezonun en büyük trendini tanımlamak için çizgilerin keşfini sağlamak adına keten ve kenevir elyafları ile yeni desenlerin tasarımlarına yön vermiştir (Bkz. Fotoğraf: 14-15-16-17).

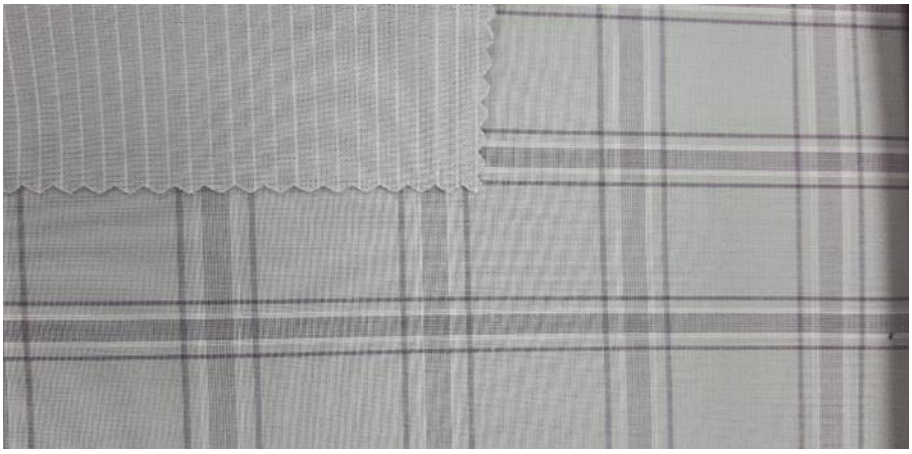

Fotoğraf: 14
Article: 19S5774-03-01-05-04-02-06-Doubleface
Comp: %100 Organik Cotton
Ne: 40/1 Organik-40/1 Organik
Weight: 214 +-5 gr/m^2
Width: 154 cm

Fotoğraf: 15
Article: 19K4021-00-Doubleface
Comp: %100 Cotton
Ne: 20/1 PD-8/1 OE
Weight: 340 +-5 gr/m^2
Width: 153 cm

Fotoğraf: 16
Article: 19S5204-05-Doubleface
Comp: %100 Cotton
Ne: 28/1 Cotton-28/1 Cotton
Weight: 255.91 +-5 gr/m^2
Width: 150 cm

Fotoğraf: 17
Article: 20K1020-00 Whide-Pfd-Mustrad-Brightgreen
Comp: %70 Cotton %30 Linen
Ne: 24/1 Pamuk Keten-24/1 Pamuk Keten
Weight: 114 +-5 gr/m^2
Width: 149 cm

Bu projede kapsamında üretilen kumaşlarda kayıtsız ve havalı olarak nitelendirilen bir görünüm için recycle elyaflar kullanılmıştır. Kullanıcılarına giyinmenin zevkini yaşatmak ve aynı zamanda mükemmel bir şıklık ile ofis için özel olarak giyinmenin zor olmadığını göstermek için hayata geçirilmiştir. Çok sık değişim gösteren moda eğilimlerine rağmen her dönem moda olmayı başaran kısacası modası hiç geçmeyen gömlekler için organik elyaflar kullanmak aslında doğala dönüşün en çok gündemde olduğu günümüzde bu projenin çok da doğru bir zamanda üretime başladığının da bir göstergesidir. Yoğun iş temposu içindeki kişilere hafta sonları için temiz keten bir gömlek ile rahatlık fırsatı sunmak istemek bu alanda çalışma yapan bir proje ekibi için bir nevi bir gereklilik halini almıştır. Sevdikleri ile yapılan tatillerde ise kişilere hak ettiği dinlenme ruhunu yansıtacak aynı zamanda neşesini artıracak olan viscon ve ince pamuklu kumaşlar ile aslında rengarenk tatilin tadına vardırmayı vaad etmiştir.

Sonuç

Günümüz tüketicileri açısından giyinmek sadece sıcaktan ve soğuktan korunmak değil aynı zamanda kendilerini ifade etmek ve sosyal statü göstergesi olarak önemli bir faktör haline gelmiştir. Yüksek düzeyde görüntüye dayalı olan giyinmek kişi hakkında karşılaşmanın ilk dakikalarında oluşan ilk izlenimler ve bu izlenimlerin oluşmasında etkili olan giysi rahatlık, koruma ve imaj kazandırdığı için de insan yaşamının vazgeçilmezleri arasında yerini alırken bir iletişim aracı olarak da farklı bir amaca hizmet etmektedir (Güven ve Cerit, 1999: 4, Gönen ve Özgen, 1993: 78). Giyinirken çevreye zarar vermemek son zamanların trendi haline gelmiş, doğayı koruma ve ürünün sürdürülebilirliğini keşfetme konusunda tüketiciler çok istekli hale gelmiştir. Bu düşüncelerden hareketle Kaynak Tekstil San. ve Tic. A. Ş. Tasarım Merkezi bünyesinde yeşil bilinç felsefesi ile üretilen gömleklik kumaşların bu alanda önemli bir eksikliği giderdiği ve hizmet ettiği felsefe açısından bir başarı göstermiştir. Bu tür çalışmaların giderek artması için hem üreticilerin hem de tüketicilerin bu anlayış içinde olması gerektiği muhakkaktır. Bu yüzden bu konunun daha fazla kitlelere ulaşarak bilinçlendirme çalışmalarının yapılması gerekmektedir. Bu doğrultuda Kaynak Tekstil San. ve Tic. A. Ş. Tasarım Merkezindeki tüm çalışanlar bu anlamda eğitime tabi tutulmaktadır.

Bu çalışmalar ile üretici, tüketici ve araştırmacılarda farkındalık uyandırmak, sürdürülebilir modaya dikkat çekmek ve sürdürülebilir kalkınmaya katkı sağlamak amaçlanmıştır.

Kaynakça

Aşık, Yasemin ve Koyuncu Okca, Ayşegül (2019). Gömleklik Kumaş Üretiminde Kaliteyi Etkileyen Faktörler-Effective Factors in Quality of Shirt Fabric Production, 6. Asoscongress (18-20 April 2019 Alanya-Antalya).

Çeven, Erhan Kenan ve Karakan Günaydın Gizem (2019). Investigation of Some Mechanical and Air Permeability Properties of Shirting Fabrics Produced From Compact Yarns Made of Natural And Synthetic Fibres-Doğal ve Sentetik Lif Esaslı Kompakt İpliklerden Üretilen Gömleklik Kumaşların Bazı Mekanik ve Hava Geçirgenliği

Özelliklerinin İncelenmesi, Uludağ University Journal of The Faculty of Engineering, Cilt-Volume: 24, Sayı: Issue: 2.

Gönen, E. ve Özgen, Ö. (1993). Hazır Dış Giyim ve Tüketici Davranışları, Tekstil ve Mühendis Dergisi, Sayı: 7.

Güngör, Mahmut (2013). Giyim Kültürü ve Giysiye Sahip Olma Arzuları: Giyim Mandalası-Apparel Culture and Desire for Possessing Apparel, Ekev Akademi Dergisi, Yıl: 17, Sayı: 54.

Güven, S. ve Cerit, G. (1999). Yaşlı Tüketicilerin Satın Alma Sırasında Karşılaştıkları Sorunlar, Tüketici Bülteni, Sayı: 385, Türk Standartları Enstitüsü, Ankara.

Sevim, Ü. ve Kuyumcu, O. (2007). Kumaş Sanayi, T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı

İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi.

Yavaşcaoğlu, Arzu (2020). Kadın Bluz/Gömlek Kumaşlarında Kullanılan Lif Tipleri-Fiber Types Used For Women Blouse/Shirt Fabrics, Türk Moda Tasarımı ve Yönetimi Dergisi-Turkish Journal of Fashion Design and Management, Cilt-Volume: 2, Sayı-Issue: 3.

Yavaşcaoğlu, Arzu (2018). Akrilik Karışımlı İpliklerden Dokunmuş Kumaş Özelliklerinin Araştırılması-Investigation of the Properties of Fabrics Woven from Acyrlic Blended, Bursa Uludağ Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tekstil Mühendisliği Ana Bilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi, Danışman: Prof. Dr. Recep Eren.

Yüksel, Şahin (2011). Neden "1. Uluslararası Antalya Moda ve Tekstil Tasarım Bienali"-Reasons Behind The "1st International Antalya Fashion And Textile Design Biennial", Akdeniz Sanat, Cilt: 4, Sayı: 7.

Çalışmada kullanılan fotoğraflar Yasemin Aşık arşivinde yer almaktadır.

OSMAN FAHİR SEDEN'İN ORHAN GENCEBAY ŞARKILI FİLMLERİNDE SUÇ KAVRAMI

Öğr. Gör. Melih TOMAK
Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Temel Eğitim Bölümü
ORCID 0000-0001-9945-4878
Doç. Dr. Ragıp TARANÇ
Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Film Tasarımı Bölümü
ORCID 0000-0002-2936-8517

Özet

Sinema sektörü sanatsal veya ticari olarak zaman zaman yeni kaynaklar bulma sıkıntısıyla karşılaşır. Sinema yapımcıları, yönetmenleri ve senaristleri 1970'li yıllardaki dönemin ticari yaklaşımından dolayı müzikli filmler üretmeye devam etmişlerdir. Türk Sineması'nda 1970'li yıllarla birlikte arabesk temalı diğer bir adıyla müzikli filmler üretilmiştir. Bu filmlerin sayıca çok olmasının nedenlerinin en başında dönemin popüler müzik anlayışı etkili olmuştur. Bu dönem içinde üretilen filmleri sadece şarkıcının şarkılarının olması ya da şarkıcının başrolü oynamasının dışında toplumsal sorunların bu filmler içinde görmekteyiz. Özellikle çeşitli suç kavramları bu filmlerde kullanılmıştır. Bu yıllarda senarist ve yönetmen kimliğiyle birçok müzikli filmin üretilmesine Osman Fahir Seden'in filmlerine rastlamaktayız. Özellikle Seden'in Orhan Gencebay'la birlikte popüler müzikli ve arabesk temalı çekmiş olduğu sekiz (8) film yapımları vardır. 1975 yılında Batsın Bu Dünya filmiyle başlayıp 1983 yılında Kahır filmiyle son bulan Seden-Gencebay filmlerinde kullanılan şarkılar ve anlatılan temaların Seden'in farklı bir üslubuyla üretilmişlerdir. Bu çalışmada, Osman Fahir Seden'in Orhan Gencebay'ın şarkılarını kullanarak, Gencebay ile birlikte çekmiş oldukları filmlerde anlatılan suç kavramları incelenmiştir. Gerek şarkıların sözleri gerekse Seden'in bu şarkıları kendi üslup ve anlatım diliyle kullanması son derece önemlidir. Bu metinde örneklem olarak seçilen filmlerdeki şarkıların ve anlatılan toplumsal sorun ve suç kavramlarının neler olduğu belirlenecektir.

Anahtar Kelimeler: osman fahir seden, orhan gencebay, arabesk filmler.

Abstract

The cinema sector sometimes faces the difficulty of finding new resources, artistic or commercial. Cinema producers, directors and screenwriters continued to produce musical films due to the commercial approach of the period in the 1970s. In the 1970s, films with arabesque themes, also known as musical, were produced in Turkish Cinema. The main reason for the high number of these films was the understanding of popular music of the period. Apart from the singer's songs or the singer's leading role, we see the films produced during this period of social problems in these films. Especially various crime concepts are used in these films. In these years, we come across the production of many musical films with the identity of a scriptwriter and director, and films of Osman Fahir Seden. In particular, Seden has produced eight (8) films with popular music and arabesque themes with Orhan Gencebay. The songs and themes used in the films of Seden-Gencebay, which started with

the movie Batsın Bu Dünya in 1975 and ended with the movie Kahır in 1983, were produced in a different style of Seden. In this study, the concepts of crime described in the films that Osman Fahir Seden shot with Gencebay using the songs of Orhan Gencebay were examined. It is extremely important that both the lyrics of the songs and Seden's use of these songs with his own style and narrative language. In this text, it will be determined what the songs in the films selected as samples and the concepts of social problem and crime are described.

Keywords: osman fahir seden, orhan gencebay, arabesque movies.

OSKAR KOKOSCHKA'NIN KIRMIZI YUMURTA İSİMLİ ESERİNDE BUNALIM TEMASININ İŞLENİŞİ VE BİÇİMSEL DEFORMASYONLARI

THE PROCESSING OF THE CONTACT AND FORMATAL DEFORMATIONS IN OSKAR KOKOSCHKA'S WORK NAMED THE RED EGG

Doç. Dr. Fahrettin GEÇEN
İnönü Üniversitesi Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi Resim Bölümü, Malatya, Türkiye
Orcid: 0000-0002-0787-7505
Öğr. Gör. Ümit PARSIL
Adıyaman Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim Bölümü, Adıyaman, Türkiye
Orcid No: 0000-0002-1901-5400

Özet

Avusturalyalı ressam Kokoschka 1 Mart 1886'da Pöclarm'da doğmuştur. Prag'ta tanınan bir kuyumcu olan babası Çek'tir. Babanın iflası ile mali olarak krize giren aile mecburiyetten Viyana'ya yerleşip, sınırlı imkânlarla geçinmeye çalışmıştır. Kokoschka önceleri sanatla ilgili değildir kimya okumayı ister ama Viyana Sanat ve El Sanatları Okulu'nda eğitim görmek zorunda kalır. Bu okulda sanatçı ilerdeki sanatını etkileyen litografi, çizim, ciltleme ve diğer sanat tekniklerini de öğrenir. Kokoschka aynı zamanda gençliğinde afişler ve kartpostallar da tasarlamıştır. Sanatçı yaşamında bir süre asistan öğretmenlik yapar ve geceleri dersler verir. Kokoschka'yı dekoratif sanatlar bir süre sonra tatmin etmemeye başlar ve sanatçı eserlerinde insan figür desenleri çizmeye başlar. Sanatçı bir çok salanla ilgilenmiş edebiyat, şiir, drama gibi alanlarda eserler üretmiştir. Kokoschka Uzak Doğu Sanatı'na ilgi duymuş ve incelemeler yapmış, Klimt, Van Gogh gibi sanatçılara da ilgi duymuştur. Araştırmanın amacı; Oskar Kokoschka'nın Kırmızı Yumurta isimli eser örneklemi ile bazı çalışmalarında yaşanılan bunalımı tema açısından ifade etmesi ve biçimsel bozulmaları ortaya koymaktır. Araştırmanın önemi ise Yaşanan savaşın, sanatçıların yaşadıkları olumsuzlukların resimlerine tema ve biçim açısından yansımasını bir örneklem ile göstermektir. Konu ile ilgili bilgileri bulmak için nitel araştırma yöntemi kullanılmış, resim analizinde ise betimsel analiz yöntemi uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda ise Oskar Kokoschka'nın yaşamındaki zorlukların ve bunalımların eserlerinde kendi ifade biçimi ile tema olarak ortaya çıkardığı, aynı zamanda eserlerinde biçimsel bozulmalara (renk, boyut, oran-orantı …) neden olduğu görülmüştür. Resimlerinde tipografik ifadelerle göndermek istediği mesajı vermeye de çabalayarak sürrealist bir ifade biçimi ile ruhsal bunalımlarını yansıtmıştır.

Anahtar Kelimeler: Oskar Kokoshka, biçim, deformasyon, tipografi, ruhsal bunalım

Abstract

The Australian painter Kokoschka was born on 1 March 1886 in Pöclarm. His father, a well-known jeweller in Prague, is Czech. The family, which entered into a financial crisis with the bankruptcy of the father, settled in Vienna out of necessity and tried to make a living with limited opportunities. Kokoschka initially wanted to study chemistry, not art, but was

forced to study at the Vienna School of Arts and Crafts. In this school, the artist also learns lithography, drawing, binding and other art techniques that affect his future art. Kokoschka also designed posters and postcards in his youth. The artist works as an assistant teacher for some time in his life and teaches classes at night. Kokoschka's decorative arts do not satisfy him after a while, and the artist begins to draw human figure patterns in his works. The artist has produced works in fields such as literature, poetry, drama, which are interested in many Salans. Kokoschka took an interest in Far Eastern art and made reviews, and also took an interest in artists such as Klimt and Van Gogh. Purpose of research; Oskar Kokoschka's sample of red eggs is to express the depression experienced in some of his works in terms of theme and to reveal formal distortions. The importance of the research is to show the reflection of the war experienced and the negativity experienced by the artists in terms of theme and form to their paintings with a sample. Qualitative research method was used to find information about the subject, and descriptive analysis method was applied in picture analysis. As a result of the research, it was found that the difficulties and crises in Oskar Kokoschka's life arose as a theme with his own form of expression in his works, but also caused formal distortions (color, size, ratio-proportion ...) in his works. He also tried to give the message he wanted to send in typographic expressions in his paintings, reflecting his spiritual depression with a surrealist form of expression.

Key words: Oskar Kokoshka, form, deformation, typography, spiritual depression

1.1. Araştırmanın Amacı:

Oskar Kokoschka’nın Kırmızı Yumurta isimli eser örneklemi ile bazı çalışmalarında yaşanılan bunalımı tema açısından ifade etmesi ve biçimsel bozulmaları ortaya koymaktır.

1.2. Araştırmanın Önemi:

Yaşanan savaş, sanatçıların yaşadıkları olumsuzlukların resimlerini tema ve biçim açısından yansımasını bir örneklem ile göstermektir.

1.3. Oskar Kokoschka’nın Yaşamı

Avusturalyalı ressam 1 Mart 1886’da Pöclarm’da doğmuştur. Babası Çek’tir ve Prag’ın bilinen kuyumcu bir ailesinden gelmektedir. Babanın iflası ile mali olarak krize giren aile mecburiyetten Viyana’ya yerleşip, sınırlı imkânlarla geçinmeye çalışır. Kokoschka önceleri sanatla ilgili değildir kimya okumayı ister ama Viyana Sanat ve El Sanatları Okulu’nda eğitim görmek zorunda kalır. Litografi, çizim, ciltleme ve diğer sanat tekniklerini öğrenir. Gençliğinde afişler, kartpostallar tasarlar. Bir süre asistan öğretmenlik yapar ve geceleri dersler verir. Dekoratif sanatlar onu tam memnun etmediği için insan figürlerinin olduğu desenler çizmeye yönelir. Bir yandan da edebiyatla ilgilenmekte ve efsanevi 'Fledermaus Kabaresi’nde Hint Masalı için dramalar ve aşk hikâyeleri yazmıştır. Uzak Doğu Sanatı’nı inceler ve Van Gogh’dan, Gustave Klimt’ten çok etkilenir. Klimt onu “genç kuşak arasında göze çarpan yetenek” olarak tanımlamıştır (http://lebriz.com). Kokoschka yapıtlarının gördüğü sert tepki nedeniyle 1909’da Viyana’yı terk ederek İsviçre’ye gider ve burada ilk kez manzara resmi üstüne çalışmalar yapar. 1910’da Berlin’e geçer, 1914’e değin

resim çalışmaları yanı sıra illüstrasyonlar da yapar. Avusturya ordusunda bir süvari olarak 1. Dünya Savaşı'na katılır ama yaralanır Hastanede, doktorlar zihinsel olarak dengesiz olduğuna karar verirler (Wikipedia site:cekmekoyevdenevenakliyat.org), sonrasında Berlin'e dönmek zorunda kalır. 1920'de Dresden Akademisi'ne girmiş bu kurumda dört yıl öğretim görevlisi olarak çalışmıştır Bunu izleyen yedi yıl çeşitli ülkelerde gezerek büyük boyutlu manzaralar, dışavurumcu portreler ve kent görünümleri yapar. Yapıtları 1937'de Nasyonal Sosyalistler tarafından "yoz sanat" olarak nitelendirilmiştir.1938'de Londra'ya kaçar ve 1947'de de İngiliz uyruğuna geçer. 1953'te Cenevre yakınlarına yerleşmiştir. Koskoschka'nın ilk dönem özellikle taş baskıları (litografi) A. Beardsley'in, Simgeciler'in (Sembolistler) ve Die Brücke'nin etkilerini yansıtır. 1906'dan sonra yaptığı natürmortlarında ve bir dizi portresinde psikolojik iç görü (psychological insight) vurgulamıştır. Bu portrelerde, dış vurumcu bir anlatım içinde kişilerinin ruhsal durumlarının yanı sıra kendi iç dünyasını da yansıtmıştır. Yaşamı boyunca Gelecekçilik (Fütürizm), Kübizm, Gerçeküstücülük gibi çağdaş akımlardan uzak kalmış, 1914 öncesinin Dışavurumculuk anlayışı çerçevesindeki kişisel üslubunu sürdürmüştür (https://www.elitegitim.com/kokoschka-oskar-kimdir/). 1953 Salzburg Yazlık Akademisi'nin başına geçerek uzun yıllar bu görevde bulunmuş ve 1980 yılında hayata gözlerini yummuştur (https://ressamlar.net/oskar-kokoschka-kimdir-oskar-kokoschka-hayati/)

Başlıca eserleri ise şöyledir: Ölü Koyunlu Natürmort, 1909, Viyana, Avusturya Galerisi; Profesör Forel, 1910, Mannheim, Kunsthalle; Mülteciler 1916-1917, Münih, Devlet Çağdaş Sanat Galerisi; Kendi Portresi 1917; Londra; Tower Bridge, 1925, Minneapolis, İnstitue of Art, Paris: Louvre, 1925 özel koleksiyon; Prometheus Söylencesi (tripti-kon) 1950, Londra, Princes Gate Coli, Tekmopylae (triptikon) 1954, Hamburg Üniversitesi Felsefe Fakültesi. Edebi eserler: Özyaşamöyküsü: Mein Leben (Yaşamım) 1971, Oskar Kokoschka Das Schtiftliche Werk (O, K. Yazılı Eserleri) 4. cilt, 1973-1976. (https://www.nkfu.com/oskar-kokoschka-kimdir/)

1.4. Oskar Kokoschka'nın Sanatı

Üyesi olduğu Viyana Atölyesi 1908'de ressam, grafiker, şair ve oyun yazarı Kokoschka'nın litografiyle resimlenen Gençliğin Düşleri adlı şiir kitabını yayınlar. Hayranı olduğu Klimt'e ithaf ettiği bu kitapta efsaneleri ve peri masallarını görselleştiren sanatçı sonraki yıl Sfenks ve Korkuluk adlı bir oyun yazar. Viyana Gösterisi'nde Katil, Kadınların Umudu adlı tek perdelik ekspresyonist oyunu sahnelenir. Modern hayatın ahlaki krizlerini ve çağdaş Avrupa toplumunun politik haksızlıklarını konu alan bu oyunun desenlerinde akademik çizim kurallarına uymayan sarsıcı ve dehşetli görüntüler ifadecidir ve içerikle aynı işleve sahiptir. Viyana sanatının estetik ve güzelliğini arkasında bırakır. Tedirginliği ve başkaldırıyı simgeleyen ekspresyonist anlatıma yönelir. 1909'da Sanat Gösterisi'nde hoş, güzel portreler ve görünümler yerine ürpertici resimleri sergilendiğinde seyircide şaşkınlığa neden olur. Bu yenilikçi ve cesur yaklaşımı çılgınca bulunarak öfkeyle karşılanır. Seyirciler henüz onun biçemini anlayacak olgunlukta değildir. Görmeye alışılanın tersine akıcı çizimleri, duyguları da belli eden canlı ve inandırıcı ifadesi gerçek yaşama daha yakın durur ve boyun eğmeyen tavrını da ortaya koyar. Sıcak renklerin yoğunluğuyla ve kalın sürülüşleriyle geliştirdiği etkileyici tekniği ve motiflerin görünüşte mantıksız yapısı sanatçının uzun olağandışı kariyerinde sanatsal tarzını belirleyen unsurlar olur. Bu şiddetli

dışavurumdan kaynaklanan skandal yüzünden Viyana Atölyesi artık ona iş sağlamazken modern mimar Adolf Loos onu destekler. Adolf Loos ve arkadaşı yazar Karl Kraus'un portrelerini yapar.

1910'da Berlin'de avangard Der Sturm (fırtına) dergisi ve gazetesi için çizimler yapan ve yazılar yazan Kokoschka bu çalışmalarıyla maddi açıdan yeterli bir kazanç elde edemese de sanat çevresince tanınır. Bu sanat çevresi avangard sanatçıların olduğu ve ekspresyonizmin ortaya çıkıp geliştiği ortamdır. Derginin aynı zamanda bir yayınevinin, bir sanat galerisinin ve bir sanat okulunun yöneticisi olan Herwarth Walden'in Portresi kaba fırça vuruşları, koyu bir arka plan, çarpıcı canlı renk lekeleriyle ekspresyonist özellikler gösteren başarılı bir örnektir. Abartılı bazı özellikler ve jestlerle onların psikolojik durumunu ortaya koymayı amaçlar ve 1937'de diğer ekspresyonist sanatçıların başına gelen şeyi o da yaşar. 437 resmi dejenere bulunarak el konulur ve Alman müzelerinden kaldırılır. Sonraki yıl Avrupa'da resimlerinin en az bilindiği İngiltere'ye göç eder.

(http://lebriz.com/pages/lsd.aspx?lang=TR&sectionID=1&articleID=709&bhcp=1).

Görsel 1. Anschluss-Alice in Wonderland 1942
(https://serkanhizli.files.wordpress.com/2015/04/anschluss-alice-in-wonderland.jpg)

Kokoschka politik resimlerinden olan Alice in Wonderland , Kokoschka resmi İngiltere'deyken yapmış , Nazilerin Avusturya'yı ilhak (Almanca Anschluss) etmesine ithafen yapılmış, Resme ilk önce Alice in Wonderland ismini veren Kokoscha sonradan Anschluss 'u eklemiş. Resmin ortasındaki üç erkek figür İngiliz, Alman ve Fransız kasklarını takıyor ve figürler 3 maymunu oynar gibi resmedilmiş. Bunun sebebi Viyana'nın kaderinde bu 3 ülkenin rol alması. Sol tarafta yüzünde gaz maskesi takmış bir çocuk, onu tutan annesi dehşet içinde Alice'e bakıyor. Arka planda Viyana yanarken resmedilmiş, Alice ise dikenli teller içinde ayakta duruyor.Alice bir masumiyet semboludur, Resimde ise dikenli teller arasında kalmış şekilsiz bir Alice görürüz resimde bu belkide Nazilerin Ari ırkına yapılmış bir atıfta olabilir çünkü Havva figürü gibi resmedilmiş. (https://serkanhizli.wordpress.com/2015/04/21/anschluss-alice-in-wonderland-1942-ressam-oskar-kokoschka/)

Görsel 2. The Bride of the Wind, Rüzgarin Gelini 1913-14
(https://serkanhizli.files.wordpress.com/2015/02/36e5465ae75de8d8b0168e23bfc59798.jpg)

Resimde gece ayışığı altında dalgaların üzerine uzanmış gibi görünen çift Oscar Kokoschka'nın kendisi ve büyük aşkı Alma Mahler'dir. Alma Mahler, besteci Gustav Mahler'in dul eşidir. Viyana'nın en güzel kadını olarak ve "Dört Sanatın Dulu" olarak bilinir. (Müzik, Resim, Edebiyat, Mimari) . Alma için hayatına girdiği erkekleri tanrılaştırdığı söylenir. Hayatındaki erkekler en başarılı eserlerini onunla birlikte olduğu dönemde vermiştir. Gustav Mahler'in ölümünün ardından Kokoschka ile 3 yıl süren fırtınalı ilişkileri başlar. Resmi yaptığı dönemde Kokoschka'yı neredeyse hergün ziyaret eden şair Georg Trakl resimden etkilenip "Gece" adlı şiirini yazmıştır. Resimde yan dönmüş olarak uyuyan Alma ve düşünceli ve huzursuz şekilde görünen Kokoschka ise ilişkilerinin geleceğini düşünerek yaptığı bu resimde kendi korkularını resimlemiştir. Kokoschka, Alma ile ilk olarak Alma'nın üvey babasının 12 Nisan 1912 yılında verdiği bir yemekte karşılaşır. Böylece başlayan ilişkileri 1915 yılına kadar sürer. Ancak aşırı kıskançlıkları olan Kokoschka, Alma ile sorunlar yaşamaya başlamış ve 1915 yılında ayrılmışlardır. Kokoschka'nın Alma'ya takıntısı öyle büyüktür ki ayrıldıktan sonra bir süre yanında Alma'ya benzeyen bir bebek yaptırıp taşımıştır. Kokoschka, Alma ile birlikte olduğu 3 yıllık dönemde Alma'ya aşkını gösteren 400 üstünde çizim ve resim yapmıştır. 1949 yılında Alma'nın 70. yaşgününde Oskar şunları yazmıştır: "We are united for eternity in my Bride of the Wind" "Rüzgârın Gelininde sonsuza kadar birlikteyiz" (https://serkanhizli.wordpress.com/tag/oskar-kokoschka/)

1.5. Kırmızı Yumurta İsimli Eserindeki Bunalım Teması ve Deformasyonları

Görsel 3: Oskar Kokoschka, Kırmızı Yumurta,1940-41
(https://art.biblioclub.ru/picture_108705_krasnoe_yaytso/)

Servis edilmek üzere hazırlanmış bir rosto tavuk- Çekoslovakya - uçup gider ve masanın üzerine kırmızı bir yumurta bırakır. Prag arka planda yanmakta, Mussolini , kağıttan yapılmış bir asker miğferi giyen Hitler ile masada oturmaktadır. Napolyon şapkası ve palaskası ile masanın altında bir kedi yatmakta, arkalarında İngiliz aslanı bulunmakta ve kuyruğu pound işareti şeklinde bükülmüş, üzerinde de "In Pace Münih" yazan bir kaide bulunmaktadır (https://kuenste-im-exil.de/KIE/Content/EN/Objects/kokoschka-das-rote-ei-en.html?single=1).

1.6. Yöntem:

Konu ile ilgili bilgileri bulmak için nitel araştırma yöntemi, resim analizinde ise betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır

1.7. Sonuçlar:

Araştırmanın sonucunda ise Oskar Kokoschka'nın yaşamındaki zorlukların ve bunalımların eserlerinde kendi ifade biçimi ile tema olarak ortaya çıkardığı, aynı zamanda eserlerinde biçimsel bozulmalar (renk, boyut, oran-orantı …) gibi biçimsel bozulmalara neden olduğu görülmüştür. Resimlerinde tipografik ifadelerle göndermek istediği mesajı vermeye de çabalayarak sürrealist bir ifade biçimi ile ruhsal bunalımlarını yansıtmıştır.

KAYNAKLAR

https://serkanhizli.wordpress.com/2015/04/21/anschluss-alice-in-wonderland-1942-ressam-oskar-kokoschka/ Erişim Tarihi: 16.03.2021

https://www.elitegitim.com/kokoschka-oskar-kimdir/ Erişim Tarihi: 16.03.2021

https://www.nkfu.com/oskar-kokoschka-kimdir/ Erişim Tarihi: 16.03.2021

http://lebriz.com/pages/lsd.aspx?lang=TR&sectionID=1&articleID=709&bhcp=1 Erişim Tarihi: 16.03.2021

https://ressamlar.net/oskar-kokoschka-kimdir-oskar-kokoschka-hayati/ Erişim Tarihi: 16.03.2021

https://Wikipedia.site:cekmekoyevdenevenakliyat.org Erişim Tarihi: 16.03.2021

https://kuenste-im-exil.de/KIE/Content/EN/Objects/kokoschka-das-rote-ei-en.html?single=1 Erişim Tarihi: 16.03.2021

GÖRSEL KAYNAKLAR

Görsel 1: https://serkanhizli.files.wordpress.com/2015/04/anschluss-alice-in-wonderland.jpg Erişim Tarihi: 16.03.2021

Görsel 2: https://serkanhizli.files.wordpress.com/2015/02/36e5465ae75de8d8b0168e23bfc59798.jpg Erişim Tarihi: 16.03.2021

Görsel 3: https://art.biblioclub.ru/picture_108705_krasnoe_yaytso/ Erişim Tarihi: 16.03.2021

APPLE MAĞAZALARINDA MARKA KONSEPTİ İLE İLERİ YAPIM TEKNOLOJİSİ ETKİLEŞİMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

AN EVALUATION OF BRAND CONCEPT AND ADVANCED CONSTRUCTION TECHNOLOGY INTERACTION ON APPLE STORES

Berru İzel Gökgöz
Gazi Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Ankara, Türkiye
ORCID No: https://orcid.org/0000-0002-0096-1595
Doç. Dr. Zeynep Yeşim İlerisoy
Gazi Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Ankara, Türkiye
ORCID No: https://orcid.org/0000-0003-1903-9119

Özet

Tarih boyunca insanlar, eşya alımı ve satımı gibi çeşitli şekillerde ticaretle ilişkilendirilmişlerdir. İnsanların yerleşik yaşama geçişiyle alışveriş için ticari mekanların gerekliliği ortaya çıkmış, ticaretin gelişmesiyle birlikte bu alanlar sosyalleşme gibi işlevler için de kullanılır duruma gelmişlerdir. Bu işlevlerin temelini de mağaza atmosferi adı verilen, tüketicilerin niyetini değiştirebilecek ve onları satın almaya yönlendirebilecek mekânsal ihtiyaçlar sağlamlaştırmıştır. Mağaza atmosferinin yaygınlaşmasıyla markalar, ticari alanlardaki konseptlerini ve kurumsal kimliklerini mimari tasarım faktörüyle ortaya koymuşlardır. Anlatılanlar kapsamında çalışmada mağaza ortamında konseptini ve kurumsal kimliğini ortaya koyan ve 20. yüzyılda bilişimde öncü olan Apple markası odağa alınmıştır. Apple markasının farklı ölçeklerdeki ve lokasyonlardaki on dört adet mağaza tasarımı biçimsel olarak analiz edilmek üzere kronolojik sıra göz önünde tutularak seçilmiştir. Nitel yöntemlerden gözlem, içerik analizi ve iz sürme yöntemleri kullanılarak da markanın benimsediği tasarım yaklaşımları, ileri yapım teknikleri ve yapı malzemesi tercihleri incelenmiştir. Analizlere göre bu markanın yapıyı şekillendirmede temel tasarım kavramlarından yalınlık ve şeffaflık kavramlarını önemsediği, malzeme tercihlerinde odak noktasını cam yapı malzemesinin oluşturduğu görülmüştür. Ayrıca bilişim sektörünün öncülerinden olmasına rağmen, mevcut mağazalarında güncel malzeme teknolojisi ve ileri yapım sistemleri doğrultusunda gelişmeleri takip etmesi ve hatta yenilikçi detaylarla öncü olması Apple'ın marka kimliğinin önemli bir yansımasıdır. Sonuç olarak Apple markası örneği ile kendi sektörün yeniliklerini takip etmenin yeterli olmadığı ve farklı alanlardaki gelişimin marka imajını iyileştirmek için marka gelişimine katkı sağladığı kanıtlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Apple, Marka İmajı, Yapım Teknikleri, Apple Mağazaları

Abstract

Throughout history, people have been associated with trade in various ways, such as purchasing and selling goods. With the transition of people to settled life, the necessity of commercial spaces for shopping has emerged. With the development of trade, these areas have become used for functions such as socialization. The basis of these functions has been reinforced by the spatial needs, called the store atmosphere, that can change the consumers'

intentions and lead them to buy. With the spread of the store atmosphere, brands have revealed their concepts and corporate identities in commercial areas with the architectural design factor. Within the explanations' scope, the focus was placed on the Apple brand, which revealed its concept and corporate identity in the store environment and was a pioneer in informatics in the 20th century. Fourteen store designs of the Apple brand in different scales and locations were selected in chronological order to be analysed formally. The brand's design approaches, advanced construction techniques, and building material preferences were examined using observation, content analysis, and tracing methods among qualitative methods. According to the analysis, it was seen that this brand attaches importance to the concepts of simplicity and transparency, which are among the basic design concepts in shaping the building. That glass building material constitutes the focal point in material preferences. Besides being one of the pioneers of the information sector, following developments in line with current material technology and advanced production systems in its existing stores and even being a pioneer with innovative details is an essential reflection of Apple's brand identity. As a result, it has been proven that following the innovations of their industry with the example of the Apple brand is not enough and that development in different areas contributes to brand development to improve the brand image.

Keywords: Apple, Brand Image, Production Techniques, Apple Stores

GİRİŞ

Tarih boyunca insanlar ticaretle ilişkili olmuştur. İlk zamanlarda insanlar, mal ve kaynakların takası ve satışı gibi çeşitli şekillerde ticaret yapıyorlardı; daha sonra insanların yerleşik yaşama geçişleri ile ticari alanlar ortaya çıktı. Ticari alanların ortaya çıkmasıyla ticaret, insan yaşamında hem sosyal hem de ekonomik olarak önemli bir yere sahip olmuştur. Zamanla bu ticari alanlar, sosyal, ekonomik, politik ve hatta dini unsurların iç içe geçtiği kentsel alanlara dönüşmüş ve yüzyıllar boyunca kentsel morfolojide önemli bir yere sahip olmuştur (Demirkan ve Dişkaya Taş, 2007). Günümüzde ise ticaret fonksiyonu için tüketicinin ihtiyaçları veya sosyal ihtiyaçları karşılamak yeterli olmamakta, ötesinde tüketiciyi cezbedip, niyetini değiştirebilecek ve onları satın almaya yönlendirebilecek mekânsal arayışlar bir unsur olması kaçınılmaz hale gelmektedir. Literatürde mekân atmosferinin, satın alma kararında ürünün kendisinden daha etkili olduğu; bu nedenle ticaret fonksiyonunu birincil etkileyen faktörler arasında yer aldığının altı çizilmektedir (Kotler, 1973). Bu noktada tüketicilerin davranışları incelenecek olursa tüketiciler bazı ticari mekanların diğerlerinden daha çekici olduğunu, bazı ticari mekanların bir refah duygusu uyandırdığını, mekânın teşvik edici hisler ile kendileri üzerinde olumlu bir izlenim bırakan mekanlardan daha fazla ürün satın aldıkları ve daha fazla para harcadıkları deneyimlerini paylaşmışlardır. Bu deneyimler sayesinde de mağaza özellikleri, tüketicilerin ruh hali ve satın alma davranışı arasında önemli etkileşimler sağladığı sonucuna varılmıştır (Spies ve diğ., 1997). Tüketicinin ruh halinin olumlu etkilenmesi durumu ise bir şirketin marka imajında da aynı etkiyi yaratacaktır. Marka imajı; ürün, marka adı, ambalaj, fiyat, renkler, satın alma noktası promosyonu, logo, perakendeciler, reklam ve diğer tüm promosyon türleri, marka sahibi, menşe ülkesi, ürün kullanıcıları ve hedef pazarı kapsayan şemsiye bir terimdir (Budhipurwwa ve Warmika, 2021).

Marka imajı açısından başarılı olan markalar incelendiğinde Forbes'in *Dünyasının En Değerli Markaları* (The Worlds Most Valuable Brands) (2020) listesinde lider olan markanın Apple markası olduğunu görülmektedir (URL-1). Pazar liderliğini elinde bulunduran markanın odak noktası, her zaman ürünlerinden öteye geçerek marka imajı olmuştur. Apple markası imajını, bir yaşam tarzı ve sadelik olarak konumlandırmıştır. Apple'ın marka imajının gelişimi ilk olarak 1976'nın ilk günlerinde Apple'ı kuran Ronald Wayne tarafından Apple logosunun tasarlamasına dayanmaktadır (Şekil 1). Daha sonraları Apple CEO'su olan Steve Jobs Apple adının ve logosunun tek olarak birleştirilmesine karar vermiştir. Bunun sonucu olarak logo tasarımcısı Rob Janoff tarafından oluşturulan, günümüzde de kullanılan logo ile özgünlük yaratmak kaygısıyla gereksiz çizgi ve resimlerin kullanılmadığı, sade, kolay anlaşılır logo tasarımı ile değişim yaşanmıştır. Logo tasarımlarındaki değişim ile hedeflenen yeni markanın kimliği ve marka imajını oluşturmak için temeller atılmıştır (URL-2).

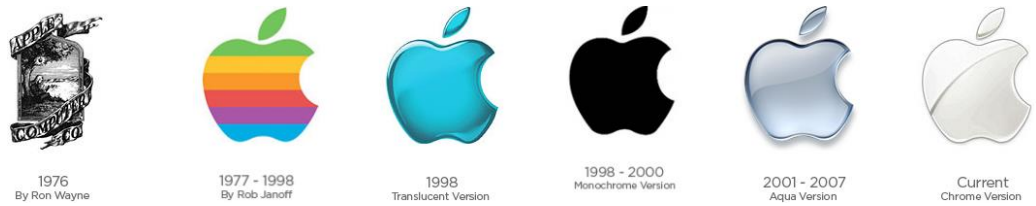

Şekil 1. Apple Markasına Ait Logo Gelişimi (URL-2)

Marka imajına yardımcı olmak için Apple şirketi, çoğunlukla cephesinde yalnızca Apple logosu bulunan, mimarisiyle dikkat çeken Apple Store mağazalarında tüketici hizmetlerine güvenmektedir. Çünkü, mağaza tasarımı marka kimliğini ifade etmek için en iyi araçlardandır (Kirby ve Kent, 2010). Apple Store mağazaları, alışveriş yapanların markanın ürünlerini deneyebileceği basit ve samimi bir atmosfer sağlamaktadır. Mağazalar, mağazaların ve markanın benimsenmesini kolaylaştırmak için böyle bir atmosfere sahiptir.

Apple şirketinin marka imajının oluşmasında etkili olan mağazalarının ilki, ABD'nin Virginia eyaletindeki Tysons Corner Center alışveriş merkezinde 2001'de açılmıştır (Şekil 2). Bu mağazanın markanın ilk mağazası olması açısından örnek olması hedeflenmiş, bu nedenle tasarım stratejisinin doğru belirlenmesi ve uzun yıllar kullanılabilecek bir vizyona sahip olması istenmiştir. Geniş cam yüzeylerin ve cam girişin kullanılması, dolu ile boş arasındaki ilişkinin dikkate alınarak şirketin benimsediği yalınlık ifadesini ve şeffaflık fikrini ortaya çıkarması mekânsal tasarımda önemli tasarım kararı olmuştur. Bu kararlara ek olarak, satış alanların açık planlamayla tasarlanması ve lineer hattın tüm bileşenler ile (mobilyalar, tavan tasarımı ve aydınlatma) benimsenmesi homojen bir dağılım sağlamıştır. Ayrıca alışveriş yapanların ürünlerin görünümü hakkındaki algısını oluşturan, satışları kolaylaştırdığı ve uygun bir ruh hali yarattığı için perakende mağaza tasarımının önemli bir parçası olan (Oh, 2016) aydınlatma sistemleri ile müşterilere dinamik bir alışveriş deneyimi sunulmuştur.

Şekil 2. Apple Store, Tysons Corner Center, Apple'ın ilk mağazası (URL-3)

İlk mağazasını açmasının ardından tüm mağazalarında aynı prensiplerin önemsendiği bir tutum sergileyen Apple şirketi, mağazalarının ticari görünümünü ve genel görsel görünümünü kapsayan ticari marka sertifikasını Mayıs 2010'da yayınlamıştır (Bell, 2013). Mağazaları, sertifikada yer alan ikonik tasarımdaki şık ve düzenli görünümleriyle tanınmaktadır (Şekil 3). Bu doğrultuda Apple'ın her bir mağazayı açmak için ortalama 10 milyon dolar harcadığını ve özenle seçilmiş lüks mahallelerde bulunduğunu bilinmektedir.

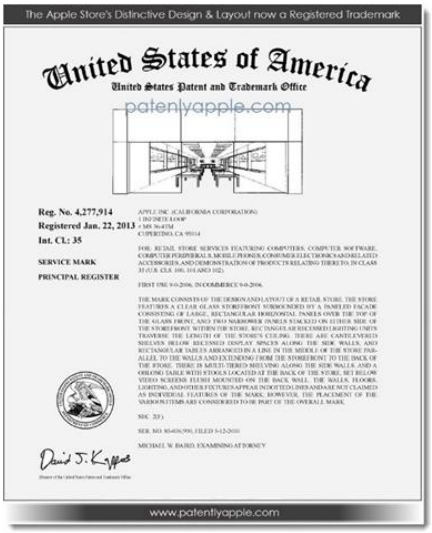
The Apple Store's Distinctive Design & Layout now a Registered Trademark

United States of America
United States Patent and Trademark Office

patentyapple.com

Reg. No. 4,277,914
Registered Jan. 22, 2013
Int. Cl.: 35

SERVICE MARK

PRINCIPAL REGISTER

www.patentyapple.com

Şekil 3. Apple Markasına Ait Mağaza Tasarımı Patenti (URL-4)

APPLE MARKA KİMLİĞİ VE MAĞAZA TASARIMLARI

Apple Mağazaları, Amerika Birleşik Devletleri de dahil olmak üzere yaklaşık bir düzine ülkedeki lüks alışveriş merkezlerinde ve kentsel alışveriş bölgelerinde genellikle trafiğin yoğun olduğu bölgelerde bulunur. Apple, 400 mağazasının sahibi ve işletmecisidir. Marka ürünlerinin ve ilgili öğelerin sunumu ile pazarlamasını basitleştirmek ve geliştirmek için tasarlandığı mağazalarında pazar taleplerini karşılamak için çeşitli boyutlarda mekânsal konfigürasyonlar geliştirmiştir (Berman ve diğ., 2018).

En temelde tüm Apple genel merkezleri, mağazaları ve veri merkezlerinde %100 yenilenebilir enerji hedefi bulunmaktadır. Tüm ölçeklerdeki kurgusunda gün ışığından etkin faydalanma, yenilenebilir enerji kaynaklarını kullanma gibi enerji politikası süren marka, mağazalarında temiz enerji kullanımıyla *Birleşmiş Milletler 2019 Küresel İklim Eylemi Ödülü*'nü kazanmıştır. Bu noktada hedef pazardaki yerini farklı kulvarlardaki başarıları ile pekiştiren Apple markasının mağaza tasarım ve uygulama açısından ene alınması önem

kazanmaktadır. Özellikle, bu süreçte benimsenen mimari tasarım ve yapım tekniklerinin nasıl rol aldığı önemli bir araştırma sorusudur. Bu çalışmada da ortaya atılan araştırma sorusu odağa alınmış; Apple mağaza tasarımları, veri toplama yöntemlerinden gözlemler ve içerik analizi kullanılarak incelenmiştir. *Gözlemler* faaliyetleri, eylemleri, ilişkileri, kültürü veya bir şeyleri yapmanın doğal yollarını belgelemek, keşfetmek ve anlamak için; *içerik analizi* ise belirlenen uygulamaların bağlamını belgelemek ve perspektifleri araştırmak doğrultusunda belirli bir konu veya alandaki resmi, kurumsal veya örgütsel görüşlerdeki değişiklikleri araştırmak için kullanılmıştır (Paradis ve diğ., 2016). Veri toplama analizinden sonraki aşamada ise elde edilen veriler iz sürme yöntemi kullanılarak değerlendirilmiştir. *İz sürme yöntemi* ile olayların süreçleri hakkındaki kanıtları analiz etmek, olayı açıklayabilen nedensel mekanizmalar hakkında hipotezler geliştirmek ve test etmek amaçlanmıştır (Özcan, 2018). Bu çalışmada Apple markasının farklı lokasyonlardaki mağaza tasarımları takip yöntemi ile analiz edilmiş ve mağazaların tasarımında kullanılan ileri yapım teknikleri değerlendirilmiştir.

SEÇİLEN APPLE MAĞAZALARININ İNCELENMESİ

Apple marka değeri, marka kimliği ile ilgili kavramların mağazalarının benimsediği tasarım konsepti, ileri yapım teknikleri ve yapı malzemesi tercihlerindeki etkilerini kavramayı amaçlayan bu çalışmanın kapsamı Apple markasına ait farklı lokasyonlarda bulunan *on dört* proje ile sınırlıdır. Çalışmada, Apple Store mağazaları içerisinden seçilen on dört proje belirlenirken, yapıların kente kattıkları değer, yenilikçi yapım teknikleri, yapı malzeme tercihleri etkili olmuştur. Bu bölümde kronolojik olarak sıralanan örneklemdeki mağazalara yönelik içerik analizleri aktarılacaktır.

Apple Fifth Avenue, NewYork, ABD

Sertifika girişimin bir parçası olarak, New York kentinde Manhattan bölgesindeki 5. Cadde'de yer alan mağazası ile özerk nitelikteki ve farklı boyutlardaki mağaza konfigürasyonlarına başlangıç verilmiştir. 2006 yılında New York'un en işlek caddesinde inşa edilen bu yapı Apple kimliğini en iyi yansıtan ve kısa sürede bir ikona dönüşen sıra dışı ve pratik bir tasarıma sahip olduğu için "*Apple'ın cam küpü*" olarak isimlendirilmiştir. Bu cam küp 10m x 10m x 10m ölçülerinde tasarlanan bir karşılama mekânı olup yer altında bulunan ana satış alanına giriş olmasının ötesinde doğal ışık sağlaması ve yenilikçi cam taşıyışı sistemi ile Apple'ın cesur ama açık politikasının formülasyonu olmuştur. Mağaza açıldığı yıllarda 90 parçadan oluşurken, 2011 yılında geçirdiği son tadilat sonrasında 15 devasa parça ve özel kristalize camlar ile daha şeffaf bir etkiye ulaşmıştır (Arslan, 2019). İlk tasarımıyla bile zamanının teknoloji sınırlarını zorlayan, yapısal çelik taşıyıcı içermeyecek şekilde çözülen cam küpteki son tadilat ile markanın şeffaflık unsurunu ne kadar ciddiye aldığını göstermektedir (Şekil 4).

Şekil 4. Apple Store New York mağazası günümüz ve 2011 tadilatından öncesi (URL-5)

Bu yaklaşım daha az bağlantı noktası anlamına gelirken, aynı zamanda bir ızgara üzerine yerleştirilecek bir üst yüzey yerine, her iki yönde çalışan iki cam kirişin üzerine yerleştirilecek bir üst kapak anlamına gelmektedir. Yani mükemmelliğe bir adım daha yaklaşmak, kendine ait bir alanı olmayan cam sektöründe bile bir ilke imza atmak demektir. Ayrıca yapıda yerin altındaki satış alanın merkezine inen dairesel cam merdiven ve cam asansör ile de yenilikçi bir tutum ortaya konmuştur. Hatta Steve Jobs'un marka ile özdeşleşen cam tasarımdaki taklitçileri nedeniyle orijinal cam merdiven tasarımının patentini aldığı bilinmektedir (Smith, 2013).

Apple Store, George Street, Sydney, Avustralya

Bohlin Cywinski Jackson Architecture tarafından tasarlanan mağaza 2008 yılında açılmıştır. Bulvar üzerindeki mevcut bir yapı önünde, en yüksek şeffaflığı elde etmek için alttan tek parça halinde yerleştirilen 13.5mx 3m ölçülerinde 6148 cam panel kullanılarak üç katlı, tamamen cam bir cephe inşa edilmiştir (Şekil 5a). Bu mağaza tasarımından önce, bu tür büyük panel formatları dünyanın hiçbir yerinde lamine edilmemiş iken (URL-6) ilk uygulama olması Apple mağazaları açısından önem arz etmektedir.

Apple Store Pudong

Bohlin Cywinski Jackson Architecture tarafından tasarlanan, Şangay'ın hareketli Pudong bölgesinin yakınında bulunan Apple Store, 2011 yılında açılmıştır (Şekil 5b). Mağaza, markanın simgeleşmiş cam cephe panellerinin üzerine yerleştirilmiş logosuyla sade bir tasarım sunmaktadır. Mağazanın içerisine girildiğinde de marka ile özdeşleşmiş cam tasarımla karşılaşılmaktadır. Mağazanın girişi, küp formundan farklılaşsa da benzer yapım tekniği ile uygulanan yaklaşık 10 metre yüksekliğinde büyük cam bir silindirdir. Cam silindir New York'taki tutumun bir yorumu olarak benzer şekilde camdan spiral merdivenle plazanın altındaki mağazaya iniş sağlamaktadır (URL-7).

(a)

(b)

Şekil 5. (a)Apple Store, George Street, Sydney, Avustralya (URL-6), (b) Apple Store Pudong (URL-7)

Apple Store, IFC Mall, Hong Kong

Apple'ın Hong Kong'daki ilk mağazası olan tasarım IFC Alışveriş Merkezi'nin bir parçası olarak tasarlanmıştır. Caddeyi 40 metrelik bir açıklıkla birbirine bağlayan bina olan Man Cheung Street'in 11 metre yukarısında asılı şekildeki yapı (Şekil 6a) ve Apple'ın tasarım kararlarına uygun nitelikte kararlar ile uygulanmıştır. Konumu nedeniyle dış cephede Hong Kong'un tayfun mevsiminde gördüğü aşırı yüksek rüzgâr yüklerine dayanacak şekilde detaylandırılmış. Hem cephedeki hem de detaylardaki cam elemanlar, köprü yapısının önemli sapmalarına uyum sağlayarak uygulanmıştır (Şekil 6b) (URL-8).

(a)

(b)

Şekil 6. (a) Apple Store, IFC Mall, Hong Kong, (b) Cephe ve diğer cam elemanlar (URL-8)

Apple Store, Stanford

Bohlin Cwinski Jackson, Apple markasının mimari kararlarını yeniden yorumlayarak 2013 yılında açılan Stanford mağazasında biçimlenmede farklılaşmıştır (Şekil 7a). 180 metrelik vitrin ve üç girişli mağazanın giriş bölümü, cephe boyunca ince cam kanatların yapısal desteğiyle kolonsuz geçilmiş, bu tasarım sayesinde de havada asılı bir tavan hissi uyandırılmak istenmiştir. İç ve dış mekân arasındaki sınırların kaldırıldığı yapıda cam tavan ise narin paslanmaz çelik kirişler ile desteklenmiş (URL-9), cephedeki seçilen malzeme ile şeffaf, uygulanan aydınlatma ile parlak ve açık bir görünüm sergilenmiştir.

Apple Store, Zorlu Center, İstanbul, Türkiye

Norman Foster (Foster Group) tarafından tasarlanan Türkiye'deki ilk Apple Store mağazası, 2014 yılında İstanbul Zorlu Center'da açılmıştır. Bu örnekte de dünya genelindeki

tüm mağazalarda görülebilen Apple'ın tasarım politikası ve yönergeleri üzerinden bir tasarım geliştirilmiştir. Mağaza iki kattan oluşmakta ve en üstte, Zorlu Center'ı çevreleyen binalardan açıkça görülebilen ve mağaza tavanında Apple logosunun yazısının görülebildiği bir cam boşluk bulunmaktadır (URL-10). Alışveriş merkezinin ortasında çıkıntı yapan, yanlarda camdan yapılmış ve alışveriş alanının doğal ışık almasını sağlayan cam bir küp şeklinde tasarlanmıştır (Şekil 7b). Bir havuzun ortasına konumlandırılan kütle yapısal silikon ile bir arada tutulan, görünür hiçbir bağlantısı olmayan 10 metre genişliğinde, 3 metre yüksekliğinde dört cam panelden ve onları bir arada tutan karbon fiber takviyeli plastik (CRFP) çatıdan oluşmaktadır. Mağaza için patenti alınan cam merdiven kullanılarak yeraltındaki satış alanına geçilmektedir. Cam giriş, doğal aydınlatmaya da izin vermektedir. Mağaza, 2014 yılında tasarımı ile Yapı Mühendisleri Kurumu'ndan ve Yapısal Mühendisler Enstitüsü tarafından ödül kazanmıştır.

(a)

(b)

Şekil 7. (a) Apple Store, Stanford (URL-9), (b) Apple Zorlu Center (URL-10)

Apple Store, Union Square, San Francisco

2016 yılında San Francisco'da açılan Union Square mağazasının tasarımı, Norman Foster (Foster Group) liderliğinde yapılmıştır. San Francisco'nun hareketli birleşim meydanında yer alan mağaza 12,8 metre yüksekliğindeki camdan sürgülü kapıları ile, mağazanın mevcut meydanı kuzeydeki yeni bir plazaya bağlamasına olanak tanıyarak kesintisiz kentsel geçirgenlik sağlamaktadır (Şekil 8a). Bu kapılar geçirgenliğe izin verirken, yapıda doğal havalandırmaya da yardımcı olmaktadır. Bina, komşu Grand Hyatt otelinin bodrum katındaki balo salonunun üzerinde köprü oluşturan dev bir çelik kafes yapı ile desteklenmektedir (URL-11). Son derece ince kolonsuz zemin yapısı, titreşimi ortadan kaldırmak için ayarlanmış kütle damperleri ile mümkün kılınmıştır. Cam merdivenin basamakları yüzüyor gibi görünecek şekilde özel olarak tasarlanmıştır (URL-12). Mağaza, çoğu Apple mağaza tasarımında olduğu gibi, binanın çatısına entegre edilmiş 130 fotovoltaik panelin ürettiği güçle %100 yenilenebilir enerji ile mağazaya güç sağlamaktadır. Mağazanın arka cephesi ön cephe gibi tamamen camla kaplanmıştır. Arka cephesinde, yaklaşık 15 metre yüksekliğinde yeşil bir yangın duvarı bulunmaktadır (Van den Berg, 2017).

Apple Park, Cupertino, California

Apple Park, Apple şirketinin 2017'de açılan, ABD'nin Cupertino, California'daki 1 Infinite Loop caddesindeki genel merkezidir (Şekil 8b). Öncelikle Steve Jobs tarafından, sonrasında da birçokları tarafından kullanılan "uzay gemisi" tabiri bu kampüsün temelinde

yatan yenilikçi tasarım fikirlerini tarif eder. Marka değerlerinin ve tasarım ideallerinin bir ifadesi olmayı amaçlayan yapıda en güncel malzeme ve teknikler kullanılmıştır. Bulunduğu bölge sebebiyle öncelikli olarak sismik yalıtım ile tasarlanan binada taban izolatörler kullanılmış olup; şu anda dünyanın en büyük temelden izole edilmiş binası olma özelliğine sahiptir. Ayrıca yapı o tarihe kadar uygulanan en büyük kavisli cam panellere sahiptir. Ek olarak %100 geri dönüştürülebilir malzeme kullanmasının yanında çatıda kullanılan 700 binden fazla güneş paneli ile kendi enerjisini üreten bina ile Apple şirketi sürdürülebilirliğe verdiği önemi de ortaya koymuştur (URL-13).

(a)

(b)

Şekil 8. (a) Apple Store, Union Square, San Francisco (URL-12), (b) Apple Park, Cupertino, California (URL-13)

Apple Store, Dubai Mall, Dubai, Birleşik Arap Emirlikleri

Apple'ın tüm mağazalarının en büyük metrekaresine sahip olan mağaza, 2017 yılında Dubai'deki Mall of Emirates'te hizmet vermeye başlamıştır (Şekil 9a). Norman Foster (Foster Group) tarafından tasarlanan mağaza, Dubai'nin iklimini kolaylaştırmak ve sürekli değişen çevre koşullarına yanıt vermek için 11,5 metre yüksekliğinde on sekiz motorlu Güneş Kanatları tasarlanmıştır. Güneş açılarının derinlemesine incelenmesiyle tasarlanan benzersiz kanat deseni, mağazanın içinde duran kişilere engelsiz bir görüş sağlarken, benekli gölgelerle mağazaya kontrollü bir gün ışığı girişi sağlamaktadır (URL-14). Geleneksel Mashrabiya'dan esinlenen her güneş kanadı, 340 karbon fiberle güçlendirilmiş polimer çubuklardan yerel olarak üretilmiş ve 55 metre genişliğindeki 18 panel, dünyanın en büyük kinetik sanatı ve mühendisliğinin entegre bir ürünüdür. Apple'ın Dubai Mall mağazası, markanın geleneksel ile çağdaş olanı birleştiren efsanevi tarzlarından birini etkili bir şekilde yansıtmaktadır (URL-15).

Apple Store, Piazza Liberty, Milano, İtalya

Apple'ın amiral gemisi mağazalarından biri olan Piazza Liberty, Milano'nun en işlek caddelerinden biri olan Corso Vittorio Emanuele yakınlarındaki bir meydanın altında 2018'de açılmıştır (Şekil 9b). Apple ve Foster Group arasındaki iş birliğinin ürünü olan mimari, meydanı devasa bir açık hava tiyatrosuna dönüştürmüş ve su kullanımı sayesinde mekâna benzersiz bir hava katmıştır. Ayrıca, Foster + Partners, mağazayı yenilenebilir enerjiyle tamamen beslemek için sürdürülebilir teknolojileri de dahil etmiştir (URL -16). 12 metre genişliğinde, 8 metre yüksekliğinde ve 2,5 metre derinliğindeki cam duvarlardan akan su, İtalyan kültüründe önemli bir yere sahip olan çeşme unsurlarına gönderme yapmaktadır.

Büyük bir çeşmenin altında ıslanmadan yürümek fikri üzerine kurulan mağaza, çelik basamaklardan yapılmış yüzer dirsekli merdivenlerinden oluşmaktadır. Yeraltı mağazası hem kullandığı öğeler hem de mimari kompozisyonu ile markanın tüm mağaza konseptlerinin en özgün olanıdır (URL-17-18).

(a)

(b)

Şekil 9. (a) Apple Store, Dubai Mall (URL-15), (b) Apple Store, Piazza Liberty, Milano (URL-18)

Apple Aventura, Miami, ABD

Apple'ın Miami'de bulunan ve Aventura Alışveriş Merkezi'ndeki mağazası Foster + Partners tarafından tasarlanmıştır (Şekil 10a). 2019 yılında açılan mağazada, Miami'nin kendine has Art Deco mimarisiyle harmanlanan bir yapı oluşturmak ve ince çelik ve beton sütunlarla desteklenen abartılı, dalgalı bir beton çatı uygulamasını hayata geçirmek amaçlanmıştır. Beyaz prekast beton ile inşa edilen ilk Apple Store, Apple Aventura mağazasıdır. Apple Aventura'nın içindeki beton bileşen, 18,2 metre aralıklı sütunlar arasında uzanan 24,3 metre uzunluğundaki kiriş, beton bir muhafaza ile kaplanmış ince çelik kolonlar arasında 18,2 metre uzanmaktadır. Kirişler arasında, 6 metre genişliğindeki beton kemerler, akustik zayıflatma için alt tarafta beyaz bir kumaşla kaplanmış, beşik tonozlu bir tavan oluşturmak için uzanmaktadır. Çatı, 6 metre genişliğinde beyaz renkli yedi beton kemerden yapılmıştır. Beşik tonozlu tavan, yine beyaz renkli ve beton bir kasa ile kaplanmış ince çelik sütunlarla desteklenmiştir (URL-19-20).

Apple Store, Bangkok Central World, Tayland

Apple'ın Central World mağazası, 2020 yılında Foster + Partners ve yerel stüdyo Architects 49 ile iş birliği içinde tasarlanmıştır (Şekil 10b). Apple tarafından "Tree Canopy" olarak adlandırılan, ağaç benzeri iç mekanları çerçeveleyen tavandan tabana kavisli bir cam silindirden oluşmaktadır (URL-21). Ahşap benzeri iç ahşap kaplama, merkezi destek 1.461 Avrupa beyaz meşe profilinden oluşur. Özenle hazırlanmış profiller mekâna akustik destek sağlamaktadır. Müşterileri ahşap merkezi çevreleyen sarmal bir merdiven veya paslanmaz çelik kaplı silindirik bir asansörle karşılayan mağaza, şehrin yenilikçi ve fütüristik görünümünü yerel ve geleneksel unsurlarla harmanlamıştır. Kendine özgü şekli ile dışarıdan görülebilen ahşap kanopi, 360 derecelik bir görünüme sahiptir (URL-22-23).

(a)

(b)

Şekil 10. (a) Apple Aventura (URL-20), (b) Apple Store, Bangkok Central World (URL-21)

Apple Store, Sanlitun, Beijing, Çin

Çin'deki ilk Apple mağazası olarak Sanlitun'da Foster Group ortaklığıyla 2020 yılında hizmete giren mağaza hem yağmurdan hem de güneşten korunma sağlatan saçak oluşturan bir çatı ile tasarlanmıştır (Şekil 11a). Aktif deprem zonu üzerinde bulunan mağazada sismik kuvvetlere etkin bir şekilde direnç gösteren kafes kiriş-moment çerçeve sistem (STMF) kullanılarak kolonsuz geçilen geniş açıklık için imkân yaratılmıştır. Ayarlanmış kütle sönümleyiciler üst kat konsolundaki titreşimleri azaltmak için ve burkulma önlenmiş çaprazlı çerçeveler (BRBF) ise mevcut bodrum üzerindeki yapısal etkiyi en aza indirmek için kullanılmıştır (URL-24). Yenilenebilir enerji tutumuna yönelik ise 390 metrekarelik çatıdaki entegre fotovoltaik paneller mağazanın enerji tüketimini kısmen dengelerken, özel üretilen entegre tavan sistemi havalandırma, soğutma, yangından korunma ekipmanı ve aydınlatma ekipmanları barındırmaktadır. Ek enerji tasarrufu önlemleri arasında gelişmiş cephe tasarımı, optimize edilmiş klima ve verimli aydınlatma sistemleri yer almaktadır.

Apple Store, Marina Bay Sands, Singapur

Singapur'da Marina Bay Sands'de bulunana mağaza en son açılan mağazalar arasında olup diğer mağazalardan ayrılarak Apple'ın ilk yüzen mağazası özelliğindedir (Şekil 11b). Dünyanın en rekabetçi mimari tasarım pazarlarından biri olan Singapur'un bir bahçe şehri olma tutkusu için kritik önem taşıyan yapı (URL-25); siyah cam tabanlı ve tamamen cam cepheli, 114 cam parçası ve sadece 10 dikey olarak bağlı direkten oluşan, 30 metre çapında, tamamen kendi kendini destekleyen kubbe formuna sahiptir (URL-26). Foster Group tarafından inşa edilen cam kubbe, şehir siluetinin 360 derecelik panoramik manzarasını kesintisiz olarak sağlamaktadır. Hibrit çelik ve cam kubbede kullanılan kavisli elemanlar camın ağırlığını korurken aynı zamanda yapıya gölge sağlamaktadır. Yukarı doğru kıvrılan kumaş kaplı bölmeler enerji kontrolü, güneş kırıcılığı ve akustik konfor sunmaktadır. Bitişikteki alışveriş merkezinin 45 metrelik su altı tüneli, binanın girişi olarak hizmet vermektedir.

(a)

(b)

Şekil 11. (a) Apple Store, Sanlitun, Beijing, Çin (URL-24), (b) Apple Store, Marina Bay Sands, Singapur (URL-25)

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Bir mağazanın ve çevresinin fiziksel özellikleri veya atmosferi, tüketici algılarını etkiler. Mağazaya girdikten sonra zemin renkleri, aydınlatma, kokular, müzik ve satış personeli imajına katkıda bulunur. Marka imajına katkıda bulunan bu faktörleri sağlamak özverili, planlı ve uzun vadeli çabalar gerektirmektedir. Bu nedenle markalar, tüketicilerin ihtiyaçlarını karşılamak ve rakipleriyle rekabet etmek için mağazalarının atmosferi konusunu dikkate almaktadır. Bu çerçevede, mağaza atmosferi kapsamında mağazalarında konseptini ve kurumsal kimliğini ortaya koyan, dünyanın en büyük teknoloji şirketi olan Apple şirketi incelenmesi gereken bir markadır. Apple şirketi, mağaza atmosferi ve marka imajı kavramlarının şirketlere küresel bir kimlik kazandırmadaki önemini gözler önüne sermekteyken, yaklaşık yarım asırdır sektörde yer almasına rağmen markanın 20 yıl önceki değişimiyle farklı alanlarda atılım göstermiştir. Çalışma kapsamında bu atılımlardan ticari mekân tasarımı ve tutumu kapsamında bir inceleme hedeflenmiştir.

44 ülkede bulunan mağazaları ve veri merkezlerinde marka imajı oluşturmak için tümünde cephede ve yapı elemanlarında şeffaflık arayışında, son malzeme teknolojisini takip eden uygulamaları, yapım tekniği olarak çağın sorunlarına çözüm aramaları ve iç mekânda yapı elemanları ve mobilyalarda son teknolojik gelişmelerine dikkat ettiği bilinmektedir. Tüm bu detaylar, Apple kimliğinin yansımalarıdır ve kimliğin yaratılmasının pratik unsurlarıdır. Çalışma kapsamında Apple şirketine ait farklı lokasyonlardaki on dört mağaza uygulaması kronolojik sıra baz alınarak incelenmiştir. Örneklem grubu oluştururken kente kattıkları değer, yenilikçi yapım teknikleri, biçimlenme tutumları etkili olmuştur. Literatür taraması aracılığıyla gözlem ve içerik analizi kullanılarak elde edilen veriler iz sürme yöntemi kullanılarak Apple'ın mimarideki evrimini göstermeyi hedefleyen bu nitel araştırmada mağazalara ait benimsenen tasarım anlayışları, ileri yapım teknikleri ve malzeme seçimleri karşılaştırılmıştır (Tablo 1).

Tablo 3. Apple Store Mağazaları Yapı Bilgileri, Malzeme, Taşıyıcı Sistem Değerlendirmesi

	Tasarım Ekibi	Yapı Yeri	Yapım Yılı	Ölçek	Kat Sayısı	Cephe Malzemesi	Çatı Malzemesi	Düşey Sirkülasyon Malzemesi	İç Dekorasyon Malzemesi	Taşıyıcı Sistem
Apple Fifth Avenue	Bohlin Cywinski Jackson	New York/ ABD	2006	Orta	8	Cam	Cam	Cam	Ahşap	Yığma Strüktür, İskelet Strüktür, Çelik Kafes Strüktür ve Cam Strüktür
Apple Store, George Street	Bohlin Cywinski Jackson	Sydney/ Avustralya	2008	Orta	3	Cam	Cam	Cam	Ahşap	Yığma Strüktür, İskelet Strüktür, Çelik Kafes Strüktür ve Cam Strüktür
Apple Store Pudong	Bohlin Cywinski Jackson	Şangay/ Çin	2011	Orta	2	Cam	Cam	Cam	Ahşap	Çelik Strüktür ve Cam Strüktür
Apple Store, IFC Mall	Bohlin Cwinski Jackson ve Woods Bagot	Hong Kong	2011	Orta	2	Cam	CFRP	Cam	Ahşap	İskelet Strüktür ve Cam Strüktür
Apple Store, Stanford	Bohlin Cywinski Jackson	Palo Alto/ Kaliforniya/ ABD	2013	Orta	1	Cam	Cam	X	Ahşap	Yığma Strüktür ve Cam Strüktür
Apple Store, Zorlu Center	Foster + Partners	İstanbul/ Türkiye	2014	Orta	3	Cam	CFRP	Cam	Ahşap	İskelet Strüktür ve Cam Strüktür
Apple Store, Union Square	Foster + Partners	San Francisco/ ABD	2016	Orta	2	Cam ve Yansıtıcı Malzeme	Yansıtıcı Malzeme	Cam	Ahşap	İskelet Strüktür, Çelik Kafes Strüktür ve Cam Strüktür
Apple Park, Cupertino	Foster + Partners	Cupertino/ Kaliforniya/ ABD	2017	Büyük	5	Cam	Yansıtıcı Malzeme	Cam	Ahşap	İskelet Strüktür ve Cam Strüktür
Apple Store, Dubai Mall	Foster + Partners	Dubai/ Birleşik Arap Emirlikleri	2017	Büyük	4	Cam ve Kar. Fiber	Yansıtıcı Malzeme	Kaplama	Ahşap	İskelet Strüktür ve Çelik Çerçeve Sistem
Apple Store, Piazza Liberty	Foster + Partners	Milano/ İtalya	2018	Orta	2	Cam	Cam	Çelik	Ahşap	Yığma Strüktür ve Cam Strüktür
Apple Aventura	Foster + Partners	Miami/ ABD	2019	Büyük	2	Cam, Beton ve Çelik	Beton	Beton	Ahşap	Yığma Strüktür, İskelet Strüktür, Çelik Kafes Kiriş, Cam Strüktür
Apple Store, Bangkok Central World	Foster + Partners	Bangkok/ Tayland	2020	Orta	2	Cam	Ahşap ve CFRP	Cam	Ahşap	İskelet Strüktür ve Cam Strüktür
Apple Store, Sanlitun, Beijing	Foster + Partners	Sanlitun/ Çin	2020	Orta	1	Cam	CFRP	Cam	Ahşap	İskelet Strüktür ve Cam Strüktür
Apple Store, Marina Bay Sands	Foster + Partners	Singapur	2020	Orta	2	Çelik ve Cam	Çelik ve Cam	Cam	Ahşap	Çelik Kubbe ve Cam Strüktür

Bu karşılaştırmaya göre, incelenen Apple şirketine ait yapılar, minimal ve modern tasarımlara sahip olduğu tespit edilmiştir. Yapılar modern tasarımları ile marka kimliğini oluştururken, kentlerinde kimliğini oluşturma açısından da kentlere katkı sağlamaktadır. Yapılara ait mimari özellikler, cephenin cam malzeme aracılığıyla şeffaflaştığı ve şeffaf cephede markanın logosunun yer aldığı görülmüştür. Bununla birlikte, Apple şirketine ait yapıların mimarisinin ileri yapım teknikleri özellikleri içerdiği, dönemine ait son teknoloji ve malzeme arayışında olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İç mekânda, sergi alanlarında ahşap malzeme kullanımı, düşey sirkülasyonda cam malzeme kullanımı, yalın malzeme kullanımı, açık plan tasarımı ile kullanıcıları içine çeken bir tasarıma sahiptir. Bu mekanlarda çoğunlukla beyaz renk kullanılmıştır. İç mekândaki bu tasarım kararları ve cephede kullanılan cam ve alüminyum malzemelerin kombinasyonu ile sağlanan uyum; şeffaflık, doğallık, sadelik gibi kavramları anlatırken markanın sıcak bir atmosfer yaratmasına yardımcı olmuştur. Çatı malzemesi olarak ise, şirketin kendiyle bağdaştırdığı CFRP malzeme sıklıkla kullanılmıştır. Merdiven ve asansör gibi düşey sirkülasyonu sağlayan yapı kısımlarında da cam veya taş esaslı kaplama malzemesi kullanılmıştır.

Şirketin kimliğini yakaladığı cam malzemenin yeniliklerini her zaman takip eden Apple şirketi, mükemmeli ararken cam malzeme teknolojisine yön veren konuma gelmiştir. Yapılarında, sürdürülebilir yapı tasarımlarına gitmek, sürekli üzerinde çalıştıkları yenilikçi malzemelerin avantajlarından yararlanarak, insan sağlığına önem veren yapı malzemelerini kullanmak, şirketin ürünlerinde kazandığı güveni pekiştirmeye katkı sağlamıştır. Sonuç olarak, Apple markası örneğiyle küresel bir şirket olmanın yolunun, teknolojinin getirdiği yeniliklerden uzak durmak yerine teknolojiye yön vermek olduğu görülmektedir. Hatta kendi sektöründeki yenilikleri takip etmenin de yeterli olmadığı, marka imajını geliştirmek için farklı alanlarda da gelişim göstermenin marka gelişimine katkı sağladığı kanıtlanmaktadır.

KAYNAKÇA

Arslan, J. (2019). *Markaların Mekânlaşması: Apple Markası Üzerinden Bir Değerlendirme*. Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Bell, K. (2013, 24 Ocak). The Apple Store's Iconic Look Is Now Trademarked. *Cult of Mac*. https://www.cultofmac.com/211995/the-apple-stores-iconic-look-is-now-trademarked/ adresinden erişildi.

Berman, B., Evans, J. R. ve Chatterjee, P. (2018). *Retail management: A strategic approach* (Thirteenth edition.). NY: Pearson.

Budhipurwwa, I. A. N. ve Warmika, I. G. K. (2021). The Role Of Brand Image As Mediation In The Effect Of Store Atmosphere On Impulse Buying (Study On Beachwalk Shopping Center Customers), 7.

Demirkan, M. ve Dişkaya Taş, S. (2007). Tarihi Gelişim Süreci İçerisinde Alışveriş Merkezleri. *Journal of İstanbul Kültür University*, (1), 15-22.

Kirby, A. E. ve Kent, A. M. (2010). Architecture as brand: Store design and brand identity. *Journal of Product & Brand Management*, *19*(6), 432-439. doi:10.1108/10610421011085749

Kotler, P. (1973). Atmospherics as a Marketing Tool. *Journal of Retailing*, *49*(4), 48-61.

Oh, H. (2016). *How Does Lighting Of Stores Interact With Global Versus Local Processing Modes Of Shoppers In Retail Environments*. University Of Florida.

Özcan, N. (2018). Nitel Araştırma Yöntemlerinden İz Sürme (Tracer) ve Kan Transfüzyonu Sürecinde Bir Uygulama Örneği. *Journal of Health Services and Education*, *2*(2), 58-65. doi:10.26567/JOHSE.2018250151

Paradis, E., O'Brien, B., Nimmon, L., Bandiera, G. ve Martimianakis, M. A. (Tina). (2016). Design: Selection of Data Collection Methods. *Journal of Graduate Medical Education*, *8*(2), 263-264. doi:10.4300/JGME-D-16-00098.1

Smith, S. (2013, 24 Nisan). Apple granted a trademark over physical layout of the Apple Stores. *Azrights*. https://azrights.com/media/news-and-media/blog/intellectual-property/2013/04/apple-store-trademark/ adresinden erişildi.

Spies, K., Hesse, F. ve Loesch, K. (1997). Store atmosphere, mood and purchasing behavior. *International Journal of Research in Marketing*, *14*(1), 1-17. doi:10.1016/S0167-8116(96)00015-8

Van den Berg, K. (2017). Zur Epistemologie gegenwärtiger Zeigeregime: Louvre Lens und der Apple Store am Union Square in San Francisco. *Zeitschrift für Medien- und Kulturforschung*, *8*(1), 41-60. doi:10.28937/1000107621

URL-1: The 2020 World's Most Valuable Brands. (2021). *Forbes*. 10 Nisan 2021 tarihinde https://www.forbes.com/the-worlds-most-valuable-brands/ adresinden erişildi.

URL-2: Creative, T. L. (2019, 3 Eylül). Apple Logo Evolution—It all Started With a Fruit. *Medium*. 12 Nisan 2021 tarihinde https://thelogocreative.medium.com/apple-logo-evolution-it-all-started-with-a-fruit-e976427f5292 adresinden erişildi.

URL-3: R010.png (1440×806). (2020). 10 Nisan 2021 tarihinde https://rtlimages.apple.com/cmc/dieter/store/16_9/R010.png?resize=1440:806&output-format=jpg&output-quality=85&interpolation=progressive-bicubic adresinden erişildi.

URL-4: 6a0120a5580826970c017ee7dae68d970d-800wi (800×988). (2021). 10 Nisan 2021 tarihinde https://www.patentlyapple.com/.a/6a0120a5580826970c017ee7dae68d970d-800wi adresinden erişildi.

URL-5: Apple unveils rebuilt Fifth Avenue glass cube store. (2011, 4 Kasım).*Digital Trends*. 14 Nisan 2021 tarihinde https://www.digitaltrends.com/apple/apple-unveils-rebuilt-fifth-avenue-glass-cube-store/ adresinden erişildi.

URL-6: Apple Retail Store Sydney. (2021). *Seele façade construction*. 1 Nisan 2021 tarihinde https://seele.com/references/apple-retail-store-sydney/ adresinden erişildi.

URL-7: Apple Store Pudong. (2021).*Architect*. 8 Nisan 2021 tarihinde https://www.architectmagazine.com/project-gallery/apple-store-pudong-110 adresinden erişildi.

URL-8: Eckersley O'Callaghan—Engineers -. (t.y.). 1 Nisan 2021 tarihinde https://www.eocengineers.com/en/projects/apple-ifc-mall-72 adresinden erişildi.

URL-9: Stanford Apple Store / Bohlin Cywinski Jackson. (2017, 2 Mayıs). *ArchDaily*. 8 Nisan 2021 tarihinde https://www.archdaily.com/870365/stanford-apple-store-bohlin-cywinksi-jackson adresinden erişildi.

URL-10: www.fosterandpartners.com, F. + P. /. (2021). Apple Zorlu Centre, Istanbul | Foster + Partners. 2 Nisan 2021 tarihinde https://www.fosterandpartners.com/projects/apple-zorlu-centre-istanbul/ adresinden erişildi.

URL-11: Apple opens green-filled san francisco union square store by foster + partners. (2016, 23 Mayıs).*Designboom | architecture & design magazine*. 2 Nisan 2021 tarihinde https://www.designboom.com/architecture/apple-foster-partners-san-francisco-union-square-store-opening-05-23-2016/ adresinden erişildi.

URL-12: Apple Store, Union Square | Foster + Partners. (2021).*Archello*. 2 Nisan 2021 tarihinde https://archello.com/project/apple-store-union-square adresinden erişildi.

URL-13: Apple Park opens to employees in April. (2021).*Apple Newsroom*. 2 Nisan 2021 tarihinde https://www.apple.com/newsroom/2017/02/apple-park-opens-to-employees-in-april/ adresinden erişildi.

URL-14: Apple Dubai Mall | Foster + Partners | Archello. (2021). 2 Nisan 2021 tarihinde https://archello.com/project/apple-dubai-mall adresinden erişildi.

URL-15: Architectural Details: Foster + Partners' Transforming Apple Store Façade—Architizer Journal. (2021). 2 Nisan 2021 tarihinde https://architizer.com/blog/inspiration/stories/architectural-details-foster-partners-apple-store-dubai/ adresinden erişildi.

URL-16: Apple Retail Store Piazza Liberty. (2021). *Seele façade construction*. 2 Nisan 2021 tarihinde https://seele.com/references/apple-retail-store-piazza-liberty/ adresinden erişildi.

URL-17: Apple Piazza Liberty, Perşembe Günü Milano'da Açılıyor. (2021).*Apple Newsroom (Türkiye)*. 2 Nisan 2021 tarihinde https://www.apple.com/tr/newsroom/2018/07/apple-piazza-liberty-opens-thursday-in-milan/ adresinden erişildi.

URL-18: Fountains jet water over entrance to Foster + Partners' sunken Apple store in Milan. (2018, 26 Temmuz).*Dezeen*. 2 Nisan 2021 tarihinde https://www.dezeen.com/2018/07/26/foster-partners-apple-store-milan-italy-architecture/ adresinden erişildi.

URL-19: Wavy white concrete roof tops Foster + Partners' Aventura Apple store in Miami. (2019, 27 Ağustos).*Dezeen*. 14 Nisan 2021 tarihinde https://www.dezeen.com/2019/08/27/apple-aventura-store-foster-partners-miami-florida/ adresinden erişildi.

URL-20: www.fosterandpartners.com, F. + P. /. (2021). Apple Aventura | Foster + Partners. 14 Nisan 2021 tarihinde https://www.fosterandpartners.com/projects/apple-aventura/ adresinden erişildi.

URL-21: Apple Central World Bangkok / Foster + Partners. (2020, 13 Ağustos).*ArchDaily*. 2 Nisan 2021 tarihinde https://www.archdaily.com/945648/apple-central-world-bangkok-foster-plus-partners adresinden erişildi.

URL-22: "apple central world" in bangkok organized around tree canopy. (2020, 5 Ağustos).*Designboom | architecture & design magazine*. 2 Nisan 2021 tarihinde https://www.designboom.com/architecture/apple-central-world-bangkok-thailand-08-05-2020/ adresinden erişildi.

URL-23: Tree-like column is centrepiece of Apple Central World by Foster + Partners. (2020, 13 Ağustos).*Dezeen*. 2 Nisan 2021 tarihinde https://www.dezeen.com/2020/08/13/apple-central-world-foster-partners-bangkok-thailand/ adresinden erişildi.

URL-24: Foster + partners completes "apple sanlitun" store in beijing. (2020, 3 Ağustos).*Designboom | architecture & design magazine*. 1 Nisan 2021 tarihinde https://www.designboom.com/architecture/foster-partners-apple-sanlitun-store-beijing-08-03-2020/ adresinden erişildi.

URL-25: Apple Marina Bay Sands / Foster + Partners. (2020, 10 Eylül).*ArchDaily*. 2 Nisan 2021 tarihinde https://www.archdaily.com/947422/apple-marina-bay-sands-foster-plus-partners adresinden erişildi.

URL-26: Apple unwraps spherical glass Apple Store in Singapore by Foster + Partners. (2020, 9 Eylül).*Dezeen*. 2 Nisan 2021 tarihinde https://www.dezeen.com/2020/09/09/apple-marina-bay-sands-store-spherical-singapore-foster-partners/ adresinden erişildi.

MİMARİ BİÇİMLENDİRMEDE MARKA ETKİSİ; İKONİK MAĞAZALARIN MALZEME VE YAPIM TEKNOLOJİSİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

BRAND EFFECT IN ARCHITECTURAL FORMATION; EVALUATION OF ICONIC STORES IN TERMS OF CONSTRUCTION MATERIAL AND TECHNOLOGY

Arş. Gör. Merve Başgül
Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Mühendislik-Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Kırşehir, Türkiye. ORCID No: https://orcid.org/0000-0003-3821-2984
Doç. Dr. Zeynep Yeşim İlerisoy
Gazi Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Ankara, Türkiye.
ORCID No: https://orcid.org/0000-0003-1903-9119

Özet

19.yy. itibariyle markalar, görsel iletişim platformu olan mimari yardımıyla kurum kimliklerini hedef kitleye aktarmayı tercih etmişlerdir. Özellikle günümüzde inşaat sektörünün gelişmesiyle birçok marka, verdiği hizmetin yanı sıra bulunduğu şehrin simgesi haline gelebilmek için ikonik yapı yarışı içerisindedir. Markaların kimliğini, kalitesini ya da iletmek istediği mesajı en iyi şekilde aktaran yapıları ise mağazalarıdır. Bu sebeple mağazalarda farklı mimari biçimlendirmeler ön plana çıkmaktadır. Çalışma kapsamında endüstrileşme sürecinin başlaması ile mimari eserin oluşumunda yenilikçi yaklaşımların sergilendiği farklı niteliklerdeki mağazaların mimari biçimlendirme süreci ele alınmıştır. Çalışma yöntemi olarak; nitel yöntemlerden veri toplama ve iz sürme metotları kullanılmıştır. Yapım tekniği ve uygulama kararları, kullanılan malzemeler, farklılaşan temel tasarım parametreleri ve biçimlendirme strüktürü ana başlıkları altında bir değerlendirme tablosu oluşturulmuştur. Mağaza örneklerinin bulunduğu tablodan çıkarımlar yapılarak marka kimliğinin mimari yardımıyla yansıtılmasındaki tutum elde edilmeye çalışılmıştır. Değerlendirme kapsamında her ne kadar biçimsel farklılıklar görülse de genel anlamda çağı yansıtan yapı malzemeleri, tasarım ve biçimlendirme parametreleri üzerinde durulduğu gözlemlenmiştir. Detaylandırılacak olursa; geometrik formların tercih edildiği, yapı malzemesi kararında camın rağbet gördüğü, uygulamalarda yenilikçi arayışların arandığı söylenebilir. Sonuç olarak marka değeri yüksek bir ticari mekân kurgulanırken yapılarının biçimlenmesinde tercih edilen tasarım parametrelerinin, kullanılan yapım tekniğinin ya da malzeme özelliklerinin önemli bir payı olduğu göz önüne çıkarılmıştır. Bu çalışmanın mimarlık etiği açısından tasarım evresini besleyecek nitelikte olacağı düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: Marka, Mağaza, Biçim, Yapım Teknikleri, Malzeme.

Abstract

As of the 19th century, brands preferred to convey their corporate identities to the target audience with the help of architecture, which is a visual communication platform. Especially with the development of the construction industry today, many brands are in the iconic building race to become the symbol of the city they are located in, as well as their services. The structures that convey the identity, quality, or message of the brands in the best way are

their stores. For this reason, different architectural configurations come to the fore in the stores. Within the scope of the study, with the start of the industrialization process, the architectural shaping process of the stores of different qualities, in which innovative approaches are displayed in the formation of the architectural work, have been discussed. As a working method; data collection and tracing methods were used among qualitative methods. An evaluation table was created under the main headings of construction technique and application decisions, materials used, different basic design parameters and shaping structure. By making inferences from the table containing the store examples, the attitude of reflecting the brand identity with the help of architecture was tried to be obtained. Although there are formal differences within the scope of the evaluation, it has been observed that building materials, design and shaping parameters that reflect the era in general are emphasized. In detail; it can be said that geometric forms are preferred, glass is in demand in the decision of building materials, and innovative pursuits are sought in applications. As a result, it has been taken into consideration that the preferred design parameters, the construction technique or material properties used in the shaping of the buildings have an important share when constructing a commercial space with high brand value. It is thought that this study will feed the design phase in terms of architectural ethics.

Keywords: Brand, Store, Form, Construction Techniques, Material.

GİRİŞ

20.yy. itibari ile tüketim kavramı, ihtiyaç duyulan mal veya hizmeti karşılamanın ötesinde bir konuma gelmiş, tüketicilerin istekleri doğrultusunda eğlence ve beğeniye dayanan bir sisteme dönüşmüştür. Bu durum üretim sektörünün de bu doğrultuda bir değişim geçirmesine yol açmıştır (Arslan ve Ersun, 2011). Küreselleşmede yaşanan bu gelişmeler üretim sektörünün pek çok alanında olduğu gibi marka kimliği alanında da etkisini göstermiştir. Sektördeki rekabet ortamı yerli üreticilerden ziyade bu işi çok daha profesyonel ve ivedi bir şekilde yapan uluslararası büyük perakende şirketler arasında daha hararetli bir şekilde yaşanmaktadır (Bozbay ve Taşkın, 2020). Bu noktada mağaza imajı, kimliği ya da mağaza yapı tasarımı gibi kavramlar karşımıza çıkmaktadır. Mağaza yapı tasarımı ve bu tasarımın tüketici zihninde farklı bir algı yaratması durumu mağazanın rakiplerinden ayrılması ve bir adım öne geçmesi adına işletmeye bir üstünlük kazandırmaktadır. Tüketicide meydana gelen bu algı da mağazaya yönelik tutumunun olumlu bir doğrultuda değişmesini sağlamaktadır (Martineau, 1958; akt. Bozbay ve Taşkın, 2020).

Bu bağlamda yapılan çalışmada, büyük markaların tüketiciyi etkilemek ve rakipleri arasında yükselmek adına mağaza tasarımlarında yapısal ya da yapısal olmayan boyutlarda izledikleri yol tespit edilmeye çalışılmıştır. Bunun için bulunduğu bölgede sembol teşkil eden ve markalaşmada çığır açan 15 farklı nitelikteki mağazanın sahip olduğu farklı kimlikler, mimari biçimlendirme süreci yönünden incelenmiştir. Yapım tekniği ve uygulama kararları, kullanılan yapı malzemeleri, farklılaşan temel tasarım parametreleri ve biçimlendirme strüktürü ana başlıkları ile bir değerlendirme tablosu oluşturulmuştur. Mağaza örneklerinin yer aldığı tablo üzerinden çıkarımlar yapılarak 20.yy. itibari ile marka kimliğinin mimari ile yansıtılmasında oluşturulmuş tutum elde edilmeye çalışılmıştır.

MARKALAŞMANIN MAĞAZA YAPILARI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Küreselleşme ile birlikte birçok marka uluslararası anlamda adını duyurmaya ve markalaşma yarışında yerini almaya başlamıştır. Tüketim toplumu olduğumuzu göz önünde bulundurursak markaların büyüyebilmesindeki en önemli yol tüketici ile bağ kurabilmelerinde yatmaktadır. Bu noktada marka kimliği ve imajı devreye girmektedir. J. Hugh Davidson (2003)'a göre markalar; kullanıcılara, çeşitli faydalar sağlayan ürün veya hizmetleri tanıma şansı vermektedir. Kullanıcıların aklında kalite, yeterlilik, amaç ve fiyat gibi konularda beklentiler oluştururlar. Bir marka bir üründen daha fazla dikkat çeker çünkü ürünün bir kimliği yoktur. (Haigh ve İlgüner, 2012)

Marka kimliği, stratejik açıdan planlama aracı olarak bir imaj oluşturma gayretindedir. İmaj ise bir markanın, kullanıcılar tarafından iyi bir şekilde algılanmasına yoğunlaşmaktadır (İşcan, 2011). Üst düzey markalar, yenilikçi bir imaj çizerek seçkin ve baskın bir konum kazanmak ve bu konumu korumak için çalışmaktadır. Bu noktada yüksek marka sahibi şirketler, mağazalarını yüksek marjlı ürünlerinin bir parçası olarak kullanarak mağaza tasarımına, büyük yatırımlar yapmaktadırlar. Üst düzey markaların algılanmasında ve uluslararası bir imaj yaratmasında mağaza tasarımlarının ve görsel kimliklerinin önemli bir rol oynadığı düşünülürse bu durum bir gereklilik halini almaktadır. Michael E. Porter (1974)'e göre; mağazanın kimliği mağazadaki ürünlerin kimliği kadar önemlidir (Chirsanov, 2008).

Mağazalar, tüketicinin marka ile tanıştığı ilk noktalardan biridir. Ayrıca marka kimliği hakkında tüketiciye fikir veren önemli bir noktadır. Bir mağaza yapısının başarılı addedilebilmesi; tüketici üzerinde etki oluşturabilmesine, rakipleri arasında kendi imajını yansıtabilmesine ve tüketiciyi mağaza iç mekânına yönlendirebilmesine bağlıdır. Bu yüzden mağaza tasarımı tüketici ilgisini çekebilmek adına sayılan tüm etkenler arasında daha baskın bir pozisyondadır (Berman ve Evans, 1992; akt. Özdemir, 2014).

Mağaza tasarımlarında, yapım tekniği, kullanılan malzemeler ve yapı formu tüketici zihninde etki yaratacak ilk izlenimi sağlamaktadır. Bu sebeple mağaza yapılarının tasarım aşaması oldukça dikkat ve emek gerektiren bir süreçtir. Mağaza tasarımında kullanılan malzemeler ve tercih edilen strüktür sistemi oluşturulan marka kimliğini dışarıya yansıtmaktadır (Hasty ve Reardon, 1997; akt. Küçükköylü, 2010). Dolayısıyla mağaza yapılarını meydana getiren tüm birimlerde kullanılacak olan malzemelerin; mağazanın ürün veya hizmet kalitesini, kimliğini, imajını ve mağazanın seçkinliğini vb. etkilediği bilinerek tasarım tercihleri yapılmaktadır (Arslan ve Baycu, 2006).

Markalar ve markaların kullanıcıya aktarmak istedikleri kimlik ve imajları mağaza tasarımlarını form, yapım tekniği, strüktür sistemi, malzeme ve biçimlenme strüktürü gibi birçok alanda etkilemektedir. Bu noktada markaların dikkat çekme çabalarının mimariye yansıması ikonik yapıların ve farklı özellikte tasarımların ortaya çıkmasına yol açmıştır.

ÇALIŞMA KAPSAMINDAKİ MAĞAZA YAPILARININ İNCELENMESİ

Çalışma dahilinde belirlenen parametrelere göre; 2000 yılı sonrası dünya genelinde inşa edilmiş ve bulundukları şehirdeki yapı stokunda farklılaşarak dikkat çeken yapılar çalışmaya

dahil edilmiştir. İncelenen yapılar bulundukları şehir, ülke ve yapım yıllarına göre kronolojik sıralama ile Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Değerlendirme İçin Seçilen Mağaza Yapıları

Mağaza Adı	Maison Hermes	178 Prada Aoyama	Mikimato Ginzo 2	Tod's Omotesando
Mağaza Fotoğrafı				
Yapım Yılı	2001	2003	2004	2004
Yapım Yeri	Tokyo, Japonya	Tokyo, Japonya	Tokyo, Japonya	Tokyo, Japonya
Mağaza Adı	Gyre Shopping Centre	Louis Vuitton Ginza	Puma City	Vakko Moda Merkezi
Mağaza Fotoğrafı				
Yapım Yılı	2005	2005	2008	2010
Yapım Yeri	Tokyo, Japonya	Tokyo, Japonya	Napoli, İtalya	İstanbul, Türkiye

Tablo 1. (Devam) Değerlendirme İçin Seçilen Mağaza Yapıları

Mağaza Adı	Burberry	Apple Zorlu Center	House of Dior	Ports 1961
Mağaza Fotoğrafı				
Yapım Yılı	2012	2014	2015	2015
Yapım Yeri	Şikago, ABD	İstanbul, Türkiye	Seul, Güney Kore	Şangay, Çin
Mağaza Adı	Crystal House	Massimo Dutti	Lamborgini Exhibition Center	
Mağaza Fotoğrafı				
Yapım Yılı	2016	2016	2019	
Yapım Yeri	Amsterdam, Hollanda	Meksiko, Meksika	Çengçou, Çin	

Mağaza yapılarının tasarımında rol oynayan yapı bileşenleri, mimari biçimin oluşturulmasında dikkat edilmesi gereken önemli bir konudur. Çalışma kapsamında;

belirlenen mağazaların sahip olduğu marka kimliklerinin yapım tekniğine, cephe tasarımına, malzeme seçimine, biçimlendirme strüktürüne etkisi ve bu doğrultuda farklılaşan tasarım parametrelerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu parametreler detaylandırılacak olursa, ***Form*** başlığı altında yapıdaki biçimlenişin kütlesel boyutta mı yoksa cephede mi olduğuna karar verilmiştir. ***Strüktür Sistemi*** açısından bakıldığında mağazalar, yapım tekniğine göre sınıflandırılmıştır. ***Malzeme*** başlığı altında yapının strüktür sisteminde ve cephe sisteminde kullanılan malzemeler ayrı ayrı incelenmiş ve kullanılan malzemelerden baskın olanı belirtilmiştir. ***Tasarım*** parametreleri başlığında ise mağaza yapılarının; simetri, renk, ölçek/oran, tekrar, denge ve uyum/birlik kriterleri kapsamında cephesel ya da kütlesel boyutta biçimlenişi incelenmiştir. ***Biçimlendirme*** strüktürü başlığı altında bakıldığında da mağaza yapılarının geometrik, organik ya da kaotik açıdan bir değerlendirmesi yapılmıştır. Böylece mağaza formunun oluşumunda sınırları net bir şekilde biten geometrik şekillerden mi, doğa esinli yumuşak formlardan mı yoksa her ikisini de barındıran kaotik biçimlerden mi yararlanıldığı tespit edilmeye çalışılmıştır.

Seçilen örnek mağazaların, belirtilen parametreler dahilinde incelendiği değerlendirme tablosu oluşturulmuştur (Tablo 2). Bütün parametreler tüm yapılar için teker teker incelenmiştir. Her bir mağaza yapısının sahip olduğu kriterler Tablo 2'de yer alan parametreler altında aranmıştır. Çalışma kapsamında incelenen mağaza yapılarından elde edilen veriler ise sayısal tabanlı grafiklere dönüştürülmüş ve bu grafikler üzerinden değerlendirilmelerde bulunulmuştur.

Tablo 2. Değerlendirme Tablosu

	Yapı Adı-Yapım Yılı		Maison Hermes (2001)	178 Prada Aoyama (2003)	Tod' s Omotesando (2004)	Louis Vuitton Ginza (2004)	Gyre Shopping Centre (2005)	Mikimato Ginzo 2 (2005)	Puma City (2008)	Vakko Moda Merkezi (2010)	Burberry (2012)	Apple Zorlu Center (2014)	Ports 1961 Shanghai (2015)	House of Dior Seoul (2015)	Crystal House (2016)	Massimo Dutti (2016)	Lamborgini Exhibition Center (2019)
Form	Kütlesel		■	■			■		■	■		■	■	■			■
	Cephesel				■	■		■			■				■	■	
Strüktür Sistemi	İskelet Sistem		■			■	■			■	■		■	■	■	■	■
	Kabuk Sistem			■				■									
	Modüler Hücre Sistem								■								
Malzeme	Ana Sistem	Betonarme		■	■			■					■			■	
		Çelik	■				■		■		■				■		■
		Betonarme+Çelik								■		■		■			
	Cephe Malzemesi	Kompozit	■			■	■			■	■	■	■	■		■	■
		Beton			■			■									
		Cam	■	■	■		■	■	■	■	■	■		■	■	■	■
		Tuğla													■		
		Sac							■								
Biçim Parametreleri	Simetri		■			■					■	■			■		
	Renk				■	■	■	■	■	■	■		■	■	■	■	
	Ölçek/Oran		■		■					■	■	■		■			■
	Tekrar		■	■				■	■	■	■		■			■	
	Denge					■	■		■	■					■		■
	Uyum/Birlik						■	■				■		■	■	■	■
Biçimlen-dirme	Geometrik		■	■			■		■	■	■	■	■		■	■	■
	Organik													■			
	Kaotik				■	■		■									

Mağaza yapılarına geniş ölçekte bakıldığında yapılardaki biçimlenişin kütlesel boyutta mı yoksa cephesel boyutta mı olduğunu sorusunun cevabı Şekil 1a'da verilmektedir. İki biçimleniş arasında yakın bir oran söz konusudur fakat kütlesel biçimleniş daha baskın

durumdadır. Buradan büyük marka sahibi şirketlerin, mağazalarında yapılacak tasarımlarının sadece cephesel boyutta kalmamasını, taşıyıcı sistem ve mekân tasarımını da etkilemesini istediği sonucuna varılabilmektedir.

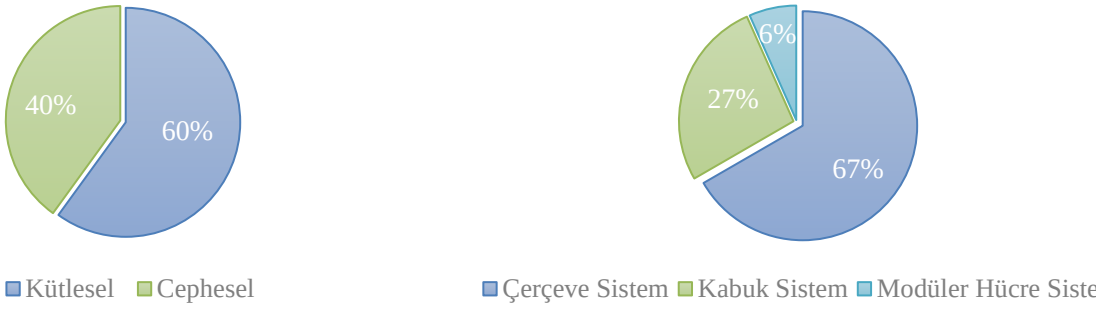

a) b)

Şekil 1. a) Form Oranları, b) Strüktür Sistem Oranları

Mağaza yapılarına strüktür sistemi çerçevesinde baktığımızda ise 3 farklı strüktür tipi ile karşılaşılmaktadır; çerçeve sistem, kabuk sistem ve modüler hücre sistem (Şekil 1b). Bu sistemler arasında bilinen bir taşıyıcı konfigürasyon olması ve daha ekonomik olması sebebiyle en fazla tercih edilen taşıyıcı sistem çerçeve sistem olmuştur. Ancak iletilmek istenen mesaj ve marka kimliği ile farklılaşan arayışlar da vardır. Örneğin Puma City mağaza yapısında tercih edilen modüler hücre sistemlerinin hızlı montaj ve seri üretim özellikleri ile tüketici zihninde dinamik ve atletik bir mesaj oluşturulmaya çalışılmıştır.

Yapılan incelemede malzeme kullanımı yerine göre cephede ve strüktürde olmak üzere 2 başlık altında ele alınmıştır. Cephede kullanılan malzemelere bakıldığında 5 baskın malzeme karşımıza çıkmaktadır. Bunlar; cam, beton, tuğla, sac ve kompozit malzemelerdir (Şekil 2a). Bu malzemelerin tercih edilme oranları göz önüne alındığında en yüksek oranın cam malzemeye ait olduğu görülmüştür. Cam malzemenin yapay ışık kullanımını en aza indirgemesi, çalışan ve müşteri konforunu artırması ve iç mekâna daha fazla ışık alımına olanak sağlaması gibi nedenlerle tercih edildiği düşünülmektedir. Cam malzemenin yanı sıra farklı formlarda tasarımlara elverişli olan ve bu kapsamda geniş bir yelpaze sunan kompozit malzemelerin de çokça kullanıldığı tespit edilmiştir.

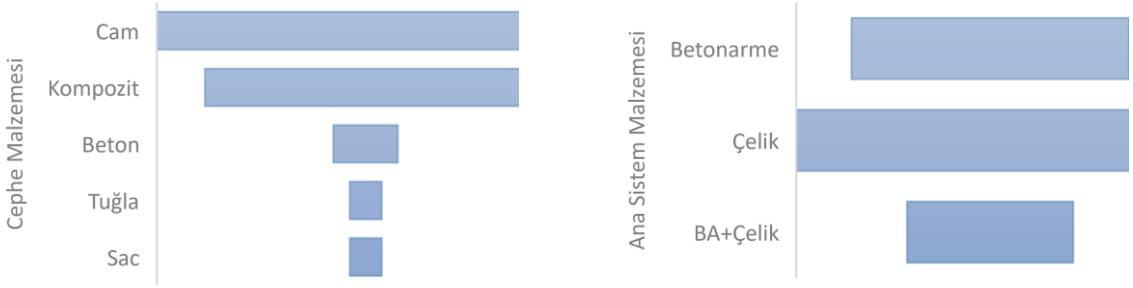

a) b)

Şekil 2. a) Cephe Malzemesi Oranları, b) Ana Sistem Malzemesi Oranları

Strüktür malzemesi açısından bakıldığında en fazla tercih edilen malzemenin çelik olduğu görülmektedir (Şekil 2b). Hafif olması, yüksek rijitlik oranı ve farklı formlarda tasarımlara olanak sağlaması gibi etkenler bu tercihin nedenleri arasında gösterilebilir

Yapılardaki biçimlenişlerin strüktürel olarak incelemesi yapıldığında; geometrik, organik ve kaotik başlıkları altında 3 farklı tür görülmektedir. Yapı hacmi oluşturulurken nasıl bir formdan esinlenildiğini gösteren bu türlerden en baskın olanı geometrik formdur. Bunu sırasıyla kaotik ve organik form takip etmektedir (Şekil 3a). Bu duruma, geometrik formların tercih edildiği ve günümüzde de aktif olan modern mimarlık akımlarının etkisi olduğu düşünülebilir.

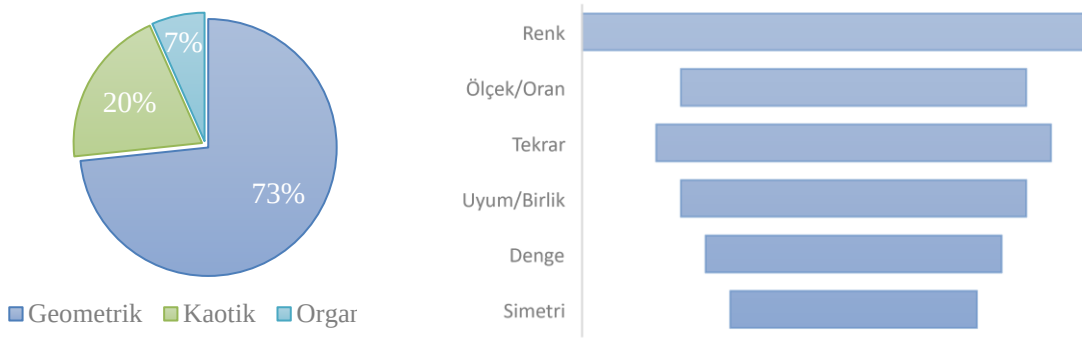

a) b)

Şekil 3. a) Biçimlendirme Strüktürü Oranları, b) Tasarım Parametresi Oranları

Temel biçim parametreleri açısından bakıldığında ise tasarımlarda 6 farklı parametre dikkat çekmektedir. Bunlar: simetri, renk, ölçek/oran, tekrar, denge ve uyumdur (Şekil 3b). Bu parametrelerden en baskın olanı renktir. Renk, yapı karakterinin şekillenmesinde, psikolojik etkisiyle kullanıcı algısının yönlendirilmesinde etkili olan konstrüksiyon ve estetik ögesidir (Kıran, 1986). Bundan dolayı her bir marka, kullandığı farklı renkler ile marka kimliğini ön plana çıkarmaya ve psikolojik bir etki yaratarak kullanıcının ilgisini kazanmaya çalışmaktadır.

Renk haricindeki tasarım parametreleri her ne kadar birbirine yakın oranlara sahip olsa da içlerinde en etkin olan tasarım parametresi tekrardır. Aynı malzemenin, elemanın ya da açıklığın tekrar edilmesi ile farklı tasarımlar ortaya konulduğu görülmüştür. Ayrıca yapıların sahip olduğu ölçeğin bulunduğu çevrenin ölçeğine uyumuna dikkat edilmiş, bununla birlikte yapıda yer alan birimlerin, kullanılan elemanların ve geçilen ölçeklerin oranının belli bir uyum içerisinde olduğu gözlemlenmiştir.

SONUÇ

Endüstriyel gelişim ve küreselleşme ile alış-veriş kavramı sürekli değişim göstermiştir. Ürünlerin kaliteli olması kadar; arz biçimi ve pazarlanma da önemli olup ürünün tanıtımı da güçlü bir markaya sahip olunmasıyla ilişkilidir. Güçlü bir marka için etkili bir marka

kimliğinin oluşturulması; bunu yaparken de marka anlamının, yönelimlerinin ve amaçlarının kullanıcıya doğru aktarılması önemlidir. Bu noktada 19.yy. itibariyle markalar görsel iletişim platformu olan mimari yardımıyla, kurum kimliklerini hedef kitleye aktarmayı tercih etmişlerdir. Özellikle günümüzde inşaat sektörünün gelişmesiyle birçok marka, verdiği hizmetin yanı sıra bulunduğu şehrin simgesi haline gelebilmek için ikonik yapı yarışı içerisine girmiştir. Bu durum da markaların algısal etki oluşturmak adına mimaride farklı tasarımlarda mağazalar inşa etmelerine öncü olmuştur.

Dünya genelinde dağılım gösteren ikonik mağazalar üzerinde yapılan analizler sonucunda; her ne kadar biçimsel farklılıklar görülse de genel anlamda çağı yansıtan yapı malzemeleri, tasarım ve biçimlendirme parametreleri üzerinde durulduğu gözlemlenmiştir. Detaylandırılacak olursa; geometrik formların tercih edildiği, yapı malzemesi kararında camın rağbet gördüğü ancak uygulamalarda yenilikçi arayışların arandığı söylenebilir. Ayrıca strüktürel sistem kararlarında çerçeve sisteminin önemli bir paya sahip olduğu, tasarım kararlarında renk kriterinin öne çıktığı, biçimlenme kararlarında ise geometrik strüktürlerin tercih edildiği görülmektedir. Sonuç olarak marka değeri yüksek bir ticari mekân kurgulanırken yapılarının biçimlenmesinde tercih edilen tasarım parametrelerinin, kullanılan yapım tekniğinin ya da malzeme özelliklerinin önemli bir payı olduğu göz önüne çıkarılmıştır. Bu çalışmanın mimarlık etiği açısından tasarım evresini besleyecek nitelikte olacağı düşünülmektedir. İkonikleşmiş mağaza yapılarında marka kimliğinin ne derece yapı tasarımına yansıtıldığı ve bu noktada hangi parametrelerin dikkate alındığı konusunda bundan sonraki yapılacak çalışmalara yardımcı olması hedeflenmektedir.

KAYNAKLAR

Arslan, M. ve Bayçu, S. (2006). *Mağaza Atmosferi.* Eskişehir: Açıköğretim Fakültesi.

Arslan, K. & Ersun, N. (2011). Moda sektöründe faaliyet gösteren mağazalarda müşterilerin mağaza tercihinde mağaza tasarımının önemi ve tasarım kriterleri. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(19), 221-245.

Bozbay, Z. ve Taşkın, E. (2020). Tüketici Kişiliği, Marka Kişiliği ve Mağaza Kişiliğinin Satın Alma Niyeti Üzerindeki Etkileri. *Yıldız Social Science Review*, 6(1), 59-75.

Chirsanov, T. (2008). *Mimarlık-Moda İlişkisi Bağlamında Lüks Marka Mağazaların Tasarım İlkelerinin İncelenmesi,* Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Haigh, D. & İlgüner, M. (2012). *Marka değeri*. İstanbul: Markating.

İşcan, A. (2011). *Mimarlık Ofislerinde Markalaşma,* Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Kıran, A. (1986). *Rengin Psikolojik Etkilerinin İncelenmesi ve Deneysel Psikoloji Yöntemi ile Ülkemiz için 18-25 Yaş Üzerinde Renk Tercihlerinin Saptanması*, Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Küçükköylü, S. (2010). *Perakendecilikte Mağaza Atmosferinin Mağaza İmajı Oluşturmadaki Önemi ve Konya İlinde Bir Araştırma,* Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Özdemir, Ş. (2014). *Biçim Grameri ile Mağaza Tasarımına Yönelik Bir Model Önerisi*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

FOTOĞRAF KAYNAKLARI

178 Prada Aoyama Mağaza Binası; https://mimarsiv.com/article/tokyo-aoyama-da-herzog-de-meuron-yapilari-miu-miu-ve-prada Son Erişim Tarihi: 10.03.2021

Apple Zorlu Center Mağaza Binası; https://www.fosterandpartners.com/projects/apple-zorlu-centre-istanbul/ Son Erişim Tarihi: 10.03.2021

Burberry Mağaza Binası; https://www.azahner.com/works/burberry-chicago/ Son Erişim Tarihi: 11.03.2021

Crystal House Mağaza Binası; https://www.mvrdv.nl/projects/240/crystal-houses Son Erişim Tarihi: 10.03.2021

Gyre Shopping Center Mağaza Binası; https://www.mvrdv.nl/projects/105/gyre Son Erişim Tarihi: 11.03.2021

House of Dior Mağaza Binası; https://www.christiandeportzamparc.com/en/projects/flagship-dior-seoul/ Son Erişim Tarihi: 10.03.2021

Lamborghini Exhibition Center Mağaza Binası; https://www.gooood.cn/lamborghini-exhibition-center-china-by-pma.htm Son Erişim Tarihi: 10.03.2021

Louis Vuitton Ginza Mağaza Binası; https://www.archdaily.com/959086/louis-vuitton-ginza-namiki-jun-aoki-and-associates-plus-peter-marino-architect Son Erişim Tarihi: 12.03.2021

Maison Hermes Mağaza Binası; https://www.archiscene.net/firms/renzo-piano-building-workshop/maison-hermes-renzo-piano/ Son Erişim Tarihi: 10.03.2021

Massimo Dutti Mağaza Binası; https://www.dezeen.com/2017/02/10/dark-metallic-screen-covers-massimo-dutti-store-mexico-city-sordo-madaleno-architecture-retail/ Son Erişim Tarihi: 10.03.2021

Mikimoto Ginza 2 Mağaza Binası; https://en.wikiarquitectura.com/building/mikimoto-ginza-2/ Son Erişim Tarihi: 11.03.2021

Ports 1961 Shanghai Mağaza Binası; https://www.archdaily.com/769961/ports-1961-shanghai-facade-uufie Son Erişim Tarihi: 10.03.2021

Puma City Mağaza Binası; https://www.archdaily.com/10620/puma-city-shipping-container-store-lot Son Erişim Tarihi: 11.03.2021

Tod's Omotesando Mağaza Binası; https://www.arch2o.com/tods-omotesando-building-toyo-ito-associates-architects/ Son Erişim Tarihi: 12.03.2021

Vakko Moda Merkezi Mağaza Binası; https://www.archdaily.com/56149/vakko-headquarters-and-power-media-center-rex-2 Son Erişim Tarihi: 10.03.2021

EFFECT OF FA AND GGBFS ON THE PROPERTİES OF GEOPOLYMER MORTER

Assist. Prof. Dr. Dia Eddin Nassani
Hasan Kalyoncu University, Engineering Faculty, Structural Engineering Department
Gaziantep, Turkey

Abstract

Various amounts of natural resources are consumed to manufacture ordinary Portland cement which causes considerable environmental problems for its production and huge cost. A new technological process called geopolymerization provides an innovative solution in this issue. In addition to potentially reducing carbon emissions, geopolymers can be synthesized with many industrial waste products or natural pozzolans such as fly ash, ground granulated blast furnace slag. In the present study, the experimental test of different proportions of GGBFS and FA in the binder on mechanical and durability properties of geopolymer concrete. To make a new green binder to replace cement mortar, with a low-cost, better mechanical strength and improving absorption properties. To achieve this goal, GGBFS has been used as cement replecement material due to its own strength, while fly ash has been used as a pozzolanic material to enhance the physical, chemical and mechanical propeties of concrete. The geopolymer binder is a mixture contains resource material and alkali activator. It can be concluded that geopolymer concrete with GGBFS or FA gains high compressive and tensile strength compared with Portland cement.

Keywords: Geopolymer, High Cost, Strength, Economics.

SPOR LİSESİ İLE DÜZ LİSEDE OKUYAN ÖĞRENCİLERİN SPOR YAPMA DURUMUNA GÖRE ÖZGÜVEN DUYGUSUNUN BELİRLENMESİ

THE RESEARCH OF DETERMINING THE FEELING OF SELF-CONFIDENCE OF STUDENTS STUDYING AT SPORTS HIGHSCHOOL OR AT REGULAR HIGHSCHOOL ACCORDING TO THE STATE OF DOING SPORTS

Dilara TEMİZ
Kocaeli Üniversitesi / Spor Bilimleri Fakültesi / Rekreasyon Bölümü
Doç. Dr. Elif KARAGÜN
Kocaeli Üniversitesi / Spor Bilimleri Fakültesi / Rekreasyon Bölümü
ORCID ID: https://orcid.org/0000-0003-1974-4117
Arş. Gör. Müge SARPER KAHVECİ
Kocaeli Üniversitesi / Spor Bilimleri Fakültesi / Beden Eğitimi ve Spor Bölümü
ORCID ID: https://orcid.org/0000-0002-9731-9418

Özet

Bu çalışmanın amacı, spor yapan ve yapmayan lise öğrencilerinin, özgüven duygularını belirlemektir. Belirlenen özgüven duygularının da; sosyo-demografik değişkenlere göre değişip değişmediğini incelemektir. Bu amaç doğrultusunda 2015 yılında seçkisiz olmayan örnekleme yönteminden uygun örnekleme yöntemi kullanılarak ulaşılabilir olduğu için bir spor lisesi ve bir düz lise seçilmiştir. Gerekli izinler alındıktan sonra Anadolu Lisesi ve Spor Lisesinde araştırma hakkında öğrencilere bilgilendirme yapılmıştır. İstanbul Faik Somer Güzel Sanatlar ve Spor Lisesinden 50 öğrenci ile Pendik Lisesinden spor yapmayan 50 öğrenci olmak üzere toplam 100 öğrencinin özgüven duygularını ölçmek için Tokinan tarafından geliştirilen özgüven ölçeği ile sosyo-demografik özelliklerin belirlenmesi için araştırmacılar tarafından hazırlanmış olan kişisel bilgi formu uygulanmıştır. Ölçek uygulamaları sonucu elde edilen veriler SPSS 17.0 paket programı ile analiz edilmiştir. Veriler normal dağılım gösterdiği için parametrik testlerden ikili küme karşılaştırmaları için t testi, üç ve daha fazla küme karşılaştırmaları için Varyans analizi kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda spor yapan lise öğrencileri ile spor yapmayan lise öğrencilerinin özgüven puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamıştır. Spor yapan ve yapmayan lise öğrencilerinin özgüven puanları, cinsiyet, aile gelir düzeyi, anne baba ayrı-birlikte, baba eğitim durumu, anne babanın öğrenciye yönelik tutumları açısından karşılaştırıldığında anlamlı fark bulunmaz iken; anne eğitim ve anne iş durumu açısından anlamlı fark bulunmuştur. Cinsiyet, kardeş sayısı, okul öncesi bakımını kimin karşıladığı ve okul başarısı, lisansı var mı, kaç yıldır lisanslı çalıştığı yine anne ve babanın hayatta olup olmama durumu, anne baba ayrı veya birlikteliği, ayrı iseler kiminle kaldıkları, aile tutumu, gelir durumları, baba eğitim durumu, baba iş durumunda ise bir farklılık bulunmamıştır.

Anahtar Kelimeler: Özgüven, spor, lise öğrencileri

Abstract

The aim of this study is to determine the feelings of self-confidence of high school students who do sports and do not, and also to analyze determined feelings of self-confidence, whether it changes according to socio-demographic factors. In line with this purpose, a sports highschool and a regular highschool were selected because it was accessible by using the appropriate sampling method from the non-random sampling method, in 2015. Students were informed about the research at Anatolian High School and Sports High School after obtaining the necessary permissions. The self-confidence scale developed by Tokinan and a personal information form prepared by the researchers to determine the socio-demographic characteristics was applied to measure the self-confidence of 100 students, 50 of whom were from Istanbul Faik Somer Fine Arts and Sports High School and 50 students from Pendik High School. The data obtained as a result of the scale applications were analyzed with the SPSS 17.0 package program. As the data showed normal distribution, t-test was used for paired set comparisons among parametric tests, and Variance analysis was used for comparisons of three or more sets. As a result of the study, statistically significant difference has not been found between the self-confidence scores of highschool students doing sports and highschool students not doing sports. While significant difference has not been found in the self-confidence scores of highschool students who do sports and do not, when these scores are compared in terms of gender, family income level, parents are separate/together, father's educational status, parents' attitudes towards the student; the significant difference has been found in terms of mother's educational status and mother's job. Finally, significant difference has not been found in terms of gender, number of siblings, who pays for preschool care and school success, does she have a license, how many years she has been licensed, whether the parents are alive or not, whether the parents are separated or together (who they are staying with if they are separated) family attitude, income status, father's educational status, and father's work status.

Key words: self-confidence, sport, highscool students.

GİRİŞ

Türkçe sözlük anlamı "kişinin kendine güvenmesi (self confidence) olarak belirtilen (Turan Başoğlu, 2007) öz güvenin, temel bir ihtiyaç olduğu ve olumlu bir öz güven olmadan psikolojik büyümenin olamayacağı ifade edilmiştir (Bandura, 1997; Pervin and John, 2001; White, 2009).

Öz güvenin; düşünme, öğrenme seçme ve uygun karar alma yeteneğine bir tür güven duymayı ve "kendini gerçekleştirme" ile birlikte amaca ulaşma, başarı, dostluk, saygı, sevgi ve doyumu içeren "öz saygı" gibi iki temel bileşenden oluştuğundan da söz edilmiştir (Branden, 2002).

Çocuklarda özgüven ise; doğumdan itibaren gelişim sürecinin ilk yıllarından başlayarak oluşur. Özgüven gelişmesinde onaylayan ve kabul eden bir aile ve dış çevre ortamı oldukça önemlidir. Çocuk yaptığı eylemlerde anne ve babası tarafından takdir edilmek ister. Takdir görmediği durumlarda da bir tür hayal kırıklığı yaşar. Önemsiz görülen herhangi bir konuda bile olumlu bir davranışta bulunduğunda çevresinden takdir aldığında yavaş yavaş özgüven gelişmeye başlar (Mutluer ve Özdoğan, 2006). Çocuklarda bu şekilde doğumdan itibaren dış

çevrenin geri bildirimleri ile şekillenen özgüven, genellikle ergenlik döneminden itibaren şekillenmeye başlarlar. İlk yıllarda yakın çevresinde bulunan aile tarafından verilen dönütler sonucunda gelişirken; okul yıllarının başlamasıyla birlikte aile dışında öğretmenleri, arkadaşları ve diğer dış çevre gibi kaynaklardan da beslenmeye başlar (Bilgin, 2017).

Temel güven duygusu, kişinin diğer bireylerin kendisiyle ilgili olumlu duygularını öğrenmesiyle birlikte geliştiği, öz güven olmadığında da kişilerin bir iş yapabilme yeteneğinden emin olamadığı ve gerekli beceriye sahip olduğu halde daha önce yapmadığı bir işle karşılaştığında endişelendiği belirtilmiştir (Göknar, 2007; Kasatura, 1998; Öztürk, 2004; Yavuzer, 2002).

Spor, kişilerin dinamik ve sosyal çevrelere katılımını sağlayan sosyal bir etkinlik olmasından kaynaklı, kişinin sosyalleşmesinde önemli bir role sahip olduğu belirtilmiştir (İlhan, 2008). Oyun oynamanın ve spor yapmanın çocuklara dürtülerini ve duygularını yönetme, kaygı düzeylerini azaltmada yardımcı, travmayla baş etmede de destekleyici olduğu bilgileri ileri sürülmüştür (Erden ve Gürdil, 2009), özellikle yapılan serbest zaman etkinliklerinin yapabilirlik duygusunu desteklemesi durumunda benlik saygısını arttırdığı belirlenmiştir (Karagün vd., 2010). Benlik saygısı da öz güven ile ilişkili olduğu düşünüldüğünde ve tüm bu literatür bilgiler ışığında bakıldığında spor yapıp yapmamanın özgüven düzeyi ile ilişkisi merak edilmiştir. Özellikle ergenlik dönemini içeren lise seviyesinde spor lisesi ile düz lisede okuyan öğrencilerin spor yapma durumuna göre özgüven duygusunun belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

Spor lisesi ile düz lisede okuyan öğrencilerin spor yapma durumuna göre özgüven düzeyi değişmekte midir?

Spor yapan ve yapmayan lise öğrencilerin öz güven düzeyi; cinsiyet, aile gelir düzeyi, anne baba ayrı-birlikte, baba eğitim durumu, kardeş sayısı gibi sosyo-demografik değişkenlere göre değişmekte midir?

YÖNTEM

Bu araştırma spor yapan ve yapmayan lise öğrencilerinde özgüven duygusunu değerlendiren betimsel bir çalışmadır. Araştırmanın amacı doğrultusunda 2015 yılında seçkisiz olmayan örnekleme yönteminden uygun örnekleme yöntemi kullanılarak ulaşılabilir olduğu için bir spor lisesi ve bir düz lise seçilmiştir. Araştırma için gerekli izinler alındıktan sonra Anadolu lisesi ve Spor lisesinde araştırma hakkında öğrencilere bilgilendirme yapılmıştır. Bilgilendirme sonrasında İstanbul ilinde bulunan Faik Somer Güzel Sanatlar ve Spor Lisesinden 50 öğrenci ile Pendik Lisesinden spor yapmayan 50 öğrenci olmak üzere toplam 100 gönüllü 11. ve 12. Sınıf lise öğrencisinin katılımı ile araştırma tamamlanmıştır.

Verileri Toplama Araçları

Araştırmada verilere ulaşmak için; Tokinan (2008) tarafından geliştirilen "Özgüven Ölçeği' ile literatür bilgileri ışığında araştırmacılar tarafından oluşturulan kişisel bilgi formu uygulanmıştır.

Özgüven Ölçeği: Tokinan (2008) tarafından geliştirilen öz güven ölçeği, 5'li likert tipinde (1 = Hiçbir zaman doğru değil, 2 = Ender olarak doğru, 3 = Zaman zaman doğru, 4 = Genellikle doğru, 5 = Her zaman doğru) bir ölçektir. Ölçeğin; 14-16-17-18-19 numaralı

maddeleri tersten puanlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek toplam puan: 75'dir. Yine ölçek değerlendirmesinde 35 puan altı düşük özgüven, 35-70 puan arası normal özgüven düzeyi taşıyor demektir.

Kişisel Bilgi Formu: Lise öğrencilerinin sosyo-demografik özelliklerini belirlemek amacıyla literatür bilgiler ışığında hazırlanan toplam 14 soruluk formdur.

Verilerin Analizi

Araştırma sonucunda elde edilen veriler SPSS 25.0 paket programından istatistiksel açıdan analiz edilmiş, manidarlığı 0,05 düzeyinde sınanmıştır. İstatistiksel analiz aşamasında sırasıyla şu işlemler gerçekleştirilmiştir;

Lise öğrencilerinin kişisel özelliklerini betimleyici frekans ve yüzde dağılımları çıkarılmıştır.

Lise öğrencilerinin özgüven ölçeğinden elde ettikleri puanların belirlenmesinde ortalama ve standart sapma puan değerleri kullanılmıştır.

Yapılan normallik sınamasına göre, verilerin normal dağılım gösterdiği belirlendiğinden ikili küme karşılaştırmaları için bağımsız grup-t testi, üç veya daha fazla küme karşılaştırmaları için tekyönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır.

BULGULAR

Spor yapan ve yapmayan lise öğrencilerinin özgüven duygu durumuna ilişkin elde edilen bulgular bu bölümde çizelgeler halinde verilmiş ve araştırma sorularına göre alt başlıklar halinde analiz ederek yorumlanmıştır.

Araştırma kapsamına alınan spor yapan ve spor yapmayan lise öğrencileri 17-18 yaş grubundadır. Lise öğrencilerinin diğer sosyo-demografik özelliklerinden; cinsiyet, kardeş sayısı, okul öncesi bakımını kimin karşıladığı ve okul başarısı, lisansı var mı, kaç yıldır lisanslı anne hayati durumu, baba hayati durumu, anne baba birlikte olup olmadığı, anne babanız ayrı ise kiminle kalıyorsunuz, aile tutumu, gelir durumu, baba eğitim durumu, anne eğitim durumu, anne iş, baba iş tablolarda gösterilmiştir.

Tablo 1. Lise öğrencilerinin sosyo-demografik değişkenlere göre yüzdelik dağılımları

Parametreler		Spor Yapan		Spor Yapmayan	
		N.	%	N.	%
Cinsiyet	Kadın	23	26,0	34	58,0
	Erkek	37	74,0	46	42,0
Gelir Durumu	500TL ve Altı	3	6,0	0	0
	500-1000tl	12	24,0	17	34,0
	1001 – 1500tl	13	26,0	18	36,0
	1501 – 2000tl	22	44,0	15	30,0
	2001TL ve Üstü	0	0	0	0
Baba eğitim durumu	Üniversite	7	14,0	3	6,0
	Lise	22	44,0	20	40,0
	Ortaokul	12	24,0	14	28,0
	İlkokul	7	14,0	13	26,0
	Okur Yazar	1	2,0	0	0
	Okur Yazar Değil	1	2,0	0	0
Anne eğitim durumu	Üniversite	2	4,0	0	0
	Lise	25	50,0	14	28,0
	Ortaokul	12	24,0	18	36,0
	İlkokul	10	20,0	17	34,0
	Okur Yazar	1	2,0	1	2,0
	Okur Yazar Değil	0	0	0	0

Tablo 2. Lise öğrencilerinin okul başarısı ve sportif durumlarına göre yüzdelik dağılımları

Parametreler		Spor Yapan		Spor Yapmayan	
		N.	%	N.	%
Okul başarısı	Zayıf	3	6,0	3	6,0
	Geçer	6	12,0	8	16,0
	Orta	21	42,0	25	50,0
	İyi	9	18,0	9	18,0
	Pekiyi	11	22,0	5	10,0
Lisansı var mı?	Evet	50	100,0	0	0
	Hayır	0	0	50	100,0
Kaç yıldır lisanslı	0-5 Yıl	22	44,0	0	0
	6-10 Yıl	24	48,0	0	0
	11 Yıl ve Üzeri	3	6,0	0	0

Tablo 3. Spor Yapan ve Yapmayan Lise Öğrencilerinin Kişisel Özelliklerine İlişkin Varyans Analizi sonuçları

Parametreler		Spor Yapan		Spor Yapmayan	
		Ort	**Ss**	**Ort**	**Ss**
Kardeş sayısı	Tek Çocuk	65,14	4,776	66,67	2,887
	1 Kardeş	64,47	6,707	65,67	5,148
	2 Kardeş	65,23	4,885	64,33	7,257
	3 Kardeş	63,83	5,271	60,13	5,976
	4 Kardeş	59,00	0	62,20	8,526
	5 Kardeş ve Üzeri	62,50	17,678	67,00	2,828
	P Değeri	,922		,228	
Okul öncesi Bakımını kim karşıladı	Anne	64,33	6,120	63,38	6,644
	Baba	64,00	6,481	62,56	6,766
	Aile Yakını	63,75	5,058	65,00	0
	Bakıcı	72,00	0	0	0
	Kreş	65,00	0	0	0
	P Değeri	,800		,914	

Tablo 3'te yer alan kardeş sayılarına bakıldığında spor yapan lise öğrencilerinin tek çocuk olanlarda 65,14±4,776; bir kardeş olanlarda 64,47±6,707; iki kardeş olanlarda 65,23±4,885; üç kardeş olanlarda 63,83±5,271; dört kardeş olanlarda 59,00±0; beş ve üzeri kardeş olanlarda 62,50±17,678, spor yapmayan lise öğrencilerinde tek çocuk olanlarda 66,67±2,887; bir kardeşi olanlarda 65,67±5,148; iki kardeş olanlarda 64,33±7,257; üç kardeş olanlarda 60,13±5,976; dört kardeş olanlarda 62,20±8,526; beş ve üzeri kardeşi olanlarda 67,00±2,828 görülmüştür. Her bir grubu kendi içinde değerlendirdiğimizde spor yapan ve yapmayan lise öğrencilerinin öz güven puanları sahip olunan kardeş durumları açısından anlamlı bulunmamıştır (P>0,05).

Okul öncesi bakımını kim üstlendiğine göre öz güven ölçek puanlarına bakıldığında; spor yapan lise öğrencilerinin bakımını annesi üstlenenlerde 64,33±6,120; bakımını babası üstlenenlerde 64,00±6,481; aile yakını tarafından bakım verilenlerde 63,75±5,058; bakıcı tarafından sağlananların 72,00±0; kreşte bakım verilenlerin 65,00±0 olduğu görülmüştür. Spor yapmayan lise öğrencilerinin bakımını annesi üstlenenlerde 63,38±6,644; bakımını babası üstlenenlerde 62,56±6,77; aile yakını tarafından bakım verilenlerde 65,00±0; bakıcı ve kreş tarafından bakım yapılanların ise olmadığı görülmüştür.

Her bir grubu kendi içinde özgüven puanları açısından değerlendirdiğimizde spor yapan **ve** yapmayan lise öğrencilerinin öz güven puanları okul öncesi süreçte bakım yapanlar açısından anlamlı bulunmamıştır (P>0,05).

Tablo 4. Spor Yapan ve Yapmayan Lise Öğrencilerinin Gelir ve Aile Özelliklerine Göre Özgüven Ölçeği Analizleri

Parametreler		Spor Yapan		Spor Yapmayan	
		Ort	**Ss**	**Ort**	**Ss**
Anne babanız ayrı ise kiminle kalıyorsunuz	Baba	63,95	6,423	62,63	6,366
	Anne	65,63	2,973	65,50	8,426
	Diğer	67,33	4,933	69,33	4,041
	P Değeri	,532		,179	
Aile tutumu	Koruyucu	64,10	6,340	62,69	5,422
	Demokratik	65,04	5,440	63,59	7,202
	Eleştirel	54,00	0	61,50	2,121
	Önemsemeyen	0	0	63,33	7,638
	P Değeri	,180		,958	
Gelir Durumu	500tl ve Altı	65,00	5,292	0	0
	500-1000tl	65,50	4,359	62,65	8,139
	1001 – 1500tl	65,77	5,761	62,72	5,959
	1501 – 2000tl	62,95	6,814	64,60	5,302
	2001tl ve Üstü	0	0	0	0
	P Değeri	,498		,647	

Tablo 4'te yer alan anne ve babanın ayrı olduğu durumlarda kiminle kalındığı sorusuna verilen cevaplar hem spor yapanlar hem de spor yapmayanlar açısından özgüven ölçeğinden alınan puanlar incelendiğinde; her bir grupta da öz güven puanları ile anne babanın ayrı veya birlikte olma durumlarına göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (P>0,05).

Yine tablo 4'te yer alan ailelerin çocuk yetiştirme tutumları açısından lise öğrencilerinin ailesinin tutumunu nasıl değerlendirdiklerine ilişkin soruya verilen yanıtlara göre özgüven ölçeğinden aldıkları puanları incelenmiştir. Tabloya bakıldığında; anne ve babasının çocuk yetiştirme tutumlarını değerlendirme durumlarına göre hem spor yapanlar hem de spor yapmayanlarda anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (P>0,05).

Gelir durumuna göre özgüven puanları incelendiğinde ise spor yapan lise öğrencileri ile spor yapmayan lise öğrencilerinin gelirleri açısından herhangi bir anlamlı farklılık bulunmamıştır. (P>0,05).

Tablo 5. Spor Yapan ve Yapmayan Lise Öğrencilerinin Anne-Baba İş ve Eğitim Durumlarına İlişkin Özgüven Puanlarının Karşılaştırılması

Parametreler		Spor Yapan		Spor Yapmayan	
		Ort	**Ss**	**Ort**	**Ss**
Baba eğitim durumu	Üniversite	60,86	6,619	65,33	1,528
	Lise	63,95	5,964	63,80	7,509
	Ortaokul	67,25	4,137	63,86	5,908
	İlkokul	63,14	5,956	61,31	6,408
	P Değeri	,105		,647	
Anne eğitim durumu	Üniversite	56,50	,707	0	0
	Lise	65,08	5,074	65,21	6,253
	Ortaokul	65,92	6,973	63,00	6,756
	İlkokul	61,50	4,836	61,35	6,123
	P Değeri	**,029***		,176	
Anne iş	Çalışmıyor	63,79	6,071	63,71	6,004
	Memur	0	0	70,00	0
	İşçi	69,25	3,304	56,67	5,508
	Özel Sektör	66,00	5,788	55,33	8,737
	Serbest-Kendi İşi	63,63	6,022	67,20	4,970
	P Değeri	,325		**,025***	
Baba iş	Çalışmıyor	67,67	4,163	62,17	6,369
	Memur	65,25	6,292	64,14	5,490
	İşçi	64,33	6,665	59,55	9,048
	Özel Sektör	62,57	5,769	64,13	6,034
	Serbest-Kendi İşi	64,58	6,703	65,17	4,866
	P Değeri	,901		,241	

Tablo 5'te yer alan spor yapan ve yapmayan lise öğrencilerinin özgüven duygusu baba eğitim durumu açısından incelendiğinde spor yapan lise öğrencileri ile spor yapmayan lise öğrencilerinde baba eğitim durumu açısından özgüven ölçek puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel açıdan analiz edildiğinde anlamlı olmadığı görülmüştür (P>0,05).

Ancak annenin eğitim durumu spor yapmayanlarda eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık görülmez iken; spor yapan lise öğrencilerinin anne eğitimini göre anlamlı farklılık bulunmuştur (P=,029, P>0,05). Spor yapanların anne eğitimine göre özgüven ölçeğinden aldıkları puanlar incelendiğinde; annesi üniversite mezunu olanlar 56,50±,707; annesi lise mezunu olanlar 65,08±5,074; annesi ortaokul mezunu olanlar 65,92±6,973; annesi ilkokul mezunu olanlar 61,50±4,836; annesi okuryazar olanlar 75,00±0 puan aldıkları görülmüştür.

Annenin iş durumuna göre özgüven ölçeği sonuçlarına bakıldığında; spor yapan lise öğrencilerinin annesinin çalışma durumlarına göre özgüven ölçek puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Ancak annesinin çalışma durumuna göre annesi memur olanlar lehine anlamlı farklılıklar olduğu belirlenmiştir (P=,025, P<0,05).

Babanın iş durumuna göre lise öğrencilerinin özgüven ölçeğinden aldıkları puanlar analiz edildiğinde; hem spor yapanlarda hem de spor yapmayanlarda anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (P>0,05).

Tablo 6. Lise Öğrencilerinin Spor Yapma Durumlarına Göre Öz Güven Düzeyi

Değişkenler		Ort±Ss	P Değeri
Spor Yapma Durumu	Spor Yapan	64.47±6.18	0.082
	Spor Yapmayan	62.90±6.06	

Tablo 6 incelendiğinde lise öğrencilerinin Spor yapıp yapmama durumlarına göre öz güven düzeyleri karşılaştırıldığında spor yapanların puanları 64.47±6.18 iken spor yapmayanların puanları 62.90±6.06 bulunmuştur. Bu ortalamalar istatistiksel açıdan analiz edildiğinde anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Tablo 7. Spor Yapan ve Yapmayan Lise Öğrencilerinin Kişisel Özelliklerine İlişkin T-Testi sonuçları

Parametreler		Spor Yapan		Spor Yapmayan	
		Ort	Ss	Ort	Ss
Cinsiyet	Kadın	63,15	5,800	61,83	6,975
	Erkek	64,86	5,991	65,24	5,440
	P Değeri	,376		,068	
Anne baba birlikte olup olmadığı	Ayrı	65,56	2,789	65,50	
	Birlikte	64,17	6,418	63,07	6,430
	P Değeri	,531		,481	

Tablo 7'de Spor yapan ve yapmayan lise öğrencilerinin özgüven duygusu cinsiyet açısından karşılaştırıldığında; spor yapan kadın öğrencilerin özgüven puanları 63,15±5,8 olduğu, spor yapmayan kadın öğrencilerin puanları ise 61,83±6,975 olduğu görülmüştür. Spor yapan erkek öğrencilerin özgüven ölçek puanları 64,86±5,991 olduğu, spor yapmayan erkek öğrencilerin puanları ise 65,24±5,440 olduğu görülmüştür. Her bir grubu kendi içinde değerlendirdiğimizde spor yapan ve yapmayan lise öğrencilerinin öz güven puanları cinsiyet açısından anlamlı bulunmamıştır (P>0,05). Anne babasının birlikteliğine göre; spor yapan ve yapmayan öğrencilerin özgüven puanları her bir grup için incelendiğinde istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür (P>0,05).

Tablo 9. Spor Yapan ve Yapmayan Lise Öğrencilerinin Okul Başarısına Göre Varyans Analizi sonuçları

Parametreler		Spor Yapan		Spor Yapmayan	
		Ort	Ss	Ort	Ss
Okul başarısı	Zayıf	63,67	2,082	65,00	8,660
	Geçer	59,67	3,559	64,00	6,676
	Orta	64,14	7,282	62,36	6,831
	İyi	64,89	3,951	65,33	6,403
	Pekiyi	67,36	4,802	61,80	5,070
	P Değeri	,148		,762	

Tablo 9'da yer verilen spor yapan ve yapmayan lise öğrencilerinin özgüven duygusu okul başarısı açısından incelendiğinde hem spor yapan lise öğrencilerinin hem de spor

yapmayan lise öğrencilerinin özgüven duyguları okul başarısı açısından anlamlı olmadığı görülmüştür (P>0,05).

TARTIŞMA

Bu çalışmada spor yapan ve yapmayan lise öğrencilerinde özgüven duygusu değerlendirilmiş olup iki grup arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bu iki grubun her biri kendi içerisinde sosyo-demografik değişkenlere göre özgüven düzeyleri karşılaştırılarak analiz edilmiştir. Yapılan analizlerde hem spor yapanlarda hem de spor yapmayan lise öğrencilerinde; cinsiyet, yaş, kardeş sayısı, okul öncesi dönemde bakımını kimin karşıladığı, okul başarısı, lisansı olup olmadığı, kaç yıldır lisanslı çalıştığı, anne- babasının hayatta olup olmama ve birlikte olup olmama, anne baba ayrı ise kiminle yaşadığı, ailesinin çocuk yetiştirme tutumu, gelir düzeyi, baba eğitim durumu, babanın işi gibi değişkenlere göre özgüven duygusu anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

Bu araştırmada özgüven duygusu spor yapma durumuna göre anlamlı bulunmasa da; literatürde spor yapan lise öğrencilerinin hem iç güven hem de dış güvenleri açısından anlamlı sonuçlar elde edilmiştir (Arslan vd., 2015). Yine Lise öğrencilerinin özgüven düzeyleri cinsiyet değişkeni açısından karşılaştırıldığında anlamlı farklılığa rastlanmamıştır. Bu araştırmandın sonuçlarını destekler şekilde literatürde anlamlı farklılık bulunmayan çalışmalar da mevcuttur (Bilgin, 2011; Ceylan, 2017; Doğru, 2017; Güder ve Demir, 2018; Karademir, 2015). Her nekadar bu araştırmada cinsiyet açısından analamlı bir sonuç bulunmasa da literatürde kendine güven duygusunu etkileyen durumlardan birisinin de cinsiyet olduğu bildirilmiştir (Woodman ve Hardy, 2003). Ayrıca yapılan diğer çalışmalar incelendiğinde cinsiyet değişkeni bakımından anlamlı farklılık bulan çalışmalara da rastlanmıştır (Başoğlu, 2018), Araştırmada cinsiyet durumlarının spor yapan yapmayan öğrencilere göre özgüven durumlarının ortalamaları incelendiğinde; spor yapan da yapmayan da öğrencilerde genellikle erkek öğrencilerin özgüven puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Bazı çalışmalarda erkeklerin özgüven seviyeleri kadınların özgüven seviyelerine göre daha yüksek bulunmuştur (Karademir, 2015). Erkeklerde özgüvenin yüksek olmasının nedeni ise; kadınların daha çok utangaçlık ve geri planda kalma davranışının toplumca onaylanması (Alemdağ ve Öncü, 2015) ve öğretilerin bu yönde olmasından kaynaklandığı düşünülmüştür. Bu araştırmaların aksine kadınların öz güven düzeyini erkeklere göre kadınlarda yüksek bulan çalışmaların olduğu da görülmüştür (Eraydın, 2010; Kurtuldu, 2007; Merey, 2010).

Araştırmada özgüven duygusuyla kardeş sayısı değişkeni karşılaştırıldığında anlamlı farklılığa rastlanmamıştır. Literatür incelendiğinde Kardeş sayısı değişkeni bakımından anlamlı farklılık bulan araştırmaların (Atay vd., 2014) tersine anlamlı farklılık bulunmayan araştırmalara da rastlanmıştır (Bilgin, 2011). Araştırmada kardeş sayısı durumlarının spor yapan yapmayan öğrencilere göre özgüven puan ortalamaları incelendiğinde; sonuçlar anlamlı olmasa da, hem spor yapan hem de spor yapmayan gruptaki öğrencilerde daha çok tek çocuk olarak yaşayan ve 1 kardeşi olanların özgüven seviyelerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Literatürde çok sayıda kardeşe sahip olanların aile içinde yeterli düzeyde ilgi gösterilmemesi yüzünden bu bireylerin kendilerini ön plana çıkaramamalarından kaynaklandığı belirtilmiştir (Bilgin, 2011). Tek çocukların ve 1 kardeşe sahip olanların

özgüvenlerinin yüksek olmasının sebebi aile içerisinde daha etkin rol almalarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Araştırmada özgüven duygusuyla ailelerin çocuk yetiştirme tutumları açısından özgüven duyguları karşılaştırıldığında anlamlı farklılığa rastlanmamıştır. Literatür incelendiğinde ailelerin çocuk yetiştirme tutumu açısından özgüven düzeyinde anlamlı farklılık bulan çalışmaların (Bilgin, 2011) aksine, anlamlı farklılık bulunmayan (Ceylan, 2017) çalışmaların olduğu da görülmüştür. Araştırmada aile tutumlarının spor yapan yapmayan öğrencilere göre özgüven durumlarının ortalamaları incelendiğinde; her ne kadar sonuçlar anlamlı olmasa da, en yüksek özgüven puan ortalamalarının hem spor yapan hem de spor yapmayan öğrencilerin aile tutumları demokratik olan ailelerin çocuklarında görülmüştür. Aile içerisindeki demokratik yapının özgüven gelişimine yüksek oranda katkı sağladığı da bildirilmiştir (Mutluer ve Özdoğan, 2006). Bu sebeple demokratik ailelerin çocuklarında özgüven seviyeleri daha yüksek çıktığı düşünülmüştür.

Araştırmada gelir durumuna göre özgüven düzeyi incelendiğinde; anlamlı farklılığa rastlanmamıştır. Literatür incelendiğinde gelir durumu değişkeni bakımından anlamlı farklılığa rastlanan çalışmaların (Bilgin, 2011) aksine anlamlı farklılık bulunmayan çalışmaların (Ceylan, 2017; Doğru, 2017) olduğu da görülmüştür. Araştırmada gelir durumu açısından sonuçlar anlamsız olsa da; spor yapan yapmayan öğrenciler içinde gelir durumu düşük ailelerin çocuklarında özgüven daha yüksekken; spor yapmayan gruptaki öğrencilerde gelir seviyeleri yüksek olan öğrencilerin özgüven puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür.

Baba eğitimi bakımından özgüven düzeyinde anlamlı farklılığa rastlanmamıştır. anne eğitim değişkeni bakımından ise spor yapmayan grupta anlamlı bir farklılık görülmez iken yalnızca spor yapan öğrencilerin özgüven seviyelerinde anlamlı farklılığa rastlanmıştır. Literatür incelendiğinde Anne baba eğitimi değişkeni bakımından anlamlı farklılık bulan çalışmalara (Erden, 2019) rastlanılsa da, anlamlı farklılık bulunmayan çalışmalara da (Doğru, 2017) rastlanmıştır. Anne eğitim durumu yükseldikçe hem spor yapan hem de spor yapmayan öğrencilerde özgüven seviyelerinin yükseldiği görülmüştür. Literatürde gelişim sürecinde annenin aldığı eğitimin daha önemli bir yere sahip olduğu bildirilmiştir (Karagün, 2014).

Araştırmada özgüven duygusuyla anne baba işi değişkeni karşılaştırıldığında baba işi değişkeninde anlamlı farklılığa rastlanmazken, anne işi değişkeni bakımından anlamlı farklılığa rastlanmıştır. Literatür incelendiğinde Anne ve baba işi değişkeni bakımından anlamlı farklılık bulan çalışmaların olduğu görülmüştür (Günerigök vd., 2020). Bu araştırmada özelikle spor yapmayan gruptaki öğrencilerin annesi memur olanlarda öz güven düzeyi yüksek, annesi özel sektörde çalışanlarda özgüven düzeyi ise en düşük çıkmıştır.

Araştırmada okul başarısı değişkeni açısından özgüven düzeyi incelendiğinde anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Literatür incelendiğinde okul başarısı değişkeni bakımından anlamlı farklılığa rastlanan çalışmaların (Bilgin, 2011; Ceylan, 2017; Doğru, 2017; Ekinci, 2013; Güder ve Demir, 2018; Karademir, 2015) olduğu da görülmüştür. Literatürde akademik başarıyla özgüven arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunduğu (Erwin ve Kelly, 1985) belirtilse de, bu çalışmada anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Ancak araştırma sonuçları anlamlı bulunmamış olsa da okul başarısına göre özgüven puanları incelendiğinde; spor

yapan ve ortalaması pekiyi olan lise öğrencilerinde özgüven düzeyinin yüksek olduğu belirlenmiştir.

KAYNAKLAR

Alemdağ, S. ve Öncü, E. (2015). Öğretmen adaylarının fiziksel aktiviteye katılım ve sosyal görünüş kaygılarının incelenmesi. *International Journal of Science Culture and Sport (IntJSCS), 3*(3), 287-300.

Arslan, A., Doğanay, H., Kırık, A.M. ve Çetinkaya, A. (2015). Lise öğrencilerinde spor yapma ve özgüven ilişkisi. *Uluslararası Hakemli Akademik Spor Sağlık ve Tıp Bilimleri Dergisi*, 17, 130-149.

Atay, M. İ., Türker, Y., Tuncer, H. ve Tuncer, Ö. (2014). Adolesanlarda kardeş sayısı ile öz-kavram ilişkisi. *Düzce Tıp Fakültesi Dergisi*, *16*(3), 22-25.

Bandura, A. (1997). *Self-efficacy, the exercise of control*. New York: W.H. Freeman and Company,

Başoğlu, UD. (2018). Patika oryantiring sporuna katılan bireylerin cinsiyet değişkenine göre özgüven düzeylerinin incelenmesi. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, *3*(1), 31-39.

Bilgin, O. (2011). *Ergenlerde özgüven düzeyinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi.

Branden, N. (2002). A Woman's Self-esteem, struggles and triumphs in the search for ıdentity. 1st edition (Trans: Çelik H. B.), İstanbul: Sistem Publishing

Ceylan, A. (2017). *Ergenlerde mükemmeliyetçi benlik sunumunun özgüven ile ilişkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Doğru, Z. (2017). Beden eğitimi ve spor eğitimi bölümü öğrencilerinin özgüven ve öz yeterlilik algıları arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Araştırmaları Dergisi*, *9*(1), 13-23.

Ekinci, H. (2013). Müzik öğretmeni adaylarının solo sahne performansına ilişkin özgüven algılarının bazı değişkenler bakımından incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy üniversitesi eğitim bilimleri enstitüsü dergisi*, *2*(2), 52-64.

Eraydın, Ş. (2010) *Farklı müfredat programlarında öğrenim gören hemşirelik öğrencilerinin öz-duyarlık, özgüven ve boyun eğici davranışlarının incelenmesi*. Cumhuriyet Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Esasları Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

Erden, G. ve Gürdil, G. (2009). Savaş yaşantılarının ardından çocuk ve ergenlerde, gözlenen travma tepkileri ve psiko-sosyal yardım önerileri. *Türk Psikoloji Yazıları*, 12 (24), 1-13.

Erden, N. (2019). *Lise öğrencilerinin özgüven düzeyinin internet bağımlılığına etkisi üzerine bir araştırma*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi.

Erwin, T.D. ve Kelly, K. (1985), Changes in students' self-confidence in college. *Journal of College Student Personnel*, 26(5), 395-400.

Göknar, Ö. (2007) Ö z güven kazanmak. Arkadaş Yayınevi, Ankara.

Güder, O. ve Demir, M. (2018). Sınıf öğretmenlerinin fen bilimleri dersine yönelik teknolojik pedagojik alan bilgisi özgüven algılarının cinsiyet, yaş ve görev yapılan okul türü açısından incelenmesi. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, *4*(2), 51-68.

Günerigök, F., Kurt, F. Y. ve Küçükoğlu, S. (2020). Hemşirelik öğrencilerinin klinik karar verme sürecinde özgüven ve anksiyete düzeylerinin belirlenmesi: İki farklı program örneği. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, *23*(1), 77-94.

İlhan, L. (2008). Eğitilebilir zihinsel engelli çocuklarda beden eğitimi ve sporun sosyalleşme düzeylerine etkisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, *16*(1), 315-324.

Karademir, N. (2015). Fen edebiyat fakültesi coğrafya bölümü öğrencilerinin özgüven algıları. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *12*(1), 53-77.

Karagün, E., Yıldız, M., Başaran, Z. ve Çağlayan, Ç. (2010). Sosyal fobi özellikleri gösteren üniversite öğrencilerinde rekreatif aktivitelerin fobik tutumları üzerinde etkisinin araştırılması. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 11, 139-144.

Kasaura, İ. (1998) *Kişilik ve özgüven*. 1. Baskı. Evrim Yayınevi, İstanbul.

Kurtuldu, P.S. (2007) *İlköğretim okulu yöneticilerinin özgüven düzeyleri ile liderlik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Yüksek Lisans Programı, İstanbul.

Merey, B. (2010) *Yetişkinlerde özgüven duygusu ile anksiyete düzeyi ilişkisinin karşılaştırılması ve kültürlerarası bir yaklaşım*. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Klinik Psikoloji Lisans Tezi, İstanbul.

Mutluer, S.Y. ve Özdoğan, Ö.T.D. (2006). *Özgüven oluşmasında manevi değerlerin rolü.* Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri (Din Psikolojisi Anabilim Dalı).

Öztürk O. (2004) *Ruh Sağlığı ve bozuklukları*. Yenilenmiş Onuncu Baskı, Feryal Matbaası, Ankara.

Pervin, L. A. and John, O.P. (2001). *Personality, theory and research*. 8th edition. USA: John Wiley &Sons, Inc.

Tokinan, ÖB. (2008). *Yaratıcı dans etkinliklerinin motivasyon özguven özyeterlilik ve dans performansı üzerindeki etkileri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniveristesi.

Turan Başoğlu, S. (2007). *Sınav kaygısı ile özgüven arasındaki ilişkinin erinlik döneminde incelenmesi.* Yayımlanmamış Yüksek Lisan Tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

White, K.A. (2009). Self- confidence: a concept analysis. *Nursing Forum*, 44/2: 103-114,

Woodman, M. and Hardy, L. (2003). The relative impact of cognitive anxiety and self-confidence upon sport performance: a meta-analysis. *Journal of Sports Sciences*, 21 (6), 443-457.

Yavuzer, H. (2002) *Çocuk psikolojisi*. 23. Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul.

KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ÖĞRETMENLİĞİ BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN SPOR TESİSLERİNİ KULLANMA DÜZEYİ

THE USİNG LEVEL OF STUDENTS WHO ARE STUDYİNG AT THE DEPARTMENT OF PHYSİCAL EDUCATİON AND SPORTS TEACHİNG OF KOCAELİ UNİVERSİTY

Veysel MERT
Kocaeli Üniversitesi / Spor Bilimleri Fakültesi
ORCID ID: https://orcid.org/0000-0002-9587-7248
Doç. Dr. Elif KARAGÜN
Kocaeli Üniversitesi / Spor Bilimleri Fakültesi / Rekreasyon Bölümü
ORCID ID: https://orcid.org/0000-0003-1974-4117
Arş. Gör. Müge SARPER KAHVECİ
Kocaeli Üniversitesi / Spor Bilimleri Fakültesi / Beden Eğitimi ve Spor Bölümü
ORCID ID: https://orcid.org/0000-0002-9731-9418

Özet

Bu araştırmanın amacı Kocaeli Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği bölümünde okuyan öğrencilerin spor yaparken hangi spor tesislerinden yaralandıklarını ve bu tesisleri tercih etme nedenlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Bu amaç doğrultusunda 2014-2015 yılında seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden uygun örnekleme yöntemi kullanılarak ulaşılabilir olduğu için Kocaeli Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü öğrencileri çalışmaya dahil edilmiştir.

Araştırma için okul yönetiminden gerekli izinler alınmıştır. Araştırmanın amacı doğrultusunda öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerini belirleyen soruların yanı sıra, spor yapma alışkanlıkları, spor yaparken hangi tesisleri kullandıkları ve spor tesislerini kullanma nedenlerini belirleyen sorulardan oluşan bir anket formu hazırlanmıştır. Beden eğitimi öğretmenliği bölümünde okuyan öğrencilere gerekli açıklamalar yapıldıktan sonra gönüllü katılım sağlayan 95 öğrenciye hazırlanan anket formu uygulanmıştır.

Elde edilen veriler SPSS 21.0 Paket programında analiz edilmiştir. İstatiksel yöntem olarak tarama modeli uygulanmış ve öğrencilerin her soruya verdikleri cevapların yüzdesi hesaplanmıştır. Sonuçta; Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda okuyan beden eğitimi ve spor öğretmen adaylarının okulda bulunan tesisleri kullananların oranı %37.8 iken okul dışında özel kurum tesislerini kullananların oranı %23.2, belediyelerin tesislerini kullananların oranı %29.5, diğer olanakları kullandığını belirtenlerin oranı ise %10 olduğu görülmüştür. Öğretmen adaylarının okul dışı kullandıkları tesisleri tercih etme nedenleri olarak 18.8 bakımlı ve temiz olması, 16.5'inin yeterli ve uygun program olması, 15.3 kendisiyle ilgilenen bir antrenör ile çalışabilmesi, 18.8'inin oturduğu evine yakın olması, 4.7'sinin ücreti uygun bulması, 5.9'unun serbest zaman kısıtlı olması ve tesisin sorun yaratmaması 20'sinin ise arkadaşlarının da o tesise kayıtlı olmasını gösterdikleri görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Spor tesisleri, Kocaeli Üniversitesi, Beden Eğitimi, Öğretmen adayı.

Abstract

This research has been done to determine which sports centers students who are studiying in the Department of Physical Education and Sports Teaching of Kocaeli University use while they are doing sports and their reasons for choosing these centers. In line with this purpose, the students of Physical Education and Sports Teaching of Kocaeli University have been included in the study because it was accessible by using the appropriate sampling method from the non-random sampling method, in 2014-2015.

Necessary permissions were obtained from the school administration for the research. In line with the purpose of the study, a questionnaire consisting of questions determining the socio-demographic characteristics of the students, as well as their sports habits, which facilities they use while doing ports, and the reasons for using the sports facilities was prepared. After the necessary explanations were made to the students studying in the department of physical education teaching, a questionnaire form was applied to 95 students who participated voluntarily.

The data obtained were analyzed in SPSS 21.0 Package program. Scanning model was applied as a statistical method and the percentage of the answers given by the students to each question was calculated. As a result, the rate of physical education and sports teacher candidates studying at the School of Physical Education and Sports was 37.8%, while the rate of those using the facilities in the school was 23.2%, the rate of those using the facilities of the municipalities was 29.5%, and the rate of those who stated that they use other facilities is 10%. The reasons for pre-service teachers to choose the facilities they use out of school are 18.8 are well-maintained and clean, 16.5 have sufficient and appropriate programs, 15.3 can work with a coach who is interested in them, 18.8 are close to their home, 4.7 of them find the fee appropriate, 5.9 ' It was observed that flour was limited in free time and the facility did not cause any problems, and 20 of them showed that their friends were also registered in that facility.

Keywords: Sports facilities, Kocaeli University, Physical Education, Teacher Candidate.

GİRİŞ

İnsan bedeni hareket mekanizması üzerine yapılandırılmıştır. İnsan vücudunun hareket etmesi sayesinde, vücut organlarının sağlıklı gelişimi tetiklenmekte ve aynı zamanda fit kalmasını sağlamaktadır (Orhan, 2019). Spor, teknolojik gelişmelerle ortaya çıkan hareketsizliğe ve monotonluğa bir çözüm olarak, insan bedenini dinçleştiren, kişinin toplumsal aidiyetini arttıran ve uyumunu sağlayan bir etkendir (Özdinç, 2005). İnsan yaşamı içerisinde önemli bir noktada ve ayrılamaz bir parçası olan spor, sağlık, başarı ve motivasyon artışında, mutlu olma, kendine güven, grup çalışması, sağlıklı iletişim, karşılıklı dayanışma ve değerlerin yerleştirilmesinde önemli görülmüştür (Karahüseyinoğlu vd., 2005; Karataş vd., 2011; Küçük ve Koç, 2003). Hatta spor sadece spor yapanlar için değil, aynı zamanda izleyenler için de gruplar arası önemli bir iletişim aracı olmuştur (Küçük ve Koç, 2003).

Spor insan yaşamı için pek çok alanda destekleyicidir. Sporun insan yaşamına katkılarının sürdürülebilmesi için spora düzenli devam önemlidir. Spora bireylerin istekli bir

şekilde katılmaları ve bu katılımın devamlılığı açısından spor yapılan tesisler de önemli olmaktadır.

Spor tesisi ise, her yaş grubundan kişilerin kaliteli ve sağlıklı yaşam sürdürebilmeleri için bütün branşlarda hizmet verilen aktivite ortamlarıdır (Girginer ve Şahin, 2007). Kısaca sporun uygulama alanlarıdır. Spor sadece kişiler arasındaki rekabetten oluşmamaktadır. Ayrıca insanın kendisini aşması ve eğitmesi de gerekmektedir. Özellikle rekreatif aktivitelerin uygulama alanları olan tesislerin; hem kişilere hem de topluma temel amaçları yönünden hizmet ettiği bildirilmiştir (Ceyhun, 2008).

Sporu öğretmede birer rol model olacak olan ve okullarda öğrencilere spor eğitimi verecek olan beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının mevcut spor tesislerinden yararlanma düzeyleri nedir? Beden eğitimi öğretmeni olmanın son aşamasında yani son sınıfta olan öğretmen adaylarının üniversite okudukları süreçte spor tesislerini kullanma nedenleri? ne kadar kullandıkları? Soruları akla gelmiştir.

Bu sorulara yanıt aramak açısından Kocaeli Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü öğrencilerinin spor tesislerini kullanma düzeyinin araştırılması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda beden eğitimi öğretmen adaylarının spor tesislerini kullanma oranı ve bu tesisleri tercih etme sebepleri, okul dışındaki tesisleri tercih etme nedenleri ve kullanma oranları araştırılmak istenmiştir.

YÖNTEM

Bu araştırma Kocaeli Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği bölümünde okuyan öğrencilerin spor yaparken hangi spor tesislerinden yaralandıklarını ve bu tesisleri tercih etme nedenlerini belirlemek amacıyla yapılmış betimsel bir çalışmadır. Bu amaç doğrultusunda 2014-2015 yılında seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden uygun örnekleme yöntemi kullanılarak ulaşılabilir olduğu için Kocaeli Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği bölümünde öğrenim gören son sınıf öğrencilerin tamamı çalışmaya dahil edilmiştir.

Araştırma için gerekli izinler alındıktan sonra öğretmen adaylarına gerekli açıklamalar yapıldıktan sonra araştırmaya gönüllü katılan ve anket formunu doğru işaretleyen toplam 95 kişiden oluşmuştur.

Veri Toplama Aracı

Araştırmanın amacına yönelik verilerin toplanması için gerekli literatür taramaları yapıldıktan sonra, 30 sorudan oluşan Kocaeli üniversitesi öğrencilerinin spor yapma alışkanlıkları ve sunulan spor hizmetlerinden ne kadar yararlandıklarını belirlemeye yönelik anket formu oluşturulmuştur.

Verilerin Analizi

Toplanan tüm veriler SPSS 25.0 paket programında analiz edilmiştir. İstatistiksel teknik olarak frekans ve yüzdelik değerler incelenmiştir.

BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın amaçlarına bağlı kalınarak, ankete katılan Kocaeli Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği

bölümü öğrencilerinin spor tesislerini kullanma düzeyleri hakkında görüşleri alınarak elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Bu bulgular aşağıdaki şekilde gösterilmiştir.

Tablo 1. Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet ve yaş değişkenlerinin frekans ve yüzdelik değerleri

Parametreler		Frekans	%
Cinsiyet	Kadın	36	%37,9
	Erkek	59	%62,1
Yaş	18-19 Yaş	7	7,4
	20-21 Yaş	32	33,7
	22-23 Yaş	32	33,7
	24-25 Yaş	17	17,8
	26 Yaş ve üzeri	7	7,4

Tablo 1'e bakıldığında araştırmaya katılan öğrencilerin %62.1'i erkek %37.9'u kadın öğrencilerden oluşmaktadır. Öğrencilerin %7,4'ü 18-19 yaş grubu arasında, %33,7'si 20-21 yaş grubu arasında, %33,7'si 22-23 yaş grubu arasında, %17,9'u 24-25 yaş grubu arasında, %7,4'ü 26 ve üzeri yaş grubunda olduğu yanıtını verdiği görülmektedir.

Tablo 2. Araştırmaya katılan öğrencilere tesis kullanımı ile ilgili yöneltilen soruların frekans ve yüzdelik dağılımları

Parametreler		Frekans	%
Ailenizde sporla ilgilenen var mı?	Evet	56	58,9
	Hayır	39	41,1
Spor Yaparken En Çok Hangi Tesisleri Kullanıyorsunuz?	Üniversite	35	36,8
	Özel Tesisler (Ücretli)	22	23,2
	Belediye (Ücretsiz)	28	29,5
	Diğer	10	10,5
Üniversite tesislerini kullanırken karşılaştığınız en önemli sorun nedir?	Tesisler bakımsız	7	7,4
	Soyunma yeri, duş ve tuvalet bulamıyorum	4	4,2
	Yeterli malzeme bulamıyorum	22	23,2
	Bana uygun program bulamıyorum	9	9,5
	Spor yapmak istediğim branşa ait tesis yok	11	11,6
	Tesislerin serbest kullanım zamanları kısıtlı	26	27,4
	Diğer	16	16,7
Üniversite dışındaki tesisleri tercih etmenizin en önemli sebebi nedir?	Tesisler ile malzeme yeterli ve bakımlı	16	16,8
	Bana uygun program bulabiliyorum	14	14,7
	Antrenör gözetiminde çalışıyorum	13	13,7
	Kullandığım tesis evime yakın	16	16,8
	Kullandığım tesisin ücretinin uygun olmasından	14	14,7
	Kullandığım tesisin ait olduğu kurumda çalışıyorum	5	5,4
	Arkadaş grubum bu tesisi kullanıyor	9	9,5
	Kullandığım tesisin ait olduğu kuruluşun lisanslı sporcusuyum	8	8,4

Tablo 2'ye bakıldığında araştırmaya katılan öğrencilerin ailelerinde sporla uğraşanların varlığıyla ilgili soruya %58.9'unun evet yanıtını verdiği, %41,1'inin hayır yanıtı verdiği görülmüştür. Araştırmaya katılan öğrencilerin spor yaparken en çok kullandıkları tesis durumuyla ilgili soruya %36,8 i Spor Yüksek okulu yanıtını verdiği, %23,2'sinin özel tesisler

yanıtını verdiği, %29,5'inin Belediye tesisleri yanıtını verdiği, %9,5'nin de diğer yanıtını verdiği görülmüştür. Ayrıca %1,1'inin kayıp olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin spor bilimleri tesislerini kullanırken karşılaştıkları en önemli sorunun durumuyla ilgili soruya verilen cevapların, %7.4'ü tesisler bakımsız cevabını verdiği, %4.2'sinin soyunma yeri, duş ve tuvalet bulamıyorum cevabını verdiği, %23,2'si yeterli malzeme bulamıyorum yanıtını verdiği, %9.5'i bana uygun program bulamıyorum yanıtını verdiği, %10.5i spor yapmak istediğim branşa ait tesis yok yanıtını verdiği, %27.4'ü tesislerin serbest kullanım zamanları kısıtlı yanıtını verdiği, %4,2'si diğer yanıtını verdiği görülmüştür. Ayrıca %13,7'si ise kayıp olarak tabloya yansımıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin spor bilimlerine ait olmayan tesisleri tercih etmelerinin durumu sorusuna %16,8'i tesisler yeterli ve bakımlı yanıtını verdiği, %14,7'sinin bana uygun program bulabiliyorum yanıtını verdiği, %13,7'sinin antrenör gözetiminde çalışıyorum yanıtını verdiği, %16,8'inin kullandığım tesis evime yakın yanıtını verdiği, %4,2'sinin kullandığım tesisin ücretinin uygun olması yanıtını verdiği, %5,3'ünün kullandığım tesisin ait olduğu kurumda çalışıyorum yanıtını verdiği, %8,4'ünün kullandığım tesisin lisanslı sporcusuyum yanıtını verdiği, %9,5'inin arkadaş grubum bu tesisi kullanıyor yanıtını verdiği görülmüştür. Ayrıca tabloya bakıldığında %10,5'inin kayıp olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Okul tesisimizi tercih etme nedenlerinin frekans ve yüzdelik dağılımları

Parametreler		Frekans	%
Okul Tesisiniz Hijjeniktir	Evet	21	22,1
	Kesinlikle evet	12	12,6
	Kısmen	42	44,2
	Hayır	14	14,8
	Kesinlikle hayır	6	6,4
Okul Tesisi Kullanışlıdır	Evet	34	35,8
	Kesinlikle evet	17	17,8
	Kısmen	20	21,2
	Hayır	10	10,5
	Kesinlikle hayır	14	14,7
Okulun spor tesislerinden herkes eşit şekilde yararlanabilmektedir	Evet	26	27,4
	Kesinlikle evet	30	31,5
	Kısmen	22	23,2
	Hayır	13	13,7
	Kesinlikle hayır	4	4,2
Okulun spor tesislerindeki malzemeler kullanıma uygundur	Evet	42	44,2
	Kesinlikle evet	32	33,7
	Kısmen	15	15,7
	Hayır	3	3,2
	Kesinlikle hayır	3	3,2

Tablo 3'e göre araştırmaya katılan öğrencilerin spor bilimleri fakültesi spor tesislerinin hijyenik bulma durumuyla ilgili soruya, %22,1 evet yanıtını verdiği, %12,6 kesinlikle evet yanıtını verdiği, %44,2 kısmen yanıtını verdiğini, %13,7 sinin hayır yanıtını verdiğini, %6,3'nün kesinlikle hayır yanıtını verdiği görülmüştür. Araştırmaya katılan öğrencilerin spor bilimleri fakültesi spor tesislerini kullanışlı bulma durumuyla ilgili soruya, %35,8'inin evet yanıtını verdiği, %17,9'unun kesinlikle evet yanıtını verdiği, %21.1'inin kısmen yanıtını verdiği, %10,5'inin hayır yanıtını verdiği, %14,7'sinin kesinlikle hayır yanıtını verdiği

görülmüştür. Araştırmaya katılan öğrencilerin spor bilimleri fakültesi spor tesislerini herkesin eşit kullanması durumuyla ilgili soruya, %27,4'ünün evet yanıtını verdiği, %31,6'sının kesinlikle evet yanıtını verdiği, %23,2'sinin kısmen yanıtını verdiğini, %13,7'sinin hayır yanıtını verdiği, %4,2'sinin kesinlikle hayır yanıtını verdiği görülmüştür. Araştırmaya katılan öğrencilerin Okulun spor tesislerindeki malzemelerin kullanıma uygun olması durumuyla ilgili soruya, %44,2'sinin evet yanıtını verdiği, %33,7'sinin kesinlikle evet yanıtını verdiği, %15,7'sinin kısmen yanıtını verdiğini, %3,2'sinin hayır yanıtını verdiği, %3,2'sinin kesinlikle hayır yanıtını verdiği görülmüştür.

TARTIŞMA

Bu araştırmada ailesinde spor ile uğraşan sayısına bakıldığında %58,9 gibi büyük bir oranda spor yapan bireyler olduğu görülmektedir. Ailede spor yapan kişilerin bulunmasının spora yönelimde etkisi olduğunu iddia eden bu durumu araştıran çalışmalara bakıldığında özellikle ailenin spora ilgisinin olması çocuğun spor yapmasına karsı tutumunu olumlu yönde etkilediği belirlenmiştir (Kotan vd., 2009). Yine çocuğun spora yönelmesinde ailenin rolünün büyük olduğundan da söz edilmiştir (Hergüner, 1991). Tüm bu bilgiler ışığında aile ortamında sporcu ya da sporcuların bulunması hayatı düzenli yaşamak, sağlıklı ve mutlu yaşamak, fit vücut ve spor ahlakını gerçek hayata da entegre edebilmek gibi pek çok olumlu faktörün çocuklarının hayata ve gelişimlerine olumlu yansıyacağını düşünerek kendi çocukları ve yakınlarının spora yönlendirilmesinde etkin rol oynamalarına sebep olduğu düşünülmektedir.

Bu çalışmada öğrencilerin kendi okudukları üniversitelerinin tesislerini diğer tesislere oranla daha yüksek seviyede tercih ettikleri görülmektedir. Literatür incelendiğinde üniversitelerin tesislerinin yüksek oranda tercih edildiğini bildiren çalışmalar (Hacıcaferoğlu vd., 2011), dışında düşük oranda tercih edildiğini bildiren (Uzun ve Gözaydın, 2017) çalışmalar olduğu da görülmüştür. Öğrencilerin kendi üniversiteleri dışındaki üniversite tesislerini kullanma sebeplerini bulmak için yöneltilen sorulara verilen yanıtlara bakıldığında; tesisin malzemesinin yeterli ve bakımlı olması ile kullanılan tesisin ikamet ettikleri evine yakın olması ilk sırada yer alan nedenler olduğu görülmektedir. Sonrasında ise kendisine uygun bir program bulunabilmesi, tesisin ücretinin uygunluğu, antrenör gözetiminde çalışmaya fırsat vermesi gibi yanıtların sırasıyla yer aldığı görülmüştür. Araştırma bulguları yorumlanacak olunursa; sağlıklı yaşam için önemli etkileri belirlenen sporun uygulandığı spor tesislerine düzenli katılım sağlanabilmesi için; hijyen, yeterli donanıma sahip olması, tesislerden yararlanan bireylere spor danışmanlığı yapabilecek yeterli antrenör desteği sağlanması önemlidir.

Çalışmada başka tesislerin tercih edilme nedenleri arasında en çok tesis ile malzemelerin yeterli olması ve eve yakın olması şıkları seçildiği görülmüştür. Yapılan literatür taramalarında; çalışmasında en çok işaretlenen şıkkın tesisler ve malzemelerin yeterli ve bakımlı olduğu görülmüştür (Uzun ve Gözaydın, 2017). Bu çalışmanın sonuçları literatürle örtüşmüştür.

Sonuç olarak, evlere yakın olan tesislerin tercih edilmesi durumu da dikkate alındığında; spora katılımın artması ve bu katılımın da düzenli olabilmesi açısından illerde yaşayan nüfus yoğunluğuna göre her mahallede spor tesisleri kurulması ihtiyacını

göstermiştir. Bu tesislerin yerel yönetimler ve devlet eliyle kurulup işletilmesi de kişilere yansıyacak ücretin olmaması veya düşük maliyetli olmasını sağlayacağı ve böylece spora katılımı arttırması nedeniyle önemli görülmüştür.

KAYNAKLAR

Ceyhun, S. (2008). Spor tesislerinin rekreatif açıdan kullanımı. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, *16*(1), 325-332.

Girginer, N. ve Şahin, B. (2007). Spor Tesislerinde kuyruk problemine yönelik bir benzetim uygulaması. *Spor Bilimleri Dergisi*, *18*(1), 13-30.

Hacıcaferoğlu, S., Gündoğdu, C. ve Hacıcaferoğlu, B. (2011). Üniverste öğrencilerinin spor tesislerine ve organizasyonlarına karşı düşüncelerinin değerlendirilmesi (İnönü Üniversitesi örneği). Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi, 3(1), 42-51.

Hergüner, G. (1991). Çocuğun spora yönelmesinde ailenin rolü ve önemi. On dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 6(1), 91-95.

Karahüseyinoğlu, M. F., Ramazanoğlu, M. O., Demirel, E. T., Altungül, O. ve Ramazanoğlu, F. (2005). Sporun toplumsal boyutlarının değerlendirilmesi. *Doğu Anadolu Araştırmaları*, 153-157. https://acikerisim.firat.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/11508/8378/F2.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Karataş, Ö., Yücel, A.S., Karademir, T. Ve Karakaya, Y.E. (2011). Malatya'da sporun yaygınlaştırılması açısından spor tesislerinin yeterlilik düzeyinin incelenmesi. *Spor Bilimleri Dergisi*, *22*(4), 154-163.

Kotan, Ç., Hergüner, G. ve Yaman, Ç. (2009). İlköğretim okullarında okuyan sporcu öğrencilerin spor yapmalarında okul ve aile faktörünün etkisi Sakarya il örneği. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, *3*(1), 49-58.

Küçük, V. ve Koç, H. (2004). Psiko-sosyal gelişim süreci içersinde insan ve spor ilişkisi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10, https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/55308

Orhan, R. (2019). Çocuk gelişiminde fiziksel aktivite ve sporun önemi. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *9*(1), 157-176.

Özdinç, Ö. (2005). Çukurova Üniversitesi öğrencilerinin sporun ve spora katılımının sosyalleşmeyle ilişkisi üzerine görüşleri. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, *3*(2), 77-84.

Uzun, M. ve Gözaydın, G. (2017). Tercih edilen rekreatif alan ve aktivite çeşitlilikleri: Çanakkale örneği. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, *1*(1), 1-14.

CHILDREN'S HOPE LEVELS COPING WITH TEASING AND NAME-CALLING AND SELF-ESTEEM

Assoc. Prof. Dr. Ümit Sahranç
Sakarya University

Abstract

The purpose of this research is to examine the relationships between children's hope, self-esteem, and coping with teasing and name-calling. 303 secondary school students (166 females, 136 males) were participated in the research. After checking the regression assumptions, correlation analysis and multiple regression analysis were conducted for the analysis. The results showed that there were correlations among variables and children's hope levels was predicted positively by coping with teasing (β = .31, p<0.01) and self-esteem (β = .57, p<0.01). Meanwhile, the regression model accounted for 41% of the variance in children's hope levels. Students with higher levels of hope are more likely to have higher coping with teasing and higher self-esteem levels.

Keywords: children's hope, coping with teasing, self-esteem, multiple regression analysis

FƏZADA HƏNDƏSİ QURMALARIN ELMİ-NƏZƏRİ ƏSASLARI

SCIENTIFIC AND THEORETICAL FUNDAMENTALS OF GEOMETIC STRUCTURES IN SPACE

Humbatova Natavan Shamil
Azerbaijan State Pedagogical University

Özet

Məqalədə «Həndəsi yer»- həndəsədə təkcə qurma məsələləri həllində bir metod kimi deyil, analitik həndəsədə də xüsusi didaktik əhəmiyyətə malik olması qeyd olunmuşdur.göstərilir ki, müxtəlif əyrilərin kombinasiyaları haqqında əyani təsəvvürlərin əldə edilməsində bu metod əvəzedilməzdir.

Məlumdur ki, həndəsi yer anlayışı praktikada geniş tətbiq olunur. Şagirdlərin həndəsəyə idrakı maraqlarını inkişaf etdirmək üçün müxtəlif metodik yanaşmalar tətbiq etmək olar. Məlumdur ki, qurma məsələlərini həll edərkən şagirdlər həndəsədən öyrəndikləri nəzəri məlumatlardan geniş istifadə edirlər. Bu da qurma məsələləri şagirdlərdən təşəbbüs , müstəqillik tələb edərək öz məzmunlarına görə onlarda məntiqi təfəkkürün inkişafına kömək edir.

Həndəsi çevrilmələrin riyaziyyatın tədrisində böyük praktik və tərbiyəvi rolu olmuş, məktəb islahatının həyata keçirildiyi hal-hazırki dövrdə isə bu daha böyük əhəmiyyət kəsb etməyə başlamışdır. Belə ki, fəza münasibətlərini əks etdirən və başqa fənlər üçün zəruri olan əsas həndəsi faktları şagirdlərə mənimsətməklə, onların riyazi təfəkkürü inkişaf etdirməkdə həndəsi çevrilmələrin xüsusi rolu böyükdür. Digər tərəfdən həndəsənin müxtəlif tətbiqlərində şagirdlərin fəza təsəvvürünün inkişaf etməsi üçün vasitə olan qurma məsələləri çətin olan məsələləri daha sadə üsulla həll etməyə imkan verir.

Açar sözlər: proyeksiya, çertyoj ,həndəsi qurmalar, həndəsi yerlər metodu

Abstract

The article notes that "Geometric space" is of special didactic importance not only as a method of solving construction problems in geometry, but also in analytical geometry.

It is known that the concept of geometric space is widely used in practice. Various methodological approaches can be applied to develop students' cognitive interest in geometry. It is known that students make extensive use of theoretical knowledge learned in geometry when solving construction problems. It also helps students to develop logical thinking in terms of its content, requiring initiative and independence from students.

Geometric transformations have played a great practical and educational role in the teaching of mathematics, and in the current period of school reform, they have become even more important. Thus, the special role of geometric transformations in the development of students' mathematical thinking is great, as they learn the basic geometric facts that reflect the spatial relations and are necessary for other subjects. On the other hand, construction problems, which are a tool for the development of students' spatial imagination in various applications of geometry, allow to solve difficult problems in a simpler way.

Keywords: projection, drawing, geometric constructions, geometric places method.

Məlumdur ki, qurma məsələlərini həll edərkən şagirdlər həndəsədən öyrəndikləri nəzəri məlumatlardan geniş istifadə edirlər. Qurma məsələləri şagirdlərdən təşəbbüs , müstəqillik tələb edərək öz məzmunlarına görə onlarda məntiqi təfəkkürün inkişafına kömək edir ki, məhz buna görə də qurma məsələlərinə fəza təsəvvürünün və məntiqi təfəkkürün inkişafına kömək edən qüvvətli vasitə kimi baxmaq lazımdır.

İstər teoremlərin istərsə də hər hansı məsələ həllində fəza fiqurlarının çertyojlarından istifadə olunur. Şagirdlərin həndəsədən hesablama məsələlərinin həlli zaman fikirləri hesablamaya və ya cəbri çevirməyə yönəlir. Məsələnin həndəsi cəhəti nəzərdən çox vaxt kənarda qalsada qurma məsələlərində həndəsi cəhət əsas yer tutur. Proyeksiya çertyojunda qurma məsələlərini kifayət qədər həll edilməsi çertyoja əsasən həndəsi fiqurun, onun forma və konstruksiyasını daha aydın görünülməsini təşkil edir. Fəza təsəvvürünün daha da inkişafi üçün həndəsi fiqur üzərində aparılan əməliyyatla uyğun proyeksiya çertyojundakı müvafiq qurma arasında olan tam uyğunluğun böyük rolu var. Eyni zamanda həndəsi fiquru qurduqda , modelini hazırladıqda çertoj alətlərindən istifadə , ölçmək , kəsmək , quraşdırmaq, yapışdırmaq və.s kimi vərdişlərə sahib oluruq.[1, s-156]

Fəzada qurmalara keçməzdən əvvəl hökmən çertyojlara verilən tələbləri şagirdlər bilməlidir. Həndəsənin tədrisində çəkilən çertyojlar aşağıdakı üç tələbi ödəməlidir[3, s-7]:

1. Çertyoj doğru olmalıdır, yəni o, əks etdirdiyi fiqurun müxtəlif proyeksiyalarından biri olmalıdır
2. Çertyoj əyani olmalıdır, yəni o, əks etdirdiyi fiqur haqqında fəza təsəvvürü doğurmalıdır. Bu şərt olduqca mühümdür
3. Çertyoj sadə üsulla çəkilməlidir, yəni mövzuya daxil olmayan başqa üsullar , qurmalar işlədilməməlidir. Əsas fikir məsələ üzrə yönəlməlidir. Əks halda fikir məsələ üzərinə mərkəzləşməsinə manə ola bilər.

Çertyojların qurulmasında daha sadə və əlverişli olan fiqurların müxtəlif proyeksiyaları içərisində paralel proyeksiyadan daha çox istifadə olunur.

Fəzada ixtiyari bir α müstəvisi, onun xaricində isə bir A nöqtəsi götürək. İstiqaməti verilmiş n düz xəttini qeyd edək və A nöqtəsindən keçməklə n istiqamətində α müstəvisini kəsək. Kəsişmə nöqtəsini $A^{/}$ ilə işarə edək .

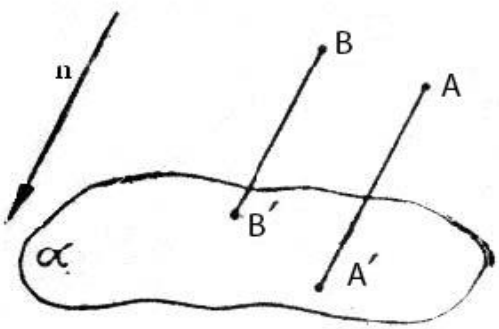

(şəkil 1)

A nöqtəsindən keçən n -ə paralel olan düz xəttin α müstəvisi ilə kəsişmə nöqtəsinə A nöqtəsinin α müstəvisi üzərində n istiqamətində proyeksiyası deyilir [7, s-33]. Fəzanın hər bir nöqtəsinin müstəvi üzərində, verilmiş istiqamətdə ancaq bir proyeksiyası var və tərsi doğru deyil. Verilmiş A nöqtəsinin proyeksiyası $A(A^{/})$ kimi işarə olunur. α müstəvisinə isə proyeksiya müstəvisi deyilir. Əgər verilmiş n istiqaməti α müstəvisinə perpendikulyar olarsa onda proyeksiyalayıcı düz xətlərdə α müstəvisinə perpendikulyar olar: onda nöqtənin düzbucaqlı(ortoqonal) proyeksiyası, əka halda çəpbucaqlı proyeksiyası alınar [1, s-159]. α müstəvisi xaricində B nöqtəsi götürək və B nöqtəsindən keçməklə n istiqamətində paralel düz xətt çəkməklə α müstəvisini $B^{/}$ nöqtəsində kəssək $B^{/}$ nöqtəsi B nöqtəsinin proyeksiyası olacaqdır. $AA^{/}$ düz xətti $BB^{/}$-ə paralel olar $AA^{/} \| BB^{/}$. Onda $AA^{/}$ və ona paralel olan düz xətlərə proyeksiyalayıcı düz xətlər deyilir. Şəkil 1-dən də görünür ki, A və B iki nöqtədən B nöqtəsi α müstəvisinə daha yaxındır. Bu isə onu deməyə imkan verir ki, nöqtələrin proyeksiyası onların bir-birinə və proyeksiya müstəvisinə nəzərən vəziyyətini də təyin edir. Nöqtə o zaman verilmiş hesab ediləcək ki , onun proyeksiyası şəkildə göstərilmiş olsun .

İki $M^{/}$ və $N^{/}$ nöqtələri verildikdə onlardan keçən düz xətt üzərindəki hər bir $P^{/}$ nöqtəsinin proyeksiyası (P) asan qurula bildiyinə görə , belə nöqtələr və həmçinin $M^{/}$ $N^{/}$ düz xətti də verilmiş hesab olunur.P nöqtəsi $P^{/}$ $P \| M^{/}$ M düz xətt ilə MN düz xəttinin kəsişmə nöqtəsidir.[3, s-9]

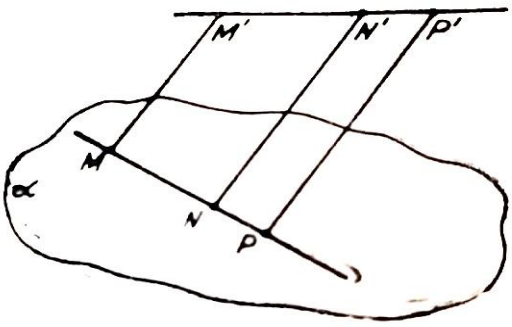

(şəkil 2)

Şəkil 3-də verilmiş proyeksiyalayıcı düz xəttə paralel olan β müstəvisinə proyeksiyalayıcı müstəvi deyilir. Eyni zamanda proyeksiyalayıcı düz xətdən keçən γ müstəvisidə proyeksiyalayıcı müstəvi hesab olunur.

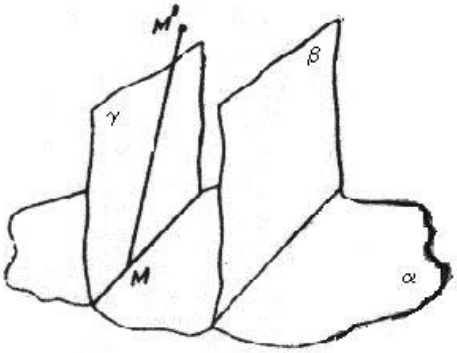

(şəkil 3)

Bir düz xətt üzərində olmayan üç nöqtə $M^{/}$ $N^{/}$ $P^{/}$ və bir müstəvi üzərində olmayan $M^{/}$, $N^{/}$, $Q^{/}$, $P^{/}$ kimi dörd nöqtə qeyd edək.[3, s-10]

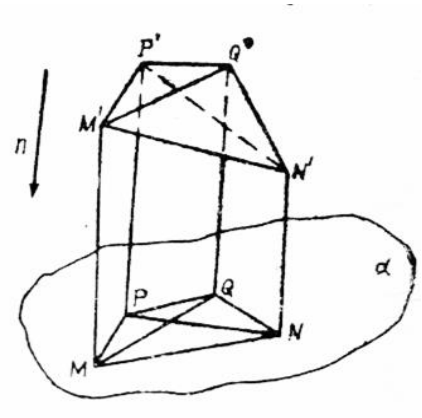

(şəkil 4)

Bu nöqtələrə, bir üçbucaqlı piramidanın təpələri kimi baxaq. Bu nöqtələrin n istiqamətindəki proyeksiyaları $M^{/}$(M) , $N^{/}$(N), $P^{/}$(P) ,$Q^{/}$(Q) , α müstəvisi üzərində , diaqonalları da verilmiş bir MNQP dördbucaqlısını təyin edər ki, buda üçbucaqlı piramidanın proyeksiyasıdır.

Fəzada fiqurların çertyojunu qurduqda paralel proyeksiyanın əsas xassələrindən istifadə edilir.[3, s-10-13]

Nöqtənin proyeksiyası nöqtədir.

Hər hansı fiqurun bütün nöqtələrinin proyeksiyalarının həndəsi yerinə həmin fiqurun proyeksiyası deyilir .$F_{\alpha}^{l}=F_1$[7, s-34]

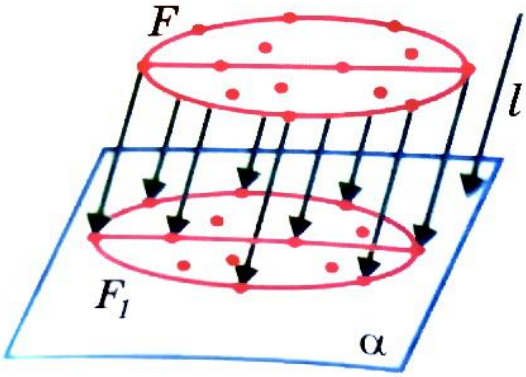

(şəkil 5)

Proyeksiyalama istiqamətinə paralel olmayan düz xəttin proyeksiyası düz xətdir.

Paralel düz xətlərin proyeksiyaları da paraleldir.

Verilmiş düz xətt parçası üzərindəki nöqtə verilmiş parçanı hansı nisbətdə bölürsə, bu nöqtənin proyeksiyası, verilmiş düz xətt parçasının proyeksiyasını həmin nisbətdə bölür.

İki paralel düz xətt parçasının nisbəti , onların proyeksiyalarının nisbətinə bərabərdir.

Müstəvi üzərindəki hər hansı dördbucaqlıya diaqonalları ilə birlikdə qabaqcadan verilmiş ixtiyari formada olan tetraedrin paralel proyeksiyası kimi baxmaq olar.

Fiqurları müstəvidə təsvir edərkən müəyyən şərtlərə əməll edilir məsələn fiqurun görünən xətləri bütöv, görünməyən hissəsi isə qırıq -qırıq çəkilir,fəzada kəsişməyən xətlər, adətən, təsvirdə də kəsişməyən xətlər kimi çəkilir.

Çoxüzlülərin həmçinin silindir ilə konusun çertojunu qurarkən proyeksiya müstəvisini şaquli vəziyyətdə , həmin cisimlərin oturacaq müstəvilərini isə proyeksiya müstəvisinə mail vəziyyətdə götürəcəyik. Buna görə də cisimlərin hündürlüyü onların həqiqi hündürlüyündən kiçik olan parçalarla göstəriləcək.

Düzgün piramidanın çertyojunun qurulmasını nəzərdən keçirək.[3, s -28]

Məsələ1. İlk olaraq oturacağı ABC olan ixtiyarı üçbucağı çəkək.

(şəkil 6)

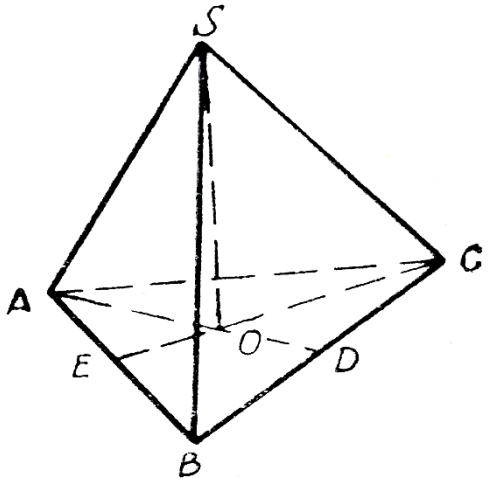

Paralel proyeksiyalamanın xassəsinə görə hər hansı üçbucağın medianlarının proyeksiyaları , həmin üçbucağın proyeksiyasının medianlarıdır. Odur ki, ABC üçbucağının AD, CE medianları vasitəsilə orjinal mərkəzinin O proyeksiyasını quraq. Daha sonra şaquli istiqamətdə və ixtiyarı uzunluqda OS parçasını çəkib, S nöqtəsini oturacağın A, B, C təpələri ilə birləşdiririk . Beləliklə düzgün piramidanın çertyojunu qurmuş oluruq.

Şagirdlərə çatdırmaq lazımdır ki, oturacağı kvadrat olan piramidanın görünüş olaraq çertyojunda kvadrat paraleloqram kimi təsvir olunur;

Düzgün altıbucaqlının çertyoju isə qarşı tərəflərinin paralel sürüştürməsindən alınan yeni altıbucaqlıdı;

Çevrənin paralel proyeksiyası isə bizə ellips əyrisini verir.

Fəzada qurma məsələsinin həllində üç üsul olsada bunlardan əsas ikisi götürülür. Çünki üçüncü üsul Adamar üsul mürəkkəb olub , təcrübədə az işləndiyinə görə onun üzərində az dayanılır.

Qurma məsələsini birinci üsulla həll edərkən burada planimetriyada çertyoj alətləri ilə yerinə yetirilən qurmalardan fərqlənir .Çünki , burada bu qurmaları fəzada çertoj alətləri ilə yerinə yetirmək mümkün deyildir. Şagirlərə əsas çatdırılır ki, ona görə də bu üsul çertyojları xəyalda qurmaqla qurmanı əyaniləşdirməyə və onu asanlaşdırmağa xidmət edir. Buna görə də bu üsula "Xəyalda" qurmalar deyilir.

İkinci üsul isə "Proyeksiya çertyojunda həndəsi qurmalar " adlanır. Buradakı çertojlara "çertoj-model" deyilir. Fəza formaları üzərində əməliyyət aparmaqla məsələni həqiqətən həll etmiş yəni qurmanı həqiqətdə yerinə yetirmiş oluruq. Birinci üsuldan fərqli olaraq çertoj-

modeldə axtarılan elementi ixtiyari götürmək olmaz, çünki o,çertojun verilənləri ilə tamamilə müəyyən olunmalıdır.

Əgər bu iki üsulu müqayisə etsək əlbətdə hər birinin o birinə görə üstünlüyünü görərik. Belə ki, birinci üsulun üstünlüyü ondadır ki, mürəkkəb məsələlərin həlli proyeksiya çertyojunda çətin yerinə yetirildiyindən , belə məsələləri birinci üsulla həll etmək əlverişlidir. İkinci üsulun üstünlüyü ondadır ki, qurma həqiqətdə yerinə yetirili ki , bununla şagirdlər əməli vərdişlər əldə edirlər.

Məlumdur ki , nəzəri materialın şüurlu və möhkəm mənimsənilməsində çalışmaların böyük əhəmiyyəti vardır.Odur ki, belə bir qurma məsələsini nəzərdən keçirək.

Məsələ2.

A nöqtəsi , l düz xətti və bu düz xəttə paralel olan M müstəvisi verilmişdir. A nöqtəsindən l düz xəttini kəsən elə bir düz xətt keçirin ki, bunun *l* düz xətti ilə M müstəvisi arasında qalan parçası verilmiş a uzunluğunda olsun.

Həlli. 1. Analiz. Fərz edək ki, ABC axtarılan düz xəttdir**(şəkil7**) BC=a-dır.

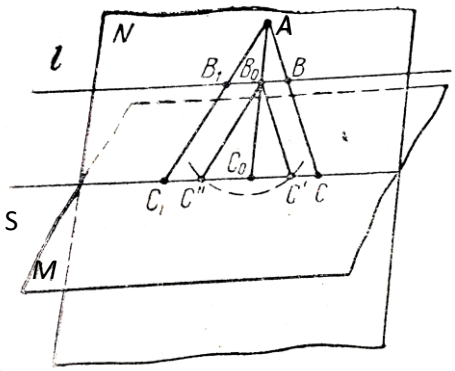

Əgər kəsişən AC və *l* düz xəttindən N müstəvisini keçirsək N müstəvisi M müstəvisini C nöqtəsindən keçən və l düz xəttinə paralel olan s düz xətti boyunca kəsəcək. Daha sonra N müstəvisi üzərində AC_O perpendikulyar s çəkək: $AC_0 \perp s$. S düz xətti *l* düz xəttinə paralel olduğundan AC_O düz xətti *l* düz xəttinədə peryendikulyar olar $AC_O \perp l$

AC_0 düz xətti ilə *l* düz xəttinin kəsişmə nöqtəsini B_0 ilə işarə edək $AC_O \cap l = B_O$ və B_0 kəsişmə nöqtəsindən $B_OC \parallel BC^/$ çəkək onda $B_OC = BC^/ = a$ olar.

2. Qurma. A nöqtəsi ilə *l* düz xəttindən N mütəvisini keçirək . N və M müstəvilərinin kəsişmə nöqtəsini s ilə işarə etsək yəni, $N \cap M = s$ bu zaman s düz xətti *l* düz xəttinə paralel olar $s \parallel l$. AB_OC_O -a s perpendikulyarı çəkək $AB_OC_0 \perp s$. N müstəvisi üzərində mərkəzi B_O nöqtəsi və radiusu a olan qövslə s düz xəttini kəsək və kəsişmə nöqtələrini $C^/$ və $C^{//}$ ilə işarə edək . Daha sonra A nöqtəsindən $ABC \parallel B_OC^/$ və $AB_1C_1 \parallel B_OC^{//}$ çəkək .ABC və AB_1C_1 axtarılan düz xətlər olacaqdır.

3. İsbatı. ABC və $B_OC^/$ paralel düz xətlərdir . Əgər bu düz xətlərdən biri məsələn $B_OC^/$ bunların müstəvisi üzərində olan *l* düz xəttini kəsdikdə aydırdır ki, ABC düz xəttidə *l* düz xəttini kəsəcək. $l \parallel s$ və $BC \parallel B_OC^/$ olduğundan $BC = B_0C^/ = a$ olacaqdır.AB_1C_1 və $B_OC^{//}$ düz xəttlərdə paralel olduğundan və məsələnin A şərtlərini ödədiyindən həmin qayda ilə göstərilir.

4. Araşdırma. A nöqtəsi ilə *l* düz xətti M müstəvisindən eyni məsafədə olmadıqda və $a \geq B_OC_O$ olduqda məsələnin həmişə həlli var; $a > B_OC_O$ olduqda məsələnin ABC və AB_1C_1

kimi iki həlli, $a=B_OC_O$ olduqda isə AB_OC_O kimi bircə həlli olacaqdır. Bu halda yuxarıdakı şərtlə çəkilən qövs s düz xəttinə C nöqtəsində toxunacaqdır.

Qurma məsələsinin həllində xüsusi metodlardan istifadə etməklə onun həlli sadə və tez həll oluna bilir. Bu xüsusi metodlardan olan həndəsi yerlər metodun da bizə verilən şərtlərdən birini saxlayıb qalanlarını atırıq daha sonra digər şərtləri növbə ilə götürməklə , daha başqa həndəsi yerlər alırıq və axtarılan fiqur bu həndəsi yerlərin insdensiyası kimi qurulur.

Həndəsi yerlər metodu ilə həll edilən belə bir məsələni nəzərdən keçirək.

Məsələ 3. Düzgün dördbucaqlı piramidanın səthində onun diaqonal kəsiklərindən bərabər məsafədə olan nöqtələri tapın.

Həlli. SABCD ixtiyari düzgün dördbucaqlı piramidanın çertyoju olsun.

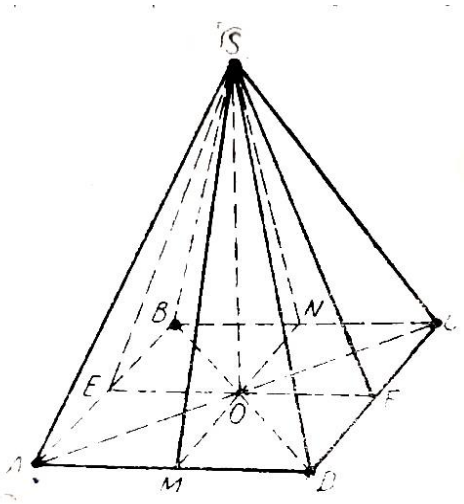

(şəkil 8)

Diaqonal kəsiklərinin çertyojları isə ASC və BCD üçbucaqlarıdı. İlk olaraq axtarılan nöqtələrin piramidanın səthi üzərində olması şərtini atsaq bu zaman piramidanın diaqonal kəsiklərindən bərabər məsafədə olan nöqtələrin həndəsi yerini almış olarıq.Çertyojda bu həndəsi yer ikiüzlü bucaqların yəni ASOB və BSOC ikiüzlü bucaqların tənbölən müstəviləri olan SEF və SMN üçbucaqlarının müstəviləridir. İndi isə piramidanın diaqonal kəsiklərindən bərabər məsafədə olan nöqtələri şərtini atıb axtarılan nöqtələrin piramidanın səthi üzərində olması şərtini qəbul edək. Onda piramidanın səthi üzərindəki bütün nöqtələri yəni piramidanın səthini alarıq. Deməli axtarılan nöqtələr piramidanın səthi ilə SEF və SMN üçbucaqları müstəvilərinin kəsişmə xətləridir. Bu iki üçbucağın konturu üzərindəki bütün nöqtələr tələb olunan nöqtələrdir.

İstifadə Edilmiş Ədəbiyyat

1. Azadxan Adıgözəlov, Xalidə Həsənova “Həndəsi Qurmalar” Ali pedaqoji məktəb tələbələri üçün. Bakı – “Elm və təhsil” – 2011. -279s.

2. A.S.Adıgözəlov, T.M.Əliyeva, A.İ.Quluyev, M.T.Rzayev, Z.S.Qardaşova “Elementar Həndəsə” Bakı -2018

3. İbrahimov Ə.Y. “Orta məktəbin stereometriya kursunda qurma məsələləri”. Bakı, Maarif, 1965 .-139s.

4. Poqorelov A.V. Həndəsə; orta məktəbin 7-11 sinifləri üçün dərslik. Bakı, Maarif 1991. -390s.

5. Vasilevskiy A.B. “Metodı reşeniə qeometriçeskix zadaç”. Minsk, Vışşaə şkola, 1969. -194s.

6. Əliyev İ.F. “Stereometriyadan qurma məsələlərinin həllinə aid metodik göstəriş”. Bakı, ADPU, 1994-. 42s.

7. Misir Mərdanov , Sabir Mirzəyev , Rövşən Həsənov , Cabir Hacıyev “Həndəsə 10” Ümumtəhsil məktəblərinin 10-cu sinifi üçün dərslik. ÇAŞIOĞLU 2007.s159

TERAPATİK REKREASYON KAPSAMINDA OYUN TERAPİSİ

PLAY THERAPY WITHIN THE SCOPE OF THERAPEUTIC RECREATION

Arş. Gör. Özlem GÜNCAN
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu, Turizm İşletmeciliği Bölümü, Burdur, Türkiye, ORCID No: 0000-0002-8974-9100

Özet

Terapatik rekreasyon, hastalık, yaşlılık ve engellilik gibi özel durumu olan bireylerin tedavi ve rehabilitasyon süreçlerini destekleyici özelliği olan bir hizmeti ifade etmektedir. Oyun terapisi ise aynı amaca hizmet eden, ancak danışan grubunda çocukların yer aldığı bir terapi türünü oluşturmaktadır. Oyun terapisi ile çocuklar, duygu ve düşüncelerini ifade edebilmekte, karşılaştıkları sorunlarla baş edebilmeyi ve onlara çözüm üretebilmeyi, diğer çocuklar ve yetişkinlerle sağlıklı bir iletişim kurmayı öğrenmektedirler. Bu yönüyle oyun terapisi, özel gereksinimli çocukların tedavi ve rehabilitasyon süreçlerini hızlandırarak topluma uyum sağlamalarını kolaylaştırmaktadır. Bu açıdan yaklaşıldığında, oyun terapisinin bir terapatik rekreasyon çeşidi olarak ele alınması gerektiği düşünülmekte, ancak alanyazında böyle bir çalışmanın henüz yapılmadığı dikkat çekmektedir. Bu eksiklikten hareketle bu çalışmada, oyun terapisi uygulamaları terapatik rekreasyon bağlamında değerlendirilmekte ve oyun terapisinin bir terapatik rekreasyon çeşidi olarak ele alınıp alınamayacağı sorusuna cevap aranmaktadır. Bu sorunun cevabını bulabilmek için, araştırmada kavramsal bir yaklaşım benimsenmiş olup, araştırma için gerekli veriler ikincil kaynakların taranması yoluyla toplanmıştır. Taramalar, yazılı ve basılı kaynakların taranması şeklinde yapılmış olup, “rekreasyon”, “terapi”, “terapatik rekreasyon”, “rekreasyon terapisi”, “oyun” ve “oyun terapisi” kavramları çerçevesinde yürütülmüştür. Taramalardan elde edilen veriler, kavramsal açıdan incelenmiştir. Bu inceleme için önce “terapatik rekreasyon” kavramı hakkında bilgi verilmiş, daha sonra “oyun terapisi” konusu anlatılmış, son olarak da bu iki kavram karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir. Analiz sonucunda ulaşılan bulgulara göre, oyun terapisi uygulamalarının terapatik rekreasyon bağlamında ele alınabileceği ve oyun terapisinin bir terapatik rekreasyon çeşidi olarak değerlendirilebileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Rekreasyon, Terapatik Rekreasyon, Oyun, Oyun Terapisi.

Abstract

Therapeutic recreation refers to a service that supports the treatment and rehabilitation processes of individuals with special conditions such as illness, old age and disability. Play therapy is a type of therapy that serves the same purpose, but involves children in the client group. With play therapy, children can express their feelings and thoughts, learn to cope with the problems they encounter and find solutions for them, and establish a healthy communication with other children and adults. In this respect, play therapy accelerates the treatment and rehabilitation processes of children with speacial needs and makes it easier for them to adapt to the society. From this point of the view, it is thought that play therapy should be considered as a type of therapeutic recreation, but it is noteworthy that such a study has

not been done in the literature. Based on this deficiency, this study evaluates play therapy applications in the context of therapeutic recreation and seeks an answer to the question of whether play therapy can be considered as a type of therapeutic recreation. In order to find the answer to this question, a conceptual approach has been adopted in the study, and the necessary data for the research have been collected by scanning secondary sources. The scans have been made in the form of scanning written and printed resources, and have been conducted within the framework of the concepts of "recreation", "therapy", "therapeutic recreation", "recreation therapy", "play" and "play therapy". The data obtained from the scans have been examined conceptually. For this review, firstly, information about the concept of "therapeutic recreation" has been given, then the topic of "play therapy" has been explained, and finally these two concepts have been evaluated comparatively. According to the findings obtained as a result of the analysis, it has been concluded that play therapy applications can be handled in the context of therapeutic recreation and that play therapy can be considered as a type of therapeutic recreation.

Keywords: Recreation, Therapeutic Recreation, Play, Play Therapy.

GİRİŞ

Rekreasyon, genellikle bir faaliyetin inşa edici ve onarıcı bir şekilde sürdürülmesi ile ilişkili olup, birey ile yaşam arasında mutlu bir bağın kurulmasını sağlamakta ve bireye fiziksel, zihinsel ve psikolojik açıdan bir canlılık kazandırmaktadır (Karaküçük, 2019: 99). Onarıcı ve iyileştirici bu özelliğinden yola çıkarak, alanyazında yer alan rekreasyon türleri arasında "terapatik rekreasyonun" da olduğu görülmektedir. Terapatik rekreasyon, bireylerin yaşam kalitelerini elde etmede rekreasyonla tedavi yöntemini benimseyen bir hizmet olup, engelli ve sağlık sorunu bulunan kişilere verilen rekreasyon hizmetlerini ifade etmektedir (Göker, 2014: 184-198). Terapatik rekreasyon, yalnızca yetişkin bireyleri kapsamamakta, rahatsızlığı bulunan çocukların tedavisinde de kullanılabilmektedir (Göbel, 2016: 30). Çocuk için en temel ihtiyaçlardan biri oyun olduğundan, çocuğun hayatında yer alan oyunların da aslında çocuk için birer rekreasyon faaliyeti olarak kabul edildiğinden (Akoğlan Kozak ve Özkeroğlu, 2020: 319), çocuklara sunulabilecek en önemli rekreatif terapi uygulamasını "oyun terapisinin" oluşturduğu düşünülmektedir. Ancak alanyazın incelendiğinde, oyun terapisi uygulamalarını terapatik rekreasyon bağlamında ele alan ve oyun terapisini bir terapatik rekreasyon türü olarak değerlendiren bir çalışmanın olmadığı görülmektedir. Oysa, oyun terapisinin de terapatik rekreasyon ile aynı amacı taşıdığı, ancak bu terapi türünün danışan grubunu çocukların oluşturduğu gözlenmektedir. Dolayısıyla, oyun terapisinin terapatik rekreasyon ile örtüşen yönlerinin olduğu ve bu yönüyle terapatik rekreasyon bağlamında değerlendirilebileceği düşünülmektedir. Fakat böyle bir çalışmanın henüz alanyazına yansımamış olması, bu konudaki önemli bir boşluğa işaret etmektedir. Bu boşluğun doldurulmasının hedeflendiği bu çalışmada, özel gereksinimli çocukların tedavi ve rehabilitasyon sürecinde başvurulan oyun terapisinin, terapatik rekreasyon bağlamında ele alınması amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda, oyun terapisi ile terapatik rekreasyon kavramlarının kavramsal bir değerlendirmesi yapılmakta, oyun terapisinin bir terapatik rekreasyon çeşidi olarak ele alınıp alınmayacağı konusu çözüme kavuşturulmaya çalışılmaktadır.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Terapatik Rekreasyon

Türk Dil Kurumu rekreasyonu, *"insanların boş zamanlarında eğlence ve spor amacı ile gönüllü olarak katıldıkları etkinlikler"* şeklinde tanımlamaktadır (TDK, 2020). 1966 yılındaki tanımında Kraus, rekreasyonun, *"doğrudan tatmin elde etmek veya rekreasyon aracılığıyla kişisel veya sosyal bazı değerleri gerçekleştirebilmek amacıyla katılımcı tarafından gönüllü olarak seçilen, genellikle eğlenceli ve keyif veren serbest zaman dilimi içerisinde gerçekleştirilen etkinlikler veya deneyimler"* olduğunu belirtmiştir (Ardahan vd., 2016: 10). Sağcan (1986: 5) da rekreasyonu, *"insanların boş zamanlarında, eğlence ve tatmin dürtüleri ile gönüllü olarak katıldıkları faaliyetler"* olarak ele almıştır. En güncel tanımında ise rekreasyon, *"bireyin önceden planlanmış ya da kendiliğinden oluşan organizasyonlarla, kendisini yenilemek, sosyalleşmek, mutlu ve sağlıklı olarak nitelikli bir yaşam sürebilmek için, özgürce tercih ettiği faaliyetlerle boş zamanlarını değerlendirmesi"* şeklinde ifade edilmiştir (Karaküçük, 2019: 100). Bu bilgilere göre, bir aktivitenin rekreasyon olarak kabul edilebilmesi için, her şeyden önce katılımcının o aktivite için ayıracağı belirli bir boş zamanının olması gerektiği anlaşılmaktadır. Ayrıca katılımcının, o aktiviteye özgür ve gönüllü bir şekilde katılım göstererek o aktiviteyi deneyimlemesi de gerekmektedir.

Rekreasyon, genellikle bir faaliyetin inşa edici ve onarıcı bir şekilde sürdürülmesi ile ilişkilidir ve birey ile yaşam arasında mutlu bir bağın kurulmasını sağlamaktadır. Bireyin dinlendirici, eğlendirici ve/veya zevk verici faaliyetlere katılmasına olanak tanıyarak, ona bir canlılık kazandırmaktadır (Karaküçük, 2019: 99). Rekreasyonun onarıcı ve iyileştirici bu özelliği dikkate alındığında, rekreasyon türleri arasında "terapatik rekreasyonun" da yer aldığı (Göker, 2014:184-198) ve alanyazında "rekreasyon terapisi" olarak da adlandırıldığı (Allsop, 2012: 16; Tütüncü, 2012: 250; Greer ve Vin-Raviv, 2019: 287; Geldi, 2020: 225) görülmektedir. Buna göre, terapatik rekreasyonun, bireylerin yaşam kalitelerini elde etmede rekreasyonla tedavi yöntemini benimseyen bir hizmet olduğu anlaşılmaktadır.

Terapatik rekreasyon, engelli ve sağlık sorunu bulunan kişilere verilen rekreasyon hizmetlerini ifade etmekte (Göker, 2014: 191), amaçlı çabaların bir rekreasyon deneyimiyle elde edilmesi veya en üst düzeye çıkarılmasına yönelik bir süreci oluşturmaktadır (Karaküçük, 2012: 19). Konuyla ilgili Amerikan Terapatik Rekreasyon Derneği (ATRA), terapatik rekreasyonun amacının hastalık, yaralanma veya kronik sakatlıkla ilişkili fiziksel, sosyal, bilişsel ve duygusal durumları tedavi etmek olduğunu öne sürmektedir (Dattilo vd., 1998: 260). Buna bağlı olarak, ATRA terapatik rekreasyonu, mevcut becerileri geliştirerek ve günlük yaşam ve toplum işleyişi için yeni becerilerin oluşturulmasını kolaylaştırarak, travma veya hastalık sonucu engellilerin bağımsız fiziksel, bilişsel, duygusal ve sosyal işlevlerini teşvik etmek için uygulanan ve aktif tedavi biçimi olarak çeşitli boş zaman aktivitelerini kullanan rekreasyon çeşidi olarak nitelendirmiştir (Allsop, 2012: 16). Ulusal Terapatik Rekreasyon Derneği (NTRS) terapatik rekreasyonun, *"engelli hasta ve ileri yaş grubu insanların yaşam kalitesini artırmak, eğlenmek, sağlık fonksiyon yeteneklerini artırmak ve daha bağımsız yaşamalarını sağlamak amacıyla yardımcı tedavi, eğitim ve eğlence-oyun programlarının kullanılması"* olduğunu ifade etmiştir (Karaküçük, 2012: 22-23). Davis ve Dunton ise (1936) terapatik rekreasyonu, *"motor, duygusal ve zihinsel tedavi için başvurulan özgür, gönüllü ve anlamlılık içeren eğlenceli sürdürülebilir ve duygusal besleyiciliği olan*

aktivitelerin uygulanması" şeklinde nitelendirmiştir (Uzun Dönmez, 2019: 38). Buna göre, terapatik rekreasyonun özünü, hastalık veya yetersizlik durumunda olan bireylere boş zamanlarında tedaviye destek amaçlı uygulanan rehabilitasyon amaçlı rekreasyon hizmetleri oluşturmaktadır (Tütüncü, 2012: 250). Buradan, terapatik rekreasyon kavramının, hasta, yaşlı, engelli vb. özel gruplardaki bireylerin tedavi sürecini destekleyecek şekilde uygulanan ve yardımcı tedavi uygulamalarını içeren rekreasyon aktivitelerini ifade ettiği anlaşılmaktadır.

Terapatik rekreasyon, kaliteli boş zaman deneyimlerinin amaca yönelik ve dikkatli bir şekilde kolaylaştırılmasını, bireylerin kişisel ve çevresel güçlerinin geliştirilmesini hedeflemektedir (Anderson ve Heyne, 2012: 122). Ayrıca bireylerde belirli bir hastalık veya sakatlığın olması durumunda, hastalıklarının ilerlemesini yavaşlatmak veya tamamen durdurmak, bireylere tedavi sürecini destekleyici katkılar sağlamak ve hastalık süresince yaşam kalitesini artırmak amacıyla düzenlenmektedir (Aydın ve Tütüncü, 2019: 78). Bireyin dünyaya gelişinden yaşlılığına kadar uzanan yaşam süresi içerisinde oluşan çeşitli rahatsızlıkların hayatının belirli dönemlerinde ortaya çıkması ile meydana gelen bedensel ve duygusal bozuklukların tedavisinde aktif rol oynamakta ve hayata tekrar uyum sağlamalarına yardımcı olmaktadır (Bor, 2018: 5). Terapatik rekreasyon ile bireyin iyileşme sürecinde aldığı tedavilerden arta kalan boş zamanlarında, terapi ve rehabilitasyon faaliyetlerini çeşitli rekreatif aktivitelerle birleştirip onun tedavisine eğlence, mutluluk ve pozitiflik katarak tedaviye vereceği yanıtın hızlanması ve tedavinin tam anlamıyla sağlıklı sonuç vermesi sağlanmaktadır (Geldi, 2020: 225-231). Dolayısıyla, terapatik rekreasyon uygulamaları hasta, yaşlı, engelli ve çocuk gibi özel grupları eğlenerek, oyun oynayarak ve yarışarak tedavi süreçlerinde katılımcılara fayda sağlamaktadır (Demirci, 2013: 196). Bireylerin sahip oldukları sorunların farklılığı ve niteliğine göre fiziksel, zihinsel, duygusal ve sosyal sınırlamaları ile dezavantajlarını rekreasyon aracılığı ile ortadan kaldırarak azaltmayı ve yaşamlarını daha nitelikli sürdürebilmelerini sağlamayı amaçlamaktadır. Ayrıca, örneğin, genç ve yetişkin suçlular, madde bağımlılığı olan bireyler ile uyuşturucu ve suç işlemeye meyilli gruplar vb. için de önleyici amaçlar içermektedir. Bu doğrultuda gerçekleştirilen terapatik rekreasyon uygulamaları, katılımcılara spor, sanat, müzik, drama, oyun, hayvan, gezi, dans vb. aktiviteler sunarak oyunsal ve eğlenceli bir gelişim süreci için uygun ortamlar sağlamaktadır (Karaküçük, 2012: 19-22; Göbel, 2016: 29). Burada verilen bilgiler, terapatik rekreasyonun özelliklerine işaret etmektedir. Terapatik rekreasyonun en temel özelliğini, bireylerin yaşam kalitesini artırması oluşturmaktadır. Terapatik rekreasyon bireylerin fiziksel, zihinsel ve ruhsal gelişimlerine pozitif katkı sağlayıp onların özgüvenlerini geliştirmekte (Greer ve Vin-Raviv, 2019: 287), ileride oluşabilecek ruhsal ve fiziksel gerilemeleri önlemekte, bireyleri sosyalleştirip yeteneklerini geliştirmekte ve rehabilitasyon süreçlerini hızlandırmaktadır (Tütüncü, 2012: 251). Bu uygulamalar, bireyleri rehabilite etme amacının yanında, onların boş zamanlarını neşe içerisinde geçirmelerine de katkı sağlamaktadır (Göbel, 2016: 29-30).

Terapatik rekreasyon terapi, tedavi, boş zaman ve rekreasyon gibi kavramları bir çatı altında toplayarak bireylere bağımsız bir yaşam şekli oluşturmaya odaklanmakta, akut bakım ve rehabilitasyondan yatılı bakıma kadar tedavinin çoğu aşamasını kapsamaktadır (Hutchinson vd., 2008: 17). Bu yönüyle, tipik olarak yapılan tedavi müdahalelerinden

bağımsız rekreasyon ve boş zaman etkinliklerine kadar uzanan çeşitli hizmetler ağını meydana getirmektedir (Zabriskie vd., 2005: 177). Problem çözme, girişkenlik eğitimi, bilişsel yeniden yapılandırılma ve stres yönetimi gibi baş etme becerilerinin geliştirilmesini kapsamaktadır (Hood ve Carruthers, 2002: 145). Diğer yandan, terapatik rekreasyon kapsamında yalnızca hastalık ve sakatlık durumunun olması şart değildir. Bireylerin sosyal ve psikolojik yönden rahatsızlık hissetmeleri de terapatik rekreasyonun kapsamı içerisine girmektedir (Aydın ve Tütüncü, 2018: 107). Bu bağlamda, terapatik rekreasyon katılımcılarını, hastalıklar, sakatlıklar veya olumsuz şartlar altında kalan, ergenlik ve yaşlılık döneminde çeşitli problemlerle karşılaşıp bu problemleri aşmaya ve normal yaşama uyum sağlamaya çalışan bütün bireyler oluşturmaktadır (Akt. Bor, 2018: 10). Ancak terapatik rekreasyon uygulamaları, yalnızca yetişkin bireyleri kapsamamakta, aynı zamanda rahatsızlığı bulunan çocuklara da uygulanabilmektedir (Göbel, 2016: 30). Çocuk için en temel ihtiyaçlardan birini oyun oluşturmakta ve uyuma, beslenme, sevgi ve bakım ne kadar gerekliyse oyun da çocuk için aynı derecede önem taşımaktadır. Oyun, çocuk için doğal bir olay olup, çocuk oynadığı oyunlardan keyif almaktadır (Witherspoon ve Manning, 2012: 464). Dolayısıyla, çocuklara sunulabilecek en önemli rekreatif amaçlı terapi uygulamasını "oyun terapisinin" oluşturduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda, bu çalışmada, oyun terapisi çocuklara uygulanabilecek terapatik rekreasyon uygulaması bağlamında ele alınıp değerlendirilmektedir.

Oyun Terapisi

Oyun, geniş bir insan deneyimini ve bünyesinde çeşitli arayışları barındıran bir olguyu ifade etmekte olup (Eberle, 2014: 214), değişik şekillerde tanımlanmaktadır. Örneğin, TDK oyunu, *"yetenek ve zeka geliştirici, belli kuralları olan, iyi vakit geçirmeye yarayan eğlence"* olarak tanımlamıştır (TDK, 2020). Alanyazındaki bir tanımda ise oyun, *"zihinsel, düşsel ve bedensel etkinliklerin birbiriyle sıkı bir ilişki içerisinde olduğu, tüm beceri ve deneyimlerin bütünleştirildiği, düş gücünün ve zihinsel etkinliklerin olgunlaştığı, yaşama uyum sağlayıcı davranışların geliştiği, gerçek ve ciddi bir uğraş"* şeklinde nitelendirilmiştir (Akt. Gönen, 1989: 59). Yaşama uyum sağlayıcı davranışların esas olarak çocukluk çağlarında geliştiği bilindiğinden, burada belirtilen oyun tanımının yetişkinlerin oynadıkları oyunlardan ziyade çocukların oynadıkları oyunları nitelendirdiği bilgisine ulaşılmaktadır.

Oyun, çocukluk çağlarında yaşanan en önemli olay olup (Teber, 2015: 2), çocukların gelişimsel işlevlerine hizmet etmekte (Gray, 2011: 458) ve onların günlük yaşamlarının ayrılmaz bir parçasını oluşturmaktadır (Nwokah vd., 2013: 187). Bu sayede çocuk, hayata dair deneyim kazanmakta, diğer çocuklarla ve yetişkinlerle iletişim kurmayı ve kendini ifade etmeyi öğrenmekte, ayrıca yetişkinlikte ihtiyacı olacak temel beceri ve alışkanlıkları oyun içerisinde kazanmaktadır (Kacar, 2020: 5). Oyun sayesinde, çocuktaki toplumsallık duygusu ortaya çıkıp gelişmekte (Adler, 2010: 88) ve çocuk, toplum içerisinde kendi kimliğini edinebilmektedir (And, 1993: 141). Oyunun olmadığı bir durumda ise çocuk, sağlıklı bir gelişim ve yetişkinlik hayatı için gerekli olan sosyal ve duygusal becerileri kazanma konusunda başarısız olmaktadır (Gray, 2011: 458). Oyunla ilgili yapılan açıklamaların tamamı, oyunun çocuğun hayatında ne kadar önemli bir yer tuttuğunu ve çocuğun sağlıklı bir gelişim gösterebilmesi için hayati bir öneme sahip olduğunu göstermektedir.

Oyunun çocuk üzerindeki terapatik gücü 1900'lerde keşfedilmiştir (Teber, 2015: 3). Tedavi amaçlı psikoterapide kullanılmaya başlaması, çocuk psikoterapisinin başlangıcı ile eş zamanlı olmuştur (Çelik, 2017: 18). Çocuklar hakkındaki ilk psikolojik girişimi Sigmund Freud'un, "Küçük Hans" adlı çocuğun fobisini anlattığı yazısı oluşturmuş (Kırış, 2016: 9); onun bu ilk girişiminin ardından oyun terapisini ilk uygulayan kişi Hugg-Hellmuth olmuştur. Daha sonraki dönemlerde Anna Freud ile Melanie Klein da oyunu çocukların analizinde bir araç olarak kullanmışlar ve oyun terapisini geliştirmişlerdir (Küçük Şahin, 2018: 16). O günden bugüne kadar, birçok oyun terapisi yaklaşımı ortaya atılmıştır (Koçkaya, 2016: 20). Örneğin, Axline (1974), Rogers'ın birey merkezli danışma kuramını *"yönlendirmesiz oyun terapisi"* olarak uyarlamış, L.F. Guerney (1983) ve Landreth (2002) de yönlendirmesiz oyun terapisini yaygınlaştırmaya devam etmiştir. Diğer yandan, varoluşçu bir teorisyen olarak bilinen Moustakas (1959), varoluşçuluğu çocuklara uyarlayarak buna *"ilişki oyun terapisi"* adını vermiştir. Allan (1997), *"Jungian merkezli oyun terapisi"*, Oaklander (1988) de *"Gestalt tabanlı oyun tedavisi"* ile ilgili alanyazına sağlamlık kazandırmıştır. Ayrıca Lowenfeld (1979) ve Klaff (1980), Jungien teoriden yola çıkarak *"kum oyun terapisini"* geliştirmiş; Knell (1993) yetişkin terapisinde kullanılan *"bilişsel terapiyi"* çocuklara uyarlamış; Kottman (2003) Adlerian bireysel psikolojiyi oyun terapisi haline getirmiş; Benedict (2006) de nesne ilişkileri kuramını (bağlanma kuramı) oyun terapisine dahil ederek çocuğun hasar görmüş ilişkilerini ve bağlanmalarını bu perspektiften değerlendirmiştir. Zaman içerisinde tüm ailenin, ruh sağlığı hizmetlerine dahil edilmesi ile birlikte Schaefer ve Gil (1994) ile Carey (1998) *"aile oyun terapisi"* üzerine çalışmaya başlamışlardır. Harvey (2006) de aile üyelerinin yaratıcılığını etkinleştirmek için *"dinamik aile oyun terapisi"* adlı bir teori geliştirmiştir. Ebeveynleri terapatik sürece dahil etmek çok etkili olmuş, bunun üzerine B.G. Guerney ve L.F. Guerney (1964) çocuk merkezli oyun terapisi becerileri ve yöntemleriyle aileleri eğiten *"filialterapi"* yöntemini açıklamıştır. Landreth ve Bratton, 2006 yılında -Guerneys'in çalışmalarına dayanan- on oturumlu *"çocuk-ebeveyn ilişki terapisi"* modelini geliştirmiştir. Eyberg ise okul öncesi dönemdeki yıkıcı davranışları gidermeye yönelik olarak *"anne-çocuk ekileşim terapisi"* kuramını ortaya atmıştır (Yukay Yüksel, 2017: 403-404). Çocuğa uygulanacak oyun terapisi yaklaşımı, belirtilen yaklaşımlardan hangisi olursa olsun oyun terapisinde temelde iki yöntemin kullanıldığı belirtilmektedir. Bu yöntemlerden ilkini, terapistin, sorumluluğu kendisinin üstlendiği, oyun terapisi sürecini yapılandırdığı ve planlayıp yönlendirdiği *yönlendirici oyun terapisi* oluşturmaktadır. Diğer bir oyun terapisi yöntemi ise terapistin, sorumluluğu çocuğa bırakarak çocuğu ve oyun sürecini yönlendirmediği *yönlendirici olmayan oyun terapisi* olarak uygulanmaktadır (Özdoğan, 2014: 155). Yönlendirici olmayan oyun terapisinin, alanyazında "çocuk merkezli oyun terapisi" adıyla da kullanıldığı görülmektedir (Landreth, 1993: 17; Baggerly ve Parker, 2005: 387; Stulmaker ve Ray, 2015: 127; Teber, 2015: 13; Aykara, 2017: 169).

Çeşitli oyun terapisi yaklaşımlarına konu olan oyun, çocuğun tüm travma deneyimlerini ifade etmesinin sembolik bir dili olup (Ogawa, 2004: 24), çocuk için en doğal kendi kendini iyileştirme sürecidir (Ray, 2004: 29). Çocuğun çevresiyle başa çıkma konusunda kendine olan güvenini geliştirip, ona kendisi olma fırsatı sağlamaktadır (Landreth, 1993: 17). Oyunun bu terapatik gücü, alanyazında *duygusal düzenleme, ilişki geliştirme, ahlaki yargı, stresle başa çıkma, egoyu yükseltme, hayata hazırlık* ve *kendini gerçekleştirme* şeklinde sekiz süreç

altında toplanmıştır. Çocuk, bu süreçlerin tamamına ancak oyun oynayarak erişebilmektedir (Akt. Yukay Yüksel, 2017: 403). Diğer yandan, oyunun terapatik açıdan faydalı olabilmesi için altı faktörü içermesi gerektiğinden de bahsedilmiştir. Bu faktörler, *tanısal değerlendirme fırsatları, terapistle çalışma ilkesi, savunmaların bozulması, eklemlenmeyi kolaylaştırma, terapatik bir salınım sağlama* ve *çocukları gelecekteki yaşam deneyimlerine hazırlama* olarak belirtilmiştir (Porter vd., 2009: 1025). Schaefer (1993, 2003) ise oyunun iyileştirici etkenlerini pek çok çalışmasında tartışmış (Homeyer ve Morrison, 2008: 212) ve 25 adet terapatik etken belirlemiştir. Bu etkenleri, *kendini ifade etme, bilinç dışına erişim, öğrenmeyi kolaylaştırma, metaforik içgörü, duygusal boşalma, katarsis, yüceltme, ittifak oluşturma, bağlanma, ilişki geliştirme, ahlaki yargılama, stres aşılama, karşı şartlandırma, güç/kontrol, yeterlilik, öz denetim, yaratıcı problem çözme, fantezinin ödünlenmesi, gerçekliği test etme, empati, davranışsal prova, gelişimin hızlanması, benlik algısı, fiziksel sağlık* ve *oyalama* olarak sıralamıştır (Zorlu, 2016: 17; Yukay Yüksel, 2017: 405-408). Çocuk üzerinde böylesine önemli etkilere sahip olan oyun terapisi, çocuklara gelişimsel bir bakış açısıyla yaklaşılması ve anlaşılması gerektiği ilkesine (Ray vd., 2005: 360) ve bir çocuğun hayatında oyunun önemi konusunda erken gelişim liderleri arasındaki anlaşmaya dayanmaktadır (Landreth vd., 2009: 281). Dolayısıyla, bu terapinin temelinde, oyunun çocuğun kendisini ifade etmesinin doğal bir yolu olduğu gerçeği yatmaktadır (Axline, 2019: 20). Çünkü çoğu yetişkin terapi türünde bireyin, yaşadığı zorluğu konuşarak anlattığı gibi, oyun terapisinde çocuk duygularını "oyun oynayarak" ifade etmektedir (VanFleet ve Faa-Thompson, 2010: 4; Webb, 2011: 135). Buna göre, oyun terapisi uygulamalarının faydalı bir şekilde uygulanabilmesi için birtakım faktörleri içermesi gerektiği, bu uygulamalar neticesinde ise oyun terapisinin çocuk üzerinde iyileştirici etkenlerinin olduğu anlaşılmaktadır.

Oyun Terapileri Derneği oyun terapisini, *"eğitim almış oyun terapistleri tarafından teorik bir modeli sistematik bir şekilde kullanarak kişiler arası bir süreç kurmalarını sağlamak, danışanların psiko-sosyal güçlüklerle karşılaşmalarını önlemelerine ya da çözmelerine veya ideal bir büyüme ve gelişimlerine yardımcı olmak için oyunun terapatik gücünden yararlanması"* şeklinde tanımlamıştır (Zorlu, 2016: 16; Çelik, 2017: 18; Bekeç, 2018: 16; Saltık, 2018: 21). Başka bir tanımda oyun terapisinin, *"geniş bir alanda çocuğun doğal eğilimi kullanılarak, çocuğun kendisini duygusal olarak güvenli hissedeceği terapatik çevrede iletişim, ilişki kurma, ifade ve problem çözmede cesaretlendirilmesi"* olduğundan bahsedilmiştir (VanFleet ve Faa-Thompson, 2010: 11). Landreth (2002) ise oyun terapisini, *"bir çocuk ile en uygun büyüme ve gelişim amacıyla çocuğa seçili oyun materyalleri sunulan, çocuğun doğal iletişim aracı olan oyun yoluyla kendini (duygular, düşünceler, yaşantılar ve davranışlar) ifade etmesi ve keşfetmesi için güvenli bir ilişkinin gelişimini kolaylaştıran ve oyun terapisi işleyişi konusunda eğitim almış bir terapist arasındaki kişiler arası ilişki"* olarak tanımlamıştır (Candan, 2017: 13; Küçük Şahin, 2018: 16). Bu tanımlamalardan, oyun terapisinin, birtakım güçlüklerle karşılaşan çocukları bu güçlüklerle baş edebilmeleri ve onlara çözüm üretebilmeleri konusunda desteklemek ve bu çocukların diğer çocuk ve yetişkinlerle (kişiler arası) sağlıklı bir ilişki kurmalarını sağlamak amacıyla uygulandığı anlaşılmaktadır. Ayrıca oyun terapisinin, eğitim almış oyun terapistleri tarafından, oyunun onarıcı ve tedavi edici gücünden faydalanılarak gerçekleştirildiği de dikkat çekmektedir.

Oyun terapisinin çocuklara birtakım yararlar sağladığından bahsedilebilir. Örneğin, oyun terapisi çocuklara, düşüncelerini ve duygularını ifade etmek, çevresiyle olan ilişkilerini keşfetmek, yaşadıkları deneyimleri anlamlandırmak, isteklerini açıklayabilmek ve sorunlarıyla başa çıkabilmek için olanak sağlamaktadır. Landreth'e (2002) göre, oyun terapisi ile çocuklar, kendilerine saygı duymayı, duygularının kabul edilebilir olduğunu, duygularını ifade edebilmeyi, sorumluluk almayı, problem çözmeyi, kendi kendilerini kontrol edip, seçim yapmayı öğrenmektedirler (Bratton vd., 2008: 577). Bir çalışmada da oyun terapisinin, genel davranış problemini içselleştirme, benlik kavramı, öz yeterlik depresyonu, anksiyete ve tedaviye uyum süreci konularında olumlu bir etkisi olduğundan bahsedilmektedir (Akt. Barzegary ve Zamini, 2011: 2216). Dolayısıyla, oyun terapisi uygulamaları ile çocukların bilişsel gelişimleri desteklenebilmekte, yaşadıkları içsel sorunlar ile sahip oldukları fonksiyonel olmayan düşüncelere çözüm bulunabilmektedir (Yukay Yüksel, 2017: 403). Oyun terapisi, çocukların, ihtiyaçlarında aktif olmalarını ve oyun içerisinde deşarj olmalarını sağlamakta, çocukları yetişkin yaşamının getireceği görevlere hazırlamakta, zor hedefleri başarıp engelleri aşmalarına yardımcı olmaktadır. Böylelikle çocuklar, diğer çocuklar ve yetişkinler ile iletişim kurmayı öğrenmekte, ihtiyaçlarını tanımlamak için iş başına geçebilmekte ve toplumsal açıdan kabullenilmek için diğerleriyle nasıl geçinmesi gerektiğini öğrenmektedirler (Yıldız, 2015: 9). Gerginlik, hayal kırıklığı, güvensizlik, saldırganlık, korku, kafa karışıklığı ve şaşkınlık gibi birikmiş duygularını oyun yoluyla dışarı atmaktadırlar (VanFleet ve Faa-Thompson, 2010: 4). Bu yolla çocuklar, bir yandan duygularını açığa vururken, diğer yandan bu duygularıyla yüzleşerek onları denetlemeyi öğrenmektedirler. Böylece, duygusal bir rahatlamaya kavuşmakta, kendileri olabilmekte, kendi kararlarını verebilmekte ve psikolojik açıdan olgunlaşmaktadırlar (Teber, 2015: 4; Axline, 2019: 27-28). Dolayısıyla, oyun terapisinin, birtakım sorunlarla karşılaşan çocuklar üzerinde iyileştirici etkisinin olduğu, bu etkisi sayesinde bu çocukların sosyal yaşamlarında başarılı ilişkiler kurmalarına yardımcı olduğu anlaşılmaktadır.

Alanyazın incelendiğinde; Uzun Dönmez'in (2019: 1), otizmli çocukların yaşam kalitesinde terapatik rekreasyon uygulaması bağlamında hippoterapinin etkisini; Ahbab'ın (2019: 1) da öfke problemi olan çocuklarda çocuk merkezli oyun terapisinin etkisini incelediği görülmektedir. Diğer yandan, Yaman ve Arslan (2009: 445), çocuk ve gençlik suçlarının önlenmesinde rekreatif sporların önemini; Ataman Yancı (2010: 1) da öğretilebilir zihinsel engeli olan çocukların ruhsal ve sosyal uyumunda sportif rekreasyonun önemini açıklamıştır. Ayrıca, alanyazında zihinsel engelli ergenlerde sportif rekreasyon aktivitelerinin benlik saygısına etkisini (Koçak, 2016: 1), otizm spektrum bozukluğu tanısı olan çocuklarda terapatik at binme aktivitelerinin yaşam kalitesi ve motor performans üzerine etkisini (Akpınar vd., 2016: 172) ve terapatik rekreasyon faaliyetlerinin down sendromlu çocukların sosyal gelişimine etkisini (Bor, 2018: 1) araştıran çalışmalar da mevcuttur. Bunların dışında, engelli çocuk ve ergenlerin fiziksel aktivite önerileri ile rekreasyonel fiziksel aktivitelere katılımlarını inceleyen bir çalışmanın (Toptaş Demirci, 2019: 46) olduğu da görülmektedir. Bakıldığında, bu çalışmaların daha çok özel gereksinimli çocuklar için sportif rekreasyonun önemi, terapatik at binme etkinliklerinin çocuklar üzerindeki etkisi ile engelli çocukların fiziksel rekreasyon aktivitelerine katılımlarını inceleyen konulara odaklandıkları görülmektedir. Fakat bu çalışmalar içerisinde, oyun terapisi uygulamalarını terapatik

rekreasyon bağlamında inceleyen bir çalışmanın olmaması dikkat çekmektedir. Dolayısıyla, bu çalışma, alanyazında tespit edilen bu eksikliğin doldurulması amacıyla hazırlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın Amacı, Kapsamı ve Önemi

Araştırmanın amacı, özel gereksinimli çocukların tedavisinde ve çocukların sosyal uyumlarının sağlanmasında kullanılan oyun terapisini, özel gereksinimli bireylerin tedavisinde yardımcı hizmet olarak uygulanan terapatik rekreasyon bağlamında değerlendirmeye almaktır. Bu amaç doğrultusunda hazırlanan çalışma, "rekreasyon", "terapi", "terapatik rekreasyon", "rekreasyon terapisi", "oyun" ve "oyun terapisi" kavramları ile sınırlı tutulmuş ve bu kavramlar çerçevesinde araştırma yürütülmüştür. Araştırma sonunda elde edilecek bulguların ise oyun terapisinin bir terapatik rekreasyon türü olarak kabul edilip edilemeyeceğine ilişkin soruya cevap vereceği düşünülmektedir.

Veri Toplama

Çalışmada, kavramsal bakış açısı benimsenmiş ve araştırmanın yürütülmesi için gerekli olan veriler, kaynak taraması yoluyla elde edilmiştir. Kaynak taraması, sosyal bilimlerde araştırma tasarımı olarak en yaygın kullanılan veri toplama tekniklerinden birini meydana getirmektedir (Neuman, 2016: 395). Araştırmacıya da araştırdığı kavramla alakalı geçmiş dönem çalışmalarından zaman sıralamasına göre çıkarım yapma, bu çıkarımlarla kendi araştırma sorusu arasında bir bağlantı kurabilme ve edindiği verileri yorumlayarak alanyazına yeni bir bakış açısı kazandırabilme olanağı tanımaktadır (Akoğlan Kozak ve Özkeroğlu, 2020: 318). Bu noktadan hareketle, bu çalışmada, araştırmanın amacına ulaşma konusunda kaynak tarama metodunun uygun olacağına karar verilmiş ve bu karar doğrultusunda konuya ilişkin alanyazın taranarak veri toplanmıştır. Tarama işlemi, elektronik ve basılı kaynakların taranması şeklinde yapılmış ve "rekreasyon", "terapi", "terapatik rekreasyon", "rekreasyon terapisi", "oyun" ve "oyun terapisi" kavramları çerçevesinde gerçekleştirilmiştir.

Veri Analizi

Çalışmada, kaynak taraması yoluyla elde edilen veriler kavramsal bir analize tabi tutulmuş ve analiz, ilk olarak "terapatik rekreasyon" kavramı hakkında bilgi verilmesi, daha sonra "oyun terapisi" konusunda açıklama yapılması, son aşamada ise terapatik rekreasyon ve oyun terapisi kavramlarının karşılaştırmalı analize tabi tutulması şeklinde yapılmıştır. Değerlendirmeler sonucunda, özel gereksinimli çocukların tedavisinde ve sosyal uyumlarının sağlanmasında kullanılan oyun terapisinin, özel gereksinimli bireylerin tedavisinde yardımcı hizmet olarak uygulanan terapatik rekreasyon bağlamında değerlendirilip değerlendirilemeyeceği sorusuna cevap aranmıştır.

BULGULAR

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular, iki aşamada sunulmaktadır. Bulguların ilk aşamasını, "terapatik rekreasyon" kavramına ilişkin bulgular oluştururken; ikinci aşamasını, "oyun terapisi" kavramına ilişkin bulgular meydana getirmektedir.

İlk aşamada, terapatik rekreasyon kavramına ilişkin bulgulara bakıldığında; bu kavramı oluşturan ve terapatik rekreasyon uygulamalarının gereklerini meydana getiren birtakım özelliklerin olduğu görülmektedir. Buna göre; terapatik rekreasyon, hasta, yaşlı, engelli vb.

özel gruplardaki kişilere verilen rekreasyon hizmetlerini ifade etmekte (Göker, 2014: 191) ve terapatik rekreasyonun amacını hastalık, yaralanma veya kronik sakatlıkla ilişkili fiziksel, sosyal, bilişsel ve duygusal durumları tedavi etme oluşturmaktadır (Dattilo vd., 1998: 260). Bu yönüyle terapatik rekreasyon, psikolojik veya sağlık sorunu olan bireylerin kişisel ve çevresel güçlerinin geliştirilmesi (Anderson ve Heyne, 2012: 122) ve hastalıkların ilerlemesini yavaşlatarak veya tamamen durdurarak bireylerin tedavi sürecini desteklemek amacıyla uygulanmaktadır (Aydın ve Tütüncü, 2019: 78). Buna göre, terapatik rekreasyon, bireylerin yaşam kalitesini artırmakta, fiziksel, zihinsel ve ruhsal gelişimlerine pozitif katkı sağlayarak onların özgüvenlerini geliştirmeye yardımcı olmakta (Greer ve Vin-Raviv, 2019: 287), böylece bireylerin rehabilitasyon sürecini hızlandırmaktadır (Tütüncü, 2012: 251) Tedavi edici işlevinin yanı sıra terapatik rekreasyon, bireylerin bu etkinliklerden keyif almalarını ve boş zamanlarını neşe içerisinde geçirmelerini de sağlamaktadır (Göbel, 2016: 29). Terapatik rekreasyonla ilgili verilen bilgilerden yola çıkarak; terapatik rekreasyon uygulamalarının özel gereksinimli bireylerin tedavisinde kullanıldığı bulgusuna ulaşılmaktadır. Bu uygulama sonucunda terapatik rekreasyonun, fiziksel, zihinsel veya psikolojik sorunu olan bireylerin tedavi süreçlerini desteklediği, onlara güçlerini yeniden kazandırarak özgüven verdiği ve onların tedavi ve rehabilitasyon süreçlerini hızlandırdığı da ulaşılan bulgular arasındadır.

Oyun terapisi kavramının bulgularına bakıldığında; oyun terapisinin, çocukların davranışsal, duygusal ve travmatik deneyimlerini ifade etmesinin bir yolu olduğu (Ogawa, 2004: 24) ve çocuk için en doğal kendi kendini iyileştirme sürecini ifade ettiği (Ray, 2004: 29) görülmektedir. Oyun terapisi, eğitim almış oyun terapistleri tarafından, çocuğun kişiler arası ilişkilerini geliştirmek, karşılaştığı fiziksel, zihinsel, psikolojik ve sosyal güçlüklerle başa çıkmasını ve karşısına çıkan problemlere çözüm üretme konusunda onu cesaretlendirmek amacıyla gerçekleştirilmektedir (VanFleet ve Faa-Thompson, 2010: 11; Zorlu, 2016: 16; Çelik, 2017: 18; Bekeç, 2018: 16; Saltık, 2018: 21). Oyun terapisi uygulamaları çocuğa, duygu ve düşüncelerini ifade etme, çevresiyle iletişim kurma, isteklerini açıklayabilme ve sorunlarıyla baş edebilme gibi yararlar sağlamaktadır (Bratton vd., 2008: 577). Oyun terapisi ayrıca, çocuğun özgüvenini geliştirme, anksiyete ve tedaviye uyum sağlama konuları (Akt. Barzegary ve Zamini, 2011: 2216) ile bilişsel gelişimini destekleme ve problemlere çözüm üretebilme konularında çocuğun iyileşme sürecini desteklemektedir (Yukay Yüksel, 2017: 403). Bu sayede çocuk, duygusal bir rahatlamaya kavuşmakta, psikolojik açıdan olgunlaşmakta (Teber, 2015: 4; Axline, 2019: 27-28), eğlenmekte ve travmatik olay ve yaşantılardan uzak kalmaktadır. Böylelikle, çocuğun iyileşme süreci hızlanmaktadır (Öğretir, 2008: 98). Dolayısıyla, buradan, oyun terapisinin özel gereksinimli ve psikolojik açıdan desteğe ihtiyaç duyan çocuklara uygulandığı ve bu uygulamaların amacını, bu çocukların tedavi süreçlerini hızlandırarak topluma uyum sağlamalarını kolaylaştırmanın oluşturduğu bulgusuna ulaşılmaktadır. Ayrıca oyun terapisinin fiziksel, zihinsel, davranışsal veya psikolojik sorunu olan çocukların tedavi ve rehabilitasyon sürecini destekleyerek hızlandırdığı ve onlara özgüven verdiği de araştırma bulguları arasında yer almaktadır.

SONUÇ

Bu çalışmada, oyun terapisi kavramı ele alınmış olup, bu kavramın terapatik rekreasyon bağlamında kavramsal bir değerlendirmesi yapılmıştır. Değerlendirme sonucunda; terapatik rekreasyon faaliyetlerinin, engelli, hasta, yaşlı vb. özel gereksinimli bireylerin tedavi ve rehabilitasyon sürecine yardımcı hizmet olarak uygulandığı; oyun terapisinin de özel gereksinimli "çocukların" tedavi ve rehabilitasyon sürecini hızlandırmak amaçlı gerçekleştirildiği bulgularına ulaşılmıştır. Bu bulgulara göre, hem terapatik rekreasyon hem de oyun terapisinin uygulamalarının esas amacını özel gereksinimli kişilerin tedavi ve rehabilitasyon sürecini hızlandırıcı aktivitelerin uygulanmasının oluşturduğu anlaşılmaktadır. Her iki uygulamanın danışan kitlesine bakıldığında ise terapatik rekreasyon hizmetlerini özel gereknimli bireyler (yaşı kaç olursa olsun) oluştururken, oyun terapisinin danışan kitlesini "çocukların" oluşturduğu görülmektedir. Bu noktada, konu ile ilgili Akoğlan Kozak ve Özkeroğlu'nun (2020: 319) yapmış olduğu çalışma dikkat çekmektedir. Çalışmada yazarlar, çocuğun hayatında yer alan oyunların, esasında çocuk için bir rekreasyon faaliyeti olduğunu belirtmekte ve konu ile alakalı hem alanyazındaki çalışmalarda hem de turizm sektöründeki uygulamalarda çocuk oyunları ve eğlence hizmetlerinin "çocuk rekreasyonu" olarak adlandırılmasını önermektedir. Bu çalışmaya göre, çocuk oyunlarının bir rekreasyon çeşidi olarak ele alınabileceği anlaşılmaktadır. Burada ele alınan oyun terapisi kavramı bu bağlamda değerlendirildiğinde ve araştırmadan elde edilen bulgular incelendiğinde; "oyun terapisi" uygulamalarını "terapatik rekreasyon" bağlamında değerlendirmenin mümkün olacağı sonucuna ulaşılmakta ve bu sonuç doğrultusunda, oyun terapisinin bir terapatik rekreasyon türü olarak ele alınması önerilmektedir. Bu önerinin dikkate alınması durumunda ise rekreasyon alanında gelecekte yapılacak oyun terapisi konulu çalışmaların, terapatik rekreasyon bağlamında ele alınması ve gerçekleştirilecek oyun terapisi uygulamalarının bu çerçevede düzenlenmesi sağlanmış olacaktır.

KAYNAKÇA

Adler, A. (2010). *İnsanı Tanıma Sanatı* (Çev. Şipal, K.). İstanbul: Say Yayınları.

Ahbab, A. (2019). *Öfke Problemi Olan Çocuklarda Çocuk Merkezli Oyun Terapisinin Etkisi.* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Akoğlan Kozak, M. ve Özkeroğlu, Ö. (2020, 23-25 Ekim). Çocuk Oyunlarının Çocuk Rekreasyonu Bağlamında Değerlendirilmesi. *World Children Conference,* Ankara, Türkiye.

Akpınar, S., Özcan, K., Özyurt, G. ve Dinsever, Ç. (2016). Otizm Spektrum Bozukluğu Tanısı Olan Çocuklarda Terapötik At Binme Aktivitelerinin Yaşam Kalitesi ve Motor Performans Üzerine Etkisi. *Spor Bilimleri Dergisi,* 27 (4), 172-184.

Allsop, J. (2012). *Assessing The Social Effects of a Therapeutic Recreation Summer Camp for Adolescents with Chronic Illness.* (Unpublished Master Thesis). The University of Utah Department of Parks, Recreation, and Tourism, Utah.

And, M. (1993, 23-24 Nisan). Kültürler Kavşağında Oyun ve Oyun Nesnelerinin Tarihi. *Toplumsal Tarihte Çocuk Sempozyumu,* İstanbul, Türkiye.

Anderson, L.S. and Heyne, L.A. (2012). Flourishing through Leisure: An Ecological Extension of the Leisure and Well-Being Model in Therapeutic Recreation Strengths-Based Practice. *Therapeutic Recreation Journal,* XLVI (2), 129-152.

Ardahan, F., Turgut, T. ve Kaplan Kalkan, A. (2016). Serbest Zaman ve Rekreasyon, F. Ardahan (Ed.). *Her Yönüyle Rekreasyon* içinde (1-118). Ankara: Detay Yayıncılık.

Axline, V.M. (2019). *Oyun Terapisi* (Çev. Baydoğan, M.). Ankara: Panama Yayıncılık.

Ataman Yancı, H.B. (2010). *Öğretilebilir Zihinsel Engeli Olan Çocukların Ruhsal ve Sosyal Uyumunda Sportif Rekreasyonun Önemi.* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Aydın, İ. ve Tüütncü, Ö. (2018). Rekreasyon terapisi Kamplarının Sosyal Etkilerinin Değerlendirilmesi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi,* 29 (1), 106-112.

Aydın, İ. ve Tütüncü, Ö. (2019, 19-24 Nisan). Hastanelerde Gerçekleştirilen Rekreasyon Terapisi Uygulamalarının Değerlendirilmesi. *5. Rekreasyon Araştırmaları Kongresi,* Çorum, Türkiye.

Aykara, A. (2017). Çocuk Merkezli Oyun Terapisinin Engelli Çocuklara Yönelik Sosyal Hizmet Uygulamaları Açısından Önemi. *Toplum ve Sosyal Hizmet,* 28 (1), 169-186.

Baggerly, J. and Parker, M. (2005). Child-Centered Group Play Therapy With African American Boys at the Elementary School Level. *Journal of Counseling & Development,* 83 (Fall), 387-396.

Barzegary, L. and Zamini, S. (2011). The Effect of Play Therapy on Children with ADHD. *Procedia Social and Behavioral Sciences,* 30, 2216-2218.

Bekeç, M. (2018). *Deneyimsel Oyun Terapisinin Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu Tanısı Olan 6-11 Yaş Arasındaki Çocukların Duygu ve Davranışları Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi.* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Bor, M.Ö. (2018). *Terapatik Rekreasyon Faaliyetlerinin Down Sendromlu Çocukların Sosyal Gelişimine Etkisi: Elazığ İli Örneği.* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Batman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Batman.

Bratton, S.C., Ray, D. and Landreth, G. (2008). Play Therapy. M. Hersen and A.M. Groos (Ed.). *Handbook of Clinical Psychology Volume 2 Children and Adolescents* in pp. 577-625. Canada: John Wiley & Sons. Inc.

Candan, S. (2017). *3-10 Yaş Arası Gelişimsel Problemleri Olan Çocuklarda Çocuk Merkezli Oyun Terapisinin Etkisinin İncelenmesi.* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.

Çelik, M. (2017). *Deneyimsel Oyun Terapisinin Çocuk Evlerinde Kalmakta Olan 3-10 Yaş Grubu Çocukların Çocukluk Çağı Travma Sonrası Duygusal Stres Düzeyine Etkisinin İncelenmesi.* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Dattilo, J., Kleiber, D. and Williams, R. (1998). Self-Determination and Enjoyment Enhancement: A Psychologically-Based Service Delivery Model for Therapeutic Recreation. *Therapeutic Recreation Journal,* Fourth Quarter, 258-271.

Demirci, Ç. (2013, 31 Ekim-3 Kasım). Hasta memnuniyetinin Arttırılmasında Farklılaştırma Politikaları: Terapötük Rekreasyon. *II. Rekreasyon Araştırmaları Kongresi,* Kuşadası, Aydın, Türkiye.

Eberle, S.G. (2014). The Elements of Play: Toward a Philosophy and a Definition of Play. *American Journal of Play,* 6 (2), 214-233.

Geldi, B. (2020). Rekreasyon Terapisi ve Rehabilitasyon, C. Taşkın (Ed.). *Rekreasyon Paradigması* içinde (225-246). Ankara: Gazi Kitabevi.

Göbel, Ö. (2016). *Önleyici Terapötik Rekreasyon Uygulaması; İşitme Engellilere Yönelik Çalışma.* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.

Göker, G. (2014). Rekreasyonda Yeni Trendler, A. Yaylı (Ed.). *Rekreasyona Giriş* içinde (184-202). Ankara: Detay Yayıncılık.

Gönen, M. (1989). *Oyuncak ve Kitabın Çocuğun Gelişimi Açısından Önemi*. https://scholar.google.com/scholar?hl=tr&as_sdt=0%2C5&q=Oyuncak+ve+Kitab%C4%B1n+%C3%87ocu%C4%9Fun+Geli%C5%9Fimi+A%C3%A7%C4%B1s%C4%B1ndan+%C3%96nemi+Dr.+M%C3%BCbeccel+G%C3%96NEN&btnG=, [Erişim Tarihi: 24.03.2020].

Gray, P. (2011). The Decline of Play and the Rise of Psychopathology in Children and Adolescents. *American Journal of Play,* 3 (4), 443-463.

Greer, M. and Vin-Raviv, N. (2019). Outdoor-Based Therapeutic Recreation Programs Among Military Veterans with Posttaumatic Stress Disorder: Assessing the Evidence. *Military Behavioral Health,* 7 (3), 286-303.

Homeyer, L.E. and Morrison, M.O. (2008). Play Therapy Practice, Issues, and Trends. *American Journal of Play,* 1 (2), 210-228.

Hood, C.D. and Carruthers, C.P. (2002). Coping Skills Theory as an Underlying Framework for Therapeutic Recreation Services. *Therapeutic Recreation Journal,* 36 (2), 137-153.

Hutchinson, S.L., Bland, A.D. and Kleiber, D.A. (2008). Leisure and Stress-Coping: Implications for Therapeutic Recreation Practice. *Therapeutic Recreation Joournal,* XLII (1) Special Issue, 9-23.

Kacar, D. (2020). *Geleneksel Çocuk Oyunlarının İnternet Bağımlılığı, Sosyal Beceri ve Stres Düzeyine Etkisi.* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Karaküçük, S. (2012). *Terapatik Rekreasyon Bir Örnek Uygulama: OSEP (Otistik Bireyler Spor Eğitim Projesi).* Ankara: Gazi Kitabevi.

Karaküçük, S. (2019). *Boş Zaman Rekreasyon ve İslamiyet.* Ankara: Gazi Kitabevi.

Kırış, B.F. (2016). *Gelişimsel Oyun Terapisinin Çocuk Evlerinde Kalmakta Olan 6-12 Yaş Grubu Çocukların Davranış Problemlerine Etkileri.* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Koçak, E. (2016). *Zihinsel Engelli Ergenlerde Sportif Rekreasyon Aktivitelerinin Benlik Saygısına Etkisi.* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Koçkaya, S. (2016). *Okul Öncesi Çocuklarının Çekingenlik Davranışları Üzerine Oyun Terapisi Uygulamalarının Etkisi.* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Küçük Şahin, İ. (2018). *Gelişimsel Oyun Terapisinin Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Dil ve Sosyal Gelişim Düzeylerine Etkisinin İncelenmesi.* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Landreth, G.L. (1993). Child-Centered Play Therapy. *Elementary School Guidance & Counseling,* 28 (1), 17-29.

Landreth, G.L., Ray, D.C. and Bratton, S.C. (2009). Play Therapy in Elementary Schools. *Psychology in the Schools,* 46 (3), 281-289.

Neuman, W.L. (2016). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri Nitel ve Nicel Yaklaşımlar 2* (Çev. Özge, S.) (8. Basım). Ankara: Yayın Odası.

Nwokah, E., Hsu, H.C. and Gulker, H. (2013). The Use of Play Materials in Early Intervention: The Dilemma of Poverty. *American Journal of Play,* 5 (2), 187-218.

Ogawa, Y. (2004). Childhood Trauma and Play Therapy Intervention for Traumatized Children. *Journal of Professional Counseling: Practice, Theory & Research,* 32 (1), 19-29.

Öğretir, A.D. (2008). Oyun ve Oyun Terapisi. *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi,* 22, 94-100.

Özdoğan, B. (2014). *Çocuk ve Oyun Çocuğa Oyunla Yardım* (Genişletilmiş 6. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.

Porter, M.L., Hernandez-Reif, M. and Jessee, P. (2009). Play Therapy: A Review. *Early Child Development and Care,* 179 (8), 1025-1040.

Ray, D. (2004). Supervision of Basic and Advanced Skills in Play Therapy. *Journal of Professional Counseling: Practice, Theory & Research,* 32 (2), 28-41.

Ray, D.C., Armstrong, S.A., Warren, E.S. and Balkin, R.S. (2005). Play Therapy Practices Among Elementary School Counselors. *Professional School Counseling,* 8 (4), 360-365.

Sağcan, M. (1986). *Rekreasyon ve Turizm.* İzmir: Cumhuriyet Basımevi.

Saltık, N. (2018). *Kadın Konukevlerinde Kalan Çocuklarda Oyun Terapisinin Sosyal Beceri ve Problem Davranışlara Etkisinin İncelenmesi.* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Stulmaker, H.L. and Ray, D.C. (2015). Child-Centered Play Therapy with Young Children Who are Anxious: A Controlled Trial. *Children and Youth Services Review,* 57, 127-133.

Teber, M. (2015). Gençlik, Oyun ve Oyun Terapisi. *Gençlik Araştırmaları Dergisi,* 3 (3), 1-22.

Toptaş Demirci, P. (2019). Recreational Activities for with Disability: School-Aged Children and Adolescents. *International Journal of Recreation and Sport Science,* 3 (1), 46-57.

Türk Dil Kurumu Sözlükleri (2020). *Güncel Türkçe Sözlük,* https://sozluk.gov.tr/, [Erişim Tarihi: 10.12.2020].

Tütüncü, Ö. (2012). Rekreasyon ve Rekreasyon Terapisinin Yaşam Kalitesindeki Rolü. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi,* 23 (2), 248-252.

Uzun Dönmez, M. (2019). *Otizmli Çocukların Yaşam Kalitesinde Hippoterapinin Etkisinin İncelenmesi: Terapötik Rekreasyon Uygulaması.* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Hitit Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Çorum.

VanFleet, R. and Faa-Thompson, T. (2010). The Case for Using Animal Assisted Play Therapy. *British Journal of Play Therapy*, 6, 4-18.

Webb, N.B. (2011). Play Therapy for Bereaved Children: Adapting Strategies to Community, School, and Home Settings. *School Psychology International*, 32 (2), 132-143.

Witherspoon, L. and Manning, J.P. (2012). Active Gaming: The Future of Play? *American Journal of Play*, 11 (1), 104-131.

Yaman, M. ve Arslan, S. (2009). Çocuk ve Gençlik Suçlarının Önlenmesinde Rekreatif Sporlar. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi,* 6 (1), 445-459.

Yıldız, C. (2015). *Oyun Terapisiyle Bütünleştirilmiş Grup Terapisinin Çocukların Utangaçlık Düzeylerine Etkisi.* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Yukay Yüksel, M. (2017). Oyun Terapisi. A. Önder ve H. Arslan Çiftçi (Ed.). *Erken Çocuklukta Oyun ve Oyun Yoluyla Öğrenme* içinde (ss. 403- 425). Ankara: Nobel Yayıncılık.

Zabriskie, R.B., Lundberg, N.R. and Groff, D.G. (2005). Quality of Life and Identity: The Benefits of a Community-Based Therapeutic Recreation and Adaptive Sports Program. *Therapeutic Recreation Journal*, 39 (3), 176-191.

Zorlu, A. (2016). *Yönlendirici Olmayan Oyun Terapisinin Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu Belirtili Çocukların Duygu ve Davranışları Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi.* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

PLANLI DAVRANIŞ TEORİSİ KAPSAMINDA BÜYÜKŞEHİR SAKİNLERİNİN HAFTA SONU TATİL DESTİNASYONU TERCİH NİYETLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Doç. Dr. Gülizar AKKUŞ
Savaş BÖYÜKYILMAZ
Kastamonu Üniversitesi Turizm Fakültesi

Özet

Bu araştırmada Ajzen (1985, 1991)'in geliştirdiği planlı davranış teorisi modeli kullanılarak, Türkiyenin başkenti olan Ankara'da yaşayan sakinlerin hafta sonu tatilleri ile ilgili destinasyon tercih niyetlerini değerlendirmek amaçlanmıştır. Nicel yöntem kullanılan çalışmada, Ankara il merkezi ve ilçelerinde yaşayan 446 sakine, 2020 yılı Mayıs-Haziran ayları arasında anket uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, katılımcıların daha çok 7-10 haftada bir (%30,5) ve yılda bir (%41,3) Ankara dışına seyahat ettikleri tespit edilmiştir. Kendi imkanları ile seyahat edenlerin oranı (%88,6) oldukça yüksektir. Katılımcıların seyahatlerinde daha çok Ege (%22,9), Karadeniz (%21,7), Akdeniz (%20,0) ve İç Anadolu bölgelerini (%20,2) tercih ettiği saptanmıştır. Katılımcıların seyahatleri esnasında 44 ili, bunlar içerisinde de en çok Antalya'yı (%16,4) tercih ettiği tespit edilmiştir. Bununla birlikte Muğla, İstanbul ve İzmir (%7,6) illerinin eşit oranlarda tercih edildiği görülmektedir. Yapılan regresyon analizleri sonucunda kurulan tüm hipotezler kabul edilmiş olup, hafta sonu Ankara dışına çıkma tutumu, buna ilişkin öznel norm ve algılanan davranışsal kontrolün niyet üzerinde olumlu etkisinin olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Planlı davranış teorisi, destinasyon tercih niyeti, hafta sonu tatili, büyükşehir sakinleri, Ankara sakinleri.

Abstract

In this research, using the planned behavior theory model developed by Ajzen (1985, 1991), Turkey's capital of Ankara residents was to evaluate the destination preference intentions related to weekend holidays. In the study using quantitative method, a questionnaire was applied to 446 residents living in Ankara city center and districts between May and June 2020. According to the results, it was determined that the participants mostly travel outside Ankara once every 7-10 weeks (30.5%) and once a year (41.3%). The rate of people traveling with their own means (88.6%) is quite high. It was determined that the participants mostly preferred the Aegean (22.9%), Black Sea (21.7%), Mediterranean (20.0%) and Central Anatolia regions (20.2%) for their travels. It was determined that the participants preferred 44 provinces during their travels and Antalya (16.4%) the most among them. However, it is seen that Muğla, İstanbul, and İzmir (7.6%) provinces are preferred equally. As a result of the regression analysis, all hypotheses established were accepted, and it was determined that the attitude of going out of Ankara at the weekend, the associated subjective norm and perceived behavioral control had a positive effect on behavioral intention.

Keywords: Planned behavior theory, Destination preference intention, weekend holiday, metropolitan residents, Ankara residents.

GİRİŞ

Son yıllarda ulaşım imkanlarının artması ile birlikte seyahat eden insan sayısının artış gösterdiği bilinen bir gerçektir. Bu artış günümüzde ihtiyaç olarak kabul edilen turizm faaliyetlerinin de artmasına sebebiyet vermiştir. Ancak yoğun çalışma koşulları sebebiyle bireylerin bu faaliyetleri daha az sürede gerçekleştirmeye çalıştığı görülmektedir. Özellikle gelişmiş bölgelerde ya da şehirlerde yaşayan ve çalışan insanlar dinlenmek amacıyla turistik destinasyonlara yönelmekte, ancak bunu zaman kısıtı sebebiyle özellikle iki günlük bir mola olarak görülebilecek hafta sonlarında gerçekleştirmektedir. Bu hafta sonu seyahatleri uzun veya kısa olabileceği gibi önceden planlanmış veya planlamamış da olabilir. Genellikle yakın destinasyonlara yapılan seyahatlerin plansız ve ani karar verilerek yapıldığı söylenebilir. Bu seyahatler özel araçla günübirlik yapıldığı gibi bütün bir hafta sonunu da kapsayabilmektedir. Ancak daha hızlı ulaşım araçları ile daha uzak destinasyonlara planlı seyahatlerin yapıldığı da bilinmektedir. Özellikle büyükşehirlerde yaşayan ve gelir seviyesi kırsal alanlara göre nispeten daha yüksek olan insanların, yılın önemli bir bölümünde hafta sonu seyahat ettiği ya da edebildiği gözlenmektedir. İstanbul sakinlerinin hafta sonu için yakın bir destinasyon olan Bolu-Abant'ı, Ankara sakinlerinin Ankara ilçelerini ve özellikle yaz aylarında Amasra-Bartın'ı ziyaret ettiği artık herkes tarafından bilinen bir durumdur.

Bu araştırmada önemli bir turistik potansiyel teşkil eden büyükşehir sakinlerinin hafta sonu tatil niyetlerini planlı davranış teorisi kapsamında değerlendirmek amaçlanmıştır. Planlı davranış teorisi, davranışlar için temel olan tutumlar, öznel normlar ve algılanan davranışsal kontrol ile ilgili olup, bu durum niyeti yüksek oranda etkilemektedir (Ajzen, 1991: 206). Bu teoride ana faktör kişilerin davranışı gerçekleştirme niyetidir. Niyet bir davranışı etkileyen motivasyon faktörü olarak da bilinmektedir. İnsanların davranışı gerçekleştirmek için denemeye istekli olmaları ve bunun için ne kadar çaba sarf etmeleri, planladıklarını göstermektedir. Dolayısıyla bir davranılışta bulunma niyeti güçlü olursa performansa da etkisi olmaktadır (Ajzen, 1991: 182). Bu araştırmada ise Ankara sakinlerinin tutumları, öznel normları ve algılanan davranışsal kontrollerinin hafta sonuna dair destinasyon tercih niyetlerini nasıl etkilediğini tespit etmek hedeflenmiştir.

Cumhuriyetin ilanından sonra Türkiye'nin başkenti olan Ankara, başlangıçta küçük bir kasaba görünümünde iken, özellikle çevre illerden başlayan göç ile 1927 yılında yaklaşık 500 bin olan nüfusu 2015 yılında beş milyonun üstüne çıkmıştır. Bu süreç içerisinde Ankara ili 25 ilçe ve 1432 mahalleye sahip büyük bir metropol haline gelmiştir (Ankara Valiliği, 2020). Nüfus oranı en yüksek ilçeleri olan Çankaya, Keçiören, Yenimahalle, Mamak, Etimesgut merkezi ilçeler olup ilk beş sırada yer alırken, en az nüfusa sahip ilçeler ise Kalecik, Ayaş, Güdül, Çamlıdere ve Evren'dir. Dolayısıyla nüfus yoğunluğunun önemli bir kısmının il merkezinde olduğunu söylemek mümkündür. Bu yoğunluğun önemli bir kısmı 15-45 yaş aralığındadır (Ankara kalkınma ajansı, 2017: 20). Nüfusun %71,5'i hizmetler, %25,7'si sanayi ve %2,8'i tarım sektöründe çalışmaktadır. Sosyal güvenlik kapsamındaki aktif çalışanların toplam il nüfusuna oranı ise %33,36'dır (Ankara Kalkınma Ajansı, 2017: 154).

İç Anadolu Bölgesi'nde yer alan Ankara kara, hava ve demir yolu taşımacılığı aracılığıyla diğer destinasyonlar ile bağlantı kurabilmektedir. Hava yolu taşımacılığının son yıllarda oldukça geliştiği bilinmekle beraber, 2019 yılı itibariyle Ankara Esenboğa Havaalanı yaklaşık 11 milyon iç hat, iki milyon dış hat yolcu trafiğine sahiptir. Diğer taraftan demir yolu taşımacılığında Ankara-Konya ve Ankara-Eskişehir-İstanbul yüksek hızlı tren (YHT) hatları mevcuttur. Ayrıca 2023 yılında tamamlanması öngörülen Kars, Kayseri, Bursa, İzmir gibi diğer büyükşehirlere de yüksek hızlı tren hat çalışmaları devam etmektedir. Özel araç sayısı bakımından da İzmir ve İstanbul'dan daha fazla araca (315 bin) sahip olduğu bilinmektedir (Ankara Kalkınma Ajansı, 2017: 11; Devlet Hava Meydanları İstatistik, 2020). Bu verilerden hareketle, Ankara'nın hava, demir ve kara yolu taşımacılığı açısından gelişmiş olduğunu ve özellikle il merkezinde nüfusun oldukça yoğun olduğunu, özellikle hizmetler sektöründe yoğun bir işgücüne sahip olduğunu söylemek mümkündür. Buradan çıkarımla, Ankara'da yaşayan ve özellikle çalışan nüfusun hafta sonu tatil destinasyonu tercih niyetlerinin önem arz ettiği söylenebilir.

LİTERATÜR TARAMASI

Planlı Davranış Teorisi

Birey davranışlarının nasıl oluştuğu ile ilgili çeşitli teorilerin var olduğu bilinmektedir. Buna ilişkin ilk teoriler 1930'lı yıllarda başlamış olup '*Öğrenme Teorisi'* ilk örneklerdendir. Günümüze kadar gelişen diğer bir teori de Planlı Davranış Teorisi'dir (Akıncı ve Kıymalıoğlu, 2015: 387). Bu teori (PDT) Icek Ajzen tarafından Gerekçeli Eylem Teorisi'nin geliştirilmesi ile 1985 yılında "*Niyetler'den Eylem'e*" adlı çalışma sonucunda oluşturulmuştur (en-Wikipedia, 2020). Teoride, tutum oluşumundaki bilişsel durumların rolleri göz önüne alınarak, tutum davranış ilişkisi kavramsal hale getirilmiştir (Ajzen, 2001: 27). Teori ortaya çıkışından sonra önemli ilerlemeler göstermiştir. Araştırmacılar farklı davranış alanlarında teorinin öngörme özelliğini kullanırken sonraki yıllarda daha karmaşık konulara değinmişlerdir (Ajzen, 2011: 1124).

Tutum araştırmalarında davranışlar, hedefler ve zamanı iyi tanımlayan uygun ölçütlerin geliştirilmesi gerekmektedir (Ajzen ve Fishbein, 1977: 914). Planlı Davranış Teorisi'nde de davranışa karşı üç niyet belirleyicisi olan; tutum, öznel norm ve algılanan davranışsal kontrol bulunmaktadır. Bunlardan tutum, davranışın olumlu ve olumsuz olarak değerlendirilmesi ile ilgilidir. Öznel norm ise kişinin çevresinden etkilenme durumunu ifade eden bir çeşit sosyal baskıyı ifade etmektedir. Algılanan davranışsal kontrol, algılanan davranışın kolay olup olmaması ile ilgilidir. Dolayısıyla tutum ve öznel normlar birbirine uyumlu olursa algılanan davranışsal kontrol de daha kolay olacaktır. Sonuç olarak da davranışın gerçekleştirilme niyeti güçlü olacaktır (Ajzen, 1991:188).

Planlı davranış teorisinde bireyin herhangi bir davranışı gerçekleştirmeye niyetli olması teorinin merkezini oluşturmaktadır. Bu durumda niyet, davranışın yapılmasını etkileyen bir motivasyon konumundadır. Dolayısıyla davranışın meydana gelmesi için gerekli olan çaba ve isteğin planlanmasını göstermektir. Sonuç olarak davranışın istemli olması durumunda niyet oluşmaktadır. Zaman, yetenek, para gibi faktörler ve davranışta bulunmayı düşünüyor olmak da davranışın gerçekleşmesine etki etmektedir. Birey olarak yeterli kaynağa sahip olunması

yanında, davranışta bulunmayı düşünüyor olmak da sonuca ulaşmak için gereklidir (Ajzen, 1991:182).

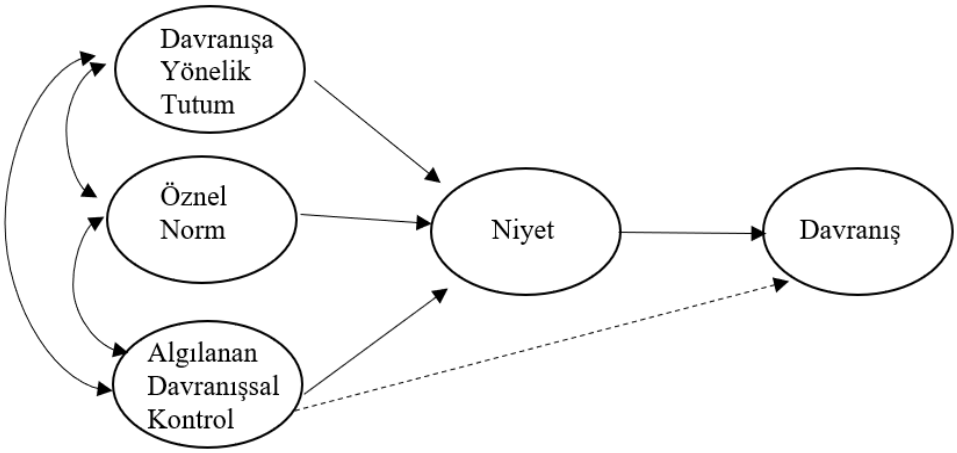

Şekil 1. Planlı Davranış Modeli
Kaynak: Ajzen, 1991:182.

Davranışa yönelik tutum ve öznel normlar elverişli olursa algılanan davranışsal kontrol büyük olur (Şekil 1), dolayısıyla bireyin davranışı gerçekleştirme niyeti de artar. Davranış üzerinde kontrol göz önüne alınırsa, fırsat oluşunca birey niyetini yerine getirir. Bu durum niyetin, davranışın öncüsü olduğu varsayımına dayanır. Ayrıca algılanan davranışsal kontrolün de eklenmesi ile davranışın istemli kontrolü sınırlandırma durumuna olumlu etki edebilir (Ajzen, 2016:1).

İlgili Araştırmalar

Geniş kapsamlı Türkçe ve İngilizce yazın taraması ardından PDT'nin turizm alanında yapılmış birçok kavramsal ve ampirik araştırmada kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu araştırmalardan birçoğunda turistin seyahat kararı ya da destinasyon tercihinin planlı davranış teorisi kapsamında ele alındığı gözlenmiştir. Araştırmalardan bazıları aşağıda özetlenmiştir:

Tsai (2009) Tayvanlı bağımsız gezginlerin seyahatlerini planlı davranış teorisine göre açıklamayı amaçladığı çalışmada 316 anketi değerlendirmeye almıştır. Birey nesnel durumu daha fazla kontrol edebildiğinden, bireyin bağımsız yolculuğa eğiliminin derecesinin arttığı belirtilmiştir. Bireyin, zaman ve para gibi faktörleri kontrol edebildiği durumlarda seyahat öncesindeki bilgi toplama eylemlerinin arttığı saptanmıştır. Ayrıca bağımsız seyahat niyetinin aile ve arkadaş ortamlarından da oldukça etkilendiği tespit edilmiştir. Bozkurt ve Avcıkurt (2019) ise Antalya'daki yerli Y kuşağı turistlerin destinasyon tercihi niyetlerini planlı davranış teorisine göre açıklamaya çalışmıştır. Turistlere üç bölümden oluşan 720 anket yüz yüze uygulanmıştır. Araştırma sonucunda öznel normlardan olan tanıdık tavsiyeleri ve arkadaş etkisinin yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Tutumların destinasyon tercihinde ikinci derecede etkili olduğu belirlenmiştir. Algılanan davranışsal kontrolün ise destinasyon tercihinde daha az etkisinin olduğu saptanmıştır. Her iki çalışmada da turistlerin öznel normlardan yüksek derecede etkilendiği tespit edilmiştir.

Lam ve Hsu (2004) Çin ana karasından Hong Kong'a giden gezginlerin planlı davranış teorisi ile olan uyumunu araştırmışlardır. Çin, Pekin, Şanghay ve Guangzhou'da yaptıkları

çalışmada yapısal eşitlik modellemesi ve korelasyon uygulanarak 353 anket analiz edilmiştir. Tutum, algılanan davranışsal kontrol ve geçmiş davranışların Hong Kong'u seçme niyeti ile ilişkili olduğu saptanmıştır. Ancak geçmiş davranışların niyet üzerindeki etkisinin, tutum ve algılanan davranışsal kontrolden daha az olduğu görülmüştür. Çinli gezginlerin önceki ziyaretleri nedeniyle tekrar ziyaret etme niyetlerinin arttığı belirtilmiştir. Quintal, Lee ve Sutal (2010) çalışmalarında seyahate karar vermede risk ve belirsizlikleri planlı davranış teorisine göre araştırmıştır. Avustralya'da yapılan araştırmada Çin, Kore ve Japon turistlerin görüşleri alınmıştır. Araştırmada öznel normlar ve algılanan davranışsal kontrol tüm ülke turistlerinde etkiliyken, tutumların sadece Japon turistler için etkili olduğu bulunmuştur. Algılanan riskin, Japonya ve Kore'den gelen turistlerin tutumlarını etkilediği tespit edilmiştir. Han, Lee ve Lee (2011)'de yaptıkları çalışmada, Çin vatandaşlarının Kore'yi ziyaret etme niyetleri incelemiştir. Bu durum kolayda örnekleme yolu ile yapılan 437 anket üzerinden değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda vizeden muafiyet beklentisinin ziyaret niyetini artırdığı ortaya konulmuştur. Ayrıca planlı davranış teorisinin çalışmada kullanılan diğer bir teori olan gerekçeli eylem teorisinden daha açıklayıcı olduğu belirtilmiştir. Ziadat (2015)'de yaptığı araştırmada, Ürdün turizmini planlı davranış teorisi bağlamında değerlendirmeyi amaçlamıştır. Ürdün'ü ziyaret eden yabancı turistlere 403 anket uygulanmıştır. Elde edilen verilerin analizi neticesinde, genel olarak turistlerin tutumları ile öznel normları arasındaki ilişkinin yeniden ziyaret etme niyetinde anlamlı ve olumlu sonuçlar doğurduğu tespit edilmiştir.

Han ve Kim (2010) ABD'de yeşil otel ziyaretçilerinin karar verme süreçleri üzerine yaptığı araştırmada, internet aracılığıyla 434 katılımcı ile odak grup görüşmesi gerçekleştirmiştir. Hizmet kalitesi, memnuniyet ve genel imajın destinasyonu yeniden ziyaret niyeti ile ilişkili olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla katılımcıların çevre dostu otelleri tekrar ziyaret etme niyetlerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Özer, Kement ve Gültekin (2015) ise yeşil yıldızlı otelleri ziyaret eden müşterilerin tekrar ziyaret etme niyetlerini değerlendirmiştir. Çalışmada 284 ziyaretçiye anket uygulanmış ve anket verilerinin analizi sonucunda, oteldeki hizmet kalitesi ve öznel normların, turistlerin tekrar ziyarette bulunma niyetini olumlu etkilediği saptanmıştır.

Ünlüönen ve Işın (2018) Türkiye'deki yabancı turistlerin yöresel yemekleri tüketme durumlarını planlı davranış teorisi bağlamında açıklamıştır. Araştırma İstanbul, Antalya ve Nevşehir illerinde gerçekleştirilmiştir. 644 anket uygulanan çalışma sonucunda, turistlerin yöresel yemekleri tüketmeyi planladıkları ve yerel yiyeceklere olan tutumlarının genel olarak olumlu olduğu saptanmıştır. Şahin ve Solunoğlu (2019) ise yaptıkları çalışmada sokak yemeklerinin tercih edilme durumunu planlı davranış teorisi bağlamında ölçmeyi amaçlamıştır. Mersin ilinde 642 katılımcıya uygulanan anket sonucunda, sokak yemeklerinin tüketilme niyeti açısından algılanan davranışsal kontrol ve öznel normun anlamlı ve pozitif etkisinin olduğu belirlenmiştir.

Tektaş ve Çamlıca (2015) yaptıkları araştırmada tutum ve niyetleri turizm sektörü açısından pazar bölümlendirme kriteri olarak incelenmişlerdir. Kapadokya bölgesinde yapılan araştırmada, Japon ve Güney Koreli ziyaretçilere uygulanan 416 anket verisi analizi sonucunda bölümler arasında heterojenliğin olduğu saptanmış ve bölgeyi tekrar ziyaret etme niyetinin yüksek olduğu belirlenmiştir. Bayram (2018) ise çalışmasında diğer araştırmalardan

farklı olarak e-spor turizmine katılma niyetini, planlı davranış teorisi bağlamında araştırmıştır. E-spor oyuncularına yapılan 400 anket analizi sonucunda ağırlıklı olarak genç erkeklerin e-spor etkinliğine katıldığı, katılımcıların yılda bir, iki defa seyahat ettiği tespit edilmiştir. E-spor katılımcılarının yüksek sayılabilecek bir ortalama ile (4,81) seyahat etmeye niyetli oldukları ortaya konmuştur.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırmanın Amacı

Araştırmada Ankara sakinlerinin Ajzen (1985, 1991)'in geliştirdiği planlı davranış teorisi modeli kullanılarak tutumları, öznel normları ve algılanan davranışsal kontrollerinin hafta sonuna dair destinasyon tercih niyetlerini nasıl etkilediğini tespit etmek amaçlanmıştır. Türkiye'nin merkezinde yer alan ve başkenti olan Ankara, birçok destinasyona kara, hava ve demiryolu ile bağlanan gelişmiş bir ulaşım altyapısına sahiptir. Bu durum nispeten diğer destinasyonlarda yaşayanlara nazaran bir avantaj olarak görülebilir. Bununla birlikte Ankara özellikle çalışan nüfus yoğunluğu yüksek ve ekonomik açıdan ortalama ve üstü gelire sahip bireylerin yaşadığı bir büyükşehir olması (Ankara Kalkınma Ajansı Raporu, 2017) sebebiyle önemli bir turistik talebi barındırmaktadır. Bu sebeple Ankara gibi büyükşehir sakinlerinin destinasyon tercih niyetleri oldukça önemlidir. Özellikle bu sakinlerin hafta sonu tatilleri için gösterdikleri davranış ve tutumların değerlendirilmesi, talebi yönlendirebilmek adına politika yapıcılar ve planlamacılar için de üstünde durulması gereken bir konudur. Türkçe yazında konuya ilişkin araştırma sayısı oldukça kısıtlı olmakla birlikte yabancı yazında da genellikle ziyaretçilerin bir destinasyona ilişkin tercih niyetleri araştırılmıştır. Ancak bu araştırmada bir destinasyondaki ziyaretçilerin kendi yaşam alanları dışındaki destinasyonları tercih niyetlerinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Araştırma amacı doğrultusunda geliştirilen hipotezler şu şekildedir:

H_1 = Tutumların hafta sonu tatil destinasyonu tercih niyetleri üzerinde anlamlı ve pozitif yönlü etkisi vardır.

H_2 = Öznel normun hafta sonu tatil destinasyonu tercih niyetleri üzerinde anlamlı ve pozitif yönlü etkisi vardır.

H_3 = Algılanan davranışsal kontrolün hafta sonu tatil destinasyonu tercih niyetleri üzerinde anlamlı ve pozitif yönlü etkisi vardır.

Veri Toplama Yöntemi

Araştırma nicel yöntem benimsenmiş olup, veri toplama aracı olarak anket tekniğinden faydalanılmıştır. Anket formu tasarlanırken Akkuş (2013), Ünlüönen ve Işın (2018), Bozkurt ve Avcıkurt (2019) çalışmalarından faydalanılmıştır. Tasarlanan anket formu üç bölümden oluşmaktadır. İlk kısmı katılımcılara ait demografik bilgilerden oluşmakta ve Ankara dışına çıkmada etkili olan ifadeler bulunmaktadır. Anketin ikinci bölümünde ise PDT'nin değişkenlerinden olan tutuma yönelik ifadeler yer almaktadır. Katılımcılardan tutum maddelerini 5'li derecelendirmeyle (1=Hiç önemli değil, 5= Çok önemli) değerlendirmeleri istenmiştir. Anketin üçüncü kısmında öznel norm ve algılanan davranışsal kontrole ilişkin maddeler bulunmaktadır. Bu maddeler ise 5'li Likert tipi derecelendirme (1=Kesinlikle Katılmıyorum, 5=Kesinlikle Katılıyorum) ile değerlendirilmiştir. Oluşturulan anket formları Google formlar aracılığıyla çevrimiçi hale dönüştürülmüş ve WhatsApp aracılığıyla

katılımcılara ulaştırılmıştır. Anket sonuçları SPSS 22.0 paket istatistik programında analiz edilmiştir.

Evren ve Örneklem

Ankara, yaklaşık altı milyon insan barındıran, ekonomik şartlarının nispeten diğer illerden daha elverişli olduğu bilinen bir şehirdir (Ankara Kalkınma Ajansı Raporu, 2017). Ayrıca Türkiye'nin nüfus yoğunluğu açısından en büyük ikinci ili olması ve konum olarak ülkenin merkezinde yer alması nedeniyle ulaşım olanaklarının çok çeşitli ve gelişmiş olması araştırmanın evreni olarak Ankara'da yaşayan bireylerin seçilmesine neden olmuştur. Araştırmada tesadüfi olmayan örnekleme yöntemlerinden kolayda örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. 2020 yılı Mayıs-Haziran ayları arasında Ankara il merkezi ve ilçelerinde yaşayan bireylere çevrimiçi ortamda ulaşılmış ve toplam 446 geçerli anket elde edilmiştir.

BULGULAR

Tablo 1'e göre araştırmaya katılanların %71'i kadın ve %29'u erkektir. Katılımcıların %40'ı 36-45, %30'u 26-35 yaş aralığında olup, %70'inin 26-45 yaş aralığında olduğu görülmektedir. En düşük katılımcı sayısı ise %3 ile 55 yaş ve üstündedir. Katılımcılara ait öğrenim durumlarına bakıldığında, %52 ile yarısından fazlasının lisans mezunu olduğu, bunu yakın oranlar ile lisansüstü (%15) ve lise mezunlarının (%14) takip ettiği görülmektedir. Katılımcıların %58 ile büyük çoğunluğunun kamu sektöründe çalıştığı, bunu %14 ile ev hanımlarının ve %13 ile özel sektör çalışanlarının izlediği görülmektedir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bilgiler

		f	%			f	%
Yaş	18-25	48	10	**Cinsiyet**	Kadın	31	71
	26-35	134	30		Erkek	12	29
	36-45	177	40		**Toplam**	44	100
	46-55	73	16	**Meslek**	Özel sektör çalışanı	59	13
	55 üstü	14	3		Kamu sektörü çalışanı	26	58
	Toplam	446	100		Öğrenci	16	4
Öğrenim Durumu	İlköğretim	30	7		Esnaf	10	2
	Lise	60	14		Ev hanımı	63	14
	Ön lisans	53	12		Diğer	37	8
	Lisans	233	52		**Toplam**	44	100
	Lisans üstü	70	15				
	Toplam	446	100				

Katılımcıların hafta sonu Ankara dışına çıkma durumlarına ilişkin altı soru yöneltilmiş ve sonuçları Tablo 2'de sunulmuştur. Buna göre araştırmaya katılanların %57'si hafta sonu Ankara dışına çıktığını belirtmiş, %43'ü çıkmadığını ifade etmiştir. Katılımcıların %41,3 ile önemli bir oranı yılda bir kez Ankara dışına seyahat ettiğini belirtmiştir. Bununla birlikte %30,5'i 7-10 haftada bir, %20,4'ü 3-7 haftada bir seyahat ettiğini yani katılımcıların %50,9 ile yarısından fazlası ortalama 1-3 ayda bir Ankara dışına çıktığını ifade etmiştir. Katılımcılardın %75,3'ü yaz sezonunda hafta sonu tatiline çıkarken, %18,4'ü ilkbahar sezonunda seyahat ettiklerini belirtmiştir.

Katılımcıların hafta sonu Ankara dışına seyahatlerindeki ulaşım aracı tercihlerine bakıldığında, %76 ile önemli bir çoğunluğun özel aracıyla ulaşımı tercih ettiği saptanmıştır. Bununla birlikte Ankara sakinlerinin %15,9'u otobüs ile hafta sonu tatiline çıkmayı tercih etmektedir. Ayrıca uçak ve tren gibi kitle taşıma araçlarının çok az kullanıldığı söylenebilir.

Katılımcıların %88,6 gibi önemli bir çoğunluğu hafta sonu tatilleri için kendi imkanlarını kullandığını, %11,4'ü ise tur şirketleri aracılığıyla seyahatlerini gerçekleştirdiğini belirtmiştir. Katılımcıların %75,1 gibi önemli bir çoğunluğunun hafta sonu seyahatlerini aileleri ile birlikte yaptıkları görülmektedir. %16,4'ünün arkadaşları ile ve %7,8'inin tek başına seyahat ettiği tespit edilmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların Hafta Sonu Seyahatlerine İlişkin Bilgiler

		f	%			f	%
Hafta sonu Ankara Dışına Çıkma	Evet	254	57,0	**Ulaşım Aracı**	Özel araç	342	76,0
	Hayır	192	43,0		Tren	9	2,0
	Toplam	446	100		Otobüs	71	15,9
Seyahate Çıkma Sıklığı	Haftada bir	4	0,9		Uçak	20	4,5
	1-2 Haftada bir	28	6,3		Diğer	3	0,7
	3-7 Haftada bir	91	20,4		Toplam	445	100,0
	7-10 Haftada bir	136	30,5	**Seyahate Çıkma Yöntemi**	Tur şirketi ile	49	11,4
	Yılda bir	184	41,3		Kendi imkanlarım	395	88,6
	Toplam	446	100,0		Toplam	444	100,0
Seyahate Çıkma Sezonu	İlkbahar	82	18,4	**Seyahate Çıkılan Kişi**	Ailemle	335	75,6
	Yaz	336	75,3		Arkadaşlarımla	73	16,4
	Sonbahar	16	3,6		Tek başıma	35	7,8
	Kış	7	1,6		Tur grubuyla	2	0,4
	Toplam	441	100,0		Toplam	445	100,0

Tablo 3'te katılımcıların hafta sonu tatili için hangi destinasyonları tercih ettikleri görülmektedir. Buna göre %22,9'u Ege Bölgesi, %21,7'si Karadeniz Bölgesi, %20,2'si İç Anadolu Bölgesi, %20'si Akdeniz Bölgesi'ni tercih etmektedir. Bahsi geçen dört bölgenin tercih oranı da birbirine oldukça yakındır. Bununla birlikte katılımcıların %11,7'si Marmara Bölgesi'ni tercih ettiğini ifade etmiştir. Ankara sakinlerinin hafta sonu tatil destinasyonu tercihleri içerisinde en düşük oranı ise %1,6 ile Güneydoğu Anadolu Bölgesi ve %0,7 ile Doğu Anadolu Bölgesi oluşturmaktadır. Ayrıca katılımcıların %0,4'u hafta sonu tatili için ülke dışına seyahat ettiğini belirtmiştir.

Tablo 3. Katılımcıların Hafta Sonu Tatillerinde Tercih Ettikleri Bölgelere İlişkin Bilgiler

Bölgeler	f	%
Ege Bölgesi	102	22,9
Karadeniz	97	21,7
İç Anadolu	90	20,2
Akdeniz	89	20,0
Marmara	52	11,7
Güney Doğu Anadolu	7	1,6
Doğu Anadolu	3	0,7
Yurt Dışı	2	0,4
Toplam	441	100,0

Katılımcıların hafta sonu için sıklıkla Ege, Karadeniz, İç Anadolu ve Akdeniz bölgelerini tercih ettiği saptanmıştır. Tablo 4'te ise katılımcıların en sık tercih ettiği destinasyonlar iller bazında değerlendirilmiştir. Bu verilere göre, katılımcıların %16,4 ile en çok Antalya ilini tercih ettiği görülmektedir. Bunu %7,6 ile Muğla, İstanbul ve İzmir illeri takip etmektedir. Bu iller yanı sıra, Bolu %5,2, Samsun %4,3, Aydın %2,9 ve Mersin %2,7

illerinin de tercih edildiği görülmektedir. Karabük ve Bursa illeri %2,5, Konya ve Bartın illeri %2,2 oranında tercih edilirken, Kastamonu, Eskişehir ve Balıkesir illeri %1,8 oranında tercih edilmektedir. Adana, Erzurum, Aksaray ve Kahramanmaraş ise %0,4, Gaziantep, Burdur, Isparta, Batman, Denizli, Amasya, Artvin, Ordu, Tunceli, Kütahya ve Niğde ise %0,2 ile az tercih edilen destinasyonlar arasındadır.

Tablo 4. Katılımcıların Hafta Sonu Tatillerinde Tercih Ettikleri Şehirlere İlişkin Bilgiler

İller	f	%	İller	f	%	İller	f	%
Antalya	73	16,4	Nevşehir	6	1,3	Kahramanmaraş	2	0,4
Muğla	34	7,6	Amasra	6	1,3	Hatay	2	0,4
İstanbul	34	7,6	Yozgat	6	1,3	Bremen	1	0,2
İzmir	34	7,6	Kayseri	5	1,1	Gaziantep	1	0,2
Bolu	23	5,2	Çanakkale	5	1,1	Burdur	1	0,2
Samsun	19	4,3	Kırıkkale	5	1,1	Isparta	1	0,2
Aydın	13	2,9	Sivas	4	0,9	Batman	1	0,2
Mersin	12	2,7	Çorum	4	0,9	Denizli	1	0,2
Karabük	11	2,5	Adıyaman	3	0,7	Amasya	1	0,2
Bursa	11	2,5	Rize	3	0,7	Artvin	1	0,2
Konya	10	2,2	Trabzon	3	0,7	Ordu	1	0,2
Bartın	10	2,2	Zonguldak	2	0,4	Tunceli	1	0,2
Kastamonu	8	1,8	Adana	2	0,4	Kütahya	1	0,2
Eskişehir	8	1,8	Erzurum	2	0,4	Niğde	1	0,2
Balıkesir	8	1,8	Aksaray	2	0,4	**Toplam**	**44**	**100**

Ölçeğe İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Katılımcıların hafta sonu tatil destinasyonu tercih niyetlerini ölçebilmek amacıyla kullanılan Planlı Davranış Teorisi dört ölçeğine ilişkin ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 5'te verilmiştir. Katılımcıların hafta sonu tatili için Ankara dışına çıkma tutumlarına ilişkin ifadelerde en yüksek ortalama puan (4,01) iki ifadeye ait olup bunlar "*iyidir*" ve "*muhteşemdir*" ifadeleridir. En düşük ortalamaya sahip tutum ifadesi ise (3,36) "*sıra dışı*" maddesi olmuştur. Katılımcıların hafta sonu tatil destinasyonu tercih niyetlerini tespite ilişkin yöneltilen öznel norm ifadelerine katılım ortalamaları genel olarak 2,40-2,60 arasındadır. En yüksek katılım sağlanan ifade ise "*Benim için önemli olan insanların çoğu, hafta sonu tatil amaçlı Ankara dışına çıkmam gerektiğini düşünür*." ifadesi olmuştur. Algılanan davranışsal kontrol ölçeğindeki ifadelere katılımcılar, hafta sonu Ankara dışına çıkma durumlarının (3,46) kendi kararlarına bağlı olduğunu belirtmişlerdir. İstedikleri her hafta sonu Ankara dışına çıkma durumları ise ortalamanın altında bir değere (2,76) sahiptir. Üç öncül ölçeğe verilen ortalama yanıtlar değerlendirildiğinde, en yüksek ortalamaya sahip ölçek 3,82 ile davranışa yönelik tutum ölçeği, en düşük ortalamaya sahip ölçek ise öznel norm ölçeği olmuştur. Niyet ölçeğinin genel ortalaması ise 3,18 olarak tespit edilmiştir. Boyut içerisinde en yüksek ortalama "*Hafta sonu Ankara dışına çıkmaya istekliyim*." ifadesine aittir.

Tablo 5. Katılımcıların Tutum, Öznel Norm, Algılanan Davranışsal Kontrol ve Niyet Durumlarına İlişkin Değerler

	N	X̄	Sd
Davranışa Yönelik Tutum		**3,82**	
Kötüdür - İyidir	446	4,01	1,10
Berbattır - Muhteşemdir	446	4,01	1,05
Sıkıcıdır - Eğlencelidir	446	3,99	1,03
Rahatsız edicidir - Rahatlatıcıdır	446	3,92	1,11
Yararlı değildir - Yararlıdır	445	3,92	1,13
Mantıksızdır - Mantıklıdır	441	3,71	1,14
Gereksizdir - Gereklidir	445	3,65	1,11
Sıradandır - Sıra dışıdır	445	3,36	1,13
Öznel Norm		**2,52**	
Benim için önemli olan insanların çoğu, hafta sonu tatil amaçlı Ankara dışına çıkmam gerektiğini düşünür.	446	2,60	1,25
Benim için önemli olan insanların çoğu, hafta sonu Ankara dışına çıkmam konusunda beni teşvik eder.	446	2,58	1,20
Benim için önemli olan insanların çoğu, hafta sonu Ankara dışına seyahat eder.	446	2,50	1,15
Benim için önemli olan insanların çoğu, hafta sonu Ankara dışına çıkmamı bekler.	445	2,40	1,24
Algılanan Davranışsal Kontrol		**3,09**	
Hafta sonu Ankara dışına gitmek tamamen benim kararıma bağlıdır.	446	3,46	1,31
Ankara dışına çıkmaya karar verirsem eninde sonunda çıkarım.	446	3,14	1,32
Ankara dışına çıkabilmek için yeterli param var.	446	3,09	1,22
Ankara dışına çıkabilmek için yeterli zamanım var.	446	3,01	1,22
İstediğim her hafta sonu Ankara dışına çıkabilirim.	446	2,76	1,35
Niyet		**3,18**	
(Normal zamanda) Hafta sonu Ankara dışına çıkmaya istekliyim.	443	3,30	1,28
(Normal zamanda) Hafta sonu Ankara dışına çıkmak için çaba göstereceğim.	443	3,18	1,29
(Normal zamanda) Hafta sonu Ankara dışına çıkmayı planlıyorum.	443	3,06	1,29

Hipotezlerin Sınanması

Davranışa yönelik tutum (DYT), öznel norm (ÖN) ve algılanan davranışsal kontrolün (ADK) hafta sonu tatil destinasyonu tercih niyetini etkileyip etkilemediğini saptayabilmek amacıyla regresyon analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6. Davranışa Yönelik Tutum, Öznel Norm ve Algılanan Davranışsal Kontrolün Niyet Üzerindeki Etkisine İlişkin Regresyon Analizi

	Beta (β)	t.	Sig.	Tol.	VIF
Sabit	-0,125	-0,607	0,544		
DYT	0,505	9,865	0,000*	0,860	1,163
ÖN	0,366	7,670	0,000*	0,734	1,362
ADK	0,148	2,850	0,005*	0,752	1,329
R^2	0,420				
Düzeltilmiş R^2	0,416				
F	105,797				
P	0,000				
Durbin-Watson	1,822				

** p<0,01*

Tablo 6'da oluşturulan regresyon modeli 0,01 önem düzeyinde istatistiki açıdan anlamlıdır ve model varyansı %42 oranında açıklamaktadır (R^2=0,420). Model incelendiğinde, davranışa yönelik tutumun hafta sonu tatil destinasyonu tercih niyeti üzerinde 0,01 önem düzeyinde anlamlı pozitif bir etkiye sahip olduğu görülmektedir (B=0,505; p=0,000). Bu sonuç 0,01 önem düzeyinde DYT koşullarındaki 1 birimlik artışın niyeti 0,505 artırdığı anlamına gelmektedir. Buna göre, davranışa yönelik tutum iyileştikçe niyetin de artacağını ifade etmek mümkündür. Bu sonuçlar ışığında, tutumların hafta sonu tatil destinasyonu tercih niyetleri üzerinde anlamlı ve pozitif yönlü etkisi olduğunu öngören H_1 hipotezi kabul edilmiştir.

Öznel normun hafta sonu tatil destinasyonu tercih niyeti üzerinde 0,01 önem düzeyinde anlamlı pozitif bir etkiye sahip olduğu görülmektedir (B=0,366; p=0,000). Bu sonuç 0,01 önem düzeyinde ÖN koşullarındaki 1 birimlik artışın niyeti 0,366 artırdığı anlamına gelmektedir. Buna göre, kişiye etki eden öznel normlar arttıkça niyetin de artması beklenmektedir. Bu sebeple öznel normların hafta sonu tatil destinasyonu tercih niyetleri üzerinde anlamlı ve pozitif yönlü etkisi olduğunu öngören H_2 hipotezi kabul edilmiştir.

Algılanan davranışsal kontrolün hafta sonu tatil destinasyonu tercih niyeti üzerinde 0,01 önem düzeyinde anlamlı pozitif bir etkiye sahip olduğu görülmektedir (B=0,148; p=0,000). Bu sonuç 0,01 önem düzeyinde ADK koşullarındaki 1 birimlik artışın niyeti 0,148 artırdığı anlamına gelmektedir. Buna göre, algılanan davranışsal kontrol arttıkça niyet de artmaktadır. Buradan çıkarımla, algılanan davranışsal kontrolün hafta sonu tatil destinasyonu tercih niyetleri üzerinde anlamlı ve pozitif yönlü etkisi olduğunu öngören H_3 hipotezi kabul edilmiştir.

Sonuç ve Tartışma

Büyükşehirlerde yaşayanlar, nispeten kırsal kesimden daha yoğun ve çeşitli ulaşım imkanına sahiptir. Bununla birlikte şehirlerde yaşayanların maaş karşılığı çalışma oranı daha yüksek olduğu için hem daha kısıtlı zamana hem de daha fazla gelire sahip oldukları söylenebilir. Bu sebeple şehirlerde yaşayanların sıklıkla hafta sonu seyahat etmeye çalıştığı ve yakın ya da uzak çeşitli destinasyonları tercih ettiği gözlenmektedir. Bu seyahatlerde destinasyonu tercih niyetlerinin nasıl şekillendiğini belirlemek amacıyla yürütülen bu araştırmada, Türkiye'nin başkenti olan Ankara sakinlerine anket uygulanmış ve 446 katılımcıya çevrimiçi ortamda ulaşılmıştır. Araştırmaya katılanların çoğunun 26-45 yaş aralığında, lisans mezunu ve kamu sektöründe çalışan kadınlardan oluştuğu tespit edilmiştir. Bu katılımcı profilinin Ankara'nın sosyo-ekonomik yapısı ile örtüştüğü söylenebilir. Özellikle başkent olması sebebiyle Bakanlıklar gibi birçok kamu kurumunun bulunduğu Ankara'da, lisans mezuniyeti ardından kamu kurumunda çalışanların oranı oldukça yüksektir.

Araştırmaya katılanların %41,3 ile önemli bir oranı yılda bir kez Ankara dışına seyahat ettiğini belirtmiştir. Bununla birlikte %50,9 ile yarısından fazlası ortalama 1-3 ayda bir Ankara dışına çıktığını ifade etmiştir. Bu oran sebebiyle büyükşehir sakinlerinin sıklıkla hafta sonu tatiline çıktığı çıkarımı yapılabilir. Katılımcılardın %75,3'ü yaz sezonunda hafta sonu tatiline çıkarken, %18,4'ü ilkbahar sezonunda seyahat ettikleri görülmüştür. Buradan

çıkarımla Ankara sakinlerinin sonbahar ve kış aylarında hafta sonu tatili için il dışına seyahat etmeyi pek tercih etmediği ifade edilebilir.

Katılımcılar hafta sonu seyahatlerinde %76 ile daha çok özel aracıyla ulaşımı tercih etmektedir. Bu bulgu, Ankara sakinlerinin İzmir ve İstanbul gibi büyükşehirlerde yaşayanlardan daha fazla araca sahip olmalarını teyit eder niteliktedir. Bununla birlikte uçak ve tren gibi kitle taşıma araçlarının çok az kullanıldığı söylenebilir. Katılımcıların %88,6 gibi önemli bir çoğunluğu hafta sonu tatilleri için kendi imkanlarını kullandığını belirtirken, %75,1 gibi önemli bir çoğunluğunun hafta sonu seyahatlerini aileleri ile birlikte yaptıkları görülmektedir. Buradan çıkarımla Ankara sakinlerinin hafta sonu tatillerini daha çok kendilerinin organize ederek özel araçlarında aileleri ile birlikte gerçekleştirdiği söylenebilir.

Katılımcıların hafta sonu tatili için yakın oranlarda olmak üzere sıklıkla Ege, Karadeniz, İç Anadolu ve Akdeniz Bölgesi'ni tercih ettiği tespit edilmiştir. Ankara sakinlerinin hafta sonu tatil destinasyonu tercihleri içerisinde en düşük oranı ise Güneydoğu ve Doğu Anadolu Bölgesi oluşturmaktadır. Bu durumun en önemli sebebi, bu bölgelere ulaşımın diğer bölgelere nazaran daha meşakkatli olması ya da daha çok yaz sezonunda seyahat edildiği için deniz turizmine imkân tanımaması olarak gösterilebilir. Katılımcılara en çok hangi ili tercih ettikleri sorulduğunda, %16,4 ile en çok Antalya ilini tercih ettiği görülmüştür. Bunu %7,6 ile Muğla, İstanbul ve İzmir illeri takip etmektedir. Bu durum, katılımcıların yaz sezonunda ve özellikle deniz turizmi amacıyla seyahat ettiği çıkarımını doğrular niteliktedir.

Katılımcıların hafta sonu tatili için Ankara dışına çıkma tutumlarına ilişkin ifadelerde en yüksek ortalama puan "iyidir" ve "muhteşemdir" ifadelerine aittir. Buradan hareketle, Ankara sakinlerinin genel olarak hafta sonu tatillerini il dışında geçirmeyi olumlu gördükleri söylenebilir. Katılımcıların öznel norm ifadelerine katılım ortalamaları 2,52 olup, düşük bir katılım oranına sahiptir. Bu durum katılımcıların kendisi için önemli olan insanların hafta sonu tatili ile ilgili düşüncelerini pek dikkate almadığını ya da seyahat tercihlerinde kendi kararlarını vermelerinde çevrelerinden daha az oranda etkilendikleri göstermektedir. Bunu doğrular nitelikte algılanan davranışsal kontrol ölçeğinde en yüksek katılımları hafta sonu Ankara dışına çıkma durumlarının (3,46) kendi kararlarına bağlı olması durumuna yöneliktir. Bu iki değişkenden çıkarımla Ankara sakinlerinin daha çok kendi kararlarına bağlı olarak hafta sonu tatilini tercih ettikleri ifade edilebilir. Niyet ölçeğinin genel ortalaması ise 3,18 olarak tespit edilmiştir. Katılımcıların niyet durumlarında, hafta sonu Ankara dışına çıkmayı planlama (3,06), istekli olma (3,30) ve çaba gösterme (3,18) birbirlerine yakın oranlarda ortalama değerlerde olduğu görülmektedir. Bu durum da katılımcıların hafta sonu Ankara dışına çıkma niyetlerinde bir kararsızlık yaşadıklarını göstermektedir.

Katılımcıların yeterli miktarda zaman (3,01) ve parasal (3,09) duruma sahip olmalarına rağmen istedikleri her hafta sonu Ankara dışına çıkma durumluları daha düşük ortalamaya (2,76) sahiptir. Bu bulgu, katılımcıların yeterli güce sahip olsa da istediği her hafta sonu Ankara dışına çıkamadığını göstermektedir. Bu durumun çalışan nüfusun iş yükünün hafta sonuna sarkması gibi farklı faktörlere bağlı olduğu söylenebilir. Ayrıca hafta içi yoğun geçen iş süreci sebebiyle hafta sonu seyahat etmek de yorucu gelebileceği için her hafta sonu il dışına çıkmamayı tercih etmeleri söz konusu olabilir.

Araştırma kapsamında ortaya konan üç hipotez regresyon analizi aracılığıyla test edilmiş ve tüm hipotezler desteklenmiştir. Bu durum katılımcıların hafta sonu tatil destinasyonu tercih niyetleri üzerinde davranışa yönelik tutumların, öznel normların ve algılanan davranışsal kontrolün etkisi olduğunu göstermektedir. Bu üç bağımsız değişken içerisinde Ankara sakinlerinin hafta sonu tatil destinasyonu tercih niyetini en yüksek derecede etkileyen davranışa yönelik tutum olurken, bunu sırasıyla öznel norm ve algılanan davranışsal kontrol takip etmiştir. Bozkurt ve Avcıkurt'un (2019) çalışmasında ise tutumun destinasyon tercihinde ikinci derecede etkili olduğu belirlenmiştir. Tsai (2009) ile Bozkurt ve Avcıkurt (2019) da benzer şekilde öznel normlar içinde yer bulan aile ve arkadaş ortamı ya da tavsiyesinin niyeti önemli ölçüde etkilediğini tespit etmiştir. Ayrıca araştırma sonuçları ile doğru orantılı olarak Bozkurt ve Avcıkurt (2019) algılanan davranışsal kontrolün destinasyon tercihinde daha az etkisinin olduğunu saptamıştır.

İlgili literatür incelendiğinde yapılan çalışmaların daha çok belirli bir destinasyonu ziyaret niyeti üzerine olduğu görülmektedir. Bu çalışmada ise turistlerin hafta sonu tatil destinasyonu tercih niyetlerini saptamak amaçlanmıştır. Araştırma bu açıdan özgün bir değer taşımakla birlikte, geliştirilmeye uygundur. Quintal, Lee ve Sutal (2010) araştırmalarında öznel normlar ve algılanan davranışsal kontrolün tüm ülke turistlerinde etkili olduğunu, ancak tutumların yalnızca Japon turistler için etkili olduğunu tespit etmiştir. Bu araştırma sonucundan çıkarımla gelecek araştırmalarda Ankara'da yaşayan farklı milliyetlere mensup bireylerin tatil destinasyonu tercihlerinin Türkiye vatandaşlarına nazaran nasıl değiştiği üzerine odaklanılabilir. Bununla birlikte farklı büyükşehir sakinlerinin hafta sonu tatil destinasyonu niyetleri karşılaştırılabilir. Büyükşehir sakinlerinin tatil için seçtikleri destinasyonu yeniden ziyaret etme niyetlerine yönelik araştırmalar yürütülebilir.

Kaynakça

Ajzen, I. and Fishbein. M., (1977). Attitude-Behavior Relations: A Theoretical Analysis and Review of Empirical Research, *Psychological Bulletin* , Vol. 84, No. 5, 8-918.

Ajzen, I. (1991). The Theory of Planned Behavior, Organızatıonal Behavıor And Human Decısıon Processes 50, 179-211.

Ajzen, I. (2001). Nature and Operatıon of Attıtudes, Annu. Rev. Psychol. 2001. 52:27–58.

Ajzen, I. and M. Fishbein. (2005). The influence of attitudes on behavior, pp. 173-221. In: The Handbook of Attitudes (Eds: D. Albarracín, B. T. Johnson, M. P. Zanna). Mahwah, New Jersey: Erlbaum.

Ajzen, I. (2011). The theory of planned behaviour: Reactions and reflections, *Psychology and Health Vol.* 26, No. 9, September, 1113–1127.

Ajzen, I. (2016). Constructıng a Theory of Planned Behavıor Questıonnaıre, Brief Description of the Theory of Planned Behavior.

Akıncı, S. ve Kıymalıoğlu, A. (2015). Planlı Davranış Teorisi (Pazarlama Teorileri, ed. Mehmet İsmail Yağcı ve Serap Çabuk), Express Basımevi, İstanbul.

Ankara Kalkınma Ajansı Raporu (2017). İstatistiklerle Ankara, http://kutuphane.ankaraka.org.tr/upload/dokumandosya/statistiklerle-ankara-2017.pdf Erişim tarihi, 10.05.2020.

Ankara valiliği (2020). Nüfus ve idare, http://www.ankara.gov.tr/nufus-ve-idari-durum Erişim tarihi:11.05.2020.

Balcı, A. (2013). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem Teknik ve İlkeleri, Pegem Akademi, Ankara.

Bayram, A., T., (2018). Planlanmış Davranış Teorisi Çerçevesinde E-spor Turizmine Katılma Niyeti, *Turizm Akademik Dergisi*, 5 (2), 17-31.

Bozkurt K., A., ve Avcıkurt, C. (2019). Planlanmış Davranış Teorisi ile Yerli Y Kuşağı Turistlerin Destinasyon Tercih Etme Niyetinin Belirlenmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(4), 1294-1307.

Devlet Hava Meydanları İstatistik (2020).https://www.dhmi.gov.tr/sayfalar/istatistik.aspx erişim tarihi14.05.2020.

En-Wikipedia (2020). https://en.wikipedia.org/wiki/Theory_of_planned_behavior, Erişim tarihi:20.04.2020.

Han, H., Lee, S., & Lee, C-K., (2011). Extending the Theory of Planned Behavior: Visa Exemptions and the Traveller Decision-making Process, Tourism Geographies: An International Journal of Tourism Space, Place and Environment, 13:1, 45-74, DOI: 10.1080/14616688.2010.529930.

Han, H., ve Kim, Y. (2010) An investigation of green hotel customers' decision formation: Developing an extended model of the theory of planned behavior, International Journal of Hospitality Management 29, 659–668.

İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, (2020). https://ankara.ktb.gov.tr/TR-152371/turizm.html Erişim tarihi:11.05.2020

Lam, T., & Hsu, C. H. (2004). Theory of planned behavior: Potential travelers from China. Journal of hospitality & tourism research, 28(4), 463-482.

Özer, L., Kement, Ü. ve Gültekin, B. (2015). Genişletilmiş Planlanmış Davranış Teorisi Kapsamında Yeşil Yıldızlı Otelleri Tekrar Ziyaret Etme Niyeti, *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler, Fakültesi Dergisi,* Cilt 33, Sayı 4, 2015 s. 59-85.

Quintal, V. A., Lee, J. A., & Soutar, G. N. (2010). Risk, uncertainty and the theory of planned behavior: A tourism example. Tourism management, 31(6), 797-805.

Şahin, E., & Solunoğlu, A. (2019). Planlı Davranış Teorisi Kapsamında Sokak Yemeği Yeme Niyetinin Ölçülmesi: Mersin Örneği. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, *16*(3), 383-397.

Tektaş, Ö., Ö., ve Çamlıca, K., (2015). Pazar Bölümlendirme Aracı Olarak Tutum ve Niyetin Bir Arada Kullanımı: Sürdürülebilir Turizm Üzerine Bir Uygulama, *Verimlilik Dergisi* 2015/1.

Ünlüönen, K. ve Işın, A. (2018). Türkiye'ye Gelen Yabancı Turistlerin Yerel Yiyecekleri Tüketme Niyeti Üzerine Planlı Davranış Teorisi Kapsamında Bir Araştırma. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies,* 6(4), 662-689. DOI: 10.21325/jotags.2018.329

Ziadat, M., T., A. (2015). Applications of Planned Behavior Theory (TPB) in Jordanian Tourism, *International Journal of Marketing Studies*; Vol. 7, No. 3; 2015 ISSN 1918-719X E-ISSN 1918-7203.

REPRESENTATION OF YOUNG FEMALE IRANIAN LIFESTYLE BASED ON THEIR ROLE MODEL OF INFLUENCERS

Fatemeh Alizadeh
Tehran university

Abstract

Nowadays, with the widespread increase of celebrities who display their lifestyle on Instagram or the people we call influencers, it somehow affects their followers to choose their lifestyle by imitating them.

Most of these influencers promote a kind of consumerism among their follower by showing their luxurious life. This study aims to identify people who have chosen their lifestyles under the effect of influencers and show it on Instagram.

Our hypothesis in this study is that young women are more likely to be influenced by influencers and tend to imitate their lifestyle.

The approach used in this research is qualitative, first we define some lifestyle categories and then a set of questions is prepared based on these categories. And then we interview some young Iranian women who are following influencers on social media.

The results showed that most women, follow lifestyle of influencers in various field; the goal of people who followed these pages was learning new things, entertainment or getting positive energy from them.

This research helps anyone who wants to have a better understanding of influencers effects on the lives of people who follow them, especially women; And is useful for researchers in the fields of cultural studies, anthropology, and communication.

Keywords: Lifestyle, Instagram, influencers, Young woman, social media

GASTRONOMİ TURİZMİ İÇİN YAPILAN SEYAHATLERE YÖNELİK TANITIM MATERYALLERİNDE ALGIYI ETKİLEYEN UNSURLAR

FACTORS AFFECTING PERCEPTION IN PROMOTIONAL MATERIALS FOR TRAVELING FOR GASTRONOMY TOURIS

Yaren TANTU[1*], Emel BİROL[2], Dilek DÜLGERALTINER[3]

[1*] Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Yüksek Lisans Programı, Kocaeli, Türkiye

[2] İstanbul Gedik Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Mimarlık Fakültesi, Görsel İletişim Tasarımı Bölümü, İstanbul, Türkiye

[3]Kocaeli Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Gastronomi ve Mutfak Sanatları Bölümü, Kocaeli, Türkiye

Özet

Gastronomi turizmi, bölge kültürlerinin tanıtılmasında ve bölge kalkınmasında önemli rol üstlenen bir faaliyettir. Gastronomi turizmini arttırmak için tanıtım materyallerinin algıyı etkileyecek nitelikte tasarlanması önemli bir konudur. Bu araştırmanın amacı, Gastronomi turizmine yönelik yapılan seyahatler için hazırlanan tanıtım materyallerinin, tanıtım potansiyelini ölçmektir. Ayrıca bir çekicilik unsuru olarak hazırlanan tanıtım materyallerindeki algıyı etkileyen unsurların etkisini ölçmek ve seyahat edenlerin tutumlarını belirlemektir. Bu amaçla gastronomi turizmine yönelik seyahatlerin tanıtılmasında kullanılan tanıtım materyallerinde algıyı etkileyen unsurların belirlenmesini tespit etmek amacıyla betimsel ve bağıntısal tarama yöntemi ile 20 sorudan oluşan anket hazırlanmıştır. Anket, Vakıf ve Devlet üniversitesinde Gastronomi ve Mutfak Sanatları, Görsel İletişim Tasarımı, Turizm ve Otelcilik bölümlerinde çalışan akademisyen ve öğrencilerden oluşan 141 kişiye uygulanmıştır. Elde edilen bulgular doğrultusunda tanıtım materyallerinin gastronomi turizmine katılım tercihine etkisinin olduğu görülmüştür. Ayrıca gastronomi turizmine ilişkin yapılan tanıtım materyallerinde internet sitesi gibi sanal ortamlarda gerçekleştirilen tanıtım faaliyetlerinin etkisinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Algıyı etkileyen unsurlar incelendiğinde, gastronomi turizmine yönelik tanıtım materyallerinde kullanılan rengin, tanıtımı yapılacak yeri ifade eder nitelikte olmasının algıyı etkilemede istatistiksel açıdan önemli ($p<0.05$) olduğu bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Görsel Algı, Gastronomi, Görsel İletişim

Abstract

Gastronomy tourism is an activity that plays an important role in promoting the cultures of theregion and in the development of theregion. It is an important is suetodesign promotional materials in a way that will affect the perception in order toincrease gastronomic tourism. The purpose of this research is tomeasure the promotional potential of promotional materials prepared for travels for gastronomic tourism. Inaddition, it is tomeasure the effect of factors affecting the perception in promotional materials prepared as an element of attraction and to determine the attitudes of travelers. For this purpose, a question

naireconsisting of 20 questions was prepared with descriptive and correlationals canning method in order to determine the factors affecting the perception in promotional materials used in the promotion of gastronomy tourism. The question naire was appliedto 141 people consisting of academicians and students working in the departments of Gastronomy and Culinary Arts, Visual Communication Design, Tourism and Hotel Management at the Foundation and State University. Inline with the findings, it was observed that promotional materials had an effect on the choice of participation in gastronomy tourism. Inaddition, it has been determined that promotional activities carried out in virtual environments such as websites on promotional materials regarding gastronomy tourism have a higheffect. When the factors affecting the perception were examined, it was found that the colorused in the promotional materials for gastronomy tourism was statistical lysignificant in affecting the perception ($p<0.05$).

Keywords: Visual Perception, Gastronomy, Visual Communication

GİRİŞ

Temel yaşamsal faaliyetlerden biri olan yeme içme sadece biyolojik bir ihtiyaç değil aynı zamanda yiyeceklerin üretiminden tüketimine kadar insan hayatını sosyal, kültürel, psikolojik olarak da etkileyen önemli bir süreç olarak varlığını sürdürmektedir. İnsanların yeme ve içme ihtiyaçları doğrultusunda turizm sektörünün önemli bir ayağı olan yemek kültürü kavramı ile yeme içme eylemlerine verilen önem artmış ve yiyecek içecek, turizmin odak noktası haline gelmiştir. Odak haline gelen yeme içme aynı zamanda ziyaretçilerin temel ihtiyaçlarından biridir (Çapar ve Yenipınar, 2016: 101). Zamanla şekillenen turist tipleri ve turizmde meydana gelen ihtiyaç ve beklentilerin artması değişimi kaçınılmaz hale getirmektedir. Turizmde değişen bu eğilimler doğrultusunda da gastronomi turizmi varlığını daha çok göstermiş, ülke, bölge ve destinasyonlar için önemli bir konuma sahip olmuştur (Karamahmutoğlu, 2019). Ayrıca yiyecek ve içecekler bölgeye daha çok turist çekmek amacıyla kullanılan önemli kaynaklardan biridir. Bir yemek türünün üretimini yerinde görmek ve o bölgeye ait yöresel lezzetleri tatmak, nasıl yapıldığını gözlemlemek turistler için gastronomi turizminin çekiciliğini arttıran bir etken haline gelmiştir (Şen ve Aktaş, 2017: 66).

Gastronomi kelime anlamı olarak; yunanca gaster (mide) ve nomas (yasa) sözcüklerinin bir araya getirilmesiyle meydana gelmektedir (Özdemir ve Dülger Altıner, 2019: 3; Güzel Şahin ve Ünver, 2015: 64; Kargiglioğlu ve Kacacık, 2017: 410). “Gastro” sözcüğü mide ile ilgili bir kavram iken ‘’Nomos’’ ise kanun kural anlamına gelen bir kavramdır (Yılmaz, 2017: 172; Santich, 2004: 16). Gastronomi yemekle ilgili tatma, hazırlama, deneyimleme, araştırma ve keşfetme süreçleri ile yakından ilgilenen bir olgudur. Ayrıca gastronomi kültür ve yemek arasındaki ilişkiyi de ele almaktadır (Güleç, 2020: 13). Gastronomi, tüm içerikleriyle yiyecek ve içeceklerin tarihsel varoluşu ile başlayan tüm özelliklerini ve bileşenlerini ayrıntılı, anlaşılır uygulanabilir düzeyde günümüz şartlarına uyarlanabilir hale gelmesi için yapılan çalışmalardan oluşan bir bilim dalıdır (Bayram, 2020: 1). Gastronomi kavramı bütünüyle ele alındığında gastronomi; yemeği, yemekle kültür arasındaki ilişkiyi incelemekte ve bir yemeğin asgari koşul olarak hijyenik olmasını istemektedir (Süt, 2019: 4). Yeme içme ile turizm arasında oluşan yakın ilişki büyük bir öneme sahiptir. Bölgenin yeme-içme kültürü turistlerin tatil destinasyonu seçiminde oldukça etkilidir (Alaçam, 2019: 12).

Gastronomi turizminin temel motivasyon kaynağı ise yemeğin tadımının gerçekleştirilmesi ve üretim aşamalarını görmek amacıyla, değişik bölge ve yerleri, destinasyonları, farklı yiyecek üreticilerini ve yemek ile ilgili olanı ziyaret etmek olarak kabul edilebilmektedir (Taşkın, 2020: 17). Ayrıca gastronomi turizmi gelir elde etmenin yanı sıra tanıtımda da rol üstlenen bir kavram olarak nitelendirilmektedir (Kızılgeçi, 2019: 31).

Turizm ve tanıtım kavramları birbirinden etkilenen ve birbirini etkileyen iki kavramdır. Bir ülke, bölge veya destinasyonun turizm sektöründeki varlığını kabul ettirmesinin tanıtımın doğru şekilde yapılmasına bağlı olduğu ifade edilmektedir (Duğan ve Aydın, 2018: 3). Tanıtıma baktığımızda tüketicilerin destinasyon seçimini etkileyen faktörlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Tanıtım faaliyetleri yetersiz veya eksik olan destinasyonların veya üreticilerin diğer destinasyon ve üreticiler karşısında turistleri daha az etkilemekte olduğu ifade edilmektedir (Ekici, 2019: 42). Tanıtım faaliyetleri potansiyel turistlere yönelik olup, doğrudan bireylere yönelik yapılan çalışmalardır (Emen, 2019: 73). Tanıtım faaliyetleri belirlenen amaçlar doğrultusunda kişilere gruplara ya da bölgeye ulaşmada bir araç olarak kullanılmaktadır (Tuna, 2018: 20). Ayrıca tanıtımın çalışmalarının nasıl yapılacağı belirlenirken hedef kitlenin; inanış, kavrayış biçimi, gelenek ve görenekleri çeşitli görüş ve anlayışları, zevkleri, kültür düzeyleri ve sosyal durumları göz önüne alınarak hazırlıklar yapılmalıdır (Erdal, 2014: 18). Turizm içerikli tanıtım faaliyetleri, turistin karar alma sürecinde belirleyici olmaktan ziyade yönlendirici bir rol oynamaktadır ve tutundurma çabaları üç temel ayak üzerinde durmaktadır. Bunlardan birincisi bilimsel yöntemler ışığında elde edilen bilgi ve veriler, ikincisi estetik duyarlılık ve yetkinlik, üçüncüsü ise yeterli parasal kaynaklar olarak sıralanmaktadır (Ersun ve Arslan, 2011: 241). Etkin bir tanıtım gerçekleştirilebilmesi için kitle iletişim araçlarının en etkin ve verimli kullanımı oldukça önem arz etmektedir. Bu doğrultuda ise tanıtım çalışmaları için gerekli olan kitle iletişim araçları, yazılı, sözlü, görsel ve aynı zamanda işitsel tanıtım araçları olarak sınıflandırılmaktadır. Gazeteler, dergiler, broşürler, televizyonlar, radyolar, videolar ve filmler tanıtım araçları olarak kullanılabilmektedir (İnanır, 2019: 59).

Algılama tüketici davranışını etkileyen bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır (Pekyaman vd., 2018: 5). Duyu organları kullanılarak uyarıcıların beyinde yorumlanması ile meydana gelen algı; turizm sektöründe turistlerin ilgi ve beklentilerini karşılayabilecek tanıtımların hazırlanmasında göz önüne alınan büyüklük, şekil, renk gibi etkenlerin belirlenmesinde rol oynayan ve kişiden kişiye farklılık gösteren bir kavram olarak nitelendirilmektedir. Algılama, tanıtım açısından ele alındığında, tüketicinin mal veya hizmet hakkında duyuları vasıtasıyla haberdar olma sürecidir. Algılama oldukça önemli bir yere sahiptir. Tüketicinin ürün veya hizmet hakkında zihninde oluşturduğu imaj, ilk defa algılanan özelliklerle biçimlenmektedir. Örneğin konaklama işletmelerinin dekorasyonunda, bir yiyecek- içecek işletmesinin tasarımında tanıtıcı broşürlerde kullanılan renginin seçiminde, afişlerin düzenlenmesinde algılama unsuru göz önüne alınmaktadır. Ayrıca bir gazete, dergi ya da broşürde yer alan tanıtımın büyüklüğü ve etkisi artıkça algılama olasılığının da artacağı öngörülmektedir (Güleç, 2006: 140).

Bu çalışma ile gastronomi turizmine yönelik yapılan seyahatler için hazırlanan tanıtım materyallerinin, tanıtım potansiyelini ölçmek amaçlanmıştır. Ayrıca bir çekicilik unsuru olarak hazırlanan tanıtım materyallerindeki algıyı etkileyen unsurların etkisini ölçmek ve

seyahat edenlerin tutumlarını belirlemek bir diğer amacı oluşturmaktadır. Bu doğrultuda gastronomi turizmine yönelik seyahatlerin tanıtılmasında kullanılan tanıtım materyallerinde algıyı etkileyen unsurların belirlenmesini tespit etmek amacıyla betimsel ve bağıntısal tarama yöntemi ile oluşturulan anket, uygulanmıştır. Elde edilen anket verileri değerlendirilip, önerilerde bulunulmuştur.

II. YÖNTEM

Veri Toplama Yöntemi

Araştırmada yöntem olarak anket tekniği kullanılmıştır. Araştırma konusu ile ilgili daha önceden yapılan araştırmalar ve benzer nitelikteki ölçme araçları incelenerek geliştirilmiştir. Katılımcılara Google formlar üzerinden anket gönderilmiştir. Anket çalışması ile ankete katılanların demografik özellikleri ve gastronomi turizmi için yapılan seyahatlere yönelik tanıtım materyallerinde algıyı etkileyen unsurları konusunda görüşlerine yönelik değişkenler belirlenmiş ve bunlar hakkında bilgiler toplanmıştır.

Anket formu iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde katılımcıların demografik bilgilerine yönelik sorular, ikinci bölümde ise literatür incelemesi sonucunda elde edilen verilere göre önemli olan kriterler ile ilgili seyahat, görsel unsurlar, seyahat kararı, gastronomi turizmine yönelik yapmak istedikleri seyahatlere yönelik yapılan tanıtım materyalindeki imajlar, tanıtım materyallerindeki renkler, tasarım unsurları ve bölge imajları gibi katılımcıların seyahatlere yönelik görsel kriterlere yönelik algılarını saptamak amacıyla sorulardan oluşmuştur.

Ana Kütle Çerçevesi ve Örneklem

Araştırmanın ana kütlesini İstanbul ve Kocaeli ilindeki Vakıf ve Devlet Üniversitelerinde eğitim gören öğrenciler ve kurumda çalışan akademisyenler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Gastronomi ve Mutfak Sanatları, Görsel İletişim Tasarımı, Turizm İşletmeciliği ve diğer bölümlerin lisans, yüksek lisans ve doktora programlarında örgün eğitim alan toplam 131 öğrenci ve bu bölümlerde çalışan 10 akademisyenden oluşmaktadır.

Araştırmanın amacına uygun olarak "Tanımlayıcı (Betimsel) ve Bağıntısal Araştırma Modeli" kullanılmıştır. Anket çalışması ile ankete katılanların demografik özellikleri ve gastronomi turizmi için yapılan seyahatlere yönelik hazırlanan tanıtım materyallerinde algıyı etkileyen bas tasarımı oluşturan görsel ve yazılı unsurlar konusunda bilgiler toplanmıştır.

Verilerin Analizi

Verilerin analizi IBM SPSS 25 istatistik programı aracılığıyla sağlanmıştır. Anket sorularının güvenirliliğinin istatiksel analizinin tespiti için Cronbach Alfa testinden yararlanılmış ve anketin tutarlılık kat sayısı 0,810 olarak elde edilmiştir. Bu değer 0,7'nin üstünde olduğu için anketin güvenilir olduğu sonucuna varılmıştır.

Veri analizinde; frekans, yüzde ve çapraz (cross) tablo analizlerinden yararlanılmıştır. Anlamlılık seviyesi olarak 0,05 kullanılmış olup, $p<0,05$ olması durumunda gruplar arasında anlamlı bir bağımlılığın olduğu $p>0,05$ olması durumunda ise gruplar arasında anlamlı bağımlılığın olmadığı belirtilmiştir.

ARAŞTIRMA BULGULARI

Gastronomi turizmi için yapılan seyahatlere yönelik tanıtım materyallerinde algıyı etkileyen unsurların belirlenmesi yönelik araştırmada verilerin frekans ve yüzde bulguları aşağıdaki gibidir. Tablo 1'de anket formunu yanıtlayan öğrencilerin demografik dağılımı verilmiştir. Tablo 1'e göre ankete katılanların %70,9'u erkek; %29,1'i kadındır ve %44'ü 18-22 yaş aralığındadır. Ayrıca ankete katılanların, %69,5'inin Marmara Bölgesinde yaşadıkları; %39'unun gelirinin 2000 TL ve altı olduğu ve %83'ünün bekar olduğu tespit edilmiştir.

Tablo1. Ankete Katılanların Demografik Özellikleri

		(n) frekans	(f) yüzde
Cinsiyet	Erkek	100	70,9
	Kadın	41	29,1
	Total	141	100
Yaş	18-22 yaş	62	44,0
	23-29yaş	58	41,1
	30-39 yaş	14	9,9
	40-50 yaş	7	5,0
	50 yaş ve üzeri	141	100,0
	Total		
Yaşanılan Bölge	Akdeniz Bölgesi	5	3,5
	Ege Bölgesi	9	6,4
	Karadeniz Bölgesi	15	10,6
	Doğu Anadolu Bölgesi	4	2,8
	Marmara Bölgesi	98	69,5
	Güney D.A. Bölgesi	4	2,8
	İç Anadolu Bölgesi	6	4,3
	Total	141	100,0
Gelir Durumu	2000TL ve altı	55	39,0
	2000-3000TL	27	19,1
	3001-4000TL	18	12,8
	4001-5000 TL	6	4,3
	5000 TL ve üzeri	35	24,8
	Total	141	100,0
Medeni Durum	Evli	24	17,0
	Bekar	117	83,0
	Total	141	100,0

Tablo 2'de ankete katılanların eğitim durumları, okudukları bölüm ve meslekleri verilmiştir. Tablo2'ye göre ankete katılanların %60,3'ü lisans, %17,7'si yüksek lisans eğitim düzeyinde; %23,4'ü turizm ve otel işletmeciliği bölümünde iken %29,1'i gastronomi ve mutfak sanatları bölümünde ve %71,6'sı öğrencidir.

Tablo 2. Anket Katılanların Eğitim Durumları ve Meslekleri

		(n) frekans	(f) yüzde
Eğitim	Lisans	105	74,5
	Yüksek Lisans	25	17,7
	Doktora	11	7,8
Bölüm	Turizm ve Otel İşletmeciliği	33	23,4
	Gastronomi ve Mutfak	41	29,1
	Grafik Tasarımı	7	5,0
	Görsel İletişim Tasarımı	4	2,8
	Diğer	56	39,7
	Total	141	100,0
Meslek	Öğrenci	101	71,6
	Akademisyen	10	7,1
	Diğer	30	21,3
	Total	141	100,0

Tablo 3'te ankete katılanların gastronomik seyahatlere katılım sıklıkları, katılım şekilleri ve seyahatlerde kalış süreleri verilmiştir. Tablo 3'e göre ankete katılanların %46,8'i yılda 1 gastronomik seyahatlere katılmakta, %54,6'sı arkadaş grubu ile katılmakta ve%44,7'sinin gastronomik seyahatlerini günübirlik olarak yapmakta olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3. Gastronomik Seyahatlere Katılım Sıklığı, Katılım Şekli ve Kalış Süreleri

Katılım Sıklığı	**(n) Frekans**	**(f) Yüzde**
Ayda 1	11	7,8
Yılda 1	66	46,8
Yılda 2	42	29,8
Diğer	22	15,6
Total	141	100,0
Katılım Şekilleri		
Bireysel	58	41,1
Arkadaş Grubu	77	54,6
Acente	6	4,3
Total	141	100,0
Kalış Süreleri		
Günübirlik	63	44,7
1-2 gece	40	28,4
3-4 gece	22	15,6
4 geceden fazla	16	11,3
Total	141	100,0

Tablo 4'te ankete katılanların %75,2'siningastronomik seyahatlere yönelik hazırlanan tanıtım materyallerinden İnternet/web sitesini tercih tespit edilmiştir.

Tablo 4. Ankete Katılanların Tercih Ettikleri Tanıtım Materyalleri Dağılımı

Tanıtım Materyali	**(n)Frekans**	**(f) Yüzde**
Gazete /Dergi	6	4,3
Katalog ve Broşürler/ El ilanları	22	15,6
Afiş	7	5,0
İnternet/Web sitesi	106	75,2
Total	141	100,0

Tablo 5' e göre ankete katılanların %81,6'sı tanıtım materyali aracılığıyla gittikleri seyahatlerden memnun olarak tespit edilmiştir.

Tablo 5. Ankete Katılanların Tanıtım Materyali Aracılığıyla Gittikleri Seyahat için MemnuniyetlikDağılımı

	(n) Frekans	(f) Yüzde
Evet	115	81,6
Hayır	26	18,4
Total	141	100,0

Tablo 6'da ankete katılanların %89,4'ünün 1'den fazla tanıtım materyali inceleyerek seyahat kararı verdiği tespit edilmiştir.

Tablo 6. Ankete Katılanların 1'den fazla Tanıtım Materyali İnceleyerek Seyahat Kararı Verme Dağılımı

	(n) Frekans	(f) Yüzde
Evet	126	89,4
Hayır	15	10,6
Total	141	100,0

Tablo 7'de ankete katılanların %56,7 'sinin gastronomi alanında kullanılan tanıtım materyallerinde kullanılan marka imajının daha çok etkilediği tespit edilmiştir.

Tablo7. Ankete Katılanların Gastronomi Turizmi için Yapılan Seyahatlere Yönelik Tanıtım Materyallerinde Kullanılan Unsurlardan Etkilenme Düzeyleri

	Renk		Fotoğraf		Marka İmajı		Slogan	
	n	f	n	f	n	f	n	f
Etkilemez	6	4,3	13	9,2	6	4,3	10	7,1
Kısmen Etkiler	52	36,9	2	1,4	17	12,1	27	19,1
Kararsızım	8	5,7	63	44,7	4	2,8	16	11,3
Etkiler	61	43,3	63	44,7	80	56,7	72	51,1
Çok Etkiler	14	9,9	13	9,2	34	24,1	16	11,3

Tablo 8'e göre ankete katılanların %47,5'inin Gastronomi turizmine yönelik tanıtım materyallerinde mutfak imajından etkilendikleri tespit edilmiştir.

Tablo 8. Ankete Katılanların Gastronomi Turizmi için Yapılan Seyahatlere Yönelik Tanıtım Materyallerinde Kullanılan Unsurlardan Etkilenme Düzeyleri

	Mimari Özellik		Mutfak		Tarihi kültürel yerer		Eğlence İmkanları		Sanatsal Faaliyetler	
	n	f	n	f	n	f	n	f	n	f
Etkilemez	3	2,1	0	0	3	2,1	3	2,1	4	2,8
Kısmen Etkiler	17	12,1	15	10,6	10	7,1	23	16,3	19	13,5
Kararsızım	6	4,3	1	,7	6	4,3	8	5,7	12	8,5
Etkiler	67	47,5	58	41,1	64	45,4	54	38,3	67	47,5
Çok Etkiler	48	34,0	67	47,5	58	41,1	53	37,6	39	27,7

Tablo 9'da ankete katılanların %61'inin, gastronomi alanında kullanılan tanıtım materyallerinde, bölgeyi ifade eden yöresel renklerin kullanılmasının daha etkili olacağını belirttikleri tespit edilmiştir.

Tablo 9. Ankete Katılanların Gastronomi Turizmi için Yapılan Seyahatlere Yönelik Tanıtım Materyallerinde Tercih Ettikleri Renklerin Dağılımı

Tanıtım Materyallerinde Renk Kullanımı	(n) Frekans	(f) Yüzde
Güne uygun moda renkler kullanılmalıdır	14	9,9
Bölgeyi ifade eden yöresel renkler kullanılmalıdır	86	61,0
Soğuk renkler "mavi, yeşil, mor" kullanılmalıdır	13	9,2
Sıcak renkler "kırmızı, sarı, turuncu" kullanılmalıdır	28	19,9
Total	141	100,0

Tablo 10 'da Ankete katılanların %64, 5'inin tanıtım materyallerindeki görsel unsurlara ilişkin olarak; kontrast oluşturarak ayırt edici ve belirgin olması gerektiği tespit edilmiştir**.**

Tablo 10. Ankete Katılanların, Gastronomi Turizmi için Yapılan Seyahatlere Yönelik Tanıtım Materyallerinde Etkilendikleri Görsel Unsurların Dağılımı

Görsel Unsurlar	(n) Frekans	(f) Yüzde
Kontrast oluşturarak ayırt edici ve belirgin olmalı	91	64,5
Denge oluşturarak benzer ve yakın olmalı	50	35,5
Total	141	100,0

Tablo 11' e göre ankete katılanların %52,5'inin gastronomi turizmine yönelik tanıtım materyali tasarımında güven unsurundan etkilendiği tespit edilmiştir.

Tablo 11. Ankete Katılanların, Gastronomi Turizmi için Yapılan Seyahatlere Yönelik Tanıtım Materyallerinde Tanıtım Unsurlarının Dağılımı

	Hareketlilik		Doğallık		Güven		Düzen		Uyum	
	n	f	n	f	n	f	n	f	n	f
Etkilemez	4	2,8	17	12,1	2	1,4	16	11,3	1	0,7
Kısmen Etkiler	15	10,6	7	5	11	7,8	5	3,5	14	9,9
Kararsızım	20	14,2	45	31,9	4	2,8	64	45,4	79	56
Etkiler	55	39	72	51,1	50	35,5	56	39,7	47	33,3
Çok Etkiler	47	33,3	17	12,1	74	52,5	16	11,3	1	0,7

Değişkenler Arası İlişkiler

Aşağıdaki tablolardan elde edilen veriler tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmış olup ortalamalar Tukey- LSD prosedürü kullanılarak, anlamlılık seviyesi $p < 0,05$ olarak belirlenmiştir.

Tablo 12'ye göre, gastronomi turizmi için yapılan seyahatlere yönelik tanıtım materyallerindeki sloganlardan, ankete katılanların okudukları bölümler bazında anlamlı bir şekilde ($p < 0,05$) etkilendikleri saptanmıştır.

Tablo 12. Ankete Katılanların, Bölümleri ile Gastronomi Turizmi için Yapılan Seyahatlere Yönelik Tanıtım Materyallerindeki Slogandan Etkilenme Düzeyi

		Sum of Squares	df	MeanSquare	F	Sig.
Gastronomi Turizmine Yönelik Tanıtım Materyallerindeki Sloganlar	**BetweenGroups**	12,884	4	3,221	2,622	,038
	WithinGroups	167,074	136	1,228		
	Total	179,957	140			

Tablo 13'e göre gastronomi turizmi için yapılan seyahatlere yönelik tanıtım materyallerinde yer alan mimari özelliklerden, ankete katılanların okudukları bölümler bazında anlamlı bir şekilde (p <0,05) etkilendikleri saptanmıştır.

Tablo 13. Ankete Katılanların, Bölümleri ile Gastronomi Turizmi için Yapılan Seyahatlere Yönelik Tanıtım Materyallerindeki Mimari Özelliklerden Etkilenme Düzeyi

		SumOf Squares	Df	MeanSquare	F	Sig.
Bölüm	**BetweenGroups**	29,466	4	7,367	2,701	,033
	WithinGroups	370,959	136	2,728		
	Total	400,426	140			

Tablo 14'e göre gastronomi turizmi için yapılan seyahatlere yönelik tanıtım materyallerinde doğallık unsurundan ankete katılanların okudukları bölümler bazında anlamlı bir şekilde (p <0,05) etkilendikleri saptanmıştır.

Tablo 14. Ankete Katılanların, Bölümleri ile Gastronomi Turizmi ile ilgili Seyahatlere Yönelik Tanıtım Materyallerinin Tasarımında Doğallıktan Etkilenme Düzeyleri

		SumOf Squares	Df	MeanSquare	F	Sig.
Bölüm	**BetweenGroups**	21,163	3	7,054	2,548	,048
	WithinGroups	379,262	137	2,768		
	Total	400,426	140			

Tablo 15'e göre gastronomi turizmi için yapılan seyahatlere yönelik tanıtım materyallerinde hareketlilik unsurundan ankete katılanların okudukları bölümler bazında anlamlı bir şekilde (p <0,05) etkilendikleri saptanmıştır.

Tablo 15. Ankete Katılanların, Bölümleri ile Gastronomi Turizmi ile ilgili Seyahatlere Yönelik Tanıtım Materyallerinin Tasarımında Hareketlilikten Etkilenme Düzeyleri

		SumOf Squares	Df	MeanSquare	F	Sig.
Bölüm	**BetweenGroups**	33,604	4	8,401	3,115	,017
	WithinGroups	366,822	136	2,697		
	Total	400,426	140			

Tablo 16'ya göre gastronomi turizmi için yapılan seyahatlere yönelik tanıtım materyallerindeki mimari özelliklerden, ankete katılanların gastronomik seyahatlere katılım sıklıkları bazında anlamlı bir şekilde (p <0,05) etkilendikleri saptanmıştır.

Tablo16. Ankete Katılanların, Gastronomi Turizmi Seyahatlerine Katılım Sıklıkları ile Gastronomi Turizmine Yönelik Tanıtım Materyallerindeki Mimari Özelliklerden Etkilenme Düzeyi

		Sum Of Squares	Df	Mean Square	F	Sig.
Seyahatlere Katılma Sıklığı	**Between Groups**	8,772	4	2,193	3,230	,014
	Within Groups	92,335	136	,679		
	Total	101,106	140			

Tablo 17'ye göre gastronomi turizmi için yapılan seyahatlere yönelik tanıtım materyallerindeki mutfak unsurundan, ankete katılanların gastronomik seyahatlere katılım sıklıkları bazında anlamlı bir şekilde (p <0,05) etkilendikleri saptanmıştır.

Tablo 17. Ankete Katılanların, Gastronomi Turizmi Seyahatlerine Katılım Sıklıkları ile Gastronomi Turizmine Yönelik Tanıtım Materyallerindeki Mutfak Unsurundan Etkilenme Düzeyi

		SumOf Squares	Df	MeanSquare	F	Sig.
Seyahatlere Katılma Sıklığı	**BetweenGroups**	8,573	3	2,858	4,231	,007
	WithinGroups	92,533	137	,675		
	Total	101,106	140			

Tablo 18'e göre gastronomi turizmi için yapılan seyahatlere yönelik tanıtım materyallerindeki tarihi ve kültürel yerlerden, ankete katılanların gastronomik seyahatlere katılım sıklıkları bazında anlamlı bir şekilde (p <0,05) etkilendikleri saptanmıştır.

Tablo 18. Ankete Katılanların, Gastronomi Turizmi Seyahatlerine Katılım Sıklıkları ile Gastronomi Turizmine Yönelik Tanıtım Materyallerindeki Tarihi ve Kültürel Yerlerden Etkilenme Düzeyi

		SumOf Squares	Df	MeanSquare	F	Sig.
Seyahatlere Katılma Sıklığı	**BetweenGroups**	7,174	4	1,794	2,597	,039
	WithinGroups	93,932	136	,691		
	Total	101,106	140			

Tablo 19'a göre gastronomi turizmi için yapılan seyahatlere yönelik tanıtım materyallerindeki düzenden, ankete katılanların gastronomik seyahatlere katılım sıklıkları bazında anlamlı bir şekilde (p <0,05) etkilendikleri saptanmıştır.

Tablo19. Ankete Katılanların, Gastronomi Turizmi Seyahatlerine Katılım Sıklıkları ile Gastronomi Turizmine Yönelik Tanıtım Materyallerindeki Düzenden Etkilenme Düzeyi

		Sum Of Squares	Df	MeanSquare	F	Sig.
Seyahatlere Katılma Sıklığı	**BetweenGroups**	8,874	3	2,958	4,394	,006
	WithinGroups	92,232	137	,673		
	Total	101,106	140			

Tablo 20'ye göre gastronomi turizmi için yapılan seyahatlere yönelik tanıtım materyallerindeki uyumdan, ankete katılanların gastronomik seyahatlere katılım sıklıkları bazında anlamlı bir şekilde (p <0,05) etkilendikleri saptanmıştır.

Tablo 20. Ankete Katılanların, Gastronomi Turizmi Seyahatlerine Katılım Sıklıkları ile Gastronomi Turizmine Yönelik Tanıtım Materyallerindeki Uyumdan Etkilenme Düzeyi

		SumOf Squares	Df	MeanSquare	F	Sig.
Seyahatlere Katılma Sıklığı	**BetweenGroups**	6,972	3	2,324	3,382	,020
	WithinGroups	94,134	137	,687		
	Total	101,106	140			

Tablo 21'e göre gastronomi turizmi için yapılan seyahatlere yönelik tanıtım materyallerindeki doğallıktan, ankete katılanların gastronomik seyahatlere katılım sıklıkları bazında anlamlı bir şekilde (p <0,05) etkilendikleri saptanmıştır.

Tablo 21. Ankete Katılanların, Gastronomi Turizmi Seyahatlerine Katılım Sıklıkları ile Gastronomi Turizmine Yönelik Tanıtım Materyallerindeki Doğallıktan Etkilenme Düzeyi

		Sum of Squares	df	MeanSquare	F	Sig.
Seyahatlere Katılma Sıklığı	**BetweenGroups**	6,648	3	2,216	3,214	,025
	WithinGroups	94,459	137	,689		
	Total	101,106	140			

Tablo 22'ye göre gastronomi turizmi için yapılan seyahatlere yönelik tanıtım materyallerindeki uyumdan, ankete katılanların eğitim düzeyleri bazında anlamlı bir şekilde (p <0,05) etkilendikleri saptanmıştır.

Tablo 22. Ankete Katılanların, Eğitim Düzeyleri ile Gastronomi Turizmine Yönelik Tanıtım Materyallerindeki Uyumdan Etkilenme Düzeyi

		SumOf Squares	Df	MeanSquare	F	Sig.
Eğitim	**BetweenGroups**	8,773	3	2,924	3,940	,010
	WithinGroups	101,667	137	,742		
	Total	110,440	140			

Tablo 23' e göre gastronomi turizmi için yapılan seyahatlere yönelik tanıtım materyallerindeki düzenden, ankete katılanların eğitim düzeyleri bazında anlamlı bir şekilde (p <0,05) etkilendikleri saptanmıştır.

Tablo 23. Ankete Katılanların, Eğitim Düzeyleri ile Gastronomi Turizmine Yönelik Tanıtım Materyallerindeki Düzenden Etkilenme Düzeyi

		Sum Of Squares	Df	Mean Square	F	Sig.
Eğitim	**Between Groups**	8,649	3	2,883	3,880	,011
	Within Groups	101,791	137	,743		
	Total	110,440	140			

Tablo 24' e göre gastronomi turizmi için yapılan seyahatlere yönelik tanıtım materyallerindeki güveden, ankete katılanların eğitim düzeyleri bazında anlamlı bir şekilde (p <0,05) etkilendikleri saptanmıştır.

Tablo 24. Ankete Katılanların, Eğitim Düzeyleri ile Gastronomi Turizmine Yönelik Tanıtım Materyallerindeki Güvenden Etkilenme Düzeyi

		Sum Of Squares	Df	Mean Square	F	Sig.
Eğitim	**Between Groups**	9,672	4	2,418	3,264	,014
	Within Groups	100,767	136	,741		
	Total	110,440	140			

Tablo 25' e göre gastronomi turizmi için yapılan seyahatlere yönelik tanıtım materyallerindeki doğallıktan, ankete katılanların eğitim düzeyleri bazında anlamlı bir şekilde (p <0,05) etkilendikleri saptanmıştır.

Tablo 25. Ankete Katılanların, Eğitim Düzeyleri ile Gastronomi Turizmine Yönelik Tanıtım Materyallerindeki Doğallıktan Etkilenme Düzeyi

		Sum Of Squares	Df	Mean Square	F	Sig.
Eğitim	Between Groups	5,643	3	1,881	2,459	,049
	Within Groups	104,796	137	,765		
	Total	110,440	140			

Tablo 26'ya göre ankete katılanların gastronomik seyahatlere yönelik birden fazla tanıtım materyali inceleyerek seyahat kararı verme durumlarının meslek grupları bazında istatistiksel açıdan önemli (p<0.05) olduğu bulunmuştur.

Tablo 26. Ankete Katılanların, Meslek Gruplarına Göre Gastronomik Seyahatlere İlişkin Birden Fazla Tanıtım Materyalini İnceleyerek Seyahat Kararı Verme Durumları

		Sum Of Squares	Df	Mean Square	F	Sig.
Meslek	**Between Groups**	3,101	1	3,101	4,677	,032
	Within Groups	92,148	139	,663		
	Total	95,248	140			

Tablo 27'ye göre gastronomi turizmi için yapılan seyahatlere yönelik tanıtım materyallerindeki eğlence imkanlarından, ankete katılanların yaş bazında anlamlı bir şekilde (p <0,05) etkilendikleri saptanmıştır.

Tablo 27. Ankete Katılanların, Yaşları ile Gastronomi Turizmine Yönelik Tanıtım Materyallerindeki Eğlence İmkanlarından Etkilenme Düzeyi

		Sum Of Squares	Df	Mean Square	F	Sig.
Yaş	**Between Groups**	8,384	4	2,096	3,261	,014
	Within Groups	87,417	136	,643		
	Total	95,801	140			

Tablo 28' e göre gastronomi turizmi için yapılan seyahatlere yönelik tanıtım materyallerindeki sanatsal faaliyetlerden, ankete katılanların okudukları/mezun oldukları üniversite, cinsiyet, bölüm ve gastronomik seyahatlere katılım sıklıkları bazında anlamlı bir şekilde (p <0,05) etkilendikleri saptanmıştır.

Tablo 28. Ankete Katılanların, Okudukları/Mezun Oldukları Üniversite, Cinsiyet, Bölüm ve Gastronomik Seyahatlere Katılım Sıklıkları ile Gastronomi Turizmine Yönelik Tanıtım Materyallerindeki Sanatsal Faaliyetlerden Etkilenme Düzeyi

		Sum Of Squares	Df	Mean Square	F	Sig.
Üniversite	**Between Groups**	2,902	4	,726	3,108	,018
	Within Groups	31,519	135	,233		
	Total	34,421	139			
Cinsiyet	**Between Groups**	2,734	4	,684	3,529	,009
	Within Groups	26,344	136	,194		
	Total	29,078	140			
Bölüm	**Between Groups**	26,217	4	6,554	2,382	,045
	Within Groups	374,208	136	2,752		
	Total	400,426	140			
Sıklık	**Between Groups**	14,607	4	3,652	5,742	,000
	Within Groups	86,499	136	,636		
	Total	101,106	140			

Tablo 29' a göre gastronomi turizmine yönelik tanıtım materyallerinin tasarımında görsel unsurların nasıl olması gerektiği ile ankete katılanların cinsiyet ve medeni durumları bazında istatistiksel açıdan önemli (p<0.05) olduğu bulunmuştur.

Tablo 29. Gastronomi Turizmine Yönelik Tanıtım Materyallerinin Tasarımında Yer alan Görsel Unsurların Nasıl Olması Gerektiğinin, Ankete Katılanların Cinsiyet ve Medeni Durumlarına Göre İncelenmesi

		Sum Of Squares	Df	Mean Square	F	Sig.
Cinsiyet	**Between Groups**	2,774	1	2,774	14,658	,000
	Within Groups	26,304	139	,189		
	Total	29,078	140			
Medeni durum	**Between Groups**	,625	1	,625	4,500	,036
	Within Groups	19,290	139	,139		
	Total	19,915	140			

Tablo 30' a göre ankete katılanların, gastronomik seyahatlere ilişkin tanıtım materyalini inceleyerek gidilen seyahatten memnun kalma durumlarının medeni durum bazında istatistiksel açıdan önemli (p<0.05) olduğu bulunmuştur.

Tablo 30. Ankete Katılanların, Medeni Durumlarına Göre Gastronomik Seyahatlere İlişkin Tanıtım Materyalini İnceleyerek Gidilen Seyahatten Memnun Kalma Durumları

		Sum Of Squares	Df	Mean Square	F	Sig.
Medeni durum	**Between Groups**	,553	1	,553	3,973	,048
	Within Groups	19,362	139	,139		
	Total	19,915	140			
	Total	44,823	140			

Tablo 31'e göre gastronomi turizmi için yapılan seyahatlere yönelik tanıtım materyallerinin tasarımında hareketlilikten, ankete katılanların, gastronomik seyahatlere katılım sıklıkları bazında anlamlı bir şekilde (p <0,05) etkilendikleri saptanmıştır.

Tablo 31. Ankete Katılanların, Gastronomik Seyahatlerde Kalış Süreleri ile Gastronomi Turizmi ile ilgili Seyahatlere Yönelik Tanıtım Materyallerinin Tasarımında Hareketlilikten Etkilenme Düzeyleri

		Sum Of Squares	Df	Mean Square	F	Sig.
Kalma süresi	**Between Groups**	9,582	4	2,395	2,346	,058
	Within Groups	138,844	136	1,021		
	Total	148,426	140			

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yapılan çalışma sonucunda ankete katılanların okudukları bölümler bazında gastronomi turizmi için yapılan seyahatlere yönelik tanıtım materyallerindeki sloganlardan, mimari özelliklerden, doğallıktan, hareketlilikten anlamlı bir şekilde (p<0,05) etkilendikleri saptanmıştır. Gastronomik seyahatlere katılım sıklıkları bazında gastronomi turizmi için yapılan seyahatlere yönelik tanıtım materyallerindeki mimari özelliklerden, mutfak unsurundan, tarihi ve kültürel yerlerden, düzenden, uyumdan ve doğallıktan anlamlı bir şekilde (p<0,05) etkilendikleri saptanmıştır. Ankete katılanların eğitim düzeyleri bazında gastronomi turizmi için yapılan seyahatlere yönelik tanıtım materyallerindeki uyumdan, düzenden, güvenden, doğallıktan anlamlı bir şekilde (p<0,05) etkilendikleri saptanmıştır. Ankete katılanların tanıtım materyallerindeki eğlence imkanlarından yaş bazında anlamlı bir şekilde (p<0,05) etkilendikleri tespit edilmiştir. Ankete katılanların okudukları/ mezun oldukları üniversite, cinsiyet, bölüm ve gastronomik seyahatlere katılım sıklıkları ile gastronomi turizmine yönelik tanıtım materyallerindeki sanatsal faaliyetlerden etkilenme düzeyleri istatistiksel açıdan anlamlı (p<0,05) olarak tespit edilmiştir.

Bu çalışma ile gastronomik seyahatlere ilişkin tanıtım materyalini inceleyerek gidilen seyahatten memnun kalma durumunun medeni durum bazında istatistiksel açıdan önemli (p<0.05) olduğu bulunmuştur. Gastronomi turizmine yönelik tanıtım materyallerinin tasarımında görsel unsurların nasıl olması gerektiği ile ankete katılanların cinsiyet ve medeni durumları bazında istatistiksel açıdan önemli (p<0.05) olduğu bulunmuştur.

Yapılan çalışmada ankete katılan bireylerin demografik özelliklerine göre gastronomi turizmine yönelik tanıtım materyallerine ilişkin algı düzeyleri ortaya konmuştur. Araştırma sonucunda ortaya çıkan bulguların; tanıtım materyallerindeki hedef kitle algısını daha etkin kılacak şekilde düzenlenmesine ve tasarımının yapılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu araştırma, örneklem olarak sadece Vakıf ve Devlet üniversitesinde Gastronomi ve Mutfak Sanatları, Görsel İletişim Tasarımı, Turizm ve Otelcilik bölümlerinde çalışan akademisyen ve öğrencilerini kapsamaktadır. Dolayısıyla kısıtlı bir evreni yansıtmaktadır. Bu

araştırmanın daha geniş bir örneklemde yapılması sonucunda genelleme yapılabilir ve sonuçlar elde edilebilir.

KAYNAKÇA

ALAÇAM, D. A. (2019). Gastronomi Turizmine Türk Mutfağının Etkileri Trabzon İli Örneği, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

AMBROSE, G. ve Harris, P. (2013) *Yaratıcı Tasarım Temelleri*, Akademik Temeller Dizisi, Literatür Yayınları, İstanbul.

ASLAN A. KOZAK M. (2006), "Turizmde Gelişme ve Etik Sorunları: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma." Ege Akademik Bakış Dergisi, 6(1): 49-61.

BAYRAM, R. (2020). Ziyaretçilerin Sokak Lezzetlerine yönelik Gastronomik imaj Algısının Satın Alma Niyetine Etkisi. Antalya Örneği, Hamdullah Emin Paşa Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Alanya.

BECER, E. (1999) *İletişim ve Grafik Tasarım*, Dost Kitabevi, Ankara.

ÇAPAR, G. ve YENİPINAR, U. (2016). ''Somut Olmayan Kültürel Miras Kaynağı Olarak Yöresel Yiyeceklerin Turizm Endüstrisinde Kullanılması''. Journal of Tourism and Gastronomy Studies, 4, 100-115

DAŞDAĞ, E. (2013) *Görsel iletişimin estetik nesnesi: seramik tasarımlar,* İletişimde Tasarım Tasarımda İletişim Konulu Uluslararası Sempozyum, Dumlupınar Üniversitesi, 24-26 Ekim, Kütahya.

DAŞDEMİR, A. (2020). Gastronomi Turizmi Kapsamında Yerel Yiyecek Tüketim Motivasyonlarının Yerli Turistlerin Tekrar Ziyaret Etme Niyetlerine Etkisinin Belirlenmesi: Van Kahvaltısı Örneği, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

DUĞAN, Ö. ve AYDIN, B. O. (2018). ''Sosyal Medyanın Turizmde Tanıtım Amaçlı Kullanımı: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Örneği''. Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi, 3(1), 1-13.

EKİCİ, Y. (2019). Destinasyon Seçiminde Tüketici Tercihini Etkileyen Faktörler: Mersin Örneği. Necmettin Erbakan Üniversitesi, sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

ELDEN, M. ve ÖZDEM, Ö (2015) *Reklamda Görsel Tasarım Yaratıcılık ve Sanat* 1. Baskı Say yayınları, Baskı Lord Matbaacılık ve Kâğıtçılık, İstanbul.

EMEN, M. (2019). '' Turizm Pazarlaması ve Yabancı Turistlerin Seyahatlerini Etkileyen Etmenler: İstanbul Örneği''. Uluslararası Global Turizm Araştırmaları Dergisi, 3(2), 66-82.

ERDAL, F. B. (2014). Turizmde Tanıtım Faaliyetleri ve Ankara'da Bir Uygulama. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

GÜLEÇ, B. (2006), "Reklamın Turistlerin Satın Alma Davranışları Bakımından İncelenmesi", Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 9 (15): 127-158.

GÖKER, G. (2011), *Destinasyon Çekicilik Unsuru Olarak Gastronomi Turizmi*, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir.

HALL, C.M. ve Mitchell, R. (2001). "WeareWhatWeEat: Food, Tourism and Globalisation, Tourism, Culture and Communication", 2 (1), page 29-37, İngilitere.

HALL, M. ve Mitchell, R. (2005). "Wine tourism in the Mediterranean: a tool forrest ructuring and development. Thunder bird International Business Review", page 42, 4, 465, İngilitere.

HARRIGNGTON, Robert, J. ve Ottenbacher, Michael, (2010), "Culinary Tourism", London.

İNANIR, A. (2019).'' Türk Turizminde Tanıtım Sorunları Üzerine Bir Değerlendirme''. *Journal of Hospitality and Tourism Issues, 1*(1), 58-65.

KARABAŞ, S. (2013). "Pazarlama İletişim Aracı Olarak Tüketicilerin Reklam Denetimine Karşı Tutumları: Reklam Etiği", Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 3(1), 143-157.

KARAMAHMUTOĞLU, E. (2019). Türkiye Tanıtımında Gastronomik Değerlerin Yeri ve İhtiyaç Analizi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

KETENCİ, F. ve BİLGİLİ, C. (2006) *Görsel İletişim & Grafik Tasarımı,* Beta Basım, İstanbul.

KIZILGEÇİ Ç. (2019). Gastronomi Turizminin Alternatif Turizm Ürünü Olarak Değerlendirilmesi: Mardin İlinde Bulunan İşletmelere Yönelik Bir Uygulama. Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Gaziantep

KİVELA, J. ve Crotts, J. C. (2006), "Tourismand Gastronomy: Gastronomy's Influence on How Tourists Experience a Destination, Journal of Hospitality and Tourism Research", page 30, 354, İngilitere.

KİYELA, J. ve Crotts, C. J. (2005), "Gastronomy Tourism, Journal of Culinary Science and Technology" 4 (2-3), page 29-55, İngilitere.

KOZAK, N. (2006), *Turizm Pazarlaması*, Detay Yayıncılık, Ankara.

ÖZDEMİR, Ş. ve KARACA, Y. (2009). "Kent Markası ve Marka İmajının Ölçümü: Afyonkarahisar Kenti İmajı Üzerine Bir Araştırma." Afyon Kocatepe Üniversitesi, İİ BF Dergisi, 11(2): 113-134.

ÖZTUNA Yakup H. (2007) *Görsel İletişimde Temel Tasarım*, Tibyan Yayıncılık, İstanbul.

PEKYAMAN, A. (2008). Turistik Satın Alma Davranışında Destinasyon İmajının Rolü Afyonkarahisar Bölgesinde Bir Araştırma. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar.

RAND, G.E. ve Heath, E. (2006), "Towards a Framework for Food Tourism as an Element of Destination Marketing, Current Issues in Tourism", 9(3), page 206-234, İngilitere.

Şen, A., & Aktaş, N. (2017). Tüketicilerin seyahatleri sırasında besin seçimleri, yöresel gastronomi davranışları ve destinasyon seçiminde gastronomi unsurlarının rolü: Konya-Karaman Örneği.KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi 19 (32): 65-72

TATLI, E. (2013) "Üniversite Reklamlarında Konumlandırma Mesajlarının Kullanımı." İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimleri Dergisi, 12(23): 289-316.

TOMASELLİ, K. G. ve Parker, B. (2005) "The Image of an Open University Reality", London.

TUNA. S. (2018).''Tüketicilerin Destinasyon Seçimini Etkileyen Faktörlerin Araştırılması''. Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.

ÜNAL, A. (2018). Turistik Tüketicilerin Destinasyon Seçimi Öncesi Beklentileri ve Satın Alma Sonrası Değerlendirmeleri: Kapadokya Örneği, Balıkesir Üniversitesi sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Balıkesir.

YILMAZ, G. (2017). ''Gastronomi ve Turizm İlişkisi Üzerine Bir Değerlendirme''. Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi, 14(2), 171-191.

BİR BİLİM ALANI OLARAK GASTRONOMİ VE DİSİPLİNLERARASI BOYUTU

GASTRONOMY AS A SCIENCE FIELD AND ITS INTERDISCIPLINARY DIMENSION

Dr. Öğretim Üyesi Özgür SARIBAŞ[1*], Prof. Dr. Atilla AKBABA[2]
[*1]İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Gastronomi ve Mutfak Sanatları Anabilim Dalı, Turkey, ORCID: 0000-0003-0567-3039
[2]İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Gastronomi ve Mutfak Sanatları Anabilim Dalı
ORCID: 0000-0002-9434-2145

Özet

Gastronomi alanında gerçekleştirilen pek çok araştırma gastronomi ve turizm bağlamında ele alınmakta ve sıklıkla yemek yapma ile ilişkilendirilmektedir. Ancak gastronomi farklı bilim alanlarıyla ilişki içerisinde incelenen bir yapıya sahiptir. Gastronomi ve bilim, gastronomi ve sanat, gastronomi ve mühendislik, gastronomi ve fizik, biyoloji, kimya… Gastronomi kavramı doğası itibari ile literatürde pek çok alanla ilişkilendirilerek incelenmektedir. Gastronomi kimi araştırmacılara göre tarih, kültür, sanat ya da bilim ile ilişikli olarak ifade edilirken; kimilerine göre ise zanaat, işletme, iktisat ya da para kazanmanın bir yolu olarak ifade edilmektedir.

Gastronomi bazı ülkeler için hem anlayış hem de literatür açısından yeni bir kavram olarak görülürken, bazıları için ise uzun yıllardır var olan ve araştırılan bir kavramı ifade etmektedir. Literatürde gastronomi sıklıkla aşçılık ya da yeme-içme olayı ile ilişkilendirilmemekte aynı zamanda pozitif bilimlerle de iç içe olan bir alan olarak kabul edilmektedir. Gastronominin günümüzdeki halini almasında pozitif bilimlerin önemli bir rolü olduğu da kabul edilmektedir. Bu araştırmanın amacı da gastronominin sadece aşçılık ya da yemek yapma sanatı olarak anılmasının dışında farklı bir yapıya ve gelişim sürecine sahip olduğuna ilişkin bir araştırmaya yer vermek ve gastronomi araştırmalarına ve literatürüne katkı sağlamaktır. Bu amaç ile hareket edilen araştırmada öncelikle gastronomiye kavramsal bir yaklaşım sergilenmiş, sonrasında gastronominin disiplinler arası boyutu ve akademik bir disiplin olarak gastronomi tartışılmıştır. Sonuç olarak gastronominin çok yönlü bir disiplin olduğu bulgusu eleştirel bir yaklaşımla ifade edilmiş ve gastronomi araştırmalarıyla ilgili önerilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Gastronomi, Bilim, Disiplinlerarası

Abstract

Many researches in the field of gastronomy are dealt with in the context of gastronomy and tourism and are often associated with cooking. However, gastronomy has a structure that is examined in relation to different scientific fields. Gastronomy and science, gastronomy and art, gastronomy and engineering, gastronomy and physics, biology, chemistry etc. The concept of gastronomy is examined in relation to many fields in the literature due to its nature. According to some researchers, gastronomy is expressed in relation to history, culture and art or science; For some, it is expressed as a craft, business, economics or a way of earning money.

While the concept of gastronomy is seen as a new concept in terms of both understanding and literature for some countries, it refers to a concept that has been existing and researched for many years for others. In the literature, gastronomy is often associated with cooking, eating and drinking, but is also accepted as a field that is intertwined with positive sciences. It is also accepted that positive sciences have an important role in gastronomy to take its present form. The purpose of this study is to include findings that gastronomy has a different structure and development process, apart from being referred to only as cookery or art of cooking, and to contribute to gastronomy research and literature. In this study, firstly a conceptual approach to gastronomy was demonstrated, and then the interdisciplinary dimension of gastronomy and gastronomy as an academic discipline were discussed. As a result, the finding that gastronomy is a versatile discipline was expressed with a critical approach and suggestions about gastronomy research were given.

1. GİRİŞ

Santich (2004: 16)'in Wilkins ve Hill (1994)'den aktardığı bilgiye göre "gastronomi" kelimesinin ilk kullanımı eski Yunan'da görülmüştür. M.Ö.4. yüzyılda, Sicilyalı Yunan Archestratus, Akdeniz bölgesi için yiyecek ve şarap rehberini temsil eden bir kitap yazmış ve "gastronomi" kelimesi bu kitabın başlıklarından biri olarak tarihteki yerini almıştır. Athenaeus'tan sonra, Fransız şair Joseph Berchoux tarafından La Gastronomie adlı şiirin başlığı olarak yeniden kullanılmıştır. Yüzyıllar boyunca yazılı kaynaklarda rastlanmayan kelimenin 19. Yüzyılda tekrar ortaya çıkışı, o dönem Fransa'sının entelektüel iklimi ile ilişkilendirilmektedir (Santich, 2004: 16). Sonraki dönemlerde gastronomi kelimesi literatürdeki varlığını sürdürmüş, sıklıkla kullanılmaya ve farklı tanımlarla ifade edilmeye başlanmıştır.

Gastronomi kavramı köklü bir geçmişe sahip bir bilim dalı olarak kabul edilmekte ve farklı bilim dallarıyla bağlantılı olarak çok sayıda tanımla ifade edilmektedir (Sarıışık ve Özbay, 2015: 264, 265). Türk Dil Kurumu sözlüğünde gastronomi *"Yemeği iyi yeme merakı"* ve "*sağlığa uygun, iyi düzenlenmiş, hoş ve lezzetli mutfak, yemek düzeni ve sistemi"* olarak tanımlanmaktadır (sozluk.gov.tr). Gastronomi Merriam Webster sözlüğünde *"iyi yemek yeme sanatı veya bilimi"* olarak tanımlanmaktadır (merriam-webster.com). Cambridge sözlüğünde *"iyi yemek hazırlama ve yemeyle ilgili sanat ve bilgi"* olarak yer almaktadır (dictionary.cambridge.org). Oxford Learner's sözlüğünde *"iyi yemek pişirme ve yemek yeme sanatı ve uygulaması"* (oxfordlearnersdictionaries.com), Collins sözlüğünde ise, *"iyi yemeklerin hazırlanmasında ve takdir edilmesinde yer alan etkinlik ve bilgi"* olarak tanımlanmaktadır (collinsdictionary.com). Benzer verilerin yer aldığı Tütüncü (2019)' nün de ifade ettiği gibi sözlükler gastronomiyi genel olarak yemek yemeyle ilişkilendirirken son yıllarda gerçekleştirilen çalışmalarda gastronomi yemek yeme olayının dışına çıkarak üretim, hazırlık, pişirme, sunum gibi faaliyetleri de içerişine almaya başlayan oldukça geniş kapsamlı bir yapı olarak ele alınmaya başlamıştır (Tütüncü, 2019: 94). Sözlüklerin çoğu gastronomiyi iyi / hassas yeme sanatı ve bilimi açısından tanımlar. Etimolojik olarak gastronomi, mide anlamına gelen Yunanca 'gastros' kelimesinden ve bilgi veya düzenlemeyi ifade eden 'nomos' kelimesinden türemiştir ve bu terim gıda bilgisi ile ilgilidir (Zahari vd., 2009: 67). Neyin nerede, ne zaman, ne şekilde, hangi kombinasyonlarda yenilip içileceğine dair tavsiyeler içermektedir (Santich, 2004: 15). Gastro, mide ve buna bağlı olarak ağızdan başlayarak tüm

sindirim sistemi ile ilgilidir, nomos ise kural veya düzenleme anlamına gelir. Gastronomi bu nedenle yeme ve içme ile ilgili kuralları veya normları ifade eder (Santich, 2004: 16).

Gillespie (2006: 3) "European Gastronomy into the 21st Century" başlıklı kitabında gastronominin tanımlanmasının oldukça zor olduğunu, gerçekleştirilen tanımalara bakarak gastronominin kötü tanımlandığını ve bu tanımların kafa karışıklıklarına yol açtığını söylemektedir. Kendisi en basit haliyle gastronomiyi iyi yemek yeme sanatı ya da bilimi olarak ifade etmektedir. Gillespie (2006: 3) gastronominin faklı konularla örtüştüğünü belitmiş ve bunu bir tablo ile ifade etmişlerdir. Bu tablodan elde edilen bilgilere göre gastronomi aşağıda yer alan meslek grupları ve alanlarla ilişkilendirilmektedir:

Tablo 1. Gastronominin örtüştüğü meslek grupları ve bazı alanlar

Antropoloji	Damıtıcı	Beslenme
Arkeoloji	Ekonomi	Şarapçılık
Biyoloji	Çiftçi	Pastane
Fırıncı	Finansman	Psikoloji
Kasap	Çiçekçi	Felsefe
Bira üreticisi	Coğrafya	Fizyoloji
Yemek şirketi	Bitki uzmanı	Siyaset
Şef	Tarih	Bilim insanı
Aşçı	Bahçıvan	Hizmet
Emtia	Ağırlama	Sosyoloji
Şekerci	Yönetim	Şarap sunumu yapan
Tüketici çalışmaları	Pazarlama	Şarap tüccarı
Diyetisyen	İlaç	

Kaynak: Gillespie (2006: 3)

Tablo 1' de gastronominin ilişki içerisinde olduğu farklı meslek grupları ve alanlara yer verilmektedir. Her bir meslek grubu ya da alan farklı bilim alanlarının bakış açısı ile irdelenmekte ve sonuçlar ortaya konulmaktadır. Bu çalışma da gastronominin sosyal bilimlerin farklı alanlarının yanı sıra pozitif bilimler ve sağlık bilimleri ile de yoğun ilişki içerisinde olduğu ve disiplinlerarası bir araştırma alanına sahip olduğu görüşünden yol çıkılarak gerçekleştirilmiştir. Bu bakış açısı ile birlikte gastronomiyle ilgili farklı bilim alanlarında gerçekleştirilen araştırmalara yer verilmiş ve gastronominin disiplinlerarası boyutu ortaya konulmaya çalışılmıştır.

2. ARAŞTIRMA ALANI OLARAK GASTRONOMİNİN DİSİPLİNLERARASI BOYUTU

Gastronomi hem fen bilimleri ve hem de sosyal bilimlerden yararlanan, farklı bilim alanları için de önemli bir araştırma alanı olan bir yapıya sahiptir (Deniz, 2019: 589). Gastronomi yiyecek ve içeceklerin tarihsel serüveninden başlayarak, uygulanması ve günümüze kadar olan süreci ile ilgili tüm konulanda ayrıntılı bilgi sunan bir bilim dalı olarak tanımlanabilmektedir (Eren, 2007: 74). Paul Lynch, Alison Morrison ve Conrad Lashley'in editörlüğümü yaptığı eserde Santich (2007: 47) gastronomi denilince akla ilk gelen isimlerden olan Brillat-Savarin ve Grimod De La Reynière'nin gastronomiyi bir bilim dalı olarak gördüğünü, önce deneyimden öğrenilen yöntemlerin birleşimiyle, sonra da bu yöntemlerin birleşiminden çıkarılan ilkelerin keşfedilmesiyle şekillenen bir çalışma dalı olarak ifade ettiklerini söylemektedir (Brillat-Savarin, 1994' den aktaran Santich, 2007: 47).

Gastronominin yaklaşık 200 yıldır bilim olarak ele alınması, gastronominin bilimin diğer alanlarıyla etkileşim içine girmesini kaçınılmaz kılmıştır (Ceylan ve Sarıışık, 2018: 202). Şahin vd. (2018: 31) gastronominin disiplinlerarası çok sayıda kavramı bünyesinde bulundurduğundan bahsetmektedir. Gastronomi farklı disiplinlerde farklı konular ve araştırma yöntemleriyle ele alınmakta, farklı söylemlere yer verilmektedir. Hegarty ve O'Mohony (2001: 3) gastronominin, yemeğin mutfak ve gastronomik yönleriyle birlikte seçiminin, hazırlanmasının ve sunumunun güzel sanatlar faaliyeti kategorisine girdiğini söylemektedir. Zahari vd. (2009: 66)'ne göre gastronomi ürünleri, yiyecek ve içeceklerin yanı sıra kişinin kültür ve mirasının yiyecekle ilgili faaliyetlerini ifade eder ve gastronomi ile sosyal, kültürel ve tarihsel bileşenler, edebiyat, felsefe, ekonomik durum ve din gibi pek çok alanı ilişkilendirir. Çalışkan (2013)' a göre gastronomi, sadece yeme içme sanatı olmayıp, yiyecek ve içecek ile ilişkili her bileşenin bilim, sanat ve kültürle olan etkileşiminden oluşmaktadır (Çalışkan, 2013: 39). Keskin, Örgün ve Akbulut (2017)'un gerçekleştirdikleri araştırmada gastronominin *"sanat, mutfak, yemek, kültür ve lezzet"* kelimeleriyle ilişkilendirdiği, boyutlar bazında ise *"bilim, kültür, sanat, lezzet, mutfak ve sağlık"* boyutlarının ortaya çıktığı bulgusuna ulaşılmaktadır (Keskin, vd., 2017: 255, 263). Scarpato (2002: 6)' ya göre aşçılar sadece yemek yapmazlar, aynı zamanda sosyal ağları, teknolojiyi, sanatı ve hatta dinleri dahi şekillendirdiler. Karsavuran (2018) yapmış olduğu araştırmada sokak yemeklerini ele alan farklı disiplinlerden çalışmaları konu edinmiştir.

Gastronomi ile ilgili diğer bir boyut da moleküler gastronomi ve bilim temelli yemek pişirme tekniklerini içermektedir. Edwards-Stuart ve Valverde (2008) araştırmalarında moleküler gastronomiye yer vermiş ve moleküler gastronominin bilimin bir parçası olarak düşünülmesi gerektiğini ve moleküler gastronominin gıdaların sadece fiziksel ve kimyasal yapısını incelemekten ziyade mutfak aktarımında kullanılmasını gerektiğini belirtmişlerdir (Edwards-Stuart ve Valverde, 2008: 965). Cömert ve Çavuş (2016: 123) sıvı nitrojen içinde yapılan dondurmanın bir mutfak ekolü olan moleküler gastronominin uygulamalarından biri olduğunu, bu tarifin "Scientific American" adlı dergisinde 1994 yılında "Kimya ile pişirme" başlığı ile yayınlanmış olduğundan bahsetmektedir (Cömert ve Çavuş, 2016: 123). Neill vd. (2017: 91) akademik bir konu olarak gastronomiyi gıda çalışmalarından ayırmanın karmaşıklığını ele almaktadır. Navarro vd. (2012: 37) ne göre bilim temelli yemek pişirme, yeni yemek tasarımları oluşturma, özgün ürünler sunma ve duyum yaratma birbirleriyle ilişkili konulardır. Bilim temelli pişirme, yemeklere ve menülere sağlıklı yönler kazandırabilecek belirli besin maddelerinin ve gıda bileşenlerinin sağlanmasına katkıda bulunur ve şefler tüm bunları göz önüne alarak sağlıklı yemekler ve menüler tasarlayabilirler (Navarro vd., 2012: 37). Vega ve Ubbink (2008: 372) de bilim temelli pişirmenin önemli teknolojik gelişmelerle yakından ilişkili olduğunu savunmakta, bu durumu da yeni yemeklerin oluşturulmasında geleneksel olmayan bileşenlerin ve endüstriyel gıda üretiminde kullanılan hazırlama tekniklerinin kullanılması gerekliliğinden bahsetmektedirler (Vega ve Ubbink, 2008: 372).

Gastronomi, turizm ve konaklama bağlamını ele alan çok sayıda araştırmanın da olduğu görülmektedir (Salleh vd., 2015; Toktassynova ve Akbaba, 2018; Yu ve Sun, 2019; Deveci vd., 2013; Şengül ve Türkay, 2016; Küçükkömürler vd., 2018, Serçeoğlu vd. 2016; Özdemir ve Dülger Altıner, 2019; López-Guzmán ve Sánchez-Cañizares, 2011). Scarpato (2002:1)' ya göre gastronomi çalışmaları hem araştırma çerçevesi hem de eğitim modeli ile

konaklama endüstrisiyle ilişki içerisindedir (Scarpato, 2002: 1). Küçükkömürler vd. (2018) yapmış oldukları araştırmada son yıllardaki gastronomi turizmi eğilimlerini incelemektedir. Deveci vd. (2013) gastronomi turizmini kırsal turizm kapsamında ele almaktadır. Yu ve Sun (2019)'da Instagramın Macau kentindeki rolü üzerine bir araştırma gerçekleştirmiştir. Şengül ve Türkay (2016) Akdeniz mutfak kültürünü gastronomi bağlamında incelemektedir. Sormaz vd. (2016) gastronominin turizm destinasyonunun çekiciliğinin hızla büyüyen bir bileşeni haline geldiğinden ve turistlerin destinasyonlarda ve konaklama tesislerinde yerel lezzetleri deneyimleme isteklerinin gastronomi turizminin gelişmesine zemin hazırladığından bahsetmektedir. Salleh vd. (2015) gastronomi ve sosyal medya ilişkisini Instagram'ın restoran sektöründe benimsenmesi ve uygulanmasını bağlamında ele almaktadır. Sorcaru (2019) araştırmasında gastronomi turizminin yerel ekonomik kalkınma için önemini, tüketici profilini, gelişimini, tematik haritasını ve boyutunu ortaya koymayı amaçlamaktadır. Kivela ve Crotts (2005)'un gerçekleştirdiği araştırma sonuçlarına göre de turistlerin destinasyonu deneyimlelerinde önemli rol oynayan unsurlardan birinin de gastronomi olduğu ve gastronominin tekrar ziyaret etmede önemli rol oynadığı bulgusuna yer verilmektedir. Tüm bu araştırmalar gastronomi ve turizm arasında yoğun bir ilişki olduğunu göstermektedir.

Yeni yemeklerin ortaya çıkması ve yeni yemek pişirme yöntemlerinin ticaretle de ilgisi bulunmaktadır (Dalbyi, 1996: 1). *"Yemek pişirme, üretimin yönlendirildiği, sosyal ilişkilerin oluştuğu ve sürdürüldüğü, sanat ve bilimlerin ortaya çıktığı noktadır. Ticaretin başlangıç yeri, pazarın hedefi, felsefenin amacıdır"* (Symons, 1998: 121). Yiyecek ve gastronomi, mekânların sürdürülebilir gelişimi için belirleyici unsurlardan biri olarak giderek daha fazla kabul görmektedir. Yiyecek ve gastronominin yerlerin ekonomik, sosyal ve çevresel sürdürülebilirliğine katkıda bulunabileceği ve bu yerlerin çekiciliğini ve rekabet gücünü artıran faktörleri potansiyel olarak temsil edebileceği teorisi birçok araştırma alanında yaygın olarak kullanılmaktadır (Rinaldi, 2017: 1).

Yukarıda yer alan araştırmalar ve verilen örnekler gastronomi ve gıda bilimi, sağlık, kültür, sosyoloji, mühendislik, fizik, kimya, biyoloji, tarih, işletme ve turizm gibi pek çok alan arasında ilişki olduğunu göstermektedir. Türkiye'de Gastronomi ve Mutfak Sanatlarının Anabilim dalı haline gelmesi ve lisansüstü programlarının açılması eskilere dayanmamaktadır. Gastronominin disiplinlerarası boyutu ve ilişki içerisinde olduğu bilim alanları göz önüne alınarak oldukça kapsamlı bir eğitim modeli gerektirdiği vurgusu da yapılabilir. Şahin vd. (2018: 31) gerçekleştirmiş oldukları çalışmada gastronomi ve mutfak sanatları anabilim dalında 2018 yılına kadar hazırlanan yüksek lisans tezlerini incelemiş ve tezlerin çalışma alanları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 2. Tezlerin Temel Çalışma Alanlarına Göre Dağılımı

Alan	%
Turizm	37,5
Beslenme ve Diyetetik	27,5
Gıda Mühendisliği	2,5
İşletme	5
Güzel Sanatlar	10
Halk Bilimi	10
Antropoloji	5
Dilbilim	2,5

Kaynak: Şahin vd. (2018: 36)

Tablo 2. 2018 yılına kadar Türkiye'de Gastronomi ve Mutfak Sanatları Anabilim Dalında gerçekleştirilen tezlerin sekiz farklı alana dağıldığını göstermektedir. Bu tablodan iki farklı sonuç çıkarılabilir. Birincisi Türkiye de Gastronomi ve Mutfak Sanatları Anabilim Dalında gerçekleştirilen tezlerin temel alan dağılımlarına bakılarak farklı disiplinleri içerdiği söylenebilir. Bu disiplinler *"Turizm (%37,5), Beslenme ve Diyetetik (%27,5), Gıda Mühendisliği (%2,5), İşletme (%5), Güzel Sanatlar (%10), Halk Bilimi (%10), Antropoloji (%5) ve Dil Bilimi (%2,5)"* olarak sıralanmıştır. Tablodan çıkarılabilecek diğer bir sonuç ise gerçekleştirilebilen çalışmaların genel olarak sosyal bilimler, sağlık bilimleri ve mühendislik alanlarını kapsadığıdır. Oysa bu çalışmada da bahsedildiği gibi gastronomi ile ilişkili araştırmalar fen bilimlerinde de sıklıkla yer almaktadır. Yukarıdaki tablo Türkiye'de Gastronomi ve Mutfak Sanatları Anabilim Dalında gerçekleştirilen tezlerin henüz gastronominin ilişki içerisinde olduğu pek çok disiplini kapsamadığını göstermektedir. Bu durum için Gastronomi ve Mutfak Sanatları Anabilim dalının köklü bir geçmişe sahip olmamasından kaynaklandığı yorumu getirilebilir. Buradan elde edilen bulgular bize gastronomi eğitiminin oldukça kapsamlı bir yapıya sahip olması gerektiğini ve çok disiplinli bir bakış açısı gerektirdiğini göstermektedir.

Seyitoğlu (2019: 35, 50) da gerçekleştirmiş olduğu araştırmada Türkiye'de gastronomi alanında faaliyet gösteren akademisyenlerle görüşmeler gerçekleştirmiş, sonuç olarak "gastronominin hem bir kavram hem de bir alan olarak çok tanımı ve kapsamlı bir yapısı olduğu, disiplinlerarası bir boyutunun olduğu, ancak araştırma sorunsalı olmadığı ve bunun da gastronomiyi bir disiplin olmaktan uzaklaştırdığı" bulgusuna yer verilmiştir. Sonuç olarak ise gastronominin birden fazla bileşene sahip disiplinlerarası bir yapısının olduğunu ve esas olarak pratik bir konu olarak kabul edildiğini bulgusuna ulaşılmıştır. Bu sonuç da gastronomiye ilişkin araştırma ve öğrenme sürecinin devam ettiği yorumunu doğurabilir. Harrison (1982) gastronominin dört alt birime ayrılabildiğini ifade etmiştir (Harrison, 1982'den aktaran Gillespie, 2006: 2)

- Pratik gastronomi
- Teorik gastronomi
- Teknik gastronomi
- Yemek gastronomisi

Her bir birim farklı araştırma alanları gerektirmektedir ve farklı disiplinlerle ilişkilendirilerek incelenmektedir. Santich (2007)' de çalışmasında gastronomi çalışmaları için multidisipliner bir Model'e yer vermiştir. Bu model Şekil 1'de gösterilmektedir.

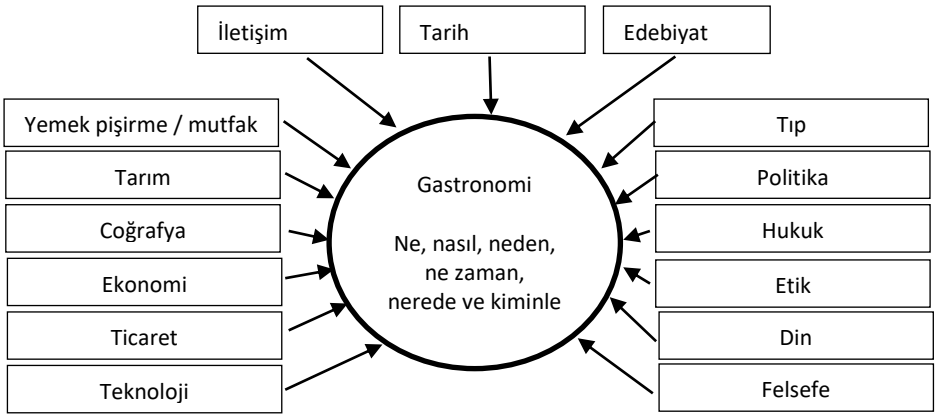

Şekil 1. Gastronomi çalışmaları için multidisipliner Model (Santich, 2007)

Şekil 1'de yemek yeme "ne, nasıl, neden, ne zaman, nerede" soruları ile ifade edilmiş ve verdiği yanıtlarla çok sayıda bilim alanı ile ilişki kurulduğu gösterilmiştir. Benzer şekilde gastronomi ile farklı bilim alanlarını ilişkilendiren çok sayıda araştırma bulunmaktadır (Hegarty ve O'Mohony, 2001; Scarpato, 2002; Zahari vd., 2009; Çalışkan, 2013; Keskin vd., 2017; Edwards-Stuart ve Valverde, 2008). Gastronominin akademik bir disiplin haline gelmemesinin bir nedenlerinden biri çok disiplinli olmasıdır (Scarpato,2002: 5). Bu konuda Brillat-Savarin, (1994)'in görüşü açıklayıcı bir niteliğe sahiptir. Scarpato (2002:5) ve Symons (2002: 95)'in Brillat-Savarin, (1994)' den aktardığına göre gastronomi; doğa tarihi, fizik, kimya, aşçılık, ticaret, ekonomi ve politikanın yanı sıra yemeğin insanın karakteri, hayal gücü, zekâsı, cesareti ve algıları üzerindeki etkisini de incelemektedir. Tekiner vd. (2019: 80, 82, 84)' de gerçekleştirdikleri araştırmada bilim ve mühendisliğin gastronomi açısından yeri ve önemi üzerine eleştirel bir araştırma gerçekleştirmişler ve gastronomide kullanılan bilimsel ve mühendislik kavramlarına yer vermişlerdir. Aynı zamanda bazı *"fizik, fiziko-kimya, malzeme bilimi ve süreç/mühendislik kavramları"* 'nın gastronomideki karşılıklarına yer vermiş, sonuç olarak ise gastronominin "çok yönlü ve çok disiplinli" bir bilim dalı olduğunu söylemişlerdir.

SONUÇ

Gastronomiye ilişkin tartışmalar devam ederken, pek çok meslek grubu ve akademik çalışma alanı ile birlikte disiplinlerarası bir yapıya sahip olduğu göz ardı edilemeyecek bir gerçektir. Günümüzde gastronomiye ilişkin bilgi birikimi oldukça artmış ve gastronomi doğası gereği farklı bilimlerden beslenerek çok disiplinli bir çalışma alanı haline gelmiştir. Yukarıda ifade edilen tanımlardan yola çıkarak en basit hali ile yeme sanatı olarak adlandırılabilecek olan gastronomiye ilişkin araştırmalar sosyal bilimlerin yanı sıra, mühendislik, fizik, kimya, biyoloji gibi pozitif bilimler ve sağlık bilimleri gibi faklı alanların inceleme konusu haline de gelmiştir. Günümüzde gastronomiyi sadece yemek pişirme olayı ya da aşçılık olarak adlandırmak oldukça geleneksel bir yaklaşım olarak kalmıştır. Bu yaklaşım yerini sosyal bilimler, fen bilimleri ve sağlık bilimleri ile doğrudan ilişkilendiren disiplinlerarası bir yaklaşıma bırakmıştır.

Gastronominin bir bilim alanı ya da akademik bir disiplin olarak niteliğine ilişkin tartışmalar sürerken, Seyitoğlu ve Çalışkan (2018: 532) gerçekleştirdikleri araştırmada "gastronomi *açısından teori ve kuramların oluşması gerektiği, bunun gastronominin altyapısını güçlendireceği ve böylelikle akademik disiplin olabilme açısından önemli katkı sağlayacağı"* görüşünü savunmuşlardır. Bu görüşü savunmadan önce akademik disiplin olma ölçütlerini ele almış ve sonuç olarak gastronomi literatüründeki eksiklerden yola çıkmışlardır. Bu yöntem gastronominin bir disiplin olarak ele alınması ve farklı disiplinlerle olan ilişkisinin ortaya konulması açısından önemli bir bakış açısıdır. Her ne kadar gastronominin çok yönlü ve çok disiplinli bir alan olduğu araştırmalarla ve bulgularla ortaya konulsa da, alana ilişkin tanım ve görüşlerde farklılıklar olduğu, tartışmaların devam ettiği ve gastronomi araştırmalarının yeterli olmadığı ve yakın tarihe dayandığı gerçeği de unutulmamalıdır.

Tüm bu bulgular göz önünde bulundurularak gastronomi ve gastronomi araştırmalarına çok disiplinli bir bakış açısının alandaki ilerlemeye katkı saplayacağı ve gastronomiyi sadece mutfak ve yemek pişirme ile ilişkilendiren düşünceye karşı koruyacağı

sonucuna erişilebilir. Gelecekte gastronominin disiplinlerarası boyutuna ilişkin gerçekleştirilecek olarak çalışmalarda farklı disiplinlerden araştırmacıların bir araya gelmesi sağlanarak yaratıcı, yenilikçi ve uluslararası gastronomi literatürüne katkı sağlayıcı bulgular elde edilebilir.

KAYNAKÇA

Ceylan, V. ve Sarıışık, M. (2018). Moleküler Gastronomi Alanında Yapılan Çalışmaların Bibliyometrik Analizi Üzerine Bir Araştırma. 1.Uluslararası Turizmde Yeni Jenerasyonlar ve Yeni Trendler Konferansı (01-03 Kasım 2018) Sapanca, Turkey.

Cömert, M. ve Çavuş, O. (2016). Moleküler Gastronomi Kavramı. Journal of Tourism and Gastronomy Studies 4(4): 118-131.

Çalışkan, O. (2013). Destinasyon Rekabetçiliği ve Seyahat Motivasyonu Bakımından Gastronomik Kimlik. Journal of Tourism and Gastronomy Studies 1(2): 39-51.

Dalbyi A. (1996). Siren Feasts: A History of Food and Gastronomy in Greece. Routledge Londan and New York.

Deniz, H. (2019). SSCI Q1 Kategorisinde Yer Alan Uluslararası Turizm Dergileri Örnekleminde Gastronomi Konusu Üzerine Bir İnceleme. Conference: 4. Uluslararası Gastronomi Turizmi Araştırmaları Kongresi, Nevşehir, Türkiye: 589 – 597.

Deveci, B., Türkmen, S. ve Avcıkurt, C. (2013). Kırsal Turizm İle Gastronomi Turizmi İlişkisi: Bigadiç Örneği. Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi, 3 (2): 29-34.

Edwards-Stuart, R. ve Valverde, J. (2008). Food Quality, an Issue of Molecule-based Science, European Food Research and Technology, 227: 965-967.

Eren, S. (2007). Türk Mutfağı ve HACCP Sistemi; Mutfak Profesyonellerinin Haccp Bilgilerinin Ölçülmesi. I. Ulusal Gastronomi Sempozyumu, 4-5 Mayıs 2007, Antalya: 73-83.

Gillespie, C. (2006). European Gastronomy into the 21st Century, Butterworth-Heinemann of Elsivier, Burlington USA.

Hegarty, J. A., & O'Mahony, G. B. (2001). Gastronomy: A Phenomenon of Cultural Expressionism and an Aesthetic For Living. International Journal of Hospitality Management, 20(1): 3-13.

Karsavuran, Z. (2018). Sokak Yemekleri: Farklı Disiplinlerin Yaklaşımı ve Gastronomi Turizmi Alanında Sokak Yemeklerinin Değerlendirilmesi. Journal of Tourism and Gastronomy Studies 6(1): 246-265.

Keskin, E., Örgün, E. ve Akbulut, B.A. (2017). Gastronomi Kavramının Kelime İlişkilendirme Testi Aracılığıyla Analizi. Journal of Tourism and Gastronomy Studies 5(3): 255-267.

Kivela, J. ve Crotts, J.C. (2005). Gastronomy Tourism. Journal of Culinary Science & Technology, 4(2-3): 39-55.

Küçükkömürler, S., Şirvan, U.N.B. ve Sezgin, A.C. (2018). Dünyada ve Türkiye'de Gastronomi. Uluslararası Turizm, İşletme, Ekonomi Dergisi, 2(2): 78-85.

López-Guzmán, T. ve Sánchez-Cañizares, S. (2011). Gastronomy, Tourism and Destination Differentiation: A Case Study in Spain. Review of Economics & Finance: 63-72.

Navarro, V. Serrano, G. Lasa, D. Aduriz, A.L. ve Ayo, J. (2012). Cooking and Nutritional Science: Gastronomy goes Further. International Journal of Gastronomy and Food Science 1: 37–45.

Neill, L., Poulston, J., Hemmington, N., Hall, C. ve Bliss, S. (2017). Gastronomy or Food Studies: A Case of Academic Distinction, Journal of Hospitality & Tourism Education, 29 (2): 91-99.

Özdemir, G. ve Dülger Altıner, D. (2019). Gastronomi Kavramları ve Gastronomi Turizmi Üzerine Bir İnceleme. Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 12 (1): 1-14.

Rinaldi, C. (2017). Food and Gastronomy for Sustainable Place Development: A Multidisciplinary Analysis of Different Theoretical Approaches. Sustainability, MDPI, Open Access Journali 9(10): 1-25.

Salleh, S., Hashim, N., ve Murphy, J. (2015). Instagram Marketing: a Content Analysis of Top Malaysian Restaurant Brands. E-Review of Tourism Research, 6: 1-5.

Santich, B. (2004). The Study of Gastronomy and Its Relevance to Hospitality Education and Training. Hospitality Management 23: 15–24.

Santich, B. (2007).Hospitality and Gastronomy; Natural Allies (47-60) (İçinde: Hospitality: A Social Lens, Ed. Lynch, P., Morrison, A. ve Lashley, C.). UK: Elsevier.

Sarıışık, M. ve Özbay, G. (2015). Gastronomi Turizmi Üzerine Bir Literatür İncelemesi. Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, 26 (2): 264 – 278.

Serçeoğlu, N., Boztoprak, F. ve Tırak, L. (2016). Gastronomi Turizmi ile Şehir Markalaşması İlişkisi: Atatürk Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. Journal of Tourism and Gastronomy Studies 4(2): 94-114.

Seyitoğlu, F. (2019). Defining the Current Position of the Gastronomy Field in Turkey. Journal of Culinary Science & Technology, 19 (1): 35-54.

Seyitoğlu, F. ve Çalışkan, O. (2018). Akademik Disiplin Olarak Gastronomi: Kavramsal Bir Çalışma. Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi, 15 (3): 523-537.

Scarpato, R. (2002). Gastronomy Studies in Search of Hospitality. Journal of Hospitality and Tourism Management, 9 (2): 1 – 12.

Sorcaru, I. A. (2019). Gastronomy Tourism - A Sustainable Alternative for Local Economic Development. Annals of Dunarea de Jos University of Galati Fascicle / Economics and Applied Informatics 25(1):103-110.

Sormaz, Ü., Akmeşe, H., Güneş, E. ve Aras, S. (2016). Gastronomy in Tourism. Procedia Economics and Finance, 39: 725-730.

Symons, M. (1998). The Pudding That Took a Thousand Cooks: The Story of Cooking in Civilisation and Daily Life. Melbourne: Viking.

Symons, M. (2002). Gastronomy as a Tourist Product: the Perspective of Gastronomy Studies (İçinde: Tourism and Gastronomy, Ed: Hjalager, A.-M. ve Richards, G.), London: Routledge. https://doi.org/10.4324/9780203218617.

Şahin, E., Akdağ, G., Çakıcı, C. ve Onur, N. (2018). Gastronomi ve Mutfak Sanatları Anabilim Dallarında Yayınlanan Tezlerin Bibliyometrik Analizi. Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi, 2(Ek.1), 30-41.

Şengül, S. ve Türkay, O. (2016). Akdeniz Mutfak Kültürünün Gastronomi Turizmi Bağlamında Değerlendirilmesi. Journal of Tourism and Gastronomy Studies 4/Special issue1: 86-99.

Tekiner, İ. H., Tabak, O. Köklü, A., Hülağa, G. ve Orhan, H.İ. (2019). Gastronomide Evrensel Dil: Bilim ve Mühendislik "Eleştirel Bir Bakış". Aydın Gastronomy, 3(2): 75-85.

Toktassynova, Z. ve Akbaba, A. (2018). Content Analysis of On-Line Booking Platform Reviews Over a Restaurant: A Case of Pizza Locale in Izmir. Eurasian Journal of Researches in Social and Economics (EJRSE), 5 (5): 242-249.

Tütüncü, Ö. (2019). Lisans Eğitiminde Mutfak Zanaatları ve Gastronomi, Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi, 30 (1): 93-97.

Vega, C. ve Ubbink, J. (2008). Molecular Gastronomy: a Food Fad or Sciencesupporting Innovative Cuisine?. Trends in Food Science and Technology, 19: 372–382.

Yu, C. E. ve Sun, R. (2019). The role of Instagram in the UNESCO's Creative City of Gastronomy: A Case Study of Macau. Tourism Management, 75: 257-268.

Zahari, M. S. M., Jalis, M. H., Zulfifly, M. I., Radzi, S. M., & Othman, Z. (2009). Gastronomy: An Opportunity for Malaysian Culinary Educators. International Education Studies, 2(2): 66–71.

İnternet Kaynakçası

collinsdictionary.com Erişim Linki https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english /gastronomy Erişim Tarihi: 21.02.2021

dictionary.cambridge.org Erişim Linki: https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/ gastronomy?q=Gastronomy Erişim Tarihi: 21.02.2021

merriam-webster.com, Erişim Linki: https://www.merriam-webster.com/dictionary/gastronomy Erişim Tarihi: 21.02.2021

oxfordlearnersdictionaries.com Erişim Linki https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/ definition/english/and?q=and Erişim Tarihi: 21.02.2021

sozluk.gov.tr Erişim Linki: https://sozluk.gov.tr/ Erişim Tarihi: 21.02.2021

ORTA ASYA'DAN GÜNÜMÜZE TÜRK MUTFAK KÜLTÜRÜNDE TATLININ YERİ VE ÖNEMİ

THE SIGNIFICANCE OF DESSERT IN THE TURKISH CULINARY FROM THE CENTRAL ASIA ERA TO THE PRESENT

İbrahim ACAR
Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gastronomi ve Mutfak Sanatları Yüksek Lisans Programı, Kocaeli, Türkiye. ORCID İD: 0000-0001-7244-5170
Dr. Öğr. Üyesi Dilek DÜLGER ALTINER
Kocaeli Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Gastronomi ve Mutfak Sanatları Bölümü, Kocaeli, Türkiye. ORCID İD: 0000-0002-7043-2883
Dr. Öğr. Üyesi Nihan AKDEMİR
Kocaeli Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Gastronomi ve Mutfak Sanatları Bölümü, Kocaeli, Türkiye. ORCID İD: 0000-0002-1232-6636

Özet

Orta Asya'dan günümüze zenginleşerek gelen Türk mutfak kültüründe "Tatlılar" her dönem beslenmede önem arz etmiştir. Özellikle özel gün kutlamaları, bayram, doğum, düğün, ve cenaze günlerinde gelen misafirlere farklı tatlı çeşitleri ikram edilmiştir. Orta Asya döneminde pekmez ve balla tatlı ihtiyacını karşılayan Türkler, Selçuklu dönemi ve akabinde İslamiyet'in kabulü ile birlikte tatlı ürünlerinde kendilerini geliştirmiştir. Osmanlı döneminde mutfak saray ve halk mutfağı olarak ayrılmasına rağmen yapılan tatlılar iki mutfakta da lezzet ve görüntü bakımından benzerlik göstermiştir. Cumhuriyet döneminde ise batılılaşma etkisini göstermiş ve yeni lezzetler, pişirme yöntemleri ile kullanılan malzemeler tatlı çeşitliliğini arttırmıştır. Türk mutfağına özgü tatlılar içerdikleri süt, kaymak ile protein ve kalsiyum kaynağı, kullanılan yaş ve kuru meyveler ile lif, vitamin, mineral ve karbonhidrat kaynağı, içerdikleri şerbet nedeniyle de enerji veren gıda grupları arasında yer almaktadır. Bu bağlamda çalışmanın amacı Türk mutfak kültüründe tatlının yeri ve öneminin anlaşılmasını sağlamaya yöneliktir. Bu amaç doğrultusunda öncelikle Orta Asya'dan başlanarak günümüze kadar olan süreçteki Türk mutfak kültüründe önem arz eden tatlıların tarihsel gelişimdeki yeri ve kullanımı anlatılmaktadır. Buna ilaveten Türk mutfak kültüründeki tatlıların hem sağlık hem de sosyo-kültürel açıdan önemine vurgu yapabilmek için besin değerleri ve coğrafi işaret alan çeşitleri incelenmektedir. Tatlı çeşitliliği ve zenginliğinin giderek artmasının Türk mutfak kültürüne katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimler: Türk Mutfak Kültürü, Tarihsel Gelişim, Tatlı.

Abstract

Desserts have been a significant part of the Turkish culinary, which has substantially developed throughout history, from the Central Asia Era to the Present. Especially in special day celebrations, religious, births, weddings, and funerals, various desserts have been served to the visitors as a tradition. In the Central Asia-period, the Turks consumed molasses and honey as a dessert in the Seljuk period and developed their cuisine in terms of desserts.

During the Ottoman period, although the cuisine was separated as the palace cuisine and public cuisine, the desserts have been similar in two cuisines in terms of flavor and appearance. During the modern Republic, the materials and methods used with the influence of westernization and new flavors have increased the dessert diversity. The Turkish cuisine-specific desserts are sources of proteins and Calcium due to their dairy milk and dairy cream content, sources of fibers, vitamins, minerals, and carbohydrates due to their fresh and dried fruit content, and sources of energy due to their sherbet content. In this manner, the present study aimed to ensure to convey the significance of the desserts in the Turkish culinary. Accordingly, firstly, the significance and the use of the desserts that are deemed of importance in the Turkish culinary in the historical development were explained, starting from the Central Asia-period to the present. Also, the nutritional values and geographical-mark varieties of the desserts in the Turkish culinary in terms of health and sociocultural perspective were presented. It was believed that the increasing variety and richness in the dessert diversity will contribute to the Turkish culinary.

Keywords: Turkish Culinary, Historical Development, Dessert.

GİRİŞ

Türk mutfak kültürüne bakıldığı zaman tarihiyle birlikte geliştiği, yenilikler katıldığı, zenginleştiğini bilinmektedir. Bunun başlıca etmenleri her ülkede olduğu gibi Türklerinde yaşam şekilleridir. Göçebe topluluk yaşantısına bakıldığında kendisini engellemeyecek ve kolaylık sağlayan ürünleri tükettiği görülmektedir. Nitekim at ve koyun eti üzerine kurulu bir beslenme çeşitlerinin olduğu görülüp yine süt ve süt ürünlerini de at ve koyun sütünden tedarik edildiği bilinmektedir. Yerleşik hayata geçilmesi tarımsal faaliyetlerle birleşmiş, bununla birlikte göçebelikten kalma gelenekler unutulmayıp bu kültürle harmanlanmıştır. İslamiyet e geçiş öncesi ve sonrası beslenme çeşitleri benzerlik gösterse de İslamiyet'le birlikte Arap mutfağından yoğun kullanılan baharatlar Türk mutfağına zenginlik katmıştır. Türk mutfağının altın çağını yaşadığı Osmanlı dönemi, Osmanlının toprak genişliği ve siyasal ilişkileri sayesinde bugünkü birçok yiyeceğin başlangıç noktası olmuştur. Çünkü saraya ve ülkeye dünyanın dört bir yanından gelen ürünler farklı lezzetlerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Yine bu dönemde fethedilen topraklardan farklı kültürler sayesinde mutfak genişlemiş ve ilerlemiştir. Özellikle İstanbul'un fethi mutfaklarımıza yeni lezzetler tatlar katmıştır. Cumhuriyet ve batılılaşma ile mutfaklarda farklı pişirme teknikleri ve kullanılan ürünler sayesinde yeni lezzetler karşımıza çıkmıştır. İletişimin artması ve kadınlara yönelik enstitülerin açılması yemek kültürünün değişmesi ve zenginleşmesine olanak sağlamıştır. Bu çalışmada, Türk mutfak kültüründe, Orta Asya'dan başlayarak günümüze kadar olan süreçte önem arz eden bazı tatlıların tarihsel gelişimdeki yeri, besin değerleri ve coğrafi işaret almış tatlı çeşitleri incelenmiştir.

ORTA ASYA TÜRK MUTFAĞI

Türkler bu dönemde kendi yaşam şekillerine uygun bir yapıda beslenmişlerdir. Göçebe yaşam şekillerinin bir getirisi olarak hareket etmeleri sebebiyle hayvansal gıdaları tüketmişlerdir. At, koyun ve keçi beslenme alışkanlıklarının belirleyicisi olmuştur. Hayvanların etlerini tükettikleri gibi sütünden ve sakatatlarından da faydalanılmıştır (Gürsoy, 2018: s.76).

Bu dönemde bazı pişirme ve saklama çeşitleri geliştirilmiştir. Elde ettikleri ürünlerden uzun süreli faydalanabilmek adına yaptıkları kavurma ve kurutma işlemleri öne çıkan pişirme ve saklama tekniklerdir (Sürücüoğlu ve Özçelik, 2007: s.1298). Sebze ve meyvenin kısıtlı olduğu beslenme şekillerinde, üzümden yapılan ürünler öne çıkmış, pekmez, sirke ve şarap bunlardan bazıları olmuştur. Bugün kullandığımız şekerin yerini o zamanlar pekmez tutmuş, hem tek başına tüketilebilen bir gıda maddesi olarak hem de bazı gıdaları lezzetlendirmek için kullanılmıştır (Köymen, 1982).

SELÇUKLU BEYLİKLERİ MUTFAĞI

Döneme ait en önemli bilgilere sırasıyla Kaşgarlı Mahmud'un Divan-u Lügati-t Türk, Yusuf Has Hacip'in Kutadgu Bilig, Mevlana'nın eserleri ve Dede Korkut Hikâyeleri sayesinde ulaşılmaktadır. Bu eserler dönemin edebiyatı, kültürü, şölenleri, yeme-içme alışkanlıkları ve pişirme çeşitlerine yönelik bilgiler barındırmaktadır (Akın vd, 2015: s.41). Türklerin Anadolu'ya göç etmeleriyle birlikte, etkileşimde bulundukları toplumların gelenekleriyle de etkileşime girmiştir. Bu durum Türklerin mutfaklarına da yansımıştır. Türkler, önceki dönemlerde kullandıkları araç gereçleri ve tükettikleri gıdaları yanlarında getirip, Anadolu kültürüyle harmanlayarak zengin bir mutfağın başlangıcını yaptıkları söylenebilir (Solmaz ve Dülger, 2018: s.113).

Bu döneme kadar tatlı yemenin hamlık yaratacağı düşünülerek ayıplandığı bilinmekle beraber İslamiyet'le bu inanış ortadan kalkmıştır (Çelebi ve Parmaksızoğlu, 1982). Hıristiyanların özellikle cenaze törenlerinde yaptıkları tatlılardan etkilenen Türkler, yapmış oldukları pişileri tatlandırarak lokma dökmüşler ve cenazelerde dağıtmışlardır (Gürsoy, 2018: s.59).

Şeker üretiminin olmadığı dönemde şekeri Mısırdan ithal etmişlerdir. Halk ise tatlandırıcı olarak bal ve pekmezden yararlanmıştır (Uzunağaç, 2014: s.97). Saray Mutfağı'nda sipariş listesinde tatlılar için bir yılda harcanan giderler: 1000 yük un, 30 ton şeker, 250 kilo kabuksuz fıstık, 350 kilo badem, 175 kilo fındık, 30 ton meyve, 23 ton kuru üzüm, 225 kilo bal, 9 ton susam yağı, 150 kilo anason, 22 kilo gül suyu, 125 kilo hint misket cevizi ve 450 kilo safran olarak görülmektedir (Gürsoy, 2018: s.65).

Akkor (2014) Selçuklu Mutfağı adlı kitabında tatlı olarak "Bal Helvası, Nişasta Helvası, Fıstıklı Helva, Un Helvası, Memnuniye Akide Şekeriyassı Kadayıf, Badem Şekeri, Nebet Şekeri, Ceviz Helvası, Nukul, Badem Helvası, Zafiranlı Pirinç Tatlısı, Mahoş Hoşaf, Bure, Faluze, Kadayıf, Türkmek Helvası"nın reçetelerine yer vermiştir. Bu dönemde yapılan bazı tatlıları aşağıda belirtildiği şekilde sıralayabiliriz:

Helvalar

Türk Dil Kurumu'na göre helva; yağ, un veya irmikle yapılan bir tatlıdır. Yapılan araştırmalarda helvanın yapım şekli ve kullanılan malzemelere göre farklı isimlerle adlandırıldıkları görülmektedir. Un ve Badem Helvası Selçuklu Dönemi'nde en çok tercih edilen helvalardandır. Bu dönemde şekere erişimi olmayan haklın daha çok pekmez kullandığı bilinmektedir (Uzunağaç, 2014: s.103). Un helvası reçetesi Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Un Helvası Reçetesi

Un Helvası

Malzemeler

Un	1.5 su bardağı
Sıvıyağ	1 çay bardağı
Margarin	1 paket
Şeker	2 su bardağı
Su	2 su bardağı

Hazırlanışı

Su ve şeker bir tencerede kaynatılır.
Ayrı bir tencerede margarin eritilip, sıvı yağ ilave edilir.
Üzerine un ilave edilip yağda kavrulur, un pembeleşince diğer tencerede kaynatılmış olan şekerli su üzerine dökülür.
Suyu çekilene kadar hızlı bir şekilde karıştırılır ve suyu tamamen çektiğinde helva servise hazırdır.
Kaynak: www.kulturportali.gov.tr, 2021.

Kaynak: www.kulturportali.gov.tr, 2021.

Gülbeşeker

Gül yaprakları, şeker ve limon suyu yardımıyla hazırlanan karışım hamur halini alana kadar yoğrulması daha sonra bir kapta dinlendirilmesi ile oluşan bir tatlıdır. Arzuya göre üstüne su katılarak şerbet şeklinde tüketilebileceği gibi sade olarak da yenebilir (Işın, 2019: s.133).

Pelte/Paluze

Nişasta ve şekerle yapılan bu tatlının en dikkat çeken noktası uzun süre karıştırılmasıdır. 3 saat süren bu işlem sonucu tatlıda arzu edilen kıvam yakalanmış olur. Hem şeker hem baldan yapılan peltenin içine ilave edilen yemişlerle tadı zenginleştirilebilir. Dönemin hafif tatlıları arasında yer alan pelte ayrıca Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'nin en sevdiği tatlılar arasındadır (Işın, 2019: s.204). Örnek reçete Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Paluze Reçetesi

Paluze

Malzemeler

Nişasta	1 bardak
Toz Şeker	1 bardak
Tereyağ	1 kaşık
Su	5 su bardağı
Ceviz içi	1/2 su bardağı

Hazırlanışı

4 bardak su kaynatılıp geriye kalan 1 bardak su ile nişasta karıştırılıp, kaynamakta olan suya eklenir.
Karıştırılarak pişirilen paluze daha sonra tepsiye dökülür.
Üzerine bir tavada kızdırılmış olan tereyağ dökülür.
Ceviz serperek servise hazır hale getirilir.
Sıcak ya da soğuk olarak yenebilir.
Kaynak: www.kulturportali.gov.tr, 2021.

Kaynak: www.kulturportali.gov.tr, 2021.

Zerde

Ana bileşenleri pirinç, safran ve şeker olan zerdenin yapımında bal da kullanıldığı bilinmektedir. Yapımında önce pirinç su ile haşlanır, ardından üzerine bal ilave edilir. Ayrı bir kapta suyla açılan safran, bu karışımın üzerine ilave edilir ve tekrar kaynatılarak zerde elde edilir (Hatipoğlu ve Batman, 2014: s.71). Kökeni konusunda tartışmalara sebep olmuş baklava da bu dönemde karşımıza çıkmaktadır. Baklavayla ilgili en erken yazı kaydının 15. Yüzyıl olduğu bilinmektedir (Işın, 2019: 235).

OSMANLI DÖNEMİ MUTFAĞI

Yaklaşık 623 yıl hüküm süren imparatorluk, genişleyen topraklar ve farklı kültürel etkileşimler sonucunda Türk Mutfak Tarihi'nin en görkemli dönemlerine ulaştığı bilinmektedir. Ekonominin güçlü, ticaretin gelişmiş olması, dünyanın birçok yerinden gelen ürünler ve çalışmak üzere gelen aşçılar mutfağın gelişmesinde önemli rol almıştır. Ziyafetler ve davetler sonucu birbiriyle yarışan mutfak çalışanlarının kendilerini geliştirmesi ve bundan doğan rekabet, değişik lezzetlerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur (Akın vd, 2015: s.43). Osmanlı İmparatorluğunda biri merkezin çatısı altında şekillenmiş mutfak kültürü olan saray mutfağı, diğeri ise imparatorluk sınırları içerisinde yaşayan çevre kültürlerle etkileşim içerisinde olan halk mutfağı olmak üzere iki farklı mutfak kültürü bulunmuştur (Güldemir, 2018: s.52).

Osmanlı Mutfağındaki beceri ve çeşitliliğin fazla olması tatlı ve şekerli yiyeceklerin de zengin olmasına olanak sağlamıştır. Tatlılar, Osmanlı sarayı ve saray çevresinde gündelik hayatın bir parçası olurken, halk mutfağında düğün, bayram gibi daha çok özel günlerde tüketilen yiyecekler olmuştur. Osmanlı Halk Mutfağında tatlı yapımında şekerin yerine pekmez ve balın kullanıldığı bilinmektedir. Osmanlı Mutfağında sıkça üretilen tatlı çeşitler; helvalar, şerbetli hamur tatlıları, aşure ve sütlü tatlılar, meyve tatlıları, reçel ve murabbalar, lokum ve akide şekeri, şerbet ve hoşaflar olarak sıralanabilir (Samancı, 2016(a): s.84). Akkor (2017) Osmanlı'dan Günümüze Türk Mutfağı adlı kitabında tatlı olarak "Sütlaç, Cennet Çamuru, Reçelli Lor Tatlısı, Kabak Tatlısı, Helva-I Hakani, İrmik Helvası, Tavuk Gögüsü ve Kuru Erik Dolması"nın reçeterine yer vermiştir.

Helvahane

Osmanlı Sarayı'nda saray aşçıları içinde tatlıcılar ayrı bir sınıfı oluşturmuştur. Tatlıcılar; helva, macun, reçel, şurup ve her türlü tatlıyı hazırlamakla kalmayıp bir nevi sarayın eczanesi görevini de görmüştür. Sarayın bu bölümünde özel günler ve ihtiyaçlar için macunlar da hazırlanmıştır. Mutfakta ayrıca değerli taşlarında kullanıldığı araştırmalarda gözlemlenmiştir. Çünkü o yıllarda değerli taşların bazı hastalıkların tedavisinde işe yaradığı düşünülmüştür (Gürsoy, 2018: s.93).

Şerbetli Hamur Tatlıları

15. yüzyıldan beri hazırlanan baklava Orta Asya Türk Mutfağı'nda kullanılan hamur işlerinin, Arap-İran mutfak geleneğinde yer alan şerbetli tatlı geleneğiyle birleşmesiyle ortaya çıkmıştır. Yıllardır hamur işleriyle uğraşan kimselerin yaptıkları işlerde profesyonel olması, hamur işi tatlıların çeşitliğini arttırmıştır (Işın, 2019: s.235). Baklavada kullanılan malzeme ve teknikler bu nedenle çok çeşitli bir hale gelmiştir. Sarayda çeşit halinde yapılan tatlılar

baklavayla sınırlı kalmamış, bunu tür fazlalığıyla kadayıf da izlemiştir. Bunlara örnek türler Tablo 3'te verilmiştir. Bunlara ek olarak Revani, Şekerpare, Hurma Tatlısı, Lalanga bu dönemde karşımıza çıkan şerbetli hamur tatlılarına örneklerdir (Tablo 3).

Tablo 3. Şerbetli tatlı türleri

Baklava türleri	Kadayıf türleri	Şerbetli hamur tatlıları
Kaymak Baklavası	Katife Kadayıfı	Revani
Adi Baklava	Saray Kadayıfı	Şekerpare
Kavun Baklavası	Kaymaklı Kadayıf	Hurma Tatlısı
Pirinç Baklavası	Yağlı Saray Ekmeği, Ekmek Kadayıfı	Lalanga
Börülceli Baklava		
Peynirli Baklava		
Fıstıklı Baklava		
Bademli Baklava		
Güllaç Baklavası		
Rikak Baklavası		

Helvalar

Özellikle düğünler, cenaze törenleri, asker uğurlamaları ve asker karşılamalarında helva üretim ve tüketimi dikkat çekmektedir (Yılmaz ve Akman, 2019: s.465). Helvalar saray ve halk mutfağının vazgeçilmezi niteliğindedir. Osmanlı Mutfağı'nın en meşhur tatlısı olarak Zülbiye Helvası kayıtlara geçmektedir (Osmanlı Sarayında Yeme Alışkanlıkları, 2020). Gaziler Helvası, Sabuni Helva, Güllabiye Helvası, Badem Helvası, Memuniye Helvası, Taze Peynir Keten Helvası (pişmaniye) Osmanlı Mutfağı'nda bulunan helva çeşitlerine örneklerdir (Samancı, 2016(a): s.85).

Aşure

Arapça' da 10 anlamına gelen "Aşara" dilimize ''Aşure'' olarak geçmiştir (Dedekargınoğlu, 2014: s.32). Osmanlı Mutfağı'nda iki adet aşure pişirildiği bilinmektedir. Biri Kerbela Olayı'nı anmak için pişirilen Muharrem Aşuresi, diğeri ise Hz. Muhammed soyunun devam etmesini kutlamak için Sefer Aşuresi'dir (Zeynel, 2011: s.195). Gene kanı olarak Hz. Nuh'un tufandan sonra elinde bulunan tahıllarla aşure yaptığı ve kendi aralarında dağıttıkları bilinmektedir (Bozkuş, 2008: s.35). Örnek aşure reçetesi Tablo 4'de verilmiştir.

Tablo 4. Aşure Reçetesi

Aşure	
Malzemeler	
Buğday (aşurelik)	3 su bardağı
Nohut	1/2 su bardağı
Kuru Fasulye	1/2 su bardağı
Bakla	1/2 su bardağı
Sarı Üzüm	1/2 su bardağı
Hurma	1/2 su bardağı
Pirinç	1/2 su bardağı
Nişasta	2 çorba kaşığı
Şeker	4 su bardağı
Su	16 su bardağı
Gül Suyu ya da biraz misk	2 çorba kaşığı gül
Ceviz ya da fındık içi	2 su bardağı

***Kaynak*:** www.kulturportali.gov.tr, 2021.

Hazırlanışı

Bir gece önceden buğday ayıklanır ve yıkanır, 16 su bardağı su ile bir taşım kaynatılıp sabaha kadar suyuyla bekletilir.
Yine bir gece önceden fasulye, nohut ve bakla ayrı ayrı tencerelerde aynı biçimde kaynatılıp, sabaha kadar suyunda bekletilir.
Sabah buğday kendi suyunda eğer çekmiş ise su ilave edilerek ateşe konmalıdır.
Fasulye, nohut ve baklayı yeni su koyarak yumuşayıncaya kadar haşlanır ve sonra kabukları soyulur.
Üzüm ve hurma (ikiye ya da üçe bölünmeli) ayrı tencerelerde haşlanır.
Buğday yumuşadıktan sonra piriç, üzüm ve hurma ilave edilir.
Bir taşım kaynadıktan sonra bakla, nohut ve fasulye eklenir.
Şeker kaynamadan önce birer bardak, kaynayınca tekrar birer bardak olarak dört defada eklenir. (Sertleşmemesi amacıyla)
Aşurenin yapım süreci boyunca dibine tutmaması için karıştırılarak pişirilmesi gerekir.
Helmeleşince nişasta su ile ezilir ve ilave edilir.
Bir taşım kaynayınca gül suyu ya da misk eklenir.
Ateşten alınan aşure kaselere koyulmak üzere hazırdır.
Üzerine ceviz ya da fındık içi serpilir.
Üzeri için badem, fıstık kullanılabileceği gibi nar taneleri ve kuş üzümü de serpilebilir.

***Kaynak*:** *Halıcı, 2009: s.274.*

Sütlü ve Meyveli Tatlılar

Türk mutfak kültüründe önemli bir yere sahip olan sütlü tatlıların, protein seviyesinin azalmaması için şeker ilavesinin tatlının ocak ateşinden alınmadan önce eklenmesi dikkat çekmektedir (Batu ve Batu, 2016: s.44). Pirinç, nişasta, pirinç unu ve şekerin süte ilavesiyle hazırlanana sütlaç, muhallebi, tavuk göğsü gibi sütlü tatlılar Osmanlı Mutfağı'nın meşhur tatlıları olarak bilinmektedir. Muhallebi, sade veya sakız aromasıyla hazırlanan; tavuk göğsü, tavuğun beyaz etinin dövülüp süt ve şeker karışımına yedirilmesiyle hazırlanan bir tatlı çeşitidir. Nişastadan yapılan ince yufka şeklinde bulunan güllaçın, 15. yüzyıldan beri Osmanlı Mutfağı'nda olduğu bilinmektedir. Su, şeker ve nişastayla yapılan "pelte" veya "paluze" ler, badem gibi kuru meyvelerle hazırlanan keşkül, su, pirinç, şeker ve safranla hazırlanan "zerde" Osmanlı Mutfağı'nda diğer soğuk tatlılar arasında yer almaktadır. Osmanlı Mutfağı'nda meyveler yaz ve kış, taze ve kuru olarak öğün aralarında tüketildiği gibi tatlıcılık ve şekercilik yapımında da kullanılmıştır. Osmanlı Mutfağı'nda meyvelerin kullanıldığı reçel, şerbet, şurup, hoşaf gibi tatlı yiyecek ve içecekler dışında sadece meyve ve şekerle meydana getirilen tatlılar da üretilmiştir. Ayva tatlısı, elma tatlısı, erik ve hurma dolması (şerbetli badem dolgulu kuru erik ve hurma), şeftali tatlısı ve kabak tatlısı meyve tatlılarına örneklerdir. Ayrıca şeker içinde "terbiye edilen" taze meyvelerle hazırlanan türlü türlü meyve şekerlemeleri, meyve ve şekerin kaynatılmasıyla elde edilen reçel, murabba, pelte, macun, çevirme ve perverdeler Osmanlı Mutfağı'nda bulunan tatlılardandır. Sütlü tatlılara örnek olarak sütlaç reçetesi Tablo 3'te verilmiştir.

- **Perverde**: Ezilmiş ve süzülmüş meyve veya çiçekten yapılmış yoğun marmelata verilen isimdir.
- **Murabba**: Tanesiz olarak süzülmüş kıvamlı reçel veya marmelata verilen isimdir.
- **Çevirme**: Pişerken sürekli bir yöne doğru çevrilerek macun kıvamına getirilen şekerlemedir (Samancı, 2016 (a): s.86).

Tablo 5. Sütlaç Reçetesi

Sütlaç

Malzemeler

Süt	1 kg
Şeker	180 gr
Tereyağı	50 gr
Krema	100 gr
Haşlanmış pirinç	100 gr
Nişasta	45 gr
Süt	45 gr
Sütlaç kasesi	6 adet

***Kaynak*:** tr.wikipedia.org, 2021.

Hazırlanışı

Bit tencerede süt, şeker, tereyağı ve krema birlikte kaynamaya bırakılır.
Süt ve nişasta başka bir tencerede karıştırılıp, bu karışım süt kaynadıktan sonraona ilave edilir.
2 dakika daha kaynatılan süte pirinç eklenir.
1 kez karıştırılan sütlaç kaselere eşit bir şekilde paylaştırılır.
İçerisine su koyulan derin bir tepsiye sütlaç kaseleri yerleştirilir.
Yaklaşık 10 dakika önceden 240 derecede ısıtılan fırında üstü kızarana kadar pişirilir.
Fırından çıktıktan sonra soğuk olarak servis edilir.

Kaynak: *Akkor, 2017: s.175.*

Güllaç

Dönemin mutfağında önemli bir yere sahip olan bu tatlı yine Orta Asya'dan beri süre gelmiş hamur açma tekniklerinin başarı bir sunumu niteliğindedir. Un, nişasta ve su ile hazırlanan güllaç yufkaları ince ve kırılgandır. Hazırlanan yufkalar şekerli süt ile ıslatılarak tepsiye dizilir arzuya göre meyve ve yemiş içleriyle lezzetlendirilir (Sevimli ve Sönmezdağ, 2017: s.22).

Lokum ve Şekerlemeler

Lokum; su, şeker, nişasta ve asitle birlikte pişirilen bir tatlı türüdür. Boğazı rahatlatan tadı nedeniyle ilk başlarda "Rahatü'l-Hulkum" olarak adlandırılmış sonra da lokum olarak anılmaya devam edilmiştir. Bir İngiliz tarafından kendi ülkesine götürülen lokum "Türk Lezzeti" manasına gelen "Turkish Delight" olarak yurt dışında nam salmıştır (Sevimli ve Sönmezdağ, 2017: s.23). Galata'da şekerci dükkanlarında satılan "Mülebbes" yani şekerle kaplanmış badem, fıstık, zencefil, fındık, leblebi, üzüm, turunç kabuğu şekerlemeleri, ayrıca Ayasofya, Kasımpaşa, Eyüp, Üsküdar çarşılarında satılan peynir şekeri, akide şekeri, miskli akide şekeri, tarçın, karanfil, anason, amber, kişniş şekerlemeleri, macunlar Osmanlı şekercilik sanatının erken bir dönemde geliştiğini gösteren örneklerdir (Samancı, 2016(a): s.86).

CUMHURİYET DÖNEMİ MUTFAĞI

Batılılaşma ve Cumhuriyet'in ilanı Türk Mufağı'ını etkilemiştir. Uluslararası etkileşim, mutfakta kullanılan ürünlere ve yemeklere de yansımıştır (Dilsiz ve Demirkol, 2010: s.32). Yemeklerde bolca kullanılan tereyağı ve iç yağın yerini margarin, bal ve pekmezin yerini

şeker almaya başlamıştır (Akın, vd 2015: s.45) İkinci dünya savaşı sonrası ülkelerine dönmek zorunda kalan Türkler geldikleri kültürlerden yeni lezzetleri beraberinde getirmişlerdir. Bu dönemde gelenekselleşmiş börekler, baklavalar, kadayıflar ve sütlü tatlılara ek pasta ve pastacılık mamulleri eklenmiştir. Ankara, İstanbul, İzmir ve diğer kentlerde açılan; Kars pastanesi, Milka pastanesi, Flamingo pastanesi ve Reyhan pastanesi dönemin pastanelerine örnek olarak gösterilmiştir. Bu dönemin yemek kitaplarında sıkça yer alan turta, puding, pandispanya, çikolatalı bisküvi ve vanilyalı pasta Tük mutfağında hızlıca kabul görmüştür. Cumhuriyet'in ilanından sonra açılan kız enstitülerinde verilen dersler sonrası pastacılık teknikleri Türk mutfak kültürünün bir parçası olmuştur (Sevimli, 2019: s.252; Samancı, 2016(b): s.98-99). Orta Asya, Selçuklu, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemi sonrasına Türk mutfağında tüketilen tatlılar Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Orta Asya, Selçuklu, Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemi Türk Mutfağında Tüketilen Tatlılar

Orta Asya Türk Mutfağı	**Selçuklu Dönemi**
Bal Pekmez	Bal Helvası Türkmek Helvası Nişasta Helvası Kadayıf Fıstıklı Helva Faluze Badem Helvası Ceviz Helvası Zerde Gülbeşeker
Osmanlı Dönemi	**Cumhuriyet Dönemi Sonrası**
Zülbiye Helvası, Gaziler Helvası, Badem Helvası, Taze Peynir Keten Helvası(Pişmaniye) Kaymak Baklavası, Adi Baklava, Pirinç Baklavası, Kavun Baklavası, Börülceli Baklava, Peynirli Baklava, Bademli Baklava, Güllaç Baklavası, Rikak Baklavası Katife Kadayıfı, Saray Kadayıfı, Kaymaklı Kadayıf, Yağlı Saray Ekmeği Revani, Şekerpare, Hurma Tatlısı, Lalanga Tatlısı Sütlaç, Tavuk Göğüsü, Kazandibi Güllaç Keşkül Zerde Faluze Aşure Ayva Tatlısı, Şeftali Tatlısı, Elma Tatlısı, Erik Dolaması, Hurma Dolması Peynir Şekeri, Akide Şekeri Miskli Akide Şekeri Macunlar	Buding (puding) Vanilyalı Krem Profitrol Tart büskivi Üzümlü kek Madlen Jöleli tart Krem şanti Ekler Pandispanya Krem karamel Şarlot Pasta

Kaynak: *Akkor, 2017; Samancı, 2016(a); Samancı, 2016(b); Sevim ve Sönmezdağ, 2017; Gürsoy, 2018; Işın, 2019*

Tablo 6'da Türk mutfak kültüründeki tatlılar Orta Asya, Selçuklu, Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemi Sonrası olarak dönemsel farklı olan ürünlerin yer aldığı görülmektedir. Orta Asya'dan günümüze tatlılar bir önceki döneminin tatlılarını da içermekte ve çeşitlenerek artmaktadır. Özellikle Osmanlı döneminde ciddi artış gösteren tatlı çeşitliliği Cumhuriyet dönemi sonrasında farklı ülke mutfakları ile etkileşim göstermesiyle daha da zenginleşmektedir.

TÜRK MUTFAK KÜLTÜRÜNDEKİ TATLILARIN BESİN DEĞERLERİ

Tatlıların yapımında önem arz eden etkenlerden biri şekerdir. Şekerin bilinmediği veya tedarikinin zor olduğu dönemlerde Türkler yaşam koşulları ve ulaşılabilirliği açısından pekmez ve balla lezzetlendirdikleri tatlılarını daha sonrasında gelişen ekonomik koşullar genişleyen topraklar sayesinde şekerle tatlandırmışlardır. Tatlı yapımında kullanılan tatlandırıcılar;

- Bal; Früktoz, glikoz ve suyun bileşiğidir. Sindirim gerektirmeden kolayca kana karışır. Enerji ihtiyacını karşılamak için iyi bir besindir (Megep, 2007).
- Pekmez taze ya da kurutulmuş dut, erik, elma, keçiboynuzu, kayısı gibi şekerli ürünlerden elde edilmektedir. Üretim şekli ve üretilen meyvenin türüne bağlı olarak çeşitlilik göstermektedir. İçeriğinde bulunan glikoz ve fruktoz sayesinde iyi bir enerji kaynağıdır (Başar, 2019: s.4)
- Şeker; içeriğinde vitamin, protein ve mineral bulunmaz. Saf karbonhidrat olduğu için vücudun ısı ve enerji kaynağıdır (Ünver ve Ünüsan, 2005: s.533).

Türk mutfak tarihinde önemli bir yere sahip olan tatlılar sütlü tatlılar, hamur işi tatlıları ve taze veya kuru meyve ve sebzelerle yapılan tatlılar olmak üzere üç gruba ayrılmaktadır (Bedir, 2018: s.16). Türk mutfak kültüründe yapılan sütlü tatlılar, enerji ve besin öğelerinin dengeli dağılımıyla öne çıkmaktadır. Yağ içeriklerinin az olması, protein, kalsiyum ve B grubu vitaminleri açısından zengin olmaları sütlü tatlıların özelliklerini oluşturmaktadır (Büyüktuncer ve Yücecan, 2009: s.99). Meyve ile yapılan tatlıların protein değeri düşük iken hamur tatlılarının enerji değerleri oldukça yüksektir. Tablo 7'de Türk mutfaklarında en çok tercih edilen bazı tatlı türlerinin besin değerleri gösterilmiştir.

Tablo 7. Türk mutfaklarında tüketilen bazı tatlı türlerinin besin değerleri

Tatlılar	Enerji (kal)	Karbonhidrat (g)	Protein (g)	Yağ (g)	Kalsiyum (mg /100 g)	Demir (mg /100 g)
Baklava	425	58.2	6.4	19.5	27	1.31
İrmik tatlısı	540	79.0	6.4	22.7	19	1.01
Sütlaç	299	61.6	6.5	3.2	211	0.45
Lokma	362	63.8	3.7	10.8	7	0.46
Pey. Künefe	516	68.8	10.0	22.4	117	0.58
Şekerpare	446	61.9	6.3	19.7	113	0.68
Kazandibi	329	67.9	6.3	3.9	206	0.30
Keşkül	371	59.9	9.2	10.7	243	1.00
Ayva tatlısı	221	51.7	1.1	2.5	27	0.8
Kabak tatlısı	328	54.9	2.7	3.4	46	1.76

Kaynak: *Sürücüoğlu, 2017: s.110.*

TÜRK MUTFAK KÜLTÜRÜNDEKİ COĞRAFİ İŞARETLİ TATLILAR

Yöresel ürünlerin üretildikleri bölgelere fayda sağladığı bilinmektedir. Bölge ve bölge insanının sosyo- ekonomik gelişimi, öznelliği ve gelenekselliğin korunması açısından yöresel ürünler önem arz etmektedir. Coğrafi işaretler ise bölgenin ve yöresel ürünlerin değerini arttırmaya etki eden işaretlerdir (Suna ve Uçuk, 2018:110). Türkiye'de coğrafi işaretli tatlılara baktığımızda iki gruba ayrılmaktadır. İlki "fırıncılık ve pastacılık mamulleri, hamur işleri, tatlılar" ikincisi "çikolata, şekerleme ve türevi ürünler" adı altında bulunan tatlılardır. Türkiye'de "fırıncılık ve pastacılık mamulleri, hamur işleri, tatlılar" ürün gurubunda 2005 yılında ilk coğrafi işaret alan tatlı Gaziantep'e ait "Antep Baklavası" dır. "Çikolata, şekerleme ve türevi ürünler" ürün grubunda ilk coğrafi işaretini 2000 yılında alan tatlı "Bozdağ Kestane Şekeri" dir. Türkiye'de 2021 yılı itibariyle her iki ürün gurubunda yer alan toplamda 140 adet tatlı bulunmaktadır. Tablo 8'de 2021 yılında coğrafi işaret almış Türk tatlıları gösterilmiştir. Bu tatlıların kullanım yerleri fırıncılık ve pastacılık mamulleri, hamur işleri, tatlılar ile çikolata, şekerleme ve türevi ürünler grubunda bulunmaktadır.

Tablo 8. Türk Mutfak Kültüründeki Coğrafi İşaretli Tatlılar (2021 Yılı)

Tatlı adı	Tescil Tarihi
Adana Karakuş Tatlısı	11.01.2021
Adana Taş Kadayıfı	6.01.2021
Afyon Lokumu	25.01.2021
Bayburt Süt Böreği	11.01.2021
Bursa Kestane Şekeri	20.01.2021
Kütahya Bitli Helva	3.02.2021
Deva-i Misk Helvası	6.01.2021
Edirne Badem Ezmesi	25.01.2021
Cizre Memilheva Kurabiyesi	3.02.2021

Kaynak: *www.ci.gov.tr, 2021.*

SONUÇ VE ÖNERİLER

Tatlıların Türk mutfak kültüründe önemli bir yeri vardır. Orta Asya'da tatlı olarak bal ve pekmezin kullanıldığı, Selçuklu döneminde Anadolu'ya yerleşimle birlikte ürün çeşitliliğinin artması ile tatlılarda çeşitliliğin arttığı yine balın ekonomik uygunluğu sebebiyle daha fazla kullanıldığı belirtilebilir. Osmanlı döneminde artan toprak bütünlüğü ve ekonomik gelişmeler mutfaklara da yansımış bu sayede tatlı çeşit ve ürünleri daha da zenginleştiği söylenebilir. Cumhuriyet döneminde ise Batılaşmanın etkisi beraberinde yeni pişirme yöntemleri ve ürünler ile Türk mutfağındaki tatlılar eski geleneklerini korumakla birlikte çeşitlendiği ifade edilebilir. Türk mutfağına özgü tatlılar protein, kalsiyum, lif, vitamin, mineral ve karbonhidrat ve enerji kaynağı içermektedir. Sütlü tatlıların yağ içeriklerinin az olması, protein, kalsiyum ve B grubu vitaminleri açısından zengin olmaları ayrıca enerji ve besin öğelerinin dengeli olması önem arz etmektedir. Türk mutfaklarının vazgeçilmezi tatlıların kültürel miras olarak gelecek nesillere aktarılması gerekmektedir. Günümüzde coğrafi işaretleme sayesinde Türk mutfak kültüründeki tatlılar yöresel olarak korunmaya alınmaktadır. Gelecekte yapılacak araştırmalarda, Türk mutfak kültüründe yer alan tatlıların yöresel reçeteleri ve geleneksel pişirme yöntemlerine yönelik olarak yapılması mevcut yazına

önemli katkılar sağlayabilecektir. Ayrıca Türk tarihine tanıklık etmiş tatlıların restoran ve otel işletmelerinde menülerde ne ölçüde yer verildiğine yönelik araştırmalar ilgili yazına zenginlik kazandırabilir.

KAYNAKÇA

Akkor, Ömür (2014). "Selçuklu Mutfağı". (2. Baskı). İstanbul: Alfa Yayınları.

Akkor, Ömür (2017). "Ömür Akor ile Osmanlıdan Günümüze Türk Mutfağı". İstanbul: Olimpos.

Batu, Ali ve Heysem Suat Batu (2016). Türk tatlı kültüründe Türk lokumunun yeri. Journal of Tourism and Gastronomy Studies, 4(1), 42-52.

Başar, Vesile (2019). Farklı Depolama Koşullarının Karayemiş (Laurocerasus Officinalis l.) Pekmezinin Fitokimyasal Stabilitesi ve Fiziksel Özellikleri Üzerine Etkisi (Master's thesis, Fen Bilimleri Enstitüsü).

Bedir, Gültap (2018). Geleneksel Türk Mutfağı Tarifelerinin Üç Farklı Besin Ögesi Örüntü Profili ile Değerlendirilmesi.

Bozkuş, Metin (2008). "Aşûre Günü, Muharrem Mâtemi/Orucu ve Sivas' ta Aşûre Uygulamaları." *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 12(1): 33-61.

Büyüktuncer, Zehra ve Sevinç Yücecan (2009). Türk mutfağının beslenme ve sağlık açısından değerlendirilmesi. Beslenme ve Diyet Dergisi, 37(1-2), 93-100.

Çelebi, Evliya ve İsmet Parmaksızoğlu (1982). Seyahatname. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.

Dilsiz, Beril ve Şehnaz Demirkol (2010). Türkiye'de Gastronomi ve Turizm (İstanbul Örneği). İstanbul Üniversitesi, İstanbul

Dedekargınoğlu, Hüseyin (2014). "Muharrem ve Aşure." *Çorum: Hünkâr Ale*vilik Bektaşilik Akademik Araştırmalar Dergisi, 31-48.

Galip, Akın, Vahdet Özkoçak ve Timur Gültekin (2015). "Geçmişten Günümüze Geleneksel Anadolu Mutfak Kültürünün Gelişimi." *Antropoloji* 30: 33-52.

Güldemir, Osman (2016). "Osmanlı Dönemi Türk Mutfak Kültürü". Şu kitapta: Ed Alev Dündar Arıkan. Türk Mutfak Kültürü. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları. 50-85.

Gürsoy, Deniz (2018)." Tarihin Süzgecinde Mutfak Kültürümüz". İstanbul: Oğlak Yayıncılık.

Halıcı, N. (2009). "Türk Mutfağı". İstanbul: Oğlak Yayıncılık.

Hatipoğlu, Aysu ve Orhan Batman (2014). "Osmanlı Saray Mutfağı'na Ait Gastronomik Unsurların Günümüz Türk Mutfağı İle Kıyaslanması." *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 11 (2): 62-74.

Işın, Priscilla Mary (2019). Gülbeşeker: Türk Tatlıları Tarihi. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Köymen, Mehmet Altan (1982). "Selçuklular Zamanında Beslenme Sistemi." *Türk Mutfağı Sempozyumu Bildirileri: KTB Yayınları*: 33-45.

Milli Eğitim Bakanlığı, Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi(MEGEP)-Besin Değerleri, Ankara,2007.

Osmanlı Sarayında Yeme Alışkanlıkları, Erişim Tarihi: 21.05.2020,http://www.turkish-cuisine.org/tarihsel-gelisim-1/osmanli-mutfagi-176/osmanli-sarayinda-beslenme-aliskanliklari-179.html?PagingIndex=5

Özlü, Zeynel (2011). ‘’Osmanlı Devleti’nde Tekkelere Bir Bakış: Aşure Geleneği’’. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 57: 191-212.

Samancı, Özge (2016)(a). ‘’Yemekler: Genel Özellikler, Pişirme Teknikleri ve Uygulamalar’’. Şu kitapta: Ed. Arif Bilgin ve Sibel Önçel. Osmanlı Mutfağı. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Samancı, Özge (2016)(b).” Cumhuriyet Döneminde Türk Mutfak Kültürü”. Şu kitap: Ed. Alev Dündar Arıkan. Türk Mutfak Kültürü. Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Sevimli, Yaşar (2019). “Türk Mutfağında Tatlı Kültürünün Tarihçesi”.” UGTAK, 4.Uluslararası Gastronomi Turizmi Araştırmaları Kongresi, 248-254.

Sevimli, Yaşar ve Ahmet Salih Sönmezdağ (2017). "Özel Gün Tatlıları: Kültür Turizmi Açısından Önemi." *International Rural Tourism and Development Journal (IRTAD),* 1(2): 18-28.

Sürücüoğlu, Metin Saip ve Ayşe Özfer Özçelik (2007). "Türk Mutfak ve Beslenme Kültürünün Tarihsel Gelişimi." *ICANAS, Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi*:10-15.

Sürücüoğlu, Metin Saip (2017). “Türk Mutfağı Diyetle Dost Mu Düşman Mı?”. Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi 1-124.

Solmaz, Yasemin ve Dilek Dülger Altıner (2018). "Türk Mutfak Kültürü ve Beslenme Alışkanlıkları Üzerine Bir Değerlendirme." *Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi*, 1(3): 108-124.

Suna, Belma ve Ceyhun, Uçuk (2018). Coğrafi İşaret ile Tescil Edilmiş Ürüne Sahip Olmanın Destinasyon Pazarlamasına. Journal of Tourism and Gastronomy Studies, 100, 118.

Uzunağaç, Ömer (2014). "Selçuklu Anadolusu’nda Beslenme ve Yemek Kültürü." Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.

Ünver, Yasin ve Nurhan Ünüsan (2005). Okul Öncesinde Beslenme Eğitimi Üzerine Bir Araştırma. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (14), 529-551.

https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/cankiri/neyenir/un-helvasi501676, Erişim Tarihi: 09.04.2021.

https://www.kulturportali.gov.tr/portal/asure, Erişim Tarihi: 09.04.2021.

https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/amasya/neyenir/amasya-pluzes, Erişim Tarihi: 09.04.2021.

https://tr.wikipedia. org/wiki/S%C3%BCtla%C3%A7, Erişim Tarihi: 09.04.2021.

EFFECTIVENESS OF ACTIVITIES IN DEVELOPING SKILLS FOR PREP YEAR STUDENTS AT IAU

Dr. Sherin Hassan Mabrouk Zedain
Assistant Professor , Self-Development Department , Deanship of the Preparatory Year and Supporting Studies , Imam Abdul Rahman Bin Faisal University, , P. O. Box: 1982, Dammam 34212, Saudi Arabia
Dr. Rania Mohammed Abd Elgawad Mostafa
Associate Professor,Self-Development Department, Deanship of the Preparatory Year and Supporting Studies , Imam Abdul Rahman Bin Faisal University, P. O. Box: 1982, Dammam 34212, Saudi Arabia

Abstract

There is an increasing need for preparing community members equipped with skills that enable them to work efficiently and solve problems in creative ways. On top of the objectives of education is the necessity for providing students with knowledge and skills necessary for future careers. Many studies agree that extracurricular activities are an extension of the curriculum and are not less important than curricular activities. If the syllabus cares for developing the mental and knowledge aspects of the students, activities are responsible for developing the other personality traits.

The two researchers adopt the view that the program for developing students' skills plays an important role in enhancing students' personalities. This is because the role of the university has developed, and learners have become the center of the educational process; the university is not only a learning environment but it is also a small community whose members interact with each other. The research aims at knowing the role played by the program for developing preparatory year students' skills in 21st century in light of the kingdom's 2030 vision. The researchers employ the descriptive approach on a sample of 1184 students in the preparatory year 2019-2020 second semester. Results show the effectiveness of the program in developing students' skills. Results also show that there are deficiencies in handling some of these skills. Therefore, in light of these results, the two researchers recommend making use of the present study and its suggested proposals in developing extracurricular activities in the kingdom in accordance with the skills needed for 21st century.

Keyword: Effectiveness of activities , developing skills, prep year IAU

THE EFFECTIVENESS OF EFL JORDANIAN STUDENTS' DESCRIPTIVE WRITING AT KARAK UNIVERSITY COLLEGE, JORDAN

Anas Hashem Alsariera
Faculty of Languages and Communication, Universiti Sultan Zainal Abidin (UniSZA), Terengganu, Malaysia

Abstract

The current paper shares interest that many researchers and linguists have highlighted in exploring and investigating lexical cohesion. It therefore aims at exploring the effectiveness of the EFL Jordanian students' descriptive writing. 20 Jordanian university students' writing composition were collected and analyzed by the researcher to end of characterizing the effectiveness of their writing based on (1) holistic rating, and (2) Hoey's (1991, 2005) taxonomy of lexical cohesion. Regarding the analysis of the data, it was found that the average holistic rating was (2.7). Additionally, the analysis showed that simple repetition was overused by the students while the use of complex repetition, simple paraphrasing, and complex paraphrasing were less frequent. Besides that, students tend to neglect to use superordinate, hyponymy, co-reference, substitution, ellipsis, and deixis. The results also showed that the written compositions produced by the EFL students were not effective due to the students' inability to use the different types of lexical cohesion and to their lack of lexical knowledge.

COVID 19 SALGININDA FEN BİLİMLERİ ÖĞRETMENİ OLMAK

BEING A SCIENCE TEACHER IN THE COVID-19 OUTBREAK

Doç. Dr. Necdet KONAN
İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü, Malatya / TÜRKİYE
ORCID ID: 0000-0001-6444-9745
Hüsne GÜR
Fen bilimleri öğretmeni, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi Bilim Dalı, Malatya / TÜRKİYE

Özet

Bu araştırmanın temel amacı, Covıd-19 Pandemisi sürecinde fen bilimleri öğretmenlerinin yaşadığı sorunlar ve bu sorunlara ilişkin çözüm önerilerini belirlemektir. Bu amacı gerçekleştirmek için olgubilim deseninde nitel bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu, 2020-21 öğretim yılında Malatya ilindeki ortaokullarda görev yapan fen bilimleri öğretmenlerinden 16 öğretmen, Gaziantep ilinden 5 öğretmen, Şanlıurfa ilinden 3 öğretmen, İzmir ilinden 2 ve Ankara ilinden 2 öğretmen olmak üzere toplam 28 katılımcı oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri, araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığı ile elde edilmiştir. Görüşme formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde katılımcı fen bilimleri öğretmenlerinin cinsiyet ve kıdemlerini belirlemeyi amaçlayan iki soru yer almaktadır. İkinci bölümde ise fen bilimleri öğretmenlerinin Covıd-19 salgını sürecinde yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerilerini belirlemeyi amaçlayan 6 soru yer almaktadır. Elde edilen veriler içerik analizi ile çözümlenmiştir. Verilerin analizi sonucunda Covıd-19 pandemi sürecinde okulların yüz yüze öğretime açıldığı dönemde; fen bilimleri öğretmenlerinin çoğunluğu okulların hijyen ve temizliğinin tam olarak sağlanamadığını ve öğrencilerin sosyal mesafe, maske takma konusunda sıkıntılar yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcılar öğrencilerin teknolojik altyapı yetersizliğinden, ders katılımlarının az olmasından ve fen bilimleri öğretiminin en önemli yönü olan yaparak yaşayarak öğrenmenin azlığını ifade etmişlerdir. Süreçte, eğitim isteminin en önemli öğesi olan velinin desteğinin öğrenci katılımı ve başarısını önemli derecede artırdığını, velinin desteğinin alınması gerektiğini söyleyebiliriz.

Anahtar Sözcükler: Fen bilimleri, fen bilimleri öğretmeni, coronavirüs, covid 19.

Abstract

The main purpose of this study is to determine the problems faced by science teachers during the Covid-19 Pandemic process and the solution offers for these problems. To achieve this aim, a qualitative research has been carried out in phenomenology design. The working group of the study consists of 28 participants, including 16 teachers from the secondary schools in Malatya, 5 teachers from Gaziantep, 3 teachers from Şanlıurfa, 2 from İzmir and 2 from Ankara in the 2020-21 academic year. The research data were obtained through a semi-structured interview form developed by the researchers. The interview form consists of two parts. In the first part, there are two questions aiming to determine the gender and seniority of

the participating science teachers. In the second part, there are 6 questions aiming to determine the problems faced by science teachers during the Covid-19 outbreak and their solution offers. The obtained data were analyzed by content analysis. As a result of the analysis of the data, during the Covid-19 pandemic process, when schools were opened to face-to-face teaching; Most of the science teachers stated that the hygiene and cleanliness of the schools could not be fully ensured and that the students had difficulties in social distance and wearing masks. Participants stated that students' lack of technological infrastructure, less participation in classes, and the lack of learning by doing, which is the most important aspect of science teaching. Science teachers also stated that they did not receive any support during the process. In the process, we can say that the support of the parents, which is the most important element of the education will, significantly increases the student participation and success, and the support of the parents should be obtained.

Keywords: Sciences, science teacher, coronavirus, covid 19.

GİRİŞ

Eğitim, tıpkı cümle gibidir. Öznesi, nesnesi, yüklemi olan bir yapıdır. Birbirleri ile ilişkili öğelerden oluşan toplumsal bir sistemdir (Cüceloğlu ve Erdoğan, 2016: 18). Bu sistemler, kurallı bir cümlenin anlaşılmasını istediğimiz anlam gibi topluma ve bireye kazandırılmak istenen davranışları belli bir hiyerarşi ile vermektedir. Anlamı, çıktısı beklenileni yaratabiliyorsa başarılı bir biçimde oluşturulduğu ileri sürülebilir.

Birikimli bir süreç olan eğitim olgusu acil olan fakat aceleye gelmeyecek ve getirilemeyecek bir konudur. Eğitimin geleneğin mirasına dayanması meşruiyetini, zamanın ruhuna uygun olarak düzenlenmesi değişim gücünü ortaya koymaktadır (Bayır, 2020: 22). Eğitimde meydana gelen yenilikler, okul ve öğrenme ortamlarının yapısında değişimi gerekli kılmaktadır. Eğitim kurumları olarak okullar, sürekli yeniliğe açık olmalıdırlar. Günün her saatinde bilgiyi paylaşım ve kullanıma açık, öğrencide özgün ve yaratıcı düşünceyi geliştirmeyi amaçlayan çok işlevli bir yapıda olmak durumundadır (Balay, 2004: 69).

İnsan hayatının büyük bir bölümünün etkisi altında olan ve bireyin hayatına yön veren eğitim sistemi, yapısı, işlevi ve özellikleriyle okullarda bilimsel ve uygulamalı olarak kendini hissettirmektedir. Öğrenciler üzerindeki bilimsel ve uygulamalı eğitimler, öğrencinin gelişimine biçim vermektedir (Numanlıoğlu, 1999: 348).

Günümüzde teknolojinin aktif olmadığı alan yoktur. Eğitim kurumları teknolojiden en çok etkilenen alanlardan biridir. Eğitim kurumları için de teknoloji kullanımı artık vazgeçilmezler arasındadır (Saklan ve Ünal, 2018: 499). Öğretmen - öğrenci ilişkileri, öğretmen - veli ilişkileri, öğretmen - yönetici ilişkileri teknolojiyle beraber daha rahat ve hızlı yapabilmektedirler. Öğretmen, eğitim sisteminin temel öğesi olarak kendini her alanda geliştirmek durumundadır (Bacanak, Karamustafaoğlu ve Köse, 2003: 193). Geçmişten günümüze kadar varlığını sürdüren bu meslek, diğer mesleklerden farklı olarak köklü bir tarihe de sahiptir. Usta - çırak ilişkisinden öğretmen - öğrenci ilişkisine dönüşen günümüz Dünyasında öğretmenin istekleri, beklentileri kitle iletişim araçları ve teknoloji ile beraber değişime uğramıştır. Gelişen bilgi teknolojileri, okul eğitimine yeni boyutlar getirmektedir. Bilişim sistemindeki gelişmeler eğitimi okulla sınırlı olmaktan çıkarıp, her yerde ve her zaman eğitim anlayışını getirmiştir (Şişman,1999: 235).

Tüm Dünya 2020 yılının Ocak ayında Çin'in Wuhan eyaletinden başladığı ileri sürülen Covid-19 salgınının etkisi altına birkaç ay içerisinde girmiştir. Ülkeler, Covid-19 salgınında birçok alanda kayıplar yaşamıştır. Özellikle ekonomik ve eğitim alanında kayıplar daha yoğun olmuştur. Ülkelerin eğitim sistemleri, Covid-19 salgının etkisini azaltmak için uzaktan öğretim sistemini uygulamaya koymuşlardır. Ülkemizde de 2019-20 eğitim-öğretim yılının ikinci döneminde Covid-19 salgınının öğretim üzerindeki etkisini azaltmak için 13 Mart 2020 tarihinde uzaktan öğretime geçilmiştir. Agnoletto ve Queiroz (2020) "Covid-19 ve Eğitimdeki zorluklar" başlıklı makalelerinde belirttiğine göre acil durumlarda "öğrenme teknolojileri"nin kullanımının, bu soruna bir çıkış yolu olduğunu belirtmişlerdir. Aslında uzaktan eğitim mekândan ve zamandan bağımsız yapılan bir faaliyetten ziyade birçok zorluğu ve kısıtlamaları da beraberinde getiren bir faaliyettir. Özellikle öğretmenlerin yaşadığı zorluklar, süreci yönetmenin sıkıntılarını beraberinde getirmiştir (akt. Bakioğlu ve Çevik, 2020: 112). Bütün öğretmenler branşları gereği birtakım sıkıntılar yaşamışlardır. Genel olarak bu sıkıntıların temelinde uzaktan öğretim programlarının uygulamasının zorlukları veya öğretmenlerin sistem hakkında deneyimsiz olmaları yatmaktadır. Branş olarak her dersin kendine özgü doğası gereği, derslerin öğrenciler tarafından anlaşılmasında ve öğretiminde zorluğa neden olmuştur. Yaşanan zorluklarda, fen bilimleri öğretmenleri de bu süreçte en çok etkilenen branşlar arasındadır. Fen bilimleri öğretim programı öğrencinin derse aktif katılmasına ve araştırmacı sorgulayıcı olmasına dayalıdır. Öğrenme-öğretme sürecinde öğretmen; yönlendirici rollerini üstlenirken öğrenci; araştıran, sorgulayan, açıklayan ve ürün oluşturan rolündedir. Fen bilimleri öğretim programında dikkat edilecek hususular arasında öğrencinin rolü; öğrencilerin üst düzey düşünme, ürün geliştirme, buluş ve inovasyon yapabilme seviyesine ulaştırmaktır (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2018: 10).

Fen bilimleri dersi yaparak yaşayarak öğrenmeye dayalı olduğundan uzaktan eğitimde etkinlik ve deneye dayalı eğitim yapılamaz hale gelmiştir. Fen bilimleri öğretmenlerinin fen eğitiminde yaşadığı sıkıntılar sadece etkinlik ve deneye dayalı değil aynı zamanda fen ve mühendislik uygulamalarında da öğrenciyle iletişimde sıkıntılar yaşaması zorluklarını getirmiştir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, Fen bilimleri Öğretmenlerinin Covid 19 salgınında karşılaştıkları sorunları ve bu sorunlara ilişkin çözüm önerilerini belirlemektir.

Problem Cümlesi

Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Covid 19 salgını sürecinde karşılaştıkları sorunlar ve bu sorunlara ilişkin önerileri nelerdir?

Alt Problemler

1. Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Covıd 19 salgınında karşılaştıkları sorunlar nelerdir?

2. Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Covıd 19 salgınında karşılaştıkları sorunlara ilişkin çözüm önerileri nelerdir?

YÖNTEM

Bu bölümde Araştırmanın Deseni, Çalışma Grubu, Veri Toplama Aracı, Verilerin Toplanması ve Analizine yer verilmiştir.

Araştırmanın Deseni

Bu araştırma olgubilim deseninde nitel bir araştırmadır. Olgubilim deseninde amaç bireylerin bir olguya ilişkin yaşantılarını, algılarını ve bunlara yüklediği anlamları belirlemektir. Olgu bilim araştırmaları nitel bir araştırmanın doğasına uygun olarak kesin ve genellenebilir sonuçlar ortaya çıkarmayabilir. Ancak bir olguyu daha iyi tanımamıza ve anlamamıza yardımcı olacak sonuçlar sağlayacak örnekler, açıklamalar ve yaşantılar ortaya koyabilir. Bu yönüyle hem bilimsel alanyazına hem de uygulamaya önemli katkılar getirebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011, Akt. Konan, Yılmaz ve Bozanoğlu, 2017:109).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2020-21 öğretim yılında Malatya ilindeki ortaokulda görev yapan fen bilimleri öğretmenlerinden 16 öğretmen, Gaziantep ilinden 5 öğretmen, Şanlıurfa ilinden 3 öğretmen, İzmir ilinden 2 ve Ankara ilinden 2 öğretmen olmak üzere; fen bilgisi öğretmenlerinin Koronovirüs (Covıd-19) Salgınında karşılaştıkları sorunları ve çözüm önerilerine ilişkin görüşlerini belirten toplam 28 öğretmen oluşturmaktadır. Katılımcılar Ö1, Ö2, Ö3 şeklinde kodlama yöntemiyle çizelge 1'de belirtilmiştir. Katılımcıların demografik özellikleri çizelge 1'de verilmiştir.

Çizelge 1

Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Demografik Özelliklerine İlişkin Bilgiler

Katılımcı	Cinsiyet	Kıdem
Ö1	E	25
Ö2	E	15
Ö3	K	19
Ö4	K	6
Ö5	E	-
Ö6	E	-
Ö7	K	18
Ö8	E	14
Ö9	K	25
Ö10	K	-
Ö11	E	13
Ö12	K	16
Ö13	K	11
Ö14	K	14
Ö15	K	4
Ö16	K	5
Ö17	K	24
Ö18	K	5
Ö19	K	14
Ö20	K	3
Ö21	K	3
Ö22	K	25
Ö23	K	1
Ö24	K	5
Ö25	K	8
Ö26	K	1
Ö27	E	15
Ö28	K	-

Çizelge 1 incelendiğinde araştırmaya 21'i kadın 7'si erkek olmak üzere 28 fen bilimleri öğretmeni katıldığı görülmektedir. Bunlardan 16 öğretmen Malatya, 5 öğretmen Gaziantep, 2 öğretmen Ankara, 3 öğretmen Urfa ve 2 öğretmen İzmir'den katılım sağlanmıştır. Katılımcılardan 25 – 24 hizmet yılı arası, 4 öğretmen, diğerleri sırayla 19-15 hizmet yılı arası 4 öğretmen, 14-11 hizmet yılı arası 5 öğretmen, 10- 1 hizmet yılı arası 9 öğretmen, fen bilimleri ders öğretmeni olarak görev yaptıklarını belirtmişlerdir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmanın veri toplama aracı, araştırmacılar tarafından geliştirilen ve iki bölümden oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formudur. Birinci bölümde katılımcıların cinsiyet ve kıdemlerini belirlemek amacıyla iki soru yer almaktadır. İkinci bölümde ise fen bilimleri öğretmenlerinin Koronavirüs (Covıd-19) Salgınında karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerilerini belirlemeyi amaçlayan 6 açık uçlu soru yer almaktadır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Malatya, Gaziantep, Ankara, Urfa ve İzmir illerindeki ortaokullarda fen bilimleri öğretmeni olarak görev yapanlardan, fen bilimleri öğretmenlerinin Koronavirüs (Covıd-19) Salgınında karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerilerine ilişkin görüşleri yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla elde edilmiştir. Bu bilgilere araştırmacılar tarafından çalışma grubu ile WhatsApp aracılığı ile Word dosyası halinde görüşme formu ve Google form aracılığıyla ulaşılmıştır.

Yarı yapılandırılmış görüşme yoluyla elde edilen veriler içerik analizi yoluyla çözümlenmiştir.

BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın amacını gerçekleştirmek amacıyla toplanan verilerin analizi sonucu ulaşılan bulgular ve bu bulgulara ilişkin yorumlara yer verilmiştir.

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın birinci alt problemi "Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Covid-19 salgınında karşılaştıkları sorunlar nelerdir?" biçiminde düzenlenmiştir. Bu alt probleme yanıt bulmak amacıyla ile fen bilimleri öğretmenlerinin yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla sorulan sorulara verdikleri yanıtlar içerik analizi yoluyla çözümlenmiştir.

Fen bilimleri öğretmenlerinin Covid-19 salgınında karşılaştıkları sorunları belirlemek amacıyla fen bilimleri öğretmenlerine yarı yapılandırılmış görüşme formunda "Okullarda bu olağan dışı dönemde hangi sorunlar yaşanmaktadır?", "Okulların yüz yüze öğrenime açılmasıyla karşılaştığınız/karşılaşabileceğiniz sorunlar nelerdir?" ve "Uzaktan öğretimde dersinizde ne tür sorunlar yaşanmaktadır" soruları yöneltilmiştir. Katılımcılar, hem yüz yüze eğitimin hem de uzaktan öğretimin aynı anda olduğu dönemde görüşme formundaki soruları cevaplamışlardır.

Katılımcıların "Okullarda bu olağan dışı dönemde hangi sorunlar yaşanmaktadır?" sorusuna verdikleri yanıtlar analiz edilmiş ulaşılan sonuçlar çizelge 2'de verilmiştir.

Çizelge 2

Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Okullarında Bu Olağan Dışı Dönemde Hangi Sorunlar Yaşandığına İlişkin Bulgular

Sorunlar	f
Öğrencilerin maske kullanamaması ve sosyal mesafeye uymamaları	10
Okulların temizlik ve hijyeni sağlayamaması	8
Canlı ders katılımının az olması	2
Uzaktan eğitimde verimin düşük olması	2
Uzaktan ders anlatım problemleri, sisteme giriş problemleri	1
Hasta olanlarla iç içe olmak	1
Öğrencilerin teknolojik imkansızlıklar, iletişim araçlarının kullanılamaması	1
Uzaktan öğretimde ders takibi zorluğu	1
Maskenin ders anlatımında öğretmene çıkardığı sorunlar	1
Ruhsal sıkıntılar	1
Çocukların temaslı olup olmadığının bilinmemesi	1
İdarenin beceriksizliği	1
Sıkıntı yok	1

Çizelge 2 incelendiğinde fen bilimleri öğretmenlerinin bu olağan dışı dönemde okullarda yaşadıkları sıkıntılardan en önemli sorun olarak "*Öğrencilerin maske kullanamaması ve sosyal mesafeye uymamaları"* sorununu ifade etmişlerdir. Bundan sonraki yanıtlar sırayla, "*Okulların temizlik ve hijyeni sağlayamaması", "Canlı ders katılımının az olması", "Uzaktan eğitimde verimin düşük olması", "Uzaktan ders anlatım problemleri, isteme giriş problemleri", "Hasta olanlarla iç içe olmak", "Öğrencilerin teknolojik imkansızlıklar, iletişim araçlarının kullanılamaması", "Uzaktan öğretimde ders takibi zorluğu", "Maskenin ders anlatımında öğretmene çıkardığı sorunlar", "Ruhsal sıkıntılar", "Çocukların temaslı olup olmadığının bilinmemesi", "İdarenin beceriksizliği"* ve *"sıkıntı yok*" izlemektedir.

Fen bilimleri öğretmenlerinin okullarda bu olağan dışı dönemde hangi sorunlar yaşandığına dair verdikleri yanıtlar bir bütün olarak incelendiğinde öğrencilerin maske kullanımına dikkat etmedikleri ve sosyal mesafeyi gözetemediklerini ifade etmişlerdir. Okulların ise hijyen ve temizliği tam olarak sağlayamadığı ve idarenin olumsuz tutumlarının ortama yansıdığı belirlenmektedir. Ö11'in "*Hasta olanlarla iç içe olmak*" sözünde, temaslı olanların da okulda olduğunu ifade ettiği düşünülebilir. Ö9, Ö12 canlı derse katılımın az olduğunu belirtmişlerdir.

Katılımcıların bu soruyla ilgili iki öğretmen görüşü şöyledir:

"*Canlı dersler ile öğretim faaliyetlerine devam etmekte olduğumuzdan sınıftaki tüm öğrencilerin dersleri takibini sağlayamamak, bazı öğrencilerimizin teknolojik imkansızlıklar sebebi ile iletişim araçlarını kullanamamaları, tüm öğrencilerin aynı imkanlara sahip olmamasından kaynaklanan eşitsizliği bertaraf edememek, sağlıklı iletişim kuramamak, sınıf ortamında oluşturulan sevgi bağını ekrandan kurmanın zorluğunu yaşıyorum."* (Ö12)

"Sınıfları iki gruba ayırmış olsak bile yine de mevcutların fazla olmasından kaynaklı kapalı ortamda uzun süre kalmamız gerekiyor. Bir de öğrenciler su içmek ve maske değiştirmek istiyorlar. Bunu okul içinde yapamıyorlar. Bahçede arkadaşlarından uzak bir ortamda yapabilirsin desen de bunun da riski oluyor. Bir de sınıfların iki gruba ayrılmasından kaynaklı ders saatimiz yarı yarıya düşüyor. Konuyu yetiştirsek bile pekiştirip soru çözümü yapma imkânımız kalmıyor." (Ö18)

Katılımcılardan Ö18, okulda yapılan yüz yüze eğitimde yaşadıkları sıkıntılardan bahsetmiş. Öğrencilerin maske kullanımı ile ilgili tutumlarının farklı olduğunu ifade etmiş ve sınıfların ikiye ayrılmasının aynı zamanda sürenin yarım saat gibi kısa bir sürede gerçekleştirilmesinin istenmesi, konunun tam olarak öğrenciler açısından anlaşılamayacağını belirtmiştir.

Ö12 ise canlı derslere katılım gösteren öğrencilerin takibini yapmakta zorluk çektiğini belirtmiş ve tüm öğrencilerin canlı derslere katılım gösterememesini eşitsizlik olarak ifade etmiştir. Teknolojik imkanlardan faydalanamayan öğretmenlerimizin de bu konuda sıkıntılar yaşadıklarını belirtmiştir.

Katılımcılardan okulun temizliği, hijyeni ve öğrenciyle yaşanılan durumlarla ilgili üç öğretmen görüşü şöyle:

"*Okullarda bahsedildiği gibi önlemler alınmıyor. Dezenfektan sıkıntısı yaşadık, okullar hiç dezenfekte edilmemişti.*" (Ö21)

"*İdareciler ve öğretmenler olarak öğrencilere ne kadar uyarılarda bulunsak da öğrenciler pek özen göstermiyorlar.*" (Ö5)

"*Velilerin kalabalıklığı ve okulların yeterince hijyeni sağlayamamaları*" (Ö6)

Öğretmenler, bu dönemde temizlik ve hijyenin okul yönetimi tarafından tam olarak sağlanamadığını ve öğrencilerin temizlik, maske ve mesafe konusunda tutarsız davranışlarını kontrol etmekte güçlük yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenler özellikle öğrencilerdeki davranış değişimleri için uyarıların işe yaramadığını ifade etmişlerdir.

Okullardaki Covıd-19 ile ilgili yapılan çalışmaların temizlik, hijyen sağlama ve maske, mesafe kurallarının uygulanmasının hem afiş hem de sözel olarak ifade edilse de bu durumun pek dikkate alınmadığı katılımcıların yanıtlarında görülmektedir. Özellikle öğrencilerin bu konuda bilinçlendirilse dahi davranış değişimlerinin görülmemesi durumun ciddi bir boyuta taşınacağı katılımcıların verdiği cevaplardan çıkarılabilir.

Katılımcıların görüşme formundaki "Okulların yüz yüze öğrenime açılmasıyla karşılaştığınız / karşılaşabileceğiniz sorunlar nelerdir?" sorusuna verdikleri yanıtlar analiz edilmiş ulaşılan sonuçlar çizelge 3'de verilmiştir.

Çizelge 3

Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Okullarının Yüz Yüze Öğrenime Açılmasıyla Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Bulgular

Sorunlar	f
Sosyal mesafeyi korumak güç	8
Öğrencilerde maske bilincinin olmaması	6
Kalabalık sınıflar bulaşma riskini artırıyor.	4
Hijyen temizlik sıkıntısı	5
Covid-19 hasta sayısında artış	5
Maskeyle ders anlatmanın zorluğu	3
Sorun yaşanmaz	2
Ders yükünde artış	1
Ulaşımda kalabalıklık	1
Öğrencilerde devam sorunu	1

Çizelge 3 incelendiğinde fen bilimleri öğretmenleri okullarının yüz yüze öğrenime açılmasıyla karşılaştıkları sorunlardan en önemlisinin "*Sosyal mesafeyi korumak güç"* olarak belirtmişlerdir. Bundan sonraki sorunlar sırasıyla; *"Kalabalık sınıflar, bulaşma riskini artırıyor", "Öğrencilerde maske bilincinin olmaması", "Hijyen ve temizlik sıkıntısı", "Covid-19 hasta sayısında artış", "Maskeyle ders anlatmanın zorluğu", "Sorun yaşanmaz", "Ders yükünde artış", "Ulaşımda kalabalıklık"* ve "*Öğrencilerde devam sorunu"* izlemektedir. Ö8 ve Ö1 kodlu öğretmenler bu soruya yanıt vermemişlerdir.

Katılımcıların, okullarında yüz yüze öğrenime açılmasıyla karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşleri bir bütün olarak değerlendirildiğinde, sosyal mesafenin korunamamasından dolayı Covid-19 Salgınının yayılım hızının artacağı görüş hakimdir. Maske çoğu insan tarafından kullanımı zor bir eşya haline geldi. Özellikle nefes ritmini bozduğundan maske, itici bir özelliğe sahip olmuştur. Ö10, Ö17 ve Ö28 öğretmenlerinin maskeyle ders anlatmanın zorluğunu ifade etmişlerdir. Bunun yanında sınıfların kalabalıklığı maskeyi de anlamsızlaştırmaktadır. Ö12, Ö18, Ö21 ve Ö22 kalabalık sınıfların bulaşma hızını artıracağını ifade etmişlerdir.

Özellikle yüz yüze eğitimin öğrenciler açısından gerekli olduğu bir gerçek. Bundan dolayı Covid-19'un doğurduğu sıkıntılar göz ardı edilemez, fakat eğitimin devam etmesi gerektiği görüşü de öğretmenlerimiz arasında kabul gördüğü belirtilebilir. Öğretmenlerden Ö2 ve Ö27 yüz yüze eğitimde herhangi bir sıkıntı yaşanmayacağına dair görüş de bu doğrultuda belirtmişlerdir.

Bu soruyla ilgili üç öğretmen görüşü şöyledir:

"*Salgın sebebi ile büyük bir kaygı yaşayacağım, belki de kalabalık ortam sebebi ile hastalığa yakalanacağım. Bazı velilerimiz endişe sebebi ile öğrencilerini göndermek istemeyeceği için bütünlük yine sağlanamayacak. Okulda öğrencilerin hijyen kurallarına uymalarının sağlanmasından da sorumlu olacağım için daha fazla ve dikkatli çalışmam ve öğrencileri denetlemem gerekecek. Okulda yapılan dersler ile ders süremi tamamlayamadığım için hem okuldan hem evden çalışmak zorunda kalıp, normalden çok daha fazla iş yükü yaşayacağım."* (Ö12)

"Öğrencilere rehberlik yaparken onlarla aramıza mesafe koymak iletişimi zorlaştırdı. Maskeli (çift maske kullandım) ders anlatmak nefesimi düzenleyememe neden oldu. Ruhsal olarak daha zor bir süreç yaşadık." (Ö14)

"Temizlik ve mesafe en zorlanacak sorun olacaktır. Havaların soğumasıyla kapalı ortam sıkıntı teşkil edecek."(Ö13)

Ö12 okulda hastalığın bulaş hızının fazla olacağından, hastalığa yakalanma kaygısını taşıdığını ifade etmiştir. Öğrencilerin Covid-19 salgını döneminde alınan kuralları uygulamaları için denetim görevinin öğretmenlerde olacağını belirtmiş ve ders yükünün hem ev hem de iş hayatını etkileyeceğini belirtmiştir. Ö14 ise maskenin ders anlatırken nefes alma ritminde bozulma olduğunu ifade etmektedir. Bu durumun kendisini zorladığını belirtmiştir.

Katılımcıların görüşme formundaki "Uzaktan öğretimde dersinizde ne tür sorunlar yaşanmaktadır?" sorusuna verdikleri yanıtlar analiz edilmiş ulaşılan sonuçlar çizelge 4'de verilmiştir.

Çizelge 4

Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Uzaktan Öğretimde Derslerinde Ne Tür Sorunlar Yaşandığına Dair Bulgular

Sorunlar	f
Derse katılımın az olması	13
İnternet ve PC erişimi yok	10
Grup etkinlikleri yapılmıyor ve öğrenciler arasında etkileşim azalıyor	4
Sistemsel sıkıntılar	3
Materyal eksikliği	2
Verimin düşük olması	2
Teknolojik araç kullanmama	1
Anlaşılması zor konular	1
Öğrencilerin ders dinlemede sıkıntılar çekmesi	1
Ders kontrolü zorluğu	1

Çizelge 4 incelendiğinde katılımcıların uzaktan öğretimde derslerinde yaşanan sorunların en önemlisinin öğrencilerin derse katımının az olduğunu ifade etmişlerdir. Bundan sonrasını sırasıyla, "*İnternet ve PC erişimi yok", "Grup etkinlikleri yapılmıyor ve öğrenciler arasında etkileşim azalıyor", "Sistemsel sıkıntılar", "Materyal eksikliği", "Verimin düşük olması", "Teknolojik araç kullanmama", "Anlaşılması zor konular", "Öğrencilerin ders dinlemede sıkıntılar çekmesi"* ve "*Ders kontrolü zorluğu"* izlemektedir.

Katılımcıların uzaktan öğretimde yaşamış oldukları sorunlara ilişkin verdikleri yanıtlar bir bütün olarak değerlendirildiğinde internet alt yapısının olmaması ve buna bağlı olarak derse katılımın az olmasını beraberinde getirdiği düşünülebilir. İnternet erişimi olsa dahi aktif derse katılan öğrenciler, grup etkinliklerinden ve arkadaşlarıyla iletişimden yoksun kaldıkları katılımcılar tarafından belirtilmiştir.

Bu soruyla ilgili üç öğretmen görüşü şöyledir:

"Katılımın az olması sebebi ile tüm öğrenciler arasında bütünlük sağlayamamak, deney ve gözlem yapamamak, bu sebeple bazı kazanımların eksik kalması." (Ö12)

"Yaparak yaşayarak öğrenmenin esas olduğu dersimizde uzaktan eğitimle ne yazık ki bu durumu yaşayamıyoruz." (Ö14)

"*Yoklama konusunda sorunlar yaşıyorum. İnternet kaynaklı öğrencilerin katılımında aksaklıklar olabiliyor. Öğrenciler derse girebilseler bile sesin sürekli kesildiğini söylüyorlar. Okullardaki gibi teneffüs olmadığı için çocuklar birbirleri ile olan konuşma isteklerini ders esnasında gidermeye çalışıyorlar. Bu da kısıtlı olan vaktimizin daha da azalmasına neden oluyor."*(Ö18)

Fen bilimleri dersini Ö14 yaparak yaşayarak öğrenmeye dayalı olduğunu ifade etmiştir. Sistemsel sıkıntıların ders anında yaşattığı olumsuzlukları ifade eden Ö18 öğrencilerin arkadaş özlemine de dikkat çekmiştir. Öğrencilerin çoğunun uzaktan öğretime alt yapı yetersizliğinden katılamadığı bilinmektedir. Bu sorunun çözümü için Bakanlığın çalışmaları var. Fakat yapılan çalışmaların çoğunun öğrencinin bulunduğu ortama yeterince yansımadığı söylenebilir.

Öğrencilerin içinde bulunduğu durumu Ö1 şöyle ifade etmiştir:

"*En büyük sorun öğrencilerin derse katılamaması. Katılan öğrencilerin birçoğunun telefonla katılması. Katılan öğrencilerin kendilerine ait odalarının olmamasından dolayı aile fertleriyle beraber ders dinlemeleri.*"

Öğrencilerin özellikle ders çalışma ortamlarında aile ile bir arada bulunması, öğrenci açısından dersin anlaşılırlığını azaltmakta olduğu fen bilimleri öğretmeni Ö1 tarafından ifade edilmiştir. Ortamda ailenin olması öğrencinin derse katımını engelleyeceğinden, öğretmenin öğrenciyle iletişim kurmasında güçlükler yaşanabilir. Bu durumun öğretmen ve öğrenci arasındaki iletişimde kopukluğu beraberinde getireceği ve öğretimi doğrudan engelleyeceği söylenebilir.

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve yorum

Araştırmanın ikinci alt problemi "Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Covid 19 salgınında karşılaştıkları sorunlara ilişkin çözüm önerileri nelerdir?" biçiminde düzenlenmiştir. Bu alt probleme yanıt bulmak amacıyla ile fen bilimleri öğretmenlerinin yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla sorulan sorulara verdikleri yanıtlar içerik analizi yoluyla çözümlenmiştir.

Fen bilimleri öğretmenlerinin Covid-19 salgınında karşılaştıkları sorunlara ilişkin çözüm önerilerinin belirlemek amacıyla fen bilimleri öğretmenlerine yarı yapılandırılmış görüşme formunda "Okullarda bu olağan dışı dönemde yaşanan sorunların çözümü için neler yapılmaktadır?", "Okulların yüz yüze eğitime açılmasıyla karşılaştığınız / karşılaşabileceğiniz sorunların çözümü için neler önerebilirsiniz?" ve "Uzaktan öğretimde dersinizde yaşadığınız sorunlara ilişkin çözüm önerileriniz nelerdir?" soruları yöneltilmiştir.

Katılımcıların görüşme formundaki "Okullarda bu olağan dışı dönemde yaşanan sorunların çözümü için neler yapılmaktadır?" sorusu analiz edilmiş ulaşılan sonuçlar çizelge 12'de verilmiştir.

Çizelge 5

Okullarda Bu Olağan Dışı Dönemde Yaşanan Sorunların Çözümü İçin Neler Yapıldığına İlişkin Bulgular

Görüşler	f
Uyarılar yapılıyor	9
Öğretmenler hijyen çalışmaları yapıyor	5
Sınıfların havalandırılması	3
Ücretsiz tablet dağıtımı	2
Hiçbir şey yapılmamakta	2
Öğrencilere yardımcı kaynak	2
EBA destek noktalarının çalışması	1
HES kodu uygulaması	1
Sistem bilgilendirmesi	1

Çizelge 5 incelendiğinde fen bilimleri öğretmenlerinin okullarda bu olağan dışı dönemde yaşanan sorunların çözümü için neler yapılmaktadır sorusuna en sık yanıt *"uyarılar yapılıyor*" şeklinde ifade edilmiştir. Bundan sonraki görüşler sırasıyla *"Öğretmenler hijyen çalışmaları yapıyor", "Maske ve mesafe uygulamaları", "Sınıfların havalandırılması", "Ücretsiz tablet dağıtımı", "Hiçbir şey yapılmamakta", "Öğrencilere yardımcı kaynak", "EBA destek noktalarının çalışması", "HES kodu uygulaması*" ve "*Sistem bilgilendirmesi*" İzlemektedir.

Çizelge bir bütün olarak ele alındığında Covıd-19 Salgını sürecinde sık sık uyarılar yapıldığını ve katılımcılar kendilerinin temizlik ve hijyen çalışmalarına katıldıklarını belirtmişlerdir. Katılımcılardan bir öğretmenimizin ilgili görüşü şöyle:

"*Öğretmenler kendi imkanlarıyla hijyen ve dezenfeksiyonu sağlamaya çalışıyorlar*." (Ö21)

Yüz yüze eğitimin başlamasıyla katılımcılar, kalabalıklaşan okulda özellikle havalandırmanın yapıldığını ve sınıfların havalandırılmasının ders esnasında da devam ettiğini ifade etmişlerdir. Katılımcılardan iki öğretmenin ilgili görüşü şöyle:

"*Ders esnasında sınıf kapıları ve camları olabildiğince açık tutulmaya çalışılıyor. Hatta camları açık tuttuğumuz için velilere öğrencilerimi daha sıkı giydirelim diye mesajlar atıldı. Ders saat sayısının yarı yarıya düşmesi ile ilgili de gerekli görüldüğü durumlarda ilave soru çözümü saatleri yapıyorum*." (Ö18)

"*Okul yönetimi düzenli temizlik, dezenfektasyon çalışması ve havalandırma yapıyor. Sosyal mesafe, maske zorunluluğu uygulanıyor*." (Ö17)

EBA destek noktalarının varlığı ve EBA tv yayınlarının internet alt yapısına sahip olmayan öğrencilere yardımcı olunduğu belirtilmiştir. Özellikle Bakanlığın EBA TV çalışması süreçte öğrencilere en çok yarar sağlayan çalışmalardan biri olduğu Ö12 tarafından belirtilmiştir.

Katılımcılardan bir öğretmenin ilgili görüşü şöyle:

"Hibrit eğitim sistemi ile sınırlı da olsa öğrencilerin okula gelmesi çalışmaları yürütülmekte (bazı sınıf düzeylerinde), internet imkânı olmayan öğrenciler için okul ve EBA destek noktalarının kullanımı sağlanmakta, EBA TV yayınları ile kazanımlar aktarılmaya çalışılmakta." (Ö12)

Katılımcıların görüşme formundaki "Okulların yüz yüze eğitime açılmasıyla karşılaştığınız / karşılaşabileceğiniz sorunların çözümü için neler önerebilirsiniz?" sorusuna verdikleri yanıtlar analiz edilmiş ulaşılan sonuçlar çizelge 6'da verilmiştir.

Çizelge 6

Okulların Yüz Yüze Eğitime Açılmasıyla Karşılaştığınız/Karşılaşabileceğiniz Sorunların Çözümünün Neler Olabileceğine Dair Bulgular

Görüşler	f
Uzaktan eğitime devam edilmeli	7
Bilinçlendirilme yapılmalı	4
Seyreltilmiş eğitim	3
Maske ve mesafe sürekli hatırlatılmalı	3
Okulun açılması	3
Temaslılar okula gelmemeli	2
Daha fazla önlem	2
Müfredatta sadeleştirme yapılmalı	1
Canlı ders saatleri azaltılmalı	1
Sınıflar birleştirilmeli	1
Yüz yüze eğitim sonlandırılmalı	1
Sınavlar olmasın	1

Çizelge 6 incelendiğinde okulların yüz yüze eğitime açılmasıyla karşılaştığınız / karşılaşabileceğiniz sorunların çözümüne ilişkin fen bilimleri öğretmenleri en çok "*uzaktan eğitime devam edilmesi*" önerisinde bulunmuşlardır. Bundan sonraki öneriler sırasıyla "*Bilinçlendirilme yapılmalı", "Seyreltilmiş eğitim", "Maske ve mesafe sürekli hatırlatılmalı", "Okulun açılması", "Temaslılar okula gelmemeli", "Daha fazla önlem",*

"Müfredatta sadeleştirme yapılmalı", "Canlı ders saatleri azaltılmalı", "Sınıflar birleştirilmeli", "Yüz yüze eğitim sonlandırılmalı" ve "*Sınavlar olmasın*" izlemektedir.

Çizelge 6 bir bütün olarak değerlendirildiğinde öğretmenlerin uzaktan eğitime devam edilmesi görüşünü daha çok ifade ettiği görülmektedir. Covıd-19 Salgınının bulaşıcılığının farkında olarak bu kararın en uygunu olduğunu düşündüklerini görmekteyiz. Ö9, Ö20, Ö6, Ö23 kodlu öğretmenler bilinçlendirmenin yapılması gerektiğini belirtmişledir. Salgının tüm ülkelerde kolay kolay azalmayacağını düşünen öğretmenlerden Ö19, Ö4, Ö21 seyreltilmiş sınıflarla derslere devam edilebileceğini ifade etmişlerdir. Bu soruya Ö8, Ö11, Ö15, Ö1 fen bilimleri öğretmenleri cevaplamamışladır. Katılımcılardan ikisinin bu konuyla ilgili görüşleri şöyle:

"*Bir süre daha canlı derse devam edilmesi. Her ne kadar okullarda ders anlatmayı çok istesem de gerekmekte gibi duruyor*." (Ö18)

"*Çözüm pek de kolay gözükmüyor, uzaktan eğitim bu süreçte en mantıklı bir yol olacak gibi*." (Ö13)

Covid-19 salgınının tedbirler azaltıldığında tekrar artış gösterdiğini tüm öğretmenlerimizin artık kabullendiğini ve salgının kısa bir zaman içerisinde son bulmayacağını düşündüklerini söyleyebiliriz. Ö13 ve Ö18 sürecin kolay kolay sonlanmayacağını düşündüklerinden uzaktan eğitimin en doğru çözüm olduğunu ifade etmekteler.

"*Şanlıurfa ilinde sınıf mevcutları her dönem de bir problem, mümkün olduğunca fazla bina inşa edilip derslik sayısı artırılmalı. Sınıf mevcutları 60-70 kişi*." (Ö21)

Sınıfların kalabalıklığı çoğu okullarımızın problemi haline gelmiştir. Ö21 yaşadıkları en büyük sıkıntının sınıfların kalabalıklığı, bu dönemde de bu sorunun etkisini daha çok hissettiklerini belirtmektedir. Sınıfların mevcutlarının azaltılabilmesi için okul sayısında artışa gidilebilir.

Katılımcıların görüşme formundaki "Uzaktan öğretimde dersinizde yaşadığınız sorunlara ilişkin çözüm önerileriniz nelerdir?" sorusuna verdikleri yanıtlar analiz edilmiş ulaşılan sonuçlar çizelge 7'de verilmiştir.

Çizelge 7

Uzaktan Öğretimde Derste Yaşanılan Sorunlara İlişkin Çözüm Önerilerine Dair Bulgular

Görüşler	f
Tablet dağıtımı adil bir şekilde yapılmalı	10
Ücretsiz internet erişimi sağlanmalı	9
Basit etkinlikler yapılmalı	3
Animasyonlar kullanılmalı	2
Teknolojik alet kullanımı konusunda bilgilendirme yapılmalı	2
Süreç gösterecek	2
Yüz yüze eğitime geçilmeli	2
Alt yapının düzenlenmesi	2
Veli ile iletişim	2
Ek ders yapmak	1
Müfredat azaltılmalı	1
Ailelerin bilinçli olması	1
Sivil toplum kuruluşlarından destek alınması	1

Çizelge 7 incelendiğinde fen bilimleri öğretmenlerinin uzaktan öğretimde derslerinde yaşadıkları sorunlara ilişkin en çok "*Tablet dağıtımının adil bir şekilde yapılmalı"* çözüm önerisi olarak ifade ettikleri görülmektedir. Bundan sonraki görüşler sırasıyla "*Ücretsiz internet erişimi sağlanmalı", "Basit etkinlikler yapılmalı", "Animasyonlar kullanılmalı", "Teknolojik alet kullanımı konusunda bilgilendirme yapılmalı", "Süreç gösterecek", "Yüz yüze eğitime geçilmeli", "Alt yapının düzenlenmesi", "Veli ile iletişim", "Ek ders yapmak", "Müfredat azaltılmalı", "Ailelerin bilinçli olması", "Ailelerin bilinçli olması*" ve "*Sivil toplum kuruluşlarından destek alınması*" izlemektedir.

Çizelge 7'deki bütün görüşler ele alınarak incelendiğinde fen bilimleri öğretmenlerinin dersleriyle olan sıkıntıdan çok, uzaktan eğitimin getirdiği sorunlara çözüm önerilerini ifade ettikleri görülmektedir. Özellikle öğrencilerin tabletlerinin olmayışı veya internet alt yapılarının yokluğu zaten dersin işlenmesine engel olduğundan, öğretmenler öncelikle öğrenciye internet ve tablet dağıtımıyla ulaşılmasının sağlanmasını ifade etmişledir. Ö21, Ö5, Ö13, Ö25, Ö6, Ö16, Ö11, Ö22, Ö1, Ö23 tablet dağıtımının adil bir şekilde yapılması gerektiğini belirtmişlerdir. Ö20, Ö25, Ö24, Ö6, Ö19, Ö16, Ö11, Ö22, Ö1 internet erişiminin ücretsiz olarak sağlanmasının hem öğretim hem de öğrenciler açısından faydalı olacağını belirtmişlerdir.

Katılımcıların bu soruyla ilgili görüşleri şöyle:

"*Her öğrenciye tablet ve internetinin sağlanması ve dersi dinlemeleri için kulaklıklarının olması*" (Ö1)

"*internet çözümü için öğrencilere sınırsız internet verilmeli tablet ve bilgisayar dağıtımı hızlanmalı*" (Ö16)

Fen bilimleri öğretmenlerinin uzaktan öğretim yapabildiği veya ulaşabildiği öğrencileriyle dersin verimli geçmesi için Ö4 ve Ö12 animasyonlardan faydalanmaları gerektiği ve sistemde bu gibi animasyonların sayısının artırılmasını ifade etmişlerdir. Bu konuyla ilgili katılımcılardan iki öğretmen görüşü şöyle:

"*Deney ve gözlemler için etkileşimli animasyonlar kullanmak anlaşılırlığı sağlayabilir. EBA ya da farklı kaynaklar için animasyon sayısı artırılabilir*."

"*Mümkün olduğu kadar basit materyallerle öğrencilerin etkinlik yapmasını sağlamalıyız. Sınıf ortamında birlikte yapmasak da onlara yol göstererek kendi kendilerine başarmalarını sağlayabiliriz*."

Etkinlikler, yüz yüze eğitimde, sınıf ortamında daha kolay yapılabilmekteydi. Uzaktan eğitimde etkinlikler ancak veli desteği ile yapılabilir veya basit etkinlikler öğrencilere yaptırılabilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bulaşıcılığı yüksek olan Covid 19 salgını dünya genelinde bir panik ve tedirginlik oluşturmuş, "evde kalın" çağrısını desteklemek için ülkeler yüz yüze gerçekleştirdikleri eğitimlerine geçici süre ara vermişler; bunun yerine öğrencilerin uzaktan öğretim almaları desteklenmiştir (Üstün ve Özçiftçi, 2020: 147).

Salgın Türkiye'de 11 Mart 2020 tarihinde ilk defa görülmüş ve bu haberden hemen sonra, 12 Mart 2020'de ilk ve orta dereceli okullar için eğitime ara verildiği ilan edilmiştir (Budak ve Korkmaz, 2020: 72). Bundan sonraki süreçte öğretim düşünülmüş ve öğrencilerin

eksiksiz olarak öğretim basamağındaki dersleri almaları sağlanmaya çalışılmıştır. Öğretimin eksiksiz gerçekleşmesi için yapılan çalışmaların başında uzaktan öğretim gelmektedir. Uzaktan öğretim programı, öğrenci-öğretmen ve öğrenci-öğrenci arasında etkileşimin bulunduğu senkron veya asenkron bir öğretimi ifade etmektedir (Odabaş, 2003:34).Tüm Türkiye'de EBA platformu üzerinde uzaktan eğitim yapılmış. Öğretmen ve öğrenci iletişimi bu uygulama aracılığı ile sağlanmaya çalışılmıştır.

Uzaktan öğretim üzerine yapılan araştırmalarda, uzaktan öğretimin faydalarından bahsedildiği gibi sınırlılıklarının da olduğu bilinmektedir. Öğrenme ortamlarında önemli görülen yüz yüze etkileşimin kurulamaması, öğrenme sürecinde ortaya çıkabilecek sorunlara zamanında ve yeterince cevap verilememesi, çalışma alışkanlığı olmayan öğrenciler için planlama zorluğu, öğrenci sayısındaki fazlalık nedeniyle oluşabilecek iletişim sorunları, sistemsel sıkıntılar ve alt yapı hazırlığındaki mali yük, uzaktan öğretimin getirdiği sıkıntılar arasında sayılmaktadır (Dinçer, 2016).

Fen bilimleri öğretmenleri Covid 19 salgını sürecinde uzaktan öğretimde yaşadıkları sıkıntıların başında sistemsel sıkıntıları görmüş ve fen bilimleri dersinin anlatım yönetimleri, etkinlikleri ve deneylerinden önce, bütün öğrencilere ulaşabilmeyi öngörmüşlerdir. Fakat fen bilimleri dersinin istenen düzeyde verilmesinin önemini de unutmayarak dersin öğrenci açısından önemli de vurgulanmıştır. Topsakal (1999)'ın belirttiğine göre "kişi öğrendiğini, günlük yaşantısına kolaylık olsun diye uygulamaya koyuyorsa fen'i biliyor demektir." Bu yüzden fen bilgisini sadece okul içinde edinilen bilgi ve beceriler ile sınırlandırmak doğru değildir. Fen eğitimi ve öğretimi okul içi ve okul dışı etkinliklerden oluşan bütünsel bir süreci temsil eder. Bu süreçte eğitime ve öğretime yardımcı olan unsurlar ise öğretmenler, öğrenciler, ders kitapları, sınıf ortamları, laboratuvar etkinlikleri, ders programları ve ailelerdir (Balbağ ve Karaer, 2016). Laboratuvar etkinlikleri öğrencilerin en çok dikkatini çeken ve sorgulamasına olanak sağlayan ortamları oluşturmaktadır. Daha detaylıca açıklamak gerekirse laboratuvar, yaparak yaşayarak öğrenme, fen bilimlerinin en önemli yanıdır. Laboratuvar ortamı öğrencilerin deney yaparken pratik ve teknik becerilerinin gelişmesine katkı sağlar. Bilimsel süreç becerilerinin (gözlem yapmak, verileri kaydetmek ve verileri birbirleriyle ilişkilendirmek, analiz etmek, sonuç çıkarmak) gelişmesini sağlar (Anılan, 2014: 344). Katılımcı öğretmenlerin görüşleri dikkate alındığında, öğrencilerin bu dersi anlayabilmeleri için dersin sunumunda uzaktan öğretimde yeni yöntem tekniklerin gerekliliği görülmektedir.

Özellikle kırsal kesim öğrencilerinin uzaktan öğretim sürecine nasıl dahil edilebileceği ve derse katılım gösteren öğrencilerin derse olan ilgilerinin artırılmasına yönelik çalışmalar yapılması gerektiği araştırma sonucunda görülmektedir. Öğrencilerin derse katılımlarının artırılması için veli desteğinin alınması gerektiği ve öğrencilerin teknolojik imkanlardan faydalanarak animasyonlar veya etkinlikler düzenlenerek öğrencinin ilgisinin artırılması çalışmaları yapılabilmelidir.

Hibrit eğitim, sınıflar düzeyinde dönem içerisinde gerçekleştirilmiş olup katılımcılar tarafından en çok ifade edilen şeyin henüz okulların bu sürece tam olarak hazır olmadıklarıdır. Okullarda hijyen çalışmalarının tam olarak sağlanamaması ve öğrencilerin maske kullanımındaki sıkıntıları, sosyal mesafeyi koruyamamaları bu dönemde yüz yüze

eğitimin zorluğunu ve uzaktan öğretimin geliştirilerek sürecin yönetilmesini kaçınılmaz kılmaktadır.

Öneriler

Araştırma sonucu ulaşılan bulgulara dayalı olarak geliştirilen öneriler aşağıda sunulmuştur.

Uygulamacılar İçin Öneriler

1. Temizlik ve hijyenin önemine dair sunumlar, velilerin de dahil olduğu internet ortamındaki gruplarda paylaşılabilir.
2. Covid-19 Salgınının, sağlık ve ekonomik açıdan topluma vereceği zarar konusunda aileler bilinçlendirilmeli ve bilinçli aile, öğrencilerin maske takması ve sosyal mesafeye uymaları konusundaki uyarılarıyla okul yönetimine yardımcı olabilir.
3. Öğrenciye ders esnasında konu hakkında yorum yapma olanağı verilerek derse katılımının artması sağlanabilir.
4. Veli desteğinin önemi, uzaktan öğretim sürecinde velilere, okul rehber öğretmeni aracılığıyla anlatılabilir.
5. Öğrencilerin maske kullanımını teşvik edebilmek için maskelere zarar vermeden öğrencinin kendi maskesini stickerlarla veya başka maddelerle süsleyerek takmasına izin verilebilir.
6. Uzaktan öğretimde öğrencilerin ilgisini çekecek animasyonlardan faydalanılabilir ve animasyonların sayıları artırılabilir.
7. Ders notları okul aracığıyla öğrencilere ulaştırılabilir.
8. Öğrenci için hijyen ve temizlik konusunda her ders öncesi kısa bilgilendirilmeler yapılabilir.
9. Veliden ders etkinliklerini öğrencisi ile beraber yapması istenebilir.
10. Öğrencilerden konuyla ilgili ilginç etkinlikler planlamaları istenerek, derse katılımının sürekliliği sağlanabilir.

Araştırmacılar İçin Öneriler

1. Covıd-19 salgınında fen bilimleri öğretmeni olmak daha geniş çaplı bir alanda ve öğretmen sayısı artırılarak nicel bir araştırma konusu yapılabilir.
2. Öğrenciler açısından uzaktan öğretimde fen bilimleri dersinin (bulundukları sınıf düzeyine göre) anlaşılırlık düzeyi nitel araştırma konusu yapılabilir.
3. Fen bilimleri; fizik, kimya ve biyoloji olmak üzere üç ana branşın birleşiminden oluşur. Bu branşlarla ilgili çalışmalar yapılabilir.
4. Fen bilimlerinde uzaktan öğretimde kullanılan animasyonların öğrencinin dersi anlamasına katkısıyla ilgili çalışma yapılabilir.
5. Uzaktan öğretimde velilerin yaşadıkları sıkıntılara ilişkin çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

Anılan, B. (2014). Laboratuar kullanımı. Ş. S. Anagün ve N. Budan (Ed.). *Fen bilimleri öğretimi.* (1. Baskı). Ankara: Anı yayıncılık.

Cüceloğlu, D. ve Erdoğan, İ. (2016). *Öğretmen olmak*. (23. baskı). İstanbul: Final Kültür Sanat Yayınları.

Bacanak, A., Karamustafaoğlu, O. ve Köse, S. (2003). Yeni bir bakış: eğitimde teknoloji okuryazarlığı. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2*(14), 191-196.

Bakioğlu, B. ve Çevik, M. (2020). COVID-19 Pandemisi Sürecinde Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Uzaktan Eğitime İlişkin Görüşleri. *Turkısh Studies,15*(4), 109-129.

Balay, R. (2004). Küreselleşme, bilgi toplumu ve eğitim. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi. 37*(2), 61-88.

Balbağ, Z. ve Karaer, G. (2016). Fen bilgisi öğretmenlerinin fen öğretiminde karşılaştıkları sorunlara yönelik öğretmen görüşleri. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 5*(3), 1-11.

Bayır, M. (2020). Öğretmenin benimsediği değerlerin öğrenme sürecine etkisi. *NOSYON: Uluslararası Toplum ve Kültür Çalışmaları Dergisi*, (4), 14-24.

Budak, F. ve Korkmaz, Ş. (2020). Covıd-19 pandemi sürecine yönelik genel bir değerlendirme: Türkiye örneği. *Sosyal Araştırmalar ve Yönetim Dergisi*, (1), 62-79.

Dinçer, S. (2016, 9-11 Şubat). *Bilgisayar destekli eğitim ve uzaktan eğitime genel bir bakış*. Akademik Bilişim 2016 Konferansı, Denizli.

Konan, N., Yılmaz, S. ve Bozanoğlu, B. (2017). Okul müdür yardımcısı görevlendirilmesine ilişkin yönetici ve öğretmen görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 23*(1), 105-134, doi: 10.14527/kuey. 2017.004

Millî Eğitim Bakanlığı (2018). Öğretim programları. İlköğretim, fen bilimleri dersi öğretim programı Web: http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=325 28.11.2020 tarihinde erişilmiştir.

Numanoğlu, G. (1999). Bilgi toplumu - eğitim - yeni kimlikler-II bilgi toplumu ve eğitimde yeni kimlikler. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, *32*(1), 341-350.

Odabaş, H. (2003). Internet tabanlı uzaktan eğitim ve bilgi ve belge yönetimi bölümleri. *Türk Kütüphaneciliği, 17*(1), 22-36.

Saklan, H. ve Ünal, C. (2018). Teknoloji dostu fen bilimleri öğretmenlerinin eğitim bilişim ağı (EBA) hakkındaki görüşleri. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi, 12* (1), 493-526. DOI: 10.17522/balikesirnef.437847

Şişman, M. (1999). *Öğretmenliğe giriş.* (1. baskı) Ankara: Pegem Yayıncılık.

Üstün, Ç. ve Özçiftçi, S. (2020). Covıd-19 pandemisinin sosyal yaşam ve etik düzlem üzerine etkileri: Bir değerlendirme çalışması. *Anadolu Kliniği Tıp Bilimleri Dergisi, 25*(1), 142-153.

HOME SUSTAINABLE EXPERIENCE DURING THE PANDEMIC

Dr. Bruno Rumyaru, MA
Institution: President University
Jababeka Education Park, Cikarang – Kab. Bekasi, Indonesıa

Abstract

This research aims to develop a Home Sustainable Experience for the ways chosen during the pandemic such as lock down, social distancing, learning from home, work-from-home policies..

Phenomenology, hermeneutic deconstructive and social criticism theory will be adopted. The global pandemic of coronavirus has caused problems of life differently. How could the home policies chosen either support and maintain a meaningful of home stay? No one can predict the end of pandemic, but any one can start now doing the best of the worst and creating a shifting paradigm of life.

Home life has either has initiated, customized and developed human being and human life in triple A, Attitude, Aptitude and Altitude. A person will come close to one's self identifying his/her accountability report both soft skill and hard skill and so create an altitude where he could do the best of the current worst condition in proposing a well being of life inclusively.

The pandemic has got shifting a paradigm of home stay, make it meaningful and paradox. Home stay .has come I a great role of self empowering in creating an integrative sustainable experience both individually and communally with others in diversities.

Key words: Pandemic, home sustainable experience, triple A, inclusive life

CONNECTION BRAZIL - COLOMBIA - PERU: AN OPEN SKY LABORATORY FOR THE TEACHING OF FLAT GEOMETRY IN BASIC EDUCATION

Aldemir Malveira de Oliveira (SEDUC- AM/CEMEAM)
José Cavalcante Lacerda Junior (IFAM)
Newton Silva de Lima (SEDUC-AM)

Abstract

This investigation presents the use of non-formal spaces, that is, open spaces, as subsidies in the teaching of flat and spatial geometry, in order to make learning more meaningful for students of basic education. The methodology proved to be an enhancer for Elementary School I, II and High School in the municipalities of Parintins, Tabatinga in Amazonas-Brazil, Letícia in Colombia and Santa Rosa in Peru. The photography through the cell phone was the basic element of data collection and, several geometric shapes in the two-dimensional and three-dimensional space were evidenced by the students through the flora, fauna and in the daily places of the region of the cities surveyed. Through this database, the students reframed the contents of Geometry studied in a conventional classroom, resulting in three exhibitions that were held by students in three schools in the triple border-Brazil-Colombia-Peru, showing that the non-formal space is a promising and empowering methodology for teaching and learning in this area of knowledge.

Keywords: Non-formal space; Geometry; Learning resignifier; Differentiated methodology

RELATIONSHIP BETWEEN CATEGORICAL VARIABLES FOR PREVALENCE OF PHYSİCAL INACTIVITY BETWEEN UNIVERSITY STUDENTS

Israr Ali
Research Scholar, Shri Jagdishprasad Jhabarmal Tibrewala University, Jhunjhunu, Rajasthan, India
Anwar Ali
Researcher, Sports Psychology, Aligarh Muslim university, Aligarh, U.P., India
Mohammad Ahsan
Assistant Professor, College of Applied Medical Sciences, Imam Abdulrahman Bin Faisal University, Dammam, Saudi Arabia

Abstract

Physical inactivity is a health concern that is considered a potential risk factor for adverse health outcomes worldwide. Potential barriers to physical inactivity should be identified and eliminated to promote active living and reduce inactivity among college students.

To determine the relationship between the categorical variables of the prevalence of physical inactivity among the university students.

A cross-sectional study was conducted with 675 volunteer participants (353-males and 322-females). Participant's age range was 18-30 years, height range 142-182 (male 165-182, female-142-171) cm, body weight 45-89 (male-55-89, female-142-171) kg. Participants had any medical, musculoskeletal, or orthotic problems that were not included in the study. The Global Physical Activity Questionnaire (version-2) developed by World Health Organization was used to collect data. Chi-Square test was used to find the association between categorical variables of male and female participants. Descriptive statistics were also used to determine the range and percentage of different variables.

The results revealed that females (57.45%) were more physically inactive than males (51%). This difference was statistically insignificant. In the range from 18 to 22 years, the prevalence of physical inactivity was higher in females (47.58%) than in males (40.81%). Whereas for the 23-30 years age group, physical inactivity was nearly the same between male (52.42%) and female (51.01%) participants. Socio-anthropometric analysis was also performed.

The outcome was conclusive with respect to gender disparities in prevalence of physical inactivity. Finding may be helpful in promoting physical active culture to maintain and sustain health and fitness throughout life.

Keywords: Physical Inactivity, Gender differences, Marital Status, Smokers, BMI.

TRİQONOMETRİK BƏRABƏRSİZLİKLƏRİN ÖYRƏNİLMƏSİ

STUDY OF TRIGONOMETRIC INEQUALITIES

Shammadlı Fıdan Mırza
Azerbaijan State Pedagogical University

Özet

Elmi əsərdə triqonometrik bərabərsizliklərdən onların həlləri yolundan geniş bəhs olunmuşdur. Məlumdur ki, məchulu triqonometrik funksiya işarəsi altında olan bərabərsizliklər triqonometrik bərabərsizliklər adlanır. Bilirik ki, sin x ≥ a, cos x ≥ a, tgx ≥ a, ctgx ≥ a sadə triqonometrik bərabərsizliklərdir.

Müasir dövrdə təhsil sahəsində, ciddi dəyişikliklər mövcuddur. Xüsusilə riyazi təhsil sahəsində yeni-yeni dəyişikliklər edilməkdədir. Bu dəyişiklərin öhdəsindən gəlmək, yeni təlim metodları ilə dərslərin hazırlığı və keçirilməsi müəllimdən böyük zəhmət, yaradıcılıq, bilik və.s tələb edir. Triqonometrik bərabərsizliklərin həllində elə təlim metodlardan istifadə etmək lazımdır ki, şagirdlərin tədqiqatçılıq qabiliyyətlərini inkişaf etdirilsin. Bu nöqteyi nəzərdən riyaziyyatda triqonometrik bərabərsizliklərin öyrənilməsi aktuallıq kəsb edir.

Məqalədə məchulu triqonometrik bərabərsizliklərin həlli metodu şərh olunaraq əvvəl ümumilikdə tənlik və bərabərsizliklərin həlli haqqında bəzi əsas məsələlər qeyd olunur. Tənliklər və bərabərsizliklər xəttinin əsas anlayışları koordinatlar metodunun kəşfi, habelə müxtəlif həndəsi fiqurların öyrənilməsinə tətbiq etmək üçün imkan yaratdır. Qeyd edek ki, məktəbdə triqonometrik bərabərsizliklərin həlli anlayışlarının formalaşmasına, onların həllinin ümumi və xüsusi metodlarına daima diqqət etmək lazımdır.

Məlumdur ki, məktəb riyazi təliminin qarşısında riyaziyyat elminin xüsusiyyətləri ilə bağlı xüsusi məqsədlər də qoyulur. Bu məqsədlərdən biri də, şagirdlərin təlimin tələblərindən irəli gələn riyazi təfəkkürün inkişafı və formalaşdırılması məqsədidir. Məhz riyazi təfəkkürün formalaşdırılması məktəblilərin riyazi qabiliyyətlərinin üzə çıxarılması və daha səmərəli inkişafına təkan verir. Bu baximdan triqonometrik bərabərsizliklərin öyrənilməsi, inkişafetdirici təlimin başlıca nəticəsi kimi əsas rol oynayır.

Açar sözlər: Triqonometrik bərabərsizliklər, riyazi təhsil, təlim metodları, həndəsi fiqurlar

Abstract

The scientific work discusses trigonometric inequalities and their solutions. It is known that inequalities under the sign of an unknown trigonometric function are called trigonometric inequalities. We know that sin x □ a, cos x □ a, tgx □ a, ctgx □ a are simple trigonometric inequalities.

In modern times, there are serious changes in the field of education. New changes are being made, especially in the field of mathematics education. To cope with these changes, the preparation and conduct of lessons with new teaching methods requires a lot of hard work, creativity, knowledge, etc. from the teacher. In solving trigonometric inequalities, it is

necessary to use teaching methods that develop students' research skills. From this point of view, the study of trigonometric inequalities in mathematics is relevant.

The article explains the method of solving unknown trigonometric inequalities and first highlights some key issues about solving equations and inequalities in general. The basic concepts of the line of equations and inequalities allow the discovery of the coordinate method, as well as its application to the study of various geometric figures. It should be noted that the school should always pay attention to the formation of concepts of solving trigonometric inequalities, general and special methods of their solution.

It is known that school mathematics teaching has special goals related to the features of mathematical science. One of these goals is to develop and shape students' mathematical thinking based on learning requirements. It is the formation of mathematical thinking that promotes the discovery and more effective development of students' mathematical abilities. In this regard, the study of trigonometric inequalities plays a key role as a key outcome of developmental training.

Keywords: Trigonometric inequalities, mathematical education, teaching methods, geometric figures

Hal-hazırda ümumtəhsil məktəblərinin tədris proqramında bərabərsizliklərin təliminə geniş yer verilmişdir. Hələ ibtidai siniflərdə şagirdlər ədədlərin müqayisə edilməsində bərabərsizlik işarələrinin işlədilməsi ilə tanış edilirlər. Tədris proqramında bərabərsizliklərə aid vərdişlərə yiyələnmək üçün ardıcıllığın gözlənilməsi nəzərdə tutulur. Bunun üçün geniş imkanlar vardır. Hər dəfə yeni təbiətli ədədlər, yəni müsbət və mənfi ədədlər, adi və onluq kəsrlər keçilərkən bərabərsizlik anlayışından istifadə edərək onları müqayisə edirlər. Bərabərsizlik işarəsindən tədricən istifadə edilməsi və onun tez-tez tətbiq olunması bu anlayışın formalaşması üçün əsas təşkil edir. Bərabərsizliklərin formasına görə növlərindən biri də triqonometrik bərabərsizliklərdir.

Məchulu triqonometrik funksiya işarəsi altında olan bərabərsizliklər triqonometrik bərabərsizliklər adlanır. $\sin x \geq a$, $\cos x \geq a$, $tgx \geq a$, $ctgx \geq a$ sadə triqonometrik bərabərsizliklərdir.

Triqonometrik bərabərsizliklərin həlli triqonometrik funksiyaların və bərabərsizliklərin xassələrinə əsaslanır. Triqonometrik bərabərsizliklərin həll edilməsində qrafik üsulu da geniş yayılmışdır. Triqonometrik bərabərsizliklərin həlli sadə triqonometrik bərabərsizliklərin həllinə gətirildiyindən, əvvəlcə onların həllinə baxaq:

1. $\sin x > m$ bərabərsizliyinin həllər çoxluğunu təyin edin.

Həlli: Aşağıdakı mümkün hallara baxaq:

a) Əgər $m < -1$ olarsa, bərabərsizliyin həlli istənilən həqiqi ədəddir;

b) $-1<m<1$ olarsa, $\sin x > m$ bərabərsizliyini həll etmək üçün $-1<m<0$ və $0 < m<1$ hallarını ayrıayrılıqda nəzərdən keçirmək lazımdır.

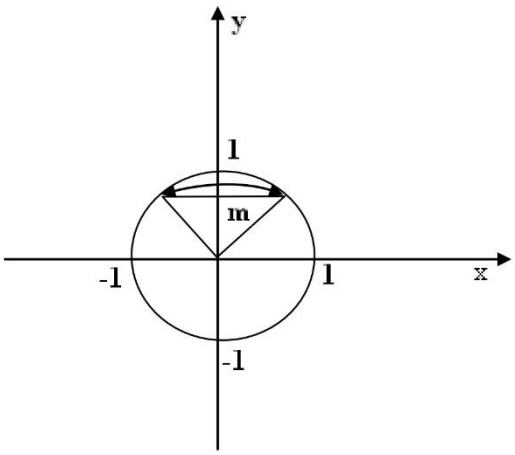

Şəkil 1. $0 < m<1$

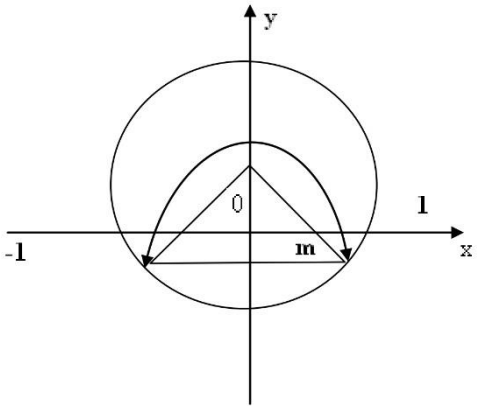

Şəkil 2. $-1<m<0$

Şəkillərdən aydın olur ki, $0 < m<1$ olduqda (şəkil 1) $\sin x > m$ bərabərsizliyinin həlli.

$$\{2k\pi + \arcsin m < x < (2k + 1/2)\pi + \arcsin m,\ k \in Z\}$$

çoxluğu, $-1<m<0$ olduqda isə

$$\{2(k + 1)\pi + \arcsin m < x < (2(k + 1))\pi - \arcsin m,\ k \in Z\}$$

çoxluğu olar;

c) $m > 1$ olarsa, bərabərsizliyin həlli yoxdur.

II. $\sin x < m$ bərabərsizliyinin həllər çoxluğunu təyin edin.

a) Əgər $m < -1$ olarsa, bərabərsizliyin həlli yoxdur;

b) Birinci misalın (b) bəndində olduğu kimi burada da $0 < m<1$ və $-1<m<0$ hallarını nəzərdən keçirmək lazımdır. Şəkil 3 və 4-dən aydın olur ki, $0 < m<1$ olduqda $\sin x < m$ bərabərsizliyinin həlli (şəkil 3)

$$\{(2k + 1)\pi - \arcsin m < x < (2(k + 1))\pi + \arcsin m,\ k \in Z\}$$

çoxluğu, $-1 < m < 0$ olduqda isə

$$\{(2k + 1)\pi + \arcsin m < x < (2(k + 1))\pi - \arcsin m,\ k \in Z\}$$

çoxluğu olar;

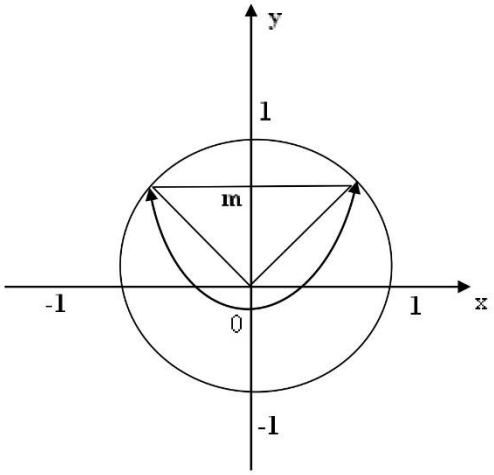

Şəkil 3. $0 < m < 1$

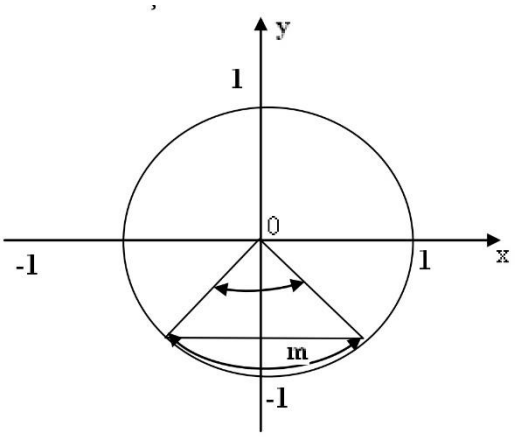

Şəkil 4. $-1 < m < 0$

Misallar. Verilən bərabərsizliyi həll edin:

1. $$\sin x > \frac{1}{2}.$$

Həlli: 1-nin (b) halındakı düstura əsasən bərabərsizliyin həlli

$$2\pi k + \frac{\pi}{6} < x < 2\pi k + \frac{5\pi}{6}, \quad k \in Z$$

çoxluğu olar.

2. $$\sin x < \frac{1}{2}$$

Həlli: 2-nin (b) halında alınan düstura əsasən bərabərsizliyin

həlli:

$$\pi(2\kappa + 1) - \pi/6 < x < \pi/6 + 2\pi(\kappa+1)$$

yəni

$$2\pi k + \frac{5\pi}{6} < x < 2\pi k + \frac{13\pi}{6}, \quad k \in Z$$

çoxluğu olar.

3. $2\sin\left(2x - \frac{\pi}{3}\right) + 1 \geq 0$ bərabərsizliyinin həllər çoxluğunu tapın.

Həlli: Bərabərsizliyi

$$\sin\left(2x - \frac{\pi}{3}\right) \geq -\frac{1}{2}$$

şəklində yazaraq, I (b) halındakı düstura əsasən

$$2\pi k - \frac{\pi}{3} \leq 2x - \frac{\pi}{3} \leq \frac{4\pi}{3} + 2\pi k$$

alınar. Buradan bərabərsizliyin həllər çoxluğunun

$$\left\{\pi k \leq x \leq \frac{5\pi}{6} + \pi k; \quad k \in Z\right\}$$

şəklində olduğunu alarıq.

4. $tg\left(x - \frac{\pi}{4}\right) > 1$ bərabərsizliyinin həllər çoxluğunu təyin edin.

Həlli: bərabərsizliyin həllər çoxluğu

$$\frac{\pi}{4} + k\pi < x - \frac{\pi}{4} < k\pi + \frac{\pi}{2}, \quad k \in Z$$

və yaxud

$$\left\{\frac{\pi}{2} + \pi k < x < \frac{3\pi}{4} + \pi k, \quad k \in Z\right\}$$

şəklində olar.

Nəticə

Məqalədə məchulu triqonometrik bərabərsizliklərin həlli metodu şərh olunaraq əvvəl ümumilikdə tənlik və bərabərsizliklərin həlli haqqında bəzi əsas məsələlər qeyd olunur. Tənliklər və bərabərsizliklər xəttinin əsas anlayışları koordinatlar

metodunun kəşfi, habelə müxtəlif həndəsi fiqurların öyrənilməsinə tətbiq etmək üçün imkan yaratdır. Qeyd edek ki, məktəbdə triqonometrik bərabərsizliklərin həlli anlayışlarının formalaşmasına, onların həllinin ümumi və xüsusi metodlarına daima diqqət etmək lazımdır.

Məlumdur ki, məktəb riyazi təliminin qarşısında riyaziyyat elminin xüsusiyyətləri ilə bağlı xüsusi məqsədlər də qoyulur. Bu məqsədlərdən biri də, şagirdlərin təlimin tələblərindən irəli gələn riyazi təfəkkürün inkişafı və formalaşdırılması məqsədidir. Məhz riyazi təfəkkürün formalaşdırılması məktəblilərin riyazi qabiliyyətlərinin üzə çıxarılması və daha səmərəli inkişafına təkan verir. Bu baximdan triqonometrik bərabərsizliklərin öyrənilməsi, inkişafetdirici təlimin başlıca nəticəsi kimi əsas rol oynayır.

İstifadə olunmuş ədəbiyyat siyahısı:

1. F.Səlimov, R.Qəmərli: “Riyaziyyatdan abituriyentlərə kömək” metodiki vəsaiti, Bakı 1991, s358.

2. M.Mərdanov: “Cəbr və analizin başlanğıcı”, Bakı, 2009, s191.

3. M.Yaqubov: “Riyaziyyat (qəbul imtahanlarına hazırlaşanlar, yuxarı sinif şagirdləri və müəllimlər üçün vəsait)”, Bakı, 2007, s855.

4. N.Qəhrəmanova, M.Kərimov, İ.Hüseynov: “Riyaziyyat 10” (Ümumtəhsil məktəblərinin 10-cu sinfi üçün Riyaziyyat fənni üzrə DƏRSLİK), Bakı, 2017, s320.

5. X.Həsənova, C.Cəfərov, K.Bədəlova: “Orta məktəb riyaziyyat kursunda bərabərsizliklər və onların tədrisi metodikası”, Bakı, 2011, s107.

6. Elementar Cəbr , Bakı: <<Elm və təhsil>>, 2012

7. Cəbr və analizin başlanğıcı -11 <<Çaşıoğlu>>, 2003

8. В.Н.Литвиненко А.Г.Мордкович “ Практикум по элементарной математике” Москва “Просвещение” 1991.

FREEDOM OF EXPRESSION IN THE LIGHT OF ISLAMIC TEACHINGS

Rehana Kanwal
M.Phil Scholar, Department of Islamic Studies, National College of Business Administration and Economics, Lahore, Pakistan.
M. Farooq Shakir
Principal,Bismillah Higher Secondary Schools , Sadiq Abad, Pakistan.

Abstract

Islam considers freedom of expression, speech and thought as an imperative human right and liberty. Primary Islamic sources, as the Holy Quran, Hadith and Seerah of the beloved Prophet Muhammad (SAW) and Islamic jurisprudence discuss its principles parameters and boundaries comprehensively. There are many verses of the Quran, Āhādīth of the Prophet Muhammad (SAW) and many terms of Islamic Fiqh, which guide us to describe the freedom of expression, its meanings, significance, principles and limits. Islamic scholars of different fields define the freedom of expression in different ways. It's also observed during exploration in Islamic and Western perspectives, there is no specific and agreed upon definition of freedom of expression. Some scholars try to define it according to their own interest and requirement, but they can't make an agreement on its definition. So, there is found a variety of definitions of freedom of expression in academic discourse. Different Islamic scholars mention different definitions due to its being a modern term. In this study efforts are made to elaborate Islamic concept of freedom of expression, thought and speech in modern context. It's concluded, the Islamic teachings give all kind of freedom and rights to human being but their limits and boundaries are different from Western thought.

Key words: Islam teachings, basic concept, freedom of expression, speech, exploration.

1. Introduction:

Freedom of expression has become one of the most noteworthy and hot issues in modern Islamic and Western thought. Due to its importance and controversy it has become one of the most common and much used contemporary sociopolitical terms. Both Islamic and Western thoughts consider it an essential basic human right throughout the history. There are many important documents regarding the freedom of expression, which can be put forward as evidences in legal, historical and socio-political perspective of Islam and the West. However, there is no specific and unanimous definition of the freedom of expression. Every school of thought is, at liberty to define it, according to its own perspective. Therefore, a renowned Islamic scholar Dr. Hāshim Kamālī assumes: "Since freedom can apply to competing or even conflicting interests, it tends to defy the idea of a comprehensive definition of freedom. Which is precisely, why there is no clear definition of freedom of

expression? There are of course, many attempts by writers, commentators to define freedom. Yet they are all open to some level of uncertainty and doubt".[i]

This statement tells us that freedom of expression has a variety of definitions and there is no agreed upon definition in Islamic and Western context. Thus, there are numerous definitions of freedom of expression in Islamic and Western literature. At this point, the study will try to elaborate the meanings and concepts of the freedom of expression in the Islamic perspectives.

2. Meaning of Freedom of Expression and Speech:

Islmic literature including Arabic, Urdu and Persian present freedom of expression, speech and thought with different angles. According to some important dictionaries and lexicons the meaning of the word freedom of expression is as followed. The Arabic word Ḥurrīyyah alTa'bīr or al-Ra'ī () is used for the term of freedom of expression in Islamic literature and Arabic dictionaries in the Islamic perspective. Ḥurrīyyah al-Ta'bīr or al-Ra'ī' is a combination of two words: Ḥurrīyyah, means freedom and liberty and al-Ta'bīr or al-Ra'ī' means expression or speech. An important Arabic-English dictionary, Al-Mawrid Al-Wasīṭ defines it alike, "Ḥurrīyyah al-Ta'bīr means freedom of speech, expression and freedom of opinion etc." [ii]

There are a number of other words and terms that are used to describe the term freedom of expression in Islamic perspective. According to sheikh 'Abdul Jalīl Yaḥyā Farās, in Arabic freedom of expression means, "The Term Ḥurrīyyah al-Ta'bīr has many synonyms, like Ḥurrīyyah al-Ta'bīr, freedom of expression, Ḥurrīyyah al-Qawl () freedom speech, Ḥurrīyyah al-Baḥath () freedom of conversation and every term expresses almost the same meanings". [iii]

In Arabic language and literature the above mentioned three terms have the same literal meanings and usage from Arabic to English language. In the basic Islamic sources, the Quran and Ḥadīth, the word Ḥurrīyyāh is not used, but it is derived from the word Hurr or Taḥarrur, it means freedom or liberty from slavery and bondage. The Qurānic uses of the word are alike;

"O believers, the law of equality is prescribed to you in cases of murder: the free for the free, the slave for the slave, the woman for the woman".[iv]

Furthermore, Ḥaḍrat 'Abdullah bin 'Abbās (RA) narrated in a Ḥadīth of the Prophet (SAW); "The law of Qiṣāṣ (the capital punishment) was only prescribed for the children of Israel, but Dīyyat (blood money) was not ordained for them as alternate, so Allah says: "O believers! The law of al-Qiṣāṣs prescribed for you in cases of murder: The free for the free, the slave for the slave and the female for female". [v]

In Urdu and Persian dictionaries the term Ḥurrīyyah al-Ra'ī is used for freedom of expression. According to an authentic Urdu Dictionary; "Ḥurrīyyah means Āzādī, Independence, independence from slavery and Ra'ī means consultation, thought and suggestion, etc."[vi]

Therefore, it is perceived that in classical Arabic literature, dictionaries, encyclopedias as well in primary Islamic sources; Quran, Hadīth and Fiqh the word

'Ḥurrīyyah' is used for liberty as an opposite of slavery. In Islamic perspective, in Arabic and Urdu languages the word alRa'ī () is used for expression or speech. There are many synonyms used for al-Ra'ī (expression) for example al-Qawl (Speech), al-Baḥath (discussion), al-Fikr etc. The word al-Ra'ī is used for many meanings and objectives. The Classical Arabic dictionary Lisān al-Arab defines it in this way: "It means views and thinking about different issues and it is opposite of self-evident".[vii]

While Qāmūs al-Muḥīṭ states, "Views and thinking in different issues"[viii]

According to Imām Ibn al-Qayyīm, al-Ra'ī (expression) means that which is known by heart not by eyes". [ix]

Imam Zarkashī says; "The exegetes (Mufassirīn) used the word al-Ra'ī as opposite of al-Naṣ (the text of the Quran and Ḥadīth) to understand the Quran and the only opinion to understand the Quran is not a good approach". [x]

In Arabic context, classical and modern literature the word Ḥurrīyyah al-Ta'bīror al-Ra'ī ( ) is used to determine the term freedom of expression and speech, which means liberty to express, discuss , criticize and hold the ideas according to one's will and choice. Understanding of Freedom of Speech:

Keeping in view, in Islamic and Western perspectives, there is no specific and agreed upon definition of freedom of expression. Some scholars try to define it according to their own interest and requirement, but they can't make an agreement on its definition. So, there is found a variety of definitions of freedom of expression in academic discourse. Different Islamic scholars mention different definitions due to its being a modern term. Here, the research will try to present the definitions of some particular Islamic scholars as well as from some selected dictionaries, encyclopedias and thesauruses. According to Dr. Muhammad Suleiman al-Hagīl comments;

"Freedom of thought and expression means that a person can have complete freedom in saying the truth and advice in all worldly and spiritual matters for the purpose of serving the benefit of Ummah and protect the interest of both the individual and the community". [xi]

Some other Muslim scholars[xii] also defines this term from their context. From the above definitions, it can be grasped that the scholars are not agree up on a single definition of the term freedom of the expression because of the involvement of one's likes and dislikes and different social and political perspectives. According to researcher's humble opinion, freedom itself is also a core issue in a contemporary intellectual Islamic and Western world that has to reach on one consensuses definition of the term. But I think this may not possible due to contradictions, clashes and differences between Islamic and Western views.

When we analyze the above definitions in an Islamic perspective, some points are common. Every scholar tries to define it in his special perspective. A notable majority of scholars are agreed upon on the theme that Islam grants freedom of expression, including the freedom of religion, thought and speech in every form of communication. Every scholar agreed on the point that Islam gives these freedoms with limits, terms and conditions on the ethical and legal basis. In my point of view; Dr. Kamālī's definition is more comprehensive. His definition illustrates the right of

expression in any form of communication without any irrelevant restraint and bounds it with ethical and legal parameters. In one hand he bounds it with legal and ethical limits and other hand opens it free until it damages the legal, social and religious norms and boundaries.

3. Main Areas of Freedom of Expression:

Various Studies and interdisciplinary researches show that freedom of expression has some major areas or types to understand and explain this term deeply. Even The primary sources of Islam; the Holy Quran, Nobel Āhādīth and Sunnah of the kind Prophet (SAW) and Fiqh (Islamic jurisprudence) literature also discuss some important areas of it. Freedom to criticize is an important type of freedom of expression. In Islamic teachings, every Muslim is a part of Islamic state and society has the right to criticize the government, especially when a government crosses the limitations of the constitution or its authority, but this critique should be positive, as the basic principle of Islam is the cooperation in goodness and virtues. At more than one place of the Holy Quran Almighty Allah command the believers likewise;

"And cooperate in righteousness and piety, but do not cooperate in sin and aggression. And fear Allah, indeed, Allah is severe in penalty". [xiii]

The beloved Prophet (SAW) considers the best people who are the best for others in ethics, morals, conduct and helping. Therefore, the Prophet SAW says in this regard, "The best among you, who are the best for other people". [xiv]

In some other judgments of the Prophet SAW commanding good and forbidding from evil is also considered a virtue. Thus, it is the best principle of Islam. The Muslim scholars also have their valuable views on this important subject and Islamic principle. Many Muslim scholars categorically describe this issue in many valuable ways. Among them one the most leading scholar of the 20th century Mawlānā Mawdūdī interprets it in the Tafhim al - Quran;

"This obligation of inviting people to righteousness and forbidding them to adopt the paths of evil is incumbent on all true Muslims. If any government deprives its citizens of this right, and prevents them from performing this duty, then it is in direct conflict with the injunction of God".[xv]

An Islamic state cannot impose sanction on the freedom of expression until it crosses its limits against the established principles of freedom of expression. A partial moderate Pakistani Islamic scholar Dr. Muhammad Ṭāhirul-Qādirī argues, "In an Islamic society after the declaration of Almighty Allah as the only Sovereign authority, no one has authority to ban freedom of expression for the sake of like or dislike of a personality". [xvi]

Right to freedom of speech and expression can only be granted, limited and prohibited by Sharī'ah, not by any other legislation. Professor AM Bhat comments, "In Islamic legal discourse, freedom of speech and expression is controlled only where the failure to do so would result in harming the cause of truth and defaming other societies and their sentiments". [xvii]

In the following, the researcher will try to explain some important areas of freedom of expression to show how much variety of the freedom of speech is provided by Islam long before the world could know of the name and concept of free speech.

4. Freedom of Thought:

In Islamic perspective, freedom of thought is the most significant issue because many other obligations depend upon it. Islam gives the right to everybody in an Islamic state that one may describe his opinions according to his conscience and thought freely. Every citizen of the Islamic state and society has right to differ from others including government authorities on valid arguments. Thus, Almighty Allah ordains to the believers to obey Allah and his prophet in religious matters and in case of difference return it to the revealed scriptures;

"If ye differ in anything among yourselves, refer it to Allah and His Messenger, if ye do believe in Allah and the Last Day".[xviii]

Here one issue is most notable and mandatory that in Islamic freedom of thought and expression one may differ from others including higher government and intellectual authorities on any issue of socio-political , economic and religious, but one may not differ from the fundamental sources of the Sharī'ah (the texts Quran and Sunnah). Because these from almighty Allah, the supreme Lord of the universe. An Islamic scholar writes, "Obviously this Qurānic text anticipates the possibility of dispute arising between the ruler and his subjects, and it affirms that the duty of obedience does not overrule the rights of citizens to take issue with their leaders and the government".[xix]

This valuable statement also assumes that any the citizen right of difference of view and freedom of speech cannot be violated in any case. When Almighty Allah grants them a right to differ them then how it can be violated or dismissed from any authority of this world. Therefore, Allah invites the people to think freely about their Creator and other sings of the universe frequently;

"Do any of you wish that he should have a garden with date-palms and vines and streams flowing underneath, and all kinds of fruit, while he is stricken with old age, Thus doth Allah make clear to you (His) Signs; that ye may consider".[xx]

This Nobel Qurānic verse invites people to investigate and explore the universe in a very comprehensive way. In this way, the Quran gives a person right to think out free opinion in his search for truth. Thus, Islam grants free thinking with much importance because it is a gate to reach the truth, which is the ultimate goal of Islam. Many Aḥādīth of the Prophet SAW defines its importance. Once the Prophet SAW mentioned the importance of thinking and freedom of thought in these words, "Thinking of a moment is better than worship of a complete night".[xxi]

Imām Abū Ḥāmid al-Ghazālī explains the significance and objective of thinking and thought; "Thinking means to know two wisdoms as a result to get the third wisdom and the result of wisdom is only knowledge, and practices not anything else because practice is the result of knowledge and knowledge is the result of thinking. So, it is known that thinking is the foundation of every virtue".[xxii]

A leading Eastern scholar ‘Allāmah Muhammad Iqbāl comments in this regard in his well-known Book; “According to the Quran there is a greater objective work in the universe. These are revolutions of nature that we compel to change ourselves into new phenomena. So when we try to think and explore knowledge, our lives become open, multidimensional and our wisdom becomes sharper”.[xxiii]

This statement is really a landmark judgment regarding Ijtehād in Muslim history. On the behalf of this most imperative principle, Iqbal presented a principle of movement in Islam which proved a mile stone for reconstruction of Islamic thought in Subcontinent specially and in general universally. After it a movement start about favor Ijtehād and anti-Taqlīd (Blind imitation) in all over the Muslim and this play a vital role to reconstruct Muslim thought according to modern needs and requirements. Islam likes freedom of thought and expression because it is a source of exploring truth and to solve the human issues in circle of the Islamic Sharī‘ah. Here, it is also an important feature of the Islamic freedom of expression that it fixes the Islamic thought in some fundamental issues but makes it focused and flexible on some important aspects. It means Islamic thought and approach is at a time flexible and fixed one, dynamic and static. It depends up on situation and circumstances. For that unique purpose, Islam carries on the principle of Ijtihād to promote freedom of thought in Islamic sociopolitical perspective. Even in Islamic thought, for that purpose, if a scholar makes a mistake during Ijtihād unconsciously, then Islam gives him one reward. Here, the Prophet Muhammad SAW point outs some virtues and respect of a judge (Mujtahid) although he has wrong decision. It means here decision does not matter but means his struggle and intention towards making decision. Here, Almighty Allah grants him a virtue on the basis of intellectual hardworking and efforts. “If a judge makes a ruling, striving to apply his reasoning (Ijtihād) and he is correct, then he will have two rewards. If a judge makes a ruling, striving to apply his reasoning and he is mistaken, then he will have one reward”.[xxiv] Therefore, due to the above discussion, it is clear that Freedom of thought has a vital place and key role in Islamic teachings. Freedom of thought has a very close relation to the freedom of speech because freedom of thought is the foundation brick of freedom of speech.

5. Freedom of Religion:

Freedom of religion is an important area of freedom of expression in an Islamic perspective which gives a person freedom of religion without any restriction. Allah, the Creator of the human being, describes this important right in the Quran; “There shall be no compulsion in the religion (al-Baqarah: 256)”.

According to this verse there will not be any compulsion on a person to accept Islam. Islam grants him freedom of religious conscience and freedom at all. According to Syed Mawdūdī comments, “If somebody does not accept Islam, Muslims will have to recognize and respect his decision, and no moral, social or political pressure will be imposed on him to change his faith”.[xxv]

According to the Quran, Muslims are forbidden to argue with non-Muslims in an aggressive and non-wise full way in religious matters. But they are advised to argue with them in wise full and decent manners. It is a most favorite subject of the Islamic teachings. The Holy Quran and Hadīth of the Prophet describe it with full spirit and details. SAW. Even

the classical Fiqh literature of Muslims is also describes its particulars. Here, Almighty Allah states in the Quran about principles of conversation and dialogue with People of the Book;

"And do not argue with the People of the Scripture except in a way that is best, except for those who commit injustice among them".[xxvi]

Many wistful Āhādīth of the Kind Prophet SAW is very clear on this sensitive issue. The Holy Prophet SAW ensure the security of the nonMuslin citizen in a Muslim society likewise, "One who kills a man under covenant (i.e. a dhimmī) will not even smell the fragrance of Paradise". [xxvii]

The historical peace charter of (Madīna (Methāq-e- Madīna) of the Wise Prophet SAW with Jews provides ever last security to the non-Muslim minorities in an Islamic state including freedom of religion in any case. According to the Historical collection of Dr. Muhammad Hamīdulah on (Methāq-e- Madīna); "And the Jews of Banû 'Aw'f shall be considered as one political community (Ummat) along with the believers-for the Jews their religion, and for the Muslims theirs, be one client or patron. He, however, who is guilty of oppression or breach of treaty, shall suffer the resultant trouble as also his family, but no one besides". [xxviii]

Even the Quran takes a step furthers more and orders Muslims not to abuse the false Idols, "And do not insult those they invoke other than Allah, lest they insult Allah in enmity without knowledge". [xxix]

These verses also make sure that Islam is a religion of peace and was not spread by force. So, this is an invalid question and biased attitude from the Orientalists that Islam has spread by force. The adequate response is given by the prominent Historian De Lacy O'Leary, "History makes it clear, however, that the legend of fanatical Muslims sweeping through the world and forcing Islam at the point of the sword upon conquered races is one of the most fantastically absurd myths that historians have ever repeated". [xxx]

Hence, these clear evidences show that Islam is a religion of peace and grants complete freedom of religion to non-believers. The Muslim role in many parts of the world is also an evidence of this fact that Islam does not force or compel anybody to embrace Islam.

6. Freedom of Association:

Freedom of association is another significant part of the Islamic freedom of expression. Islam likes collectiveness or unity and appreciates collective activities rather than individual one. Therefore, The Nobel Quran gives freedom of association to a person for good purpose. The Quran grants this precious right and liberty as an objective. Almighty Allah, the lord of the universe expresses it likewise;

"You are the best of peoples, evolved for mankind, enjoining what is right, forbidding what is wrong, and believing in Allah".[xxxi]

Syed Abūal a'lā Mawdūdī says in his exegetical note on the verse; "This clearly indicates that if the entire Muslim nation collectively begins to neglect its obligation to invite people to goodness and forbid them from doing evil then it is absolutely essential that it should contain at least a group of people which may perform this obligation".[xxxii]

Freedom of association for peaceful purpose is an essential and integral part of human life. Therefore, Islam accepts this fundamental right for people's welfare and social development. Hence, Allah recommends it in the Holy Quran more likely;

"Let there, arise out of you a band of people inviting to all that is good, enjoining what is right, and forbidding what is wrong: They are the ones to attain felicity".[xxxiii]

The Kind Prophet (SAW) also approved this very imperative right of a person in his wise hadith; "The hand of Allah is on the Community".[xxxiv]

Here, Muhammad Hāshim Kamālī comments seem most worthy, "The right to peaceful association naturally follows as an integral part of freedom of speech and expression. The Sharī'ah takes an affirmative stand on both of these rights and encourages association in purist of lawful objectives".[xxxv]

Islam grants freedom of association all means according to his behavior and interest. Thus we can feel the Islamic interest in granting freedom of association for the spread of Islamic unity and Dawah and the establishment of the Islamic welfare state and a modest society. Therefore, Islam recommends every Muslim in all over the world to keep the Islamic community (association). It means Islam prefers and sometimes recommends adopting the Islamic association (to join Muslim community at all) in anywhere Muslim live and working in all over the world. In this sense Islam presents concept of globalization and universal society since fourteen hundreds years ago. A verse of Quran elaborates it more clearly;

"O mankind! We created you from a single of a male and a female, and made you into nations and tribes, that ye may know each other (not that ye may despise (each other). Verily the most honored of you in the sight of Allah is the most righteous of you".[xxxvi]

Actually, Islam likes freedom of association and expression and most of the times link the both for peaceful objectives. Here a Muslim scholar kamāl Wāsfī speaks about freedom of association in Islamic context in a beautiful way; "Islam does not subscribe to any alliance other than unity in faith which is sufficient for Muslims. When a section of the Muslim Community enters into partisan alliance, it is bound to isolate others, and this would consequently lead to disunity".[xxxvii]

This statement clearly articulates that Islam appreciate the freedom of association of peaceful and positive objectives. Another Islamic scholar Hāmid Mowlānā relates it to the concept of communication. He clearly states that the concept of Ummah have deep relationship to the freedom of expression and communication. ;

"The concept of Ummah transcends national borders and political boundaries. Islamic community transcends the notion of the modern nation-state system: an Islamic community is a religio-economic concept and is only present when it is nourished and governed by Islam. The notion of community in Islam makes no sharp distinction between public and private; therefore, what is required of the community at large is likewise required of every individual member". [xxxviii]

The above discussion proves this fact that Islam grants freedom of association for positive and constructive purpose and also stops and prohibits it for an evil and destructive purpose. Commonly, it is a misconception or ignorance about Islamic teachings that Islam does allow any organization or association. According to researcher's humble opinion Islam prohibits only from political disorder resulting chaos

and anarchy otherwise all positive movements and organizations are allowed and appreciated in Islamic state and society. Moreover, it is added on the behalf of discussion that Islam not only allow but most of the time recommended the collective affiliation to work better and safety of distortion.

7. Freedom of Consultation:

According to authentic Islamic teachings, freedom of consultation is another most significant individual and collective right and liberty. The Quran grants this essential human right for public welfare. The Prophet (SAW) used to consult his Companions in most of the matters. The Wise Quran illustrates the process of consultation on individual as well as public affairs for socio-religious advancement among the Prophet and his companions, "who consult among themselves (al-Shūrā 42:38)."

It means according to Islamic teachings Consult issues to others weather they are individual or collective, this is mandatory from Almighty Allah. Islamic Sharī'ah highly focuses over it. In this Qurānic verse, Almighty Allah tells about the approaches and practice of the Prophet (SAW) and his companions that they consulted in all important collective and public matters. The Prophet (SAW) himself consulted the important matters with his companions. Ḥaḍrat Abū Ḥurrīyyah narrates in a most famous Ḥadīth; "I have not seen anyone to more diligent in consulting the companions then the Prophet (SAW) himself". [xxxix]

This Hadith of the kind Prophet SAW narrates about the most beautiful habit of the prophet SAW that they consulted issues most of the times to his companion and sometimes we observe they consult his most important personal issues to his closer companions. This behavior shows the importance of consolation and freedom of consultation in Islam. In Islamic teachings the sphere of consultation is spread from individual to public. Hāshim Kamālī writes about consultation;

"Being one of the salient principles of the government as prescribed in the Quran is Shūrā requires head of state and government leaders to conduct community affairs through consultations with community members".[xl]

Keeping in view, in golden Islamic history the caliphate era was the classical age of freedom of consultation, while the prophet's era SAW was the most important era to establish the basic principles of Islamic welfare state, but actually this state was got boom in the era of righteous caliphate. Mawlānā Ḥāmid Anṣārī comments on the age of the Caliph Hadhrat 'Umar (RA) in this way; "The age of Ḥaḍrat 'Umar (RA) was the excellent age for freedom of expression and consultation. It is his approach to call people in Masjid of the Prophet SAW, when an important issue needed to be consulted. Every person could express his opinion freely, in front of the caliph. He incorporated the spirit of common consultation in the Islamic government".[xli]

The institution of consultation in Islam is the oldest one and Islam recommends consultation to each and every one, even the prophet SAW also arrange the quality consultation in his blessed time period. According to a leading Islamic scholar Imam Ibne Taimīyyah's view; "Allah commanded the Prophet SAW to consult the companion; despite he was the beneficiary of the divine revelation. The Qurānic command is not more concerned

about the later Muslim generation, who would have no longer the Prophet among them, nor could they have had a straight contact with the divine revelation."[xlii]

This is also a fact and principle during consultation every one defend his own point of view and reject other's one but here Islam draw a boundary and provides guidelines that everyone has a right to consult and discuss but the exertive of the state or organization has a right to choose any one of the opinion or merge many of them. In Prophet's SAW Era we find many examples of it and even Quran point out this important aspect of the process of consultation. The Nobel Quran guides the Holy Prophet SAW very openly during process of consultation. This verse of the Quran one side recommends consultation on other side binds it with self-decision.[xliii]

"And make counsel with them in the affair; so when you have decided, then place your trust in Allah; surely Allah loves those who trust". An Islamic scholar J'afar Subhani interprets this verse of the Quran in the subsequent context; "In the consultation sessions, it is common to express differing views. Each person tries to defend his own ideas and to condemn those of others. There must be a strong manager present who could gather all views and adopt the best view, or else such sessions would be fruitless".[xliv]

This and many other evidences show the concept and practice of freedom of consultation in the Islamic state and society remained peculiar from its very beginning. It is also stated that Islam opens the door of quality consultation from individual to state and family to society equally. For that purpose Islam binds the leaders of community and guardians of the family that they arrange quality consultation in the spheres to remove conflict and establish stability and peace.

8. Freedom of Writing:

It is historically proven fact that Islam awards right for a person to write and read freely. Islam considers it as an important part of freedom of expression in Prophet's reign and in the Modern era as well, because this is an age of information, writing and publishing due to globalization. We find the first revelation of the Quran is related to this right. It means Islam give importance to freedom of writings because the first revelation begins here. [xlv]

"Proclaim! In the name of thy Lord and Cherisher, Who created- Created man, out of a (mere) clot of congealed blood: Proclaim! And thy Lord is Most Bountiful, - He Who taught the pen". The Kind Prophet Hazrat Muhammad SAW strategy on the occasion of the historical and decisive battle of Badar between Muslims and polytheists of Makkah for prisoners also show the Islamic interest to promote knowledge and skill of reading and writings. A number of Ahādīth and Seerah books describe this important story in different styles. A renowned contemporary Islamic Seerah writer Sheikh Safi ur Rehman Mubarak Puri stated the kind Prophet SAW decision about the prisoners of the battle of (Ghazwa) Badar likewise;

"Another form of ransom assumed an educational dimension; most of the Makkans, unlike the Madinians, were literate and so each prisoner who could not afford the ransom was entrusted with ten children to teach them the art of writing and reading. Once the child had been proficient enough, the instructor would be set free."[xlvi]

According to the researcher's analysis, there is no single example on the word before or after that the prisoners of war were freed on the ransom of education. This example was only established by the kind and beloved Prophet Muhammad SAW. Hence, we are eager to say that Muhammad SAW has no parallel in the universe because He is model of excellence from Allah for whole human kind till the Day of Judgment. Islam grants every form of rights and liberties in its own way and format, but some people try to explore it in the light of Western thought which is not a right approach. A well-known Muslim scholar Prof. Dr. Shafīque Alī Khan writes, "The Islamic concept of thought cannot and should not be studied in the light of Western ideas both the old and new. Islam being a unique ideology has its own standards of excellence truth and efficiency, right and wrong".[xlvii]

This important comment illustrates the significance of Islamic concept of freedom of thought, writing and speech. It is also perceived that Islamic thought is a free and open minded thought and has its own criteria to differentiate between wright and wrong. Although Islam appreciate valid arguments but does not blindly follow everything of any thought and civilization in any issue. Islam has the richest history of freedom of writing, speaking and intellectual liberty. Dr. Fathī Muhammad Osmān writes;

"The rights of free expression and free information cannot be separated from rights to think and believe (thought). Intellectual and linguistic capabilities characterize human beings, and thus, the right to form and express opinions represents an essential manifestation of human merits and of God's gifts".[xlviii]

The above discussion opens the conversation that Islam is the first in history who publicly grants the right of writing and readings. Before Islam readings and writing were limited to the kings, religious leaders and philosophers. The public was an access to the writings, but with the arrival of the Prophet SAW this right reaches in the access of ordinary people. So we see that not any single companion of the Prophet SAW was illiterate, even a common and layman.

9. Freedom of Discussion:

Discussion is a most necessary and unique right of an individual and society. You do not stop any person from the discussion because Allah gives human being tongue to overstate and discuss the issues. Accordingly, Islam fulfills this most imperative requirement of a person and gives right of freedom of discussion to every person with some logical conditions and limitations. Here, Allah commands to the Prophet SAW;

"Invite to the Way of thy Lord with wisdom and beautiful preaching, and argue with them in ways that are best and most gracious".[xlix]

Not only in preaching and but also in routine matter Islam recommends fair speaking in every conversation. Allah states in the Quran on another place about fair speaking in this way; "Speak fair to the people, be steadfast in prayer, and practice regular charity. Then did ye turn back, except a few among you".[l]

The Prophet of Islam, Muhammad SAW said about fair speaking as; whoever believes in Allah and the Day of Judgment let him say good words or otherwise keep silent".[li]

A renowned Muslim scholar said about this significant human right, "According to Islam, for freedom of speech, it is necessary to adopt justice and the right way which should

consist of wisdom and consultation, otherwise it will be harmful to the society and the human being".[lii]

Here, Professor Alagi Yorro opinion is considered to be thought provoking for freedom lovers. He rightly pronounced about Islamic freedom of expression likely to share; "Freedom of speech and expression is recognized in Islamic legal theory and is a component of its incredibly high ethical footings. The objective of speech, according to Islamic philosophy is to build up love, tolerance, social harmony, and among members in order to ensure a peaceful coexistence".[liii]

Keeping in view, Islam believes on quality discussion and lay down some important principles for that purpose. One of the most vital principle of them is any one may discuss a matter with negligence or lack of evidence but any person does not allowed to illuminate or hide the evidence at any cost. The Nobel Book of Almighty Allah leads us towards this important principle of discussion. Allah pronounces out in the Quran;

"And follow not that of which thou hast no knowledge. Surely the hearing and sight and the heart, all of these will be asked about it".[liv]

Sheikh Muhammad Jawād Chirrī supports this verse of the Quran from his valuable comments on this role. He frequently specified about this beautiful principle of Islamic discussion and communication likewise; "Islam never condemns an individual when he does not believe in a principle because of lack of evidence; on the contrary, Islam blames a person when he follows a principle while groping in the dark without illuminating evidence, or when such a principle is not in accordance with the truth".[lv]

In the light of above fruitful discussion, it is obvious that Islam, undoubtedly, grants freedom of expression, but enclose it within some boundaries. Islam only bounds a person to speak for welfare and goodness. In other words Islam appreciates the valuable discussion, but discourages cheap, vulgar and hyped discussion. In some word it can be said it is the fundamental principle of Islam, when you speck good and think because this is the unique gift of God. In other words we can understand that Islam focuses on quality discussion and expression rather than discussion for discussion or expression. Definitely quality discussion opens the door of valuable conversation and knowledge and cheap discussion opens the door of distortion and chaos.

10. Freedom of Knowledge and information:

Freedom of information and knowledge (dissemination of information) is also another significant field of Islamic freedom of expression. Islam likewise grants freedom of knowledge and information to everyone for social and religious betterment. Islam awards freedom of information with some conditions. The unlimited or unrestricted freedom of information and discussion is not appreciable in Islamic teachings. Thus, a well-known Muslim scholar Prof. Dr. 'Abdul Ḥaiyy Madanī writes about freedom of expression and information more prospectively; "In Islam, freedom of expression and information is a basic human right. Islam condemns spreading lies and false stories as well as passiveness and reluctance when the truth should be spoken and be highlighted". [lvi]

Many places in the Holy Quran Almighty Allah commands to believers for seeking of truth, "Confound not truth with falsehood, nor knowingly conceal the truth (Al-Baqarah 2:42)".

This is clearly meant that Islam allows any kind of knowledge and quires to search and support the truth. Otherwise the information can be fake or wrong which is not preferences of Islamic freedom of knowledge and information. According to the Islamic scholars, this verse is a strong argument to seek authentic information from everywhere. So this verse is a clear evidence of freedom of information and knowledge in Islam. A leading Islamic scholar, Imam Rāzī comments interprets; "This verse represents the rational need for the ignorant to refer to the knowledgeable. Since the people of the Abrahāmic faith was educated in answering questions regarding the existence of the messengers and the Prophets before the Prophet (SAW), God has commanded the polytheists, who are doubtful on this issue, and refer to people of book for their knowledge".[lvii]

It is also a significant role of Islamic freedom of knowledge and information that Islam recommends an important sanction over that if an individual receive some important information, he does not share before authenticity or discussion with the authorities of related to this matter. The Honored Quran describes it as an important Islamic principle of getting knowledge and spread information. Therefore, the Holy Quran, the Book of Allah speaks;

"And when there comes to them information about security or fear, they spread it around. But if they had referred it back to the Messenger or to those of authority among them, then the ones who [can] draw correct conclusions from it would have known about it. And if not for the favor of Allah upon you and His mercy, you would have followed Satan, except for a few".[lviii]

As it is mentioned before that the first revelation to the Prophet (SAW) in the cave of Ḥirā also states the necessity of knowledge and information in Islam. The Prophet Muhammad (SAW) also recommended the seeking of knowledge compulsory for every Muslim men and women. According to a Ḥadīth, to get knowledge is an obligation: Seeking of knowledge is an obligation on every Muslim". [lix]

It's clearly means Islam permits the right of knowledge for everyone but with this consideration that it must not be a purposeless knowledge and may not be used to harm other.

11. Freedom of Criticism:

In Islamic religious context, right to criticize for positive and constructive purpose is a basic right and duty of a Muslim believer. Islam binds this important right with some objectives and limits because without proper limitations this right may harm others. The Respected Quran expresses it in many verses;

"The Believers, men and women, are protectors one of another: they enjoin what is just and forbid what is evil". [lx]

Islam considers freedom of criticism a great responsibility. The Prophet (SAW) gives fundamental right to a Muslim to speak against government's bad activities or political weaknesses. The Prophet (SAW) declares it a great jihad; "The best form of Jihad is to speak a word of truth to a tyrannical ruler". [lxi]

In this context, the rightly guided caliphs of Islam were not spared. Mawlānā Shiblī Nu'mānī in his famous book, al-Fārūq writes, "Once a person said to 'Umar many times during most important public sermon, "O' 'Umar, be afraid of Allah". A person amongst the audience tried to stop that person. Ḥaḍhrat 'Umar said, "No, let him say. If these people will not say anything to me then what is the use of them". [lxii]

A research article presents a tribute to the Caliph Ḥaḍhrat 'Umar in this way, "Ḥaḍhrat Umar had given such type of the general freedom of criticism and expression to the people through his actions and orders that a common person did not hesitate to criticize or object on the Khalīfah himself". [lxiii]

In further proceedings it can be assumed Islam permits freedom of criticism but take some measures to regulate it for construction of the state and society. Doubtlessly, criticism is a most vital right and freedom but if we leave it opens it brings chaos and anarchism in the society rather than a positive feedback and accountability. Waḥīdudīn Khan rightly observes;

"Criticism is not dire; rather it is a means for intellectual development. Without criticism, intellectual advancement is not possible. The choice before us is not one between criticism and the lack of it, but, rather between criticism and intellectual stagnation. If criticism is stopped intellectual progress shall cease". [lxiv]

Here, it is again said Islamic ethics of criticism that it mentis some important principles about criticism and one foremost principles of Islamic criticism it will be positive and for constructive purpose, not criticisms for criticism or for destructive objectives. These are some key areas of the right to freedom of expression and speech in the light of Islamic teachings. The wise Quran not only gives freedom of expression, but it also encourages the people for freedom of expression to explore and search the truth. The Quran does not describe the detail of anything but it provides some important principles and basic law. Ḥadīth of the Prophet (SAW) explain the matters which are described in the Quran because it is an essential duty of Prophet.

Conclusion:

It is perceived from the above discussion that in Islamic context freedom of expression is most important right and responsibility. Islam gives all kind of rights and liberties. However, Islamic teachings mention some rules and regulations for freedom of expression and criticism. The Criticism for the sake of criticism is also not good, but criticism for constrictive and positive objectives is appreciable. One thing which seems likely to clarify that some scholars frequently say or raise some questions that in Islamic teachings these issues are not clearly, but researcher stance is that every era has its own specific phrase and language, that's reason Islam discusses all those issues which are the basic need of humanity. As all of us know very well, this term is newly invented, but the basic idea is found in the Islamic history hundreds years before. For example, the basic theme of this dissuasion or term is that is freedom, its need and requirement for humanity. It is frequently seen and read in primary sources of Islam that the word Hurrīya which is exactly similar to freedom.

In any case Islam spread and likes freedom and dislikes or stops slavery. It is also perceived these areas and key terms are similar to the Western freedom of expression but the details and interpretations of the term are entirely different from the Western thought. 58 spread and likes freedom and dislikes or stops slavery. It is also perceived these areas and key terms are similar to the Western freedom of expression but the details and interpretations of the term are entirely different from the Western thought.

References:

[i] Kamālī, Muhammad Hāshim, Freedom of Expression in Islam, (Kuala Lumpur: Berīta Press, 1994), p: 8

[ii] Munīr Ba'llbakkī and Rohī, Al-Mawrid Al-Wasīṭ, (Beirut: Dār al-'Ilam li al-Malāyīn, 1981), p: 292

[iii] 'Abdul Jalīl Yaḥyā Farās, "Ḥurrīyyat al-Ta'bīr kamā Qarrahā fi al-Quran", Research Journal of al-Ambār Islamic University, Iraq1:3 (2009), pp:149-194

[iv] Al-Baqarah: 178

[v] Bukhārī, Muhammad bin Ismā'īl, Al-Ṣaḥīḥ, (Riyadh: Darussalam,1997), ḥadith: 25

[vi] Mawlavī, Feroz al-Dīn, Ferùz al-Lughāt, (Lahore: Feroz Sons, 1994), pp: 551-671.

[vii] Al-Afrīqī, Mukarram bin Manẓūr, Lisān al-'Arab, (Beirut: Dār al-Fikr, 1986), 3:8-13

[viii] Feroz Ābādī, Muhammad bin Y'aqūb, al- Qāmūs al-Moḥīṭ, (Beirut: Dār al-Fikr, 1982), p: 1275

[ix] Ibn al-Qayīm , Muhammad bin Abī Bakr, E'lām al-Mu'awiqīn, (Beirut: Dār al-Fikr,1976), 1:60

[x] Zarkashī, Badar ud Dīn, al-Burhān fi 'Ulūm al-Quran, (Beirut: Dār al-Fikr, 2001), 2:150

[xi] Al-Hagīl, Selman 'Abdurreḥmān, Human Rights in Islam and Refutation of the Misconcei- ved Allegation Associated with these Rights, (Riyadh: Imam Muhammad bin Saud Islamic University, 1999), p: 61, Kamālī, Freedom of Expression in Islam, p: 9

[xii] Wāfī, 'Abdul Wāḥid, Ḥuqūq al-Insān fi al-Islam, (Cairo: Nahza Publishers, 1989), p: 80 Kamālī, Freedom of Expression in Islam, p: 9, Bhat, 'Alī Muhammad, "Freedom of Expre- ssing from an Islamic Perspective", Journal of Media and Communication Studies 6:5 (2014), p:72

[xiii] Al-Mā'idah : 2

[xiv] Qudhāī, Muhammad bin Salamā, Al-Musnad, (Beirut:Mu'assiah al-Risālah, 1986), ḥadith: 1234

[xv] Mawdūdī, Syed Abū al-A'lā, Tafhīm al-Quran, (Lahore: Tarjumān al-Quran Publishers, 2003), 2:215

[xvi] Qādirī, Muhammad Ṭāhir, Human Rights in Islam, (Lahore: Minhāj Publications, 2004), p: 309

[xvii] Bhat, Freedom of Expressing from an Islamic Perspective, p: 70

[xviii] Al-Nisā': 59

[xix] Kamālī, Freedom of Expression in Islam, p: 65

[xx] Al-Baqarah :266

[xxi] Muttaqī,'Alāu'ddīn, AlKanz al-'Ummāl, (Beirut: Mu'assisah al-Risālah, 1979), ḥadith: 5710

[xxii] Ghazālī, Abū Ḥāmid, Eḥyā al-'ūlūm a-Dīn, (Beirut: Dar-ul-Fikr, 1980), 4:601

[xxiii] Iqbāl, Muhammad, 'Allāmah, The Reconstruction of Religious Thought in Islam, (Lahore: Institute of Islamic Culture, 1986), p: 21

[xxiv] Al-Qushayrī, Muslim bin Ḥajjāj, Al-Ṣaḥīḥ, (Riyadh: Darussalam, 2007), ḥadith: 1791

[xxv] Mawdūdī , Human Rights in Islam, p: 28

[xxvi] Al-'Ankabūt: 46

[xxvii] Bukhārī, Al-Sahīh, ḥadith: 945

[xxviii] Muhammad Hamīdullah, The first written constitution of the world, (Delhi: Nassir Books, 1996), Article:25, p. 59

[xxix] Al-An'ām: 108

[xxx] De Lacy O'Leary, Islam at the Cross Road, (London: AMS Press Inc., 1981), p: 8
[xxxi] Āl e- 'Imrān: 110
[xxxii] Mawdūdī, Human Rights in Islam, p: 30
[xxxiii] Āl e-'Imrān: 104
[xxxiv] Bukhārī, Al-Sahih, ḥadith: 14
[xxxv] Kamālī, Freedom of Expression in Islam, p: 72
[xxxvi] Al-Hujurat: 13
[xxxvii] Kamālī, Muhammad Hāshim, Freedom of Association; the Islamic Perspective, IIUM Law Journal 3:1(1993), pp:23-36
[xxxviii] Hāmid Mowlānā, Theatrical perspective on Islam & Communication, China Media Re- Search, 3:4 (2007), pp:23-33
[xxxix] Tirmidhī, Muhammad bin 'Īsā, Al-Jāme, (Riyadh: Darussalam, 2007), ḥadith: 1714
[xl] Kamālī, Freedom of Expression in Islam, p: 41
[xli] Anṣārī, Mawlānā Ḥāmid, Islam ka Niẓām-e-Ḥukūmat, (Lahore: al-Faisal Publishers), p: 112
[xlii] Ibn Taymīyyah, Taqī al-Dīn, Al-Sīyāsah al-Sharī'ah, (Cairo: Dār al-Kitāb al-'Arbī, 1951), p: 169
[xliii] Āl e-'Imrān: 159
[xliv] J'afar Subhānī, Leading the Ummah, (Iran: ABWA Publishers, 1415 AH), p: 35
[xlv] Al-'Alaq: 1-5
[xlvi] Mubarak Puri, Safi ur Rehmān, The Sealed Nectar, (Lahore: Darussalam, 2006), p: 324
[xlvii] Khan, Shafīque, Freedom of thought and Islam, (Karachi: Royal Publishing, 1989), p: 35
[xlviii] www.usc.edu/schools/college/crcc/private/FreedomOfExpression/, (Accessed 18 Feb,2019)
[xlix] Al-Naḥl: 125
[l] Al-Baqarah: 83
[li] Muslim, Al-Ṣaḥīḥ, ḥ: 4610
[lii] Mawdûdī, Islam and Human Rights, p: 97
[liii] Alagi Yorro Jallow, Freedom of Expression and Human Rights in Islamic Perspective, Social Sciences Research Network, USA (August, 2015), PP.1-8; https://www ssrsn.com/abstract=2644727.
[liv] Al-Isrā: 36
[lv] Chirrī, Muhammad Jawād, Inquires about Islam, (USA: The Islamic Center of America, 1986), p: 6
[lvi] Madanī, Abdul Ḥaiyy, Freedom and Its Concept in Islam, Conference on Humanities, Historical and Social Sciences 17 (2011), PP: 116-121; www.ipedr.com/vol17/21CHHSS%202011-H10000.
[lvii] Rāzī, Fakhar bin Umar, Mafātiḥ al-Ghayb, (Cairo: Dār al-Ghadh Arbī ,1991),7:112
[lviii] Al-Nisā: 83
[lix] Ibn Mājjah, Muhammad bin Yazīd, Al-Sunan, (Riyadh: Darussalam, 2008), ḥadith: 2687
[lx] Al-Tawbah: 71
[lxi] Abū Dāwūd, Suleiman bin al-Ash'ath, Al-Sunnan, (Riyadh: Darussalam, 2008) ḥadith:4334
[lxii] Nu'mānī, Mawlānā Shiblī, Al-Fārūq, (Karachi: Dār al-Ishā'at, 1991), pp: 331-323.
[lxiii] www.siasat.pk/forum/showthread.php?71894-Caliph-Al-farooq (Accessed 7 May, 2014) 56
[lxiv] Waḥīduddīn, Maowlāna, Dīn-o-Sharī'at, (New Delhi: Goodword Books, 2003), p: 231